







OPERA  
IOAN. GOROPHII  
BECANI,

Hactenus in lucem non edita:

*nempe,*

HERMATHENA, GALLICA,  
HIEROGLYPHICA, FRANCICA,  
VERTVMNYS, HISPANICA.

*Bibliothecae fratrum Minorum Antuerpiae*



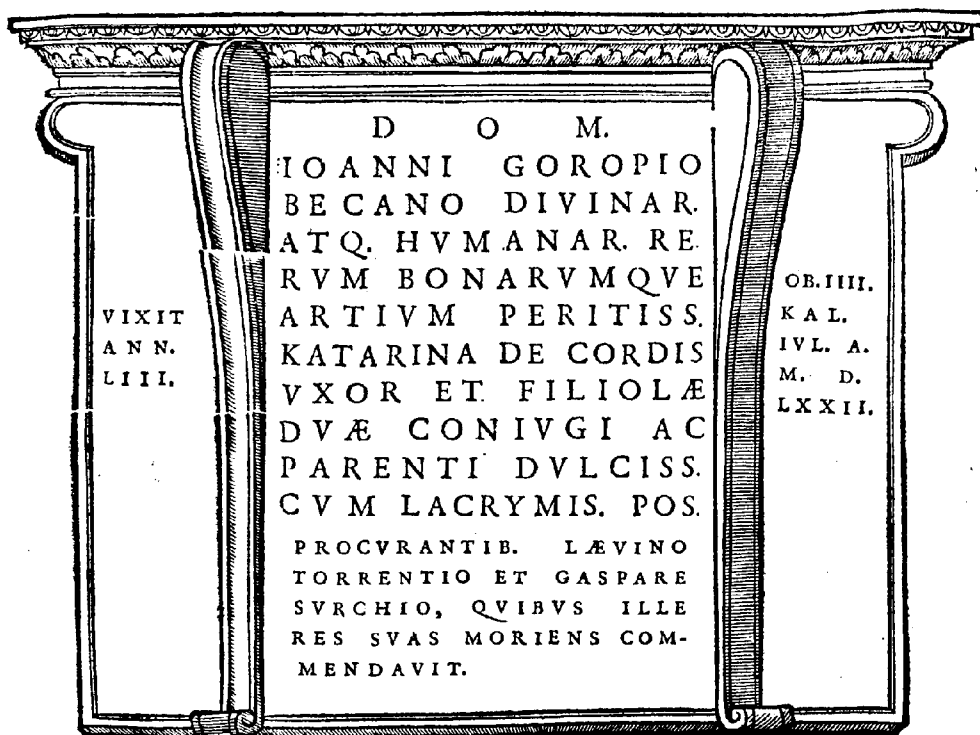
ANTWERPIÆ,  
Excudebat Christophorus Plantinus,  
Architypographus Regius.

clō. Is. LXXX.





EPITAPHIVM IOAN. GOROPH BECANI  
TRAIECTI AD MOSAM. IN CONVENTV.  
H. MINORVM REGVLARIS OBSERTIÆ.



HERMATHENA  
IOANNIS GOROPHII  
BECANI.



*Bibliotheca Fratrum Minorum Antuerpij*

ANTVERPIÆ,  
Ex officina Christophori Plantini  
Architypographi Regij.

clō. Is. LXXX.



HERMATHIA

JOHANNIS GORONII

R. C. A. M. R.



AMSTERDAMI

1835

# B E N E D I C T O

## A R I A E M O N T A N O

L Æ V I N V S T O R -  
R E N T I V S S.



**M**ULTA sunt, ARIA MONTANE, in hac vita mortalium studia; quibus ad hoc quod bonum nobis esse credimus quanto possumus opere ac labore contendimus. Sed quoniā bonum opinionibus non natura definimus, nostrisq; magis cōmoditatibus (quae multa sunt ac varia) quā recta ratione metimur, in eisq; consecrandis nulli quicquā concedimus: quinimo (quae vulgi malevolentia est) nobis id discedere arbitramur quod alij accesserit: hinc, partim ignorantia veri boni quo beati efficiamur, partim amore nimio aliorum quorum specie decipimur, ladi communis vitae societatem; unde lites & bella oriuntur, turbariq; ac ladi omnia necesse est. Quamquam autem ubi legibus moribusq; bene constituta Respub. est, ne aduersus alios iniusti simus p̄na atque ignominia deterremur: attamen quamdiu non sponte nostra sed coacti metu officium facimus, nunquam bene tranquilleq; vivitur. quod ut fiat à seipso incipere, sese interrogare, & (ut quisque sibi proximus est) ita animum suum vincere ac rationi subijcere oportet. Neque enim qui domi probus sit, aliter in publico se geret: sed ita vitam instituet, ut quod sibi fieri nolit, id in alium non committat. Verum ubi non ratio sed libido dominatur; fons atque origo malorum omnium cupiditas, nihil ordinatum atq; compositum esse sinens, non modo eorum quibus ut felicioribus invidemus odio nos accendit, verumetiam nobis ipsis iniquos atque infestos reddit. Nam quia immoderati nunquam presentibus acquiescimus, neque certum vitae propositum tenemus, ut quae res incidunt ita variè afficiamur: ac si fortè prater spem vel alius bene vel nobis male sit, illicò commouemur, ac nostri nosmet panitet. Atqui (quod etiam voluptatis assertorem illum in hortulis suis discisse accepimus) qui ad placide beateq; viuendum rectam affectet viam,

A 2 eum

*cum ante omnia suo sibi iudicio beatū videri oportet. cui enim sua  
 bona non videntur amplissima, is tamen mundi totius Dominus  
 sit, adhuc miser erit. Neque solum Epicurum tam praeclara sententia  
 laudare testem possum: sed alium etiam è comœdia; qui, quisquis fue-  
 rit, pereleganti versiculo Non est, inquit, beatus, esse qui se  
 non putat. Itaque si non tantum summi illi viri qui ex Socrati-  
 ca profecti domo omnem de moribus disciplinam nobis illustrarunt,  
 verum etiam è plebe philosophi nec satis eo nomine digni, tam pra-  
 clara sug gessere quo cupiditatem rerum nihil profuturarum animis  
 nostris funditus eruerent: quid nos qui Christiani sumus, qui diuinis  
 imbuti praeceptis non ultra de natura boni ambigimus, neque de fi-  
 nibus disputamus, sed certò scimus Deum (à quo omnia incipiunt, &  
 in quem omnia desinunt) ipsum esse bonum quod quarimus, esse fi-  
 nem ad quem nati sumus, ac veluti metam ad quam in huius vi-  
 ta cursu nusquam aberrantes flectere debeamus, quid nos inquam  
 facere oporteat? an non perpetuò illum intueri, illum in corde gerere,  
 illum cupere, illum admirari, illi gratias assidue agere, cum propter  
 alia infinita eius dona, tum propter illud eximium, ipsum nempe  
 Dominum ac Servatorem nostrum IESUM CHRISTVM?  
 quem qui nobis donauit, cum eo donauit omnia: cui seruire regnare  
 est: quem nosse què meditari sapere est: in eaq̃, sapientia multo obe-  
 rius cumulatusq̃, quàm in ea qua Stoicorum est, vniuersa natura  
 bona non fictè ac fallaciter sed verissimè continentur. Neque ardua  
 ad hanc adipiscendam est via. quanquam enim nihil sublimius, ni-  
 hil eo excelsius, in cuius illa cognitione consistit: quippe qui in calo ha-  
 bitet, ac sedeat ad dexteram Dei: tanto tamen citius faciliusq̃, eo  
 pertingimus, quanto nos humilius ac submissius gerimus. Summa  
 teret: sed ad ima descendit, ac nobis sese insinuat, cum mente ipsam  
 complexi per fidem quam diuinis de eo testimoniis adhibemus, credi-  
 mus esse filium Dei qui de Virgine nasci ac nostra mortalitatis par-  
 ticeps esse voluerit, ut morte redemptos sua nos immortales effice-  
 ret: & quos communis humani generis hostis longa seruitute affixe-  
 rat, ipse manu sua tamquam vindex in libertatem assereret, calog̃  
 (unde genus ducimus) victor ac triumphator adscriberet, quos ini-  
 micus ille graues peccatis ad tartarum usque depressit. Fide itaq̃  
 cognoscitur, fide colitur: unde nata de ipsius erga nos voluntate fi-  
 ducia, si piis per caritatem operibus ac qualibuscumque meritis no-  
 stris*

stis comprobetur, nihil est quod tanta felicitati possit accrescere. Nam quicquid sine triste sine latum incurrerit diligentibus Deum (quod inquit magnus ille Paulus) omnia cooperantur ad bonum: neque quicquam tam ferum, tam immane, tam barbarum, quod confirmatam semel aeternae salutis spem possit infringere, & ab amore eius nos separare, quem scimus esse iustum iudicem, & fideliter quae pollicitus sit reddere. accurrit enim laborantibus, & qua nostris ferre viribus non valeamus, ipse sustentat. Verum enim vero quoniam fides ista quae tantoperè predicamus, neque ab externis quanta optare debemus frequentia concipitur, neque à nobis qui in ea nati sumus, quae par est constantia ac virtute colitur: sed obliti communis Christianorum cœtus quam Ecclesiam appellamus, tot ferè in sectas quot capita sumus, diuidimur, fide nimis ac crudeliter dissidentes: danda bonis atque eruditis omnibus pro sua cuique facultate opera est, ut precati Deum quo conatibus nostris volens ac propitius aspi-ret, & externos quasitis undique rationibus ab impietate ad vera religionis cultum transducamus, ac nostros in sententia si boni sint cõfirmemus, si mali atque improbi, ut erroris atque culpa pœniteat, quoquomodo procuremus. Quod cum maiorum tum nostra quoque memoria viri multi præclari, inuentione quidem varia atq; multiplici, sed uno omnes sine, magna cum laude præstiterè: hi præsertim (nam de scriptoribus nunc tantum agimus) qui de perenni philosophia ac de caelesti monarchia libros nobis reliquere.

VERVM ut alia multa res, quas meritò admiramur, hoc ipso saculo exorta sunt: sic inter auctores etiam recenter extitit amicus ac familiaris noster Ioannes Goropius Becanus, vir eruditissimus. Qui nouo docendi genere demonstrare conatus est vetustissimam illam philosophiam (quam olim, ante natas in Graecia Athenas, cum alij multi, tum Linus, Orpheus, Thamyras in Thracia docuere, unde in vicinas derivata regiones, ad Phrygas primum, ac tandem ad Græcos, sed serò, peruenerit) ab ipso Noacho, eiusq; filiis, sæpè præsertim, profectam esse, ac gentibus ad quas Deo duce delati fuerint, traditam: eamq; cum Moysè, ac Sacrosanctâ eius historia, sola eo nomine digna, optimè conuenire. In qua inuestigatione dum præcellentis ingenij ac doctrina vir scriptorum omne genus euoluit: poetas maximè, qui panè soli, si Platonem cum paucis excipias, ultima antiquitatis reliquias nobis conseruauerunt,

A 3 semper

semper (ut dies diem docet) suppeditantibus argumentis, quod de philosophia diximus, ad Theologiam siue de Deo opinionem transfudit. ostenditq; priscam illam pœsin siue Musicam, qua tota diuina esse à veteribus credebatur, ab vniuersali isto Dei omnipotentis cultu, quem Catholicum nunc appellamus, si fabularum involucria demas, ac mysteria remotis frondibus in apertum proferas, quaque decet attentione consideres, verbis figurisq; fortassis aliquid, at re ipsa nihil penitus discrepare. Qua præclara sanè ac plena consolationis sententia ita disertè & eruditè non vno in loco (dum nunc de Promethei facula, nunc de Saturni auro, nunc de Apolline & Musis, nunc de Baccho ac Silenis Satyrisq; differentem audio) ab eo est pertractata; vt persuasum fateri cœgerit me quid esset pœsis, in qua tamen à prima adolescentia non absque laude aliqua versatus sum, antea ignorasse. Et quia illam cum religione coniungit, ingentes agere gratias soleo, qui hoc differèdi genere ita animum affecerit meum, ut, dum ipse etiam in hoc commune conuiuium symbolam confero, quos de partu Virginis, quosq; de puero IESU, & cruento CHRISTI sacrificio, Deo magno Deo sancto Deo potenti atque pollenti hymnos tunc concinebam, maiore vi quadam ac spiritu senserim emanasse. Nam (ut nosti) toto illo tempore, quo vel ego cum ipso Antuerpia, vel ipse mecum Leodij versati sumus, quantum vacare à Repub. potui de istis quæstionibus egi. Et quanquam vnicum tantum opus eius tunc prodierat, quod ludens Beccefelana appellabat, futurum videns quod euenit, ut à multis tamquam ridiculum contemneretur: nihil tamen celabat eorum omnium, qua dies noctesq; secum meditans postea concinnauit. hoc semper agens atq; omnibus ingenij sui nervis contendens, vt qua de CHRISTO Dei filio priscorum vatum testimonijs accepimus, summo non modo temporum omnium atque gentium consensu, sed totius etiam naturæ, in quacumque mundi parte illam contempleris, ostenderet comprobari. Quæ homini Christiano summa ac solida voluptas est: nec quicquam efficacius ad conuincendam impietatem.

QVOD verò eò quoque progressus est, ut diuinitatem hanc ubique sparsam in litteris etiam atq; vocabulis, eorumq; tum conformatione tum vtu deprehendi posse assereret; ita ut cuiusque rei proprietas ex ipso nomine cognoscatur: in eoq; plurimum & opera & temporis collocauit: non video cur hac etiam de causa laudari  
non

non debeat. postquam idem studium alijs laudi fuit, qui multo minus tamen prastiterit. Etenim in re tam ardua atque difficili laudanda, quamvis impar oneri voluntas est. At ipse quod voluit pane perfecit. non id quidem illis in linguis qua praeteris, quia a summis auctoribus usurpata sunt, clara atque inclita habentur: nam in his, quamquam peritissimo, non procedebat ei labor: sed patria idiomatici, quod a Celtis olim Teutonisque, per mirum acceptum ad Septentrionem late patet, mentem animamque, adque assidua exercitatione eoque promovit, ut lingua hodieque cum Germanis (nisi quod pronuntiatione & dialecto differimus) nobis communem (Cimbriam ipse vocat) ab alijs contemptam ut bardam atque barbaram, in caelum tollere, & sermonis omnis principatum ei deferre ausus sit. quippe qua, a parentibus ante orbis terrarum inundationem accepta, Noachus ipse, multis indiget atus nominibus, & verisimiliter usus fuerit: quamque ipsius liberi posterique eorum, quascumque ad regiones diuenterent, praesertim in sacrorum cultu unice obseruauerint. Quod profecto infinitis pane vocum, qua non dicam Graeca ac Latina, verum Hebraica credebantur, exemplis ostendit: quarum cum vix vlla ab alijs reddi ratio posset; ipse nihil eis significantius esse docuit, si a nostris eas derivari fontibus patiamur. Quare fremant licet homines delicati, quibus nihil prater Varronem, aut Verrium Flaccum, Sextumque Pompeium, & nescio quos Etymologos placet. Fremant literatores nostri Antiquarij, qui tot mala auctorum nomina ab Annio quodam Viterbiensi pro bonis sibi obradi passi sunt. Dicam enim quod sentio. & equum nactus arbitrium de obtinenda causa non dubito. qua de omni antiquitate, quaque de notatione verborum, ut rei scilicet proprietates atque natura ex vi nominis eliciatur, alij scripserint, si Goropij commentarijs conferantur, colorem mox suum (tamquam eumentum) perdere comparatione melioris. Quod qui infitietur, illum ego rogatum velim, ut suam cum ista nostra purpuram contendat. Vtra enim nativa sit atque alteri prastet, ipsemet, nisi artis imperitus, facile viderit. Nam quis pluribus unquam testimonijs id quod proposuit comprobavit? quis tot deorum, tot Heroum, tot antiquarum gentium fluminumque vocabula tam proprie, tam aperte, tam efficaciter id ipsum quod sunt suapte vi significare ostendit? nonne rem totam sic passim explicat, ut exigua saepe vocula plura in se mysteria quam

litteras atque apices complectatur? An forte neget aliquis diuinitus esse factum ut prima rebus nomina imponerentur? Negent hoc impij, quos convincere non difficile fit. Nos certe negare non possumus, quod & vetus omnis Philosophia alijs etiam de linguis docuit; & ad primariam quod attinet, sacris litteris confirmatur. Nam principio una tantum erat, & quidem ab Adamo caelesti inspiratione constituta. Deo autē inspirante an pronuciari potuit aliquid quod non integrum atque perfectum esset, quoq; nihil à nobis significantius fingi possit? Quo semel concesso, quamam obsecro invidia est nostris in sermone à nobis quari, quod tute in tuo non inueniret? Varro nem & Latinos, ut pane ridiculos, hic reijcio. Graeci eruditiores, cum alia multa, tam hanc quoque vel praecipua scientia partem qua de nominibus est, maiore studio pertractarunt. & eo quide admirabilius, quo Moisaicis temporibus propiores. Vi enim Pythagoram & Parmenidem taceam, Plato certe, omnibus in rebus magnus, illam plurimum illustravit: cuius cre Socrates, praesertim in Cratylo, non fortuitam aut hominum arbitrio ac conventionem statutam, sed caelestem atque diuinam esse arbitratus est: in qua Dei vires veluti radij quidam & imagines appareant. Ceterum qui de conuersa re nihil neque sanctius neque sublimius dicere potuisset: cum ad exempla descendit, paruum certe operis pretium mihi facere confessus est. Nam ut ea quae diuina vocat omittam, qua vir ille in primis religiosus non nisi cunctanter & cum horrore, ob insignem numinis reuerentiam, attingit: de alijs meo quidem iudicio nihil vel tam acute vel tam ingeniose ac subtiliter ab ipso inuentum est, quod nostris comparatum non euanescat. Et alioqui ipse quoque confessus est Barbarorum linguam Graeca esse vetustiore, quanquam quam potissimum illa fuerit, qua in ipsis rerum primordijs extitit, ignorauit. quippe qui neque de mundi creatione, neque de primis illis mortalibus quidquam se dignum scripserit. De Hebraeis vero, Chaldaeisq;, nolim sane disputando cornicum oculos configere. neque ea fuit Goropij mens, ut gentis antiquissima atque à Deo dilecta luminibus obstrueret. Sed quoniam palma in medio posita est, neque credere cogimur linguam, qua sub Moyse usi sunt, primigeniam fuisse: Nam ne ipsi quidem Iudaei ea de re inter se consentiunt: & nostris nonnulli Syram siue Aramaeam, aut Palaestinam praetulere: quamam obsecro religio est Cimmericas tenebras erucere, & genti vetustissi-

rustissima, morumq; ac legum suarum tenacissima, post tot bellicas laudes, quando soli inuicti nec moti sedibus alias pene nationes omnes & exturbarint & vicerint, hanc quoque gloriam querere? An forte, si de Latino aut Græco sermone agens, ab Aegypto usque & Aethiopia & Assyria aut Phrygia petendum esse vocabulum aliquod ostendero, cum plausu & approbatione discedam: Cimbro vero ac Teutonō vel leuiter nominare sine sibilo non permittar? Nocuerit sanè quod olim magnam Asia partem, quodq; Africam, Italiam, Hispaniam armis suis tenuerint, quāquam Græci ac Romani quod idem fecere sibi laudi ducunt. At nobis non de equis neq; curribus in aciem ducendis, unde vastitas & exitium; sed de nominibus intelligendis, unde Deum ipsum atque naturam agnoscimus, omnis instituta disputatio est. Qua de re loquentem audire Coropium tantò mehercule aequius fuerit, quod, cum cetera lingua omnes quas auctores celebrant, usu ius suum amiserint, neq; ullis amplius circumscripta regionibus se tueantur; nostra, nulli cedens, fines quos habet latissimos egregie defendit. eo integrior atq; purior, quod maiores nostri nullam infundi peregrinitatem permiserint, neque linguam magis quam animum excoluerint, semper ea aspernati quibus mores corrumpentur. Vetus de Græcis ad Marcum filium illud Catonis est: Hoc puta vatem dixisse, quandocumque ista gens suas litteras dabit, omnia corrumpet. neque aliter euenit. Romani enim à rebus gerendis ad theatri ludicra, atque ad ornate ac callide dicendum conuersi, ut patrium sermonem lenocinijs istis, sic imperium nequitia perdidere. Quo minus equidem mirandum, si gens nostra, neq; sui profusa neq; alieni appetens, diutius quam cetera incorrupta permansit. Quāquam & illam sua fata marent. Atque utinam non tam certis indicijs id cerneremus. Solus ille qui verè est semper idem est: cetera fluxa ac minimè diuturna habentur. Idq; nulla in re magis quam in loquendi usu deprehenditur. & quidem tunc maxime, cum tragicorum more (ut ait Plato) ornandi causa, priscis vocabulis, nequid aures offendat, litteras modo addimus, modo detrahimus: ut matrona scilicet, qua forma nimio plus studiosa, medicamentis (quibus de ornatricum consilio utuntur) & naturam ledunt, & citius quam sola contenta munditia senescunt. Quod ergo linguam qua primigenia videri possit inquirimus, humano more accipi volumus. Quemadmodum enim (quod inquit



*Horat.*) ubi — vitiis nemo sine nascitur, optimus ille Qui minimis vrgetur —: sic etiam inter linguas perfectissima habenda est, qua minime corrupta sit, & in qua plures antiquitatis nota velut gemma quadam effulgeant, ita ut rerum notitia maximarum ex ipsis nominibus capiatur. Nam optima ferè qua & vetustissima. Unde & Orphici etymologia celebrantur, neque ulla unquam natio extitit qua non ad Deos aut divinos certe homines, quos Heroes dicebant, originem retulerit suam: prisca scilicet admiratione virtutis, quam quo propius attingimus, eo magis magisque homines sumus. Sed tempus est ut scriptorem ipsum horum operum differenter audiamus, qui quamcumque rem tractet, siue gentium origines, siue qua de sermone est doctrinam illustrans, Deum semper ac naturam ante oculos ponit: nullo alio scribendi fine (quod vivens saepe testatus est) quam ut Christianae religionis veritas, ex tanta rerum omnium consensione manifestò deprehensa, maiore à nobis studio atque opere conservetur.

QUOD cum ita sit, quid Josepho Scaligero, viro insigni eruditione praedito, in mentem venerit nescio, qui, visis iam Originum libris, in Sex. Pompeium Festum de verborum significatione commentarios scribens, quo loco de Ambacti vocabulo agit, quod Gallicum esse auctor ostendit; ipse quem interpretandum sumpserat erroris, aut malitiae potius insimulans, & Latinum esse ex Turnebi sententia contedens; quia noster illud Cimbricis adscripsit; hinc nata occasione, tot eum maledictis ac contumelijs tam asperè ac ferociter proscidit, ut non Scaligerum loqui putes, sed petitum è circo scurrarum, quo iure, quaque iniuria, in sui ordinis aliquem debacchantem. Et tamen (nisi praè iracundia Scaliger esse desierit) velit nolit, modo pacatus nobis aurem accommodet, nostra illud esse originis fateatur necesse est. Atque ideo in gratiam rediturum crediderim, ubi Hermathenā & Hieroglyphica in manus sumpserit. Nam in Originum libris non ita distinctè & accuratè hac de sermonis principatu quaestio pertractatur. Ut fortassis necdum evolutos abiecerit, neque lingua incognita praconium, neque argumenti novitatem ferens: atque uniuersum opus improbens, cuius pars aliqua displicuisset. At verò multos ego novi, qui summa imbuti doctrina, tametsi linguam de qua agimus ignorabant, & ne fando quidem Goro-pij antè nomen audierant; ubi tot sub tali integumento occultavi  
mysteria

mysteria videbant; & auctoris & lingua admiratione inflamma-  
 ti, utrumque pariter in calum ferrent. Nec defuere interim etiam  
 è nostris hominibus, qui (contra) partem aliquam operis sibi repre-  
 hendendam arriperent: ea nempe quæ de Paradiso, quæ q̄ de Noa-  
 chi arca, & Nilo, & Gigantibus scripsit. Sed cum diurnis nocturnisq̄  
 studiis diu sese macerassent, & laboris frustra sumpti pertesum esset:  
 spongiam pro calamo accepere; testati publice facile quidem esse mor-  
 dere, aut videre etiam ab eo dicta, sed difficile redarguere, difficilli-  
 mum verò meliora adducere. Similem igitur exitum sperent qui  
 eandem fortunam subire volent, ut victi turpiter conticescant.  
 Tot enim vir ille petitis undiq̄ instructus armis in arenam descen-  
 dit, sic appetit, sic declinat hostem, ut à quo metuere ei debeam vi-  
 derim adhuc neminem. Qui verò Martem in lingua gerunt,  
 tametsi maledicentem totidem verbis male audire aquisimum est,  
 securos esse iubeo. Neq̄ enim iurgatur mortui. & ego, quamvis ami-  
 ci nomen atq̄ memoriã amo, tacere malim quàm obstrepere. Nam  
 cuiuscumq̄ cõmittar, tam facile conuiciando me vicerit, quàm ipsum  
 disputando Goropius. Interim quæ de Phrygum antiquitate parat  
 Scaliger expectabimus. opus haud dubiè tam illustri ingenio dignum.  
 Verùm si pro gentis eius vetustate Psammetichi Aegyptiorum Re-  
 gis apud Herodotum sententiam, veluti praiudicio quodam, sequi  
 volet: primam scilicet esse linguam quæ BEC (quod Bèkxos ille facit)  
 partem significet, quod ea vox ab infantibus, ad hoc à muto cu-  
 stode asseruatis, primum prolata fuerit: mirabor equidem si ne tunc  
 quidem placari se permisit: cum ita nostra sit ut nulla magis. Et  
 tamen ineptam illam Graculorum fabulam intenti legimus, uti &  
 Arcadium inane commentum, quod Luna antiquiores ante calum  
 credo extiterint: Goropium verò & Phrygia & Arcadica disertis-  
 sime explicantem, & ad Mosaicæ historia normam exigentem, fa-  
 stidiosè contemnimus; Circa poculis ebrj, ac pro Iunone nubem am-  
 plexi, dum meris allesti nugis Sirenas Musis præferimus, terrena  
 nempe caelestibus, ac falsa veris, digni qui ad illarum scopulos obrua-  
 mur. Quod si sola lingua Cimbrica inuidia nobis stomachum reuo-  
 uet; neque alia admittimus nomina, quàm quæ Græcorum scriptis  
 celebrantur: faceat illa, & vel Thracia appelletur, vel Phrygia,  
 vel Aegyptia etiam, cuius tam præclara apud omnes gentes extant  
 vestigia; dummodo rem ipsam ad diuinæ Maiestatis gloriam te-  
 neamus;

neamus; atque in confesso sit, Gracos, ea ipsa tempestate qua feti sapientia videbantur, plerumque omnia à Barbaris accepisse: ita ut merito ab Aegyptio quodam sacerdote (si Platoni in Timaeo credimus) pueri adhuc appellarentur. Quinam vero hi Barbari fuerint, & unde profecti; postquam nemo haecenus explicauit; hunc aegyptam, hunc circulatorum nostrum (his enim titulis ornat eum Scaliger) saltem aetalogi loco per ludum iocumque audiamus.

Tu vero mi MONTANE, qui virum unam mecum à tot annis nosti, neque ignoras quomodo honeste natus, & à cunabulis penè in litteris, deinde inter philosophos enutritus, qualem ad diuinas atque humanas res cognoscendas progressum habuerit, quasque eo nomine provincias obierit: ac tandem, ceteris se abdicans functionibus, totum huic se contemplationi dedit: quanquam duarum Reginarum diui Caroli sororum in Hispania antè medicus, & insigni ob id quoad vinceret summa annua in testamento donatus, à Philippo quoque (Regum ab omni memoria potentissimo) ad valetudinis sua curam ingenti pollicitatione, ac regali insuper munere (te procurante) accerferetur: Tu (inquam) pro eximia tua in amicos pietate, quem uiuentem dilexisti, nunc vita functum aduersus calumnias splendore tui nominis defende. Arque equidem non ut patronum te appellarem, sed ut iudicem deposcerem: quum in supremo doctorum nostri saeculi hominum Senatus principatum obtineas: Verum quia vereor ne recusent aduersarij, iureque se ideo recusare quod ob tuam erga nos beneuolentiam a quo iure uti non possent; quocumque potes modo huic causa assertor accede. Cedent illi: neque inter oratores suos temere inuenient, qui de re qua agitur aut uerius, aut conuenientius atque ornatius dicere possint. Ecquis enim tot simul unquam linguarum & tot rerum scientiam maximarum adeptus est. Nec ideo auctoritatem defugerim tuam, quod Hebraea, ut es peritissimus, sic acerrimum quoque defensorem te geris. Nam quam saepe coram de mysticis ac diuinis uocibus à Moysse petitis aduersus Goropium te differentem audiui: ita tamen abs te ille discedebat, ut ob ingenij acumen maiorem sui admirationem relinqueret. Labi autem & errare & decipi, humanum est; neque uni omnia data sunt: illud uero eximium, etiam ei à quo dissentias, placere posse. Quanquam eius rei laus ad te quoque pertinet. qui quanta ille in dicendo uehementia usus est (erat enim paullo calidior)

tantam

*tantam tu in audiendo aequabilitatem prætulisti.*

ATQUE hac summa ratio fuit, cur, cum Traiectum Mosa à Medinensi Regalo hinc euocatus in morbum incidisset, nec multo post moriens ante diem, domum uxoremq; (quam & perhonestam ac pradiuitem duxerat) ac liberos suos mihi commendauisset: ego, non minori cura ac sollicitudine hos ingenij partus quàm generis sobolem suscipiens, ut in animis hominum ueluti coalescerent, ne parentis sui memoriam (qui præcipuus generationis fructus est) in uitam transmitterent, agnitos, approbatosq; à Theologis, Christophoro Plantino nostro publicandos sub tuo nomine traderem. Tu, ut ingenios, à mala malorum hominum manu atque iniuria quæso uindica. Et, quia de intima amicorum cohorte deos, quod uiuunt, propius contingis, postumos istos, tanquam tutor honorarius, Regi cum opportunum uidebitur, ne forte summoueantur, ipse manu trade. Proderit ad fauorẽ & gratiam patris recordatio. & uerè regium est tueri Musas. ut Hercules Musagetæ nos olim imagines docuere. Vale. & Torrentium ut facis ama. Kalendis Julij, Anno à Christo nato, M. D. LXXVIII. Leodio.

# INDEX RERVM ET VERBORVM IN HERMATHENAM.



<b>Littera symbolica significatio.</b> 59	<b>Aidom sine Aiom.</b> 63	<b>Anna Perenna.</b> 61
<b>A longum multorum visorū nomen est.</b> 120	<b>αἶδος xuv̄n.</b> 70, 71	<b>Anna quid denotet.</b> 61
<b>A longum per ae plerumq; scribitur in Cimbrica lingua, in Suenica per aa.</b> 194	<b>Αἰολῶ, Æolus.</b> 63, 109	<b>Annus unde dictus.</b> 61
<b>A vocula incitans ad progressum</b> 59, 78, 215.	<b>αἰδάνω.</b> 193	<b>Annus magnus.</b> 61
<b>Abbas Trisemij Stenographia.</b> 15	<b>αἰώ.</b> 63, 233	<b>Antiquitatis laus &amp; auctoritas.</b> 22
<b>Abecedarium. vide Alphabetum.</b>	<b>αἰών.</b> 113	<b>Anubis unde dictus. 124. &amp; seq.</b> 161
<b>Aber.</b> 78	<b>Αἰθερ.</b> 120, 155	<b>Anubis Hieroglyphicū signū.</b> 126
<b>Aberrechts sine Kuerechts.</b> 79	<b>Αἰ.</b> 64, 147, 235	<b>Anubis in sacris f̄s̄idis precedere solet.</b> 125
<b>Aberwitzig.</b> 79	<b>Alani.</b> 234	<b>Anubis nomē Christo cōuenit.</b> 125
<b>Ac. i. aqua.</b> 155	<b>Alb.</b> 87	<b>Αὐ' isias.</b> 236
<b>Ac sine Hac. i. bonus.</b> 32, 119, 120, 122, 199, 200, 201.	<b>Alben sine Aluen.</b> 87	<b>Apis.</b> 115
<b>Acca dicta mors Christi.</b> 121	<b>Albion:</b> 87	<b>Apis Vte dicitur, quia plurima nobis offert.</b> 114
<b>Acca Laurentia.</b> 120	<b>Albus unde dicatur.</b> 87	<b>Apis idolum apud Ægyptios.</b> 77
<b>Acca Laurentia Romulī nutrix.</b> 122	<b>Albus color latitia index.</b> 87	<b>Apollo unde dictus.</b> 190
<b>Acca lupa vocatā.</b> 122	<b>Albus color feminis, sacerdotibus, &amp; viduis proprius.</b> 87. & seq.	<b>Apollo sanitati præfectus.</b> 190
<b>Acca Venus.</b> 122	<b>Alea Pallas.</b> 134	<b>Apollo verus, est Christus.</b> 190
<b>Acca sextus dies facer.</b> 121	<b>ἀλεῖδης.</b> 68	<b>Aqua unde dicta.</b> 119
<b>Acty.</b> 122	<b>Allemanni &amp; Sueni deridēt Saxones &amp; reliquos Germanos, quod studiosē Sigma vitent.</b> 47, 58	<b>Aquila solium draconis oppositum throno Dei.</b> 182
<b>Achelous.</b> 120	<b>Allemannis tumida omnia placēt loquendo.</b> 58	<b>Aquilonis plaga.</b> 181
<b>Acht.</b> 122, 197, 201, 225	<b>Alp.</b> 87	<b>Ar sine Art. i. iratus.</b> 56
<b>Achter.</b> 226	<b>Alpes.</b> 87	<b>Ar. i. tardus.</b> 63, 96, 110. & seq. 159
<b>Acher, Acherman.</b> 235	<b>Alphabetum duplex.</b> 213	<b>Arar fl.</b> 63, 110, & seq.
<b>ἀχος, ἀχάτος, ἀχάπορ, &amp;c.</b> 119, 120	<b>Alphabetum Græcorum mutilum &amp; redundans.</b> 213	<b>Arca.</b> 159
<b>Act.</b> 119, 199	<b>Alphabeta sine Abecedarij ordo.</b> 212	<b>Arceo.</b> 159
<b>Adam unde dicatur.</b> 95	<b>Alphabeta sine Abecedaria oratio.</b>	<b>Ares pro Marte.</b> 111
<b>Admeti sine Adameti greges pauid Christi.</b> 190	<b>ἀλφ.</b> 191, 215	<b>Art.</b> 130
<b>Adoleschia.</b> 80, 81	<b>Altus.</b> 148	<b>Argonica lingua.</b> 18
<b>Ægeon.</b> 209	<b>Aluen.</b> 87	<b>Ariadne.</b> 185
<b>Ægislaus.</b> 17	<b>Am præpositio.</b> 100	<b>ἀρε.</b> 111
<b>Ægyptij falsi, Cingali dicti.</b> 18	<b>Amo.</b> 150	<b>Aristotelis sententia de nominum significatione refellit. 9. &amp; seq.</b>
<b>Æem.</b> 37	<b>Amar Patris &amp; Filij est Spiritus sanctus.</b> 149	<b>Aristotelis nomen.</b> 16
<b>Ænigmā Platoniciū Dionysio Siculo Tyranno per scriptum.</b> 184	<b>Amore omnia ducuntur.</b> 149	<b>Arithmetica laus.</b> 88, 200
<b>Æolus.</b> 63	<b>Αμψι.</b> 100	<b>Aro, ἀρω.</b> 111
<b>Æs. i. alimentum.</b> 37	<b>Æn sine Æn.</b> 59, 60. & seq. 84, 105, 124	<b>Art sine Art.</b> 110. & seq.
<b>Æs. i. pecunia.</b> 90	<b>Ana.</b> 62	<b>Arua.</b> 130
<b>Æs. aris unde dicatur.</b> 90	<b>Anaitis.</b> 62	<b>Æs, Æes.</b> 90
<b>Æs-fach.</b> 90	<b>Ancora, ἀνωγ.</b> 63	<b>Asia.</b> 90
<b>Æstum sine Æstem.</b> 37, 63	<b>ἀνεως.</b> 37	<b>ἀσις.</b> 196
<b>Æquus.</b> 130	<b>Æng sine Æng.</b> 62	<b>At præteritum imperfectū ab est.</b> 90, 92
<b>Ætheris nomen.</b> 9, 19	<b>Angel.</b> 62	<b>Ate unde dicatur, &amp; quid sit.</b> 87, 93, 94
<b>Ænum, αἰών.</b> 113	<b>Ango.</b> 63	<b>Ate dictus serpens infernalis.</b> 92, & Lucifer. 93
<b>ἀγαθῶ.</b> 220	<b>Ængst.</b> 62	<b>Ate de calo præcipitata.</b> 93
<b>Agelea.</b> 130	<b>Angulus.</b> 62	<b>Ates cognomen est Beligal.</b> 195
<b>Ager.</b> 32, 235	<b>Ængustus, a, um.</b> 63	<b>Ater, a, um, unde dicatur.</b> 87
<b>Æi.</b> 63, 109, 233	<b>Anima.</b> 37	<b>Atra dies mortis Christi.</b> 121
<b>ἀἴμα.</b> 37	<b>Anna Cimbrica vox &amp; circularis.</b> 61	<b>Athana unde dicatur &amp; quid sit.</b> 62. & seq.
	<b>Anna Dea apud Romanos.</b> 61	<i>Atha-</i>

Aethanatonis dicti Geta.	87	Beschijten.	200	Calabra Curia unde dicta, & quid significet.	73, 79, 83
Argurum Pallas.	134	Bescut.	111	Calaphates Imperator Constantinopolitani.	74
Au sine Au, Autwers, Autwen.	108, 219	Bet. i. morsus.	116	Cal-ent.	83. & seq.
Auco, es, ere.	220	Bet sine Be. i. oratio.	115, 117	Calende unde dicta.	73, 83. & seq.
Auguriorum disciplina.	10	Bet. i. oro.	218	Call. i. vitul.	unde dicatur. 75, 87
Auertijis.	79	Beter.	115	Calchoot.	83. & seq.
Auris.	102, 104	Betwin.	150	Calloo.	74
Aurium supremum officium.	102	Bi.	99, 114, 115. & seq.	Kala, & kalda.	74, 77
Aurum unde dictum.	101	Bi-boet.	139	Calo & kalda unde dicatur.	77, 82
Aur.	220	Bie. i. offero.	114, 115	Caluaten.	74
Auus.	219	Bie. i. apis.	ibidem	Caluus, a, um.	75
Auuis.	79	Bijn.	118	Camillus.	167
Azibo.	199.	Bijn sine Ben.	99	Can.	123, 125
B.		Blat. i. filium.	151	Canis unde dictus.	123, 124
B littera symbolica significatio.	114	Blat. i. vaniloquus.	77, 151	Canis symbolum philosophorum	123, 124
Babeien.	218	Blateren.	77	Canis symbolum doctorum, pastorum populi, & episcoporum.	124. & seq.
Babylonica confusio.	218	Blaterare.	ibidem	Cano, is, ere.	203
Bacchus Sabazius Noctus.	185	Blaxia.	77	Canonicorum Monasteriensium vetustus ritus, ut morituro caput suillum ostendatur.	194
Barken.	116	Boet.	115, 261	Cantus omnis quod referendus.	203
Baden. Baten.	109	Bont.	152, 219	Cap.	122
Baen sine Ban.	115, 150	Bontij.	235	Car.	118
Baes sine Bas.	123. & seq.	Bootes sidus cali.	182	Kardia.	219
Baet.	115	Boz.	151	Cardinalibus & Episcopis petasus Mercuriij impositus, quid moneat.	160
Bavo.	115	Bolech.	197, 198	Cares Barbarophoni dicti ab Homero.	204
Baia Cimmeriorum unde dicta.	109	Bosphorus.	155	Carmina & incantamenta.	11
Bal.	194	Botet.	201	Carui.	118
Ban sine Baen.	130	Boduar.	101, 128	Cas.	202
Banda.	150, 219	Brabant.	150	Casus.	201
Bandophorus.	150	Briareus.	209	Cassus.	202
Bant.	118, 150, 151, 152, 219	Buas anis.	207	Caneo.	197
Bar.	76	Bubo anis.	207	Causa unde dicta.	200
Barbaru unde dictus.	204, 205	Bur.	167	Causa omnium prima est ipsum bonum.	200
Barbara Phrygum lingua, lingua filiorum Dei, sine Deorum.	205	Bura.	167	Keipo.	198
Barbarorum lingua.	204	Buryrum.	201	Keegs.	219
Barbarica vestes.	204	C.		Ceres.	219
Barbaricarij.	204	C littera symbolica significatio.	118	Cerhim insula.	229
Barbarismus.	205	Ca.	32, 118, 119, 161	Ceur.	166
Barig. 76. & seq.		Caac.	119.	Ceuken sine Cozen.	176
Barighen.	76	Caal.	75. & seq.	Chalcis anis.	207, 208
Barndis.	123	Caas.	201	Chorea.	167
Basis.	124	Cabalissa.	17, 180	Chorus.	165
Bassus.	Idem.	Caabel.	118	Christus verus Hercules Cacus occidit.	119
Baria sine Baria.	208	Caberi.	167	Christi mors dicta Acca & Laurentia.	121
Be, syllabica adiectio in verborum principiis.	114. & seq.	Caar.	119	Christi in cruce mortem nemo Iudeorum, Cimbrorum, aut aliorum, recto & explicato orationis filo aperuit.	120
Be. i. oro.	99	Kaxia.	32	Chrysocolla.	191
Be. i. oratio.	115, 215	Cacodemones simulant se Magorum verbis cogi.	15	Cicumia anis.	207
Bet.	5, 10, 115, 116	Kax &.	119	Cimbrica lingua, vide Lingua Cimbrica.	
Becker.	116	Cacus malorum pater.	119		
Beccelana.	ibidem	Cado.	162		
Beccelana.	62	Caduceum.	161		
Been.	115	Celum unde dictum & quomodo scribendum.	142, 143		
Beg.	115 & seq.	Celum & terra coniuges.	142		
Beig.	ibidem	Cali tres apud D. Paulum.	179		
Bel idolum.	194	Cerimonia.	166		
Beligal.	195	Caes.	201		
Belt.	194	Cains 140, 141, 142. & seq.	146		
Belus.	194	Cal sine Caal	74, 75, 89		
Ben.	99, 115, 117	Cal. i. differo & voco.	78, 82, 129		
Bequaera.	155	Cal. i. pulcher.	73, 74, 78, 82		
Biq.	174	Cal, Cattle, Calchen proprium feminaru nome apud Flandros.	74		
Beschpeet.	199, 200	Calabren.	78, 82		

INDEX RERVM ET VERBORVM

Cimmerij vetustissimi Italia in-		vocalibus sepè interponitur eu-		Dij.	176
cole.	36, 73, 83	phonia causa.	127	Druides.	80, 112
Circe.	194, 211	Dag.	138. & seq.	Duic.	161
Cingalus siue Cinglus.	18	Dam.	95	Dum.	227
Circum promontorium.	211	Δαμῶ, Δαμῶζα.	126	Duodecim, symbolum duplicis vi-	
Claua vnde dicta & quid signifi-		Dan.	219	ta	223
pet.	112	Dar.	111, 227	Dur.	91, 164
Claudo.	219	Dardanus.	111	Duro, Durus.	91, 164
Clementia definitio.	146	De.	215		
Cnaus.	146	Der.	226	E.	
Coen.	123, 124	Deeg.	231	E littera symbolica significatio.	
Koλεῶ.	176	Deer.	91	65	
Coif.	112. & seq.	Dei Dij siue Di.	192	E longum tripliciter pronuncia-	
Coif-hyagers.	112	Dens, dentis.	126	tur in lingua Cimbrica.	56
Colla.	191	Δένων.	175	E, ee, eeu, i. vnus	65, 117, 157
Comparo.	153	Deus anonymus dicitur.	12	E, ee siue ehe. i. matrimonium.	67
Con.	123, 124	Deus inuocandus in omnibus rebus	214	ēp.	96, 174
Coning.	123	aggreudiendis.	214	Eh.	117
Coniugium quod nobis honorem		Deus & deis vnde dicantur.	113,	Eburanes.	167
concliet.	171. & seq.	203		Eburum.	ibidem.
Consonantes sine vocalibus immo-		Di, Dei siue Dij.	84, 140, 192, 231	Ec.	118
biles sunt.	42	Di, Du.	99	Echt.	95, 123, 225
Cont.	69	Diana.	85	Edo.	89
Coop.	165	Di-ectn.	113	Ee siue Ei. i. singularis & solita-	
Cor.	219	Dialectus.	2, 3	rius.	227
Cornu.	219	Dialectices tota vis & omnis dis-		Ee siue Ehe. i. coniugium.	67.
Corona vnde dicta.	182	ferèdi ratio in quo consistat.	199	171, 173, 216, 236	
Corona sidus cali.	182	Dien siue Dijen.	140, 175	Ee siue Een.	171, 216, 226, 236
Corybantes.	166. & seq.	Dies.	140	Eel.	27, 38, 39, 89, 133, 147
Cram.	161	Dien vocem Galli de prisca Cim-		Eele siue Eel-le	133
Cratyl & Hermogenis sententia		brica lingua retinuerunt.	113	Een siue Ee. i. vnus	98. articuli
contraria de nominum forma-		Digamma duplex W quare dica-		vice fungitur.	66, 117, quare
tione reselluntur.	8, 10	tur, & quomodo transferatur		nominibus preponatur.	66
Cretensis disciplina.	80	apud Latinos.	30, 57, 213	Eer. i. as, aris.	90, 91
Cruc.	165	Dys manibus seruilibus in Vela-		Eer. i. banor.	90, 171
Crups.	ibidem.	bro sacrificium peragi solitum.		Eer. i. edo.	90, 92
Crux.	165	121		Eer. i. iuramentum.	67. & seq. 90
Crux, mortis Christi instrumen-		Diphthongorum & vocalium soni		Eew.	113
tum multis rationibus Tau vo-		in Cimbrica lingua.	56. & seq.	Ef, effen.	130
catur.	108	Δῆες, Δῆην, Δῆψι.	91	Ef siue hef.	213
Cul.	112	Discretio.	199	Eg.	137
Culmus.	235	Dimiser.	199	Ego sum qui sum.	98, 137
Cumindis siue Cymindis vnde di-		Dius Fidius quare dictus Iupiter.		Ei. i. solitarius.	13
catur.	208	170		Ei. i. ouum.	96, 175
Cun vel Con,	71	Δῆῶ.	126	Eidw.	84, 85, 96
Cun-heret.	131	Dodecatheon templum siue Pan-		Eifer.	109
Cur.	164	theon.	184	Eigen.	220
Cura.	166	Doe, Doen. i. facio.	100, 126, 138	Ei-lant.	96, 137
Curatus.	165	Doen. i. tunc.	219	Ei-rijt.	96, 227
Curbantes.	167	Dam.	118, 175	Eis, ēv.	96
Curetes.	165	Dominus.	175	Etuer.	72
Curo.	166	Domo.	126	El. i. exalto, nobilito.	216, 230
Cymindis auis.	207. & seq.	Domus vnde dicatur.	175	El. i. brachium siue brachij men-	
Kwō i. galea. vnde dicatur.	71	Domus varia nomenclatura apud		sura.	147. & seq.
Kwō galea Minerva.	131	Cimbros.	31, 175	El Hebr. i. dominus fortissimus.	
Kveῶ.	176	Don.	219	147	
Cyrus Persarum rex quare à cane		Dona diuina nisi communicentur,		ἐλευον.	132
enutritus dicatur.	124	neque diuina neque bona dici		Elementum vnde dictum.	38
Kūov.	123	queunt.	78	Elementum & littera quomodo	
		Doo vel Doe.	100	differant.	38
D.		Doon.	219	Elementi definitio.	38
D littera symbolica significatio.		Doot.	100, 126, 135, 136	ēlv.	132
126		Δῶμα.	175	Elis.	229
D littera apud Latinos duabus		Draco sidus cali.	181	Elhesia Pallas.	134
		Djer.	118		











IN HERMATHENAM.

Nem.	38	Nycticorax.	207	. arcana referenda.	76
Nes.	144	Ndv.	144	Osacc.	101
Néqde, Népteg.	91			Ospronc.	ibidem.
Neu sine Nicu.	73, 144	O.		Or.	45, 101
Nicmandr.	96	O littera symbolica significatio.		Ossyris.	125, 174
Nier.	84, 94, 151	100		Otis auis.	207
Niger unde dicatur.	87	Osive Ho.	216	Qu.	84
Niger sine ater color lugentibus maximè conuenit.	86	Os articulus Gracm.	65	Qber.	192
Nyp.	152	Obel, Obcl.	219	Querk.	219
Nyt.	94	Oben.	220	Quis unde dicta.	85
Noceo.	188	Ober.	219	Quis Paulis.	85
Nochus Bacchus Sabaꝛius.	185	Oberst.	ibidem.	uerys.	162
Nochus Saturnus.	23	Och.	122	Quum.	85
Nochus Neptunus.	194	Och-heer.	226		
Nochus Orpheus.	104	Odiun.	93. & seq.	P.	
Noes.	31, 187	Of.	220	P littera symbolica significatio.	
Noit.	84, 151	Of.	85	151	
Nomen verum & nomen falsum.	6	ois.	85	Padagogia, quam nunc Itali Pe-	
Nomine Dei, filius Dei intelli-		Oit.	84, 100, 151	danteriam vocant, in summum	
gitur.	12	Oleum.	133	venit contemptum.	80
Nomina diuersa unde.	7	Olie.	ibidem.	Pena.	151, 152
Nomina diuersa eidem rei ab eo-		Oliua, pacis signum, Minerva		Pai.	122
dem dari possunt.	19	dedicata.	132, 133, 134	Pais.	ibidem.
Nomina dupliciter accipiuntur.	11	òde.	133, 218	Palatium.	133
Nomina significant & naturali-		Om.	100, 143	Pallanteum.	ibidem.
ter, & ex voluntate.	9, 10	On.	100, 151	Pallas.	71, 133
Nomina mali ominis mutanda.	207	ov.	12, 13	Pallas qua galea munita sit.	70
Nomina propria hominibus qua-		Onnosel.	31, 151, 188	Palladis varia cognomina.	133,
lia imponenda.	16	Onnut.	151	134	
Nomina quomodo symbola sint.	20	Ourijp.	151	Pandora pyxidacula.	188
Nomina sic posita rebus, vt earum		Ooc.	122, 254	Panis duplex, mentis & corporis.	
natura quam optime conueni-		Oot sine Oit.	100	115	
rent.	1, 18	òiv.	85	Pant.	151
Nomina unde vires & origines		Os sine Ooz.	45, 69, 101, & seq.	Pantbeon.	184
fortiantur.	6	165		Papa.	80
Nominum propriorum mutatio-		Oratio Abecedaria in tres par-		Par.	151, 153
nes.	6, 8, 16	tes distincta.	215.	Patent.	13
Nominum quorundam vis admi-		Prima.	215	Parco.	76
rabilis.	5	Secunda.	216.	Pario.	76, 151
Nominum reilitudo unde depen-		Tertia.	216	Paritatis laus.	153
deat.	9	Orationis Abecedaria interpre-		Paro.	153
Nominandi artifex quas imagines		tatio Latina.	217	Pars.	151
consideret.	19	Oraturi & immolaturi quare o-		Part.	153
Nob.	151	lim in montes ascenderint.	76	Pas.	ibidem.
Nota, arum.	84	Orcout.	69	Passer.	153
Nooit sine Noit.	181, 182	Orcus, èꝛoc unde dictus & quid		Passus.	ibidem.
Nox sine Noes. i. noxa.	31, 187	significet.	69, 70	Pat.	151
Nox. i. morbus.	188	Orcus galea sua quinam sit inui-		Pater.	109, 151
Nosel.	151	sibilis.	70	Patientia herba.	210
Nosog.	188	Orci galea.	70, & seq.	Patientia laus.	41. & seq.
Not.	129	Ordo, inis.	45, 101	Pauco.	151
Nota occulta in scribendo.	18	Origo.	101	Pauio.	ibidem.
Notu.	84, 144	Orior.	ibidem.	Pe, impressionem denotat.	151,
Notus, a, um.	ibidem.	òꝛ.	45, 101	152	
Noxa.	188	òca.	110	Pet. i. Pecus.	130, 151, 217
Qu.	144	Orpheus unde dictus.	102	Pecus.	151, 217
Numeratione partium omnis ser-		Orpheus primus lingua Cimbrica		Pecudes, non homines, nos esse;	
monis perfectio absoluitur.	199	architectus.	102. & seq.	constitendum.	217
Nunc.	144	Orpheus ante diluuium Adam,		Peido.	155
stut.	129, 151	post diluuium Nochus, & post		Πελαγῆν.	ibidem.
		hos Christus ipse fuit.	104	Pelagus.	155
		Orphei multi fuerunt & sunt.		Pen.	152
		ibidem.		Pendo.	153
		Orphicorum poësis ad Theologia		Penina.	151, 152



IN HERMATHENAM.

Rhapsodus.	81	Deus filius.	107	Scut.	111
Rhoda.	158.	Sapientiam Isidem deam vocat		Scutum.	111, 256
Rhodanus fl.	110	Salomon.	107	Scythismus.	205
Ri sine Rij.	177, 180	Stat sine Stat.	91, 231	Σκῦτῶ.	111
Riee.	158	Satis. Satur.	91	Sedere quomodo Deus dicitur.	
Rigman.	161	Stat-ur.	158, 208	178	
Rindior.	110	Saturnus unde dictus.	158, 231	Sede sine Seede.	202
Ringen.	158	Saturnus veritatis pater.	23	Sedig sine Seeg.	ibidem.
Ripp.	151	Saturni dies festus Sabbathum		Sedo, as, are.	202
Rist.	158	est.	121	See.	194
Ris.	ibidem.	Saturni nomen & Adamo & No-		Segun.	202
Rit.	158	cho convenit.	23	Set.	82
Ritutet.	ibidem.	Saturnalia.	121	Selana unde dicitur.	62
Rinus.	158	Satyris quare aures arrecta den-		Selana Luna.	62, 193, 218
Rorm.	100	tur.	102	Sedivm.	218
Rot.	219	Dea, Deaa.	119, 197	Seminocales littera.	44. & seq.
Rom.	100	Scaliger reprehenditur in littera		Sen,	193
Roma, pōm.	100	definitione. 34, 35. & seq. item		Senarius numerus Vestæ sacer.	
Rommeler.	101	in etymologia dictionis Ordo.		177	
Romulus.	160	45.		Senarius numerus coniugio est de-	
Romus.	ibidem.	Scamander fl.	206	dicatus, & Veneri sacer.	179
Ron.	180	Scamandriū mulieres, viri Astya-		Senarius numerus suprema est se-	
Ront.	ibidem.	nacta vocarunt. Hectoris fi-		des, in qua Deus sedere dicitur.	
Roor.	165	lium.	207	178. & seq.	
Roof.	129	Scarb.	198	Sensus.	193
Room.	10	Scandeb.	ibidem.	Sensio.	ibidem.
Ros.	8, 31	Scandalum.	198	Set.	176
Rot.	101	Scandalethrum.	ibidem.	Seres.	219
Rota.	63, 110, 159	σάκος.	106	Sermocinatio animi formam ma-	
Rots.	195	σάκος.	197	ximè declarat.	77
Pods.	156	Scars.	198	Serviles Manes.	121
Rn.	27, 158	Scat. i. thesaurus.	ibidem.	Ses.	177, 178. & seq.
Ruc.	164	Scat. i. estimo.	199	SET trinitatis mysterium.	178
Rudis.	158	Scatting.	198	Set, id est, pono, colloco.	179,
Rui.	ibidem.	Σατῆς.	198	202	
Ruis.	158	Σαταπόπος.	ibidem.	Setel.	177
Ruiten.	158	Scau.	197	Serini. i. à Ser descendentes, filij	
Rur.	164	Scat sine Scietet	198	Dei vocantur.	205
Rus, raris.	164	σάκος.	ibidem.	Setinorum sermo.	205, 212
Rust.	195, 225	See sine Seep.	198	Setinis priscis duo nominum gene-	
Rusting.	196	See.	199	ra fuerunt, quibus litteras doce-	
		Seet.	198	rent.	215
		Seint.	ibidem.	St, Ste. i. video.	99, 194
		Seit.	198	St. i. ipsa.	99
		Sehel.	ibidem.	St. i. sum.	ibidem.
		Seep. i. creo, formo.	106, 107,	St. i. video.	193
		224		St. i. bullio.	194
		Seep. i. banrio.	106	Stel.	193
		Seep. i. nanis.	106, 107	Στῆδω.	202
		Seepen.	224	Sigillariorum festa.	121
		Σεπην.	197	Sigma littera serina.	47, 58
		Sepper.	107, 224	Signa varia prælij committen-	
		Seepfel.	224	di.	7
		Σεπφω.	197	Signa quadam naturalia brutis	
		Schlecht.	199	inter se sunt.	10
		Schlichten.	ibidem.	Sileo.	197
		Schoen.	198	Sin sine Sijn. i. esse.	99
		Schob sine Schop.	197	Sin. i. sensus.	99, 193
		Srijn.	198	Sing.	202
		Srijt.	ibidem.	Sire.	176
		Srijp, Seep.	106, 107	Staut.	219
		Scoon.	198	Slecht.	199
		Scou.	197	Slichten.	ibidem.
		Scriptura sacra loca aliquot ex-		Smar sine Smaeck.	226
		planata in voce Erica.	97	Snaoi.	195
				B 4	So sine

S.

S littera symbolica significatio.

Da mutandi particula.	194
Daar.	200
Daar.	91
Sabazius Nochus.	185
Sabbathum Saturni dies.	121
Daar.	200, 202
Saccus, σακκος.	201
Sal, salis.	65, 191, & seq.
Sal. i. salus.	65
Sal sine Sale. i. lata palatii do-	
mus, &c.	191
Salus.	109, 129
Saluen.	191
Saluo, as, are.	ibidem.
Salus, utis.	65, 191
Salus dea apud Romanos.	231
Salutandi formula.	83
Sanc.	203
Sano. Sanns.	188
Sapientia & virtus Dei patris,	

INDEX RERUM ET VERBORUM

So sine Co. i. ad.	186	Stix vnde dicatur & quid significet.	68, & seq.	Te.	126
Sd. i. tunc.	225	Sto.	134	Teb.	117
Socratis nomen.	16	Stoer.	196	Tee.	91
Socratis sententia de nominum formatione.	9, 19	Stort.	195, & seq.	Teeu.	237
Soer.	193	Strot.	196	Teer, Ter.	91
Soen.	186, 187, 188, 189	Strogtat.	ibidem	Tel.	82, 147, 199
Sol Deus dicitur.	188, 192	Stui, Stuit.	69	Tél.	88
Sol vnde dicitur. 188, 190 & seq.		Stuit-hofsch.	ibidem	Temporis exordium.	22
Solder.	191	Stur.	195	Ter, Terde, Tâde; calco.	111
Soldeeren.	ibidem	Stylus.	197	Ter, Teer; Absumo, sumptum in edendo facio.	201
Soldur.	191	Sui ipsius cognitio.	217	Ternarius numerus litterarum diuinam imitatur Trinitatem in dictione Cal.	73
Soldurij.	ibidem	Solfer.	164	Ternarius numerus Spiritui sancto facer.	176
Solen.	191	Sulfur.	ibidem	Terentiani Mauri versus restituti.	49
Solidus, a, um.	ibidem	Super.	192	Terd.	91
Solt.	191	Swac.	202	Terra vnde dicta.	111, 180
Solum, soli.	ibidem	Swart.	ibidem	Terra Cali coninx.	142, & seq.
Soluo.	191, 219	Swijt.	202	Terra elementum, Deorum sedes.	177
Solus.	191	Swijg.	ibidem	Tes, het es.	179
Son.	138, 188	Swyg.	ibidem	Tetragrammaton Dei nomen.	11
Son tribus litteris Trinitatem refert.	189	Spg. Spge.	202	Therios.	100, & seq.
Sont sine Sunt.	188	Sygebertus.	ibidem	Thar.	227
Sordidus.	175	Sygesmondus.	202	Tharjesij.	228
Sordidus.	128	Symbola.	20, & seq.	Tharjis.	227, & seq.
Sphynx vnde nomen habeat, 132		Systases litterarum in Cimbrica lingua.	46	Theia.	192
Sphynx Minerva cono imposita.	131			Themis dea.	218, 222
				Theophrastus.	8
				Thentates Mercurius vocatus.	
				Thom.	118
Spica symbolum in calo.	183	T littera symbolica significatio.	126	Thracius sermo.	212
Spjst. far.	90	T littera vincendi sine ligandi vim habet.	91, 96, 108, 122, 127	Thronus.	177, 178, & seq.
Spocet.	175	T littera in Cimbrico sermone sepe e medio tollitur.	210	Thum.	227
Sta.	134, 194	Taal.	199	Thumos.	126
Stac, Staer, sine Steek.	89	Tacs.	199	Thol sine Teor.	127
Stadich.	134, 202	Taem.	27, 222	Th, tis.	96
Stacr.	156	Tag.	138, & seq.	Tien.	63
Staelcken.	89, 156	Tal.	126, 234	Timeo.	234
Stael.	197	Tal.	151	Thpōi.	91
Staf.	196	Talman.	ibidem	To, Toe, Too, Tot. i. ad, vsque.	100, 126
Staf.	197	Tam.	27, 126, & seq.	To, Toe, Too. i. clausus.	126
Star.	194	Tamarice.	97	Toem.	126, & seq.
Statio.	ibidem	Tant.	126	Tog.	138
Statua.	194	Tar.	110, 159	Top.	87
Status.	ibidem	Tardus.	ibidem	Torus.	197
Ste, Stede.	134, 195, 196	Tarpeio.	111	Tot.	126
Steb, Stad.	134	Tarpeia.	227	Trag.	110, 159
Steg.	134	Tartessus.	227, & seq.	Trinitatis mysterium in dictione Cal. 73, in dictione Ent. 117, in dictione SET. 178, in dictione Woort, 102, & seq.	
Steel.	197	Tas. i. aceruus frugum	91	Tritoon Pallas.	134
Strig.	134	Tas sine Tes. i. crumena maior, &c.	90	Tritonis lacus.	ibidem
Stel.	195, & seq.	Tas &c.	90	Troon.	178, 181
Stella.	196	Tas &c. & τάρταρος.	46	Trom.	103, & seq.
Stello.	193	Tau littera. vide T littera.		Trou-wanten.	166
Stephanus.	184	Tau varia significat.	108, & seq.	Twig.	168
Stew.	183	Tau i. funis.	107, 126	Tum.	227
Stec.	196	Tau, crux Christi.	108, & seq.		
Stec.	197	Tau Gallicum.	108		
Stercora.	ibidem	Taurica Cherronesus prisca Cimmericorum sedes.	74		
Sterf.	134, 135, 136, & seq.	Taurus mons.	108, 158		
Stev.	197	Tax.	45, 46		
Sticht.	197	Taxo.	199		
Sticht.	68, & seq.				
Sticht.	69				
Stier.	196, 197				
Stigen.	69				
Stijl.	197				
Stijl.	197				

Tumim.	212	Dermaeren.	237	riano Mauro.	48. & seq.
Tup.	153	Derquicken.	156	Voces primogenie in quaque lingua que censenda.	32
Typographica comparatio.	179	Verus, a, um.	57, 110	Vocum Cimbricarum conversio singularis & admirabilis.	27
Tyros.	202	Dest.	177, 183	Vocum primarum ratio tota de sono litterarum pender.	46
<i>V.</i>					
V litteræ symbolica significatio.	102	Vesta Dea.	177, 236	Voercht sine Fuecht.	102
V littera latitudinem & didactionem aliquam semper notat.	109, 110, 112, 113	Vestibulum.	236	Voege sine vuege.	ibidem
Vacillo.	109	Veter.	109	Voel sine beel.	224
Vaco.	ibidem	Victoria vera.	202	Volomna dea.	101
Vacuum, a, um.	109	Video.	109	Volo, as, are.	109
Væ.	113	Vidua unde dicta, &c.	86, 109	Volo, vis, velle, Cάλομαι.	57, 101, 128, 148
Vadari & vadum.	109	Viduarum vestitus.	86	Vot.	101, 151
Vagus & Vagor.	ibidem	Dirch sine Dich.	217	Votspoet.	175
Wal.	128, 138	Dier.	151	Vot.	101, 151, 201
Valeo.	109	Dieren.	162	Vortumnus.	101
Dan.	105	Dijn.	118, 141, 144, 145	Votchy.	197
Vannus unde dicta.	105	Vilis.	128	Vouco.	129
Vannus Bacchica.	105	Vilt.	155	Vox.	2
Varro.	109	Vinco.	57	Vr. i. perfectus, excellens, potens, &c.	27, 112, 158, 162
Varus.	ibidem	Vinum.	30, 57	Vr. i. hora.	162
Vas, vasis.	107, 274	Virgilius Poëta diminus.	64	Vr alt.	158, 208
Wast.	177, 196	Vis.	177	Vr-haen.	ibidem
Wat. i. comprehendere, &c. & seq. 177	107.	Vito.	109	Vr-os.	158, 208
Wat. i. vas.	107, 108, 234	Vitula.	75	Vreucht.	129
Water.	109	Vitula latitia dea.	ibidem	Vrim & Tumim in sacerdotis periclorali quid sit.	220. & seq.
Wbel.	219	Vitulor.	75	Vro.	162
Wber.	192	Vitulus.	ibidem	Vrt, vrttig.	112
De, Dec. i. inimicus sum.	130, 229, 234	Vitulum adorarunt Judæi.	77	Vrucht.	129
De, Dec. i. inimicitia.	ibidem	Vituli in sacrificiis mactari quid designent.	77	Vrus.	158
De, Dec. sc. i. pecus.	151, 217	Vi.	208	Vuer, voer. i. fero.	127, 151
Deel.	236	Vlac.	75, 76, 152	Vuer, dur, dier. i. ignis.	151, 162
Deil.	128	Vla.	109	Vuil.	118
Welt.	219	Vlooc.	235	Vulcanus.	125
Velabrum.	121	Vlula.	208	Vullen.	155
Den.	141, 142, 144. & seq. 145. & seq.	Vlulo.	ibidem	Vur.	153, 162, 220.
Vena.	145	Vm sine Om. i. circum.	143,	<i>W.</i>	
Veneti.	ibidem	Vm sine Hum. i. simplex vox.	36	W duplici, magna latitudo designatur.	109, 112
Venio.	144, 145	Vnummen sine Hummen i. simplicissimam vocem edere.	36	W duplex digamma.	213
Venor.	141, 144	Vnus, a, um.	72	W digamma, apud Latinos sæpè transfertur in U consonantem, nonnumquam in Qu, B, G, &c.	30, 31, 57, 155, 213
Ventus unde dictus.	64, 109	Vnus in oratione Abecedaria vocatur Deus.	216	W pronomem secunda persone.	105
Ventorum origo occulta.	63	Vnum ipsum & verum, Deus est.	67, 216	wa.	109
Venus Gaia.	142	Vnum omnia comprehendit.	66, 72, 98. & seq.	waat.	57
Venus omnia innouans Christum.	144, 145	Vnum spiritum nominat & Christiani & ipse Virgilius.	98	waat. i. humidus.	109
Venus è mari nata fingitur à veteribus.	145, 211	Vocabula à ratione naturam conuenienter & aptè sequente fiunt.	8	waat, waake. i. vigilo.	ibidem
Ver, veris, Bsp.	32, 39, 96, 174	Vocabula obsoleta.	31	wackel.	109
Ver.	150, 151, 168	Vocabula optima que sint.	21	waden.	ibidem
Verbum.	168	Vocabula dæmon, sine positu significare, dupliciter intelligitur.	9	wag.	109
Verba à verbis quomodo fiant.	30	Vocabula dæmon sine naturaliter significare, duplicem habet intelligentiam.	9	wagent.	ibidem
Verba quid præsent.	16	Vocabulorum primi fabri quas rationes sint secuti.	19	wai.	63, 109
Verbis vulnera curantur.	7	Vocales è litterarum classe non sunt excludenda.	14	wal. i. vehementia, robur.	30, 128
Verfoeien sine Verfoiden.	170	Vocales propriè moentes, non mobiles dicenda.	42	wal. i. in aqua bullio.	128
Verheucht.	125	Vocalium pronuntiatio ex Teren-		wal	
Veritas optimo iure scutum vocatur.	110, 111. & seq.				



INDEX RERUM ET VERBORUM IN HERMATH.

wal <i>sine</i> wael. <i>i. homo externa</i>	152	wein.	116	wit.	110
lingua.	152	wel.	148	witſhet.	110
walt.	109, 129	wel an.	235	wiſt.	155
wan. <i>i. quando.</i>	57, 130	went.	109	wit.	86, 87, 109
wan. <i>i. vannus.</i>	30, 105	wer.	78, 110	wit fratw, wit-brautw.	86, 87
wanckelbaer.	156	werm.	129, 163	witwe.	86
want.	166	wet, wettig.	116	wol.	101, 128
war. <i>i. intrico.</i>	109	wi <i>sine</i> wij.	99	won.	236
war. <i>i. moror.</i>	109	widen <i>sine</i> wien.	170	wonſ-dag.	161
war, waer. <i>i. cuſtodio.</i>	103, 109,	widue.	86	wozd, wozt. <i>i. uerbum.</i>	102, 115
112, 115, 205, 222		wie. <i>i. Quis, Qui.</i>	30, 57, 10,	wozt. <i>i. fio.</i>	102, 115
war, waer. <i>i. uerus.</i>	103, 109,	130		wr <i>sine</i> wr.	84
222		wie. <i>i. Ut, Qualis.</i>	217.		
was.	109	wien <i>sine</i> wien. <i>i. dilatate, pur-</i>		X.	
wat.	<i>ibidem.</i>	<i>gare, conſecrare.</i>	87, 99, 115	X littera <i>supernacana.</i>	213
water.	109	wiel.	128	Xant.	206
wau, wou.	129	wij, wijc.	202	Xavds. <i>i. flauus.</i>	206
waut. <i>i. ſucceſſus optatus.</i>	129	wjd.	128	Xanthus fl.	<i>ibidem.</i>
waut, walt. <i>i. filua.</i>	129	wjfl.	<i>ibidem.</i>	Eupds.	198
wauteren.	<i>ibidem.</i>	wjn.	30, 57, 155		
weder.	78	wjss.	79, 110, 112, 124	Y.	
wee.	113, 220	wjſſheit.	110	Y d'ap.	120
weer.	109	wil. <i>i. uolo.</i>	101, 128	Y r'eg.	192
weer.	167, 174	wil. <i>i. uoluntas.</i>	148		
wcet.	155	win.	57, 156, 236		
weg.	116	wint.	64, 109		

FINIS.

S V M M A P R I V I L E G I I .

REGIS Priuilegio sancitum est, nequis *Opera omnia*  
*Goropij Becani partim antehac impressa, & ab ipso emendata, par-*  
*tim uerò non impressa,* integra, vel eorum partem aliquam,  
citra Christophori Plantini voluntatem, à die cuiusque  
editionis absolutæ intra decem annos, imprimat, aut  
alibi impressa importet uenaliâue habeat, sub pœna  
confiscationis librorum: vt latiùs patet in litteris datis  
Bruxellis pænultima Nouembris. M. D. LXXIII.

*Signat.*

I. de Witte.



## HERMATHENA.

## LIBER I.



Vm post rationis vsum nihil homini ab opifice  
 datum sit præstantius ipsa locutione, qua non multo  
 minus, quàm intelligendi vi, se demonstrat ceteris ani-  
 mantibus longè diuiniorem, sintq̃. multa & permagna  
 in hominum vniuersitate sermonis discrimina; dignissi-  
 mum mihi visum est diligenti inuestigatione, vnde hæc  
 diuersitas orta sit, & an alia lingua alij sit præferenda, vel  
 ab artificij excellentia, vel ab inuentionis antiquitate;  
 tum etiam an vna primum inter mortales fuerit; & an  
 eius aliquæ adhuc reliquæ supersint. Herodotus, vt in  
 alijs quoque non semel à nobis est indicatum, Psammi-  
 tichi Ægyptiorum regis experimentum exposuit, quo deprehensum sit, Phrygium ser-  
 monem primas sibi meritò vindicare. Plato fatetur Barbarorum, quàm Græcorum, ser-  
 monem esse vetustiore: & à Phrygibus item aliquot Græcarum vocum origines pe-  
 tendas esse arbitratur. Christiani plerique omnes, primogenium linguarum ius penes  
 Hebræos semper fuisse, magno consensu pronuntiant: à quibus tamen Theodoretus  
 discedens, non sine asseclis, Syram siue Aramæam omnium primam fuisse sentit. Mo-  
 ses Ægyptius Rabbiorum facile princeps, Hebræam primam esse negat. Geuarra, is  
 qui epistolas quas aureas vocant, Hispanis suis scripsit, quatuor Hebræorum doctores  
 testes citat, qui iureiurando confirmare ausint, Hebræum sermonem non esse primum.  
 Aristoteles, si sententiam super hac re rogatus fuisset, Ægyptiorum sermonem necessa-  
 riò vetustissimum statuisset; cum eos faciat omnium mortalium antiquissimos, tamen si  
 terram colerent, quæ quondam sub mari latitasset. Orpheus & Homerus decorum lin-  
 guam omni mortalium locutione priorem videntur iudicasse: quandoquidem rationi  
 consentaneum est, ea nomina quæ cælestia sunt, terrenis, caducis, & perpetuæ mutatio-  
 ni obnoxii non exiguo interuallo priora potioraque fuisse. Arcades porro ne ipsis qui-  
 dem diis cessuri videntur, cum se ipsa Luna faciant antiquiores, in cuius orbe Empedo-  
 cles non contemnenda fortassis deorum agmina inueniret. Ex his tam varijs dissentien-  
 tium cum gentium tum scriptorum opinionibus, nihil vt potest certi constitui, ita il-  
 lud verisimili collectione queat concludi, ab omni prisca litteraturæ memoria, quæ-  
 nam prima lingua fuerit quæsitum fuisse: atque inde intelligi, inter omnes nationes  
 constitisse aliquam omnino linguam primam habendam, & maximum fore operæ di-  
 ligentis pretium, si quis eius intelligentiam sibi comparasset. Quorsum enim alioqui  
 tanta cura ad eius inuestigationem incumberent doctissimi quique, si eius inuentio  
 nullam vtilitatem allatura videretur? Christianis & Iudæis clarissimum est de Mosis  
 auctoritate, Adamum sic nomina fecisse, vt iis vera rerum natura exponeretur. Quod si  
 ita esse fateri debeamus, quis non videt illud mox effici, si quis prima rerum nomina  
 cognorit, eum naturam quoque earum cogniturum esse? Liceat igitur & nobis in  
 hunc campum descendere, & in eo sic versari, vt omnia arma è Vulcania quidem Phi-  
 losophorum officina petamus, minimè tamen aduersus sacrosanctam Romanæ ec-  
 clesiæ auctoritatem iis niti velimus, cui & hæc, & reliqua mea omnia, pro eo ac omnes  
 Christiani debent, submitto: interim hoc orans, ne ante iudicium feratur, quàm om-  
 nia accuratè ad scopum suum examinentur. quod si fiat, spero fore, vt quæ prima sta-  
 tim facie absurda & intolerabilia videbuntur, ea vterius excussa non magnam modò  
 adferant suauitatem, sed plurimum etiam faciant ad perennem Christianæ religionis  
 sapientiam è prisca diuersarum gentium monumentis illustrandam.

Lingua pri-  
 ma qua sit  
 vana opi-  
 nione.

Lingua no-  
mine quid  
capiendum.

QUANDO QUIDEM verò de linguarum exordiis omnis nobis futura est disputa-  
tatio; quid linguæ nomine capiendum, principiò & ante omnia definiatur. Nemo est  
qui nesciat, voce hac naturale animantium instrumentum significari: cuius in homine  
duplicem usum Aristoteles agnouit, alterum necessarium, qui in gustatu consistit; alte-  
rum non illum quidem vitæ necessarium, sed ad bene esse, ut more præceptoris loquar,  
comparatum, quo nimirum animi interpretatio locutioque perficitur, soli homini ab  
opifice tributa. Ut autem duplex huius particulæ usus est, ita duobus quoque aliis mem-  
bris, & enascitur & adhæret, videlicet œsophago siue gulæ, & asperæ arteriæ siue iugulo;  
illi quidem ut præmansum cibum & potum, veluti manus quædam, subministret; huic  
verò ut vocem emissam articulatè formet. Quia itaque humana vox hoc organo mem-  
bratim distinguitur, & quibusdam particulis absolvitur; factum est, ut magno gentium  
consensu linguæ nomen ad id notandum transferretur quod ab ipso instrumento efforma-  
tur: quod non apud Latinos modò, sed apud Græcos etiam & Hebræos videmus in  
consuetudinem abiisse; quorum illi γλώττειν; hi Λάσσην pro utroque accipiunt, & pro  
membrò, & pro genuino & proprio organi effectû. Clemens tamen Alexandrinus pri-  
mò Stromaton suorum libro vult Barbarorum sermonem γλώττειν, Græcorum verò  
idiomata dialectos vocari: quod discrimen vnde hauserit, pòst fortasse opportuniùs ex-  
plicabo. Galenus noster, in primis diligens vocabulorum examinador, γλώττειν sic est  
interpretatus, ut dictionem esse dicat, quæ priscis quidem in usu fuerit, nunc verò sit ob-  
soleta; quo significatu seruato, de Hippocratis glossis libellù scripsit. Quintilianus lin-  
guam secretiorem à Græcis glossas vocari dixit, & per aliquot capita progressus, glosse-  
mata dictiones minùs vsitatas: vbi videre licet, non aliud dictionù nomine, quàm glos-  
farum intelligi. Varro in voce, Camilla, eos citat, qui glossemata interpretantur; qua de  
re si Pollux consulatur, glossographos eos dicit, qui dictiones poëticas exponunt, eo quòd  
has peculiari nomine glossas vocari scribat. Aristophanis interpres, dū quid sit παλαδίον  
explicat, vocem esse ait glossematicam, quasi vel obscura sit, vel obsoleta, vel aucupum  
etiam propria, apud quos auibus tribuitur, alias aues voce sua in retia allicientibus: hinc  
factum, ut glossa pro obscuriorum vel dictionum, vel rerum interpretatione passim  
vsurpetur. Verùm peculiaris hic huius vocabuli usus ad eam rationem spectat, qua ij qui  
disciplinas tradunt, vel noua sibi vocabula fingunt; vel ea quæ in usu sunt, ad significa-  
tionem, aut aliam, aut angustiore, deducunt: propterea quòd multa explicanda sint  
quæ in communi loquendi consuetudine minimè versantur. Hoc sibi Aristoteles, hoc  
sibi Hippocrates permisit: & non hi modò necessitate quadam ducti, sed veteres etiam  
comœdiarum scriptores: qua de re Eratosthenes scripsisse fertur. Nihil itaque miri,  
Grammaticos quoque cum alias, tum hanc quoque vocem peculiari quodam modo  
vsurpasse; tametsi eius significatio in communi loquendi consuetudine ad quamuis lin-  
guam pertineret. Quamobrem his valere iussis, communem morem secuti, glossam  
pro quavis locutione siue lingua accipiemus, perinde atque Homerus in exercitu re-  
censendo,

Πολλοὶ γὰρ καὶ ἄστυ μέγα Πριάμῃ ἐπικησι,  
Ἄλλῃ δ' ἄλλων γλώσσα πολυσαπείρων ἀνθρώπων.

Item Iliados libro quarto,

Οὐ γὰρ πάντων ἦεν ὁμῆς θεός, εἰδ' ἴα γῆρυς,  
Ἄλλὰ γλώσσ' ἐμέμνητο, πολὺ κλητοὶ δ' ἔσαν ἄνδρες.

Quod igitur Latinis Lingua, id Græcis γλώσσα, & Hebræis Λάσσην: sed hi per Λάσσην  
aliquando Sapha ponunt, quo labrum significatur: eo quòd labia vocibus etiam varian-  
dis inseruiant, ut est Genesios capite vndecimo, vbi terra dicitur labij vnus, id est, vnus  
linguæ. Esse verò linguæ hanc apud Latinos significationem, si ex optimis quibusque  
& elegantissimis scriptoribus doceam; tempus inani opera perdidero: quando nemo  
est, qui Græcorum distinctionem in Latino hoc vocabulo sit secutus. Quia tamen om-  
nis Philosophia è Græcis fontibus ad Latinos est deriuata; nec id quod proposui rectè  
tradi potest citra illorum adiumenta; necesse mihi erit, vocem inuenire, qua, pro lin-  
gua, sapientiæ professores vruntur, poëtis & vulgo hac parte neglectis. Aristoteles in  
scientiis via & ratione tradendis longè omnium primas tenens; vocem ab arteria & la-  
rynge fieri dicit, vocis verò articulatam formationem à lingua; atq. hanc vocis διάρθρωσιν,  
quasi

γλώττειν.  
Λάσσην.

Dialectus.

Glosse.  
Glossemata.

Glossographi.

Voc.

quasi articulationem dicas, proprio linguæ officio factam, dialectum esse definit; addens, omnes vocales ab arteria & larynge, omnes consonantes à lingua proficisci, labiis, & ut alibi tradit, dentibus quoque in auxilium vocatis. Eodem dialecti nomine in libris De anima vsus est in eadem significatione, pro quavis nimirum locutione siue potius dictione: quamquam Grammatici ut glossam, ita hanc quoque vocem alio quodam modo adstrictione vsurparunt, eam eiusdem linguæ Græcæ varietatibus applicantes, quas in quinque partes distribuerunt, Doricam, Ionicam, Æolicam, Atticam, & communem. Quoniam igitur quævis articulata vocis formatio Aristoteli dialectus est, videamus an dialecti descriptio linguæ vniuersitatem comprehendat. Quid? Num eum Græcæ linguæ peritum dicemus, qui vnam Græcam dictionem norit efferre, ut definitio dialecti videtur indicare? Minimè, immò ne eum quidem linguam Græcam callere fatebimur, qui cum totam aliquam, vel plures etiam Demosthenis Orationes sciat pronuntiare; nequeat interim de rebus vulgo tritis cum Græco sermonem habere. Aliud igitur Aristotelis dialectus, aliud lingua in communi loquendi consuetudine. Peripatetico enim in quarto animalium propositum erat inuestigare, quæ cuique animali vis ad sonandum à natura data fuisset; quam rem ita concludit, ut vocem sub sono collocet, eamque solis faucibus tribuat in iis animantibus quæ pulmonem habent: sub voce dialectum ponat, linguæ & labiis præcipuè adscribendam, quibus alibi dentes addit. Nec fistula dialectum habet, tamen si articulatum sonum edat, eo quod is à vocis natura excludatur: neque item Psittacus, & ceteræ aues; nisi per similitudinem & analogiam: propterea nimirum, quod licet humanam vocem modulatione quadam imitentur; id tamen non faciant ad ea significanda quæ vocibus notantur. Quamobrem definitioni id adiiciendum, quo explicetur, imaginationem ad quicquam indicandum articulatae voci è naturali principio adiunctam esse debere, quo dialecti nomen mereatur, ut in iis quæ De anima scripsit Aristoteles ostendit. Accipitur itaque Dialectus hoc modo vel pro potentia, qua homines à natura apti sunt ad loquendum; vel pro ipsius potentia effectu siue actu. In libris De anima dum auditus examinatur, dialectus ad tertium qualitatis genus spectat, omnem vocem articulatam, ut sensum ferit, comprehendens. At nobis, dum dialecti & linguæ nomine pro eadem re utimur, in alia longè significatione dialectus interpretanda; ut dum quempiam dicimus dialecti vel Latinæ vel Græcæ peritum, quam non vna magis dictio absoluit, quam vna hirundo visa certum est veris argumentum. Aliis igitur limitibus dialectus siue lingua nobis de-

*Dialecti, siue  
Lingua des-  
criptio.*

finienda, ut sit videlicet facultas, vel vsu, vel præceptis, vel ambobus acquisita; qua qui præditus est, de quavis re, in populari consuetudine tractari solita, apud nationis cuiuspiam homines emendatè loqui possit. Quamuis enim quispiam de Binomiis & Trinomiis, & numeris animum apud Platonem dimetientibus, & iuxta Solis & ceterorum siderum reditione, differere nesciat, non tamen idcirco dialecti habebitur ignarus, modò popularia & plebeia, sermone correcto exprimere possit. Hac notione Latinam, Græcam, & Hebræam linguam dicimus, quam siue præceptis, siue vsu, siue duobus hisce adiumentis didicerimus; nihil refert: id vnum refert, ut emendatè loquamur; ad quod præstandum, in vsu olim omnis norma locabatur. quod Horatius sic expressit:

*Linguarum  
vsus.*

*Multa renascentur quæ nunc cecidere, cadentque*

*Quæ nunc sunt in honore vocabula, si volet vsus,*

*Quem penes arbitrium est, & vis, & norma loquendi.*

At post Gotorum & ceterarum eiusdem linguæ nationum in Græciam & Italiam irruptionem, vernaculus Latinæ & Græcæ linguæ vsus periit, nouis linguis è confusione subortis: quod Hebrææ quoque accidit in captiuitate Babylonica, magno ante Christi natiuitatem seculorum intervallo. In his ergo addiscendis, omnia præcepta ad illius ætatis vsus sunt referenda, quæ in præcipuo vigore & summa elegantia fuerunt: ita ut eum Latinæ linguæ peritissimum iudicemus, qui se Cæsaris & Ciceronis temporibus in loquendo quamoptimè accommodarit. Iam quoniam quid Dialectus Aristoteli, quid nobis sit, ostensum est; quærendum, quæ dialecti siue linguæ eadem, quæ diuersæ sint habendæ. Græci, more suo locuti, quinque diuersas dialectos sub vno sermone Græco complexi sunt: Nos populari loquendi more, quem hîc sequimur, ita statuentium arbitramur; ut eas linguas diuersas dicamus, quæ sic inter se discrepant, ut non

*Lingua diuersa.*

*Lingua eadē.* statim qui vnam intelligit, alteram quoque intelligat. Easdem verò; quæ licet non nihil differant, tantum tamen non recedit altera ab altera, vt discrimen earum colloquendi communicandique auferat facultatem. Hoc modo linguam Brabanticam aliam dicimus à lingua Sueuica siue Allemanica; Hispanicam item à Gallica & Italica; quandoquidem in his communicatio colloquiumque inter homines impeditur. Verùm linguam Brabanticam, Flandricam, Thungricam, Geldricam, Saxoniam, Gedanicam, Reuelensem, & his similes, easdem dicimus; eo quòd, licet diuersitate quadam diffideant, sic tamen non diffideant, vt Gedanicus nõ possit cum Antwerpiano aut Bruxelensi fabulari. Et hoc quidem pingui Minerua dixisse satis esto. Quot verò linguarum vel nunc sint, vel olim fuerint, quamuis quidam definire tentarint: ego tamen nemini puto liquere, & adeò non magnopere nostra interesse. Clemens Alexandrinus, genera linguarum, sub quibus varia sint idiomatica, septuaginta duo fuisse credit; quod è numero eorum, qui ante confusionem linguarum è tribus Nochi liberis nati dicuntur, acceptum videtur. Euphorus, nescio quis, nisi Ephorus, vt reor, sit legendum, apud eundem, septuaginta quinque tradidit fuisse. Verùm hunc numerum longè superant aliorum assertiones; inter quos Plinius, à Timotheone memorie proditum, scribit, in vnam Dioscuriadem Colchorum emporium, trecentarum linguarum homines solere conuenire: addens, à Romanis postea per centum & triginta interpretes negotia ibi gesta fuisse. Mithridates non magnam Asia partem, si toti conferatur, imperio tenens, viginti duas & in ditione sua habuisse, & didicisse, constanti Scriptorum testificatione perhibetur. quibus si reliquas addas, quæ toto tum orbe diuersæ fuerunt; an non putamus maximum numerum euasurum? Quot sint in orbe Atlantico, & apud Hyperboreos, quis explicabit? Et multas tamen esse, plurimorum peregrinatione satis est exploratum. Complures post Christi natalem nouas extitisse scimus, numquam antea vel factas, nedum cognitatas: inter quas cum in sola Europa, minima totius orbis parte, quàm plurimæ ab illo tempore exortæ sint; quid de ceteris gentibus innumeris cogitandum? Græcia tota cum suis insulis, Italia, Sardinia, Sicilia, Hispania, Gallia, Anglia, Scotia, nouis linguis vitur, post dilaceratum Romanorum imperium, è diuersa priorum & mistione & corruptela enatis. Quòd si ab illo tempore tantus linguarum numerus non antè cognitarum sit exortus; num mala quis ratione suspicetur, antea quoque quàm plurimas è gentium confusione coaluisse? Quis verò, quibusque initiis, ex aliis aliæ linguæ sint progressæ; non difficile sit ab exemplis peruidere. Hispania, quæ antea sermone vsa sit, quàm Phœnicum, & Afrorum, & Romanorum armis est imperita; necdum statuo: id saltem clarum est, & extra controuersiam, totam ferè Latino sermone ab eo tempore vti cœpisse, quo iugum legesque Romanas suscepit; atque inde fieri, vt hætenus vernaculam suam linguam, Romanam appelleret: tamen sic ab ea degenerarit, vt nec Latinum Hispanus, nec hic illum intelligere possit: qua nota linguarum meritis diuersitatem. Scio equidem nullam ferè linguam diu per omnia eandem manere; eo quòd paulatim vel ea quæ longo vsu trita sunt, incipiant displicere, atque ita veteres voces à Carmenta & Euandro fabulosi prisca sermonis Latini auctoribus vsurpari solere creditæ, abeant in obliuionem: vel de vicinarum gentium commerciis noua nomina surrepant, vt ad Latinos è Græcia non pauca vocabula transierunt. Nec ignoro, inflexiones vocum, longo temporum lapsu, aliquando immutari; constructionem item non perpetuò eandem manere. Verùm ob has permutationes, lingua non abit in diuersum omnino genus: propterea quòd non sic de statu suo moueatur, vt in paucorum transformatione intelligendi pereat facultas. Credibile enim est, Numam, si Ciceronis ætate reuixisset, sermonem Latinum, tamen longè à prisco recessisset, intellecturum fuisse, & si quæ vel voces vel loquendi formulæ minus ab ipso percipiendæ incidissent, eas à Latina interpretatione, citra alterius linguæ adiumentum non difficulter fuisse cogniturum: haud secus atque obscuriora poetarum loca per eandem linguam qua vsi sunt, intelliguntur. Quamquam in hoc vetusti nouique sermonis discrimine non parum est momenti; tantum tamen non est, vt inde linguarum diuersa genera dicamus exoriri. Tantisper eandem locutionem manere statuimus, dum ipsa sua, non alterius linguæ, luce, tenebras omnes discutere potest, & ex omni regione sua profligare. Hispanus itaque à Latino non hac via tantum recessit, sed diuerso prorsus modo  
alium

*Linguarum  
varia gene-  
ra.*

*Lingua alia  
ex alia quo-  
modo progres-  
sa.*

*Lingua His-  
panica.*

*Lingua nulla  
diu per omnia  
eadem manet.*

alium sibi sermonem acquisiuit. Is autem qualis fuerit, nemo nescit eorum qui veteris memoriae non sunt imperiti. Irruerunt in Hispaniam Getae, Vandali, Alani, & nonnullae aliae gentes, omnes sermone Teutonico, vel inferiore vel superiore loquentes; quos cum Hispani non intelligerent, factum est, ut & hi, & illi, diuersum sermonem, quoad possent, imitarentur: quo vtriusque partis studio effectum est, ut mixta quaedam lingua, neque cum Latina, neque cum Germanica consentiens, enasceretur; quae tamen tanto vicinior Romanae locutioni redderetur, quanto Teutones in aliena lingua imitanda dexteriores fuere. Eadem ratione, in Italia & Gallia nouae linguae sunt exortae; quae & ipso tanto plus habent de Latine vocabulorum, quanto Teutones facilius Romanos, quam hi illos, in loquendo sequerentur. Quod si Germani tam ambitiosi fuissent, in gentibus a se subactis ad linguam suam pertrahendis, quam olim fuere Romani; iam olim omnis Italia, Hispania, & Gallia Germanico sermone loqueretur. Qua igitur via & ratione, in his regionibus, linguarum non ante cognitarum fuit exortus, eadem in finitima Asia & olim potuerunt, & nunc possunt exoriri, praeter eas quas de vocum primae linguae confusione diuina voluntate repente facta existisse, de sacra Moysi historia scimus; quae de re necdum differemus, ea solum in quaestionem vocantes; quorum vel veritas, vel probabilitas ingenij nostri viribus peruestigari potest: in quibus quidquid a nobis afferetur, ad Philosophorum dumtaxat scholas volumus pertinere; quo cernatur, quousque sapientiae in his pertingere queat humani ingenij captus. Postremo tamen libro qualis haec primi sermonis fuerit corruptela, & quid inter eam & vulgarem sermonum corruptelam sit discriminis, aperiemus. Quamobrem quaestione de numero linguarum, vti frustra suscipienda, prorsus abiecta, illud inuestigandum; an omnes linguae similiter exstiterint ex aliarum priorum commitione, an vero in histerminus aliquis sit statuendus, ne ad infinitum fiat progressus, & si terminus sit statuendus; an vna aliqua prima lingua fuerit, an multae. Quae inuestigatio vt ordine procedat, ea primogenia lingua nobis vocetur, quae ex nulla alia originem ducit. Principio itaque dubitatio animi subit, si prima aliqua lingua sit, vnde ea significandi vim acceperit, an natura ne; an casu; an vero ex hominum arbitrato & conuentione. Antiqua prorsus, & pene Ogenia, haec est quaestio, in qua multorum veterum ingenia sese exercuerunt; aliis ad naturam, aliis ad hominum consensionem & pacta vocum significationem referentibus; casu prorsus excluso: quo nos itidem relicto, vtram partem sequendam putemus, breuiter aperiemus. Qui vocabulorum notationem naturae adscribit, Aegyptios, quibus antiquissima rerum praeteritarum memoria videtur exstare, habent auctores: apud quos Psammitichus rex duos pueros a pastore iussit educari, ea lege, ne vel ipse, vel alius, eorum eis loqueretur: qui post bimatum, dum panem poscerent, *Bet* saepius iterarunt; quae de re intelligi datur, ab ipsa natura homini sermonis usum tributum esse. Est profecto non Aegyptiorum modò haec opinio, sed plurimorum etiam in Graecia celebris famae scriptorum; non homini tantum a natura loquendi communicandique vim inesse, sed brutis etiam animantibus eandem tribui facultatem, qua, quae velint, suo generi exponant. Si in canum ceciderit elephas, è quo se neque solus, neque vnus ope liberare queat, idque alteri cuiquam videnti indicet, is statim monitus, aliis casum nunciat, atque ita re intellecta, plures elephantis lapsò suppetias ferunt; vti à Clemente Alexandrino primo Stromatum libro memini scriptum. Apollonius Ephesi passerum sermonem est interpretatus. Et Paraca vrbs Indiae celebratur, cuius ciues draconis vel hepate vel corde comesto, omnium animalium voces murmuraeque intelligunt. Si igitur brutis animantibus ea sit à natura vis tributa, vt sua inter se significare atque conferre possint: cuius tandem erit peruersitatis, negare, homini colloquutionis usum ab ipsius naturae fontibus emanasse? Si ipsa Dialecti apud Aristotelem definitio generis loco vocem habeat, quam omnibus naturalem esse nemo it infitias: qui, rogo, fieri potest, vt id quod generis essentiam necessariò sequitur, id à forma generi subiecta queat remoueri; nisi omnem ratiocinandi artem velimus exulare? Nec porro illud stare permittam, admirabilem quandam vim nominibus quibusdam inesse, si de nostra dumtaxat voluntate ortus sui principia habere dicantur: cum ex cogitatione nostra siue affirmante, siue negante, nihil in rebus immutetur, tantum abest, vt concedam, vocibus ex arbitrio cuiuspiam confectis, miraculi aliquid effici posse. Si videamus itaque verbis certis morbos

Lingua Italica & Gallica.

Lingua primogenia unde significandi vim acceperit.

Bet.

Loquendi communicandique vim etiam brutis animantibus inesse.

Nominum quorundam vis admirabili.



difficillimos, & frustra à medicis tentatos, curam quâ fronte quisquam asserat, has vires ex humana dumtaxat voluntate pendere? Habet Martellus Virgilius, habent & alij medici quamplurimi, varias verborum formulas, quibus graues morbi depelluntur; nec decantata ab omnibus Caronis grauitas ab iacantamentis abhorruit, dum, qui luxum membrum in pristinum statum restituitur, ostendit. Iamne quis ex arbitrio id genus curationes, aut dæmonum ope fieri putaret; remedia hæc Physica vocarunt, quasi sola naturalium titulo præ ceteris digna viderentur. Ne tamen in re omnibus manifesta prolixi simus, vel magicarum vocum exemplis, quæ infinita apud varios scriptores exstant, totum volumen impleamus, vel poetas omnes huic vocemus, qui perennes naturæ leges carminibus solui rumpique tradunt: hoc vnum addemus, ab omnium hominum memoria, communi omnium gentium, quotquot vniquam fuerunt, consensu, ad hæc vsque tempora, credi, vires ingentes, atque adeo stupendas in vocibus latere, & iis non alia modo fieri admiranda, sed ipsos dæmones etiam cogi. Nonne prisca homines deos urbium tutelares euocare certis verbis consueuerunt; quorum formam apud Macrobius licet videre? Quæ quidem de causa Romani Latinum urbis suæ nomen diligenter celauerunt, ne si ab hostibus cognitum fuisset, Numen urbi præsidens elici posset. Quod si diis sua nomina quædam sunt; ab ipsa natura ea esse facta necesse est: cum absurdum sit vel dictu vel cogitatu, deos ab hominibus propria sibi nomina mutuari. Sicut autem suas quasdam appellationes natura diis dedit, ita videretur rationi consentaneum, ceteras quoque res peculiare nomenclaturas accepisse; quas si quis sciret, admirabilia efficere posset: & has quidem Pythagoras semper eadem permanere dixit, tantamque vim in vocibus occultari, vt si quis mali ominis nomine vocaretur, ei conferret nomen permutandum; ne eius occulta contagione infortunium aliquod eueniret. Quamuis verò nulla alia hominum natio sic de vocabulorum natura & efficacia sentiret; vel vna tamen Hebræorum gens satis esset ad hanc opinionem stabilendam confirmandamque: quandoquidem tanta est apud eam diuinorum quorundam nominum admiratio, vt iis tantum non omnia fieri posse existiment, non magis de innata ipsis vi, quam de Solis lumine dubitantes. Quid non ei pollicentur, cui Tetragrammaton bene pronuciare diuinitus fuerit concessum? quod non nisi paucissimis ab omni æuo, singulari Dei munere, contigisse arbitrantur: qua de causa ne in eo peccetur loco, quatuor litterarum, quibus scribitur, modò Adonai, modò Elohim, efferre consueuerunt. Quia porro diuinæ res, & omnem humanarum virium captum egressas, vocabulorum vi effici, omnibus est persuasum: in eam plerique sententiam descenderunt, vt voces sacras, vel à Syris, vel ab Hebræis in solemnibus ritibus usurpatas, minimè putent in aliam linguam transferri oportere; ne videlicet vnà cum vocibus sublatis, omnia mysteria, & præsentis orationis vires è medio tollantur. Adde his, nomina non pauca Magis in vtu esse, quorum significationem nemo vniquam vel exposuit, vel intellexit, vel inuenire potuit, siue Chaldæos, siue Hebræos, siue Ægyptios interrogaret; cum interim tamen ingentis sint efficacitatis ad mirabilia quædam patranda. Quocirca non ab hominum arbitrio, sed vel à natura, vel ab ipsius naturæ opifice, sicut vires, ita origines quoque sortiuntur. Præterea cum extra controuersiam positum sit, orationum aliam veram, aliam falsam esse, veram quidem, quæ res vti sunt, ita enunciat; falsam verò, quæ contra dicit res ac sunt: necesse est, partes quoque eiusdem naturæ esse; ac nomen quidè illud verum esse, quod veræ rei significatæ naturam explicat: falsum verò, quod aliter, quam natura postulat, rem quampiam indicat. At veritas rerum minimè de voluntate nostra, sed de ipsa rerum natura pendere scitur; nisi Protagoræ opinio placeat, veritatem imaginatione nostra stolidè metientis. Reicienda itaque vocabula, tamquam spuria, quibus non res ipsæ sic notentur, veluti quibusdam quasi imaginibus, ex ipsius naturæ sinu effluentibus, perinde atq. à Sole lumen emanat. Hinc fit, vt aliarum rerum imagines ad deos è rebus ipsis ferantur, aliarum ad homines; pro eo atque in speculis fieri videmus; quorum quæ purissima sunt & optima, imagines præstantissimas à rebus suscipiunt; quæ impolitiora, imagines capiunt rudiores. Quanto enim excellentiores purioresque sunt animi, tanto imagines perfectiores in iis ex ipsis rebus existunt: quanto obscuriores, tanto imagines quoque obscuriores redduntur. Sicut aquæ quietæ & limpidæ, & ab omni cæno & motione liberæ, rerum imagines

*Nomina unde vires & origines sortiantur.*

*Nomen verum.*

*Nomen falsum.*

imagines absolutas capiunt, contra, mota, mutas & minime coherentes, cœnoscæ ob-  
 scuras: ita Diis, vapore tranquillis & puris animis, multo perfectiores imagines, quam  
 hominibus, perturbato & obscuro carcere conclusis, offeruntur: e quo fit, vt alia apud  
 Deos, alia apud homines eiusdem rei sint simulacra: & quemadmodum simulacra di-  
 uersa, ita diuersæ notiones: & de notionum diuersitate nomina quoque diuersa exi-  
 stunt, cum hæc illas, veluti defluxus quidam, sequantur. Hæc enim causa videtur, ob  
 quam Homerus aliter eundem fluium apud Deos, aliter apud homines, dixit vocari:  
 cum alioquin Deorum, inuidiæ adscribendum esset, quod vocibus iis vterentur, quas  
 homines non essent intellecturi. Quocirca, si eadem res, aliud apud homines, aliud  
 apud Deos nomen habeat: eius discriminis causa alia inueniri nequit, quam ea, quæ in  
 simulacrorum diuersitate consistit. Accedit his quotidianum in militia experimen-  
 tum, iam ab aliquot annis ad omnes propè peruulgatum, quo vulnera vel maxime le-  
 thalia verbis curatur: quæ qui nouisse uolet, Barptolomæi Sanctobarolitanæ chirurgicæ  
 commentaria consulat, quæ admirabilem casum miseræ mulierculæ in capite vulne-  
 rata; & sub Tiberis ripa diu latitantis, exponunt. Hæc & id genus plura cum Cratylo  
 Platonis in Physicis præceptore facere videntur; quæ exponere, quàm copiose & late  
 possunt, superuacaneum arbitrati, paucis indicauimus, quæ mantissa (vt prisca vo-  
 cem in consuetudinem reuocemus) ex Atticis noctibus petita placuit finire: Nomina,  
 inquit, earum auctor, verbaque non posito fortuito, sed quadam vi & ratione naturæ  
 facta esse, P. Nigidius in Grammaticis commentariis docet, rem sanè in Philosophiæ  
 dissertationibus celebrem. Quæri enim solitum apud Philosophos, *φύσει τὰ ὀνόματα ἢ  
 θέσει*. In eam rem multa argumenta dicit, cur videri possint verba esse naturalia magis,  
 quàm arbitraria: ex quibus hoc visum est lepidum & festiuum: Vos, inquit, cum dici-  
 mus, motu quodam oris conueniente cum ipsius verbi demonstratione, utimur, & la-  
 bias sensim priores emouemus, ac spiritum atque animam porro vorsum, & ad eos qui-  
 bus cum fermocinamur; intendimus. At contra, cum dicimus, Nos; neque profuso  
 intentoque flatu vocis, neque proiectis labiis pronunciamus, sed spiritu; & labias quasi intra  
 nosmetipsums coercemus. Hoc idem fit in eo quod dicimus, Tu, & Ego, & Tibi, &  
 Mihi. Nam sicuti cum adnuimus & abnuimus, motus quidem ille vel capitis, vel  
 oculorum à natura rei quam significat, non abhorret: ita in his vocibus, quasi gestus  
 quidam oris, & spiritus naturalis est. Eadem ratio est in Græcis quoque vocibus, quam  
 esse in nostris animaduertimus. Hæc ille in suis Noctibus: quibus ingens auctarium  
 à nobis adiici hoc loco posset de vocabulorum formatura, naturalem quendam littera-  
 rum sonum obseruante; nisi post de eadem re tractare nonnihil statuissimus. Rebus  
 enim asperis canina littera conuenit, vti lenibus Lambda: iis quæ vehementer nobis  
 cordi sunt, illa sunt adhibenda elementa, quæ ex pectore volunt pronuncitari: atque ita  
 de ceteris iudicandum. Nomina itaque rectè posita, rerum naturam naturali vocalium  
 instrumentorum habitu exprimere debent, geminos litterarum sonos, pro eo ac de-  
 cet, rebus significandis applicando. Hoc si ita est, quid reliquum, quàm vt fateamur,  
 totam vocum fabricam à natura ipsa proficisci? Summatius ergo hæc Cratyli & Hera-  
 cliti sententia videtur fuisse, vt nomina dicerent naturæ opus, si illa quidem recta vera-  
 que nomina essent; atque ita vocabula rerum propria similia esse imaginibus, non ab  
 artificis cuiuspiam voluntate, sed ab ipsa natura expressis. His ex diametro repu-  
 gnat Hermogenes, Parmenidis & Pythagoræorum sectator, & Platonis in prima sa-  
 pientia magister, nomina statuens, non imagines, aut naturales rerum similitudines,  
 sed signa dumtaxat ex pura pura hominum voluntate & consensione profecta; atque  
 hinc apud diuersas gentes diuersas linguas extitisse, proinde atque cuique hominum  
 communitati placuit rerum notas vel has vel illas inter se pacisci: & hac causa symbo-  
 la, & esse & dici, quæ ab aliis alia eisdem rebus constituuntur. Nam vt tubæ clangor  
 quibusdam prælij committendi signum est; ita aliis potest esse facis ardentis coniectus,  
 vt licet apud Euripidem videre:

*Ἐπεὶ δ' ἀφείθη πυρός, ὡς τυρρηνικῆς  
 Σάλπηγος ἤχος, σῆμα φοινίκου μάχης.* id est,  
*Iacta ignea face, vt sono Tyrrenica  
 Tuba, cruenti prælij tunc indice.*

Infinita itidem signa dari possunt pugnae in eunda, vel per hastam, vel per sagittam, vel per globi fulminei coniectum, vel per erectum sanguinei coloris vexillum, vel per chlamydem ducis purpuream, qualem Cæsar sibi sumere consuevit, vel per alia innumera, de quibus ante in exercitu sit conuentum. Spartani tibiæ in proeliorum signis fuerunt, vel hactenus quibusdam gentibus fistulæ vtricularæ, quibus apud nos rusticorum tripudium incitantur & accenduntur. Germani acutissimo exiguæ tibiæ sono ingenstympanum addunt, quos tota ferè Europâ hodie imitatur. Romani tuba populum in Comitium vocabant. Antuerpianis raucum cornu de vetusta Cimbrorum consuetudine ad similem usam placet retinere. Sed frustra ad rem per se claram exempla proferenda. Eodem autem modo eadem res apud alios alio nomine significatur: nec id solum, sed quemadmodum tesserae militares frequentissimè mutantur, eadem res significata permanente: ita eundem hominem, modò hoc, modò illo nomine vocari videmus. Nonne plerique omnes, qui ad celsissimum summi Pontificatus gradum ascendunt, veteri nomenclatura deposita, nouam sibi sumunt? Nonne in confirmationis Christianæ Sacramento nomen cuique suum permutare licet? Nec id tantum hoc tempore inter religionis nostræ homines vsitatum, sed prisca etiam Græcis, ut interim de Hebræis, de quibus aperta in sacris Bibliis sunt testimonia, taceamus. Qui prius Tyrtamus apud eos nominabatur, post à diuino suauissimæ orationis fluxu Theophrastus est dictus. Splendidissimum illud Academiæ iubar, à quo tota Peripateticorum natio lumen accepit, cum ab auo Aristoclis nomen accepisset; postea Plato cœpit nominari; ita Ariston è luctæ magistro volente, vel ab humerorum latitudine, vel à latissima felicissimi ingenij ad dicendum disputandumque copia, ducta mutationis ratione. Longinus Cassius, doctorum confessione Criticus meritò vocatus, discipulum suum nomine Malchum, quo rex prisca Phœnicum lingua significatur, Porphyrium, à regum purpura, nominauit: aded cuique semper licuit, nomina ex voluntate arbitriòque suo fabricari. Quæ igitur hinc naturæ ratio, ubi sic, ut cuique visum est, nomina & sunt & mutantur? Mutatur scilicet illa ex nostro arbitrato, & de imperio nostro nunc hanc, nunc illam faciem sumit, ut aliàs aliud nomen eidem rei producat. Aliter sanè res habet, atque ea, quæ natura facit apud omnes nationes, quamuis magno terrarum interuallo distitas, eandem speciem faciemque seruant. Equus ut vbique eiusdem est naturæ, ita ubiq. locorum eandem sui gignit notionem: quocirca imago equi, à natura diuersorū hominū animis impressa, & eadem est, & idem omnibus animal repræsentat, utpote ab eadem specie, tamquam à causa cum efficiente tum formante, promanans. Quamobrem cum eiusdem animalis non eadem apud omnes sit nomenclatura, necessariò efficitur, ut nomina minimè dici queant ortus sui causam à natura habere. Alij animal hoc equum, alij ἵππον, alij Sus, alij Μᾶρ / alij Περτ / alij Βοῦρ / alij Οὐρ / alij βοῦρ / alij aliis vocibus appellant; cum tamen tam diuersis nomenclaturis eadem notio eademque imago in mentibus subsit. Hinc fit perspicuum, non perinde nomina, atque rerum simulacra, à natura effluere: quandoquidem si ab ea proficiscerentur, vbique gentium eadem essent, haud secus ac rerum significatarum notiones. Si igitur ab hac non emanant, reliquum est, ut à posito voluntario, & hominum formatura, natales suos ducant. Possent hæc copiosius & elegantius ab iis concludi: sed nobis satis est, argumentorum capita indicasse, quibus Hermogenes & eius sectatores sententiam suam aliis suassent. Quoniam verò duæ hæc modò expositæ opiniones prorsus sunt contrariæ, & vtraque magnis nixa patronis: propius inspiciendum, quid sit non modò huic, vel illi, sed ipsi etiam veritati consentaneum. Principiò itaque sic aio, neutram sententiam veram esse; cum neque nomina à natura fiant, ut Cratylus opinatur, neque rursus à pura pura voluntate, citra naturæ considerationem. Nam si illud verum esset, apud omnes nationes eadem rerum nomina inuenirentur, sicut res eadem vbique sunt, & eadem imagines effundunt. Si contra alterum daretur, confestim è medio omnis etymologia tolleretur: quod quàm à recta ratione, & ab omnium auctorum consensu sit alienum, omnium eorum constat testimoniis, qui rationes nominum diligenter inquirendas arbitrantur. Quid igitur existimandum? Id sanè, quod verissimum est, Vocabula non ab ipsa natura, sed à ratione fieri, naturam conuenienter & aptè sequente: qua in re tota etymologia cõtinetur. Ammonius Hermias, diligens ille quidem Aristotelis commen-

Nominum priorum mutationes.

Theophrastus.

Plato.

Malchus Porphyrius.

Cratylus & Hermogenis sententia reselluntur.

Vocabula à ratione naturam aptè sequente fiunt.

ratōr, sed sic tamen, vt vetus Academiæ studium non deponat, idem quod modò statui, prolixius paulo exponit, distinctiōne quadam in medium adducta, qua vtrumque & *θεοσι* & *φύσει* vocabula significare, duobus modis intelligi posse, demonstrat. Et primum quidem, voces naturaliter significare, duplicem habet intelligentiam: vnam quidem, qua sic naturaliter significare dicuntur, quasi ab ipsa natura omnem significandi vim nacta essent; quod vt Heraclito & Cratylo placuisse videtur, ita cum veritate pugnat: alteram, vt naturaliter vocibus res notari dicantur, quia conuenienter naturæ ab ipso architecto sunt factæ. Simili bimembri diuisionē, alterum, quod erat, Vocabula *θεοσι*, siue positiu significare, distinguendum: Vel enim ex positiu & voluntate notationē habere dicuntur, quia de mera fabricantis voluntate, nulla habita naturæ ratione, significandi vim nanciscantur; quod Hermogenes contendit, & modò falsitatis est conuictum, è consensu eorum, qui veras nominum rationes non è nudo placito hominum, sed à natura rei significatæ peruestigant: Vel vocabula sic ex arbitrio & impositione voluntaria significare intelliguntur, vt habeant ipsa quidem significatiōnem ex voluntate eius qui ea fabricatus est: habeant tamen ex voluntate non vaga aut libera, quæ ex libidine sua quamuis vocem cuius rei notandæ temere ponat, sed ex ea voluntate, quæ rei naturam intuetur, & ad eam voces aptat. Vtriusque huius partitionis, tum in significatiōne ex natura, tum in significatiōne ex arbitrio & positiu, priora membra falsa sunt: cum vocabula neque purè naturaliter, neque purè ex arbitrio significandi vim habeant: at duo posteriora membra in vtraque distinctiōne vera sunt, neque vllō modo inter se pugnant. Significant enim nomina & naturaliter & ex voluntate: naturaliter, quia conuenienter naturæ; ex voluntate, quia ab homine posita sunt, sed sic posita, vt rei significatæ naturam sequantur. Nominum igitur rectitudo ex voluntate, non quauis, sed rectam rationem secuta, dependet; quæ naturam rei contemplata, vocem fingit ei quam potest maximè accommodatam. Hæc Socratis est sententia, quam scepticòs à Platone expositam, Hermias ipsi Hermæ quàm conuenientissimè ad veritatis normam concinna redegit distinctiōne, quam si Aristoteles adhibuisset, clariùs in hac controuersia fuisset veritatus: sed qua tuit ambitione, maluit præceptoris sui aduersariùs, quàm discipulus videri. Dixit enim imagines naturaliter res ipsas notare, & ideirco apud omnes gentes eadem esse: nomina verò ad placitum, siue ex pacto posita, esse symbola ipsarum imaginum siue simulacrorum, quibus res repræsentantur. Quod si τὸ κατὰ συνθήκην, siue ex conuentione & pacto significare declarasset: addidisset quæ, non quauis quorumuis pacto recta nomina fieri; sed ea dumtaxat, quæ naturali rationi est innixa: pleniorē dedisset nominis & verbi definitionem; in qua nunc hoc desideratur, quo omnis Erymiologia & vocabulorum rectitudo definitur. Neque enim tota nominum origo, eo quòd κατὰ συνθήκην dixit, absoluitur; sed illud etiam adiumentum sibi requirit, vt hominum placitum siue conuentio naturam rei denotandæ quàm optimè sequatur: quod nisi ita esset, ridiculum se magnus hic magister præberet, dum de recta nominum formatura argumenta ducit. De corpore cælesti disputans, docet, motum perpetuum proprium cælorum esse, ex eorum auctoritate, qui cælum voce Græca Æthera vocarunt, quasi corpus semper currens diceretur; eaque de causa Anaxagoram accusat perperam & contra significatiōnis rationem igni hanc nomenclaturam dedisse, cum is minimè feratur motione sempiterna. Quæ rogo hinc conclusiōnis firmitas, si nomina de solo hominum arbitrio fiant, nulla naturæ habita ratione? Eundem videas in Physica auscultatione veritatem venari ex vocum Græcarum consonantia, quæ sunt *αὐτόματων* & *μάτην*; eundem iterum in voce *κερόν* arguari; nec in prisca solùm vocabulis quærere veritatis argumenta, sed noua etiam nomina fabricari, non ex solo arbitrio, sed ex voluntate solidis rationibus fulta, vt in *κατηγορία* & *ἐπιτελεχία* quiuis cognoscat. Nōne idem in Topicis suis hunc ratiocinandi modum ceteris adiecit, quo ex vocis formatura argumenta ducuntur, vt si quis de vocis eudæmon, qua felix significatur, fabrica colligat, suum eique animum Dæmonem suum esse, eo quòd in Dæmone bono felicitas statuatur, quæ reuera non in alio est quàm in animo. Maluit ergo in nominis definitione præuaricari, quàm videri eadem cum Socrate & Platone sensisse; quò nimirum non tam Platonicus, quàm totus suus, videretur. Quid quòd hic tam ambitiosus in præceptorem cauillator clare confessus est, auditum

*Vocabula θεοσι, siue naturaliter significare, duplicem habet intelligentiam.*

*Vocabula θεοσι, siue positiu significare, dupliciter intelligitur.*

*Nomina significant & naturaliter & ex voluntate. Nominum rectitudo vnde dependeat.*

*Aristoteles sententia de nominum significatiōne refertur.*

ditum ad intelligentiam mentemque instruendam plus facere, quàm visum, quòd sit sensus, quo nomina rerum percipiuntur, & nomina symbola sint rerum significatarum. Quid potuit dici apertius? Num est adhuc cur dicamus nomina ad meram voluntatem res ipsas denotare? Teneamus itaque, nec Cratylum, nec Hermogenem ad veritatem adspirasse, sed voces partim naturaliter, id est, naturæ conuenienter & accommodatè; partim ex arbitrio, rectam rationem secuto, habere notationem; vt Socrates copiosè dedit intelligendum iis, inquam, qui epochen ipsius ad veritatis definitionem norunt referre. Hoc nunc statuto, prius Heracliticæ opinionis firmamenta conuellenda; deinde Hermogenis quoque rationes, qua parte vitium faciant, explorandæ. Vtrumque tamen breuiter, & quasi per syllabum, quem, qui volet, latius poterit explicare. Primum igitur, quod obiiciunt, qui naturæ omnem vocum tribuunt notationem, nomina voces esse, & voces omnes à natura proficisci, ideoque nomina quoque à natura procedere; id quidem non ineptè concludunt, si in eadem vocabulorum significatione, eademque forma, & in antecedente, & in consequente consistant. Nomina enim, ea ratione qua voces sunt, ab instrumentis naturalibus fiunt, totaque sunt naturæ adscribenda: sed hac nuda consideratione non sunt signa siue symbola, sed auditus tantum objecta, ad tertium qualitatis genus referenda. At si vocabulorum essentia expendatur, ad ea quæ significant collata, iam non ad qualitatem, sed ad ea quæ ad aliquid dicuntur, pertinebit: atque hoc obtutu, nomina, quidquid sunt, ex hominum voluntate acquisiuerunt. Neque verò vox in nominis definitione verum est genus, sed fundamentum dumtaxat relationis ex hominum arbitrio natæ. Quis nõ videt vitiosam esse collectionem: scamnum est lignum, lignum est res naturalis, scamnum itaque naturale; nisi, vt Dialectici loquuntur, materiali sensu, id quod infertur, intelligatur. Hederam naturæ opus esse, nemo infitiatur; at ei à natura datum esse, vt vinum venale signet, omnes negabunt; esset tamen confitendum, si proba de nominum significato fuisset conclusio. Est quidem nomen res naturalis, quatenus vox est: sed quatenus nota est, ad artificium eius, qui vt significaret, voluit, torum spectat. Ad illud autem quod prius de Ægyptiorum monumentis est allatum, non est hic prolixè disputandum: cum Indocynthica nostra docuerint, non historiam hanc, sed fabulam esse, qua sacerdotes monebantur, Ægyptiorum ritus ab illis acceptos fuisse, qui eo sermone utebantur, in quo *Wec panem notasset*. Iam quod de auibus & brutis animantibus est adductum, nihil facit ad linguarum ortum: propterea quòd ea quæ de natura proficiscuntur, in omnibus quæ eiusdem naturæ sunt, eadem cernantur: quo fit, vt contrà sit colligendum, voces animalium signandi vim à natura habere, quia nimirum vbique gentium eadem sunt, & eiusdem rei indices; cuius contrarium in hominum linguis videmus euenire. Vanissimum porrò illud est quod ex Philostrato est adductum, cuius Apollonius nihil habet vel Apolline vel Musis dignum; adeò vt satis mirari nequeam, huius nomen à D. Hieronymo celebrari, atq. addi, vitam eius plenissimè à Philostrato perscriptam esse; quem tantum abest vt plenissimum iudicem, vt nihil vmquam vanius, nihil inanius, nihil ab omni sapientia remotius me legisse credam: & legi tamen veras Luciani narrationes, & Milesias aurei asini fabellas. Bonus hic nugator sic lectoris opera abutitur, vt neminem quidquam cernere putet, præter eos qui draconis cor ederint. Huic scilicet, sine cibo, sine pharmaco, omnis augurij veritas debetur: hoc deuorato, auium voces intelliguntur, & è brutis animantibus cognoscitur, quid sapientibus sit agendum. Egregiam verò sapientiam, & Apollonio mendacissimo impostore dignam, quæ inde diuina promit secreta, vbi ne rationi quidem vllus locus inuenitur. Quid mirum, ab hoc auium garritus intelligi, qui etiam ab vlmoclara voce sapiens est appellatus. Quis enim vlmoclaro loquenti non credat? fecit certè Philostratus, vt mirum videri non possit, quercus olim in Dodona locutas fuisse, cum apud Gymnosophistas vlmoclaro cum hominibus fabulètur. Reiecto igitur vanissimi nebulonis testimonio, quo nemo vmquam mortalium vel impudentius, vel ineptius est mentitus, id vnum respondeamus, naturalia quædam signa brutis inter se esse, atque ea nusquam non eadem: qualia & homini quoque quædam insunt, in quo risus, fletus, gemitus, naturalem habent significationem: sed sermonem ab arte, non à natura prodire; quoniam non vbique idem sit. Auguriorum autem omnis disciplina, qua quidem parte liberæ hominis actiones tangit, vt merum est inanium cerebro-

*Signa quædam  
naturalia  
brutis inter  
se sunt.  
Auguriorum  
disciplina.*

cerebrorum delirium; ita à Mofollano Iudæo, apud Hecatæum, & reapse, & ratione quàm optima, est elusa; dum alitem præpetem, quàm diuinator itineris militaris indicè pronunciauerat, sagitta confixit; adiecta collectione, si lethalem itineris sui exitum auis ea non præciterat, quàm prouidere posset, quid uile foret cohorti. Iam ad carmina & incantamenta in quibus triarium eorum robur, qui naturalia nomina opinantur, consistere videtur; maxime, si supersticiosi homunculi, & amentes aniculae, consulantur. Quàm tamen insana sit hæc persuasio; in Saxonis breui rationum ambitu conclusum accipiuntur; qua via non aliam vim; quàm ut hoc, vel illo modo; aures feriant, possident: vel sic considerantur, ut sunt symbola rerum significatarum; quæ quidem ratione nihil aliud sunt quàm pura signa, ex hominum voluntate, ut aptæ sint rerum notæ, adeptæ: quibus quæ vires ad quidquam efficiendum esse possunt? Arbitrii nostri est, res vel hoc, vel illo nomine insignire: sed non est item nostri arbitrii, ut ea quæ volumus in rebus fiant. Solius Dei est, naturæ, quam fecit, imperare: ceteroquin omnia à naturalibus causis, non è voluntate cuiuspiam pendent; tantum abest, ut vel cogitatione nostra, vel symbolorum arbitratu nostro positorum denotatione quidquam efficere queamus. Sed dicet quis, constantem & perpetuam omnium sæculorum confessionem, & gentium ferè omnium, quarum notitia ad nos peruenit; experimenta palam contraria videri: quandoquidem frequenter stupenda quædam miracula certis verborum susurris euenire cernantur. Quid quod vniuersus poetarum chorus; ipsam naturam, & cælorum vices, carminibus impediri posse canat? quorum sigillatim testimonia proferre, eo esset odiosius, quod nemini non in animo memoriaque versentur. Quid ergo his facias, quid medicis respondeas, deploratos morbos verborum vi curantibus; quid aliis omnibus, obstinatè credentibus, maximas verborum esse vires? Vna spongia omnium horum incantamenta, siue potius iugamenta, deleri possunt. Si, ut verum est, dicantur verba nullam habere potestatem; sed si quid effici videatur, id totum dæmonum imposturis acceptum ferri oportere, qui hac via miseræ & deuias hominum mentes in veterem idolomaniam pertrahere moliantur. Hoc autem quod facilius faciant, sintque stulta mortalium corda ad credendum procliuiora; ea vanitatis huius magister verba suggerunt, quæ partim ignotæ sunt, vel nullius significationis; partim è sacrosanctis voluminibus supplantantur. Illa enim, quia non intelliguntur, maiorem mouent sui admirationem, vel potius stuporem: hæc verò, quia diuina sunt, non solum efficacia putantur, sed hoc etiam mali secum ducunt, ut indocti homines stolidam & impiam superstitionem in piis operibus ponant. Nam quemadmodum apud sapientes homines, Catoniana illa incantatio à nemine intelligenda, ridicula est, quia inanibus sonis constat; nec pluris ea sunt quæ apud medicos à significatione sua ad aliud accommodatur, in quibus est, *φύγετε κατὰ δεξιὰς, ἀριστερὰς ἀριστερὰς ἀριστερὰς*, & similia: ita nihil magis nefarium & scelestum quàm diuina nomina & preces soli Deo cum omni reuerentia fundendas non solum anili superstitione profanare, sed cacodæmonum etiam seruitiis aduocandis adhibere. Vidi ego in Italia Psalterium Dauidicum Græcis litteris in Magna Græcia scriptum, quod ad singulas odas minio annotatum habebat, quibus rebus profanis, quibusque scelestis vel cogitatis vel operibus conuenirent: in quo inter cetera, Psalmum conspexi vnum cò destinari, ut ungulas equinas, perditis ferreis soleis, à læsione conseruaret: alterum, quo masculam spongiæ vim in thalamo iacentis profus eneruaret; alios item aliis non dissimilibus rebus applicari. Num quidquam hoc sacrorum carminum abusu magis fanaticum? Num quidquam magis impium? Num quidquam plus habet idolomanie? Quid hoc aliud est, quàm preces diuinas, vel sanctissimorum hominum, vel ipsius etiam Christi verbis conceptas, abominanda impietate, Dæmonibus & impuris spiritibus, pessimarum cogitationum & ducibus & ministris, offerre? Eiusdem sceleris est, quod cum in ceteris Dei nominibus, tum in eo quod de litterarum apud Hebræos numero, tetragrammaton vocatur, pseudomagi moliantur: quo dementes homines, & ab omni rectæ rationis arce depulsi, non mirabilia modò alia se facere, sed ipsos etiam Cacodæmones vi pertrahere ad quiduis perficiendum posse, stolidissimè opinantur. Quid? an non liber Nizahon impudentissimè mentitur, Christum omnia miracula per

hoc no

Carmina &amp; incantamenta.

Nomina dupliciter accipiuntur.

Tetragrammaton Dei nomen.

hoc nomen edidisse? Aben item Ezra asserit, Moſen in Ægypto vi nominis huius omnia illa opera miranda, quæ facris ſuis ſcriptis prodidit, paſſiſſe. Hinc incantatorum omnis apparatus, & ſtola linea, & ſceptrum, & gladius, & diadema, & cetera fere omnia, quatuor huius nominis litteris inſcribuntur: quali vel figuræ, vel ipſum etiam vocabulum pronuntiatum, quicquam efficere poſſit. Scimus, in nomine Chriſti ab Apoſtolis dæmonia eiecta: ſed ea vis non inerat verbis, ſed diuinæ potentia, quam firma fide credentibus concedebat: quo ſignificatu legimus, In nomine Jeſu ſectitur omne genu, cæleſtium, terreſtrium & infernorum; id eſt; omnia maieltati eius qui hoc nomine ſignatur, ſunt ſubiecta. Eſt quiſquam tam amens, vt credat, his verbis, Surge & ambula, vires tantas fuiſſe, vt claudus ſtatim, citra omne ſcipionis adminiculum exileret? Experiatur quiſquam an eiſdem idem præſtare poſſit; cognoſcet, ni fallor, fidei munus, non verborum, fuiſſe. Nomina nihil aliud, quam ſymbola ſunt rerum earum, quibus ſignandis ſunt applicata: quibus non alia vis eſt, quam commonefaciendi. Sit quiſquam vel ſtultiſſimus, tam ſtultum tamen neminem eſſe puto, vt hedera vim in eſſe credat vini eius, cuius ſignum eſt, efficiendi. Quod ſi vinum, cuius notam gerit, non efficiat, quanto minus aliud quippiam hedera, quatenus ſignum eſt, producat; cum ſignum ad ſolum ſignatum referatur, tamquam ad eſſentia ſua, quæ in ſola collatione conſiſtit, terminum. Non plus ergo virium in nomine tetragrammato, quod adſcriptis punctis Iehoua, plerique eſſerunt, reperietur, quam in quouis Dei nomine; niſi quod vox Iehoua, ſi Hebraicâ eſſe à prima origine concedamus, quod quibuſdam fortaiſſe non placebit, eſſentiam notet, quam alia voces non perinde exprimunt. Nullum enim proprium Dei nomen eſt, ſicut nulla infinitatis eius determinata intelligentia, ſed ab iis quæ fieri à Deo intelligimus, nomina ponuntur. Cum igitur captus humanus illud ſummum in Deo cernat, quo ab ipſo omnium rerum eſſe producitur: fit, vt Iehouæ nomen, quod ab eſſentia, vt recentioribus quibuſdam placet, deriuatur, præſtantiffimum omnium iudicetur. Quoniam autem ſignum dumtaxat eſt; non magis eſſe cuiquam dabit, quam ſuſpenſa hedera vinum producit: nec magis propriè Deo congruit, quam vel Græcorum *ὄν*, vel ens Latinorum; quam vocem Seruio Flauio Philoſophorum ſcholæ acceptam ferre debent. Siue igitur *ὄν*, ſiue Ens, ſiue Iehoua dicam, ad illud notandum, quod vt omne eſſe ſuperat, ita omnem eſſentiam rebus adflat; idem omnino ſignauero, non aliud videlicet, quam me de infinita Dei potentia ſic loqui, vt ab ea omnia creata procedunt, & eſſentiam ſuam nanciſcuntur. In iis quæ Mercurio Trimegiſto, licet titulo falſiſſimo, tribuuntur, illud in primis notatu eſt digniſſimum, quod Deus dicatur anonymus, id eſt, omni nomine carens, eo quod ſolus ſit & vnus. Neque enim opus eſt proprio nomine, vt Lactantius addit, niſi cum diſcrimen exigit multitudo, vt vnamquamque ſua nota & appellatione designes, tametiſi hæc ratio mihi non ſatis faciat. Latius Clemens Alexandrinus quinto Stromaton libro, è variis cum Philoſophorum veterumque Poëtarum ſcriptis, tum è ſacris libris docet, nullum omnino Deo nomen propriè dari poſſe, tantum abeſt, vt nomen Iehouæ proprium eius dicere oporteat. Sciendum, inquit D. Auguſtinus, Deum nullis verbis propriè exprimi, nulla poſſe cogitatione comprehendere. Hinc crediderunt plerique, ſuperſtitionum quam veritatis ſtudioſiores, mirificum hoc verbum non ab Adamo, ſed ab ipſo Deo factum eſſe; Elaia ſe auctoritate munientes, dum dicit, Tu es Iehoua pater noſter, redemptor noſter, ab æterno nomen tuum. Hinc concludunt, nomen hoc ante hominem creatum Deo fuiſſe: quibus ex diametro Iuſtinus Martyr aduerſatur, qui aperte affirmat, Deo minimè viſum fuiſſe, vt ſibi ipſe nomen daret. Neſciunt argutuli iſti ſophiſtæ, nomen Dei ab æterno eſſe, ſic dici, vt ſignificetur potentia eius æterna; vt modò in nomine Jeſu eſt annotatum. Iam Dei nomine filius Dei intelligitur, vt idum Lyricen noſter canit: Benedictio Domini ſuper vos, benediximus vobis in nomine Domini. Iſychius hunc verſiculum ſic interpretatur, vt nomen Domini filium Dei eſſe dicat; eo quod quemadmodum nomen (ipſius verbis vtor) manifeſtat vnumquemque qui non videtur; ſic & Chriſtus apparens cognoſci fecit Patrem in ſemetipſo, quamuis inuiſibilem. Atqui non hac tantum cauſa, quam Presbyter Hieroſolymitanus adducit, Dei filius patrem ſuum manifeſtum nobis reddidit; ſed & illa, quod cælos & totam rerum vniuerſitatem ex abditiſſis patris abyſſis eduxerit. Samuelis vaticinium

*Ieſu Chriſti nomen.*

*Iehoua Dei nomen.*

*ὄν. Ens.*

*Deus anonymus dicitur.*

*Nomine Dei filius Dei intelligitur.*

animum apertissime declarat; Christum esse nomen patris, quod sic Latine redditur: Nam non deseret Dominus populum suum propter Nomen suum magnum, quomodo placuit Domino, ut vos sibi faciat in populum. Hic ænimus, Deum Iudæis, quibus in manibus sceleribus sese conspurcarent, ideo perpercisse, ut ex eis nomen Iouuudd est, Christus, nasceretur. Genus igitur non uoluit, quæ merum est hominis opus, sed Iesu Christo, qui simul homo est & Deus, flectuntur, & huius potestate dæmonia, cū duntur, minime uero uerborum aut uoculæ alicuius uiribus. Sed uideo magno oculo, sententiam applausu mihi opponi illud quod ab ipso Deo Mōsi dictum est: Ego Dominus, qui apparui Abraham, & Isaac, & Iacob, in Deo omnipotente; & nomen patris Iehoua non indicaui eis. Ex hoc enim firma conclusione colligi uideatur, nomen Iehoua non esse Abraham indicatum; eoque non ab homine ullo, sed ab ipso Deo demonstratum; cum alioquin Abraham, Isaac, & Iacob illud nosse potuissent non alicuius crebra à maioribus accepta. Verum his idem responderi potest quod modo dicimus, nomen Iehoua hic pro immanitate Dei accipi potestate, ut hæc sit uerborum intelligentia: Quamuis ego, uti Deus omnipotens, apparuerim Abraham, Isaac, & Iacob, tantam tamen eis potestatem minime reuelauit, quantam nunc in Ægypto, & toto itinere uersus promissionis terram sum ostensurus. Vocat ergo Deus nomen suum Iehoua opera sua sibi soli possibilia, quibus se non aliter Deum esse demonstrat, quam quibus homo nomine suo sese significat eum esse, qui sic uocatur. Perspicuum igitur, quod neque Abraham, neque cuiquam priorum patriarharum Deus tantum operum mirandorum, & quæ solius Dei propria essent, ostenderit, quantum ipsi Mōsi, tum in Ægypto, tum in mari Erythæo, tum in deserto. Opera itaque soli Deo conuenientia, quæque ab alio, quam à Deo, fieri nequeunt, dicuntur Dei nomen esse; quoniam per ea Deus sic declaratur, uti homo quiuis per suum nomen. Et hæc est uerissima huius loci interpretatio, tamen haud ignorem, aliter hunc serupulum eximi posse, si uocent Iehoua de Hebraica lingua interpretemur: Sic enim dicere possumus, Deum Abraham, Isaac, & Iacob eam potestatem, cuius effectus nomine Iehouæ designatur, nequaquam miraculis & ostentis reuelasse, perinde atque Mōsi erat reuelaturus. Cū enim alia aliis nominibus à Deo effluere notentur, tum nullo alio nomine apud Hebræos significatur omnium rerum essentia ab ipso & fluxisse & dependere. Monstraturum igitur se pollicetur, nomen Iehouæ merito Deo attributum esse, quod præstitit, dum de nouo res crearet, atque eas, quas creasset, rursus subito è medio tolleret: quod luculentum erat & necessarium argumentum, ab ipso solo, & non ab alio, omne esse rebus aduenire, atque idcirco ab hoc effectu omnium excellentissimo, merito nomen apud mortales habuisse. Quamobrem Iehouæ nomen ea ratione dici potest prioribus reuelatum non fuisse, quia ipsius etymon iis nec fuerit à Deo expressum, nec tam stupendis miraculis confirmatum. Quando uero rectam nominis Iehouæ rationem Mōsi aperuit: tum haud dubie cum diceret, Ego sum qui sum, quod Hebræis dicitur *אני הוה*: quo loco futurum ponitur pro præsentis, & id quidem ex recepta consuetudine, cum præsentis tempore uerba apud Hebræos careant. Bene igitur Latini uerterunt, Ego sum qui sum, & Græci, *εγω ειμι ο εσθι*. cum uero Deus repetit, Qui est, misit me; uel Græce, *οτι εστις αληθινος*: Hebræa littera habet, *אני הוה* quod ad uerbum sonat, Ero, siue, sum, misit me, quo loco rursus Futurum positum est pro præsentis, & uerbum pro participio, ut indicetur purus actus essendi (sic modò Grammaticorum pace loquar) Deo conuenire ea ratione, qua essendi actum omnibus largitur, ipse interim infinitis spatiis omnem essendi actum excedens. Huc respexit Christus, cum apud suum Joannem dicit, Priusquam Abraham fieret, ego sum; aperte indicans, ipsum se illum Deum esse, qui Mōsi dixerat, Ego sum qui sum. Iustinus Martyr Platonem putat in Ægypto hoc ipsum didicisse, Mōsi quidem nomen Dei proprium nullum apertum fuisse, sed ipsum dumtaxat *δθ*, siue ens loco nominis fuisse reuelatum, atque idcirco *δθ* in Timæo ab ipso celebrari. Sciuisse enim eum, eorum monitu qui Mōsis libros in Ægypto intelligebant, unum solum Deum esse, atque ei soli nullum nomen posse excogitari; ceteros uero qui apud Athenienses pro Diis colebantur, non esse, sed gigni dumtaxat, id est, esse res creatas: quod ut obscure indicauit, ita non ausus est clare profiteri, metuens ne ad præceptoris sui cicutam cogereretur. Duabus igitur rationibus no-

*Iehoua pro immanitate Dei potestate accipitur.*

*Ego sum qui sum.*

*Qui est, misit me.*



*Iehoua quare  
dicatur Dei  
nomen.*

*Israël.*

*Jacob.*

*Isaac.*

*Vocales à lit-  
terarū classē  
non sicut ex-  
alindanda.*

men Iehouæ Mofi potissimum est reuelatum; & quia ipsi Deus indicarit, ab essentia se nominandum esse; & quia ostenderit, se solum esse, à quo omne esse penderet. Dicitur ergo Iehoua Dei nomen, eo quod à Deo omnis essentia suat, vti Mofi plurimis ostentis est demonstratum: quid tamen Deus esset, non est adiectum; propterea quod quid Deus sit, nulla mente queat comprehendi, nedum vel simplici voce, vel pluribus, effertur; vti non à nostris modò, sed à Platone etiam, & eius interprete Proclo, frequenter admonemur. Quamobrem bene dixit, Sum misit me, non adiciens quid esset; at satis ostendens quidquid vsquam vel in cælis, vel in terris esset, id esse suum ab ipso, non ab alio, accepisse: יהוה enim & Iehoua ab eadem radice deriuatur; illud vt verbum futurum, hoc verò vt nomen ab eodem verbo communi formula deductum. יהוה namq. siue יהוה facit יהוה, adiecto Iod in principio, tam vulgato deriuationis indice, vt in ipso Israël etiam, à quo toti genti nomen, inueniatur; quo Deus Iacob vocauit, quia præualuisset, à Sara, nimirum verbo quo præualere & dominari notatur. Est itaq. Iod ex deriuationis formula adiectum, minimè verò è verbi primogenij natura; quamquam haud ignoro à diuo Eucherio sic nomen Israël exponi; vt, Vir videns Deum, Latine dicatur: At hanc interpretationem, non expresso auctoris nomine, D. Hieronymus vt duram reiecit, addens se magis scripturæ, & angeli, vel Dei, quàm cuiusuis eloquentiæ secularis; tametsi eius umbra opprimatur, auctoritate duci: quam eius sententiam mihi quoque sumere possum contra eos qui de nomine Iehoua admiranda, aut potius delira somnia, scriptis prodiderunt; in quibus Capnion Israëlitis nomen non malè meretur, eo quod ceteris in hoc genere longè anteuertit. A verbo itaque יהוה Israël deriuatur, quem D. Hieronymus vel principem Dei, vel *κύριον θεῶν* vocat; nos cum, qui Deo præualuit, malumus interpretari. Eodem modo Iacob eiusdem viri prius nomen, Supplantator dicitur, à verbo *קָבַץ*, quod est Supplantare, cui Iod præfixum *יָקַץ* format. Nec alia forma *רָחַץ*, quod est Ridere, adiecto Iod, facit Isaac à risu nominatum. Quid ergo miri si ab יהוה fiat יהוה, quo is significetur qui non aliud nomen sibi dari voluit, quàm quo ipsum esse designaretur; hoc ipso vsitatum Dei apud Hebræos nomen ad veram originem reducens. Huic ergo potius credamus, quàm iis qui rota somniorum plaustra in hoc nomine commenti, latissimos vanissimæ superstitionis campos pseudomagis & eorū simiis aperuerunt. An verò quatuor dumtaxat sit litterarum, necdum definitio; eorum veritus auctoritatem qui in hoc nomine quaternarium non solum constituerunt, sed ferè adorarunt; hoc interim æquis iudicibus æstimandū relinquens, an vocales queant à litterarum classe summoneri: quod nisi statuatur, non quatuor tantum elementis, sed sex constabit. Certè vt fiat *ἀνεκφώνητον* siue ineffabile, *τὰ φωνήεντα*, id est, vocales, adimendæ: quas vbi ademeris, id protinus effeceris, vt non modò nihil significet, sed vt ne nomen quidem dici queat; cum citra vocales nulla vox articulata formari enunciarique possit: consonantes enim per se, Hebræorum etiam testificatione, immobiles sunt, id est, pronunciari minimè possunt. Quamobrem si Iehoua vocales non habet, nomen esse definit; & tantum abest, vt vocales è litterarum numero excludi debeant, vt cum etiam habeant inter omnia elementa principatum, vt ab ipsis Hebræorum magistris matres locutionis vocentur. Neque porro illa valet excusatio, vocales idcirco litteras non censeri, quia non scribatur; cum eadē ratiocinatione Cantabrorū siue Biscainorum lingua non modò non habere vocales, sed ne vllas quidem litteras diceretur, propterea quod à nemine hactenus, quod sciam, sit exarata. Ineptè & perperam Aristoteles & Nomen, & Verbum, & Orationem, & huius omnia genera definiuisset, si natura eorum citra scriptionem constare non posset. Lingua Hebræa & quæuis alia litteras suas habuit antequam scriberetur; & scriptura post accessit, adeò non necessaria, vt Thamo visa sit non tantum superuacanea, sed memoriæ etiam, ad quam iuuanda Thot eam inuenerat, noxia & exitiosa. Atque hæc quidem de nomine Tetragrammato sat sit in medium attulisse; iudicij potestate iis relicta, qui nullis anticipatis opinionibus à recta sententia se patientur abduci. Interea tamen nobis liceat vocales etiam inter litteras numerare, & in Iehoua plures quàm quatuor litteras statuere, nulla habita scriptionis ratione, quæ tota ipsi locutioni externa est, nihil prorsus faciens ad eius naturam, quam tamen qui pluris faciet quàm ipsam locutionem, ei liberum esto, Iehoua Tetragrammaton dicere, quia quatuor dumtaxat litteris apud Hebræos notetur: sed idem sciat,

mono-

monogrammaton & digrammaton hoc ipsum nomen sæpius inueniri: & apud Romanos celeres notarios non effecisse, vt vel verba, vel nomina ob id pauciores litteras habere dicerentur, quia paucioribus ab iis notabantur: alioquin Respublica nomen duarum fuisset litterarum, & Marcus vnus litterarum, & ita in ceteris, simili notatione decurtatis, existimandum fuisset. Quid refert nominum Hebræorum quibus notis designentur: nūquid ob id vocales non habebūt, quia vocales cogitari quàm scribi Gràmatici maluerunt? Aliis hæc scholis canantur: Academicis, fat scio, & Peripateticis minimè veritati consonare videbuntur. Vide, obsecro, qua vanitate de quaternario in hoc nomine, de quo agitur, fuerit disputatum: qui quamuis admitteretur, non tamen quidquam virium ad rei cuiuspiam effectiōe possideret, quia nulla efficiendi vis numeris fit tributa: qua de re alibi latius & copiosius, si duodecim Cimmeriorum numeros mihi Deus permittat explicare. Ceterum Moses Ægyptius, nemini Rabbinorum secundus, in Talmudicis quæstionibus explicandis huic etymologiæ minimè consensisset, eo quod videatur nomen tetragrammaton facere peregrinum, ex alia nimirum lingua ad Hebræos translatum. Post alia enim quibus hoc nomē ab omnibus rebus creatis remouet, Fortassis, inquit, significat secundum idioma, de quo habetur parum apud nos: quo suo dicto confirmare mihi videtur, paruas admodum reliquias primi sermonis apud Hebræos reperiri, & ex illo nomen tetragrammaton remanuisse, quod Moses antiquus in Ægypto de occultiore sacerdotū disciplina didicit, in qua maximos fecerat progressus, quod non solum ipse de se fatetur, sed claris etiam aliquot vocum exemplis demonstrat, in quibus frustra se Rabbinī fatigant, vt pote eius sermonis è quo sumta sunt, imperiti. Tantum autem abest vt Rabbi Moses Ægyptius tetragrammaton nomen ab essentia dictum putet, vt magnum discrimen inter אֱלֹהִים & אֱלֹהִים agnoscat; hoc quidem separatim faciens ab omni re creata, illud verò participatum ea ratione qua res à Deo esse suum accipiunt: vbi clarè videas, eum minimè putasse nomen tetragrammaton à verbo substantiuo deriuari: & haud scio an quisquam omnino Rabbinorum ab hoc dissenserit, cum nemo eorum nomen Iehoua sic interpretetur. Nunc fortè plus satis de tetragrammato Hebræorum, in quo si non plus sit efficacitatis, quàm in Græcorum aut Latinorum vocibus quibus idem significatur, quid pseudomagis reliquum est, quo naturalia esse nomina defendant? Si in hoc in quo totius scientiæ suæ columen constituerunt, nihil sit virium; quid de ceteris vocabulis, vel notæ vel ignotæ significationis, iudicandum? Si quid credula superstitio ad vocum susurros videat euenire, id totum dæmoniis pactis, & impiis vel odorum, vel herbarum, vel sanguinis, vel ossium, vel diuinorum nominum sacrificiis, vel aliis peruersis ritibus acceptum ferendum, quibus fraudulentis spiritus se vel allici, vel cogi fingunt, quo miseros mortales dementent, & à cælesti patria exules reddant. Quo verò naturalis hæc disciplina videatur, non herbas tantum, & hominum vel aliorum animalium partes ad incantamenta adhibent; sed ipsum etiam cælum ad auxilium vocant. Partiuntur id in duodecim regiones, & singulis regionibus imperatores suos assignant, iisque nomina comminiscuntur, quibus certis temporum momentis, & astrorum irradiationibus inuocati aduolent ad ea quæ insanus incantator velit, perpetranda. Huius impietatis (neque enim artis nomen foeda professio meretur) patrum memoria, Abbas Tritemius, vir ceteroqui sacrarum litterarum bene doctus, magistrū se præbuit, cuius fanaticum opus Stenographiam nomine, licet ipse viderim, & percurrerim; de eo tamen malim Caroli Bouilli, quàm meum iudicium audiri, qui in epistola quadam ad Germanum Ganaium Regis Francorum consiliarium scripta, impium esse dicit, & vtricibus flammis exurèdum, quod nihil præter scelerata cõtineatur. Non est igitur cur admirari debeamus, cacodæmones simulare se pseudomagogorum verbis cogi, cum nihil lubentius faciant, quàm vt se præbeant turpissimis hominum vitiis vel impulsōres vel administratos: qua in re tam callidè versantur, vt si quis incantandi formula exciderit, mox ei aut ingentem terrorem, aut vitæ periculū, aut mortem etiam ipsam inferant; quasi vel læsæ maiestatis suæ, vel seruitij coacti vindictam: cum nihil tamen minus quàm lædantur, aut cogantur inuiti. Iam quo magis etiam malè credulos & malè feriatos homunciones fallant, simulant se sanctissimarum rerum nominibus maximè percelli: & interdum quo fraus melius procedat, vera quædam produunt, & nonnumquam ea faciunt, velut quadam verborum vi coacti, quæ in

Pseudomagogi

Abbas Tritemius  
semper Stenographiam.Cacodæmones  
simulant  
se pseudomagogorum  
verbis cogi.

Verba quid  
praesent.

Nomina pro-  
pria homini-  
bus qualia  
imponenda.

Aristotelis  
nomen.

Pythagoræ  
nomen.

Socratis no-  
men.

Plutarchi no-  
men.

Ioannis no-  
men.

speciem bona piaque videntur; non illa quidem veritatis pietatisque studio, quod nul-  
lum ipsis est; sed ut commodiorem aptioremque imposturae suae larvam praetexant.  
Quicquid enim à pseudomagi verborum efficacitate fieri videtur, id totum im-  
mundis spiritibus, & pactis cum illis, vel palam, vel occultè initis, & firmæ fidei à  
dementibus hominibus ipsorum fallacijs tributæ, est imputandum; per cuius impie-  
tatis immensa latifundia cui libebit expatiari, habet innumeros, quos duces sequa-  
tur; qui quàm immansi scelere tum se obligent, tum religionem defœdent, Theologis  
relinquo ponderandum. Nobis in hoc pelago hæc sacra anchora figatur; verbis, ut vo-  
ces sunt naturæ instrumentis articulatim expressæ, non aliam vim esse, quàm aures vel  
hoc vel illo modo feriendi: at qua ratione significant, non aliam quàm Symbolorum  
sive signorum esse facultatem. Rabbi Moses modò à nobis ad partes vocatus, quo loco  
de tetragrammato & nomine duodecim & quadraginta duarum litterarum agit, ido-  
lomaniam abominandam esse dicit, si quis vim antiquam litteris inesse credat, ad mi-  
racula vel res quasvis perpetrandas. Quod si Iudæus tantæ fuit sapientiæ, ut non so-  
lum ita sentiret, sed apud omnes etiam scriptis suis testatum relinqueret, quid nobis  
Christianis cogitandum de illorum impietate, qui certis verbis vel è collo suspensis,  
vel alia quavis ratione usurpatis portentosas vires inesse sibi persuadent? Ridiculi sunt,  
qui Pythagoram opinantur tam stolidum fuisse, ut in propriis hominum nominibus  
eas vires esse crederet, quibus vel bona vel mala fortuna conciliari posset, nisi fortasse  
cum vulgò scriptorum sentiant, qui Pythagoram non sapientiæ, sed Dæmoniacæ su-  
perstitionis, siue Magiæ, populari sermone nominatæ, studuisse commemorarunt. Lon-  
gè equidem aliter de præstantissimo viro sentio, non illum quidem ob id mali ominis  
nomenclaturas commutari voluisse, quasi ipsarum vi infortunium accerseretur; sed quo  
bonorum nominum monitu homines ad honesta studia incitarentur. Optimè enim filiis  
consulunt, qui nomina iis ponunt, quibus auditis, perpetuò moneantur pulcherrima-  
rum actionum, quibus & vitæ decorum continetur, & summa felicitas comparatur.  
Sic Aristoteles nomine suo monebatur, tum nihil ut faceret quod non ad optimum  
finem conduceret; tum ut quæcumque moliretur, ea & optimè perficeret, & ad sum-  
mum bonorum referret. Pythagoras item non malè sic vocabatur, eo quòd non satis  
sapientiæ præceptor sit, quàm optimè de rebus sentire & concionari; sed ulterius etiam  
requiratur, ut quod docet, populo hominumue conuenticulis persuadere possit. Cre-  
do sanè Socratem non rarò nomine suo permotum fuisse, ut & in primis se saluum ser-  
uaret omni ex parte, & ad hoc semper niteretur, ut alios quoque quibuscum vivebat,  
sospitaret, non illa quidem salute quam plebeij diuitiis & firma corporis valetudine  
meriuntur; sed vera & solida, quæ in pura animorum integritate consistit. Non dubito,  
quàm Plutarchus quoties nomen suum audiebat, cogitarit hoc sibi in omni vita sedulo  
laborandum, quo in veris diuitiis, quæ solæ in potestate nostra perpetuò manent,  
principatum teneret: qua in re quantum præstiterit, diuinus operum eius thesaurus  
omnibus solidarum opum amantibus ostendit. Cui Ioannis nomen à parentibus indi-  
tum est, is ab omnibus, à quibus nomine suo vocatur, commonetur, gratiam Dei ad  
omnia esse inuocandam; & quicquid in vita accidit, siue aduersum, siue prosperum,  
videatur id ad gratiam Dei, ubique salutis nostræ consulentem, esse referendum. Nec  
alia trutina alia nomenclaturæ expendendæ; in quarum monitu si quid est omnino vi-  
rium, non malè Pythagoræ visum, ut bona nomina hominibus ponerentur, quorum  
frequentissima auditione ad recta vitæ officia vocarentur; in quo solo omnis eius ratio  
continetur, non verò in friuola Magorum naturalem vocibus vim tribuentium super-  
stitione: quod ut maximè consentaneum Pythagoricæ disciplinæ, & priscae Cimme-  
riorum, à quibus omnis Græcia eruditionis suæ antiquitatem supremam accepit, ob-  
seruationi in nominibus hominum propriis fabricandis: ita longè diuersum ab illorum  
stolida opinione, qui ex numeris vaticinia, nescio quæ, comminiscuntur, quorum Te-  
rentianus Maurus sententiam his versiculis indicauit:

*Et nomina tradunt ita litteris peracta,  
Hæc ut numeris pluribus, illa sint minutis:  
Quandoque subibunt dubia pericula pugne,  
Maior numerus qua steterit, fauere palmam*

*Præfagia*

*Praesagia leti minima patere summa.*

*Sic Patroclon olim Heclorea manu perisse,*

*Sic Heclorea tradunt cecidisse mox Achilli.*

Egrégiam verò Philosophiam, quæ de nominum numeris per litteras signatis futura coniiicit: quasi diuinitus non ex arbitrio nostro & nomina darentur, & litteræ ad numeros denotandos venirent. Quia scilicet ego prolem meam vel hoc, vel illo nomine vocavi, ex eo aut plures; aut pauciores annos consequetur. Sanè si res ita haberet, infaniret oportet, qui non quàm maximos numeros nominibus intexeret, quo carissimis suis pignoribus vitæ spatia quàm maxime prorogaret. Verùm si quis contenderet, diuino instinctu, non de libero hominis arbitratu, nomina fieri, atque idcirco absurdum esse minime, si quid portendere dicantur; ei non aliud hoc loco respondebo, quàm id omnium confessione, & quotidianis experimentis, falsum deprehendi; cum plerique parentum nomina, pro eo atque visum fuerit, liberis indant: & præterea non eandem esse in omnibus linguis numeros notandi rationem, atque adedò apud Græcos notas quasdam interferi, quæ nullius elementi habent figuram, quod item apud Latinos est visitatum. Haud inscius sum, quibusdam viris, diuino afflatu, vel expresso numinis monitu, nomina tributa: sed id nec omnibus, nec multis contigisse quis ignorat? Iam si Cabalistas, quorum secreta ferè mysteria litterarum numeris intexta dicuntur, obiicias; eos equidem extra humanæ sapientiæ limites sum mouebo, quo veritatis opinionem, quam apud quosdam sunt consecuti, non ratione, sed fide & religione sua tueantur; quæ quanti fieri debeat, Theologi trutina sua expendant. Nobis propositum non est, ultra rationis humanæ metas extendere præsentem disputationem, intra quas non plures erunt, quàm ij qui falsum Pythagoræ nomen vesaniæ suæ prætexunt. Diuinitatis arcana diuinis viris relinquo; & cum ipsis fateor; quædam nomina diuinitus facta, vt alibi crebrò declaravi: quæ tamen quorsum spectent, non ferè ab aliis, quàm à Vaticanis intelligitur; vel tum demum agnoscitur, cum modò quæ notabantur, effecta sunt & peracta. Scio non defuisse, qui de hoc Vaticanij genere bestiam, cuius numerus sexies centum & sexaginta sex complectitur, eum designatum interpretarentur, cui nomen fuit in vernacula sua lingua, *Martin Lauter*; eo quòd adamussim his litteris numerus bestię denotetur, vt ei clarum erit, qui ad vanitatem hanc Pythagoricam diuinos hos Apocalypseos numeros ex litteris Latinorum supputabit: quod an ita faciendum sit, an non, ij examinent, quorum est, id genus oracula ad conuenientem religioni nostræ intelligentiam accommodare: Nos pede Philosophico nostra dimetimur. Porro quod apud Platonem est, orationis veræ etiam partes veras esse; quamuis nihil faciat ad eorum opinionem qui nomina naturalia statuunt; sed dumtaxat velit, non citra rationem nomina rebus imponi; tamen quia nihil aliud est, quàm Sophistica cauillatio, reiiciendum. Neque enim quicquid de toto verè dicitur, idem quoque de partibus dicitur; nisi quis credat, quia binarius vnitati duplus est, ob id vnitatem quoque duplam esse: vel, quia affirmatio vera tribus consistat partibus; idcirco nomen, quod affirmationis pars est, tribus partibus constare. Veritas enim toti orationi perfectæ, absolutam sententiam, vel affirmando, vel negando continenti, dumtaxat est attributa: è quo minime concludendum, eam partibus quoque conuenire, immo prorsus contrarium. At cum dicimus, Verum, & Bonum, & Ens æquè latè patere; longè alia est veri significatio, vt illud videlicet verum dicatur, de quo ipsum ens verè possit pronuntari: eoque modo vox vera dicitur, quæ rem aliquam in rerum natura consistentem notat. Iam apud Platonem nomina ea vera dici videntur, quorum impositionis ratio inuenitur ei, cui nomen datur, conuenire: falsa, quæ non quadrat cum eo cui nomen applicatur. Sic *Agislaus* nomen falsum esset, si cuiquam tribueretur, cui minime conueniret, vt populum duceret: at verum fuit in Lacedæmoniorum rege, qui omnibus imperatoris laudibus fuit clarissimus, non in suo modò regno, sed in tota etiam Asia & Ægypto. Quamobrem veri notiones diligenter distinguendæ, ne ambiguus vocis usus faciat imposturam. Quod verò ex Homero adducunt, alia rerum nomina apud Deos esse, alia apud homines; id quale sit, quidue sibi velit, paullo post suo loco declarabo: hic contentus, id vnum monuisse, Diis sicut nec pulmo est, nec lingua, nec larynx, nec quicquam aliorum, quorum adminiculo voces eduntur; ita nec vllam tribuen-

Nomina sic  
posita rebus,  
ut earum na-  
tura quam  
optime con-  
suerunt.

Hermogenis  
opinio de vo-  
cum signifi-  
catione & no-  
minum im-  
positione.

Argonica  
lingua.

Ægyptij fal-  
si, Cingali di-  
cti.  
Cingalus si-  
ne Cinglus.

Nota occulte  
in scribendo.

dam esse locutionem. Quod autem Nigidius attulit, non reiecit, quia potius luben-  
ter fatemur, nomina sic posita rebus à prisca fuisse, ut earum naturæ quam optime  
conuenirent; litteris etiam aliis ad alias res notandas certa quadam ratione accom-  
modatis: de quo artificij genere post latius. Hinc tamen minimè efficitur, ut nomi-  
na naturalia rerum simulacra dici oporteat; cum ipsa illa vocum compositio, & tota  
litterarum diuersitas, ex humano arbitratu sit profecta; atque idcirco apud alios plu-  
res litteræ, apud alios pauciores inueniantur: nec apud omnes eodem modo eadem  
pronunciantur. Sunt litteræ aliæ quidem aliis rebus signandis aptiores, certa quadam  
rerum & vocum symphonia: quam tamen ipsi sibi homines finxerunt artificiosa qua-  
dam naturæ imitatione: è qua fit, ut nomina secundo illo modo, quem Ammonius an-  
notauit, naturaliter significare dici queant; non queant tamen dici simpliciter ita si-  
gnificare; cum minimè apud omnes gentes eadem sint earundem rerum appellationes.  
Atque hæc quidem satis sumto contra eos, qui naturalem vocabulorum notationem  
tuentur. Nunc contra Hermogenis argumenta, qui temerè, absque omni ratione, no-  
mina fuisse rebus posita contendit, agendum esset, nisi eius opinionem paullo ante sa-  
tis infirmassem; Aristoteli etiam placuisse docens, nomina à prisca non citra veram  
rationem ab ipsa rerum significatarum natura petitam natales accepisse. Nam si huic,  
qui maximè Hermogeni fauisse videtur, ab etymologia ducere argumenta visum fuit:  
quid de ceteris existimandum, qui propius ad Cratylī sententiam accessisse videntur?  
Nolim tamen negare, fieri posse, ut hominum quædam multitudo à veterum placitis  
recedens, sermonem sibi fingat, in quo temerè vocabula rebus signandis applicentur,  
vel de nouo facta ex pura voluntate veræ rationis experte, vel ad aliam significationem  
à priore detorta. Quid enim vetat, quo minus inter quosdam conueniat, ut dum ho-  
minis nomen auditur, bestia intelligatur; vel noua etiam nomina rerum imaginibus  
indantur, quale sit, si qui velint; Sindapsus equum notare, vel Brulot camelum. Ad  
hoc genus eorum lingua referri potest, qui se Argonicè apud nos loqui dicunt: & illo-  
rum item hominum pessimo instituto videntium sermo, qui furris & imposturis vi-  
ctum sibi pagatim quærentes, Ægyptios se mentiuntur; quos Itali non malè omnino  
Cingalos appellant, propter vitam motoriam & vagabundam: Cingalum enim, siue  
Cingulum alij maritimam quandam auem, alij lyncem siue torquillam, alij motacil-  
lam, in quibus Galenus est, nominarunt; omnes certè à frequenti motu nomen hoc  
mutuati. Credi derim itaque vagabundos mendicos sic etiam apud Veteres vocatos  
fuisse, atque inde vocem prius in Magna Græcia, deinde per totam Italiam iis attribui-  
tam esse, qui nullas certas sedes haberent: & quemadmodum olim in prouerbio fuit,  
Cingalo pauperior, ut ex Menandro docet Suda; ita nunc rectè dici posse, Cingalo fu-  
ratorior, propterea quòd hoc genus hominum furandi artem palam profiteatur, ingenti  
magistratum, qui hos non statim vel remis vel glebis addicunt, ignominia. Hi igitur  
detestandi nebulones quòd facilius machinamenta sua eos apud, quos furta moluntur,  
celarent; linguam sibi peculiarem confinxerunt, quam ego libenter concessero non  
plus habere rationis, quam omnia ea quæ temerario ausu inter Christianos nimis stoli-  
dè & supinè scelerum patientes designant. Verùm de hoc sermonum ficticiorum ge-  
nere non magis hinc nobis quæstio est, quam de occultis in scribendo notis, quibus hac  
ætate principum ferè secretiores litteræ pinguntur, longè profectò occultius, quam olim  
vel permutatis elementis Cæsar, vel in Scytale sua Lacedæmonij fecerint. Nobis enim  
de vstratis clararum gentium linguis disputandum, non de ignobilibus scurrarum  
commentis; in quibus Hermogeni & Hermogenianis lubenter locum suum concede-  
mus, modò ne inde plus præiudicij adferatur ad rectum sermonis ortum, quam ex  
huiusmodi hominum moribus ad vitam bonis legibus constituendam. Nec verò ex eo  
iuuantur, quòd apud Græcos quibusdam hominibus propria nomina immutata vi-  
deamus; propterea quòd ea, quamuis singulorum hominum sint propria, quorum  
consideratio ad scientiam nominum fabricandorum non pertinet, cum in ipsis rerum  
formis sit consistendum, tamen citra rationem non sint facta. Qui enim commutatio-  
nis eiusmodi auctores fuerunt, ij non mera sua voluntate, sed ratione etiam ducti sunt;  
ut in Platone, Theophrasto, Porphyrio, & ceteris omnibus, quibus nomina permutata  
leguntur, cuius promptum est videre. Quocirca cum ex his quæ modo allata sunt,  
profl-

profligari queat & Cratylī & Hermogenis opinio; ea teneatur sententia, quam cum Socrati & Platoni placuisse videmus; tum Aristoteles etiam, licet dissimulanter, est secutus; cui præceptoris sui omni philosophorum familia sum mouendi, quàm eius rectè commodeque interpretandi, maius semper videtur studium fuisse. Quamobrem hic omnium gentium consensus statuatur; in nominibus quibus hominum colloquia consistant, rationes quasdam latere, quas primi eorum architecti è naturali quadam rerum & vocum inter se conuenientia educentes, omnem fermocinandi artem aprè concinneque rerum imaginibus fabricarunt: è quo tota etymologia dependet, quam doctissimus quisque in quavis lingua magni semper fecisse, prisca melioris notæ scriptorū monumenta satis apertè testantur.

## HERMATHENÆ

## LIBER II.



IS NVNC iactis fundamentis, vterius assurgamus ad eas rationes examinandas quas primi vocabulorum fabri sunt secuti. Aristoteles ipsiis vocabulis primùm affectus animi, quos ipse pathemata nominat, significari tradit. Affectus autem, siue passionis, vti aliis placuit pathemata vocare, similitudines esse siue imagines ipsarum rerum; has autem licet vbique gentium easdem, non iisdem tamen nominibus, quæ earum Symbola vocat, notari. Optimè hæc quidem Peripateticorum magister; sed non ad aliud vtilia, quàm vt appareat, nomina non habere significandi vim à natura: quia vbique non eadem, quemadmodum imagines eadem, & res eadem, reperiantur. At hoc nihil ad Platonem, vt modò satis est ostensum, cui Cratylus sententiam suam minimè probauit: nec verò etiam quidquam facit ad interpretationem quam Socrates ex veris rationibus quæsiuit; sed ad illam dumtaxat interpretationem qua animi nostri sensa nominibus, & verbis, & oratione declaramus. Iam quod dicit, easdem rerum earundem vbique imagines esse: id quidem verum; sed nihil hoc ad fabricam vocum, cum nominandi artifex non illas imagines, quæ primùm è sensibus existunt, consideret; sed eas quas ex istis æstimando elicit, quæ nequaquam eadem sunt apud omnes. Solem quidem omnes eundem intuentur, & eandem eius imaginem primo interiori sensui, quocumque tandem cum nomine voces, impressam habent: sed ex ea non eadem omnibus oriuntur cogitationes. Alius ex prima eius imagine animo impressa imensam eius considerat magnitudinem, certus è siderum quotidiano aspectu terrenæ magnitudinis non maiorem, quàm vnus puncti rationem haberi posse: alius pedaneum existimat, & aliàs minorem, aliàs maiorem: præterea alius magnitudinem, alius figuram, alius motionem, alius situm, alius actionem, alius aliud in eo contemplatur: atque ex hac considerationum diuersitate fieri potest, vt alius aliud nomen indat: quod idem in omnibus rebus, & omnibus nominibus, existimandum. Nec hoc solum ita habet in primis vocum architectis; sed in iis etiam videmus euenire qui veras nominum rationes quarunt. Anaxagoras cum qui Ætheris nomen primus excogitauit, ad vrendi vim respexisse putat, atque ex eo hoc nomen igni propriè conuenire: Aristoteles ad perpetuum cursum, & inde Cælum ea primùm notatum fuisse. Hinc iam liquet, Cælum apud Græcos ab alio aliud nomen accipere potuisse; pro diuersitate non imaginis primæ animo impressæ, sed eius quæ inde est deducta. Quod enim alius vocat æthera, id alius Ouranum nominat, ad aliud videlicet simulacrum hac voce, ad aliud illa accommodata: quod ne ipse Aristoteles quidem infitietur, nisi velit sibi ipsi repugnare. Deinde eidem rei diuersa nomina ab eodem dari possunt, pro diuersitate eorum quæ in eadem re considerantur: vt apud Græcos eisdem *ἀὐθερῶς, βροτῶς, μέγας, ὕψιστος* homo vocatur, non ex prima illa similitudine hominis cuius impressa; sed ex diuersis simulacris in animo nostro eadem de re fabricatis. Primæ igitur rerum similitudines, quas à patiente siue recipiente sensu *παθήματα* Aristoteles nominauit, easdem quidem sunt apud omnes; sed minimè sunt

Vocabulorum  
primi fabri  
quas rationes  
sunt secuti.

Nominandi  
artifex quas  
imagines con-  
sideret.

Ætheris no-  
men.

Nomina di-  
uersa eidem  
rei ab eodem  
dari possunt.

eadem quas inde vel æstimatiua (si vim interiorem æstimandi nobis cum brutis communem hoc nomine mihi licet vocare) vel mens variarum formarum opeatrix derivat. Clarum est in equis eiusdem rotæ, formam aliàs terribilem, aliàs non terribilem videri; quod in ceteris quoque animantibus perinde euenire nemo nescit. Quod ergo Peripateticus docet, rerum imagines vbique easdem esse; id sic capiendum, vt de primis, non de iis quæ vel sensu interiore, vel intellectu ex ipsis eliciuntur, intelligatur. At ex iis nequaquam nomina rebus dantur; sed ex notis quibusdam cuique rei peculiaribus, quas alius alias sibi in eadem re fingit, non minus imaginum, quàm ipsorum nominum ipse sibi fabricator. Quod sic esse, cum per se sit apertum; tum ex Aristotelis confessione clarius euadit, qui nomina rerum symbola nominauit. Quis, rogo, vniquam tam malus fuit symbolorum artifex, vt illis vtendum sibi putaret, quibus nulla esset cum rebus significandis affinitas? Eam esse symbolorum naturam, vt similitudine quadam ad alia quædam intelligenda, quàm quæ sensui exteriori offerunt, animum nostrum deducant; neminem puto ignorare, qui modò vnde vox hæc deriuetur, attendat. Quamuis enim quædam Symbola è sola pactione & voluntate quorundam concipiantur, vti militaria verba pro tesseriis à ducibus data; ea tamen nec perpetua sunt, nec veram Symbolorum rationem ab ipsa rerum natura pendentem sortiuntur. Physici de iis quæ inter se symbolum habent, sic loquuntur, vt quæ talia dicunt, ea velint in qualitate quapiam communicare. Sic ipse Aristoteles lib. secundo De generatione & corruptione, terram cum aqua, & ignem cum terra symbolum habere dicit: quia nimirum terra & aqua in frigore, terra & ignis in siccitate communicent, atque ita similitudinem quandam custodiant. Cum igitur non eadem sit symbolorum ratio, sed alia è solo pacto, vt symbola sint, accipiant; alia iuxta ipsam naturam talia dicantur: Aristoteles priorem vsurpationis modum secutus, nomina & verba dixit ex conventionione, quod est *κατὰ συνθήκην* significare: qui si veram symbolorum naturam, sibi ceterisque Philosophis notam, sequi voluisset; & cum Platone concordasset omnino, & notationis nominum causas veriùs clariùsque expressisset. In iis enim quæ symbola dici vere merentur, vt in sit similitudo quædam necesse est, è qua de significato fieri coniectura possit. Hedera vinum venale signat, non è sola pactione, aut hominum consensu; sed ob similitudinem quandam ab Hammonio contra Tryphonem, apud Plutarchum explicatam, qua cum vite cernitur conuicere: Vitis enim modo adminicula pedamentaque completitur, lubrico lapsu per arbores serpens, cirrhis suis, non secus ac capreolis, firmiter hærens, baccharum corymbis vuas æmulata; & hac quidem de causa Baccho placuit in corollis: quæ licet satis magna sit; à me tamen maior reddatur. Hedera semper in sublime nititur, non suis quidem viribus, sed alienis freta: quo moner, vinum eo bibendum, quò terrenis curis soluti ad diuina subuolemus, & alacres hilarisque Deo tanti muneris datori hymnos concinamus. Iam arcta illa hederæ cum adminiculo suo copula, an non monet vini potatorem, vt ei cuius beneficio vinum accipit, perpetuo amore conglutinetur? Deinde perennis viror, quid aliud sibi vult, quàm & vinum viridem iuentam hominibus conciliare, & præterea semper nos virides esse debere in æterno diuini amoris complexu? Hæc aliaque permulta de hederæ vitifque cognatione, Hammonij dictis non aliena, à Dionysio adici possent: nisi ex his satis liqueret, quàm hedera vini signum esse mereatur, non è sola pactione hominum; sed ipsa rerum conuenientia, quam Aristoteles ipse symbolum nominauit. Quamobrem bene quidem nomina Symbola vocauit: sed dum eorum significationis rationem in nominis verbi que definitione sic exponit, quasi è sola consentientium hominum voluntate siue conuentis significandi vini accepissent, citra omnem naturæ conuenientiam, malè cum de præceptore, tum de veritate ipsa meretur. Nam quemadmodum non quibusuis rebus notandis, quæuis symbola conueniunt; ita nec quæuis nomina quibusuis rebus applicata à primis conditoribus fuere. Quocirca vt in symbolis, ita in nominibus quoque necesse est quandam naturæ conuenientiam consistere, si rectæ formaturæ rationem tuebuntur. Verùm ne in re perspicua prolixus fiam, hoc tandem statuatur, Aristotele non repugnaturò, si ab etymologia argumenta ducere sibi permittat, nomina symbola esse, non solum secundum nudam pactionem; sed iuxta rerum etiam conuenientiam & cognationem, Neque verò nota quæuis Symboli nomen meretur;

*Imagines rerum ubiq. easdem esse, quo modo intelligendum.*

*Symbola.*

*Hedera vinum venale quare signet.*

*Nomina quo modo symbola sint.*

meretur; sed ea dumtaxat, quæ aptè conuenienterque rei cuiuspiam significandæ applicatur. At quæ hæc est conuenientia spectanda, si non illa, quæ de naturæ quadam affinitate apta est, ita ut signum congruens & appositum rei denotandæ, symbolum vocetur; at notæ solo arbitratu nostro, nulla naturæ cognatione positæ, in symbolorum albo minimè censentur. Num quisquam est, qui Ægyptios putet temerè, citrà omnem delectum, quafuis notas quibusuis rebus dedisse? Non equidem opinor; sed contrà diligenter rerum inter se similitudine animaduersa, Scalpruras sacras, siue hiéroglyphicas notas excogitasse. Iam quæ ætatis nostræ homines Emblematum nomine litteris mandarunt, ea nihil aliud sunt, quàm Symbola sententiis quibusdam norandis accommodata. Quemadmodum autem in his illa aliis sunt meliora, & maioris ingenij dexteritatique argumenta, quæ propositæ sententiæ explicandæ sunt congruentiora; ita in vocabulis quoque existimandum, ea optima esse, quæ rerum significandarum naturam quamoptimè imitantur. Pictores rerum imagines coloribus & lineamentis, quàm possunt proximè, ante oculos ponunt: quos vocabulorum fabri vel securi, vel etiam antegressi, vocum varietate res ipsas auribus insinuant. Vocū verò elementa & minimæ partes sunt ipsæ litteræ, quas proximè syllabæ consequuntur; quibus qui optimè rerum naturam sciet imitari, is optimus præstantissimûsque nominum architectus habeatur. At si nouerimus, quænam ceteris antecellat omnibus; primam quoque nouerimus: eo quòd eadem sint & optima, & antiquissima siue prima. Primam autem aliquam linguam & omnium vetustissimam esse, & eandem optimam; iam mox demonstrare nitur. Certè si mundus æternus est, omni carens exordio, possumus alium quidem sermonem alio facere vetustiorum: sed nullum omnino primum reperiemus; cum nulla gens, eo dato, cogitari queat, quam non alia præcesserit. Aristoteles sanè hanc opinionem prolixè in postremo Physicorum libro tuetur, quam ex ipso Platone quibusdam videtur hausisse. Is enim in tertio de legibus ferendis Dialogo sic de diluuiorum frequentia loquitur, ut ea innumera fuisse existimasse videatur. Idem tamen in Timæo mundum genitum esse tradit: quæ sententiarum discordia, si qua sit, nullam diuino viro adfert vituperationem, si rectè quidem vtraque de suis auctoribus ponderetur. Cum enim in epistola quadam ad Dionysium scripta, apertè profiteatur, se nihil scripsisse, sed ea quæ extant, Socratis esse; necessariò sic erit in libris Platonis versandum, ut diligenter còsideremus, quam personam inducat loquentem. In Legibus sanè Atheniensis hospes in Creta disputat ad Iouis antrum ambulando: vbi si sub Atheniensis persona Platonem Plato occultauit; eiusdem cum Aristotele sententiæ fuisse, Simplicio fortè videretur. Ego, quo sua epistolæ modò citatæ veritas constat, malo Atheniensis nomine antiquum quempiam Philosophum Athenis institutum intelligi; licet Marsilius refragetur, atque illud sub hac larua indicari, ad Athenienses eam ex Ægypto venisse opinionem; infinitas mutationes terræ marisque olim extitisse, quarum numerus in nullius gentis memoria integer mansisset, tametsi Ægyptij plurimos seculorum millenarios computarent. An verò omne temporis initium Attica hæc scæta excluderet, ut quidam æternitatis mundanæ patroni fortè contenderent; an contrà, ante quod statuerit, ut Marsilius & alij veritatis contra Simplicium patroni arbitrantur; non magni nostra refert, dummodo hoc nobis constet, Pythagoram Mundo exordium dedisse, cuius doctrinam Timæus tradit. Quamuis enim ita esset, ut contrà in Legibus atque in Timæo de mundi origine statueretur; longè tamen Pythagoræ auctoritas firmis rationibus nixa nudæ Atheniensis hospitis narrationi præponderaret; propterea quòd antiquioribus in vniuersitatis antiquitate tanto magis sit credendum, quanto vetustissimis fuisse propinquiore. Equidem nihil dubito, Pythagoram à Cimæiis sapientiæ suæ fundamenta accepisse; vel ab iis qui in Cumaio diu oraculis & perenni Philosophia à maioribus accepta floruerunt; vel ab aliis, è quibus Abacris Pythagoræ potiùs præceptor, quàm discipulus, genus duxit, uti alibi à nobis est indicatum. Post Moysen, omnium scriptorum vetustissimum, maximè inter philosophos laudandus Pythagoras: cui tamen Homerus & Hesiodus, poëtarum principes, præferendi; utpote qui Theologiæ priscae fuerunt propinquiore: quorum vterque mundi exordium agnoscit, alter è Chao, alter ex Oceano: quæ nomina eòdem tendunt, principium

*Hieroglyphica nota.  
Emblemata.*

*Vocabula de prima nota sint.*

*Pythagoras à quibus sapientiæ suæ fundamenta accepit.*

*Mundi exordium.*



cipium materiãve ducens, quam Anaxagoræ mens siue τὸ ἀρχόντων ἐν, id est, ineffabile  
 vnum Platonis, siue Iuppiter Homericus, à quo omnes dij pendent, ad hanc vniuersita-  
 tis pulchritudinem perduxit. Verùm quòd Timæum dico mundo initium statuisse, id  
 Proclus mihi & Simplicius negabunt, contrã asserentes, Deum perpetuò mundum fa-  
 cere, citra omne temporis exordium; quia ei perpetuò eadem adsit voluntas bonitatis  
 suæ communicandæ. His explodendis, quia cùm aliorum, tum Ioannis Grammatici,  
 cui à studio diligentiaque Philoponi nomen fuit, rationes subtilissimè verissimèq. col-  
 lectæ sufficiunt; non erit mihi prolixè hoc loco laborandum: hoc vnum satis sit, ipsum  
 Aristotelem, cuius se Simplicius commentatorem fecit, contrã sensisse, dum Platonem  
 auctorem facit, tempus vnà cum cælo genitum esse; hanc ipsam assertionem magna  
 argumentorum vi euertere laborans, sed frustra, & sophisticè: eo quòd Plato nunquam  
 dixerit, mundum in tempore factum esse, sed vnà cum tempore creatum. Aristoteli  
 itaque potius hoc loco credam, quàm vel Simplicio, vel Proclo: idque maximè ob eam  
 causam, quòd ipse Proclus fateatur, Pythagoricum esse, Orphicas sequi genealogias:  
 at in iis primum omnium est, à Deo mundum formatum esse, quem κόσμος πρῶτον  
 appellat. Quamobrem si Plato in Timæo Pythagoræ sententiam exposuit, necessariò  
 fatendum, sic eius verba capienda, vt ab Aristotele intelliguntur: quibus nimirum af-  
 feratur, mundum exordium sui habere, nec ipsum tantum, sed ipsum etiam tempus.  
 Sed frustra hæc pluribus hoc loco docerem, cùm ipse etiam Aristoteles statim in Poli-  
 tiorum initio insuperabili veritatis vi coactus sit fateri, primum aliquem fuisse huma-  
 næ societatis auctorem, qui quisquis fuerit, maximorum fuerit auctor bonorum. Viden-  
 vt vel inuitis, vel aliud agentibus, ipsa veritas aliquando excidit? Et alioquin ea quæ in  
 octauo Physicorum, contra mundi fabricam & exordium disputantur; nulla demon-  
 stratione conuincere queunt, tempus & mundum simul creata non esse: nèque quæ  
 posteriores ex infinita Dei bonitate argumenta duxerunt, mundum magis reddunt æter-  
 num, quàm infinitam vel magnitudinis vel multitudinis, quæ perinde ad infinitam boni-  
 tatem sequi videntur, atque infinita duratio: nec quæ à determinata ab æterno Dei vo-  
 luntate fiunt, si nunc fiant, cùm antè non fierent, mutationem aliquam voluntatis di-  
 uinæ inducunt, non magis sanè in toto mundo, quàm in quauis re creata. Quid ni ergo  
 in eo in quo nulla scientia hæcenus homini per demonstrationem contingere potuit, id  
 credamus & teneamus pro certissimo, quod antiquissimi de ipso memoriæ posterorum  
 reliquerunt? Si enim quæ antiquissima sunt, maximè sunt honoranda, vt Aristoteles in  
 primo primæ Philosophiæ libro asserit; ea opinio summo honore digna videatur neces-  
 se est, quam quis poterit docere antiquissimam esse. Magni sanè fecit Peripateticus  
 prisca opinio, earum fide vsus, tum hoc loco quem citavi, tum altero De cælo libro;  
 qua in re non præceptorem modò suum, sed omnes veteres esse secutus, qui vno ore ab  
 omni æuo cecinerunt, veritatem à maioribus esse discendam, non aliam videlicet ob  
 causam sic arbitrati, quàm quia firmissimè crederent, maiorem ipsis, quàm posteriori-  
 bus, omnium rerum notitiam diuinitus contigisse; quæ paulatim tanto obscurior eua-  
 serit, quanto à primis hominibus longius recessit. Placuit hoc loco ad antiquitatis lau-  
 dem confirmandam eo magis Peripatetica testificatio, quòd non solùm vetustis sermo-  
 nibus fidem habendam ostendat, sed inde etiam colligatur, Orpheo potius & Pythago-  
 ræ mundi exordium agnoscētibus, quàm Aristoteli, id citra demonstrationem neganti,  
 esse credendum. Deinde illa etiam hinc cōuellitur opinio, quam tertio Legum suarum  
 libro Plato de innumeris diluuiis exponit. Quæ enim esse potest antiquitatis auctoritas,  
 nisi id in confessis & manifestis habeatur; antiquissimos, omnium rerum fuisse peritissi-  
 mos: quod neque de æterna humani generis duratione, neque rursus de tempore, mul-  
 tis cataclysmis obnoxio, vel dici potest, vel cogitari? In illa enim quæ constabit antiquos  
 fuisse diis, siue hominibus à Deo doctis, propinquiores; si æquè olim, atque nunc, homi-  
 nes ab omni principio distent infinitatis, in qua, infinitis vicibus, modò ignorantia, modò  
 scientia regnarit? In hac verò diluuiorum frequentia, quæ laus antiquis adscribenda;  
 nisi in singulis diluuiis id euenisse dicamus, quod in vno Mosis diluuiio euenit: vt nimi-  
 rum is superstes maneret, qui simul & omniũ artium, omniumq. scientiarum esset do-  
 ctissimus; & is etiam qui de Deo & mundi creatione veras narrationes à patribus audi-  
 uisset? At Plato, tantum abest, vt de primis illis hominibus ita cogitarit; vt eos etiam  
 rudissi-

*Antiquitatis  
 laus & an-  
 tiquitas.*

rudissimos faciat, & tales, ut nullam omnino Reip. aut societatis humanæ memoriam habuerint, nedum artium, aut scientiarum. Quod si ergo commentum hoc Academicum verum esset, quam fides esset habenda veterum sententiis, penes quos tanta omnium rerum imperitia dicitur fuisse? Num caprarios & homines montanos, quos solos reliquos à cataclysmis suis fecit, tam putabimus omnium rerum peritos, ut illorū sententia magis standum sit, quam eorum qui multis post ætatibus in liberalium artium studiis diu multumque se exercuerunt? Sani certe nihil habet, antiquorum opiniones laudate; siue humani generis æternitatem; siue Platonicos cataclysmos admitramus. Atqui in Philebo sic scriptum meminimus; ut non extollantur tantum priscorum hominum sententiæ; sed causa etiā addatur luculenta, cur ita de veritate sentiendum. Socrates enim ibi docet, veteres ob id nobis esse præstantiores, quod diis propius habitarent: quod sic explicat, ut omnem scientiam, omnemque veritatem à diis dicat emanasse, atque eam quidem suscipiente Prometheo vna cum lucidissimo igne. Quanto igitur propius homines ad Prometheum illum antiquissimum accedunt, tanto diis veritatem omnem humano generi largitis sunt propinquiores, eoque magis audiendi. Est quisquam qui hic non apertissime cernat, primum quendam hominem satum, atque ab ipso deinde progressum paulatim à luce veritatis ad tenebras tendentem? Quis autem hic fuerit Prometheus, per cuius manus scientiarum omnium principia à Deo homines acceperunt, à nobis est quinto Originum libro indicatum. Huc & illud referendum, quod Saturnum veritatis patrem Romani dixerunt; quia nimirum à Saturno, quod nomen Nocho quoque tributum fuisse docui, omnis veritas originem duxisset. Quod si ad ipsum usque Adamum placeat ascendere, inuenietur & is omnem suam scientiam à Deo accepisse: cui quò fuerunt posterius viciniore, eò plus habuerunt solidæ & diuinæ eruditionis, quæ optimo iure auro comparatur, quò Saturni regnum veteres insigniuerunt. Nam Adamus potiore ratione Saturni nomen, quam Nochus, metetur: tamen utriusque de singulari Dei gratia & conueniat, & à priscis sit attributum. De utrovis igitur Saturno, siue de Adamo, siue de Nocho loquamur, rectè dicemus, hominibus per Saturnum omnem veritatem, omnemque solidam scientiam à Deo reuelatam. Verum quæ de Prometheo à Socrate dicuntur, ad Nochum videntur propius pertinere, per cuius diuinum os purus omnium scientiarum fons ad omnes diluuii posteriores limpidissima scaturigine defluxit. Hoc ergo fundamentum est communis omnium gentium consensus, quo vnanimi concordia, quotquot vniquam viri sapientes fuerunt, venerati sunt antiquissimorum hominum auctoritatem, ut sanctam atque diuinam. Merito igitur Socrates Hippiam, & in eo ceteros eiusdem arrogantis sophistas, ludibrio habet, quòd se Biante, Pittaeco, Thalete Milesio, & aliis vetustis viris doctiorem, sapientiore, & ad res gerendas meliorem putaret; quamuis illi non veterum inter omnes, sed inter Græcos dumtaxat, quos Ægyptij semper pueros esse dicebant, laudem mereantur. Timæus Locrus Pythagoricæ disciplinæ sectator, quam nos non ab Ægyptiis tantum, sed ab Hyperboreis etiam Abari docente plurima accepisse, non sine magnis causis, suspicamur; id quod à Socrate de voluptate disputante vetustissimis tributum dixi, clarius exponit, dum de Laribus, siue Dæmonibus ageret. Credendum nimirum est, inquit, veteribus & priscis, ut aiunt, viris, qui se progeniem deorum esse dicebant, itaque eorum vocabula nobis prodiderunt, nosse autem generatores suos optimè poterant; ac difficile factum est, à diis ortis fidem non habere: quamquam nec argumentis, nec rationibus certis eorum oratio confirmatur; sed quia de suis rebus notis videntur loqui, veteri legi morique parendum est. Hæc ille Ciceronis verbis de Platone conuersis: quibus ostensum est, non auctoribus tantum, sed legis loco vetustissimas sententias habendas esse: quod omnino friuolum esset, ac sanissimæ cuique mentis viro omnia ad principia prima resoluenti ludibrium, si vel humani generis æternitas, vel innumeræ aquarum illuuiæ admitterentur: cum illo prima hominum origo excludatur; his illud fiat, ut primi homines omnium sint imperitissimi, nec magis posteris suis præferendi, quam rudes pastorum casæ elegantissimis palatiis omni arte Græca expolitis. Si detur ergo Aristotele etiam laudante, antiquitati citra demonstrationem credendum esse in iis quæ humanis rationibus nequeunt definiri, in quibus omnia illa sunt quæ de mundi exordio & creatione à priscis accepimus; confiteri necesse est, primos mortales

ab ipso

Prometheus  
veritatis  
susceptor.Saturnus ve-  
ritatis pater.Saturni no-  
me & Ada-  
mo & Nocho  
conuenit.

Mortales pri-  
mi ab ipso  
Deo, vel eius  
Ruchis om-  
nes verita-  
tem edocti.

Lingua vna  
tantum, ma-  
sculo, & fe-  
mina, princi-  
pio create,  
opus fuit ad  
communione.

Lingua pri-  
ma vna fuit,  
& a viro fa-  
cta.

Lingua pri-  
ma perfectis-  
sima.

ab ipso Deo, vel eius Ruchis sine spiritibus ministris omnem veritatem edoctos fuisse: quod nisi dicamus, nulla ratio Regis ab omnibus æque comprobata posset militari. Compello hinc Proclum, compello Simplicium, nunc quid habeant quo hanc legem Pythagoricam, quo primam illam lucem Prometheo datam, id est, quo priscorum hominum auctoritatem docere possint inter sanctissima venerandam esse, nisi ad huiusmodi aliquod hominum initium ascendant. Id si faciant (vt factu necessarium est, nisi Aristotelem & Platonem duces suos turpi fuga deserant) non poterunt ea quæ contra Moysen, & Pythagoram, & vetustissimos poetas sophisticis imposturis, & fragili fallaciarum contextu machinati sunt, diutius tenere. Effectum itaque nunc hoc nobis est e concordia omnium sapientum suffragio, vt & primos aliquos homines fuisse conftet, & eos ipsos à Deo puram accepisse veritatem. Quod si igitur duobus hominibus principio creatis tota deinde terra masculi & feminae commistione potuit impleri, nec natura, nec Deus, natura Opifex, frustra quidquam molitur, non erit de pluribus in primordio factis cogitandum. Ad horum igitur communionem vna dumtaxat lingua opus fuit, cum ea satis esset ad idola animis concepta, omnemque eorum compositionem exprimenda; ad quæ si plures linguas fecissent, contra naturam rationisque decreta, superuacaneam sibi quæsiuissent difficultatem. Vna igitur prima lingua fuit, & ea quidem à viro, vti à capite, facta; & tanto posterioribus melior, quanto rerum omnium peritorem habuit architectum; illum, inquam, qui ab ipso Deo, nullis mediis canalibus, totum humanam scientiam fontem hausit. Non est autem pia de diuina bonitate & providentia cogitationi congruens; arbitrari, hanc linguam penitus abiuisse in obliuionem: tum quia non dubium est, magna omnis sapientia mysteria ea fuisse consignata, quæ verisimile est, Deum eisdem notis ad posteros transire voluisse, ne vlla atas de tam benigno dono primis mortalibus benigne collato celaretur: tum quod videam in omni sæculo de prima lingua extirpata quæstionem, quæ frustra inter gentes ageretur, nisi inter varias locutiones eam adhuc quæ prima fuisset, putassent remansisse, aut eius saltem tantas reliquias, quæ ad dignè essent, accurata inquisitione: *φημὸς ἔπη παμπαν ἀπόλλυθ' ἢ πνα λαοὶ Πολλοὶ φημίζωσι*, vt Hesiodi verbis, ab Aristotele ad aliud quàm quo dicta sunt, tractis, vtar. Demus itaq; primam ad hæc vsq; tempora durare, vel eius saltem multas superesse voces: quo dato, illud addamus, de iis quæ modò de antiquitatis laude sunt explicata, eam primam esse, quæ omnium perfectissima deprehendetur. Perfectissimam autem eam dicimus quæ quàm apertissimè, & quàm breuissimè, vnà cum sono conuenientissimo, imagines animi, & earum compositionem dat intelligendas: cui si hoc accedat, vt eas rerum notas habeat quæ non solum significant res ipsas, sed de iis illa etiam consideranda exhibeant, quæ quàm plurimum adferant vtilitatis audienti, vel ad naturam cognitionem, vel ad recta vitæ morumq; instituta, vel ad eam quæ ad primam causam tendit solutionem; quid erit amplius de primatu eius hasitandum? Quoniam eius symbola voces esse dicuntur, tanto sunt laudabiliora, quanto vtilium præceptorum maiorem habent fecunditatem, quæ optima est regula in symbolis tum fingendis, tum examinandis. Quod optime proprium facio, vt sit apertissima; eo excludo omnem intelligentiæ obscuritatem, quæ maximè oritur vel è diuersa eiusdem vocis significatione, vel ex ambiguo orationis sensu. Cum enim eò omnis tendat locutio, vt animi nostri sensa declarem, siue, quod idem hoc loco sit, interpretemur, quo de sine liber *ἡ ἐπιμνησίας* nomen accepit: vitium in primis magnum censendum, cuius impedimento fiat, vt à scopo nostro aberremus. Nam cum in omni actione ea summa laus sit, si ea ad finem optatum adspiretur; necessariò erit maximè vituperanda quæ nos de proposito sine frustratur. Quamobrem nullo modo ea lingua de perfectione laudanda quæ plurimum ad intelligendum dubitationis adfert; siue id de homonymorum frequentia, siue de ambigua orationis structura, siue culpa vtriusque contingat. Quintiliano, & alijs quotquot à communi sensu non recedunt, prima orationis virtus est in perspicuitate; & id optima perfectò ratione, cum perinde sit sermone vti qui non intelligatur, ac tacere; imò multo etiam compendiosius: quod Phaurorum Philosophum eleganter, & non sine sale monuisse, ex Noctibus Atticis accepimus. Quod si obscuritas in quavis cuiusvis oratione vitio vertatur, nec voces vllæ sermonis nomen mereantur, qui animi cogitationem non interpretentur, quod ex Aristotelica inscriptione deducitur: quid de

tota

rota aliqua lingua erit iudicandum, cuius ambiguitas frequentem pariat obscuritatem? Certè ut oratio, quæ non perspicuè loquentis mentem interpretetur, sed ipsa ad interpretandum facta, alia adhuc egeat interpretatione; maximam apud omnes incurrit reprehensionem: ita lingua multis homonymis & ambiguis vocum compositionibus obscura, & intellectu difficilis, effugere non potest viruperationem. Non video igitur, quinam defendi queat eorum assertio, qui Hebraicam linguam omnium primam esse contendunt: cum nulla sit pluribus difficultatibus implicata, nulla plus habeat ambiguitatis, nulla caliginem profundiore, adeo ut in eius abyssis perscrutandis non Delio natatore, sed Delio vate frequenter opus esse videatur. Hinc tanta interpretum eius discordia, tot obscuræ incertæque de verborum orationumque intelligentia coniecturæ: quas qui compendio nouisse volet, Lexica ipsorum consulat, in quibus paucas voces videbit vnius dumtaxat notationis. Scio equidem bene ab Aristotele dictum, res esse infinitas, vocabula finita; & idcirco necessarium, ut vnum idemque nomen plures res designet: Verum ex eo ipso colligitur, tanto minus obscuritatis in linguis fore, quanto maior fuerit copia verborum sigillatim res significantium, quæ quàm potest proximè ad rerum multitudinem accedat. Prima itaque linguæ laus ex eius diuitiis sumetur; quibus videlicet id consequi possit, ut de rebus clarè distincteque, quæcumque in cuiusquam mente versantur, exponat. Qua de causa multum perfectionis Hebraicæ deest, in qua tanta est paupertas, ut in ea, veluti in pauperrima domo, idem instrumentum ad diuersos omnino vsus sit accomodandum. Nec verò inde modò ambiguitatis caliginisque plurimum in ea videmus exoriri, sed ex ipsa etiam vocum connectione atque structura, quæ non rarò facit, ut eandem orationem alius aliter interpretetur: quod neminem latere potest, qui vel obiter D. Hieronymi scripta cognorit, tametsi numquam quicquam Hebraicæ linguæ, ne primoribus quidem labris, degustasset. Vel ad hunc igitur, vel ad doctissima Pagnini commentaria eos amando, qui exemplis eiusmodi obscuritatis volent abundare: nobis hinc sufficit indicasse, ei linguæ summam perfectionem tribui non posse, quæ tot tenebris est inuoluta, ut alius aliud ex eadem oratione reddat. Pòst, si Deus cœptis affulgeat; de his latius; dum docebo, quæ quàm plurima Hebræorum vocabula de Cimbrica lingua deducta sint. Iam nec summa laus ei adscribenda linguæ, quæ in pronunciando magnam habeat difficultatem; quam in Hebraica esse, D. Hieronymus satis declarauit, dum verba eius stridentia anhelantiaque dixit. Porrò Græcam & Latinam nemo hæcenus ausus est primam vocare; cum Latini plurima se à Græcis accepisse fateantur; & Græci clara voce clament, Barbarorum linguam sua esse vetustior.

*Lingua Hebraica difficultas, ambiguitas, paupertas, &c.*

A. C. C. E. D. A. M. V. S. igitur ad eam, quam nos primam esse contendimus, videamus, que quot rationibus ceteris præstet. Primam, in lingua Cimberia, omnia vocabula primogenia sunt monosyllaba, eorumque tanta copia, ut in ea interpretanda nulla vniquam existat sententiarum diuersitas, quam frequentem apud Hebræos esse, nemo diffitetur. Hac igitur parte, Hebraicam vocum copia, Græcam & Latinam breuitate vincit, in qua alteram perfectissimi sermonis laudem collocamus. Ut autem & breuissima esset & copiosissima, quod mirabile videtur, inde consecuta est, quod pluribus constet elementis, quàm vlla ceterarum. Diphthongos enim plures multo habet, quàm alia; & omnes pariter ceteras vna consonante superat, quàm duplex digamma licet vocare. Quanto autem plures sunt litteræ, tanto plures erunt earum complexiones, & inde plura vocum discrimina. Atque sit hæc prima excellentia, qua reliquis antefertur omnibus, breuitas nimirum copiosa, in maxima consistens vocum monosyllaborum multitudine, ad quam Hebræa non potuit aspirare, tam quia litteras pari numero non haberet, tum quòd ab architecto suo in eas angustias fuerit coacta, ut nullum vocabulum à vocali sumat exordium; nisi Aleph à Grammaticis impetret, ne à vocalium albo eximatur; quod agrè consequetur, nisi puncta ipsi subscripta frustra posita fateantur: quod eos facturos non opitior; quoniam dicunt, primum hoc elementum non aliam vim apud Hebræos habere, quàm ut spiritum lenem notet. Quanto igitur nobis vocum maior numerus esse potest, quibus à quavis consonante, etiam ab illa qua ceteræ linguæ carent, à quibusuis vocalibus, à quibusuis diphthongis verba incipere nihil vetat. Deinde quamuis monosyllaba sint primogenia nostra vocabula, trium tamen

*Lingua Cimberica excellentia.*

*Lingua Cimberica breuitas & copia.*

e consonan-

Lingua Hebraica radices.

Lingua Cimbrica lenitas & celeritas in pronuntianda

consonantium numero non sunt adstricta: quo fit, ut magis multo, quàm Hebraei, quibus ea ferè lex est, abundemus. Non tantùm ergo nihil est, in quo nobiscum de primarum vocum copia certent, si modò quas habeant, quod pòst videbimus: sed ne in breuitate quidem earum vllò modo lingua ipsorum cum nostra est conferenda. Quod enim iactant, verborum radices trium dumtaxat esse litterarum; id falsissimum est, nisi vocales à litterarum numero excludant: quod quàm ineptum sit, & ridiculum, nedum rationi omnino contrarium: non puto cuiquam omnino obscurum esse, qui modò litterarum naturam atque definitionem non ignoret. Pleraque enim omnes eorum radices, quas  $\alpha\beta\gamma$  vocant, duas syllabas comprehendunt, eo quòd duabus vocalibus efferrantur, quarum nihil interest, siue scribantur in recto litterarum contextu, siue per puncta subtùs annotentur; quoniam ipsa scriptura prorsus externa sit & litteris, & earum pronuntiationi: qua de re & antè non nihil, & mox latiùs. In nostro sermone nullum ferè vocabulum inuenias, quod quidem non aliunde vel deriuatione, vel declinatione, vel coniugatione, vel compositione defluerit, duabus syllabis constans: ad eòdè ut hac parte immane sit, quantum Hebraico præstet, si illud quidem principium verum sit; frustra pluribus fieri, quod æquè bene fieri potest per pauciora. Atqui nusquam magis compendium & quærendum & laudandum, quàm illic, vbi longior mora vel pretiosissimæ rei trahit iacturam, vel molestiam magnam ei qui longiùs ducitur, appor-  
tat: quorum vtrumque in prolixiore sermone accidit; quia nec tempore quicquam sit pretiosius, nec menti naturæ omnium rerum celerissimæ quicquam odiosius, quàm diu à scopo suo distineri. Huc sanè Hebraicæ linguæ inuentori ante omnia fuisse oculi acies dirigenda, si optimus optimæ perfectissimæque linguæ voluisset videri fabricator: quod quia non fecit, non potest opus eius de summa perfectione laudari, & idcirco nec primum haberi. Quamobrem si ceteræ linguæ cum nostra in hoc breuitatis certamen descendant; omnium suffragiis, nullo omnino intercedente, à nostra in triumphum ducentur. Hoc igitur nunc statuamus trophæum, sermonem nostrum & esse copiosiore, & dilucidiore, & breuiore, quàm Hebræum: & præterea omnes ceteras linguas à nostra vinci succincta primarum vocum breuitate; quæ tanta est, ut maior esse non possit. His dotibus præclarissimis accedit summa quædam pronuntiationis lenitas, quæ quanta sit, ab aduersariis potius, quàm à fautoribus sciscitemur: qui vno ore omnes conclamabunt, locutionem nostram tam esse lenem, vel, ut ipsi dicent, mollem, & celerem; ut feminas potius, quàm viros, videatur decere. De celeritate non est quod amplius agam, cum ea nascatur de monosyllaborum frequentia, ad eòdè non vituperanda, ut nihil videam, quod maiorem laudem loquenti conciliare queat, quàm si breuissima oratione volucrem mentis celeritatem quamproximè assequatur; nec interim in breuitate pariat obscuritatem, vitium apud Hebræos creberrimum. Cicero in voce duo sequenda monet; ut clara sit, ut suavis: quorum vtrumque à natura quidem petendum; sed claritatem exercitatio, suauitatem imitatio pressè & lenitè loquentium augebit. Quamobrem lenitas inde nobis oritur, quòd primus linguæ architectus eam dederit litterarum pronuntiationem, quæ quàm minimè vocalia instrumenta fatigaret, omnem asperam eorum collisionem, omnem flatum vehementiorem, omnes sibilos acutiores, omnem ex imis præcordiorum visceribus suspirationem, omnia denique, quæ extrema, vel in dentibus, vel in labiis, vel in palato, vel in guttore, vel in lingua videri possunt, diligenter euitans. Hinc fit, ut non lenis modò sit, quod malè sani homines vitio vertunt; sed hoc etiam munus iis conferat qui à teneris vnguiculis ea vti assueuerint, ut quamuis aliam linguam facillimè addiscant, quòd videlicet ex ipsa mediocritate facilis sit ad quauis extrema declinatio. Nemo est, qui nostrates norit, cui non sit apertum, quàm breui temporis spatio alias linguas & addiscant, & vernaculis sonis enuntient: quod non perinde alterius gentis hominibus contingit. Huius tamen ita promptæ ad discendas quasuis linguas facultatis non ipsa tantùm lenitas, in media quadam & æquabili vocalium instrumentorum motione consistens, causa videtur; sed aliud quiddam ad eam accedit, ex ipsa litterarum & diphthongorum, quas plures quàm ceteræ nationes habemus, copia petitum; quæ facit, ut instrumenta omnia in sermone nostro ad plures sonos, quàm in alio quouis, exercentur: Vnde necesse est maiorem quoque ad quiduis ore proferendum facilitatem exoriri.

Eisdem

Eisdem de causis fit, vt alterius gentis homines difficulter nostrā linguam loqui discant: quia videlicet medium in leni vocalium organorum motione tenere, homini nō assue-  
 ta, perarduum sit; ac deinde non minoris ferē negotij, eos litterarum, diphthongorum;  
 syllabarumque fonos imitari, quos quis in sua lingua nec audiuerit v̄mquam; nec didi-  
 cerit proferre. Quōd si accuratē in hac consideratione versēmur, eō nos trahi videbi-  
 mus, vt non possimus nō fateri, eam linguam primas sibi suo iure vindicare, in qua tanta  
 lenitas & prononciationis mediocritas vnā cum maxima vocum varietate seruatur; vt  
 inde ad quamuis aliam bene sonandam homines euadant promptissimi. Vt autem hac  
 facilitas discendi partem ortus sui habet ex magno & copioso vocum discrimine; ita ex  
 eodem fonte copia verborum emanauit, vt eiusdem linguæ proprium esse videatur, &  
 vocabulis abundare, & hominē preparare ad quemuis alium sermonem aptē concin-  
 neque formandum. Quid quōd ex eadem scaturigine illud etiam deriuetur, vt sermo  
 sit distinctissimus vocum plurimarum varietate, atque idcirco summam etiam conse-  
 quatur perspicuitatem: nec hanc tantū habeat vnā cū prioribus dotibus; sed hoc etiam  
 adiungat, vt hæc omnia possideat in summa primarum vocum breuitate? Profectō ita  
 me Mercurius amet, vt non video quid ad has laudes vltērius addi possit. Lucidissima  
 est lingua nostra, nullaque orationis ambiguitate impedita: eadem rursus omnium bre-  
 uissima, eadem copiosissima, qua de parte lucis est origo, eadem lenissima, minimaque  
 organorum molestia proferenda; eadem hominem maximē idoneum reddit ad quam-  
 uis aliam & addiscendam, & bene modulandam. Num quid aliud adhuc desideratur  
 ad summam linguæ perfectionem? equidem libenter & obuiis manibus herbam ei por-  
 rigam, qui me docebit, vsquam gentium linguam eiusmodi inueniri, quæ pluribus vnā  
 dotibus sit ornata. Contrā mihi concedi rogo, quod optimo iure postularem, vt pari ra-  
 tione tantisper mihi liceat sermone nostro vernaculo palmam & primas asserere, dum  
 quis hæc omnia simul in vnā eademque lingua mihi monstrarit. Verumenimuerō vt  
 primarum vocum breuitate & copia ceteras superat omnes; ita aliud quoddam habet  
 propriū & suū artificium; quo solo, quamuis ceteroquin non esset aliis præferenda,  
 tamen omnium clarissima esset prononcianda. Consistit autem hoc in vocum conuer-  
 sione, è qua non magna tantū verborum copia, sed plurimarum etiam rerum noti-  
 tia comparatur. Cū primus nominū in sermone hoc factor videret, innumeram esse  
 rerum multitudinem, quæ nulla vocabulorum varietate posset æquari; hoc sibi in pri-  
 mis curandum putauit, vt saltem quā proximē posset, rerum formas (quandoquidem  
 singulorum nullus sit finis) assequeretur: in quo non satis esse credidit, plurimas litte-  
 ras, & diphthongos, & syllabas, è quibus prima nomina fierent, sibi finxisse; nisi & illud  
 vltērius addidisset corollarium pulcherrimum & summa admiratione dignissimum, vt  
 voces quamplurimæ, non solūm profræ, sua haberent significata; sed etiam versa. Ma-  
 gna statim hinc exstitit orationis vbertas, qua ceteras linguas nostra superaret, vel hoc  
 solo nomine admirabilis: sed eo admirabilior, quōd sic intra certos limites coërceatur,  
 vt hæc vocabulorum conuersio non numerum tantum nominum augeat, sed præterea  
 aliquid indicet quod maximē faciat ad naturā eius rei cognoscendam, quæ voce profræ  
 denotatur. Qua in re hic rursus fuit delectus, vt illud voce versa significaretur quod  
 vtilissimum ad cognoscendum fabricator existimauit. In quibusdam igitur ad naturæ  
 scientiam respexit, in qua contrarium contrarij appositu & collatione clarius euadit.  
 Hinc non pauca sunt vocabula quæ conuersa prioris significatus contrarium notant.  
 Exempli gratia; **Omne** perfectionem signat, qua de re post plura; **Im** vox versa im-  
 perfectum. **Est** quidquid pulchrum est, & quauis in re delectabile; **Est** quidquid turpe  
 & molestum. **Dat** indomitum; **Tam** domitum; & idem in aliis multis, quorum non-  
 nulla in Originibus meis explicata, & plura post suo loco explicada. In aliis quibusdam  
 vocibus aliud longē secutus est architectus. Videbat nimirum nonnullis in rebus pluris  
 esse, si conuersa voce non contrarium, sed illud significaretur quod rei recta voce de-  
 notare sic esset naturæ lege coniunctum, vt nec hæc sine illo, nec illud sine hac perfe-  
 ctionem suam possit tueri. Hoc consilio vsus est in **Tam** & **Maet**, vocibus in Amazoni-  
 cis à me examinatis; quarum illa decorum, hæc modum siue mensuram significat, citra  
 quam nihil est decorum. Eodem modo **Len** & **Art** / **Wort** & **Crow** / **Tes** & **Set** / & alia  
 id genus, tum; cum opportunum erit, latius consideranda. Sed hanc faciendorum no-

Lingua Cim-  
 brica maxi-  
 mē distincta,  
 perspicua &  
 breuis.

Vocum Cim-  
 bricarum cō-  
 uersio singu-  
 laris & ad-  
 mirabilis.

Or / Au.  
 Est / Lec.  
 Dat / Cant.

Tam /  
 Maet.  
 Len / Art.  
 Wort /  
 Crow.  
 Tes / Set.

minum formulam, in diuinissimis rebus, & altissima inquisitione digitis; plurimum obseruauit, quo nimirum tanti artificij monitu, diutius iis immorandum videremus, & sæpius eadem vestigia, modò prorsã, modò versa relegeremus; perinde atque illi faciunt, qui loci cuiuspiam amœnitate capti, pedem inde dimouere nequeunt: sed eundo crebrius redeundòque continuò oculis oblectamenta captant, & velut attonitis animis hærentes, sese à præsentibus deliciis diuellere non possunt. Quod enim Æneæ belli Troiani picturam oculis perlustranti accidisse Poëta fingit,

*Hac dum Dardanio Æneæ miranda videntur,*

*Dum stupet, obtutuque hæret defixus in vno;*

id primus nominum nostrorum fabricator in contemplatione rerum diuinarum sibi euenire cernens, talia voluit iis nomina dare, vt siue antorsum, siue retrorsum ea pronunciarentur; tamen in earundem rerum consideratione detinerent audientem, vt in celeberrima illa Atheniensium porticu, quam ob picturæ varietatem Pœcilen vocabant, vtrò citròque spectatores ambulantes modò ab Atheniensium acie aduersus Lacedæmonios instructa, quam prima pictura repræsentabat ordine, vsque ad vltimam paulatim pergebant; ita rursus ab vltima conuersi retrò eadem legebant, simulacra singula contrario ac prius ordine diligenter intuendo: ita in litteris quoque diuinorum nominum nos versari voluit hic noster de quo agimus, vocalis pictor, non contentus, vt vna directa elementorum auditione, tamquam saturi, discederemus; sed hoc præterea requirens, vt eadem vocabula conuersa auscultaremus. Quoniam verò qui in Pœcile, vel alia porticu, vel templo, etiam pictis imaginibus intuendis operam dant, sæpius eadè vestigia legunt relegutque: credimus id genus voces, quæ hoc modo prorsæ versæque sunt audiendæ, Ichnæas à præcis Orphicis dictas fuisse; eo quòd animum eisdem vestigijs ad primum contemplationis caput à parte postica reducant, vt à nobis in Themide Ichnæa latius est ostensum. Quid quòd & illud hac sua vocali pictura nos monere voluit, quod Proclus quadragesimo Theologiæ theoremate expressit, res omnes, vt à primo suo principio procedunt, ita conuertit: quod magnus ille Dionysius quoque de diuinis nominibus scribens, exposuit, dum eisdem gradibus omnia ad summum bonum reducit, quibus ab eo progrediuntur. Hinc licet, quasi è summa artificiosæ nominum fabricationis arce, insignem architecti sollertiam, & admirabilem, & verè stupendam diligentiam intueri, qui tam accurato in omnibus est versatus delectu, vt aliis quidem alia ratione nomina moliretur: in iis verò quæ suprema sciret, sic se gesserit, vt non solum quæ vellet, aptè congruèque notaret; sed illud etiam adderet, quo mone-remur, in eorum consideratione diu esse commorandum, & modò ab anteriore, modò à posteriore parte contemplationem exordiendam. Iam & illud hac sua in nominibus condendis regula nos monuit, vt in diuinis per scalam eam, quam Iahacob in somnis viderat, sæpius ascendamus & descendamus, supplicesque Deum oremus, vt Angelos nobis det, qui nos à summis ad ima, & ab imis ad summa, & ipsorum caput, in quo finis est ipsius scalæ, per cognitos sibi gradus & ducant & reducant. Hanc viam Aristoteles in prima sua Philosophia quæsiuit, dum ab inferioribus ad supremum causarum apicem contendit; & ab eo rursus gradatim ad singulas res inferiores ipsum Esse deducit. Videmus itaque in hac conuersione non tantum rerum diuinarum naturam explicari, sed viam etiam nobis monstrari, quæ in diuinis sit tenenda, qua nimirum sic à principio in diuinis descensus fiat, ne in postremis hæreamus, sed mox ab extremis ad ipsum initium reuertamur. Verum quia latius amplissima huius artificij maiestas patet, quàm vt vel summi oratoris eloquentia satis queat explicari: nolui hoc loco ad eam verbis meis ieiunis extollendam frustra laborare; satis me fecisse arbitratus, quòd iam primus referarim, per quam diuinioribus ingenijs ad secretissima sacrorum mysteria aditus pateret, pluribus exemplis ad loca ea referuatis, quæ eorum expositionem postulabunt. Porro & aliud maximus linguæ noster princeps in nominibus nonnullis ad rerum notationem formandis obseruauit, non minus quàm id quod modò dixi, admiratione dignum, vt essent videlicet circulo in se redeunte comprehensa: qualia sunt, *Des, Regen, Tot, Anna,* & si qua, sunt similia, quæ conuertuntur illa quidem, haud secus ac Ichnæa, verum non cognatù quippiam priori significato, sed idem omnino, vt sonus idem est, denotare cernuntur: quæ vt pauca sunt, ita nullis rebus,

*Ichnæa voces  
unde dicta.*

*Des.  
Regen.  
Tot.  
Anna.*

nisi

nisi perpetuo circulo in se redeuntibus, & cetera etiam perennantibus aptantur. Generatim igitur hæc de hac vocum conuersione dicta sint, non ad id solum spectantia quo sermone nostri, quam vilius alterius, artificium magis docerem; sed eò præterea conductura, quò de hac peculiari, & propria, & prorsus sua linguæ nostræ formula cognosceretur, quænam voces è nostra officina ad alias gentes commigrarint. Quæcumque enim verborum moneta hunc characterem præferet, eam nobis, tamquam vernaculam, asseremus: quandoquidem sciamus, nec apud Latinos, nec apud Græcos, nec apud Hebræos, similem esse vocum cudendarum rationem. Quòd si qua tamen apud illos reperiat, ea nullo consilio certo, nulla ratione sibi admissim constante, sed casu & fortuito ita facta cernetur, vti in Sed coniungendi nota, & Des verbo secundæ personæ accidisse, quiuis animaduertit. Idem iudicium de Ad & Da, quorum significata nec contraria sunt, nec connexa, nec eadem. Sedes quidem nomen est in se circulo reuersum, verum è prima lingua deriuatum, vt alibi in Senarij examine dicitur, & nihil alioqui perenne eo denotatur, quod circularium nominum proprium est. Eodem modo apud Græcos ἀνὰ circumulum quidem absoluit, sed nihil eius notationi subiectum, in quo vel æternitas sit consideranda, vel quippiam in se perpetuò reuolutum. Memini apud Eustathium legere, has voces Græcas Συμδος καὶ μῦθος prioribus suis syllabis inter se opponi, quod quidem nemo non videt; verum quid in eo est artis, aut quod symbolū aliquam saltem vtilitatem adferens audienti? Num fortè, quòd sermo, qui antiquissimis Græcorū generatim μῦθος dicebatur, vt apud Homerū licet videre, ei animæ parti in qua ira sedem habet, aut aduersetur, aut sic naturæ vinculo cohæreat, disungi vt haud possit? Casui, non rectæ rationi, hæc vnus in duobus nominibus syllabæ conuersio debetur: quæ licet rationis aliquid haberet, non tamen conuersionibus nostratibus similis esset, quæ totum nomen, non eius partem, retrò vertunt. Non ignoro, Hebræis metathesim quoque litterarum in quibusdam verbis in vsu fuisse; at in ea non mutatur significatio: quo fit, vt nihil apporet vltioris intelligentiæ, quæ quidem ad fabricationis nostratis normam queat applicari. Quòd si quis obiiciat וַי nomen numerale feminini generis non solum conuerti, sed etiam circulare esse; ei respondebo, casu id accidisse, eo quòd in masculino genere conuersio hæc non admittatur, in quo נָפֶשׁ dicitur, quod versum faceret וַיִּשָׁה, longè à priore diuersum. Atqui si teretem numeri naturam Hebraici sermonis factor spectasset, id potius in masculino genere, quam feminino, fecisset; nisi maiorem femina, quam viro, honorem tribuendum esse censeamus. Verum sit sanè vt Hostiam siue Vestam hac dignitate potius, quam Apollinè, aut alium quempiam deorum antiqui honorarint; non tamen inde concessero, ex Hebræorum officina hoc vocabulum primum prodiisse: quia certò sciam, vt post sum ostensurus, primogeniæ Cimbrorum linguæ vernaculum esse, atque inde ad Hebræos, & Græcos, & Latinos vario ornatu venisse, וַיִּשָׁה verò, quod sonare notat, quamuis videri primæ fronte possit, nec conuertitur, quia in aliam vocalem versa desineret, quam à qua recta vox incipiebat, nec cōuersionis circularis habet causam, nisi in sono quo vix cuiquam fugacius aliquid perpetuitatis esse credatur. Non diffiteor interim, quædam etiam sic apud Hebræos transponi, vt aliud prorsū, aliud versa notent: at in iis tamè non ea quam dixi, conuersionis ratio seruetur. Exemplum sit in alio nomine numerali וַיִּשָׁה quo quinque significantur, cui וַיִּשָׁה ex diametro oppositum videtur, si Hebræi consulantur, qui nullam habent punctorum rationem: quod tamen ipsi daremus, non tamen id quod versa voce signatur, quidquam facit ad quinarij naturam, nec item quinario repugnat. Quid enim Lætitia vel ad quinarium, vel contra quinarium? Ceterum vt aliquid hic esset in rebus ipsis significatis vel aduersitatis vel cognationis, non tamen in his vocibus conuersionem nostratibus vsitatam agnoscimus; propterea quòd non de ratione vocum scribendarum, sed de vocibus pronunciandis sermo noster agat; sitque non semel à nobis dictum, vocibus ipsis scripturam prorsus esse externam. Quinque Chamelech Hebræus vocat, quod conuersum Schemach faceret de ratione pronuntiationis: at Lætari non Schemach effertur, sed Samach: ita vt non solum vocalibus, sed consonantibus etiam hæc voces differant; cum nos litteras, non figuris, sed sonis distinguamus, nihil solliciti, an diuersos sonos eadem figura Hebræus pingat. Quamobrem neque וַיִּשָׁה & וַיִּשָׁה ad conuersionis nostræ formulam admittemus, eo quòd prius Moen vel Maen



efferatur; cui Neam siue Neom opponeretur, non Noam, siue Naam: quamuis ne horum quidem significata sint omnino opposita; nisi quis tamen malè sit in Categoriis exercitatus, vt nolle, & dicere siue loqui, contraria existimet. Eodem modo nec bene conuertuntur, nec vllam conuersionis causam habent קלך & סלך, non conuertuntur; quia non dicitur סלך, quod de priore voce conuersum esset, sed קלך. Conuersionis causam non habent, quia nec significata contraria sunt, nec inter se cognata, cum prius regnare signet, posterius erubescere, siue pudore affici: viderentur etiam fortassis קלך & סלך opponi, quæ nec litteris, nec significatis alteri alterum opponuntur; cum prior vox in eam desinat vocalem, à qua posterior non incipit; & hæc quidem connubio iungi, illa in frustra concidere signetur; quæ, non video, quam habeant inter se vel cognationem, vel pugnam. Item סלך & סלך nec conuersione litterarum, nec recta oppositione rerum sunt contraria; quorum illud plenum esse signat, hoc mutum. Sumat igitur sibi hanc lingua nostra perfectionis artificijque laudem, quod sola huiusmodi conuersione sit insignis: qua cum nihil sit in omni vocum compositione admirabilius; non iniuria hac parte sermo noster reliquis linguis præferetur: & idcirco prior vetustiorque illis habeatur necesse est, si iuxta Academicos quidem & Peripateticos, & omnes ceteros sapientia professores, ab excellentia sua cuiusque rei vetustas colligatur. Verumenimvero quia suum cuique pulcherrimum est, nec formosissimum puerum tenerius à matre sua, quam simij catulum à simia, cernimus amari; alias notas, quibus de linguæ nostræ principatu constet, adducam. Id in primis extra controuersiam esse, & ab omnibus teneri cerno, Latinam linguam in antiquitatis certamine Græcæ postponendam esse: propterea quod Latini à Græcis complures voces mutuuntur, Græci à Latinis nullas. Quotquot enim vocabula vtrique nationi communia esse Grammatici deprehendunt, ea ad Latinam linguam è Græca venisse vno ore omnes confitentur. Eodem modo nemo dubitat quin hodiernus Gallorum sermo Latino sit posterior; quando clarè quiuis perspicit, in communibus vocabulis primogenias significationis rationes è Latina lingua petendas esse. Idem cernitur in Hispanico & Italico sermone, vbi nemo ambigit, quin communes voces à Latinis deriuentur; tamen si eam sint passæ commutationem quam gentis vtriusque imperitia inuexit. Quod igitur in his linguis perspicuum est, id in aliis quoque linguis quibus voces quæpiam sunt communes, euenisse dicemus. Stultum enim sit, sic opinari, vt casu dicamus vocabula eadem eiusdem esse in diuersis linguis notationis: & licet id in aliquot fortè accidisse daretur, in plurimis tamen, vt casus dicatur valuisse, Peripatetici non admittent. Quamobrem quibus in linguis multæ voces communes esse deprehenduntur, in iis quæ prior alia sit, non fuerit difficile iudicare. Nobis itaque negotium erit, non ita, vt principio videri possit, arduum, in linguæ nostræ vetustate comprobanda; si ceteris linguis omissis, Hebræam, Græcam & Latinam dumtaxat ei conferamus: propterea quod sermoni nostro plurima sint cum his tribus linguis communia vocabula; quorum rationes si docuero apud solos nostros vernaculos inueniri, nihil amplius fuerit de principatu ambigendum. Hic tamen illud præmonendum quod Varro ex Chrysippo, Antipatro, Aristophane, & Apollodoro sibi sumsit, verba à verbis declinatione quadam fieri, litteris aliis adsumtis, aliis reiectis: cuius rei causa in eo est, vt quæ deriuantur, alia ab illis fiant à quibus manant; cum citra eiusmodi mutationem voces eadem manerent. Huc & illud spectat quod alia gentes alio sine voces suas claudant, & quarundam litterarum loco alias substituant: vt dum Latini Lucianum dicunt, Græci Λυκιανόν efferunt: qua in voce loco prioris V diphthongus est, loco posterioris O paruum. Pro Quintium, Κοίνιον efferunt; eo quod Q littera & V consonante carent. Eodem modo vbi nostrates duplex V, siue digamma duplex habent, Latini simplex digamma & sonant & scribunt. Quod enim nobis est Vijn/ illis est Vinum; quod nobis Vat/ illis Vallum; quod nobis Van/ illis Vannus: Græci digamma V carentes, pro Vin/ οίνος efferunt. Huius nostratis litteræ loco quandoque Qu habent Latini, pro Qui dicentes: quod apud Hebræos etiam aliquando cernas, qui pro Vajt/ quod est Expectat, אק dicunt; & pro Vajt/ quod est Fit siue contingit, אק efferunt; & pro Vajt/ quo certissima veritas notatur, אק dicunt. Sed de id genus mutationibus, nobis suo loco plura sunt dicenda: hoc satis esto monuisse, eiusmodi variationem originis inuestigationem impedituram esse, nisi diligenter fuerit animaduersa. Quis

Lingua Latina in antiquitatis certamine Græcæ postponenda.

Lingua Gallica, Hispanica, & Italica posteriores Latina.

Verba à verbis quomodo fiunt.

Litterarum mutationes.

Vijn.

Vat.

Van.

Qui.

Lucianum dicunt, Græci Λυκιανόν efferunt: qua in voce loco prioris V diphthongus est, loco posterioris O paruum. Pro Quintium, Κοίνιον efferunt; eo quod Q littera & V consonante carent. Eodem modo vbi nostrates duplex V, siue digamma duplex habent, Latini simplex digamma & sonant & scribunt. Quod enim nobis est Vijn/ illis est Vinum; quod nobis Vat/ illis Vallum; quod nobis Van/ illis Vannus: Græci digamma V carentes, pro Vin/ οίνος efferunt. Huius nostratis litteræ loco quandoque Qu habent Latini, pro Qui dicentes: quod apud Hebræos etiam aliquando cernas, qui pro Vajt/ quod est Expectat, אק dicunt; & pro Vajt/ quod est Fit siue contingit, אק efferunt; & pro Vajt/ quo certissima veritas notatur, אק dicunt. Sed de id genus mutationibus, nobis suo loco plura sunt dicenda: hoc satis esto monuisse, eiusmodi variationem originis inuestigationem impedituram esse, nisi diligenter fuerit animaduersa. Quis

neget,

neget, Vim & βία, rursus βίω & Viuo; ad easdem pertinere radices; in quibus tamen Beta pro V digamma positum videmus? Est porro & aliud in memoriam e Græcis & Latinis Grammaticis vocandum; non raro veras rationes in vocabulis iam olim obsoletis latere: ut si Latini Mane dicat cum Varrone à Manum; quod bonum veteribus significat, venisse. Infinita sunt tum apud Græcos, tum apud Latinos, huius generis exempla; adeo ut plurima verba & nomina, in nomina iam olim perita, in constructione transeant. Sic Sum præteritum perfectum facit fui, à suo; & Iupiter in Iouem exit, & Ζεύς in Iu. Verum quia hæc notiora, quam vel ipsis Grammaticorum pueris sint occinenda, non egent maioris illustrationis. Hoc solo opus est scito, frequentissime primas plurimarum vocum radices inter defuncta vocabula inueniri; & si vsquam alibi, hic vel maxime, Horatianæ illi admonitioni, quam antea commemorauimus, locum esse, qua cecinit, alia aboleri, alia nomina iam intermorta renasci. Ut autem multarum vocum vel in præteritis, vel in obliquis casibus vestigia remanserunt; ita in compositione & deriuatione reliquias quasdam cernas vocum iam olim longa defuetudine abolarum. Quamobrem & illud nobis sumemus, quod à Græcis iuxta ac Latinis usurpatum videmus; ut e deriuatione & compositione multarum vocum significationes æstimemus, tametsi ipsa prototypa nomina sunt obsoleta. Ne miretur ergo quisquam, si nos noxam interpretemur, quandoquidem Onoselis in communi loquendi consuetudine vocatur, qui sine noxa est. Iam quia linguæ nostræ architectus copiosissimam vocum siluam fecit, non mirum est, si non omnes eandem rem notantes sint conseruata apud omnes. Equus multa nomina fortitus est e varia consideratione vel naturæ, vel seruitiorum, quibus homines solet adiuuare: aliis enim Teutonis nos; aliis hors; aliis quil; aliis pert; aliis mar; aliis alio nomine vocatur. Quamuis igitur nobis Mar nunc siue Mer in vsu non sit; est tamen Meri/ pro equa, vocabulum vsitatum. Quid quod in translato ad aliud vocis vsu antiqua hætenus significatio deprehenditur, dum Mar pro incubo in hanc venit orationem; de Mar rje hem; id est, equus cum equitat. Eodem modo domum alij hui; alij hom; alij heim vocant; nec mirari debemus, si non omnes omnibus his vocibus vtantur: satis est, apud Teutones alios aliam in vsu esse, & earum etiam suis rationem in Teutonica lingua inueniri. Huc spectat & illud non parui vsus præceptum, ut e linguis, quas certo scimus ex alia quapiam lingua natas esse, nominum defuetorum, & iam longa obliuione sepulcorum significationem inuestigemus, atque inde ad matricem linguam referamus. Quoniam itaque scimus Gallos olim nostrati lingua vsos esse, & apud eos hætenus quasdam voces inueniri, non e Latino, sed e vetere sermone relictas; liberum nobis erit, eas tum ad interpretationem, tum ad quotidianum vsum reuocare. Sic Complutensis Hebræarum vocum interpretes vocem מַכְרָה dicit in gladij significatione accipi posse; eo quod apud Græcos, quos putat linguam suam ab Hebræis habuisse, gladius vocetur Machæra. Eandem regulam D. Hieronymus secutus, מַכְרָה apud Sophoniam nugas interpretatur, e Latino sermone Hebraicæ voci quærens notationem; propterea quod crederet, Latinam linguam ex Hebraica primam originem duxisse. Liceat ergo nobis quoque eadem via & ratione in obscurarum vocum notitiam venire; & si quod nomen apud Gotos in Hispania, vel Longobardos in Italia, vel Francos in Gallia, vel Anglos in Britannia, vel alios in alia regione Germanorum colonos inueniamus, cuius & vsus & notatio nostris hominibus perit, postliminij iure in veterem asserere libertatem. Lar pro vacuo nostrates non vsurpant; cum tamen olim in vsu fuisse, duo Antwerpæ suburbana loca manifestè demonstrant, sub hac Lar/ nomenclatura omnibus nota, quam sortita sunt ea de causa, quod vacua sint & nuda. Lar autem vacuum denotare, Allemani docebunt; quorum lingua cum nostra easdem habet radices. Sic fer pulcrum esse intelligimus; quia quamuis ea voce nunc non vtamur; Angli tamen, quid significarit apud priscos vel Saxones, vel Britanos, quotidiano suo vsu nobis ostendunt: tametsi in huius vocabuli notitiam e deriuatione etiam, per quam fer dicimus; & compositione, quæ ex fer-rom facit from, venire possimus. Verum siue voces apud nostrates hoc tempore obsoletas à priscis reperamus, siue eas ab aliis huius ætatis hominibus lingua Teutonica vtentibus mutuemur; id semper obseruandum, ne vlla admittatur, nisi claram significationis suæ rationem e lingua Germanica ducat. Quod si hac via sermoni nostro copiam & supplementa

Vocabula obsoleta.

Nos.  
Onosel.

Equi multa nomina apud Teutones, e varia consideratione, nos; hors; quil; pert; Meri/ Mar/ Meri.

Domus nomina, huius/ hom/ heim.

Galli olim Cimbrica lingua sunt vsi.

Lar/

fer/

ta quæramus, ingenti pulcherrimarum vocum accessione linguam Teutonicam locupletabimus, & maximum eius vsum ad ceteras linguas rectè interpretandas ostendemus. Ceterum ne in veris nominum originibus inuestigandis citra demonstrationes progrediamur; principia quædam partium ex iis quæ priore libro tradidimus, partim ex Academicis hortis, partim ex communi hominum intelligentia deducta proponemus; quibus, tamquam rectissima quadam amussi, omnis censura nostra dirigatur.

Voces primogenia & germana in qua que lingua qua censenda.

In primis itaque, si suorum cuique linguæ nominum ratio constare debet, perspicuum fit, vocem primogeniam in ea lingua non esse, in qua nulla eius vera causa reperitur.

Deinde si quod vocabulum duabus pluribusve linguis sit commune; id eius linguæ proprium germanumque censerem, in qua rei significatæ convenientissima potest ratio reddi. Hæc duo pronunciata tamen ex iis quæ de vocum formandarum ratione conclusi, effici non possent; per se tamen assensum approbationemque merentur, cuius rei clara est apud Platonem testificatio, quo loco, cur ignis πῦρ Græcis dicatur, inquit.

πῦρ.

Interrogat Socrates Hermogenem, ecquam causam dare possit de Græco sermone, cur ignis rectè hoc nomine πῦρ vocetur: qui cum se nihil habere diceret, Socrates ad hunc ferè modum, Considera (inquit) quid ego de hoc suspicer: Cogito Græcos, cum alios, tum eos qui sub Barbaris habitant, multa nomina à Barbaris accepisse. Quid inde, inquit Hermogenes? Cui Socrates, Si quis, inquit, quærat, quæ sit horum rectitudo, de sermone Græco, & non de illo, è quo nomen manat, scis profectò eum in ambiguo hæsurum. Et meritò, inquit Hermogenes. Vide igitur, inquit Socrates, & hoc nomen πῦρ ànne Barbaricum sit: Hoc enim nec facilè Græcæ linguæ aptes, & clarum est, Phrygas ita ipsum nominare, parua quadam facta declinatione, non secus ac vocem ὕδωρ, & κύβητος, aliaque multa. Hæc & alia eòdem spectantia, apud Platonem; è quibus luce ipsa clariùs liquet, cum nominibus omnibus rationem esse quærendam, tum vnamquamque vocem ad eam linguam examinari debere, è qua originem accepit. Hinc Plato κελύξας nomen Græcum esse negat, quoniam nulla eius ratio apud Græcos reperitur. Nos docebimus, Mat bonum esse, & Ca eius contrarium; & illud quidem vocabulum primum esse de litterarum natura atque potestate factum; hoc verò per Analogiam, Cimbris propriam, ad significatum suum derivari. Quintilianus, & antecum Varro, & ceteri hos secuti, Græcis, & apud hos Æolibus maximè tantam vetustatis auctoritatem tribuerunt, vt si qua vox Græcis & Latinis communis esset, eius apud Latinos frustra quæri rationem putarent; atque hac ipsa de causa Quintilianus Varro-nem, ceu sui oblitum, in Agri nomine reprehendit; & Varro se in Veris vocabulo causam Latinam quærentem castigat, eo quòd apud Iones βῆρ pro eodem tempore dicatur. Quòd si Plato de his duabus vocibus interrogatus, comperisset, vtriusque exigua declinatione facta, vsum apud Phryges & Cimmericos esse; an non mox à Græcis ad Barbaros eas ablegasset, propterea quòd hos illis faceret vetustiores? Certè nobis ἀγρος artier/ à quo ager; & Weer/ à quo βῆρ, in vernacula est consuetudine loquendi. Sed de his hoc loco non agimus: id agimus, vt hæc nostra axiomata, quorum alterum alteri consequens est, intelligantur, non ex iis modò, quæ antè tradidimus, probabili, imò necessaria conclusione effici; verùm etiam apud grauissimos Græcæ & Latinæ linguæ auctores iam olim in summa fuisse dignatione, & eandem quam nos volumus, vim posse esse fidei in vocabulis dubiæ originis adstruendæ. Qui ergo hæc non concedet, cum eo ne verbum quidem commutare certum est, vt cum homine communis intelligentiæ vel experti, vel aduersario. Si quando itaque fiet, vt fiet non modò frequentissimè, sed in vocibus plerisque omnibus, quæ pluribus linguis sunt communes, vt de primo ipsarum fonte disputetur; hac regula perpetuò vtemur, quæ de Græcorum Latinorumque principum consensu, sola dirigit ad veritatem. Sunt tamen & alia quædam indicia, non illa quidem tanti, quanti quæ ex principiis modò commemoratis sumuntur; at tamen non omnino negligenda. Dixi, in vocibus Cimbricis peculiare quoddam & præcipuum artificium inueniri; quo nomina conuertuntur. Hoc itaque vbicumque cerneretur, clarè ostendet, super qua incude vox sit excusa. Vt enim è capitibus, & longitudinis cum crassitudine analogia, columnæ vel Corinthiæ, vel Ionice, vel Doricæ artis esse cognoscuntur: ita hæc conuersionis formula voces nostrates esse conuincit. His igitur argumentorum, quibus in radicibus inuestigatione vsuri sumus, sedibus collocatis,

κελύξας.  
Mat.  
Ca.

Agros, ἄγρος.  
Ver, ἄνε.

locatis, aliud rursus exordium sumamus. Qui vel apud Hebræos, vel Græcos, vel Latinos, de etymologia, quæ recta nominum ratio est, libros reliquerunt; ij ad vnum omnes voces vocibus deducunt: quod tantisper faciunt, dum ad aliquam primam perueniant, cuius nullam sibi causam vltius quærendam arbitrantur. Cum enim vocum numerus certo fine claudatur, nec circulo ad easdem ex iisdem recurrere via & ratio in disciplinis tradendis obseruata permittat; vt in aliquo tandem vocabulo originum inquisitor consistat, necesse est. Sic Hebræus radicibus suis nullam vltius significationis causam vel quærit, vel domi suæ potest inuenire; cum tamen ea plerumque tribus consonantibus, & duabus vocalibus constent, tantum abest vt verborum analysin ad vnam syllabam deducant. Atqui huius vltimæ vocis, æquæ erat, ac priorum, ratio assignanda; si verum illud est quod modò explicauimus, etymologicæ doctrinæ principium; quod nullum verbum eius linguæ proprium facit, in qua vera ipsius ratio non inuenitur. Fateantur ergo, oportet, Hebræi, vel radices non esse à lingua sua oriundas, vel non omnium verborum symbolicas rationes posse reddi. Prius numquam concessuros opinor; ne fatèri cogantur, priorem aliquam linguam esse, ad quam radices sint ablegandæ: posterius tale est, vt Hebraicam linguam eo priuer artificio, quod Aristoteles iuxta ac Plato in vocabulis esse debere indicauerunt, dum ea symbola dixerunt. Quo dato, Hebræorum sermo non tantum non esset primus habendus, sed etiam reiiciendus ex ea palæstra in qua de sermone præstantia certatur. Academix princeps in Græcarum vocum originibus inuestigandis duas sibi posuit metas, ad quarum alteram cum venisset, non vltius quærendum putauit. Quarundam enim vocum primordia à Barbaris petiuit; ad quos cum venisset, gradum sislebat, exteris externorum nominum rationes relinquens. Aliarum vocum quas à primis natalibus Græcas esse censebat, causas quætere non prius cessabat, quàm ad ipsa elementa peruenisset, atque ex iis symbolicam vocum & rerum analogiam assignasset. Et rectissimè profectò, quando nulla verba prima dici possunt in compositione, nisi proximè in ipsas litteras soluantur, è quarum natura vis significationis existat. Quamobrem nulla lingua prima vel esse, vel dici potest, in qua causæ significationis vocabulorum, non ad ipsa simplicissima vsque elementa, nullam vltius admittentia diuisionem, explicantur. Quòd si hoc mihi cum omnibus conuenit; haud video, qui vel Hebræi, vel Græci, vel Latini, de sermone principatu nobiscum certare possint: cum in sola nostra lingua, non in alia, hæc vocum ad indiuidua elementa fiat dissolutio: quam vt plurimis exemplis docere possum, ita ineptum sit, & rectæ ordinis rationi contrarium, si prius in ipsis litteris significationum causas reddere coner, quàm natura earum, & symbolica sonorum cum rebus ipsis analogia, fuerit explicata. Nisi enim cognoscatur litterarum & rerum conuenientia & similitudo; frustra ex ea vocum compositarum rationes docebo. Quòd igitur recta via oratio nostra progrediatur, primum nobis de litteris & earum potestate fuerit agendum: quod vt minore fiat molestia, ieiunam & frigidam huius laboris exilitatem nouis quibusdam, & hactenus ignotis spectaculis, è scena etymologica petitis, paullo reddam, quàm res ipsa polliceri videtur, iucundiores.

HERMA



Littera def.  
nitio.

VM I C I T V R primas voces ad ipsa elementa deducendas esse, & Socrates & Socrati consentanea veritas tradat; primum nobis generatim de horum natura disputandum. Quemadmodum enim cum qui res coloribus imitatur, principio colorum discrimina in singulis pigmentis nouisse oportet; ita nobis etiam quibus propositum est rerum effigiem litteris construere, primum est omnis litterarum varietas cognoscenda; quod ut fiat, quid littera sit, definiatur. Quoniam autem dictum de lingua nos agere, quae tota ex vocibus constat; & iis non quibusuis, sed factis ex hominis arbitrio, ad significandas imagines rerum animo conceptas, vel ipsarum imaginum conceptionis modum sub pathematum quoque nomine comprehensum; dicemus litteram esse minimam sermonis partem. Iulius Scaliger, in causis linguæ Latinæ, Litteram definit partem dictionis indiuisibilem: quæ descriptio si tam morosè expenderetur, quam ipse in aliorum scriptis est curiosus vitiligator, nescio an totam litterarum latitudinem comprehenderet: cum & apud Latinos, & apud Græcos litteram queas inuenire quæ nullus dictionis pars sit; cum ipsa totam dictionem per se sola constituat, ut A præpositio, O vocandi nota. Sed hoc leuius. Quò verò hanc definitionem constitueret, odiosissima sophismatum congerie eos exagitat, qui litteram partem vocis cum dixissent, quo definitionem suam explicarent, vocem quoque finiuerunt. Et cum non rectè id ab eis factum dicat, quòd hoc Philosophi, non litteratoris, munus sit; ipse in eundem lapidem impingit, integro minutiarum plaustrò è Philosophia in alienum domicilium, ut ipse fatetur, inuecto; quas qui discuteret, multas inueniret nihil solidum tinnientes. Inter alia, carpit, litteram partem vocis dici; quia eo modo litteræ scriptæ, quæ non pronunciantur, litteræ non essent. Quasi verò id absurdum sit, quid ad sermonem, siue scribatur, siue non scribatur. Quòd si scriptio sermoni sit prorsus externa, cur non dicatur & singulis eius partibus externa? Iam & ipsemet fatetur, litteram esse posse sine figura, & figuram ei omnino esse accidens. Sed hic durus censor, quo omnem litterarum latitudinem comprehenderet; vocem homonymam per homonymam definiuit. Neque enim vna substantiæ ratio est, dum littera vocem, & dum figuram ipsius notat, non magis quam eadem hominis viui, & hominis picti, sub hominis nomine, substantiæ ratio est. Quis non eum scholis explodat, qui res omnino essentia differentes, sub nomine eo definiat, quo secundum diuersam substantiæ rationem significantur? Dictionis nomen, ad dictionem pronunciatam, quæ vox est; & ad dictionem scriptam, quæ figura vel figuris constat, extendit, uti & ipsam litteram; atque ita putat se rectè definitionis munere defunctum. Nos scimus, nomen plura significans prius in significata sua distinguendum, quam eius vlla detur definitio: quoniam diuersis significatis & genera & differentiæ sint diuersa, nihil inter se, secundum ipsum illud nomen quo significantur, communicantia. Qui igitur auditoris intelligentiam confundere cupit, is homonyma eadem definitione comprehendat. Aristoteles cum primo De cælo libro, tum eorum quæ post Physica scripsit, lib. vndecimo, disertè præcipit, ut nomen plura significans vel videretur inter disputandum, vel quid eo intelligi debeat, exponatur: quod præceptum qui prudens negligit, is, eodem tertio Rhetoricorum libro teste, partes sibi sumit cauillatoris, fraudem auditori, non dilucidam doctrinam, quæ ingenuos atque graues viros decet, parantis; tantum abest, ut eadem definitione homonyma complectenda esse tradat. Atque ita sanè est, aliud nihil sibi quæsiuisse Scaliger videtur, quam ut in Grammaticæ suæ principio lectori parum in Philosophia versato sophismatis illuderet. Quo tamen homonymiam suam excusaret; adiecit, se vocem in his libris pro dictione scripta accipere; quoniam vox esse possit: quod tam subtiliter ab ipso dici video, ut quid sibi velit, obtusum meum ingenium non intelligat: nisi fortasse fieri possit, ut scriptura quæ vel figura est, vel figurarum complexio, vox fieri possit; quam metamorphosin Ouidius libenter admitteret, qui puellam in vocem Echo vocatam mutauit. Scio equidem quæ scriptura notantur, ea voce quoque notari posse: at tam hebes sum, ut aciem  
meam

meam fugiat, quæ scriptura vox fieri possit. Ut elocutionis præcipua laus est perspicuitas; ita ea nusquam magis est necessaria, quam in quæstionibus ad philosophiæ acumen agitandis; quas Scaliger à litteratoris officio alienas esse, contra veteres Grammaticos criminatus, ipse citra omnem necessitatem & doctrinæ lucem, tamquam salebras quædam in primo limine lectoribus obiecit, in quas ego quoque inuitus impegi. Transiissem profectò eas omnes; sed nolui, ut quisquam putaret, de hac scripturæ & vocis apud doctissimum hunc virum confusione, me perperam facere, dum prius de voce, quam de scriptura tracto; dumq. litterarum figuras definitione mea non complector, quod meum factum ipse in veteribus reprehendit. Minima igitur pars sermonis qui totus vocibus constat, Littera dicatur, qua descriptione etiam A præpositio, quæ nullius simplicis vocis pars est, continetur. Scaliger acutiùs hæc declinat difficultatem. Nam cum dixisset, Litteram minimam partem dictionis; dictionis voce usus, pro simplici vocabulo. Accidit enim, inquit, dictioni cuiquam, vnica vt littera cõtineatur; ibi enim est pars, & totum, idem. Quid, bone vir, si accidit dictioni cuiquam, vnica vt littera contineatur: quæ fieri potest, vt in ea dictione littera sit, quam esse partem dictionis definiuisti? Excusas hîc, idem totum, & partem esse. Fateor, idem & totum & partem esse posse, sed collatione diuersorum, at quæ possit idem sibi ipsi totum esse, & pars, non intelligo. Deinde cum huic dictioni nulla possit contingere diuisio; qua, quæso, ratione partem habere dicetur? Confiteor libenter, te Oedipum, me hîc Dauum esse: facilius erat dicere, hanc vocalem, quamuis hîc dicitio sit integra, eius tamen naturæ esse, vt alibi minima dictionis pars esse queat. Quemadmodum si quis hominẽ animal esse dicat æternarum rerum scientiæ compos; non dicit quosuis homines ad hæc scientiam aspirare; sed eius hominem naturæ esse, solus vt possit inter animantia omnia hanc scientiam adipisci. Verum video magna vi contra me Grammaticos insurrecturos, qui Litteræ nomen à linendo deducunt. Sed hîc mecum nonnihil facit Scaliger, cuius hæc contra eos verba sunt: Neque enim à lituris litteræ, quia deleterentur; prius enim factæ, quam deletæ sunt. At formæ potius atque *scilicet* rationem, quam interitus, habeamus. Hæc ille, contra Priscianum, bene fortassis; nisi mortales quoque homines vocarentur, non à forma, neque ab essentia, sed ab interitu. Verum dicerent alij, à litura litteram dici, at lituræ nomine minimè id intelligi quod Priscianus & Scaliger voluerunt, quasi litura deletionem notaret. Longè aliter res habet. Qui linit, lituram facit; qui lituram tollit, delet. Tectoria lendo, id est, linendo, inducuntur, delendo tolluntur. Cicero de columnis à Verro restitutis, Dico esse ex qua tantum tectorium vetus deletum sit, & nouum inductum. quo loco quidam delitum legunt, non deletum, quasi delino esset, id quod illitum est, tollere. Nostra non refert, virum legatur; id modò constat, tectorium linendo induci, & à lino lituram, pro eo quod illinitur. Sic Columella: Solem etiam & pluuiam arceat eiusmodi litura. Qui igitur ceris tabulas inducebant, vt stylis in iis scriberetur, primam faciebant lituram, quam is qui scribebat, fossularum ductibus signabat; quæ fossulæ, dum littera vel totus versus tolleretur, rursus eadem cera linendo oplebantur. Verum à priore litura littera dici videtur, tamquam à materia in qua fiebat: at à posteriore litura qua notæ prius signatæ inducebantur, litura in eam suspensionem falsam venit, vt pro deletione dumtaxat vsurpanda videretur. Scaliger, vt hunc scopulum euitaret, à linea litteram fecit, tamquam lineaturam; atque idcirco primam naturam, non positionem, longam esse. Vellem addidisset, vnde linea dicatur, an à lino verbo, an voce linum; & si ab hac, non ab illo, vnde linum ita vocetur. Sed de hoc paullo post. Scaliger, quasi certissimum esset, litteram à linea deduci, Priscianum & ceteros eiusdem sententiæ litteratores condemnat, quòd nomen hoc deriuent, vel à litura, vel à lego, & iter, ceu legitera diceretur. Nec eo contentus, vltra pergit, litteram dicens minimam esse partem dictionis dicendam: propterea quòd & linea, vnde dicta est, minima quoque sit dimensionum; atque hinc fieri, vt elementi quoque nomen mereatur. Hoc statuto veterum sententiam conuellit, qui falsò litteras notas dixerunt, elementa autem pronunciationes. Litteram quidem notam esse permittit, at elementum pronunciationem negat, sed ipsum illud, quod pronunciatum, esse contendit. O subtilitatem cauillatoris! quasi aliud dicere voluerit Priscianus, quam quod Scaliger exponit, cum pronunciationis nomine perinde ille vtitur, atq. oratio sæpè dicitur id quod oratur,

Littera nomen vnde deducatur.

non

non ipsa actio orantis. An non enunciatio, affirmatio, negatio, & similia, eodem modo apud Dialecticos intelliguntur; cum per orationem quæ vox est, tamquam per genus suum, Aristoteles ea definit? Elementum autem non solum id quod pronunciat, sed notam etiam esse vult; quia sit pars dictionis, ipsam, ut verbis eius utar, constituens; sicuti ignis, aer, aqua, terra, corpora hæc nostratia. Video hic collectionem planè Cæsaream, Elementum est pars dictionis, ergo est nota. vult enim vir hic Dialecticæ peritissimus, nos tam acutos esse, ut enthymema hoc ad hunc modum expleamus: Elementum est pars dictionis, dictio est vox scripta, ut post in eodem capite docet, & pars est eiusdem naturæ cum toto: ergo & elementum perinde erit nota eius quod pronunciat, atque tota dictio scripta. Optimè sanè Theodecten monuit Aristoteles, cauillatoris esse, homonymis apud audientes uti: ut scilicet Priscianus & ceteri veteres malè videantur dixisse, hic ex dictione scripta argumentum ducit ad dictionem primò, propriè & simpliciter dictam. Dictio scripta haud secus dictio est atque homo pictus est homo; quo fit, ut procedat collectio, non aliter, quàm si quis dicat: Manus est pars hominis; ergo manus est pictura. Non nego, dictionem scriptam, dictionem dici; sed analogicòs: atq. ita elementum quoque Priscianus fatetur per vocis abusum de notis dici. Si verum esset quod littera à linea, vel à litura diceretur; rectè antiqui statuissent, nomen hoc propriè ipsis notis conuenire, & analogiæ ductu ad voces transferri; nisi fortasse Scaliger neget, lineas potius notis, quàm vocibus, conuenire. Deinde si à linea littera dicatur, necesse erit fateri, nomen hoc non prius elementis vocabulorù datum fuisse, quàm scriberentur; cum vocibus nulla antea fuerit cum lineis communio; quæ tum demum nata est, cum animi sensa, non solum verbis, sed lineis etiam, homines exponere cœperunt. Nos ex hac opinionum diuersitate in eam concessimus sententiam, ut litteræ nomen antiquius esse credamus, quàm ut eius origo apud Latinos sit quærenda: quam opinionem meam ipsa deinde litterarù natura confirmavit. Propriù enim litteræ est, ut minima pars vocis esse possit: qua nota sic natura eius explicatur, ut vocalibus etiam per se extra sermonè explicatis, siue dictionè integram constituent, siue nõ constituent, conuenire cernatur: ad quam normam priorem etiam definitionè meam intellectam volo. Hoc ipsam autem vocis notatione clarissimè expressum est, non illud quidem in lingua Latina, sed eam quam Cimmerij, primi Italiæ incolæ, sub Iano auo suo loquebantur. **U**t enim membrum significat, quæ vox passim ab aliis delicatioribus **U**t effertur: **U**m autem simplicem vocem notat; vnde **U**mnen, est vocem eiusmodi proferre, ut cum dicimus, **U**m en dar niet emnen/ id est, ne simplicissimam quidem vocem audeat proferre: alij pro **U**mnen/ **U**mnen dicunt, sono quodã medio ex V & I. Huius contrarium est **M**uen/ pro eo quod est, nullam vocem edere; hinc **M**uit/ pro tempore eo quo aues in tenebris seruantur ne canant. Hinc Latinorum **M**urus. Multi tamen in **U**m siue **U**m aspiratiōnem exiguam addunt, ut sit **h**umnen/ vel **h**umnen/ vnde nobis **h**ummelen/ pro eo quod est murmur & confusum sonum edere: vnde **h**ummelen crabrones vocatur; à magno bombo quem edunt inter volandum. Ex eodem fonte Hebræorum מור homa siue hama, quo murmurare & confusum sonum edere notatur. Vocem autem primam nostratam esse, ex analogia formationis cognoscas, eo quod conuersum eius contrariæ sit significationis, quod soli nostræ linguæ suum propriumq. esse demonstravi. Et quamuis fortè quibusdam **M**ui non esset in vsu, est tamen eius proles, **M**uit/ omnibus nota, in ea, quam dixi, notione. Hinc etiam **M**uis; pro animali tacitissimo, vnde Latinis **M**us, & Græcis Μῦς. **M**uisen item est tacitè quærere, perinde atque mustelæ domesticæ, siue eluri mures obseruant, magno nimirum silentio; à qua voce **M**usæ Latinis & Græcis: quas sic Orphici vocarunt, quod magna quiete & silentio omnium rerum exteriarum ei opus sit, qui diuina velit inuestigare: qua de re alibi. A **M**ui etiam fit **M**ustela, quo animal significatur quod clam furatur: nam **stelen** est furari. Esse autem hoc nomen nostras, non Latinum, ex eo perspicuum est, quod nobis apertissima sit etymologia, à natura animalis petita, quam Latini domi suæ nequeant inuenire. **H**as igitur dictiones **U**m & **M**ui tum de conuersionis formula nobis peculiari, tum de vocibus inde manantibus, & earum interpretatione, naturæ rerum significatarum congruenti, quam frustra alibi quæras, constat prius in nostra, quàm in alia lingua fuisse: atque idcirco omnia in eadem vocabula, ex his primordiis deriuata, nobis deberi; tamen in desue-

Cimmerij  
primi Italia  
incola.

Uet siue Uit.

Uem siue

Uum.

Uumnen siue

Uumnen.

Uumnen siue

Uumnen.

Uumnen.

Uumnen.

Uumnen.

Uumnen.

Uumnen.

Uumnen.

Uumnen.

Uumnen.

Uumnen.

Uumnen.

Uumnen.

Uumnen.

Uumnen.

Uumnen.

Uumnen.

Uumnen.

Uumnen.

Uumnen.

Uumnen.

Uumnen.

Uumnen.

Uumnen.

Uumnen.

Uumnen.

Uumnen.

Uumnen.

Uumnen.

Uumnen.

Uumnen.

Uumnen.

Uumnen.

Uumnen.

Uumnen.

Uumnen.

Uumnen.

Uumnen.

Uumnen.

Uumnen.

in defuetudinem quædam apud nos abiuerint, quæ, si quod antè postulauit, detur, in vsum matricis linguæ de sobole licet reuocare; quo sensum prima lingua, quoad eius fieri potest, diuitias suas dissipatas colligat. Sed quo magis clarescat, *Em* siue *Em*/ pro voce esse vsurpatum; ex composita etiam dictione argumentum sumemus. Non raro enim fit, vt vox simplex alta obliuione sit sepulta; cum tamen in compositione rursus eius seruetur, quo casu significationem ab ea petemus; quod semel dictum, vt vbiq; in similibus valeat, posco. *Aesum*/ siue *Aesum*/ vt alij efferunt, pro diuersitate dialectorum, anhelitum significat, siue aërem, quem diducto pectore intus rapimus, & compresso expiramus; quod nomen datum est ab vsu homini proprio. Cum enim locutione à ceteris animantibus omnibus differamus; ab hac excellentia vehiculo vocis nomen *Aesum* datum est, quo, ad verbum, alimentum vocis notatur. *Aes* enim alimentum est, vnde *Aesum* alimentum vocis. Subiectum enim, siue materia, ipsas qualitates alere idcirco dicitur; quod eas, non secus atque nutrimentum quoddam, sustentet ac conseruet: quod cum omnibus formis accidentariis est commune, tum nusquam clarius, quam in voce, quæ pro ratione spiritus innumera recipit discrimina: quæ cum luscina studiosè persequitur, tantum frequenter alimenti voci tribuit, vt seipsam spiritu omni & vita exhauriat. Videmus & illos qui alta voce diu quotidie cantant, plurimum sibi quærere alimentum, quod vox plurimum absorbat: & hinc inter cetera exercitationum genera, apud medicos non postremum locum ei tribui, quod alta voce constat, vel cantando, vel legendo, vel etiam ad populum orando. Ad magnam enim & diuturnam vocem, bonis lateribus opus est, & robustis; ad robur, copioso nutrimento. Bene itaque spiritum hunc quem attrahimus, & rursus efflamus, vocis alimentum linguæ nostræ fabricator vocauit, ab vsu videlicet tanto nobiliore, quanto nobilior est & præstantius, fermocinari, quam vitam dumtaxat simplicem, qualis communis omnium est animalium, inspiratione tueri. Latini ab *Asem* Anem fecerunt, & addita terminatione, Anema, ac deinde Anima. Hic aliud linguæ nostræ compendium considerandum, quod eadem vox vt verbum, & vt nomen vsurpetur, citra tamen ambiguitatem orationis, quam constructio integrè tollit. *Asem* enim nomen est, dum dico, *it hael ni iuen asem*/ id est, ego duco spiritum meum; at si dicam, *it asem*/ id est, ego duco spiritum, *Asem* verbum erit. Ab *Asem*/ siue vt verbum, siue vt nomen vsurpetur; fit *Aem* syncopτός frequens nobis in ore, à quo Græcis *ἀνμ*, id est, spiro: verum *ἀνεμος*, pro vento, fit interiectione Ni, vt apud Latinos Anima, qua voce anhelitus primò significatur; vt in illo Plauti: An fater anima vxori tuæ? Et apud Virgilium de malo Medica:

— *Animas & olentia Medi*

*Ora fouent, illo & sensibus medicantur anhelis.*

Quia verò in respiratione vitam consistere, Romani præsci videbant, ita vt esset idem & vitæ & spirationis finis, animam pro eo posuerunt, quod homini vitam dat. Græci à prima lingua longius recesserunt, dum quemuis ventum Anemon vocarunt. Ex *Asem* itaque anima, *ἀνμ*, *ἀνεμος*, quorum Eryma è nostra lingua petita, monstrant, vt paulatim à primo vocatione vsu sit recessum. Cum igitur clarum sit, *Asem* siue *Asem* ab *Em* siue *Em* fieri, clarum item erit, *Em* siue *Em* vocem notare, si vt nomen vsurpetur; sin vt verbum, idem esse quod vocem emitto. Quamobrem *let-ter-em* notabit membrum ipsius vocis. *Ter* enim siue *Ter* articulus est: sed quia *Let* dicimus, & *Lit*/ex *Litterem* Latinus fecit Litteram, quæ nominandi casu Littera dicta. Nobis breuitatis, quam vbiq; quarimus, causa, per caudæ incisionem, *Letter* nunc vocatur, haud dubie *Let* dicenda: nisi discrimen esset seruandum inter *Let*/ quo generatim quoduis membrum significatur; & inter *Letter* decurtatum à *Letterem*. Ipsa itaque nominis origo demonstrat, *Litteram* vocis membrum esse; at illud maximè membrum est, quod à toto, quod oppositum est, quamlongissimè recedit. Minimum igitur membrum, dum simpliciter membrum vocis dico, intelligitur, quod à totius natura maximè distat. Hinc modò constat, litteræ nomen prius voci, quam voci scriptæ conuenire; nec dici à Litura, nec à Linea; & ita tolli omnem illam Grammaticorum de elemento & littera disputationem: tum etiam per duplex *et* scribendum esse, atque ita ob duplicem consonantem primam produci. Cum ergo *Letter* vocabulum nostrum, & Littera Latinorum, hanc habeant symphoniam, vt alterum ab altero deductum videatur; necessarium erit, con-

d fiteri,



*Elementū & littera quomodo differant.*  
*Elementi de finitio.*  
*Elementum unde dictum.*

*Et*

*Men.*  
*Min.*

*Littera nomen quomodo scribendum.*

fiteri, primogenium ius penes illam esse linguam, in qua ratio rei naturam explicans inuenitur. Elementum igitur & littera non illud habebunt discrimen, quod Priscianus annotauit: sed elementum prima pars cuiusvis rei compositæ; littera prima, siue minima pars orationis dicetur. Quoniam autem de linguarum primatu agimus, & is penes eam sit, quæ pluribus est prior, & prior nostra deprehensa sit in vocabulo Littera: tentemus an etiam prior sit in Elementi nomenclatura. Elementi nullam apud Latinos video Etymologiam: qua de re si principio à Platone confirmato consentanea dicemus; fateri oportebit, ex alia lingua ad Latinam venisse: non è Græca, aut Hebraica, ex alia igitur; videamus ergo an è nostra. Cerno hic latissimum campum, & multarum vocum elementa in vnius elementi nomine aperiri, quæ nihil est necesse sigillatim ad viuum refecare. *Et* & *Me* opposita sunt, è quibus duobus conuersionis apud nostros vsurpatæ generibus, varia vocabula nascuntur; & inter alia, *Et* significat quicquid subtile est & nobile: eo quòd, quanto quæque res simplicior est & minus composita, tanto propius ad primæ causæ simplicitatem accedat: de quo alibi latius, ne hic omnia simul congeram. *Et* igitur inter alia exile quoddam significat: *Me* membrum esse, modò dictum. *Men* idem quod ducit, siue agit ad aliquid; cui contrarium est per conuersionem *Men*/quod est, abducere ab aliquo, siue abigere. A *Men* verbum est antiquum Latinorum Mino, apud Bibliorum interpretem eleganter vsurpatum: quod si quis, vt minus Romanum, reiiciat; Festum audiat, qui Agalones minantes, & Agere minare interpretatur. Mino autem à *Men* esse, mutato E in I, palam est; quandoquidem conuersio nostratium propria, hanc vocem ab origine prima nostram esse conuincit; quæ cum nobis & Latinis communis sit, ad Latinos à nobis venit. *Element* igitur particulatim diceretur, *Et* *let* *ment*; sed Tau apud nos frequentissimè in compositione, & simplicibus etiam vocibus, Euphoniæ causâ, eximi, in Originibus sæpius monui, quàm in eo hic multum me esse oporteat. Exemplo igitur Tau, de more nostro, *element* idem est, quod res subtilis membrum adducens, siue secum agens. Cernimus hic principio elementum esse quid exile & simplex, deinde ex ipso membra constitui omnium corporum compositorum. Nullum enim membrum est animalis tam exile, quod non ex elementis constat. Postremò, tertia dictionis parte docemur, elementum non propriè de illis dici, quæ non moueant. Singulis enim elementis suus est motus: Igni, aëri, aquæ, & terræ, quorum mistione, dum alia ab aliis aguntur, & mouentur; membra corporum producuntur: ita vt Elementum, de vi nominis, describi queat, subtilissimum & simplicissimum quiddam esse, quod motione sua membra adducit: vel, Elementa esse corpora simplicissima, quibus inter se agentibus, membra fiunt. Vnde cernas, elementum non quamuis partem esse, sed eam, in quod vel minimum membrum vterius, vt in partem subtilissimam, resolui possit. Ex his igitur elementis, quorum mistione & agitatione membra viuentium constituuntur, appellatio transiit ad litteras, quarum motione, verba, quæ sunt membra sermonis, in medium proferuntur, & quasi minantur: eo quòd instrumenta vocibus edendis destinata, ipsa verba quodammodo ad aures, quibuscum loquimur, minant; quod in iis, qui magno conatu, & grandi spiritu, voces suas proferunt, quales sunt Alemanni & Sueui, clarissimè videtur. Et hæc quidem de nominum litteræ & elementi rationibus: quibus si Latini meliores, & propius rei naturam aperientes, adducent; libenter eis de primaria harum vocum possessione cedemus. Tempus iam esset, vt ad litterarum diuisionem accederetur: quod equidem facerem, nisi Scaliger remoram puppi inieisset, qua rectum cursum impediuit. Quia enim litteræ nomen per simplex T scribendum contendit, eo quòd à linea deducatur, possétque summa viri vndiquaque in omni scientiarum genere doctissimi auctoritas sententiæ meæ pondus prorsus eleuare; putauit non abs re fore, si nonnihil adhuc momenti lanci meæ addam; & quantum addidero, tantundem eius rationibus demam. Dicit litteræ primam syllabam naturâ longam esse, quia à lineatura fiat: è quo efficitur, vt malè per duplex T scribatur: cui scripturæ omnes antiqui codices reclamât, quod Paulo Manutio, accuratissimè veterem orthographiam in lucem reuocanti, & perpetuò vetustos codices voluenti, potius credendum existimo, quàm nouam legem Iuliam in Grammatica recipiendam; qui, præter indubitatam veterum exemplarium, & inter cetera Pandectarum, qui Florentiæ magna religione

religione seruantur, fidem; addit etiã inscriptionem Prænestinam, quã me quoque memini vidisse, cùm illic cum Pigghio, antiquitatum omnium curiosissimo inquirentore, vetusta monumenta, & inter alia, Syllæ pauimentum iustrarem: Eius quintus versus ita habet,

*Cuius ne taceat memorandum littera nomen.*

Quocirca vnanimi totius antiquitatis consensui potiùs accedo, quàm Scaligero, nõnam sibi etymologiam comminiscenti, & ex ea, omnes Veteres erroris damnanti. Verum vt demus hoc Scaligero, quod ei nemo est eruditorum assensurus, Litteram à lineatura nomen accepisse, non tamen ob id euincat, primam huius vocis originem, potius Latinam, quàm nostratam esse. Quæram enim vnde Linea dicatur. Non dicitur, opinor, à Lino verbo, quòd eius prior syllaba breuis sit; sed à lino nomine, propterea quòd ex lino linea fieret, qua priùs funiculus tenuissimus è lino factus significatur; quàm ductus ille rubricæ, qui ad funiculum à fabris fieri solet; quod ex idoneis auctoribus, qui volent, discat. Verum bene illud quidem, lineam à lino dici: sed vnde linum? Hic, ni fallor, per fugium quæretur ad Græcos, & præsertim Æoles, quorum sermone Latinus & est simillimus, & plurima vocabula accepta refert, Quintiliano id palam confitente, qui hac de causa ridet Varronem, agrum ab agendo deriuantem, quoniam vox ea apud Græcos nata videtur. Sed Varro fortasse respondisset, se & ipsum illud annotasse, ἄγρον Græcis dici: At hanc etiam vocem, non minus apud Græcos, quàm Latinos ab ἀγῶ, quæ vox vtrique genti communis est, deriuari. Quintilianus certè videtur Græcos facere, quàm Latinos, antiquiores: & idcirco necessariù ei fuisse, cõfiteri, Ago Latinum ab ἀγῶ Græcorù venisse; cùm alioqui quæri posset, cur potiùs Latinam vocem à Græca, quàm Græcam à Latina deduxisset. Nemini dubium est, quia Latini plurima vocabula acceperint à Græcis, vt omnem etiam acceperunt disciplinam: contra verò, apud vetustos auctores Græcos nullam vocem inuenias, quæ Latinis debeat. Festus Græcis ad eò priores dedit partes, vt breue à βραχύ deriuat, & Camurum à κάμων, & non pauca id genus alia: cuius sententiæ fuit & Varro, vir Romanorù quotquot vmquam fuerunt, doctissimus, Fabij etiam testimonio, à quo dixi in agri origine sugillatum. Plurima enim ad Græcam originem reducit, quæ poterant alioqui Latina videri: vt Ver, quamuis à vertendo formari videatur; suspicionem tamen adiecit, vt paullo antè dixi, posse deriuari à βῆρ Ionico. Cauum & Cælum idem à Chaos deducit; & quòd huius sui facti rationem redderet, in voce Terminus, dicit, Euandrum, qui in Palarium venit, Arcadem fuisse. Nihil igitur miri aut noui adferent, qui Linum à voce Græca λινός deducunt. Ceterùm nos, qui primam linguam quærimus, non putamus satis esse, si vox Latina ad Græcam refertur, nisi Græcæ quoque vocis etymon addatur. Græci à λείον, quòd lene, planum, & æquabile Latinis diceretur, deducunt; si Græcarum vocum origines scribenti credatur. Quòd si à λείον fiat, nostras erit à primis natalibus vocabulum; quòd λείον à nostra etiam voce deriuetur. Verùm quia linum sua natura potiùs durum est, rude & intractabile, ad eò vt manus etiam lædat, priusquam multo hominum labore scabras durasque squamas, quibus horrescit, exuat: mihi nemo facillè persuaferit, hanc esse veram nominis rationem. Immò quia à Græcis ad Latinos vox venit, vt antiquioribus, nobisque cum Græcis sit communis, conuenienter Platoni dicam, priùs apud Cimbro, vt pote Barbaros & vetustiores, quàm apud Græcos fuisse: cuius & illud indicium est, quòd nobis sit monosyllaba, qua breuitate primariam laudem meretur. Videamus itaque, an apud nos etymon aliquod inueniri queat, quod lino magis sit proprium & peculiare. Et à Lee per conuersionem nostratam alterum alteri opponuntur, de quibus iam iam plusculum: A Lee, quo molestum omne & displicens notatur, fit Li/i longum, id est, patior; & Lien, pati, in modo infinito; hinc Lin, à quo linum, Græcis æquè atque Latinis vsitatum, priorè syllaba longa; à quo deinde Linea, nostris & Latinis commune. Qua verò de causa Linum à patiendo dicatur, in primis diligenti consideratione dignum est, vt quæ nobis aperta sit, quàm variè in nominibus fabricandis luserit architectus, quamque omnium rerum proprias notas accuratè prius expendit, quàm iis vocabula fabricaretur. Nihil est omnino, quantum ego certè cogitatione vlla assequi possum, quod maiora tormenta ab hominibus, quàm linum, patiatur; vt iure optimo à patiendo nomen duxerit.

*Linum tor-  
menta varia  
patiuntur.*

Primum adeò ad pœnas ipsa natura accelerat, vt minimum temporis ei in genitalibus terræ visceribus concedatur, sed vere fatum; mox quasi matris utero molestum; in lucem protruditur, & ipsa statim ætate vellitur; vultum ardenti canicula torretur, costum in contrarium ignibus elementum summiergitur; & ne possit enatare, graui pondere depressum tenetur, dum cortex, cuius dūritiæ medullam suam tuebatur, cōputrescat: inde rursus ad contraria tormenta raptum, summæ calotis rabiei exponitur: inde, dum satis à duobus contrariis elementis videtur excruciatum, ad hominum iniurias rapitur; vel enim in saxo, stupario malleo diu multumque contunditur, vel in durissima area denticulatis quibusdam malleis, quo magis concidatur, tamdiu à conculeantibus frangitur, dum nihil integri cortex referuet, in quo solo vnicum fuit aduersus iniurias munimentum. Nec porro illud satis: Ab area vel saxo euestigio rapitur ad furcam; è qua suspensum diutissime à mulieribus latissima spatha è durissimo ligno affabre ad tormenta diuturna comparata, tantisper verberatur, dum ferè omnis fracti corticis munimentum dissipetur. Nec deinde quies: sed iam nudæ ferè medullæ, omnibus penè ossibus exutæ, ferteis dentibus acutissimis & longissimis miserimè dilacerantur; nulla clementia sequas mulierum manus à diuturna carnatione prius reuolante, quam medulla omnis in tenuissima fila fuerit comminuta, atque distracta. Quid? num hinc truculentæ mulieres finem faciunt sæuendi? Minimè gentium. Simul atque omnia elementa omnem artificum carnificinam ad pœnas exhauerint, euestigio quæ antea discerperant variis instrumentis, ipsæ suis manibus contorquent, sapius interim, dum miserum linum tormentis suis nonnihil resistit, moribus impetentes; & veluti rabiose in ipsum despuentes. Et quamuis hæc, & plurima, & crudelissima videri possint, sunt tamen & alia adhuc nihilo leuiora perferenda. Vbi iam omnem medullam contorserint, & equuleis quibusdam distenderint, confestim inde tractam ad ignes rapiunt: & quasi parum sit, in simplice aqua submergi, in lixiuum detrudunt, in quo, ad mota ignibus magna lignorum strue, diutissime ebullite cogunt, & inde violentis manibus diu in aqua alia torquent, rursus suspendunt, & siccant vel ventorum perflatu, vel Solis ardore. Inde iterum variè pars per paxillos distrahitur, distracta liciatorio inuoluitur; & totis neruis per pectines distenditur; pars canaliculis intorquetur, vt distenti staminis viscera penetret, iteratis frequentissime tramarum iactibus, modò dextrorsum, modò sinistrorsum; interea nec ipsi quidem stamini quiete concessa, quod perpetuò sursum deorsum calcibus impulsu subtemen cogitur atctissimis vinculis colligare, donec tela tandem mutuis filorum nexibus absoluat. Et quasi parum antea linum perpeffum fuisset, iam denuò alia tormentorum genera. Totum id quod tam variis pœnis agitarum tandem quieturum videbatur, rursus feruenti lixiuo coquitur; ac deinde in frigidam iterum coniectum, magno tortorum labore calcibus teritur, fustibus truditur, atque rectè tandem contorquetur: inde carnificibus delassatis, quod antea vi multa fuit conuolutum, & multis gyris in se retortum, magna vi distrahitur, & paxillis distentum tenetur, dum Sol frigidam excoxerit: ita semper, quod pœnarum vis acerbior sit, ab vno extremo in alteru transit: iam nunc candidius, vt ossa illa quæ diutissime in furca pependerunt, nihil amplius videbatur tormentorum experturum; cum ecce subito forficibus discinditur, & infinitis acuum puncturis terebratur. Hinc sordibus variis inficitur, quo rursus noua sit pœnarum occasio, ex aliena culpa, acri sapone illinitur, lixiuo maceratur, ab aliquibus etiam lixatur, ac deinde ingenti manuum vi tunditur, fricatur; torquetur, aqua frigida mergitur, exemptum Sole torretur; atque hoc tormenti genus tantisper iteratur, dum fila filis hærent, tantisper dum quicquid adhuc est quod cidentini iniuriis subiici possit. Inquinatur vt lauetur, lauatur vt inquinetur; perenni quadam Ixionis rota, ad noua semper & vetera tormenta voluendum. Postremò, tot iam carnificinis prorsus dilaceratum, ad immundissimos vsus cōdemnatur, vt scilicet vel sordidis vlceribus, & purulentis indatur, ad tetrum virus exforbendum; vel spongiæ loco sit in foedo podice tergendo, vel aliis etiam locis virulentioribus emundandis applicetur. Dies me & verba prius deficiant, quam omnes iniurias lini queam recensere; quid dico recensere, cum diu multumque per varia genera discurrendo vix centesimam partem cogitatione assequar, nedum sermone queam explicare. Quis enumeret, immò quis mente comprehendat, quot linum vulnera in veterum thoracibus pertulerit, quas tempe-

rempeffates per omnia maria vltro citroque ventis raptum quotidie patiat, & femper fit paffurum; dum vel fordida & inexplebili mercatorum avaritia, vel cruenta diræq; regum ambitioni, vel piratis prædæ inhiantibus, vel miseris pifficatoribus vitæ suæ ad alienam gulam explendam prodigis, vel aliis aliorum votis & cupiditatibus, quæ sunt infinitæ, cogitur inferuire. Quid nunc commemorem belluarum morsus, quibus & in mari & in terra obiicitur ad retia damnatû; nulla sua culpa, crebro vel ipsum dilacerandum, vel misera animalia ad lanienam hominibus traditorum? Sed quid ego in vanum laboro, dum pœnarum persequor infinitatem? fatius sit de lini exemplo illud ad animum nostrum transferre, vt quo pluribus in hac tristi miseriarum valle calamitatibus affligimur, eo femper meliores euadamus: quod Plinius verius de lino dixit, quam tempore suo intelligere quiverit, cum eius detriti vsus necdum tam latè, quam nunc pateret. Postea enim quam variis iniuriis iam ad minimas lacinias, & viles floccos, est detritum; ad nouam rursus rapitur carnificinam, in qua multis pistillorum icibus aqua guttatim instillante, ad tenuissimam pulcem redigitur, quæ quadrangulis reticulis hausta, chartas dat omni Ægyptiorum papyro innumeris modis præstantiores, quæ quot scribentium iniuriis expositæ sunt, nemo ignorat, qui modò sciat, nihil tam nefarium, nihil tam scelestum, nihil tam impium, nihil tam abominandum à pessimo quoque cerebro cogitari, quod nõ lineæ chartæ, ingenti patientis iniuria, illinatur. Fuere Romæ lintei libri, venerandæ illi quidem antiquitatis; sed nihil ad hos nostros, quorû tanta est nunc vilitas, vt linû meritò conqueri possit, maximâ suam, omniq; pretio maiore, flocci fieri patiētiam, qua prius opus fuit, quam ad hoc tantû perfectionis culmen adspiraret. His itaq; de causis linum à patiēdo nomen accepit, iniuria femper melius euadens, vt Plinius dixit: ante quem tamen multis sæculis Esaias nouerat, nihil esse quod pluribus tormētis sit subiectû, quam linû; quod hac demōstrauit cōparatione: *Contriti sunt quasi linû*; qua naturæ suæ nota non ab aliis modò satis est distinctû, sed symbolû etiam præ se fert ad vitam bene instituendam vtilissimû. Nomenclator enim, vt sic onomatopœum vocemus, vbiq; diligentissimâ curam adhibuit, vt ex ea rerû proprietate nomina duceret, quæ momentû aliquod vel ad mores formandos, vel ad scientiâ in animis nostris augendam, haberent. Quid verò in exigua totius humanæ vitæ orbita melius præstantiusq; cogitari queat, quam illud, cuius monitu ad patientiâ instruamur, cuius, inquam, monitu illam consequamur virtutē, per quam solam, animam nostram & lucramur & possidemus? Qui enim se finit externis malis aut iniuriis turbari, is non habet animam in sua potestate; sed, veluti Triton quidam ventorum index, omni externo flatu, modò in hanc, modò in illam rapitur partem, numquam suus ipfius futurus, nisi patientiæ anchora se firmet. Nouit quidem & Socrates & Epictetus ingentes patientiæ opes: sed ij ad veram & solidam patiētiam pertinere nequiverunt; eo quòd illam ignorarent, cuius solius dono animam nostram à Cacodæmonis, & peccati, & mortis ipsius æternæ seruitute liberamus; de qua Yates noster cecinit, *Tu es patientia mea Domine*. Nulla certè virtus est à gentium magistris celebrata, quæ animum magis nostrum reddat; & eius possessionem custodiat, quam patientia: nec verò in potestate tantam nostra eum retinet; sed quidquid in ea sordium est & macularû, eluit & expurgat. Aduersa enim, & omnis iniuria, si æquo animo ferantur, non solû eum non lædunt, sed etiâ veluti igois aurû, & nitrum vestes, puriores reddunt, & tandem efficiunt, vt reapse intelligamus, nos à nemine quàm à nobis ipsis, lædi posse, in quo fortitudinis apex cōsistit. At hæc virtus, vt maxima quidē fuit, cum in aliis quibusdam, tum in Socrate, ita non potuit animum primi parentis labe contaminatum, & in perpetuam hostis seruitutem redactum, vel penitus emundare, vel manu asserere in primam libertatem: quòd Christi patientiæ non esset innixa, quæ sola, mortem perferendo, omnium animos à mortali veneno depurgauit. Nostra igitur patientia, ipsius patientiæ per fidem, & spem, & caritatem inherens, nos reddit omni lino candidiores. Quamobrem qui linum à patientia nominauit, voce hac perpetuò obuia, perpetuum collocavit monumentum, femper nobis ostensurum, per patientiam omnem animis nostris contingere perfectionem; non secus atque linum tanto melius euadit, quanto pluribus pœnis fuerit excarnificatû. Hoc est quod D. Paullus dixit, *Tribulatio patientiam operatur*. Et alibi, *Vt non segnes efficiamini, sed imitatores eorum qui fide, & patientia hereditabunt promissiones*. Quoties

*Linea vesti-  
bus cur sacer-  
dotes utatur  
in sacris.*

igitur linum audimus, toties recordemur; nos patientia, perinde atque linum, conti-  
nuò fieri debere meliores & albiores. Et hæc vna de præcipuis causis fuit, vt sacerdo-  
tes lineis vestibus in sacris vterentur; quo nimirum memores essent, omnem animis  
nostris munditiam per tormenta esse querendam: & quæcumque in sacris fierent, ea  
omnia ad Christi passionem esse referenda; qua, tamquam solidissimo fundamento,  
patientia nostra stabilita, nos eò perducit, vbi lino mundo & candido vestiti, in splendi-  
dissima luce, felicitate perfruemur sempiterna. Iam quemadmodum lini fructu siue  
semine omnia dolorum genera mitigantur & sopiuntur; ita nihil est tam durum aut  
molestum in omni vita, quod patientiæ fructus non leniat, & suaue reddat. Sed quia, si  
omnem huius symboli latitudinem vellem dimetiri, & sigillatim significata examina-  
re, volumen conscribendū esset tota Marci Iliade (pissius: hinc me continebo; hoc vnum  
huic etymologiæ corollarium addens, vt semper patientia nostra linum imitemur, tan-  
tis dum candorem cælestem consequamur. Puto me nunc satis ostendisse, lini nun-  
cupandi rationem è lingua nostra petendam esse; & hac parte cerni, cum Græca & La-  
tina non paullò esse vetustiorè: tum quia ab ipsa aliæ linguæ vocabulum hoc mutuen-  
tur, tum quia hinc perspicuum fiat, quanto sermonis nostri architectus ceterarum lin-  
guarum factoribus in symbolis fingendis sit accuratior & diuinior. A lino autem fit, vt  
dixi, linea: à qua voce si Scaligero demus litteræ nomenclaturam deriuari, necesse  
habemus concedere, eam ab ipsis primis suis natalibus esse nostratam. Verùm nos in  
eo constanter persistimus, hac voce nihil aliud significari, quàm membrum ipsius vo-  
cis, & quidem minimum, per excellentiæ figuram, eo quòd pars, quo minor est, eo ma-  
gis à totius natura recedat. Habemus itaque ex ipsa nominis notatione perspicuam lit-  
teræ tum definitionem, tum orthographiam, quam Scaliger, cõtra omnem veterum &  
marmorum & librorum fidem, de falsa nominis ratione, corripit.

*Littera acci-  
dentia. No-  
men, Figura,  
Potestas, &  
Ordo.*

PERGAMVS ergo ad litteræ diuisionem, quam multiplicem veteres tradiderunt,  
nescio quæ accidentia litteræ affingentes. Accidit, inquit Priscianus, Litteræ Nomen,  
Figura, Potestas; his quidam addunt Ordinem, quod Prisciano non placet, quoniam  
eum partem Potestatis litterarum esse dicat. Scaliger Potestatem accidens esse negat,  
sed formam esse ait, qui sit flexus in ipsa voce, tamquam in materia. Ego, quid dicat,  
non satis intelligo: hoc scio, vocem esse in aëre, tamquam in materia; flexum autem  
vocis nihil aliud esse, quàm instrumentorum vocalium actionem, de cuius differentia,  
tamquam de causa efficiente, diuersæ litteræ nascantur. Si igitur de flexu agentium  
organorum loquatur, flexus erit in organis, tamquam in materia siue subiecto: si de  
eo quod diuersitas flexuum parit & efficit; ipsum illud erit in voce, tamquam diffè-  
rentia in suo genere, perinde atque rationale est in animali. Vox enim cum hoc vel  
illo flexu, hanc vel illam litteram constituit; atque ita sit, vt potestas, si hic flexus sit,  
vera sit forma litterarum. Porro quid hic flexus est, quàm ipsa pronuntiatio, cuius quot  
sunt differentia, vt sic dicam, essentielles; tot sunt litteræ differentes? Ceterum quia Po-  
testas siue Potentia, plurimis modis in Philosophorum scholis accipi consuevit, nec  
additum est à Grammaticis, quo significatu hinc potestatem intelligi velint: obscura  
est eorum traditio. Equidem apud idoneos linguæ Latinæ auctores sic potestatis nomen  
video vsurpari, vt eius nobis potestas esse dicatur, quod vel agere, vel facere possumus:  
qua ratione litterarum potestas generica esset, aures mouere; sigillatim verò specierum  
potestas, hoc vel illo modo auditus mouendi facultas: atque hanc Veterum sapien-  
tiam fuisse, nihil dubito; quam pòst Grammatici non satis affecti, quia in naturalis  
scientiæ rudimentis minus essent exercitati, magnam pepererunt obscuritatem. Refe-  
ratur itaque potestas ad auditus notionem, non aliter à voce differens, quàm color à

*Vocales pro-  
priè mouen-  
tes, non mobi-  
les dicenda.*

facultate visum mouendi. Hinc liquet, vocales propriè mouentes, non verò mobiles,  
esse dicendas; si de potestate mobilitas & immobilitas sit æstimanda. Tantum, inquit  
Priscianus, interest inter consonantes & vocales, quantum inter animas & corpora.  
Animæ enim per se mouentur, vt Philosophis videtur; & corpora mouent: corpora  
verò nec per se, sine anima, moueri possunt; nec animas mouent; sed ab illis mouen-  
tur. Vocales similiter & per se mouentur, ad perficiendam syllabam, & consonantes  
mouent secum; consonantes verò sine vocalibus immobiles sunt. In his cernimus,  
vocales idcirco mobiles dici à Prisciano, quia per se mouentur ad perficiendam sylla-  
bam, &

*Consonantes  
sine vocali-  
bus immobi-  
les sunt.*

bam, & simul consonantes mouent. Ceterum hæc omnia absurda & Physicis & Dia-  
 lecticis videbuntur, & modo quodam à Philosophorum auribus abhorrent. Quis enim  
 vocalis mouetur, aut quis consonantem mouet? Moueri non alia ratione dici potest,  
 quam quod pronuncietur, & omnis vox motione fiat. Mouet autem consonantem;  
 quia dum ipsa pronuncietur, consonans vnà pronuncietur. Nos simpliciter dicimus,  
 litteris diuersis diuersas esse aures mouendarum siue facultates, siue potestates, quæ  
 ab ipsa æris diuersa percussione nascuntur. Vocales autem & ipsæ per se enunciatæ au-  
 ditum mouent, & consonantibus adiunctæ. Consonantes, quia per se soni non sunt,  
 sed vnà cum aliis sonant; per se aures mouere non possunt. Hinc factum, vt motionis  
 mentio, citra quam nec vox fieri, nec aures pulsari queunt, ad Grammaticos venerit:  
 qua non bene considerata, mobile & immobile litteris affixerunt, vt illæ mobiles di-  
 cerentur, quæ per se aures mouerent, Vel, si omnino in patiendi significato placet ma-  
 nere, quæ per se possent pronunciatæ; id est, ex vocalium instrumentorum motione  
 per se gigni. Essentia enim siue forma vocum, in aëre moto siue percusso, vt in mate-  
 ria qualitati subiecta, subsistit. Vocales itaque per se & auditum mouent, & in aëre  
 moto per se gignuntur: Consonantes verò fiunt motione quidem, sed per se num-  
 quam vel efferuntur vel auditum feriunt. Consonantes enim, Priscianus inquit, sine  
 vocalibus immobiles sunt: quod pronunciatum haud video quis cum semiuocalium  
 definitione à Donato & Probo data, consentire possit: cum hi semiuocales sic descri-  
 bant, vt per se quidem proferri fateantur, tamen syllabam per se facere non possint.  
 Ceterum cum non satis liquidam orationem in riuis reperiamus; probè fecerimus, si  
 progrediamur ad ipsos fontes, aut certè ad riuiolos superiores, & propius à fonte distan-  
 tes. Hac in re bonam nobis operam nauauit Plato, singularis omnis melioris eruditio-  
 nis thesaurus: is in Philebo litterarum distributionem ad ipsum Theut retulit, natio-  
 ne, vt putat, Ægyptium; in quo quid peccarit, nos alibi. Litteras itaque sic partitur,  
 vt alias Vocales, alias Semiuocales, alias Mutas dicat, & Vocales quidem per se vocem  
 facere, sic φωνῆν interpretamur; Semiuocales vocem per se quidem non facere, habere  
 tamen quendam sonum, quem vocant φθόγγον; at Mutas ne sonum quidem vllum per  
 se reddere. Ab hoc Philosophorum principè Aristoteles sententiam rogerur; qui in  
 poëtica trimembrem item fecit elementorum diuisionem, in qua Vocale illud dixit  
 quod citra adiectionem vocem habet quæ exaudiri queat; Semiuocale, quod cum ad-  
 iectione vocem habet quæ possit audiri, vt R & S; Mutum verò, quod ne cum ad-  
 iectione quidem per se possit audiri; at cum iis quæ vocem habent, audiatur, vt G & D.  
 Aristoxenus Musicus vocalibus quidem vocem, reliquis verò litteris ἴσφους, id est, stre-  
 pitus quosdam tribuit. Halicarnasseus alteram addit distinctionem; in qua exemplaria,  
 meo quidem iudicio, miserè sunt corrupta, tum quæ Robertus Stephanus Lutetia,  
 tum quæ Wendelinus Rihelius Argentorati excudit. Quo loco itaque sic habent,  
 δευτέρη δὲ καὶ τῶν φωνηέντων ἃ μὲν καὶ ἑαυτὰ ἴσφους ὁποῖος δὲ πῖνας ἀποτελεῖν πέφυκα. ποί-  
 ζον ἢ συεργμὸν ἢ τοῖστων πινῶν ἄλλων ἤχων δηλωτικά. Ego, saluo aliorum arbitrato, sic legen-  
 dum existimo: δευτέρη δὲ καὶ τῶν ἐκ φωνηέντων ἃ μὲν καὶ ἑαυτὰ ἴσφους ὁποῖος δὲ πῖνας  
 ἀποτελεῖν πέφυκα ποίσον ἢ συεργμὸν ἢ ἀποπτυσμὲν ἢ τοῖστων πινῶν ἄλλων ἤχων δηλωτικά. id est,  
 Altera differentia est, qua eorum quæ vocalia non sunt, elementorum, quædam sonos  
 quosdam de natura sua absoluunt, stridorem, vel sibilum, vel screatum, vel aliquos  
 alios id genus sonos præ se ferentia. Et hæc quidem altera pars est secundæ diuisionis;  
 cui subiungitur ea quæ mutas complectitur. Quædam verò omni voce atque sono  
 carent, neque per se vlllo modo sonari possunt: hæc quidem ἀφωνα, altera hemiphona,  
 quidam vocarunt: Latini illa muta, hæc semiuocalia dixerunt. Perspicuum itaque,  
 altera hac diuisione non vocales, sed consonantes litteras, à Dionysio distributas fuisse;  
 quas nomine vocauit αορίστο, vt Aristotelis more loquamur, id est, significationis  
 non definitæ. Addidit Halicarnasseus aliorum item diuisionem, qui elementa trifa-  
 riam partiti; Vocalia quidem, quæ & per se & cum aliis sonantur, nominarunt; Semi-  
 uocalia autem, quæ cum vocalibus melius quidem efferuntur, at per se ipsa deterius &  
 imperfectè; Muta verò, quæ per se neque perfectas neque imperfectas voces habent,  
 verum cum alijs dumtaxat efferuntur. Atque hæc quidem apud Dionysium, alterum  
 linguæ Græcæ, totiusque artis dicendi, Aristarchum, Nobis ex his suspicio suboritur,

*Litterarum  
 diuisio in Vo-  
 cales, Semi-  
 uocales, &  
 Mutas.*

vetustissimam illam quidem esse litterarum consonantium distinctionem, qua in semiuocales & mutas diuiduntur; verum non satis liquere, quæ vera vel mutarum vel semiuocalium esset definitio. Cum enim Aristoteles aperte declaret, litteras non quouis insectiles sonos esse; sed eos tantum, ex quibus oratio constaret: non satis intelligo, qui dici queant semiuocales sonum habere, cum omnis hominis sonus, quo quidem sermo perficitur, vocalem habeat adiunctam, siue eam perfecte, siue imperfecte pronuncies. Quisquis enim S pronunciat, vel E, vel I, vel aliam vocalem auditui occinet: quod si sibilat tantum, nulla addita vocali; iam non edet sonum, qui pars orationis esse possit. Homerus vim venti describens, ostendit in ipso etiam sibilo vocalem audiri, dum dixit, ἡ ἀνέμω. Iam R littera, E videtur includere, dum sola pronunciat: dum enim canes irritamus, Er dicimus; atque inde littera canina vocata est, eo quod canes ringentes eam quodammodo exprimere videantur. Idem in ceteris iudicium esto. Quis enim L audiat, nisi E iungatur? quod siue perfecte siue imperfecte pronuncietur, à vocalium definitione excludi non potest: nisi fortasse sermo imperfectus, sermo non sit; aut vox imperfecte pronuntiata, vox esse desinat. Sit sanè non omnibus numeris absoluta; ob eam ne causam vocem esse negabis? Quasi verò homo turpis, aut claudus, ab hominis definitione sit eximendus. Forma vocis est, vt audiatur; quod fieri non potest citra vocalium pronuntiationem, siue ea perfecta, siue imperfecta. Est tamen hæc omnium Veterum traditio, quam nescio qui Dialecticis acutioribus probare possint: nec aliam secutus est Terentianus, cuius versus Soradæos hac de re adscribere operæ pretium non putauit. Qui volet cognoscere, quot se difficultatibus implicent Grammatici, Priscianum, Donatum, Probum, & ceteros antiquos, & inter recentiores Scaligerum, consulat, qui semiuocalem putat, non quia vocali præposita enuncietur, sed quia natura talis sit, vt perinde atq. S, obscurum quendam habeat sonum; quæ de re quid sentiam, aut si maius quid non intelligam, modò dixi: & lubenter Scaligerum rogarem, an eundem obscurum sonum in Phi Græcorum exaudiat, quando ea littera in locum F Latinorum ferè succedat, vt in Fama, & φῆμι, φῶρ, & fur, & similibus cernas. Verum valeant hæc exiliū curarum impedimenta, quæ cum multis tricis implicarit Grammaticos magistros, tū nihil prorsus utilitatis adferunt auditori. Nos itaq. pace illorum, quos hic intricatos videmus, licet graui eorum premamur auctoritate, veterum voces in consonantibus distinguendis seruantes, alias iis, quam Grammatici, definitiones assignabimus; quas non è potestate, vt quidam, aut nominibus, vt alij, sed ab artificio & vsu linguæ petemus. Quia enim nihil emolumenti ex aliorum distinctione videm proficisci, nec vllum hæctenus scriptorem definitionem suam posse tueri: putauit satius esse, ad illud confugere discrimen, quo consonantes à consonantibus in eadem syllaba differunt; & eas quidem dicere semiuocales consonantes, quæ proximæ vocali in pronuntiatione coherent, ita vt coaluisse videantur; Mutas verò, quæ longius à vocalibus in eadem syllaba recedunt, minusque soni eius participes fiunt quam proximè coherentes. Semiuocales enim & Mutæ illic dumtaxat appellationis suæ locum habent, vbi duæ consonantes in eadem syllaba vocalem vel præcedunt vel sequuntur. Atque hinc fit, vt eadem consonantes alibi semiuocales sint, alibi mutæ. Tau enim in Sto, est semiuocalis; in Est, muta, Lambda & Rho omnium ferè consonantium collatione semiuocales esse possunt: quia in eadem syllaba vocali adhærescant, & quasi sono commisceantur; vt in Patrem, Blæsus, Flaccus, Gloria, Precor, & ceteris generis eiusdem, in quibus omnibus consonans præcedens muta censetur, quia longius à vocalis sono recedit, cuius beneficio pronunciat, & aures pulsat. My littera muta est, comparatione Ny in Mna, Mnemiosyne, Scamnum, Damnum; in quorum duobus postremis My & Ny ad syllabam posteriorem referenda, quia nimirum in principio dictionis in eadem syllaba reperiuntur, quæ communis est syllabarum distinguendarum regula. Lambda, Rho, Ny, nusquam mutæ sunt, nec præpositæ, nec postpositæ vocali. Mutarum itaque atque semiuocalium discrimen ad litterarum in proferendo ordinem spectat, & illæ quidem minus sonant, quia longius ab anima vocis, qua papellatione vocalem merito dignamur, recedunt: quod apertissime cum in aliis, tum in hac ipsa voce Dignor, licet audire, in qua N semiuocalis, G muta sentitur. Priscianus quadam tenus hoc subodoratus est, dum dixit, Omnis enim littera, siue vox, plus sonat ipsa sefe

Rquare dicitur littera canina.

Semiuocales consonantes. Muta consonantes.

cum

cum postponitur, quam cum antepositur: quod equidem verum esse fateor in consonantibus in eadem syllaba vocalem præcedentibus; in sequentibus nequaquam. Quis enim in Ars, non audiat Rho magis sonare, quam Sigma? Et in Est, magis sonare Sigma, quam Tau? Spectabat ergo prisca hæc consonantium diuisio ad ordinem litterarum in eadem syllaba: quod non animaduertentes Grammatici, longè aberrarunt, non habentes qua de causa vel Mutæ vel Semiuocales dicerentur, atque idcirco falsum quoddam consonantium discrimen inductum est; quod quia cum veritate non consentiebat, alius aliter quæsiuit & descripsit. Nos vel hæc nomina, vt prorsus inutilia, & controuersæ nūquam definiendæ plena, reicimus; vel ad ordinem referimus consonantium in eadem syllaba coniunctarum. Priscianus ordinem partem esse vult potestatis, quod Philosophus Grammatico non facile concedet. Potestas enim absoluta est à collatione ad aliam litteram, ordo nisi inter plura elementa non reperietur. Ordo vel est à natura, vel ab arbitrio, vel ab utroque, certa rerum secundum prius & posterius collatio, tot modis varianda, quot modi Prioris & Posterioris reperiantur. Procedit igitur ordo è potestate litterarum naturali, non vt pars potestatis, sed vt litterarum secundum potestatem in pronunciando debita collatio. Scaliger, vt & illud obiter annotemus, quandoquidem proposito nostro annexum est, huic voci, Ordo, Græcam assignauit originem, ex ὄρον δὴ adspirationem Æolico ritu ademptam dicens. At ego pro certo mihi persuasum habeo, à Cimbris, apud quos hæcenus eius usus est, vocabulum hoc ad Latinos venisse; nec ad Latinos tantum; sed etiam ad Hebræos. *Or* apud nos principium notat, vt nōx docebo. Hinc *Or* in corporibus illud exile est, vnde corpora incipiunt; vt in gladiis, pugionibus, aciculis, & id genus aliis: At dum ad locum refertur, illum locum signat, qui vnique ab origine & principio debetur: exempli causa, *Et miji or*/id est, est locus mihi assignatus, siue debitus. Omnis enim ordo à primo principio dependet, quod vnum est, omnia certa quadam catena à summis ad ima vsque connectens; quam Iupiter apud Homerum se dicit tenere. Omnibus ergo, vt Aristoteles docet, natura ordinis causa est, vt merito nomen inde ducat ordo, & ratione deinde confirmabo; ipsum Tau vinculum naturam in vocibus habere; dicimus *Or* nihil aliud denotare, quam vinculum illud, quo res omnes principi suæ causæ, quæ *Or* dicitur, alligantur. Videtne nominis explicatu omnem ordinis rationem contineri, quæ tota in eo consistit, vt omnia primæ causæ certa quadam successione contulerit, ad eum modum, quem in catenæ annulis cernimus? Hæc enim est illa catena, cuius firmitate seruantur omnia; à qua nisi pendeant, & vestigio intereant necesse est: quandoquidem, nisi omnia essent coordinata ad vnam; vt libro duodecimo primæ Philosophiæ traditur, omnia statim perirent. *Or* itaque de vera sua interpretatione, significat locum cuique à principio primo, quod est ipsum vnum omnibus boni & essentiæ exordium, attributum: à qua voce *Or* den est ipsa debita rerum collocatio, quæ omnibus boni & firmitatis causam à primo principio adfert. Hinc est quod omnia ordinata naturam confirmant, non secus atque exercitus ab ordine vites sibi sumit: firmitatem autem naturæ nostræ ordine conseruari, ipsa monstrat delectatio, quæ in omnibus eo maior est, quo quæ effertuntur, sunt ordinatiora: quod clarissime in concentu sentitur, è quo, quamdiu rectus vocum ordo tenetur, vehementissime delectamur: at si qua vox locum suum deserat, offendit. Hebræi plurima vocabula nostratia litterarum transpositione corrupunt: inter quæ est & hoc, de quo agimus, *Or*: Tur enim dicunt pro *Or*; quo loco Vau per o, non per v, erat pronunciandum. Cum igitur vox hæc communis sit nobis, Latinis, & Hebræis; ex ea lingua ad alias venit, in qua vera significandi causa reperitur; quam nostram esse tantisper tenebo, dum quis in Tor rationem dabit rectiorem, meliusque quid ordo sit, vnde proficiatur, quid rebus præstet, explicantem. Ab *Or* fit *Or* aspiratum, & vocalem producens, quo significatur proprium cuiusque esse, siue id quod rem vnāquamque decet. *Or* fit *Or* pro *Or*/id est, meum est, vel mihi debetur: hinc Græcorum ὄρον, pro termino, & definitione; eo quod his, quid cuiusque proprium sit, ostendatur. Quamobrem vt darem Scaligero, Ordinis vocabulum ab ὄρον deruari, ex eo tamen rursus efficeretur, primam radicem nostratam esse. Græci pro ordine, *τάξις* dicunt;

Ordo.

Or.

Or.

Or.

Or.



τάξις.

τάσσομαι.  
τάττομαι.Systases litte-  
rarum in Cim-  
brica lingua.Vocum pri-  
marum ratio  
totâ de sono  
litterarum  
pendet.Platonis sen-  
tentia de vo-  
cum primarum  
ratione.

cunt; quod item de fonte nostro manavit:  $\tau\alpha$  enim æstimo significat,  $\tau\alpha$  ad; hinc  $\tau\alpha$  ar/ & syncopes beneficio,  $\tau\alpha\tau$  est, quicquam alicui æstimatione mea addico. Locus itaque cuique vel à natura, vel à cuiuspiam æstimatione addictus,  $\tau\alpha\tau\iota\varsigma$  dicitur. A  $\tau\alpha\tau$  fit  $\tau\alpha\sigma\sigma\omicron\mu\alpha\iota$ , mutato X in geminum S, & hoc rursus mutato in Tau, fit  $\tau\alpha\tau\tau\omicron\mu\alpha\iota$ , à quo  $\tau\alpha\tau\iota\varsigma$ . Fateantur ergo & Græci vel has voces à radice nostras esse, vel meliorem assignent significationis rationem. Et hæc quidem de litterarum ordine, quem non attigissem, nisi Semiucalium & Mutarum mentione ad eum fuisset compulsus: de quibus suam cuique opinionem liberam relinquens, meam aperui suspicionem; de qua quid alij sint censuri, mea vel nihil, vel perparum interest, eo quod mutarum & semiucalium discrimine non sum nec in Analogia nec in Etymologia vsurus: hoc unum monuisse contentus, plures esse Mutarum & Semiucalium systases apud nos, quam apud Latinos, vel Græcos, vel Hebræos, atque idcirco hæc parte linguam quoque nostram esse ditiolem. Vnum certè Tau omnibus aliis consonantibus in eadem syllaba præponitur, quod alio in sermone inuenire non possis: unde fit, quod mirabile videtur, ut duo Tau in vna syllaba vocalem aliquando præcedat, ut dū dicimus pro *het steenken* / *T steenken*. Eadem littera post multo plures alias consonantes, quam in vlla alia lingua, syllabam claudit: ut *Abt/ Dact/ Ofi/ Daupt/ Kest/ Alt/ Mamt/ Dant/ Kopt/ Datt/ Dast/ Kupt*: In *Sotst* etiam post seipsum interiecto Sigma, ut ante seipsum in *T steenken*. His itaque & aliis Systasibus apud alias gentes non vsurpatis, verborum copia longè maior euadit, quam si paucioribus esse mus alligati: qua in re non parum est momenti ad maiorem sermonis perfectionem: quamquam in ea accuratam complexionum enumerationem breuitatis causa relinquo; ne bis fiam odiosus, semel insolenti apud Latinos linguæ nostræ prædicatione, rursus prolixo in vocibus ignotis explicatu.

TEMPVS est, ut hac & ceteris diuisionibus litterarum omissis, singulas inspiciamus, & ea in iis consideremus, è quibus, ad veras nominum rationes eruendas, aliquid accedat emolumenti. Quærenda enim in ipsis elementis ratio, ob quam aliæ voces aliis rebus designandis sint aptiores, & ex iis de symbolis iudicandum, rectène an secus, à sermonis architecto fuerint è litteris concinnata. Hinc enim liquebit, quæ vocabula prima sint, quæ ab aliis deriuata; & prima quidem, quæ non ad alias voces significantes, sed ad ipsa prima & simplicissima elementa reducuntur. Quia verò sermo vocabulis componitur; is primus dici non poterit, qui vocum suarum causas è simplicissimis elementis non docebit, quæ è re, tota de prima lingua rectè iudicandi pendet facultas. Quando itaque primarum vocum ratio tota de sono litterarum pendet, quibus, tamquam pigmentis, res ipsæ denotantur, imitatione quàm fieri potest proxima expressæ; malo aliorum hac in re sententiam aperire, quàm meam, citra auctoritatem, multis rationibus firmare; ne videar id elementis adscripsisse, quod maximè primis nostris vocabulis ad originem vocandis conuenire prouidissem: quod ubi fecero, exemplis paucis docebo, quàm insigni artificio Onomathetes noster vsus fuerit in nominibus primis ponendis; quorum recta ratio, ceterorum quoque quæ ex his vel componuntur, vel deriuantur, causas ostendet. Audiamus itaque principio principem philosophorum Platonem, apud quem hæc sententia tenus Socrates Hermogeni: Opinor equidem, ò Hermogenes, ridiculum ylum iri, si ostendatur, res ipsas litteris & syllabis ad imitationem quandam expressas esse: Attamen sic est necesse. Neque enim quicquam melius habemus, quo veritatem primarum vocum referamus, nisi perinde atque Tragediæ scriptores, cum eos ratio quapiam in re expedienda deficit, ad Deos confugiunt: ita & nos dicamus, primarum vocum Deos auctores esse, & idcirco rectè habere; hocque modo respondendi munere defungamur. Num igitur & hæc optima nobis ratio videtur; an illa potior, quod multa nomina à Barbaris sumus mutuati, qui nobis sunt vetustiores; an verò quod ob antiquitatem, in ipsis non magis, quàm in Barbaris, veritas queat perideri? Hæc enim omnia effugia esse possent ei qui rectam primorum nominum rationem reddere nolit; & illæ quidem perelegantes. Atqui ut quis primorum nominum rectam rationem non norit, ita nec posteriorum nouisse poterit, quæ necesse est ex illis, de quibus nihil sciat, declarentur. Alioqui perspicuum est, qui se dicat horum artificium tenere, eum oportere habere quàm maximæ & quàm relictissimæ in nominibus primis demonstrationis facultatem; aut certè nouisse de posterioribus

rioribus nugas se venditurum. Num aliter tibi videtur? Hermog. Nequaquam aliter, ó Socrates. Socr. Quæ igitur de primis nominibus equidem sentio, mihi sanè quàm simillima insigni ludibrio & derisioni, nedum ridicula, videntur. Hæc itaque tibi, si velis, communicabo; tu verò, si quid alicunde melius accipere poteris, communicare item mihi tentato. Hermog. Ita faciam: at dic audacter. Socr.

Primum ergo ipsum Rho mihi videtur veluti instrumentum quoddam esse omnis motionis; quæ quidem quare nobis κίησις vocatur, non facile dixerimus: sed enim clarum, quòd κίησις, id est, progressus quidam sit. Neque enim η, sed ε littera quondam utebatur. Principium autem à κίην, voce peregrina, qua κίην, id est, ire, notatur. Si quis igitur vetus ipsius nomen inuenerit, voci nostræ congruens, κίησις, rectè dici queat. At nunc à κίην peregrino verbo κίησις vocata est, mutatione ex ε in η facta, & interiecto η. Oportebat autem κίησιον, vel κίησιον. Quies verò per negationem progressionis nomen posceret; at elegantix gratia, κίησις nominata est. Porro Rho elementum, vti dico, pulchrum motionis instrumentum ei visum, qui nomina condidit ad lationem soni similitudine exprimendam. Ad hanc itaque frequenter eo utitur; primò quidem in κίησιον, id est, fluere & fluxu, per hanc litteram lationem imitatur; deinde in κίησιον, id est, tremore; post in κίησιον, quod est asperum: insuper in talibus verbis quale est κίησιον, pulsare; κίησιον, frangere; κίησιον, trahere; κίησιον, terere; κίησιον, trucidare; κίησιον, vertere. Hæc omnia per litteræ Rho plerumque similitudinem exprimit. Neq. enim, vt opinor, linguam in eo quietam sino, sed concutio. Rursus littera Iota ad omnia tenuia, quæ maximè per omnia penetrare queant, quamobrem κίησιον & κίησιον hoc elemento imitatur. Quemadmodum per φ & ψ & σ & ζ, eo quòd flatuosæ sint litteræ, omnia id genus imitatus, per ipsa nomina componens, vti ψυχρον, frigidum; ζέον, feruens; & σείεσθαι, concuti; & σεισμός, concussio vocatur: & vnicumq. flatuosum quidquam imitari Nomenclator vult, eiusmodi litteras inducere videtur. At verò litteræ Δ cōpressionem, & ipsius T vnà cum linguæ innixu, & sustentationis vi, vtilem videtur existimasse, ad vinculi & stationis imitationem. Quoniam porro maximè labat lingua in Lambda proferendo, id animaduertens assimilator, nomina ex eo fecit λείον pro leuibus, & verbū ipsum κίησιον pro labascere, & λίπαρον pro pingui, & κίησιον pro glutinoso, & id genus alia omnia. Quatenus verò labanti linguæ litteræ γ facultas succurrit, eatenus per γλυκόν dulce, & per γλοιώδες lubricum. Iterum sonum V intus hærentem sentiens, κίησιον & κίησιον dixit pro intus, res ipsas similitudine litterarum exprimens. Iam & ω magno tribuit & longo ipsum η, quoniam litteræ magnæ sunt. Cùm verò ad κίησιον, id est, rotundum, opus haberet ο, plurimū eius admiscuit, vt exprimeret rotunditatem. Ceterum & alia tum per litteras, tum per syllabas rebus seruire cogit nomenclator, vt & signum faciat & nomen. ex his verò reliquas formas his ipsis componere imitatur. Hæc mihi videtur, ó Hermogenes, nominum rectitudo esse. Hæc Plato: quem vellem omnium elementorum sonū diligenter tradidisse, quod quia non fecit, ex aliis, quoad fieri potest, reliqua nobis vocalia pigmenta sunt petenda. Dionysius Halicarnassicus, acerrimus sermonis Græci censor, sic A longum pronunciarum dicit, vt os aperiat plurimum, & spiritus sursum ad cælum feratur: η verò quod nostrum ε longum est, sic sonandū, vt oues balant; efferri vult vt sonus ad linguæ basim firmetur, & os minus quàm in A longo recludatur: O magnum, rotundum sonum habere dicit: I longum, circa dentes spiritum eliso & ore minimum recluso: Lambda lingua ad cælum sublata: Mi labiis compressis. Reliqua, quæ addit, non admodum nobis conducunt; eoque breuitatis causa, & quia liber eius De nominum compositione passim doctorum manibus teritur, hic omittentur. Hoc tamen addam, Lambda suauem sonum reddere, & Rho asperimū, My & Ny medium quiddam habere, & per nares efferri sono quodam cornicinum: Sigma verò ingratum, & insuauem esse, & odiosum valde, & molestum, si frequentetur: sibilum enim ferinam & brutalem potius vocem, quàm ad humanam pertinere; & veteres idcirco rariùs eo vsos fuisse. fuisse item qui carmina fecerint a sigma, in quibus totis nullum Sigma reperiretur. Hæc Dionysiaci Allemannos & Sueuos malè habebunt, qui non alia magis de causa Saxones, & reliquos Germanos, derident; quàm quòd studiosè Sigma vitent; quòd ipsi contra, tamquam generosissimum elementum, magno spiritu efflant, pro Dat Was / pro Wat Was / & similia pro similibus di-

Litterarum  
diuersi soni  
ex Platone,  
Dionysio Ha-  
licarnassico,  
Marriano  
Capella, &c.

Alemanni &  
Sueui derident  
Saxones &  
reliquos Ger-  
manos, quòd  
studiosè Si-  
gma vitent.

bus dicentes. In duplicibus autem semiuocalibus, Zeta maximè laudat, de soni suavitate. Mutarum hanc habet pronunciationem, ut cum sua adspirata & media extremis labris efferat, dum spiritus ex arteria propulsus oris compressi vinculum soluit: D verò cum focis ita profert, ut lingua ad superiores dentes figatur, spiritu per dentes eliso: reliqua deinde tria, Cappa, Chi & Gamma, linguam superius ad laryngem dicat referre. Atque hæc omnia ea de causa diligentissimè discussit, quo doceret, qua nominum compositione sermo suauissimus redderetur. Nobis alia ratione sunt examinanda, quo nimirum intelligamus, quæ vocum pigmenta, quibus rebus designandis sint accommodata. Nunc ad Latinos descendamus, ut ex iis litterarum quoque vis & potestas cognoscatur. Martianus Capella formationem litterarum ad hunc modum excelsus est: A, sub hiatu oris congruo solo spiritu memoramus: B, labris per spiritus impetum reclusis edicimus: C, molaribus super linguæ extrema appulsis exprimitur: D, appulsu linguæ circa superiores dentes innascitur: E, spiritus facit lingua paullo pressiore: F, dentes labrum inferius deprimentes lingua palatoque dulcescit: G, spiritus cum palato: H, contractis paulum faucibus ventus exhalat: I, spiritus propè dentibus pressis: K, faucibus palatoque formatur: L, lingua palatoque dulcescit: M, labris imprimitur: N, lingua dentibus appulsa collidit: O, rotundi oris spiritu comparatur: P, labris spiritus erumpit: Q, appulsu palati ore restricto: R, spiritum lingua crispante corraditur: S, sibilum facit dentibus verberatis: T, appulsu linguæ dentibus impulsis excuditur: V, ore constricto labrisque promulis exhibetur: X, quidquid C & S formauit, exsibilat: Y, appressis labris spirituque procedit: Z verò idcirco Appius Claudius detestatur, quòd dentes mortui, dum exprimitur, imitatur. Hæc Capella in Mercurij & Philologiæ nuptiis, nec hac nec illo sat benignè fauente. Doctius numerosusque Terentianus Maurus de eadem re hos nobis versus dedit:

Vocaliū pronunciatō ex Terentiano Mauro.

*Nunc singula quam possideant in ore sedem,  
Ictusque suos concipiant, & vnde rumpant,  
Et quivero versu blaterabo Sotadeo.*

*A prima locum littera sic ab ore sumit,  
Immunia rictu patulo tenere labra,  
Linguamque, necesse est ita pendulam reduci,  
Et nisus in illam valeat subire vocis,  
Nec partibus ullis aliquos ferire dentes.*

*E qua sequitur vocula dissona est priori,  
Quia deprimit altum modico tenore rictum,  
Et lingua remotos premit hinc & hinc molares.*

*I porrigit ictum geminos prope ad ipsos,  
Minimumque, renidet supero tenuis labello.*

*O Graingenum longior altera est figura.*

*Alter sonus atque temporum nota variata  
Compendia nostri meliora crediderunt,  
Vocalibus ut non nisi quinque fungeremur,  
Productio longis ut daret tempora bina,  
Corruptio plus tempore non valeret vno.*

*Hinc ita minus scribimus, hinc & ω supremum;  
Vna quoniam sat habitum est notare forma,  
Pro temporibus qua geminum ministret usum.*

*Igitur sonitum reddere cum voles minori,  
Retrorsus adactam modicè teneto linguam:*

*Rictu neque magno sat erit patere labra.*

*At longior alto tragicum sub oris antro  
Molita rotundis acuit sonum libellis.*

*T quam memorant, vocibus auia est Latinis,  
Vocalibus autem quoniam iugata Græcis,  
In nostra etiam verba dabat frequenter usum.  
Subiecimus illam, cui nomen V dederunt,*

*Vocalem,*

*Vocalem, sonantes sibi qua iungaret omnes,  
Et sola sonum redderet ex sua figura,  
Quem scribere Graius, nisi iungat OY, nequibit:  
Hanc edere vocem quoties paramus ore,  
Nitamur ut O dicere; sic citetur ortus:  
Productius autem cœuntibus labellis,  
Natura soni presior altius meabit.*

Atque hæc quidem de vocalium pronuntiatione; in quibus postrema quæ de Y & V canuntur, in exemplari Colinæi, quod solum mihi ad manum est, sic corrupta sunt, vt Ramus ea transiliuerit; id contentus annotassé, Vocali V proprium sonum non satis apertè à Terentiano assignatum, nec soli V id conuenire, vt sonum reddat ex sua figura: in quorum vtroque, mea quidem sententia, fallitur. Nam integrè sonum V expressit, aiens, in V pronuntians, soni initium idem esse cum O; verùm in progressu labella coire, & productius exstare: quod dum fit, figura ipsius litteræ labris formatur, quam in alijs vocalibus non inuenias. Nicolaus Brissæus egregiè has difficultates dissimulat, eo interim longissimè errans, vt Ramo erroris causam præbens, quod dum Terentianus dicit, *Hanc edere vocem quoties paramus ore*, scribat in commentariis, de sono  $\Upsilon\psi\lambda\omicron\upsilon$  Terentiani locum intelligendum. Nec mirum tamen nihil hic rectè ab vtroque de Terentiani sententia cogitatum; cùm eius generis mendæ sint, nihil vt sani, his non expurgatis, elici queat. Nos itaque pro *Ama*, vt est excusum, *Auia* reposuimus, quia nulla vox Latina per hanc litteram eat: quod paullo post sic Terentianus expressit:

*Tertiam Romana lingua quam vocant Y, non habet;  
Huius in locum videtur V Latina subdita.*

Rursus pro, *Quam scribere Graius*, reposui, *Quem scribere*; ad sonum nimirum, non ad figuram ipsius V referens: deinde pro Y lego OY, vt dicatur Graium hunc sonum scribere non posse, nisi O & Y iungat. Quod Terentianus ipse alibi his verbis confirmat:

*Græca diphthongus ov litteris tamen nostris vacat,  
Sola vocalis quod V complet hunc satis sonum.*

Huc spectat & illud Aufonij:

*Vna est in nostris qua respondere Lacones  
Littera, & irato regi placuere negantes.*

Iam illud, *Nitamur ut V dicere, sic citetur ortus*: nos legimus, *Nitamur ut O dicere, sic citetur ortus*. Nam V & O principium pronuntiationis idem habent: cùm in vtroque lingua retrò agatur in soni exordio, qui in fine differt; quòd V prominentibus labellis, & ad formam V retrò compressis, altius enuncietur: O verò rotundo rictu, lingua & labijs reductis, sonum finiat: quod vt nec Ramus, nec Syenei præfecti Scholiastes, Nicolaus Brissæus, eruere de mendarum tenebris quiuuit; ita magnū operæ habet pretium, si diligenter consideretur: propterea quòd ex eo causa cernatur, ob quam in prisco litterarum numero, hætenus apud Hebræos conseruato, & à nobis post opportuniùs explicando, duæ vocales V & O non distinguantur figura; tametsi post punctis adiectis cœperint discerni. Neque Hebræi tantùm, vt post necessariò erit repetendum, solam vocalem V scribebant; sed Tusci etiam & Vmbri Italiæ populi vetustissimi, figura ipsius O carebant, V eius loco ponentes, Plinio apud Priscianum teste: quamquã non dubito quin, perinde atque Israëlita; sonum vtriusq. litteræ vsurparint. Sed hac de re post copiosius, cùm figura ipsius Vau ad causam suam deducitur; quæ qualis apud antiquissimos fuerit, non antè poterit ignorari, quàm grues aciei suæ instruendæ rationem obliuiscuntur: de quarum volatu Palamedes hanc litteram fingitur inuenisse. qua de re sic Martialis:

*Turbabis versus, nec littera tota volabit,  
Vnam sustuleris si Palamedis auem.*

Hæc itaque singulare id habet, iuxta Terentiani sententiam, vt sola sit inter vocales, quæ figura sua doceat, quem sonum postulet; hunc nimirum qui labris interius strictis, & exterius prominentibus, & modicè diductis, fiat; quæ promula siue prominula dixit Martianus. Errant tamen & Terentianus & Capella, si verum est quod Ramus tradit; sonum ad inferius labrum tendere. Verùm hic eundem sonum sibi fingit ipsius V qui

e est in

est in Y Græcorum, & ne illum quidem integrū. Veteres enim sic Ypsilon pronunciarunt, vt boues mugiunt; si verum est, *μυγάω* bubulam vocem prima syllaba imitari. Hinc liquet sonum ipsius fuisse, quàm quintæ apud Latinos vocalis, tenuiorem; cum hic tam crassus fuerit & rotundus, vt O & Y commisceret. Videntur igitur non sine vitio tam crasse & densè hanc vocalem pronunciaffe Latini, vt idem quod diphthongus sonaret; aut saltem id confitendum, in pronunciando Mugio eos peccasse, & ceteris omnibus quæ per Ypsilon Græci rectè pronunciant. Nam si ratio integra Latinis seruaretur; oporteret alium in Mugio, alium in Musâ, ipsius V sonum esse; atque ita triplicem ipsius sonum inueniremus, non modò geminum; duos quidem, solis temporibus, breui & longo, distinctos; tertium densiorem & rotundiorem, ex O principium capientem, & in V tenue siue Ypsilon finitum; qui perperam videtur à Latinis in omni loco seruatus, pro eo ac Terentianus fatetur, huius vocalis eandè cum sono diphthongi Græcorum esse scribens pronunciationem. Nam quòd Ramus hîc Latinos potius sequitur quàm Græcos, faciat ille quidem id suo iudicio: sed nobis non persuadebit, vt pedanei simus.

*Artium parens &ATRIX Græca diligentia est:  
Litterarum porrò curam nulla gens attentius  
Repperit, poluit vsque finem ad vnqvis extimum.*

Vtor libenter hîc Terentiani versibus; qui si vsquam alibi, hîc maximè locum habere mihi videntur. Distinguatur igitur sonus in Mugio, à sono in Musâ, & vltima Mænan-drum, dum fabulam Mænan-drum apud Terentium legimus; tamen si V in Mugio longum sit: geduinus enim V sonus is esse deberet qui est in Y Græcorū, siue longum id sit, siue curtum; atque ita diphthongus ex quarta & quinta vocalibus, non minus Latinis quàm Græcis, fuisset scribenda, si sonorum discrimina figuris æquare voluissent. Quòd autem tam crasse V vocalem efferre soleant Latini, vt soni initium ex O inciperet, & diphthongo Græcorum ou ad amussim respòderet; è Plauti versiculis perspicuum red-ditur, in quibus Mænechmo Peniculus cum stomacho respondet:

*M. E. Egoni dedi? P. E. Tu tu inquam. vin' afferrî noctuam,  
Quæ Tu Tu vsque dicat tibi? nam nos iam nos defessi sumus.*

Qui enim noctuæ vocem imitari velit, pronunciet oportet Græcorum diphthongum, & eam quidem porrectis labellis, vt eorum interstitio figuram V litteræ exprimat. Non igitur ex Aufonio tantùm, & Terentiano, & ceteris; sed ex ipsis etiam noctuis huius vocalis apud Romanos sonus dici potest. Germanus autem, & tenuior V sonus, Ypsilon Græcorum imitari debuisset: quod tam tenuiter pronunciarî solere, cognomen *ψιδυ* indicat; quo non distinguitur ab alio elemento, quàm ab eo sono quem per diphthongi figuram notabant. Neque enim collatione Iota tenue dici potest; cum Iota sit subtilissimum omnium elementum, nec sonus huius idem sit cum sono illius. Boues certè vocem non mutarunt; à quibus mugientibus sonum Y discas, si rectè *μυγάω* sit formatum. Aristophanes item in Auibus cuculi vocem *κόκκυ* scripsit; quo audito, non solùm hoc scies, quando Phœnices triticū & ordeum demerant; sed illud etiam quo Ypsilon sono fuerit pronunciatum. Latinorum verò cuculus duo monstrat, priore quidem syllaba V, apud Latinos, à quarta vocali sonum exordiri, vt Terentianus scribit; posteriore verò, apud primos Latinos tenuis etiam V sonum fuisse, si Ypsilon quod est in *κόκκυ* exprimere voluerunt. Nostrates tamen *Coccyus* cuculi sonum efferunt: quem Fraſſci, more Græcorum, *κόκκυ* pronunciant; à quibus dicere licet, qui sit Y Græcorum sonandum. Quod itaq. Priscianus dixit, non video qui veritatis regulæ applicari queat. V autem, inquit, quamuis contractum, eundem tamen sonum; hoc est, Y habet inter Q, & c, vel i, vel æ diphthongum, positum; vt Que, quis, quæ. Nec non inter G & eandem vocales, cum in vna syllaba sic inuenitur; vt pingue, sanguis, lingua. Dic mihi, ó Grammaticæ, an vnquam vel legeris, vel audiueris, Ypsilon Græcorum consonantem esse, atque idem sonare quod V consonans liqueſcens apud Latinos? Quòd si dixisses in Optimum, & Maximus, & similibus, eundem apud Latinos V sonum habere quem apud Græcos Y, consensisse: sed vt consonantis & vocalis sonum eundem statuas; quòd faciendum, si V in Quis idem sonus sit qui Y elementi Græci; minimè tibi permittâ, tamen si Petrum Ramum huius tuæ sententiæ habeas laudatorem. Sed iam plusculum quàm

quàm fatis de V vocali : restat vt de consonante dicamus , eandem figuram habente illa quidem, verùm in sonando longè diuersam potestatem sortita. Apud Græcos olim huius elementi vsus non fuit: Æolij tamen digamma suum simili ferè modo enunciant; si Prisciano & ceteris credimus ; vt dum eodem modo Felenam in principio pronunciant quo Venerem exordiuntur Latini. Terentianus de hac re ita, postquam de I consonante egit:

*Versa vice, si sit prior V, sequatur illa.*

*Cum dico, Vide, contulit I sonum priori;*

*At ipsa manet tempore quo sonabat antè.*

*Vocalibus hoc & reliquis prædita seruat:*

*Vt, vade, veni, vota refer, teneto vultum;*

*Creuisse sonum perspicias, & coisse crassum,*

*Vnde Æoliis littera fingitur digammos,*

*Quæ de numero sit magis vna consonantum,*

*Vocalis in istum magis quam versa sit usum.*

De huius litteræ figura, & quare Digamma ab aliis Græcis, ab Æolibus Vau vocetur; post erit differendi necessitas. Relictis modò iis quæ de hac littera in vulgus nota sunt; de I consonante agendum, quæ nec ipsa quidem Græcos inuenitur. Huic peculiare, vt inter duas vocales posita, priorem longam reddat: quod Grammatici eo fieri aiunt, quòd hæc littera tali loco posita vim duplicis induat consonantis; quod mihi hæctenus, licet vno ore omnes id clament, non probarunt. Diligentius enim ratione pronunciationis subducta, & acutioribus auribus auscultata; animaduerto, eam huius elementi vim esse, vt dum duabus vocalibus interponitur, geminum sonum præstet; alterum vocalis, alterum consonantis proprium; & illo quidem cum priore vocali in diphthongum coalescat, hoc posteriori vocali consonet. In Maior igitur has duas facit syllabas, Mâi & Ior; & in Eius, Ei & Ius: atque hac de caussa geminum I scripserunt ij, quibus curæ fuit, vt sonus figuris exprimeretur: qua re non bene perpensa, in eam ventum opinionem, duplicem hanc esse consonantem; quæ quia vni syllabæ adhærere nequit, sic à Grammaticis est diuisa, vt in Pompeius media syllaba Ei esset, atque in ea I consonans; quod vt Priscianus scripsit, & Scaliger, & ceteri minoris eruditionis homines sunt secuti; ita mihi absurdissimum videtur; quoniam non intelligam, quò in Ei dândi casu ab Is, I consonans esse queat. Cedo tu, quisquis ita dicis, longa ne hæc syllaba sit, an breuis? Longam dicis? Qua ratione? natura ne, an positione? Certè non natura; quoniam si diuidatur, E breue fit: neque rursus positione, quoniam I non fit inter duas vocales. Quòd autem in secundo casu producat, cum id positione fieri dicas, quia I vim habeat duplicis; id ad Ei transferre non potes; cum hic caussa longitudinis cesset. Quocirca cum hinc te expedire nequeas; concludo, longam hanc syllabam esse, propter diphthongum. Quæro iterum, quæ sit littera characteristica datiu, an E, an I, in voce Ei? Quòd si E dicas; totam analogiam quam ipse statuis, euertis: quandoquidem dicas, ea quæ Ius in genitiuo habeant pronomina, in datiuo I habere; Vs, quod in genitiuo erat, reiecto. Verùm si concedas, in Ei I terminationem esse, perinde atque in ceteris id genus vocibus: rogeris fateri, I non consonantem, sed vocalem esse: atque si, pro eo, ac definitis, datiuus vna syllaba minor esse debeat genitiuo; velis nolis, eo veniundum, vt fateare, ex duabus his vocalibus diphthongum coalescere; quam cum in Omneis, & similibus, admittas; non video quamobrem hinc sis reiecturus. Priscianus, vt doceret, in medio I consonantem cum vocali priore sonare posse; addit non in medio solùm, sed in fine etiam I consonantem veteres posuisse; atque hinc apud Poëtas, Cui, & huic, bene poni pro monosyllabis, quia nimirum I consonans sit; quo non video quid dici possit absurdius. Dicat cur Cui, monosyllabum producat, cum nec positione id fieri possit, nec natura: deinde qua fronte dicere audeat, datiuum in vocalem quintam desinere, cum in ceteris eiusdem generis in I terminetur. Quid quòd ne pronuciari quidem I consonans post vocalem in fine dictionis potest: sed mox simul ac sonum eius accersis, vocalis existit, & cum sono præcedentis coalescit. Scaliger, dum Priscianum sequitur, & nimium subtilis esse vult, Batauam Erasmi aurem velleit, admonens, perperam ab ipso tradi, V in Cui, perinde atque in

lingua, consonantem esse; quia hic V sit vocalis, & I consonans. Negat enim, V consonantem ipsi C subiici. Respondeat itaque, quibus ante litteris Quis scriberetur; vsq; Qui; quàm Q in Romanorum usum venisset. Hic, potius quàm se fateatur temerè Erasmmum reprehendisse, à Prisciano desciscet, docente, ipsius Q & C sonum hunc consonantem eundem esse; atque idcirco Latinos hac littera posse carere, nec magis ea opus esse quàm alio G in Anguis, alio in Augur. Perinde enim Gni, & Cuis; per eandem litteram C dici posse; atque illa per idem G. Antè ergo quàm Q vsi sunt Latini, necesse fuit vt nominatiuus Qui, æquè atque datiuus Cui, per C scriberetur. In Virgiliano illo versu,

*Incipe parue puer, cui non risere parentes,*

aliqua exemplaria habent, *Quoi*, more Catulliano: alia, *Qui*; vt Viues legit. Scaliger, non fat sui memor, asserit se in hoc ipso versu *Qui* legere, & ita Veteres tertium casum scripsisse: quod si verum est, necessariò sequitur, V in datiuo consonantem esse, cum ea solum de causa, Q littera addita sit ceteris, vt V consonanti, liquescenti præponeretur: vt clarissimè tradit Priscianus, quem licet etiam hoc ipso gladio iugulare. Nequeo satis demirari supinam hanc subtilissimorum hominum, Cæsar's præsertim, inconsiderantiam. In Quoi, rogem lubenter, an I postremum consonans sit, an vocalis, diphthongum Græcam cum O magno, cui subiicitur, faciens. Neminem puto tam alienum, vel ab aurium sensu, vel mente, fore; vt Quoi diphthongum habere neget: quod si sic est, nec inter ceteras Latinorum diphthongos hæc sit numerata; quid obstat, vt non similiter ex V, & I, diphthongus admittatur, quàm Græci in Harpyia, & similibus vocibus, vsurpant. An non æquè Harpuia, atque Phruges & Purrum, dicere liceat Latinis? Dicatur ergo Cui, & Huic; vt Harpuia, & quia, Græcæ diphthongi, in Quoi, & Cui, & Huic ponendæ, de analogiæ ductu; nec verentur Latini Ei diphthongum Græcam in plurali tertie declinationis numero mutuari: quid ni & in Peior Græca diphthongus admittatur; & consequenter in Maior, & similibus; tametsi inter ordinarias Latinorum diphthongos non enumeretur: Quantum autem à veritate aberrent Grammatici, in eo videas, quòd pro Eidem, Idem; pro Eisdem, Idem; pro Eis, Is; pro Orphei, Orphi; pro Vlyssæi, Vlyssi dici concedant: in quibus apertum est, I vocalem in prioribus, non consonantem fuisse. Sic igitur Vultei in vocandi casu dixit Horatius:

*Durus, ait, Vultei nimis attentusque videris:*

ubi I cum vocali vnam syllabam facere, licet Priscianus fateatur, vt similiter in Cai; tamen tam ineptè sibi aduersatur, vt cum I litteram characteristicam in eius generis vocantibus casibus esse velit, perinde atque in fili; statuatur tamen in eodem capite paulo superius, I in id genus syllabis esse consonantem. Si I pro E hic ponatur, vt dicit, sitque E vocalis; si præterea eadem Vocatiui terminatio est in Fili, & Vultei; quod fatetur: qua fronte audes, ô subtilis litterator, negare, I hinc esse vocalem? Quod si in Vultei, in Cai, in Pompei, I vocalis sit: quid ni in Ei quoque datiuo vocalis censeatur, iuxta analogiæ necessitatem? Iam si in Ei vocalis sit: cur in Cui, & Huic, non itidem vocalis habeatur? Præterea cum Cai scribas vnam syllabam habere in vocatiuo, & in ea I esse characterem: quid rogo vetat, vt non in Maior quoque prior syllaba diphthongum ex eisdem vocalibus habere dicatur, quam in alia voce Latina admittis? Ouidius non veritus est, è Theocriti Adonide Ai lamentantis gemitum exprimens, in Latinum carmen transferre: & quis non audit in gementibus hanc diphthongum, quæ huic animi perturbationi notandæ tam est naturalis, vt inde Græci αἰδῶ pro lamentari & lugere dicant:

*Flosque (inquit ille) nouus scripto gemitus imitabere nostros.*

Hos gemitus mox adscribit:

*Ipse suos gemitus foliis inscribit: & Ae, ai*

*Flos habet inscriptum, funestaque littera ducta est.*

Quo loco qui hya legerunt, nescio quam sint rationem secuti: cum hya, licet principium sit in Hyacinthus, nullum tamen gemitum indicet, quem inscriptum Ouidius voluit, atque eum quidem sic inscriptum voluit, vt in eodem flore Aiæ nomen exordio tenus legeretur, quoniam addat:

*Tempus & illud erit, cum se fortissimus heros*

*Addat in hunc florem, folioque legatur eodem.*

Apollinis

Apollinis itaq. gemitus, & Aiakis nomen, non Hyacinthi scriptum intelligamus, quod est Ai, vox à natura gementibus, cuiuscumque gentis sint, nimis crebrò suggerenda. Sophocles elegantissimè in Tragœdia huic heroi dicata, ad hanc metamorphoseos fabulam allusit,

Αἰ Αἰ, τίς ἀν ποτ' ὦσθ' ὦδ' ἐπ' ὠνομόν  
 Ἦ μὲν ξυνοίσειν ὄνομα τοῖς ἐμοῖς κακοῖς;  
 Νῦν γὰρ πάρες ἡ καὶ δις αἰάλλω ἐμοῖ  
 Καὶ τοῖς. id est,

*Ai ai, quis umquam credidisset, tam fore  
 Conforme nomen hoc meum meis malis,  
 Per qua mihi Aiazare bis modo licet,  
 Vel ter.*

Verbum enim αἰάλλω, gemere, & lamenta edere notat, ab ipso gemitus sono fabricatum, & simul Aiace[m] esse exprimere videtur. Ex hac Ai & αἰάλλω verbi cognatione, magnum elegantiae condimentum sibi deprompsit Theocritus in Adonidis luctu:

Αἰάλλω τὸν Ἀδωνιν, ἀπ' ἄλετο καλὸς Ἀδωνίς. id est  
*Defleo Adonin, nam peryt formosus Adonis.*

Et paullo post,

Κάτ' ἔρε δ' ἄ μορφα σὺ Ἀδωνίδι Κύπριδος, Αἰ Αἰ,  
 Ὡρα πάντ' ἔλεγον καὶ αἰ δρούς Αἰ τὸν Ἀδωνιν.

*At forma extincta est ut Adonis Cypridis, Ai Ai,  
 Montes conclamant cuncti, & quercus Ai Adonin.*

Cum ergo ipsa natura nos cogat frequentius ai ai dicere, quam velimus: quod, rogo, Latinorum erit privilegium, quo lamentabilem hanc vocem toto suo litterarum regno excludant? Quid quòd Quintilianus apertè tradit; sicut apud Græcos semper diphthongum hanc ex A & I fieri; ita apud Latinos veteres dativum & genitivum eadem solere terminari: atque inde apud Virgilium esse, *Pictai vestis, & Aquai*. quo loco sic capienda eius verba, non ut apud Virgilium quidem diphthongum bis esse putet; sed in *pictai vestis*, diphthongi in suas vocales, è quibus componebatur, solutionem. Quamobrem etiam Probus ridiculus, tamen eum laudet Ramus, dum Ai diphthongum quater in Virgilio dicit inueniri: semel, ubi dicit,

*Aulai in medio libabant pocula Bacchi.*

Iterum,

*Aetherium sensum, atque aurai simplicis ignem.*

Rursus,

*Exultant aestulatices, furis in aqua vis.*

Postremò,

*Dives equum, dives pictai vestis, & auri.*

Nam in his vocales A & I in diphthongum in vno solo versu cœvnt; & id quidè nulli carminis necessitati, sed soli fidei transcribentium credendum, dum dicitur, *Aquai vis*: in ceteris vocales sunt distractæ, non in vnum sonum conglutinatæ. Liquet tamen è distractu, qualis fuerit contractus: de quo satis argumenti mihi suppetit, ad docendum, fuisse olim huius diphthongi usum apud Romanos. Quod si fuit, quid verat, quo minus mihi dicere liceat, in Mâior, Caius, & similibus, hanc diphthongum esse, atque ob eam tempus duplex in illis syllabis audiri? Ultra ergo quatuor diphthongos communi consensu numerari cõsuetas, quatuor aliz accedent, Ai, Ei, Oi, Vi; de quarum postrema, ut satis multa dixerim; non erit tamen abs re, Terentianum audire, malè à Scholiaste suo & lectum & intellectum:

*Nec potest & hoc liquere; an I putemus consonam,*

*Longa Cui super paretur, cum duabus consonis,*

*Alteram an? quia consequendo semper I vocalis est;*

*Tertiam & casus sequentes esse vocalem docent.*

*Imò si nunc V putamus esse vocalis soni,*

*I magis vocalis est indicanda subsequens.*

*Nunc quòd hæc diphthongus ergo ex V & I sit, dicimus:*



*Non ut V nunc sit Latina, sed magis Gracum sit Y:  
Tūq̄ quum dicunt, & h̄as, tale quid Cui ut sonet,  
Temporum & per se duorum non requirat consonam.*

Hic *Alteram*, pro *Ateram an*, siue *Alter an*, scriptum erat. Nos correximus, ut de sola coniectura, ut videatur dici, non liquere, an I consonam, an alteram litteram, I videlicet vocalem, dicere debeamus: Consonam videri, quia V longa fit, ob positionem duarum consonantium I & S, in hoc versu Virgiliano:

*Cui semper indignas hiemes solēmq̄ potentem.*

Alteram verò, scilicet vocalem, potius esse, ex eo putaris, quia I perpetuo post aliam in fine vocalem vocalis est. deinde casus sequentes datiuum, vocalem esse docent tertiam, cum in accusatiuo in E, in ablatiuo in O mutetur, & in datiuo & ablatiuo plurali vocalis permaneat. Hoc explicatu quiuis facillè percipiet, quid sibi voluerit Terentianus, qui tamen liberum cuique facit, ut, utram velit, sententiam sequatur: hac in re minime probandus, eo quòd nihil in iis sani sit, quæ de I consonante in Cui, Grammatici delirantur, qui me hic, quàm vellem, fecerunt prolixiorē. Nunc ergo consonantium litterarum sonos à Terentiano accipiamus, cuius ea de re hi sunt versus:

*Consonantiū  
soni ex Terē-  
tiano Manro.*

*Iam cetera, non ordine quo solent, loquemur:*

*Verum ut cuique est proximitas loci, soniue.*

*Ne dicta prius me subigat referre rursum*

*Vicinia vocum, modico dirempta puncto.*

*B littera, vel P, quasi syllaba videntur,*

*Iunguntq̄, sonos de gemina sede profectos:*

*Nam muta iubet portio comprimi labella:*

*Vocalis at intus locus exitum ministrat.*

*Compressio porro est in utraque dissonora:*

*Nam prima per oras etiam labella figit,*

*Velus intus agatur sonus: at altera contra*

*Pellit sonitum de mediis foras labellis.*

*Vtrumque lasus dentibus adplicare linguam*

*C pressius urget, sed & hinc hincq̄ remittit,*

*Quo vocis adherens sonus explicetur ore.*

*G porro retrorsum coit, & sonum prioris*

*Obtusius ipsi propè sufficit palato.*

*At portio dentes quoties suprema lingue*

*Pulsauerit imos, modicęque curua sub<sup>tr</sup>os,*

*Tunc D sonitum perficit, explicatq̄, & sem.*

*T, qua superis dentibus intima est origo,*

*Summa satis est ad sonitum ferire lingua.*

*K perspicuum est littera quod vacare possit,*

*Et Q similis: namque eadem vis in utraque est.*

*Quia qui locus est primitus unde exoritur G,*

*Quascumque deinceps libeat iugare voces,*

*Mutare necesse est sonitum quidem supremum:*

*Refert nihil, K prior, an Q fiet, an C,*

*Aut G quoque, vel C, simili parique lege.*

*Addi, quasi desit, numero potest priorum:*

*Nulli dubium est, faucibus emicet quod ipsis*

*H littera, siue est nota, qua spiret anhelum.*

*Quin banc etiam Grammatici volunt vacare,*

*Quia non adicit litteralis nouum sonorem:*

*Sed Gracula quadam scholastica miscela vocis*

*Vocalibus apta, sed anteposta cunctis:*

*Hæstas, hederas, cum loquor, Hæster, hospes, huius,*

*Solum patitur quattuor ante consonantes:*

*Gracis quoties nominibus Latina forma est,*

*Si quando*

*Si quando choros, Phyllidas, Rhamnes, thyma, dico.  
Septem reliquas hinc tibi voce semiplenas,  
Vix lege solutus poterit ponere sermo:  
Has versibus aptè quoniam loqui negatur,  
Instar tituli fulgidula notabo milto.*

*F.  
Imum superis dentibus adprimens labellum  
Spiramine leni, velut hirta Graia vites,  
Hanc ore sonabis modò qua locata prima est.*

*E.  
Aduersa palati supera premendo parte,  
Obstansq; sono, quem ciet ipsa lingua nitens,  
Validum penitus nescio quid cogit inire,  
Quo littera ad aures veniat secunda nostras,  
Ex ordine fulgens cui dat locum sinopsis.*

*M.  
At tertia clauso quasi mugit intus ore.*

*N.  
Quarta sonitus fingitur usque sub palato,  
Quo spiritus anceps coëat naris & oris.*

*R.  
Vibrat tremulis ictibus aridum sonorem,  
Has qua sequitur littera.*

*S. X.  
— Mox duæ suprema  
Vicina quidem sibila dentibus repressis  
Miscere videntur; tamen ictus, ut priori  
S promptus in ore est; agitur pone dentes  
Sic leuis, & unum ciet auribus susurrum.  
Mixture secunda geminum parat sonorem:  
Quia C simul & qua prior est iugando nisum,  
Retrorsus adactam solidant premuntque vocem.*

Et hæc quidem de geminis litterarum fonis, è placitis Latinorum. Hebræi in quinque ferè discrimina pronunciationem partiuntur, librum Iezra secuti, quæ de instrumentis vocalibus distinguentes, alias litteras gutturis, alias palati, alias linguæ, alias dentium, alias labrorum dixerunt: quos tamen alij eiusdem gentis magistri deriserunt, & in primis quidem is qui Ephod conscripsit: quem secutus Rabi Moses, claro fati exemplo demonstrat, ridiculum esse, ipsum Res dentibus efferri; eo quòd ab edentulis etiam proferatur. Nos de Platonis, de Terentiani, de Capellæ, imò de ipsius experimenti & rationis auctoritate, ipsum Rho non dentibus, sed tremula intra palatum lingua dicimus efferri; atque vocum ex ea fabricam ad vibrationis huius similitudinem fieri: Hinc vsui esse in iis notandis, in quibus ratio habetur celeritatis, & motionis, & asperitatis; vt mox suo loco exemplis docebo, & ex Platone modò patefactum est. Iam ineptum est, mea quidem sententia, litteras aliquas ipsius linguæ facere proprias: cum omnes generatim voces hoc instrumento, tamquam plectro, fieri nemo nesciat. Nec illud verum labdacismum defectui dentium attribuendum esse, vt Hebræorum Grammatici tradunt: nisi balbos, quia his careant, fieri stolidè contendamus; & Demosthenem edentulum in ipsa adolescentia fuisse, cum primam eius artis cui operam dabat, litteram pronunciare non posset. At video quid voluerint: Videbant canes in ringendo dentes monstrare; atque idcirco caninam litteram dentibus efferri dixerunt. Egregiam verò conclusionem: Dentes ostenduntur; ergo iis sonus gignitur. Contrà potius colligendum: Dentes immobiles manent, & labrum superius vnà cum naribus tremulo motu attollitur; ergo naribus vox pronunciat: cum sonus aërem mouentibus potius, quàm quiescentibus, sic tribuendus. Hinc Persius:

*— Vide sis ne maiorum tibi fortè  
Limina frigescant, sonat hic de nare canina.*

*Litterarum  
diuisio apud  
Hebræos.*

Ringendo enim R profertur; quod fit districtis labiis & naribus diductis, & lingua intus sub palato vibrata: quibus instrumentis omnibus hæc littera fuisse adscribenda; quod Lucilij quoque versu docetur:

*Irritata canis quod R R quamplurima dicat.*

An non ira hac de causa naribus attributa, quod irati ringere videantur? Sic Theocritus primo Idyllio perquam eleganter de Pane canit,

*ἤτοι οἱ αἰεὶ δεινεία χολὰ ποτὶ ῥινὶ κἀθιταί. id est,*

*Vsq̄ue ipsi ad nasum bilis stabulatur acuta.*

Er.  
Rr.  
Irr.

Quamobrem summo quamoptimæ imitationis artificio nostra lingua Er/vel Rr/ pro irato, dicimus; qua de voce Latini iram deriuarunt. Quocirca tamen in ringendo canes dentes ostendant, non tamen ea de causa motioni dentium pronuntiatio huius litteræ adscribenda; sed iis instrumentis omnibus quæ aërem sic mouent, vt sonus eius tremulus & asper edatur, inter quæ lingua animâ vibrando feriens, primū locum obtinebit, mox labia districta, huic nares diductæ & suspensæ succedent. At sufficiat hæc de littera canina dixisse; atque vno exemplo monstrasse, quàm languida, quamque parum bene subducta ratione, hæc fiat elementorum partitio: ne, si plura ad eandem sententiam adstruendam adducantur, Hebræorum canes non solum in nos ringant, sed etiam dentes figant. Disputent igitur Moses & Ephodici cum gentilibus suis, & vniuersim omnes Iudæi quam volent, pronuntiationem sequantur: nobis interim liceat, Latinis & Græcis in litterarum formatione magistris vtique, in quorum tamen verba non sic iuramus, vt si quid apud ipsos vsu paulatim degenerante corruptum sentiamus, id imitemur. Diphthongorum enim sonos integros hæcenus nostrates seruant, non in Au modò, & Eu, sed in ceteris quoque omnibus. Nec porro hac tantum tenus, sed numero etiam diphthongorum, vt indicaui, superamus & Græcos, & Latinos: quandoquidem integras è mixtis duarum vocalium sonis vsurpamus, Ae videlicet, Ai, Ao, Au, Ei, Eo, Eu, Ie, Oe, Oi, Ou, Ve, Vi; quas vt efferimus integras, ita & integras scribimus. Exempla notiora sunt, quàm vt addi debeant: nisi fortè quis hæreat in Ao, cuius sonum in Scaon pro pulcro, & in Scaonlandia pro pulcra regione, audietur. Allemani ipsi A rotundam litteram apicis loco imponunt. In Baom clarius percipitur hæc diphthongus; qua tamen in voce, alij Baum/ alij Boom/ in quibus nos sumus, pronuntiant. E cum o coiens habebis in Hoet/ pro capite, si Campanum Brabantum audies loquentem; cui Hoet pileus, Hoet caput, denotat. Nos Hoet efferimus. Ceteræ diphthongi cuius obuia sunt. Adde, quod nonnullas voces sic proferimus, vt tres vocales coeuntes audiantur: Sic ex Feud vel Feod/ quo voluptas denotatur, facimus Deoi/ vel Deui/ vti Campani Brabantii pronuntiant. Verum quia hoc minime frequens est, & eiusmodi sonus ferè in vicinam diphthongum transeat; non est operæ pretium huic rei diutius immorari. Quamuis enim Feud vel Feod dicamus; conuersio tamen Deoi ferè habet, vbi Campani Brabantii Deoi dicunt apertissime; seruata nimirum mixta trium vocalium pronuntiatione. Præterea vocalium sono longè post nos & Græcos & Latinos relinquimus; cum in singulis longum & breue tempus succulento vocis discrimine distinguamus: & vt diuersos earum sonos habemus; ita longas geminata figura frequenter notamus; quod perinde atque diphthongi geminum tempus trahant, & illud quidem in eodem sono consistens; tamen quandoque scribentium incuria id negligatur, nonnumquam etiam pro A A vna vocali, AE diphthongus notetur; eo quod in pronuntianda hæc vocali longa, os, quasi hiando defessum, in E quodammodo desinat: Sive enim Taam/ & Maat/ siue Taem/ & Mart/ scribamus; de eisdem rebus oratio intelligetur: atque similiter de ceteris id genus vocibus cogitandum. Nos aliquando A simplex scribimus; cui si longi temporis nota addatur, elegantior fuerit scriptura. verum in hac pingendi ratione liberum esto cuique, quam velit, viam sequi: nos de vocum discrimine, non de litteris pingendis, hoc loco tractamus. In E porro longo triplicem habemus pronuntiationem: vnam, vt sonus idem sit cum E Græcorum, quam audire licet in Elet/ quod Græci βληχάω dicunt, quo loco quæ sit vox edenda, oues docebunt, dum Ele suum longo sono ducunt. Quamuis enim homines voces suas alias aliter edant; animantia tamen bruta naturales suas voces retinuerunt, non antè eas mutatura, quàm naturam quoque commutent. Non bene itaque Latini Balo pro

Diphthongorum & Vocalium soni in Cimbrica lingua.

E longū tripliciter pronuntiat in lingua Cimbrica.

pro eodem dicunt; tēmerē, & contra rationem litteris transpositis, & vocali permutata. Quod autem Varro commentus est *μῆλον* prius *βῆλον* fuisse, atque inde Latinorū *Balo* derivari; putidum est & ineptum: cum Eustathius ceteriq. poëtarum interpretes satis ostendant, non solas oves, sed alias etiā quadrupes, hominum mensis adhiberi consuetas, *μῆλα* apud Græcos olim dici solere: cuius notationis ratio de Cimbrico sermone ducta est; in quo *Maal* per vnam syllabam conuiuium notat; in qua longa vocalis *Maal* in *Ma* transiens *μῆλον* fecit, per excellentiæ figuram animal quadrupes notans, conuiuiis adhiberi consuetum. Sed de hac re plusculum in pomosa Vortumni apud Propertium corona. Est & alter sonus huius vocalis longæ, quem duplici figura *Ve* notare ferè consueuimus. Is producit vocalem ipsam quidē, sed lenius multo, & ore minus hiantē, profertur. Sic *Et* pro iuramento, *Eti* pro vno, *Etue* pro duobus dicimus. Accedit deinde tertius efferēdi modus, quo vtimur in *Et/Deel/* & similibus, vocalem hanc longam habentibus quidē, verū subtilius quā in superioribus producendam. Sed hæc pronuntiationum discrimina vsu potius quā præceptis discenda: atq. ideò nolimus in iis esse prolixiores; maximè quòd & frustra linguæ nostræ imperitis dicatur, vt numquam assecuturis; & rursus frustra peritis, vt pote iis per se notissima. Iam inter consonantes vnam habemus, qua ceteræ nationes carent, quam duplici V signamus, ad hunc modum VV vel W; quæ figura, si è supina fiat recta, duplex Græcorum Gamma præ se feret: atque idcirco digammos olim est vocata, non quòd Gamma sonaret, sed quòd vt duplex Gamma scriberetur. Verū quia Quintilianus affirmat, Digāma apud Latinos sic sonare, vt nec sextæ litteræ, nec V cōsonanti prorsus respōdeat; sed vt Sergius inquit, sonū reddat quā V cōsonans pinguiorē. Quocirca crediderim seruus siue seruos sic apud veteres pronuntiatū, vt nos efferremus, si seruos vel seruus scriberetur. Duplex itaq. Vau Æolicū duplici nostro V respondebat; hoc solo differens, quòd quondā figura ipsius erecta staret, quæ ratione certa, quam in Hieroglyphicis pōst aperiemus, sic facta, vt superius non ad dextrū latus gemino interstitio patēret. Nos aliquoties duplex Digāma vocamus; propterea quòd V cōsonans pro Digamma à plerisq. capiatur. Nā Priscianus in Audiui, & in Venus Digāma esse scripsit: & in Audiui & ceteris id genus præteritis, I produci, quia duplex littera sequatur. Sed de figura, vt dixi, pōst latius. sonus eius apud nos auribus est familiarissimus; Latinis huius tēporis prorsus ignotus, apud quos in V cōsonans sæpe transfertur, vt ex *Wijn/* Vinum; ex *Wol*, id est, Vellem, Volo suum; ex *Win/* Vinco; ex *Waar/* Verum, & similia è similibus duxerunt. Nonnumquam in tamē. *Qu* mutarunt; ex *Wie/* Quis & Qui; ex *Wan/* Quando; ex *Waar/* Quorsum facientes. Nec rarò in B transit: aliquando etiā prorsus est omniū crebrò subinde in G conuersum, pro quo hac ætate plerique Gu scribunt, pro Wilhelmo, Guilhelmum; pro Waltero, Gualterum & scribentes & pronuntiantes. Nos singulorum generum exempla suis locis exponemus. Sint ergo hæc de litterarum sonis breuiter annotata, de quorum ad res ipsas similitudine vocabula primogenia extitisse, Platoni credamus; atque hac sola via ad summum etymologiæ fastigium posse perueniri. Quæsitum præterea est à Grammaticis, quarum litterarum sonus plus gratiæ orationi conciliet, atque inde quis sermo fauuior aliis habēdus. Quintilianus in hac causa iniquissimus est Latinis, dum generatim Græcos hac parte longissimè contendit esse superiores; atq. adeò Latinorum quædam litteras & vocum terminationes prorsus condemnat. Illa, inquit, quæ sexta est nostrarū, pænè non humana voce, vel omnino non voce potius, inter discrimina dentium efflandā est; quæ etiā, cum vocalem proximam accipit, quassa quodam modo; vtiq. quoties aliquam consonantem frangit, multo fit horridior: Æolicæ quoque, qua seruum ceruumque dicimus, etiam si forma à nobis repudiata est, vis tamen nos ipsa persequitur. Duras & illa syllabas facit, quæ ad coniungendas demum subiectas sibi vocales est utilis, aliàs superuacua; vt equos & equum scribimus: cum ipsæ etiam vocales duæ efficiant sonum, qualis apud Græcos nullus est, ideòq. scribi illorū litteris non potest. Quid quòd pleraq. nos illa quasi mugiente littera cudimus M, qua nullū Græcè verbū cadit: at illi N iucundam, & in fine præcipuè quasi tinnientē, illius loco ponunt; quæ est apud nos rarissima in clausulis. Quid quòd syllabæ nostræ in B litterā & D innituntur, adeò asperè, vt pleriq. non antiquissimorum quidem, sed tamen veterum, mollire tentauerint, non solum Apueris, pro Aueris dicendo; sed & in præpositione B litteræ, absonam

*Maal*  
*μῆλον*

*Digamma*  
*VV* quare  
dicatur.

*VV Digāma*  
apud Latinos  
sæpe transfer-  
tur in V con-  
sonantē, non  
numquam in  
*Qu, B, & G.*  
*Vinum.*  
*Volo.*  
*Vinco.*  
*Venus.*  
*Qua et Qui.*  
*Quando.*  
*Quorsum.*  
*Litterarum*  
soni alij  
alij duri, &c.

absonam & ipsam S subiiciendo. Hæc ille, & plura: quibus tandem concludit, Latinos & suauitate sermonis & diuite vocum copia, Græcis esse longè posthabédos. Idem spiritum in oratione tanto magis laudauit, quanto maior esset: cum Terentianus interrim ipsum F aded contemptum à Quintiliano, suauius dicat, quàm hirtum ꝑi Græcorum. Iam nec Catullo, nec Ciceroni, flatuosus spiritus probatur. Hinc ille Arrium deridens, sic canit:

*Commoda dicebat, si quando Commoda vellet*

*Dicere, & hinsidias, Arrius insidias.*

*Et tum mirificè sperabat se esse locutum,*

*Cum, quantum poterat, dixerat hinsidias.*

*Credo, sic mater, sic liber auunculus eius,*

*Sic maternus auus dixerat atque aua.*

*Hoc misso in Syriam, requierunt omnibus aures;*

*Audibant eadem hæc leniter & leniter.*

*Nec sibi post illa metuebant talia verba,*

*Cum subito affertur nuncius horribilis:*

*Ionios fluctus, postquam illuc Arrius isset,*

*Iam non Ionios esse, sed Hionios.*

Cicero fatetur se pulchros Cætos Triumphos diu admodum dixisse, quia sciret ita maiores locutos esse: verum postea se vsum loquendi populo concessisse, scientiam sibi reseruasse. Nos de Quintiliani ceterorumque testimoniis scimus, aliàs alias vocales in eisdem verbis placuisse, auriumque iudicia diuersis temporibus fuisse diuersa, & aliis alia eadem ætate placuisse. Quamobrem nos rationi ipsi credamus, lenitatem soni, flatu esse dulciorem; & ipsum F aded nihil durum habere, vt summa facilitate à nostris pronuncietur. Allemannis tumida omnia placent, vel holcadum vela impleturis, si ferio, & cum contentione quadam loquantur. Apud eosdem tanto in honore Sigma habetur, vt optimè sibi locuti videantur, cum plurimum sibilant: atque nostrates, qui Tau frequenter vtuntur, non alio magis nomine apud ipsos derisui esse scimus, quàm quòd Atticorum more, Sigma, quam litteram Dionysius Rhetor ferinam dixit, fugere consueuerint. Pindarus huius litteræ odio, versus quosdam dicitur Asigmos fecisse, luculento indicio, quàm sibilos parum dignos homine putarit. Et quis non eum sonum fugiat, qui proprius serpentis videtur, hostis homini capitalis? Permittamus itaque Allemannis, quantum velint in loquendo spirituum tumidis buccis efflare, & totum sermonem sibilis exasperare: nobis interim fas esto, cum Atticis, ipsum Sigma plurimis locis eliminare, & loco eius Tau sufficere: quantumuis Sigma apud Lucianum in se iniurias nos clamet, & Sueui nostram in loquendo lenitatem effeminatam, & mulieribus, non viris, dignam, turgentibus vento buccis vociferentur. Imò hanc ipsam omnium litterarum facilem pronunciationem in prima laudis parte ducimus: à qua quanto magis aliæ gentes recedunt, tanto magis ab ipso medio, in quo & virtus & sermonis honos consistit, sunt remotæ: quam sententiam licet Allemanni sint exhibituri; nos tamen tantisper tenebimus, dum quisquam existet, qui solidis rationibus euincat, Atticos ceteris Græcis in loquendo minus suauis fuisse. Iam quo & varius magis, & copiosior sermo noster esset; quauis littera vocem claudimus, quauis etiam inchoamus; asperitate interim vbique perquam diligenter euitata: & vt in magna copia & varietate breues simus; omnia vocabula, quoad eius commodè fieri potest, ad vnam syllabam redigimus, vel capite, vel medio, vel cauda resecta: Sic pro *het hoot*/dicimus *Thoot*; pro *des mans*/ *Smans*; pro *des vrons*/ *Surons*. In compositione item vocum non frequentes modò sunt syllabarum excisiones; sed, quo maior etiam lenitas esset, aspirationes crebrò exclusæ. Porrò si quando monosyllaba vocula breuitate sua non satis expletura videtur aures, in fine E adiciamus, postrema consonanti aliquando duplicata. Sic pro *Hed*/ *Hedde*; pro *Het*/ *Hetbe*; *Goot*/ *Goode*. Nonnumquam *De* appendicem addimus, Vt è *Be*/ *Bedde*; *Me*/ *Medde*; *De*/ *Deede*. Verum non est huius mei instituri, omnem ornatum, & linguæ nostræ varietatem explicare, quæ vel sola sibi ingens posceret volumen. Maxima enim est dialectorù diuersitas: quam qui scire volet, diuersarù Germanicæ gentiù, vel libros vernaculo sermone scriptos cõsulat, vel viuos roget magistros.

HERMA-

*Allemannis  
tumida omnia  
placent  
loquendo.*

*Sigma littera  
ferina.*

*Cimbrica lin  
gua varietas,  
copia, & bre  
uitas.*



OST ELEMENTORVM è quibus voces componuntur, naturam & indolem, de Græcorum & Latinorum auctoritate, quàm fieri potuit, breuissimè explicatam, demonstratamque singulorum vim & potestatem, qua alia aliter aures feriunt: consequens est, vt exponam qua ratione singula ad symbolicam significationem accommodentur; quo tandem cernamus, quanam linguarum voces suas sic habeat formatas, vt rerum notiones iis aptè conuenienterq̃.

*Litterarum  
symbolicæ significationes.*

depingantur. Quia tamen longum esset atque odiosum, ne dicam infinitum & intolerabile, per omnia sigillatim vocabula discurrere: sequemur hac in re cum artifices omnes, tum ipsos præsertim pictores: qui, vt quantum in rebus per colores imitandis valeant, demonstrant, non omnes suas tabulas simul obrudunt, sed vnã atque alteram proferunt, è quibus de ceteris iudicetur. In singulis ergo litteris aliquot exempla proponemus, in quibus ostendatur quæ sit ipsarum potestatis siue soni quo prouent auditum, cum notione rerum quam designant vocabula ex ipsis composita, similitudo. Hæc autem de sermone nostro sumemus, in quo solo hanc in ipsa indiuidua elementa fieri posse solutionem diximus: at illa tamen non temerè quaeris, sed in quibus vel illustrissima sit hæc vocalis pictura, vel iucunda rerum utilium cognitio non prius à quaquam animaduersarum. Perpetuò enim conabimur, vt Hermathena nostra suam tueatur dignitatem: & quamuis in Grammaticorù arena versari videatur, in ea tamen non triuialia seletur; sed ea dumtaxat quæ non minus Palladium deceant grauitatem & constantiam, quàm & celerem Mercurialis mentis discursum, & sollers in omnibus rebus considerandis acumen. Quamobrem ne inanibus quaestionibus tempus trahamus, de litterarum numero & earum ordine non disputabo; quorum vtrumque Zopyrio Grammaticus non arti alicui aut naturæ, sed casui & fortunæ tribuendam existimat. Pòst, tamen vbi vocum formandarum artificium patefecero; luculentissima ratione demonstrabo, nec temerè nec fortuito, sed summo & accuratissimo iudicio, Alphabetum vtrumque, & hoc quo Latini & nostrates vtuntur, & illud quod Hebræi suum esse putant, à priscais hominibus digestù fuisse. Interim nos hunc nobis ordinem statuemus, vt prius de vocalibus, pòst de consonantibus agamus; & è singulis, velut è pigmentis quibusdam, vocales nobis imagines delineemus, aut potiùs in aère pingamus, non illas quidem oculis videndas, sed aurium tympanum pulsaturas.

N V N C igitur ad A, omiſſa Protogenis apud Plutarchum quaestione, cur hæc vocalis primum sibi locum inter litteras vindicari, quam pòst, vt modò recepi, longè aliter quàm quilibet scriptorum suspicatus hæcenus fuenit, explicabo. A igitur littera idonea erit recto faciliq̃ motui inchoando; propterea quòd os leniter aperiat, veluti ianuam quandam ad progrediendum, ac linguam rectam planamq̃ porrigat; eo ipso demonstrans qualem esse viam velit, & quorsum spectare. Videtur ergo is qui A pronunciat, hortari ad progressum; eo quòd & ianuam recludat, & lingua rectam foras iter ostendat, velut brachio quodam Mercuriali protenso. Hanc autem esse ipsius A pronunciationem, priore libro copiosè declaratum est; nec est cur hîc eandem prolixius repetamus. Si quem igitur ad progrediendum incitare velimus, hac vocula cõuenientissimè vtetur, pro eo atque nostrates faciunt, dum dicunt, *Est* *æ*/ id est, progredere; & *gan*/ pro aggredi vsurpant. Verùm quò magis sonora vocula reddatur, & magis in eius auribus, quem hortamur, tinniat, consonantem N adiciunt, cuius proprius est tinnitus. An itaque plerumque efferunt, tum præsertim dum orationem finit. Hic in ipso statim limine clarum est, Latinos perperam fecisse, dum ab hoc huius vocis vsu recesserunt; & multo peius dum ipsi A consonantem Delta adiunxerunt, quo motus ad locum designaretur; propterea quòd Delta, vt ostensum est, vim habeat ligandi, quæ motui ad locum profus repugnat: quod licet satis antè sit declaratum, lubet tamen Nigidium hîc audire, quando eius nobis copiam Noctes Atticæ fecerunt. Is N litteram sic pronunciarum dixit, vt lingua palatum tangat, non quidem interius, vt dum

*A litteræ  
symbolicæ  
significatio.*

*A vocula incirans ad progressum.*

Lambda

Lambda effertur, in ipsa media cavitare; nec motu tremulo, qui in Rho sentitur; nec ad extremas gingivas lingua leniter admota & retracta, ut sit in Delta: sed facilitate ea seruata, ut paullo exterius quàm in Lambda gingivarum radices linguæ extremitas contingat. Constituatur ergo Nigidius arbiter inter me & Latinos, & dicat homo linguæ suæ doctissimus, Ad ne Latinum, an nostrum *An*, magis idoneum sit ad motum indicandum. In Ad motus rectus per A designatus ab ipso D retrahitur, in *An* per litteram N promouetur, & id quidem mira quadam facilitate. Estne quidquam hac sententia clarius, quàm ipsa Nigidij verba confirmant, non illius quidem nostratis, sed Romani, & inter Romanos omnium eruditissimi & studiosissimi antiquæ veritatis? Et hoc quidem contra veram vocalis picturæ artem peccarunt Latini. vide iam quid Græci. Hi huic litteræ priuandi dederunt significationem, quæ non modò non promouet progressum, sed etiam impedit. λόγον rationem dicunt, ελόγον minimè illud quod ad rationem rectà tendit, ut sonus litteræ postulet; sed quod prorsus ratione caret. Quid ab his expectes pictoribus qui tam peruersè in arte versantur, ut coruos albos pingant, cygnos nigros? Neque minus absurdum est quod in A committunt, dum ex hoc vocali pigmento ea faciunt quæ naturæ lege cum eo pugnant; tantum abest, ut aliquam habeant vel similitudinem vel cognationem. Confer nunc nostrum *An* cum sua notione, & diligenter expende, quàm conuenienter naturæ ipsius vocis data sit significatio. Leni, & recto, & facili ipsius A sono ad motum hortamur, oratoria quadam arte, lene sermonis principium facientis, deinde monstrantis ipsius linguæ motu rectum esse quod hortamur; & ne mora sit aut excusatio ipsis quos incitamus, ostium aperimus, & iter ostendimus. Iam cum N accedit, additur lenis quidam sonus, tinnitu suo excutens tarditatem, & vnà monens, omnem nostram motionem, siue corporis ea sit siue animi, leniter ad superiora & anteriora tendere debere; qua via paulatim ad summum bonorum peruenitur. Admirandum sanè artificium, in quo tantum mysterij vnus consonantis accessione videmus aperiri, ut omnem actionem nostram omnemque progressum ad superiora sensim, veluti per gradus quosdam, tendere debere discamus. Atque hæc quidem de *A* & *An* vocibus primogeniis, quarum ratio ex ipso litterarum sono dependet. Hinc iam alia componuntur, alia deriuantur, & primo quidem & simplicissimo deriuationis genere, quod & nostro sermoni peculiare est; per litterarum conuersionem ex *An* fit *Pa*: & quia *An* ad anteriora tendit, & motus omnia metiens còtinuus est, necesse est id quod progreditur, aliquid sequens trahat. Præterea quia *An* rectum iter ad superiora monstrat, conuersio ipsius Ichnæa monet, ut bene præcedentem omnes sequantur, & in primis ipsemet se semper sequatur ad superiora progredientem; atque eo modo, velut è postica parte, se ipse protrudat motu quodam perpetuo ad anteriora & superiora continuato. Audiamus igitur omnes nomenclatorem hortantem, *An Pa*/ id est, progredere sequere: quo non incitatio modò ad continuum progressum, sed natura etiam ipsius motus continetur, qui totus ex antegresso & secuto còstat. Cum enim motus tempore mèsuretur, & tēpus nihil aliud sit, Aristotele teste, quàm mensura secundū prius & posterius, necessariò efficitur, ut ex *An* & *Pa*, tamquam suis partibus, tota motio conficiatur. Quoniam verò progressionis omnis finis est, ut id, ad quod destinatur, attingat; voluit sermonis architectus, ut *An*/ dum quieti tribuitur, finem significet motionis, ipsum videlicet actum. Sic dicimus, *τ'ισσερ αν*/ id est, attingit. Deinde quia id quod attingit proximum est tacto, fit ut hoc quoque nomenclator sit imitatus, & ex *An* tangente fecerit *Pa*, quo propinquum notaretur. Sed dicet quis, non rectè factum, ut *An* actum denotet; eo quòd is quietis sit, non motionis. Fateor, id quod attingit quiescere, sed quia nomenclator sermonem hominibus fecit, nec inter eos quifquam ad summam contingat tranquillitatem, nisi antè ad eam fuerit progressus; voluit fini, in quo absoluta est motionis perfectio, nomen dare ab ipsa motione. Quinetiam eo ipso suo consilio miseris mortalibus ostensum voluit, omnem rectum motum ad superiora per *An* denotatum, ad id adspiraturum ad quod contendit. Dum igitur per *An* hortatur ad progressum, altero eiusdem vocis significato pollicetur, nos ad finem nostrum vltimum peruenturos, nec quemquam frustra rectum ad superiora iter ingressurum. Bone Deus, quàm latus hic campus contemplationum aperitur, quàm certa spes proponitur immortalitatis, dum actus eorum promittitur ad quæ recto motu ad superiora

superiora tendente iter tenemus. Quò tamen melius sermonis architectum intelligamus; id híc mihi monendum ante omnia, eum in vocibus fabricandis perfectissimum sibi semper eius rei quam pingeret, proposuisse exemplar. Cùm igitur in *An* motionem audiamus; & eadem voce finem etiam progressus aliquando intelligendum esse, sermonis constructio demonstret: necesse fuerit de excellentissimo hominis progressu cogitare, & ad eum expendere omnes totius artificij rationes: quod si fecerimus, clarè cernemus magnum miseris mortalibus solatium in gemina *An* notatione contineri. Cùm enim præstantissimi quique homines ad eius quod æternum est contemplationem incitentur; & ad ea quæ immortalia sunt, mente sua rapiantur: fieri non potest, ut si ipsam hortationem quam *An* & *na* complectuntur, sibi sequendam proponant; quin tandem ad id, quò feruntur, adspirent, nisi primus sermonis artifex nos deludat. Contendamus ergo rectà sursum, certa concepta fiducia, nos ad id peruenturos ad quod progredi iubemur. Nec opinemur, onomatopœcum magis in mētis motione hallucinari, quàm in motu corporum, in quibus verissimum est, parte progressa & parte consequente, siue anteriore & posteriore, omnem motum absolui; quæ duæ solo momento, quod Instans scholæ vocant, copulantur. Porrò quia in motuum genere circularis non solum perfectissimus est, sed omnem etiam alium motum mensura sua metitur: summa industria vocum architectus nomen composuit, quo circularis hic motus ad vitium expressus cerneretur. Connexis enim *An* & *na*, ut *Anna* existat, vocabulum fecit circulari, quo motus circularis ex priore & posteriore constans depingeretur. Ut enim motus ab aliquo puncto imaginario progressus, & ad idem punctum rediens, circularis dicitur; ita & *Anna* vox est circularis, in eandem desinens vocalem à qua incepit, & eundem tonum reddens, siue à parte posteriore, siue à parte anteriore audiatur. Vocem autem *Anna* nostratam esse, ipsa hæc docet etymologia; cui accedit peculiaris per conuersionem fabricandarum vocum formula; quæ licet non sit hodie in loquendi consuetudine, partes tamen è quibus constat, habet æquè nunc atque olim vísitatas; quo fit, ut eam liceat postliminij iure in ciuitatē nostrā reuocare. Latini ex ea *Ann* nomen retinuerunt; quo nihil aliud denotatur quàm illius circularis motus mensura, quo planeta aliquis, vel stella etiam fixa, ab vno aliquo puncto progressa, ad idem redit. Hac ratione *Annus* magnus erit octauæ sphaeræ ab aliquo puncto progressæ, ad idem punctum reuersio. Virgilius, dum Soli magnum annum tribuit, vel ad Lunæ annum respicit, vti multo minorem; vel diurnam reuersionem, paruum Solis annum appellat: & mensis quidem Lunaris annus poterit vocari minimus omnium eorum qui fiunt egressione & reuersione in Occidentem. Quòd si diem quoq. primi mobilis annum vocaris, quod Maro videtur fecisse; nihil peccaris: quando & in eo circularis motus, per *Anna* denotatus, absoluitur. Quem verò Platonici magnum annum quærunt, qui omnia astra ad prima sua loca restituat, eum nos nihil moramur: propterea quòd nullus vniquam sit futurus; & si fingeretur esse, non annus esset, sed imaginarium quiddam è multorum corporum annis coaceruatum. Ceterum quia quod rotundum est, nullum principium aut finem videtur habere: voluit nomenclator, ut *Anna* pro æterno etiam poneretur. Hinc Romanis *Anna* dea, custos videlicet perpetui motus, cui *Perennæ* cognomen hæc de re dederunt vetustiores. Quid verò est *Perenna*, quàm per *Anna*, id est, per progressum & per sequens, siue per prius & posterius in se circulo semper recurrens? *Perenna* itaque cognomen votum eorum includebant, qui *Annam* orabant, ut nimirum per eam ad nouum annum possent redire. Ouidius in *Fastis* varias de *Anna* profert opiniones: sed quia vocis compositionem, & eius vim ignorabant Latini, nihil sani de hac Dea cogitare potuerunt. Nobis clarum est, diuinam voluntatem qua pater æternus per filium tempora dispensat, hac voce denotari; atque idcirco *Idibus Martiis*, in medio nimirum primi mensis, huic Deæ festum diem celebrari solere; quò annum inchoatum faustum daret atque felicem:

*Idibus est Anna festum geniale Perenna,*

*Non procul à ripis aduena Tibri tuis.*

*Plebs venit, ac virides passim discicta per herbas,*

*Potat, & accumbit cum pare quisque sua.*

Fuit enim hoc antiquum apud Romanos *Anni* initium; quo fit, ut mirer, *Varronem* scribere,

*Anna Cimbrica vox est circularis.*

*Annus unde dicitur.*

*Annus magnus.*

*Anna dea apud Romanos.*

*Perenna Anna cognomen.*

*Anna quid denotet.*



scribere, annum à bruma computari, & eius vocis non aliam adferre causam, quàm quod, vt paruuli circuli annuli, sic magni circi anni dicerentur. Sed vnde Annus originem ducit? Hic silet Varro. Nos in *An* & *Na* causam videmus; sed eam prius motui, quàm tempori & circulo, conuenire scimus. Festus Pompeius ad Græcos in Anni notatione se recipit, aiens eos *ἔττων* pro anno dixisse: quod si sic habet, Græci Anni nomen corruperunt; vt non pauca alia vocabula propiùs ad fontes suos apud Latinos, quàm apud Græcos, accedunt. Quòd si vel Varro, vel Festus, Annæ nomen intellexerit; non aliò confugisset ad anni etymologiam explicandam: nec Ouidius tot falsis de Anna coniecturis & se, & lectorem fatigasset; si Cimmerij sermonis, è quo Latina lingua manauit, peritus fuisset. Aristoteles Physicorum libro quarto commemorat, quosdam tempus dixisse circulum esse; quia prima motione circulari mensuretur. Nos de nominum nostrorum ratione scimus, ab ipso motu circulari tempus pendere, & eius nomen à motu esse deductum, atque inde ad cetera translatum, in quibus circulus inuenitur. Qui hanc vocum structuram non admirabitur vt & naturæ consentaneam, & multiplicis sapientiæ plenam; eum equidem oratum velim, vt quàm longissimè ab hac vocalis picturæ inspectione discedat, & tantisper ex hac officina emanat, dum prius diligenter Aristotelem & Platonem examinarit, & ex iis didicerit, quidnam tandem dignum sit admiratione. Porrò vt in Anna integra est ex *An* & *Na* vocibus conuersis, compositio, & ea quidem rotundo ductu in se reuersa; ita in vocabulis nonnullis ex *Anna* conglutinatis, *Ana* videbis, reiecto altero *N*, quo ad ternarium nomen redactum, pro æternitate, quæ tota ab hoc numero dependet, vsurpetur. Hinc Athana, ceu dicas, *hat-het-ana* / & articulo, qui in medio est, more nostro, cum sequenti syllaba contracto, *hat-thana* / quo nihil aliud notatur, quàm, tenet ipsam æternitatem. Monui antè, in compositione frequenter adspirationes nonnullas adimi ad vocum lenitatem conciliandam; quod & hic in principio factum, ne spiritus spiritum præcedens anhelam redderet pronunciationem: tametsi & alioquin principiis non rarò densus spiritus adimatur, ne nimio nostro flatu iis quibus loquimur, simus molesti. Athana igitur, altero etiam Tau ad breuitatem quærendam exempto, Dea est conseruans perpetuam rerum essentiam, quam Salomon Sapientiam vocaret; per quam vt pater omnia creauit, ita & omnia conseruat. Rectissimè igitur & quàm conuenientissimè sacris litteris à prisca Cimmeriis Athana præses habita est omnis sapientiæ: quam cum de cerebro Iouis natam finxerunt; quid aliud dixisse censeantur, quàm æternam ab æterno patre genitam esse? Hinc nostra Hermathana, vetere loquendi consuetudine, vocum est interpretatio, de sapientiæ fontibus deriuata. Latissimè patet hæc etymologia; sed nobis standum in promissa breuitate: & sunt ceteroqui non pauca aliàs de Athana nobis disquirenda; de qua in Amazonicis etiam fuit nobis agendum, Athenarum quærentibus conditores. Nec hinc alia audienda tibia; sola illa sufficit filij Sirach cantio: Fons sapientiæ, Verbum Dei in excelsis, & ingressus illius mandata æterna. Ab eadem voce *Ana* / fit Selana, in qua voce *Sel* / pro *Cel* / est, ad consuetudinem Sueuorum. Est igitur Selana, id quod numerat æternitatem; vnde factum, vt in cælis Luna Selana vocaretur; propterea quòd mensuris decursibus perpetuum tempus hominibus dinumeret. Hinc nos Bec-selana interpretati sumus panem, siue pabulum, quo nutrimur, ad æternitatem dinumerandam: quod quid aliud est, quàm sapientiæ, omnium que scientiarum studium; & diligens inquisitio eorum omnium quæ nos ad Dei cognitionem per scalam quandam & gradus deducunt? Hæc est illa Platonica Arithmetica, quam Aristoteles post Physica meditatus est; cui sacræ litteræ adiunctæ, cum spiritus sancti interpretatione, vera perficiunt Becselana, omnibus suis numeris absoluta. Ex hac itidem voce Anaitis, pro Dea perpetui caloris, de qua in Saxonicis nostris copiosè. Sunt & alia, de quibus suo loco; neque enim hinc enumeranda omnia. Ab *An* / dū id quod tangit, denotat, deriuatur *Ang* / pro eo quod nimium prope est, ad eò vt premat: quæ vox, id quod ultra *An* significat, de natura litteræ *G* accipit, quæ premit, & retrorsum linguam cogit. Plerique nostratium pro *Ang* / *Eng* dicunt, vt *E* magis premat. Ab *Ang* / fit *Hang* / pro suspendo, vbi spiritus motionem indicat, quæ tendat ad *Ang*. Latini ab *Ang* Angustum retinuerunt, & Angulum. Hinc *Angel* apud nos hamus, quòd pisces suspendat, & angullis premat. Ab eodem fonte *Angst* pro nimia sollicitudine & timore. Porrò

ex Ang

*Ana.**Athana vnde dicatur, & quid sit.**Hermathana.**Selana vnde dicatur. Selana Luna.**Becselana.**Anaitis.**Ang / siue Eng. Hang. Angustum, um. Angulus. Angeli. Angst.*

ex Ang/ quod angustum est & prems, per conuersionem fit Gna/pro eo quod clemens est, & ab angusti liberans; & quia Eng etiam dicimus, Gne etiam vsurpatur. Sed vt blandius fiat vocabulum, ex Gna ferè Gnai facimus; blandiente littera adiecta. Hinc apud Romanos Gnæus, quod si interpreteris, clementem dicas: qua in voce, seruata uera pronuntiatione, pro G, C Latini scribunt. Nobis Gna clementia, Gnadich clemens vocatur. Frustra omnia sua scruta euoluant Latini, ad uocem Gneus explicandam. Scio eos ad Græcos confugere fontes: quod minimè facerent, si ueterem Cimmericorum, à quibus genus ducunt, sermonem nouissent. Ab Ang Latini Ango etiam seruant: Angen nos & Engen dicimus; sed nobis origo, vt docui, debetur. Ab An etiam & Anc/ quod est cursum impedire, fit Ancar/ pro eo quod naus cursum ad se uertit & sistit: hinc Ancora Latinorum, & Ἀγκυρα Græcorum; quarum uocum rationes ipsi ignorant. Nullus finis sit, si pergam totam sobolem ipsius An recensere. Ab A porro citra litteram tinnientem adiectam elegans oritur uocula. Quia enim A rectum motum ad anteriora indicat, & rectus motus plurimum adiuuatur & incitatur præuia vibratione; sermonis Architectus ipsi A litteram vibrantem, quam tremulam Nigidius uocat, præponēs; ita fecit, uocabulum significaturum celeritatem. Virgilius, quantum ad impetum con- ducit, spicula vibrare, siue quassare, siue coruscare, quæ omnia pro eadem re vsurpat, frequentius ostendit, quàm vt sit monendū. Quis ergo pictor celeritatem melius coloribus imitetur, quàm noster nomenclator eam litteris expressit? Equidem in hoc certamen ne ipsum quidem Apellem, aut si quis unquam pingendi arte magis excelluit, verebor prouocare. Postea fulminis celeritatem indicare uolens, cecinit:

*Namque improviso vibratus ab æthere fulgor*

*Cum sonitu uenit; & ruerè omnia uisa repente.*

Vbi studiosè eam litteram quæ fuit quam sciret lingua vibrata pronuntiarì. Doctissimè igitur Terentianus dixit, Rho tremulis ictibus linguam vibrare. Sed longè admirabiliore artificio sermonis nostri opifex è duabus litteris uocabulum fecit, ad celeritatem exprimendam, dum tremulam vibrationem recto per apertum spatium motui præmisit. Ex ita fit itar/ pro Rota; quæ uox Latina nobis item debetur. Hinc Radius; quasi ita tit/ id est, celeriter tendit: nam Tim idem quod tendere siue ire. Nos ferè pro radiis lucis Stralem dicimus; non malè illud quidem, sed reuocato ueterè nomine, augenda est uernaculi sermonis copia. Non reprehendetur igitur à me, imò laudabitur, qui Radice pro Radiis vsurpabit, quod & priore libro monitum, & hic repetitum, perpetuò in omnibus fugitiuis & obsoletis nominibus obseruetur. ita / per conuersionem nostratibus peculiarem, ad contrarij transit notationem. Est enim Ar celeri oppositum; vt litteris, ita significatione. Quemadmodum autem vibratio præcedens recto motui imperum adfert: ita, si sequatur, adfert tarditatem, & celeritatis impedimentum, quod in sagittis clarè uidemus euenire. Conuenientissimum igitur naturæ est, vt Ar tardum denotet. Hinc Arar, fluius insignis tarditatis. Sed de ita & Ar latius in littera Rho. Porro cum A rectum motum designet, si uocalem exilem addas, quæ est Iota, uox exsistet, quo motus lenis, exilis, & blandus indicetur, qualis est ipse spiritus. Ai igitur, vt uerbum, idem est quod spiro; vt interiectio, suspirium notat, quod omnibus notius, quàm sit gratum. Sicut autem Asem dicimus, pro uocis nutrimento; qua de re antea: ita etiam Aidom, & reiecto D, de more nostrati, vt ex Uader facimus Uaer; Aidom crebrò audimus pro respiratione. Fit enim deriuatorum formula ex Ai/ quod est spiro, Aidom; sicut ex Aije/ Aijedom; & similia ex similibus. Quòd si ipsi Ai litteram præponas, quæ latitudinem nobis indicat; fiet Wai/ quod idem est quod uentum edo, quasi dicas, late spiro. Ex Ai Græci, adiecta sua terminatione, fecerunt Aia pro spiro. Ex eadem uoce Ai fit Aioloc, nomen regis uentorū, compositum ex Ai & hol/ quo antrū & specus notatur. Est igitur Æolus, pronuntiatione Latina, uentorum specus; quod nomen uentorum deo ob id tributum, quòd origo uentorum prorsus occulta sit, adeò vt nemo hactenus certam generationis eorū habeat scientiam, nec sciat qua de causa modò hinc, modò illinc, modò uehementer, modò remissè spirent. In Beniaco, dum generalis tempesta loci genium non vincit, ante meridiem uentus in Italiam tendit; post meridiem Germaniam petit: & interim, dum alibi tranquillus lacus est, frequenter improuisa procella è cauis montium uallibus irruens nauiculas euertit, aut saltem miseris modis vexat. Similia alibi

cernas euenire : & generatim , nihil est ventorum origine occultius ; ita vt non iniuria præses eorú ab occulto antro nomen acceperit. Hinc doctius Virgilius, quàm Grammatici suspicentur: *Hic vasto rex Æolus antro*

*Luctantes ventos tempestatesq; sonorus  
Imperio premit, ac vinculis ac carcere frenat.  
Illi indignantes, magno cum murmure montis  
Circum claustra fremunt: celsa sedet Æolus arce  
Sceptra tenens, mollitq; animos, & temperat iras:  
Ni faciat, maria, ac terras, calumq; profundum  
Quippe ferant rapidi secum, verrantq; per auras.  
Sed pater omnipotens speluncis abdidit atris  
Hoc metuens, molemq; & montes insuper altos  
Imposuit, regemq; dedit, qui fœdere certo  
Et premere, & laxas sciret dare iussus habenas.*

Virgilius  
poeta diuini  
nunc.

Ventus unde  
dicitur.  
Wint.

AL

Hal.  
Hypostasies  
tres in Deo  
omnia conferuante, per tres  
litteras in Hal  
demonstrantur.

Quis non dicat Virgilium Cimbricam nominis originem in Æolo agnouisse, dū vento regnum speluncis atris abditum esse cantauit? Equidem hunc poetam vt diuinum quendam vatem, semper admiror, & longè ceteris omnibus antepono, cum ob alias præstantissimas summæ eruditionis dotes, tum maximè propter occultiore[m] quandam antiquitatis Cimmericæ cognitionem: adeò vt non semel mihi suspicio suborta sit, eum Gallici sermonis, & Druidarum disciplinæ peritum fuisse. Verùm quidquid huius fuerit, hoc saltem video, eodem eum hic spiritu ductum fuisse, cuius instinctu ventorum præsidem Cimmerici Æolum indigitauerunt. Quid? an non Venti quoque nomen videtur intellexisse, quod à nostro vocabulo *Wint* deriuatur, mutato duplici Digamma quo Latini carent, in simplex? Dicitur enim *Wint* à *Went* / quod significat verto; propterea quòd omnia vertat, & nihil sinat statum quietemq; suam tenere. Est nunc quisquam qui melius possit hanc nostratam vocis rationem ob oculos ponere, quàm à Virgilio factum sit in versibus modò citatis? Sed hæc extra propositum. Redeo ad *Æ*, cui si Lambda iungas, motum indicaris ad summum apicem cæli tendentem; eo quòd hæc littera supremâ feriat palati partem. Quoniam ergo linguæ nostræ architectus sciret omnia nostra studia, nec nostra modò studia, sed omnia totius vniuersitatis desideria, ad illud quod supremum est, tendere debere: voluit vt *Æ* idem significaret quod omne, quo statim hac voce audita & intellecta, de compositionis artificio intelligeremus, omnes actiones, omnes motiones nostras ad ipsum summum rerum omnium culmen esse referendas. Quid salutaris moneri potuit, quid significantius rerum omnium finem indicare, quid breuiore compendio ad id vocare, à quo non hominum tantum, sed omnium rerum felicitas, atque adeò ipsa essentia dependet? Quidquid enim est, eo ipso est quod ad summum refertur: iam quia omnia spiritu quodam omnia penetrante & mouente ad hoc ipsum supremum culmen diriguntur, atque eo ipso in suo esse cõseruantur; placuit linguæ opifici, vt verbum quo Conferuo denotatur, spiritum ante al haberet, quo occulta hæc & præuia motio qua omnia seruantur, indicaretur. Hal igitur idem significare iussit, quod Latini Seruo dicunt; tribus litteris tres hypostasies in Deo omnia conferuante demonstrans; à spiritu ad filium, qui ad patrem ducit; à filio ad supremum apicem, qui pater est, progressu facto. Et optimè sanè adspiratio Spiritui sancto attributa, nec minus bene A ipsi filio; propterea quòd filius recto motu, tum à patre, tum ad patrem procedat. Est enim Patris verbum, Patris creatio, Patris ad omnia progressus, Patris sapientissima cogitatio, & cetera omnia quæ ad infinitam pertinent Patris potestatem explicandam. Porro de Lambda clara est ratio, quam post explicabo. Meritò autem conferuatio à Spiritu incipit; eo quòd hic omnium rerum custodia conferuationique præsit, haud secus ac anima quædam omnium rerum creaturum. Suboleuit hoc etiam aliqua saltem tenus admirando nostro Maroni, qui omnia spiritu conferuari his versibus sæpius mihi canendis declarat:

*Principio calum, ac terras, camposque liquentes,  
Lucentemq; globum Luna, Titaniamq; astra,  
Spiritus intus alit; totamq; infusa per artus  
Mens agitat molem, & magno se corpore miscet.*

Non

Non malè profectò Poëta: sed quanto diuinius sermonis nostri architectus ternarium Deo attributum expressit; & in conseruandi munere primum locum spiritui, secundum creatori, tertium patri assignauit! Quis hæc considerans non obstupescat? Vix me teneo, quin exclamem, O sancte spiritus, sic in me spira, vt per Dei filium accedam ad Patrem: Quæ oratio ipsissimis litteris in *Hal* expressa cernitur, ab iis qui vocalium pigmentorum naturam è verustis auctoribus quos in medium adduxi, cognouerunt. Et est hæc sanè omnium rerum conseruatio, si per spiritum sanctum adscendant ad opificem, & eius medio perueniant ad supremum patrem. *Hal* ergo idem est quod conseruatio; primum & ante omnia Deo conueniens, ad eam, quam dico, intelligentiæ regulam, & inde ad alia descendens. Hinc *Hal* pro Sale antiqui nostri maiores vsurparunt: vt in *Hal* ad Oenipontem, & *Hal* in Saxonia perspicuum est de ipsis nomenclaturis: vnde & Græci *hales* suos acceperunt. Verùm quia magna ædificia, multos simul homines & merces conseruantia, *Hallen* dici cœperunt, vt aliquod, ad ambiguum locutionem euitandam, discrimen esset; aspirationem in sibilum mutarunt, quo ex *Hal* *Sal* fieret: ac rursus, quia *Sal* pro Salute, esset in vsu; ex *Sal* *Salt* adiecto Tau, fecerunt. Hinc Latinorum *Sal*, ex *Salt*; & *Salus*, è *Sal*. Hinc apud Arabes, ex *Hal* factum est *Magal*, pro habitatione; ceu diceretur, *Mag-hal*/ id est, magna & capax domus cognatos seruans: quod de verusta Cimmericorum consuetudine & lingua tractum, qui per cognationes habitare consueuerant; vt multa opidorum nomina in *Magus* exeuntia declarant. Virgilius *Afris* eo nomine villas vocari ostendit, sic de *Mercurio-canens*:

*Vt primum alatis tetigit magalia plantis.*

Et clariùs alibi:

*Miratur molem Aeneas magalia quondam.*

Seruius dicit, *Magar*, non *Magal*, à *Pœnis* dici: quod nescio an ipsi credere possim; cùm pluris mihi sit curiosi Virgilij diligentia, quàm Grammatici obseruatio: & præterea certò sciam, hætenus *Magal*, pro habitatione & domo apud Arabes Africam habitantes esse in vsu; cuius rei testis mihi est annulus amatorius, Arabicam habens inscriptionem, quæ Latinis sonat, *Habitatio* siue *domicilium vitæ meæ*; vbi pro domicilio, scriptum est *Magal*, characteribus coniunctis illis quidem de more, sed clarè tamen *Magal*, non *Magar*, exprimentibus. Est autem annulus ex Africa allatus, cuius inspicendi copiam mihi fecit Illustrissima Domina Comes Cantecroia. *Magal* igitur à *Priscis Cimmericis*, siue *Amazonibus*, originem videtur duxisse, amplam cognatorum domum designans. Qui antiquitates peruestigarunt, fatentur illi quidem *Magalia* à *Mag* nomen duxisse; sed quid *Magus* significet, ignorant; dum proprium viri nomen esse credunt; nec item intelligunt, quid *Hal* adiectum sibi velit. Hæc modò allata exempla sufficiant ad artificium peruidendum; quo ex *A* vocali primus sermonis nostri faber pinxerit rerum notiones.

TRANSEAMVS ergo ad *E*, secundam vocalem; quæ si longa sit, vt *Æra* Græcorum enunciat, quod *Dionysius Halicarnasseus* sic efferri scribit, vt sonum ad linguæ basim firmer. *Terentianus* nobis cecinit, in *E* pronunciando, ritum modico tenore deprimi, lingua vtrimque molares premente. Quiuis in *E* efferendo sentit linguam non molares modò, sed radices etiam dentium anteriorum premere, atque vndique se firmare. Quamobrem idonea littera erit rerum firmitati, & veluti fundamento denotando. Quod si iam quaras à sapientiæ professoribus, quanam basis sit rerum omnium: tandem eò deduceres, vt *Vnum* fundamentum sit rerum omnium; cui nisi innitantur omnia, labantur & pereant necesse est. Quod cùm ita esse nomenclator noster cerneret; & pro *Vno* poni voluit: cui tinnientem litteram accedere nonnumquam permisit, ne *Vnum*, quod firmamentum est omnium & singulorum, in terra quæreremus; sed sono ipsius *N*, sursum vocaremur. Non contentus autem sermonis artifex, vocalem inuenisse firmæ rerum omnium basi designandæ aptissimam; illud præterea instituit, vt omnium rerum nominibus *Ee* / vel *Een* / vocali producta præponeretur. Sic dicimus *Ee man* / id est, *Vir*. Græci ex *Ee* / fecerunt, cur articulus in prima lingua præponeretur ignorantes: Latini articulum neglexerunt. Qui post Romanam linguam corruerunt *Gotismo*, pro *Ee man* / in *hunc* dicunt; & *Ee vou* / *Una* donna; phrasi nimirum Cimmericorum retenta, apud quos eadem vox & vnum significat, & articuli

*Hales.*

*Halle.*

*Sal / id est, salus.*

*Sal / id est, salus.*

*Sal / id est, salus.*

*Sal / id est, salus.*

*Magal quid significat, & vnde dicitur.*

*Magal quid significat, & vnde dicitur.*

*Magal quid significat, & vnde dicitur.*

*Magal quid significat, & vnde dicitur.*

*Magal quid significat, & vnde dicitur.*

*Magal quid significat, & vnde dicitur.*

*Magal quid significat, & vnde dicitur.*

*Magal quid significat, & vnde dicitur.*

*Magal quid significat, & vnde dicitur.*

*Magal quid significat, & vnde dicitur.*

*Magal quid significat, & vnde dicitur.*

*Magal quid significat, & vnde dicitur.*

*Magal quid significat, & vnde dicitur.*

*Magal quid significat, & vnde dicitur.*

*Magal quid significat, & vnde dicitur.*

*Magal quid significat, & vnde dicitur.*

*Magal quid significat, & vnde dicitur.*

*Magal quid significat, & vnde dicitur.*

*Magal quid significat, & vnde dicitur.*

*Magal quid significat, & vnde dicitur.*

*Magal quid significat, & vnde dicitur.*

*Magal quid significat, & vnde dicitur.*

*Magal quid significat, & vnde dicitur.*

*Magal quid significat, & vnde dicitur.*

*Magal quid significat, & vnde dicitur.*

*Magal quid significat, & vnde dicitur.*

*Magal quid significat, & vnde dicitur.*

*Magal quid significat, & vnde dicitur.*

*Magal quid significat, & vnde dicitur.*

*Magal quid significat, & vnde dicitur.*

*Magal quid significat, & vnde dicitur.*

*Magal quid significat, & vnde dicitur.*

*Magal quid significat, & vnde dicitur.*

*Magal quid significat, & vnde dicitur.*

*Magal quid significat, & vnde dicitur.*

*Magal quid significat, & vnde dicitur.*

*Magal quid significat, & vnde dicitur.*

*Magal quid significat, & vnde dicitur.*

*Magal quid significat, & vnde dicitur.*

*Magal quid significat, & vnde dicitur.*

*Magal quid significat, & vnde dicitur.*

*Magal quid significat, & vnde dicitur.*

*Magal quid significat, & vnde dicitur.*

*Magal quid significat, & vnde dicitur.*

*Magal quid significat, & vnde dicitur.*

*Magal quid significat, & vnde dicitur.*

*Magal quid significat, & vnde dicitur.*

*Magal quid significat, & vnde dicitur.*

*Magal quid significat, & vnde dicitur.*

*Magal quid significat, & vnde dicitur.*

*Magal quid significat, & vnde dicitur.*

*Magal quid significat, & vnde dicitur.*

*Magal quid significat, & vnde dicitur.*

*Magal quid significat, & vnde dicitur.*

vice fungitur: quæ loquendi consuetudo non apud Italos tantum, sed apud Gallos etiam, & Hispanos, è Germanico sermone inoleuit. Pudet me, ita me Mercurius amet, tam sublime primæ sapientiæ mysterium tanta triuialis meæ orationis ieiunitate perstringi. Sed quid facerem? Illi, quibus copiosa elegantis sermonis vbertas largo cornu diuina benignitas effudit, nihil hæcenus huius clarissimæ lucis è lingua nostra nobis affulgentis viderunt; sed in hoc suo domestico thesauro, haud secus ac talpæ, versati sunt, oculis numquam ad hunc illustrissimum diuini sermonis splendorem apertis. Condonet igitur mihi admirabilis ille & omnino diuinus linguæ nostræ architectus, si quæ post immensum seculorum decursum primus vidi, ea rudis sermonis mei filo contexam atque demonstrarem: qua tamen in re ne prolixè peccem, infinito me, quàm augusti spectaculi postulat amplitudo, præstabo breuiorem: contentus, si tantillum apud nostrates gratiæ ineam, vt ditissimæ gazæ, hæcenus in alta & caliginosa specu defossa, primus dicar index fuisse. Quamobrem hoc satis esto, dixisse, nihil posse in vlla locutione admirabilius inueniri, nec vtilitatem habere succulentiorè, quàm in hoc articulo, qui Vnum significat, omnibus rerum nominibus præponendi, vsu delitescat. Hæc igitur loquendi norma à primo sermonis artifice, cum ob alia, tum ob id potissimum est instituta; vt quauis in re nominanda mentem nostram ad ipsum Vnum subleuaremus; memoresque essemus, ex ipso omnem rerum stabilitatem & essentiam non fluxisse modò, sed in eo etiam stare. Præterea quoniam ipsum Vnum solum essentiam omnem complectitur, & eam rebus afflat, huic elemento sibilum adiecit; quo adiecto, fit *Es*; vnde Latinorù *Est*; & *Esse*, & Græcorum *ἔστι*. *Es* igitur propriè & primum notat ipsum Vnum, ea ratione, qua & ipsum est, & omne esse, rebus adspirat; quod sibilus adiectus indicauit. Hinc Parmenidis philosophiæ fundamentum, quo asseruit, omnia esse vnum; quia nimirum omnia hoc ipsum quod sunt, in ipso Vno habeant constitutum atque fixum, & extra Vnum nihil esse possint; sed ab eo vno spiritu, qui sibilo notatur, & procedunt & dependent: quod diuinitissimum dictum, ab ipso primo primæ linguæ architecto petitur, Aristoteles nefaria sacrilegæque calumnia, & cauillatione omnibus seculis apud pios probosque viros despuenda, falsitatis accusauit: cum ipse mutatis verbis nihil aliud prolixissimis illis & odiosis commentariis docere molitur, quæ, nescio quàm bene, *τὰ μετὰ τὰ φωνὰ* nominantur, mea certè sententia, rectius ab eo quod tractant, quàm ab eo quod non tractant, nuncupanda. Hoc profectò diuinius veriorque Parmenides, quod non ab Ente, sed ab Vno, omnium rerum principium duxerit: cum vnum pater sit; ipsum verò Ens, illud quod primum à patre gignitur, & procedit: in quo Aristoteles, si ratio nominum habenda sit, videretur quieuisse. Sed de hac re post iterum latius. Rectissime itaque ab *E* quo vnum significatur, omnibusque rebus primum inest, vt ipsius in nominandis iis præmissione notatur, vox *Es* formatur, illius litteræ adiectione, quæ fortissimum spiritum imitatur. Num est quicquam fortius illo spiritu, quo ab ipso Vno ipsum Ens efflatur; & simul essentia omnium eorum quæ sunt, procedit? Est rursus vllū elementū, quo aptius hic tam validus & robustus spiritus, è quo omnia esse suum habent, & ipsi vni colligantur, quàm sibilante hac littera exprimi possit? Admiremur ergo summum linguæ nostræ artificium, quod duabus litteris tam magnum diuinitatis mysterium conclusit: admiremur item, quod omnibus rerum nominibus articulus is præponatur; quo clarè docemur, omnia ab vno pendere. Quid dico, admiremur? adoremus potius supplice mente diuinam bonitatem, quæ primo linguæ nostræ inuentori tanta luce affulsit, vt hæc non clarissimè tantum cerneret, sed etiam clarissimè omnibus sermonis nostri peritis demonstraret, idque tam deuota animis nostris ad diuina excitandis voluntate, vt numquam rem vllam à nobis permisit nominari, quin simul huius catenæ, per quam omnia ab vno dependent, admoneremur. O vtinam diuinus Plato huius sermonis peritus fuisset: quantum diuinum illud pectus gaudij persensisset, dum totius sapientiæ fundamentum omnibus rerum vocabulis vidisset attextum; quibus ille præconiis hanc linguam celebrasset; quas laudes, quos hymnos Bacchico furore correptus effudisset! Ex me coniecturam de cælesti illo ingenio facio, qui quantumuis rudis sim & agrestis, sic tamen huius artificij contemplatione afficior, vt præ illa, quicquid latus habet mundus oblectamenti, contemnam, & nihili ducam. Sed pergamus hinc, vbi nullus considerationis finis inuenire-

*Est articulus, quare nominibus præponatur.*

*Est, Esse, etc. Es, quid significet & vnde formatur. Vnum omnia comprehendit.*



nostros dignum fieri possit; quo fit vt ne dij quidem sint dicendi, propterea quòd, si dij essent, per eos etiam iurare in lingua nostra possemus. Vnus ergo Deus est, per quem omnia confirmantur, & essentia suæ accipiunt veritatem, qua res inter se & cum prima omnium causa vniuntur, quod apertissimè *Et* nobis declarat. Quemadmodum autem *et* id significat quod cum vnitatem est deuinctum; ita si per vestigia retrò legas, ad Vnum reduceris. Quid enim *Et* aliud est quàm *Et*, id est, ad Vnum, quòd iusiurandum tendere debet, vt veritatem suam tueatur. Ab hac voce *et* / Græcis *ἔπος*, pro vero est in vfu, sola temporis in principio mutatione, quod in *ἀληθής* non est mutatum, quod vocabulum ex eodem fonte deriuatur. *Et* siue *E* longa vocali in *ἦε*, & tenui consonante in adspiratam transeunte, vt sit nimirum *U* *et* / id est, omnino iuramentum, quasi dicitur, omnino consentit cum vno, à quo omnium rerum confirmatio dependet; quod nihil aliud est quàm si dicas, verum esse. Porro quia hæc vniò per quam iuramus, ipsa est Dei potestas, omnem rerum ordinem constituens, per quam vnitatis, essentia, veritatis, & bonitatis suæ omnes res participes facit: prisca Orphici finxerunt, Deum, dum iurat, per hanc suam vniõnem iurare, qua omnia in cælis & in terra ordine certo constituantur atque seruantur; quod nihil aliud est, quàm Deum per semetipsum iurare; cum esse eius, & posse, & agere idem cum ipso sit. Hanc autem totius mundi constitutionem & conseruationem in vno fixam, *Sticht* vocabant; è quo Græci *Stix* fecerunt, Tau in Sigma conuerso, & ex Chi & Sigma duplici littera facta, eo prorsus modo quo è *sticht* voce nostrati, fit Rex Latinis. Posteriores, huius originis ignari, crediderunt per *Ἰσίδον* scribendum esse, quasi triste quippiam & horribile hac voce significaretur. Hinc eorum opinioni duo suffragari videbantur; alterum, quòd fons Arcadiæ horrendi veneni aquam fundens sub eadem voce notus esset qua Alexandrum, Aristotele id & Antipatro machinatis, extinctum ferunt; alterum, quòd *Stix* fluuius apud inferos diceretur, per quem dij iurarent, omniaq; apud inferos *συμεῖ* & tristitia viderentur. Hæsiodus Stygem filiam Oceani fecit natu maximam:

*Δεινὴ γ' ἔξ θυγάτηρ ἀψόρροε ὠκεανοῖο  
Πρῆσλυτάτη. νόσφιν δ' ἐθεῶν κλυτὰ δ' ὄματα ναίει  
Μακρῆσι πέτρῃσι κατηρεφέῃ, ἀμφὶ δὲ πάντη  
Κείουσιν ἀργυρέοισι πρὸς ἕβρον ἐσήμεν).*

Id est, vt Græco vati crasse succinamus,

*Styx valida Oceani reflui antiquissima nata,  
Quæ procul à reliquis Diuis tenet incluta tecta,  
Rupibus ex altis pendentia, & undique pilis  
Argento factis calum firmata sub ipsum.*

Bene profectò Oceani filiam dixit, quem Moses Abyssum & aquas nominauit; è quibus, tamquam è materia, tota structura mundana facta est, quam nos *Sticht* per excellentia figuram nominamus: qua voce nihil aliud significatur, quàm id quod apto ordine est constitutum. Tota igitur hæc totius mundi ordinatio ex Cælo siue ex Abysso patris omnis fundi experte nata, *Styx* nuncupetur; omnia plusquam durissima rupes stabiliens, & argenteis columnis sustinens, quæ ex infimis terræ visceribus ad summum cælum, id est, ad Vnum ipsum pertingunt. Quòd autem dicit, hanc procul à diis habitare; id sic intelligendum, vt huius potestas non in solo cælo, vbi dij à poëtis ponuntur, cernatur; sed inde ad longissimè etiam distita propagetur, candidissimis columnis infima supremo Vni connectens. Hanc dum Deus iurat, per seipsum iurat; propterea quòd tota totius vniuersitatis ordinatio in ipso consistat. Hanc dum homo iurat, Deum iurat, & illud iuramentum præstat, quod nobis *Et* dicitur, quo omnia vni deuinciuntur; quæ tantum abest vt sit tristis & horribilis, vt contrà nihil amabilius, nihil carius, nihil hominum vitæ magis necessarium cogitari queat, vt pote citra quam nihil omnino esse suum possit tueri. Hæc meritò immenti illius Oceani & paterni seminis proles antiquissima habenda, per quam omnia quæ sunt, firmissimis pilis sustententur. Græci vni cum confinio decepti, tristem quandam aquam somniauerunt, veteris fabulæ sinceritatem fædis maculis inquinantes; vt nihil ferè in prisca Orphicorum Theologia reliquerunt puritatis, non alia de causa quàm quòd Thracum & Phrygum lingua, è qua fabulæ ad ipsos erant antiquitatis deriuatæ, ignorarent. Quid enim, quæso, rationis habeat,

*Iurare Deum  
per suam vniõ-  
nem, quare  
Orphici pri-  
sci finxerunt.*

*Sticht.  
Stix unde di-  
catur & qd  
significet.  
Rex unde  
dicatur.*

beat, Iouem per tristem noxiamque aquam iurare, cum homines etiam norint, non esse iurandum, nisi per maiorem, ut plus nihil accedat orationi firmamenti, quam persona loquentis adferre possit: quo fit ut Deus, cum maiorem se non habeat, per semetipsum iuret, vel per suam ipsius ordinatissimam structuram, *Sticht* nobis vocatam, e qua in potentia eius deducimur cognitionem. *Sticht* autem, quod est recto ordine rem quampiam constituere, deriuatur a *Stiget* / quod est sursum contendere: quoniam is qui ordine quippiam constitutum vult, necesse habet ut omnem operationem actionemque suam ad supremam causam referat, a qua omnis ordinatio procedit. Videmus itaque quantum momenti habeat ad rerum naturam perspiciendam diligens primarum vocum examinatio, cuius formulam & typum quendam in hac voce *Et*, atque huius nominis monitu, in Styx ostendi. Ceterum quia omnis haec nostra opera ad rectas nominum rationes eruendas tendit, non erit alienum, si vocabuli occasione ultra quaeramus, an iuramenti siue iurisiurandi apud Latinos nomen e sermone nostro traxerit radices. Iuro a voce Ius deductum videtur; ita ut si, vnde Ius dicatur, intelligamus; si-  
 mus etiam intellecturi, vnde Iuro descendat. Ius, inquit Donatus, quod omnia recta & inflexibilia exigit. Vlpianus Ius a Iustitia appellatum nimis superne mihi videtur dixisse; cum Iustitia a Iusto, & Iustum a voce Ius deductum videatur; cum Iustum id sit  
 quod secundum ius fit; & Iustus, qui ius siue aequitatem in omnibus seruat. Quod si nunc ulterius quaestio procedat, quae sit huius vocis Ius etymologia; magnum credo apud Latinos fore silentium. Est sane vox nostratibus & Romanis communis, vnius solius elementi truncatione a nostris ad Latinos transgressa. Cum igitur concedendum sit, ex ea lingua natales habere in qua ratio eius inuenitur; spero me demonstraturum, nostratibus originem eius deberi. *Iust* aequum apud nos dicitur, nulla scabritie aut inaequalitate offendens; quod nostras esse, conuersio contrariam significationem adferens aperte monstrat. *Stuit* idem est quod inaequalitate offendo; quod ex verbo *stuit* intelligitur, *Dat stuit* / id est, hoc non aequaliter transit, sed offendit. *Iust* verbum est ad aequalitatem redigo, omnibus in rebus usurpatum; contrarium est *Stuit* / adiecto Tau de more nostro; quod in corporibus quidem idem quod offendit siue repellit signat; in sermonibus vero tantum valet, quantum si dicam, Non seruat veritatem, id est, oratio eius non quadrat cum re ipsa. Hinc *Stuitiosus* is dicitur qui mendaciis hominibus imponit, vulpeculae dolos imitando. A *Iust* Latini Ius & Iustum mutuati sunt: hinc & Iubeo e nostratibus dictiunculis compositum est, quasi *Iust hie* / id est, iustum impero; in posteriore vocali diphthongo, qua Latini carent, in e simplex commutata. Non mirum igitur est, si a Ius fiat Iuro, cum nihil aliud sit Iuro, quam testari rem conuenire cum ipsa veritate, quod nos diceremus *Iustum* / id est, ad aequalitatem redigere: quod iuramentum sit, teste D. Paulo, omnis controuersiae finis, id est, inaequalitatis. Graeci *ἄρκον* pro iuramento dicunt; quod quamuis & Grammatici ad varias origines referant, quas in Etymologico licet videre; mihi tamen videtur primi sermonis vnguenta redolere. *ἄρκον* enim est absoluta & prima notitia, ab *ἄρ* / quod principium est, & *κον* / quo notitiam significatur; ut originalem notitiam queas interpretari. Iuramentum sane cum finis esse debeat omnis controuersiae, ad ipsum fontem omnis notitiae accedit, ut ex ipso testimonium veritatis sibi deriuat; atque hac ratione *ἄρκον* dici meretur, id est, notitia ab ipso primo veritatis origine petita. Hierocles aureum Pythagorae carmen exponens, sic *ἄρκον* exponit, ut diuinarum legum obseruationem iuramentum appeller, quo omnia quae creata sunt ad cognoscendum Deum, ei annectuntur & adaptantur: quorum aliqua quae semper cum Deo sunt, semper iurandum colunt & seruant; aliqua, quae nonnumquam a Deo discedunt, iuramentum nonnumquam infringunt, & diuinae legis ordinem & iuramenti fidem praetermittunt, eo ipso facto impij. Videmus hic iuxta Hieroclem, qui plura in hanc scribit sententiam, iuramentum in vnione cum Deo consistere; quod nostrati voce expressum est: veritas enim omnis, omnisque solida notitia ex hac vnione procedit, quae ob id merito *ἄρκον* / id est, origo notitiae vocatur, a quo Graeci *ἄρκον* fecerunt: quoniam idcirco per Deum iuranti fides adhibetur, quod pro certo teneamus, non solum Deo omnia nota esse, verum ab eo etiam omnis vera notitiae principium proficisci. Hinc vulgo loco iuramenti dicere solent, Deus nouit, hoc ipso pronuntiato originem omnis & scientiae & veritatis testantes; quo fit, ut non iurent tantum, sed



tum, sed veram etiam nominis ratione, qua Iuramentum apud Græcos ὄρκος vocetur, addant. Adspirationem verò quæ in *Orcont* non est, irreplisse credo ex illorum opinione qui vocem ab ἔρκος, quo murus notatur, tractam esse sibi peruasurunt. Latini melius Orcum citra adspirationem in alia quidem notione dicunt, at ea tamen quæ ex eodem fonte deriuetur. Socrates Plutonium, ob immensos sapientiae thesauros quibus abundet, quosq. nemini communicet, nisi sit à corpore absolutus, dictum putat *ἀδὴν δὲ πρὸ τῆς εἰδέναι*, id est, à sciendo: quod ut vnde acceperit haud scio, nisi ab Orphico quopiam acceperit; ita hoc inde clarissimè cerno, Orcum apud Latinos è prima lingua nomen retinuisse, in qua *Orcont* notat primum omnis scientiae fontem. Hinc adagium illud vetustissimum, *Orci galea*, siue ut Græci dicunt, *αἰδοῦς κορυφή* eam accipiet lucem, quam nemo hactenus maximè ipsius potuit inferre obscuritati. Si quæ *Orci galea* tecta sunt, ea nullo modo videri possint; nihil magis hac galea tectum puto, quam huius prouerbij causam, in qua ut plurimum Zenodotus, & Erasmus, & Gyraldus laborarint; primam tamen eius & veram originem non attigerunt, quam nobis statim in ipso nomine sermo noster interpretatur. Tota prisca Orphicorum poësis ad veræ Theologiæ, & eius quidem nostræ, arcana, à maioribus ænigmatibus inuoluta, est referenda; à quibus quantum aberrat, tantum à vera poësi degenerauit; degenerauit vitio sanè eorum, qui sinceræ sapientiae ignati, somnia sua, & ineptias, & anilia deliramenta vix à pueris toleranda, Musarum sacrario inuexerunt. His igitur relictis, quærat, *Quinam Orcus galea sua* sit inuisibilis; quod non aliunde melius, quam ex Mose intelligetur, qui à Deo ipso hæc accipit verba: *Videbis posteriora mea, faciem autem meam videre non poteris*. An num aliud est, faciem Dei non videri, quam *Orci caput* sic galea tectum esse, ut non cernatur? Quis verò *Orcus*, nisi summum bonum, cuius maiestatem Socrates in Rep. ait esse augustiorem, quam ut eam sermone posset explicare: à quo quamuis omnis notitiæ exordium est, tamen non videtur nisi per Solem boni filium. Chalcidius in Platonis Timæum scribens, de hoc principio sic agit, ut originem quidem rerum, ex qua ceteris omnibus quæ sunt, substantia ministratur, esse summum & ineffabilem Deum dicat. Bene profectò ineffabilem dixit, quem inuisibilem esse scimus, de quo Orpheus:

*Αὐτὸν δ' ἔκ δεξιῶν, ὡς εἰ γὰρ νεφέος ἐστὶν ἕρμα.*  
*Ipsam non video, quod sit caligine septus.*

Plutarchus inscriptionem ex templo Mineruæ in Ægypto recitat, in qua sapientia summi patris, & omnis sapientiae causa, quam *Orcont* lingua nostra vocat, hoc post alia de se dicit: *τὸν ἐμὸν πέπλον ἐδέξαι πῶ θνητὸς ἀπαράδωκεν*. id est, Peplum meum nemo unquam mortalium reuelauit, siue capiti meo ademit. Hac de causa dum de occulto hoc numine Ægyptij sacerdotes agebant, ter acclamabant: *ἡρώτη ἀρχὴ σκότος ἕως πάντων νόστων, ἀκότος ἀγνώστων*. id est, Primum principium tenebræ omni intelligentia superiores, tenebræ nulli cognitioni peruix. Has tenebras *Orcus galea sua* nobis significat, tectus ille quidem, sed non totus; quoniam caput dumtaxat à mortalium oculis abscondat, potentiam suam per opera filij, cum quo idem est, iuxta illud, *Pater & ego unum sumus*, ostendens; *Orcont* ergo, siue Latina terminatione, *Orcus*, est ipsa patris sapientia, cuius sapientiae caput galea tectum est: atque inde, qui tam occultas res nouissent, ut ceteros mortales exlarent, vel tam prudenter aliquid executi essent, ut nullius alterius acies consilij profunditatem posset intueri; ij dicti sunt *Orci galea tecti*: quod scilicet mens ipsorum tam altè in sapientiae tenebras penetrasset, ut inde, tamquam ex altissimo omnis intelligentiae apice, ipsa quidem omnia videret, à nemine verò videretur. Quis nescit *Palladem galea munitam*? at qua galea munita sit, non omnes fortè cernunt. E Sphinge, quam aliqui cono apposuerunt, hoc licet coniectare, non vulgarem cassidem fuisse, sed quiduis potius, quam illud quod primo statim aspectu polliceri videretur, indicasse. Certè Homerus quid sibi hoc Sphingis ænigma veller, videtur subodoratus, dum canit,

*ἄντραρ ἀθήνην  
 Δὴν αἰδοῦς κορυφῆν μὴ μὴ ἰδὴν ὄβελμος ἄρκος.  
 Sed casside Pallas*

*Orci se texit, ne ipsam Mars cernere posset.*

Quid hoc tandem est, quod ne Mars quidem Palladem *Orci galea tectam* videre possit?

*Orci galea.  
 αἰδοῦς κορυφή*

*Orphicorum  
 poësis ad  
 Theologiæ  
 arcana re-  
 ferenda.*

*Orcus galea  
 sua quinam  
 sit inuisibilis.*

*Orcus quid  
 significet.*

*Pallas qua  
 galea munita  
 sit.*

possit? Illud nempe, quòd Pallas omnia sua consilia è Iouis cerebro, & summo sapientia vertice petat, quem caligine perpetua septum dixi, quam Martis oculi impuri, & contrariis inter se elementorum turbis impediti, penetrare non possunt. Mars enim nihil aliud est hoc loco, quàm temeraria quædam ferocia, nulla ratione, aut certo consilio, sed insana & furibunda ira ad prælium impellens. Pallas verò prudentia est cautè omnia circumspiciens, non solùm armis, sed consiliis, & iis quidem præcipuè, nixa. Non mirum igitur, si Palladis prudentiam, qua sua consilia & moderabatur & occultabat, Mars non potuerit peruidere: cum animus ira concitatus, & totus æstuans, nihil umquam possit vel sani cogitare, vel ab aliis prudenter cogitatum intueri: quia crassus circa feruentia præcordia fumus omne mentis lumen offuscet atque exstinguat. Hac de causa cum Mars à Diomede Palladis auxilio vulneratus è pugna se subduceret; non Orci galea, quam nullam hic demens, ut eum ipsa Iuno apud Iouem vocat, poterat habere, se abscondit; sed obscuritate quadam, qualis in aère ex nubibus apparet, dum ex nimio ardore ventorum tempestas cum turbine excitatur, quod frequenter in æstate contingit. Iracundi enim & furibundi animi, si quid aduersi contra expectationem accidat, mox infano clamore, qualis Martis fuit, & procelloso impetu ordinem laxant, & dissipant; & quantum vel equis vel pedibus valent, fugam capeffunt. Quia verò ventosa hæc tempestas ex ardore circa pectus oritur; non procul inde vulnus accepit, in ipsis nimirum hypochondriis ad eam partem qua cingebatur. Caligo autem qua tegebatur, tam non erat occulta, vel Orci galeæ similis, ut etiam à Diomede, qui homo erat, cerneretur. Possem equidem totam Persei fabulam, licet miseris modis corruptam, & à prima veteris sapientia veritate distractam, ad hoc prudentia contra aduersa præsidium reuocare, nisi delicatorum hominum stomachum vererer: & hæc etiam ipsa quamuis breuiora sint, quàm rei postulat amplitudo, nescio quomodo diutius me demorentur quàm existimabam. Hoc vnum satis indicij dabit, quæ dixi, vera esse, quòd Perseus, omnibus suis ad optatum finem perductis, galeam Orci Mercurio obrulerit, hoc suo facto confessus, non alij eam conuenire, quàm ei qui excellenti mentis celeritate ad obscuram rerum caliginem adspirare posset. Non possum tamen illud omittere, quantumuis properem, quòd *κωνη* vox galeam Græcis notans, nostrati quoque lingua debeat: quod nisi ita sit; etymologiam mihi de sermone suo promant. Dicent fortè, sic dictam, vel quòd è corio canis fieret, vel quòd canis caput in cono præferret: quod quàm sit ridiculum, quis videbit. Apud nos *Cum* / vel *Con* / ambiguum est ad notitiam, & ad imperterritam animi fortitudinem notandam: idquæ ea, ut videtur, causa; quòd fortitudo animi ex accurata eorum notitia, quæ agenda faciendæ sunt, oriatur. *Hæ* / vocali longa, caput signat, ut in Gorodanicis satis latè me recordor tradidisse. *Cum-er* / igitur, ad verbum, caput est vel imperterritum, vel notitia scientiaque rerum insigne: quæ vox, compositionis lenioris gratia, adspirationem de nostro more perdit. Ex *Cum-er* / Græci fecèrunt *Cune*, abiecta littera, quam terminationis Græcæ forma non admittit. Galea igitur *Cum-er* / siue Græcè *κωνη* vocatur; quia caput reddat imperterritum, & audax ad quosuis ictus recipiendos. Hic velim benignum candidumque symbolorum interpretem rogatum, ut diligenter videat, quanta arte pro sapientia tessera, *Cune* sit accepta; in qua non illud modò indicatur, sapientiam optimum capitis esse munimentum, & certissimam aduersus omnia incidentia pericula galeam: sed hoc etiam additur, ut ex voce ipsa *Cune* intelligi queat, cuius rei notationem galea capiti imposta gerere videatur. Est enim duplex conuenientia; altera ipsius galeæ cum sapientia; altera eorum quæ de voce *Cune* intelligi possunt, si ad primos natales vocetur. Quamobrem *αἰδος κωνη*, si vtraque vox ad originem referatur, idem erit, ac si quis dicat, Dei omnia scientis galea; vel, sciens peritumque rerum caput. Quid, an quicquam potest esse, quod vel significantius, vel verius moncat eum qui in tutela sit eiusmodi Dei & eiusmodi capitis, facillè posse quæuis pericula prudenter declinare; & iis consiliis quæ alij non videant, maximam sibi comparare securitatem? Quid autem de Socrate in voce *αἰδος* interpretatione sentiam, alias forsàn: hoc saltem ex ea modò suspicor, eum à doctiore quopiam accepisse, penes hunc Deum omnis scientia fontem esse; vti in Orci nomine *Cimbri* docentur. Redeamus nunc ad vocalem, cuius & naturam, & in vocabulis usum, proposuimus considerandum. Ostensum est, *C* vel

Mars.

Pallas.

κωνη, id est, galea, unde dicitur.

Cum vel Con.

Hæ / id est, caput.

αἰδος κωνη.

vel **Ent** dici pro vno; **Ee** quidem ante consonantem, **Em** verò ante vocalem: loco cuius duplicis **Ee** siue **E** per longum tempus tractum, aliquibus in vsu est **Ein**; à quo **ēis** Græcorum, & **ēy**, & **Vnum** Latinorum, vocali ad latiore sonum transeunte. Hebraei **E** quidem pro **Vno** retinuerunt, sed adiecerunt **God**/ominis causa, quo **Deus** notatur. Nam **גוד** fit ab **E** got/ id est, **Vnus** **Deus**. Sed de hac voce in numeris. Ab eadem vocula, apud nos finis **Ent** dicitur; quo nihil aliud signatur, quàm id quod cum **Vno** est deinctum, vel **Vnum** omnia colligans; quia **Tau** videlicet vinculi indolem habere dicatur. Est enim finis, vnum quiddam, multa ad se tendentia vniens. Finis namque, & **Vnum**, sic inter se iuncta sunt inseparabili concordia, vt ad ipsum **Vnum** omnia, tamquam ad vltimum bonorum, ferantur. Quamobrem nemo in sermone nostro finis audit mentionem, vt non statim moneatur, sum mum homini felicitatis gradum in vno stare; & idcirco in primis nobis cauendum esse, ne multitudine & diuersitate vel negotiorum vel curarum animus noster ad varia distrahatur. Martha, Martha, inquit ille vnus & verus cælestis patris filius, sollicita es circa plurima: at vnum est necessarium: Maria optimam partem elegit. Quam verò partem? Eam, vt nihil in vita sibi curandum putaret, cuius occasione ab vno primo omnium principio auocaretur; nihil vt potius priusque duceret, quàm vt per filium, in cuius noticiam singulari gratia modo erat pertracta, ad patrem adspiraret; ac quamdiu in terris esset, perpetua supremi boni meditatione viam sibi per Christum strueret, ad vnum omnis boni paterni coram intuendum. Quamobrem, qui ad optatum & verum hominis finem rectè cupit peruenire; **Vnum** semper spectet, atque perpetuò cogitet, tantum sibi temporis felicitatisque perdi, quantum itineris ad plura, quàm vnum, impendit. O monitionem verè auream! ô gemmeam primi nominum factoris sententiam! Quis enim, cum finis nomen ab vno deduci sentit, non confestim quæret, quòd illud sit vnum, ad quod, tamquam ad finem, vt omnes contendant, ab ipsa finis nomenclatura monentur? Quod prolixè in totis Philosophiæ latifundiis disputatur, omnia ad **Vnum** tamquam ad vltimum bonorum ferri; id nomenclator noster tribus litteris indicauit: de quarum potestate, si tres Platonis imperatores declararem, quibus ad tres in Deo personas allusit, licet id ipsum quod vel ab Ægyptiis, vel ab aliis vetustioribus acceperat, fortasse non intelligeret; nimis apud quosdam superstitionis crimen subirem: certè à veritate ne latum quidem vnguem discederem. Sed de hac re tum fortè nonnihil, cum de nomine Dei trilittero pauca quædam, Deo ipso volente & suggerente, in medium proferemus.

**P L V S** ad propositum faciet, si consideremus, ecquid alia linguæ ab hac voce sint mutuata. **ἐνν** καὶ **νέα**, apud Atticos, dies mensis vltimus & primus dici videtur; quem Varro intermestrem nominatum dicit: quòd putaret, inter prioris mensis senescentis extremos dies & nouam Lunam, esse diem, quem diligentius Attici **ἐνν** καὶ **νέα** appellarint: quòd ea die potest videri extrema & prima Luna. Extremam Lunam & primam die quapiam videri, Varroni non credam: sed idcirco **ἐνν** καὶ **νέα** diem sic dici opinor; quòd in ea, luna & noua sit & vetus; solem nimirum cursu suo & affecuta, & nouum rursus orbem à Solis gradu exorsa; atque illa quidem ratione **ἐνν**, vel vt Æolicòs, **ἐνν** hac **νέα** vocitanda. Quidam **ἐνν** tricesimam, quidam primam mensis diem vocant; vt Hesiodus:

Πρῶτον ἐνν τετρας τε καὶ ἑβδόμη ἡρὸν ἡμᾶρ.

qua quidem computatione, **ἐνν** καὶ **νέα** Græcorum, eadem esset cum Latinorum **Calendaris**; quam Græci alio nomine **Νοομνίαν** vocarunt. Harpocration Hyperidem citat, cuius hæc est sententia: Quam apud nos tricesimá, siue Triacada, vocamus, Athenienses **ἐνν** καὶ **νέα** vocant; propterea quòd finem contineat mēsis prioris, & exordiū sequentis. Nobis de hac controuersia suspicio oritur, peregrinum esse huius diei apud Athenienses nomen, quam nomen **Calendarum** maiorem in modum auxit; cui & id accessit, quòd **ἐνν** ad **Æoles** propter adspirationem ablatam, & geminatam consonantem, referant. **Ent**/ & **Beu**/ nobis tantundem est, ac si diceretur, finis & nouum. Qua verò de causa **ἐνν** vltimam apud Græcos significare possit, non video; cum etymon eius **δὰρ τοῦ ἐνός** petant, ad quod reductum, primam potius, quàm vltimam, significaret. Mihi placet, ipsam **Νοομνίαν** ita vocari, quòd ea die prioris lunaris cursus finis, sit noui princi-

principium; quam appellationis causam Hyperides expressit, & Varro adiecto errore indicauit. Quamobrem nisi docear, *ἔτερον* pro ultimo poni; sicut ponitur pro eo quod est vnus anni, apud Theophrastum; non facile ab ea opinione deducar, qua credo, nomenclaturam ex ea lingua ad Athenienses venisse, qua illi vsi sunt qui prima Athenarum fundamenta iecerunt; quibus *Ἐν* finem notat, & *Ἰεῦ* siue *Ἰεῦ* nouum; è quorum illo *ἔτερον*, ex hoc *Νέον*, ad normam suam Græci accommodarunt; quo finis mensis præcedentis & nouitas sequentis notaretur. Hanc diem cum Hesiodo primam mensis facio, partim poetæ auctoritatem secutus, partim vetustam Romanorum consuetudinem, qui eandem diem Calendas nominarunt, voce minus corrupta.

A P V D Nonium Marcellinum legimus hæc verba: Calendarum vocabulum proprium Varro complexus est de vita populi Romani lib. primo. Itaque Calendis calabantur, id est, vocabantur, & ab eo Calendæ appellatæ, quod est tractum à Græcis, qui *καλεῖν*, vocare, dixerunt Macrobius à Calo verbo Græco curiam Calabram deducit, in Capitolio casæ Romuli proximam, in quam, plebe calata, id est, vocata, Pontifex, quot dies à Calendis ad nonas superessent, pronuntiabat; & Quintanas quidem quinquies dicto verbo Calo, septimanas repetito septies prædicabat. Quis hic non miretur, Pontificem Romanum ad plebem de computatione mensis agentem, Græcè loqui, quàm Latinè maluisse? Facile quidem hoc ad Græcos Latinis perfugium permisissim, si ab eisdem Nonas & Idus interpretarentur; in quibus cum aliæ aliorum apud præcos etiam sententiæ commemorantur, ipsa controuersia antiquitas omnem mihi eleuat earum auctoritatem. Cimmeriis potius, vetustissimis Italiæ incolis, has voces acceptas ferre debuissent; à quibus etiam ipsos Græcos maximam linguæ suæ partem accepisse, cum hic, tum alibi, non semel indicaui. Non equidem vel hoc, vel alio loco, ab vnus vocis artificio tam latè ad eius sobolem excurrerem; nisi scirem, nihil maiores vires habere, ad fidem rebus nouis & apud omnes absurdis, faciendam; quàm luculentam complurium exemplorum inter se consentientium copiam; quorum multitudine & densitate, aduersa sententiarum acies, tamquam Macedonica quadam phalange, perumpatur & dissipetur. Nunc igitur, vt vnde Calendæ hanc habeant nomenclaturam, clarè cernatur, quamquam nihil eius fabricator ab artis regulis discesserit; prius examinandum quid sit *Cal*/ vocali breui pronunciatum. Crebrò monui, plurima vocabula in obliuionem abire, & id non rarò accidere, quòd veterum ferè & longo vsu detritorum nos soleat pigere, dum nouis semper, velut fastidiosi stomachi, inhiamus. *Cal* vnum est ex diuinissimis vocabulis, ipsum pulcrum significans, rem omnium votis expetitam; cuius compositionis artificio magna concludit rationum vbertatem. Aliam enim de naturâ singularum litterarum causam habet significationis; aliam è compositione duarum, in quas solui potest, vocum. In primis igitur, quia pulcrum & bonum sic sunt connexa, vt separari nequeant, & vtrumque primum Deo conueniat, hoc, vt causa omnium & efficiens & finalis; illud, vt pulcrum omnia vehementissimo impetu ad se trahens, & ad diuinum alliciens amorem: diligenter est à nominis architecto obseruatum, vt ternarius litterarum numerus diuinam imitaretur trinitatem; & illam quidem eo ordine exprimeret, vt vox à spiritu sancto, ad amorem omnia incitante, exordium sumeret; ac deinde filij personam adderet, postremò, patrem, velut apicem omnium, indicaret. Pulcra sanè Dei contemplatio: sed eo difficilior, quòd caprum humanum excedens, nos alta profundissimi abyssi caligine inuoluar; nec aliud vel cogitare, vel loqui in obscuro hoc silentio fas sit, quàm ipse Spiritus sanctus ecclesiæ inspirauit. Cum igitur omnium diuinorum reuelationem Spiritui sancto attributam videamus; ita vt hunc semper, dum quippiam nobis diuinitus declarari cupimus, inuocemus: non malè ei ipsum pulcrum adscribemus; eo quòd hoc nihil aliud sit, quàm id quod rerum omnium nobis offert perfectionem, è qua, velut è Sole, lumen emanat. Rursus, quia amor ad Spiritum sanctum pertinet, & eius personæ propriè præcipueque conuenit, & amoris generatio ipsi pulcro debetur; non puto me falsum iri, si pulcrum quoque ipsi adscribam. Amorem autem à pulcro gigni atque ali, vel Platoni, vel rationi credamus. Quamobrem Spiritus sanctus ad ima vsque vniuersitatis vndique pertingens, diuinorum operum pulcritudinem per omnia diffundit, atque eam sensibus nostris offert vsurpandam, & menti cogitandam; cuius illecebris pulsati animi nostri,

*Non sicut  
Ἰεῦ.*

*Cimmerij ve-  
tustissimi Ita-  
liæ incolæ.*

*Calendæ vn-  
de dicta.*

*Cal / id est  
pulcrum.*

*Ternarius lit-  
terarum nu-  
merus diuinã  
imitatur tri-  
nitatē in di-  
uisione Cal.*

ad amorem incitantur. Hæc igitur pulcritudinis species, Spiritus sancti nobis gratia communicata, ad amorem vrgens, per Cappa denotatur; quod Terentianus dicit linguam compellere; vt se dentibus applicet; quod his versibus à me antè citatis, & pòst rursus vtendis, expressit:

*Vtrumque latus dentibus adplicare linguam  
C pressius vrget; sed & hinc & hinc remittit,  
Quo vocis adharens sonus explicetur ore.*

Cernis hîc linguam vrgeri, vt se dentibus vtrumque applicet, ac sonum adhærere, aded vt vix explicetur, quo fit, vt pulcritudo nos vrgens, vt nos pulcris applicemus & adhæreamus; optimè per C litteram figetur. Verùm quia quod vrget, ad aliquid vrget, elementum succedit, quo recta via indicetur, quod est A. de cuius vi satis multa dicta sunt. Quæ autem persona hîc indicetur, ex eo discamus qui dixit, *Ego sum via, veritas & vita*. D. Paullus ad Romanos & Ephes. scribens, docet, nos per Christum accessum ad patrem habere, non de alterius, quàm de ipsius Christi, doctrina. Cùm igitur A accessus ad aliquid designet notionem; non potuit symboli ratio vllò alio elemento melius constare. Vltimum verò elementum cæli in ore apicem linguæ parte suprema feriens, an non optimè illud exprimit, ad quod, vt summum & supremum, omnia feruntur? Sed hæc obiter sint indicata potius, quàm explicata, mysteria; quæ stuporem mihi magis & silentium incutiunt, quàm claram suggerunt orationem. Illa igitur mirati atq. venerati, de pulcritudine philosophico more differamus; nec eam aliud esse cogitemus, quàm concinnam quandam partium omnium dimensionem, & aptam earum inter se commissuram; quæ cùm sua sit rebus singulis, tum maxima elucet in tota rerum vniuersitate; cuius illicibus rapimur ad ipsum pulcritudinis opificem, qui ad exemplar & ideam suam omnia fecit decora. Et sit hæc quidem vocabuli Cæl in prima elementa solutio; quorum talis est natura, & tanta inter ipsa compositionis concinnitas, vt ipsum pulcrû pulcrus nomen habere non possit. Quòd si Cæl in *hæ* & *hæl* partiaris, vocem expresseris vehementer amantis propriam. Idem enim est *hæ hæl* ac si dicas, maiorem in modum te rogo, & enixo desiderio cupio, vt me serues: qua precum formula omnes ij qui ardenti amore flagrant, vtuntur, ab ipsa pulcritudinis, vt sic dicam, lunge compulsi. Dicunt enim se amore languere ac perire; atq. idcirco rogant ipsum amatum vt se seruet, permisa nempe pulcritudinis communicatione atque fruitione. Potest & aliter solui, vt ex *hæ* & *hæl* coisse videatur, qua ratione Cæl idem erit ac si dicas, desideriorum vehementium summa, siue omne id ad quod ingenti appetentia rapimur; quod nihil aliud est quàm ipsum pulcrum. Quòd si Plato in hanc vocem incidisset, atq. vim eius totam & significationem edoctus fuisset, quibus ille præconiis pulcritudinis nomen de pulcritudine celebrasset! Quoniam verò nihil pulcrum, nisi integrum sit; factum est, vt Cæl pro integro nonnumquam vsurpetur. Vnde Cælitatem est idem quod vltimam manum nauibus imponere, & efficere ne aquam per rimas vllas admittat: quod tamen verbum per excellentiam nauibus tribuitur; cùm alioqui ad quæuis vasa integra reddenda spectet, vti ratio ipsius declarat. Inter Imperatores Constantinopolitanos quidam recensetur Calaphates ab hac arte nomen sortitus; qua de re Lilius Giraldus commentationum de re nauali lectorem non celauit. Nec mirum, ad Pontum Euxinum huius vocis vsus fuisse, cùm & in Galatia lingua nostra vigerit, & hætenus in Taurica Chersoneso, prisca Cimmericorû sede, plurimis sit vernacula; licet Tartaricam & Turcicam, propter commercia & dominium, præterea discant. Qui veteres idiotissimos apud nos necdum penitus obliuioni tradiderunt, dum quempiam à forma & morum integritate laudant; vulgò dicunt, *C'is cen gode Cæl* id est, bona est forma, & candido animo. Apud Flandros olim proprium quoq. feminatum nomen videtur fuisse, quod nunc illis dant, quæ Catharinæ nomen in baptismo suscipiunt. Ab Antuerpia ad diâs leucas distat optimum, mœnibus non inclusum, Cælos nominatum, cui à Cæl & *loo* nomen esse quiuis videt. Quid *loo* sit, in Atuatice aperui; vbi de *Loouen* & *Wenlo* non nihil dixi. Apud Græcos *καλλος* & *καλοι*, & apud Hebræos *הַ* & *הַ* ab hac nostra voce remanserunt; quod nisi fateantur, etymologiam meliorem ostendant. Quid quòd conuersio, sermoni nostro peculiaris, clarissimè demonstrat, cuius prima ab origine sit vocabulum. Quia enim Cæl pulcrum significat; & nihil magis pulcritudinis excellentiam declarat, quàm vitium,

Cælitatem.

Calaphates  
Imperator  
Constanti-  
nopolitani.

Galata Cim-  
brica lingua  
sunt vsi.

Taurica Cher-  
sonesus pri-  
sca Cimme-  
ricorû sedes.

Cæl / Cælle /  
Cællehen.  
Cælloo.

nâmos unde  
dicatur.

vitium, turpitudine, & defectus; voluit nomenclator, vt **Lac** vitium defectumque denotaret. A **Lac** voce correpta, fit **Laac** vox producta, qua significatur, paulatim consumor, & ad nihilum tendo; propterea quod vitium defectusque longa sua mora quamuis rem consumant; & quia è longo defectu non est reditus ad integritatem, sed continuus ad nihilum progressus; **Caal** vocali longa quod ex ipso **Lac** fit, per conuersionem idem significat quod **laac**: vt cognoscat, ex malo nil nisi malum gigni. Monemur hac deriuatione vocum, humano generi semel à pulcro ad contrarium digressio, nullam viam ad pulcrum patere, quam quidem vel sua industria inuenire, vel suis viribus insistere queant. Oppositam enim pulcro viam ingressi, in vitium inciderunt, quod est **lac**; è **lac** in **laac** venerunt; & ex **laac** in **taal** regrediuntur, perpetuò magis ac magis ad nihilum tendentes; quod quid aliud est, quam ostendere, per peccatum progressum ad mortem, & ipsam tandem mortem in humanum genus grassari cœpisse. Iam, quia vitia ea maxime quæ in habitum transeunt, vituperanda sunt ab omnibus; **laac** pro vituperate vsurpatur: & quoniam quæ paulatim deficiunt, tandem nihil retinent; **taal** etiam id notat in quo nihil superest: vnde Latini **Calui** vocabulum mutuauerunt. **Calutus**.  
 Quamuis nunc nihil amplius dubitari fortasse possit, quin **Cal** nostras sit vocabulum, & pro pulcro vsurpandum: quia tamen simplex vox paucis est frequentata; placuit, vt vocem addamus, è **cal** pulcrum notante, pulcherrimè factam. **Calf** vitulum nostratibus notare, nemo vernaculorum ignorat: at vim vocis; & pulcherrimam eius compositionem non puto quemquam hæcenus aut intellexisse, aut considerasse. Est igitur **Calf** è **cal**, & **lef**, quod idem est quod vivo, constructum, & more nostro in **Calf** contractum. Dicitur autem **Calf** ferè de omni maiore pecore, in prima & viridi ætate constituto, quo tempore lasciuiendo pulcrum nobis exhibet atque iucundum spectaculum, & quasi florem ipsius ætatis; in quo pulchritudinem præcipuam vitæ esse brutis animantibus, nemo infitias ibit. In libro Malachie verissimi angeli, scriptum est de vitæ datore: *Et orietur vobis timentibus nomen meum Sol iustitia, & sanitas in pennis eius; & egrediemini, & salietis sicuti vitulus de armento*. Elegans, sic mihi vitæ similis contingat, comparatio; dum Christum Soli confert, quod vt hic vitam **cal** terræ calorem suo; ita ille iustitia sua vitam cælestem & æternam: & vt huius noua vitæ salientes facit, & vitulantes; ita illius vitæ facit gaudium semper nouo, semperque duraturo, perfruentes. Adiuuat hanc meam in voce **Calf** etymologiam, Latinorû nomen, quo eundem armenti fœtum appellant. Vitulus enim non ab antiqua voce **Itulus** dictus est, vt videtur Festus opinari; sed à vitæ, formula illud quidè diminuentium, at non ita, vt minus vitæ habere dicatur, sed habere vitam gratiosorem & delicatorem; vt dum corculum, ocellus, basiolum, & similia nominamus. Quia enim omnia in prima & viridi adhuc ætate, maiore, quam post, gaudio exultant & gestiunt; à vitula fit vitulor, eodem modo quo ab os osculum, & deinde osculor. Tamen vitula, pro viridi ætate, non fit in vsu; est tamen in vsu pro ipsa lætitiæ Dea, iuxta Hylli de Diis scribentis testificationem; quam Piso victoriam esse non bene putauit: cum generatim cuiusvis lætitiæ præsidem vitula signet, quod videlicet tum solum gratiosam vitam, siue vitulam, agamus, cum gaudiis indulgemus. Quamuis itaque post victoriam culta sit; ex eo tamen minimè colligendum, eandem cum victoria fuisse. Festus vitulor à vitulis deriuare videtur, vt à **catulus** fit **catulire**. Nonius melius, vitulantes gaudentes, à veteribus dictos putat, à bonæ vitæ commodo; quia eum viuere dicamus qui in summa versatur lætitia: è quo colligas, vitulor, eius iudicio, factum esse à vitæ, à qua & vitulus, quamuis tempus in prima syllaba mutetur; quod in aliis quoque fieri scimus. **Calf** ergo vitulus nobis appellatus, quasi **Callef**/id est, pulchra vitæ; quoniam nihil gaudio pulchrius in vitæ existimetur. Veruntamen quia hæc vitula, vt **Deæ** nomine pro dono eius vtar, imbecillus est, nec diu permanens, sed mox veluti flosculus marcescens: nomenclator in hac voce ea arte vsus est, vt ichnæa conuersione moneamur, gaudium per vitulum symbolicòs denotatum, caducum esse: nec eo contentus, causam indicauit, ob quam hæc vitæ iucunditas ad ruinam tendat. Nam si **Calf** retrò legas, **Flac** habes, quo imbecille & debile significatur; vnde Latini Flaccidum retinuerunt. Nunc ipsius **Flac** etymologia imbecillitatis aperit causam. **Flac** enim, siue **Blac**/dicitur quasi **Dollar**/id est pleni defectus, siue plenum vitij; quorum vtrumque eodem tendit.

Primum enim peccatum & iucundæ vitæ plenitudinem nobis ademit, & vitiorum reddidit plenos. Quia verò *Blat* imbecille notat; tenuit ratio, & loquendi cōsuetudo, vt dum terris vel agris tribuitur, vt loca significet montibus & siluis carentia; propterea quòd primi homines omne præsidium omnemque sui custodiam montibus & siluis committere consueuerunt: vnde factum, vt à nomine *Barg*/ quo mons notatur, verbum habeamus *Bargen*/ pro tueri & in tuto collocare; vt cum dicimus, *† fty Bargen*/ nihil aliud dicimus, quàm si Latinus diceret, Nauem in tuto collocare. Dixi alibi, in hac vocis translatione nos commoneri, primam hominum post diluuium custodiam in monte contigisse; & primam nauem pro portu montem Paropanifum habuisse. Nec credas, à custodia montem nomen accepisse; cum nomen *Barg* de compositionis ratione, prius monti, quàm custodiæ ac tutelæ causam tribuere debeat. Geminâ enim habet notationis causam, alteram profram, alteram versam. Illam quidem à *Bar Hoog*/ & concisione facta, *Barg*/ quo altum denotatur, è quo multa in conspectum veniunt. *Bar* enim non solum idem denotat quod procreo, vnde *Pario* Latinorum; sed crebrò etiam ponitur pro manifestare; in qua significatione acceptum Latinis *Pareo* reliquit. Montibus ergo nomen datum, & quòd in iis altitudo sit, plurima longè latèque oculis subiiciens; & quòd ipsum altum nobis manifestent: quæ posterior notatio è contraria fit compositionis structura, vt *Bar—Hoog*/ idem sit quod manifesto ipsum altum. In etymologia enim omnis vocabulorum analysis consideranda, non modò illa quam extra compositionem libera orationis structura vulgo frequentius vsurpata menti suggerit: quod præceptum tamen non cuiusuis erit rectè sequi, propterea quòd *Hermathena* non quamuis plebeiam, & in vulgus notam admittat interpretationem; sed eam, quæ cum antiquissimorum hominum consentiat philosophia. Quia igitur montes in Ianigenarum sermone nomen habent ab alto manifestando; atque omnes hominum preces, omniaque sacrificia eò tendant, vt Deus, qui ipsissimum altum est, nobis manifestetur, & quodam modo pariat in mentibus nostris, quod altera ipsius *Bar* notatio indicat: placuit priscis illis patribus, vt oraturi & immolaturi in montes ascendere; quo non solum ipso ascensu, sed ipso etiam montium nomine monerentur primarij finis, ad quem omnis oratio, omne sacrificium, omnes carimonix dirigi debent. Cum enim primum nobis regnum cælorum sit quærendum, nec id inueniri queat nisi rex eius altissimus nobis manifestetur, & in animis nostris innascatur, per sui cognitionem: necessarium est, vt hoc vnum nobis semper rogandum proponamus, quo summum nobis bonorum fiat manifestum, & non manifestum modò fiat, sed etiam in animis nostris gignatur. Hinc vides, quis primus fuerit scopus eorum qui in excelsis immolabant; à quo posteri scèdo adulterio degeneres, montes & siluas Deo sacras dæmonibus dedicarunt: quam impietatem Deus vbique ferè & gentibus & Iudæis per vates suos cum maxima zelotypiæ significatione in sacris litteris exprobrauit. Cui ex his perspicuum non est, quantum sermo noster ad priscos ritus intelligendos, & à corruptela, & turpi impiorum abusu sceditate vindicandos, conducatur; ei frustra aurem, quam nullam habet, vellere tentarem. Altera nominis *Barg* ratio de conuersione pender, per quam *Grab* nobis existit, quo quæuis fossa denotatur, & per excellentiam, ipsum sepulcrum, mortuorum corporum domicilium, quo nihil potest magis remotum esse à monte & montis nomine; eo quòd sicut mons altum est manifestans, ita fossa ad occultandum est aptissima. Videant igitur illi qui Domini montem non ascendunt, ne dum se viuere credunt, in alta fossa iaceant sepulti. Rogemus itaque Deum, vt nos à fossa liberatos cum Petro in montem deducat, & in eo nobis gloriæ suæ manifestet sublimitatem, & in eo tabernaculum nobis fiat æternum. Vidimus modò, quid Veteres de montibus & mystico eorum vsu senserint; qua re bene considerata, mox in mentem veniet, quam habuerint de locis planis opinionem. Si enim plurimum ad tutelam firmitatis montibus adscriperint; clarum est, locis planis nihil esse ad custodiam, de ipsorum sententia, infirmius: è quo efficitur, vt planum locum optimo iure *Blat* nominemus, vt pote eum, in quo multum ad plenam locorum laudem desideretur, nullaque sit firmitas ad homines custodiendos, siue symbolicòs, siue simpliciter & nomen & res intelligatur. Discant nunc Germani mei quantum mysteriorum vulgaris vocibus aperiat iis qui norint eas ad veras significationis causas vocare. *flac autem*

*Barg.*  
*Bargen.*

*Bar.*  
*Pario.*  
*Pareo.*

*Oraturi &*  
*immolaturi,*  
*quare olim in*  
*montes ascen-*  
*derint.*

*Grab.*

*Blat.*

autem siue Blat pro imbécilli & infirmo in omnium ore olim fuisse, Hispanorum & Italorum Gotifmus declarat, apud quos *Flacco* hactenus est in eadem notatione. Flacc. Romani eos qui flaccidas aures haberent, Flaccos nominarunt; eo quòd pecoribus infirmis aures flaccidæ sentiantur. Hinc apud nos prouerbum, quo eos quos flaccescere in re quapiam videmus, dicimus aures demittere pendentes. Græcis βλάξ, & βλαπαύω, ελαξ, βλα-  
παύω. & cognata, ex eadem radice manarunt; quorum omnium caussa non alij vlli genti, quàm Teutonice, constat. Festus Blaterare à ελαξ deriuat, nulla recta vel analogiæ vel significationis ratione seruata. Nobis Blat vaniloquū designat; & Blatrem idē est quod inania verba & inepta profundere, à Blet/ quo βληχάω siue balare significatur. A blateren igitur blaterare, sicut à blet balo & εληχάω. Nunc redeamus ad Calf/ cuius conuersio Fiat/ longius nos abstraxit, & multo longius abstractura esset, si mysticam ipsius Calf notationem, quam in sacrificiis habet, cum ipsius nomine conferre vellemus: Ostendere enim oportet, sacra per vitulos mactatos facta, ad pulcrā illam quidem vitam referri, sed multum tamen iis deesse, vt id quod nomen pollicetur, præstare possint: propterea quòd ichnæa conuersio flaccidam nobis hanc vitam ostendens, aperte doceat, veteris legis sacrificia magnum habere veræ plenitudinis defectum, quam Christus, se ipsum in crucis ara immolandum offerens, absoluit; quo factò alia omnia sacrificia cessarunt. Hoc illud est quod David cecinit futurum, *Quoniam si voluisses, sacrificium dedissem, utique holocaustis non delectaberis. Sacrificium Deo spiritus contribulatus, cor contritum & humiliatum Deus non despicias. Benigne fac Domine in bona voluntate tua Sion, vt edificentur muri Hierusalem. Tunc acceptabis sacrificium iustitiæ, oblationes & holocausta, tunc imponent super altare tuum vitulos.* In his prophetæ verbis habemus, omnia sacrificia ad vnum sacrificium tendere: quod cum fuerit absolutum, & ecclesia, siue Hierusalem, muros habuerit super firma petra fundatos, & benigna Dei voluntate fidei gratiam acceperit, in monte sancto ipsum Deum excelsum hominibus ostendente; tum imponentur oblationes & holocausta iustitiæ; tum, inquam, imponentur altari Domini vituli, non illi quidem vmbrales, vt sic dicam, veteris legis vituli; sed ij quorum illi dumtaxat figuram gerebant, qui sunt hominum animi humiliati, & imbécillitatis suæ conscij, cum ipsa vera hostia vniti, & facti vnum corpus, quo in huius iustitia pulcrā & perfectam vitam accipiant, nullo amplius defectu, aut lacuna deformem. Quis hic non videt, quid vituli symbolum denotarit? quis non videt, Christum in cruce immolatum per vitulos sacrificiorum veterum fuisse designatum? cui si nos vniamus, vituli efficitur, & grata Deo patri hostia. Rursus quis hic non mox agnoscit, vnde Ægyptij Apin suum acceperint; & quàm scèdè à veris ritibus in idolomaniam sint prolapsi, dum figuram victimæ, cuius sanguine genus humanum erat abluendum, pro Deo coluerunt; quos Iudæi in deserto imitati, vitulum quoque adorarunt. Mirabilis cacodæmonis calliditas & astutia, qua omnia semper pietatis instrumenta ad idolomaniam detorsit, vbique Dei cultum & honorem in rem suam vertens. Hebræi è Calf/ Aleph, decisa prima vocis littera, quo vox linguæ suæ regulam sequeretur, sibi fecerunt; quam in psalmo octauo in plurali numero positam septuaginta boues, D. Hieronymus armenta interpretatur; cum prima nominis origo vitulos poscat. Nunc itaque clarum, Græcos κάλλος, & κάλον, & quicquid inde manat, de sermone nostro mutuari; nec ea solùm, sed ipsum etiam κάλω verbum. Cal enim iusta ratione à pulcri significatu ad id translatum est, quo homo pulcherrimum sese demonstrat, quoque maximè non brutis modò, sed ceteris etiam hominibus se ostendit præstantiorem pulcritudine. Neque enim hominum pulcritudo tam de iusta membrorum dimensione, & eorum viuido colore spectanda, quàm ex animo, cuius formam sermocinatio maximè declarat. Hinc illud Pythagoræ; Loquere adolescens, vt te videā. Quamuis magnam sapientiam intra pectoris sinus concluderis; si eam tamen sermone non demonstras; & ceteris communices, tantum abfueris à pulcritudinis laude, quantum luna noua à luna plena; quæ eadem quidem est, & semper æquè luminis solaris particeps, nisi cum terræ vmbra impeditur: Verùm non eandem apud homines gratiam meretur; propterea quòd eo tempore quo Solis corpori applicatur, lumen à Sole acceptum ad solem reuerberet nihil hoc indigentem; at cum plena est, quicquid à Sole accepit, benignè mortalibus communicet, atque lumen gratis acceptum quamlatissimè ad



*Dona diuina  
nisi comuni-  
centur, neque  
diuina neque  
bona dici  
queunt.*

*Eloquentia ho-  
num.*

omnia inferiora diffundat. Eodem modo, si quis animum habeat quàm pulcerrimè à mente diuina, siue Sole supermundano illustratum; radios tamen inde ad alios non effundat; sapiens quidem poterit fortassis à quibusdam vocari; verùm pulcer dici non magis merebitur, quàm luna lumen suum à nobis auertens. Dona enim diuina nisi communicentur quoad eius fieri potest, neque diuina neque bona dici queunt, eo quòd inde vnde processerunt, degenerent in contrariam profus naturam: quandoquidem boni ipsius sit, quàm plurimis sese communicare velle; cuius studij tantam vim Plato esse iudicabat, vt non aliam causam quæreret, cur Deus mundum omniumque rerum vniuersitatem creasset. Porro tum demum, cum bonum se communicat, pulcritudo eius emicat, & radiis diuini sui luminis hominum animos percellit, & in amorem rapit. Quamobrem nec humani animi pulcritudo elucet, nisi quæ in pectore sunt, ad hominum aures perueniant, & per eas formæ simulacra ad aliorum animos pertingant. Verissimè sanè Cicero, elegantissimèque dixisset: vt hominis decus, ingenium; sic ingenij ipsius lumen eloquentia, si ingenij pulcritudo citra eloquentiam per se videri vbique posset. Adstringat ille quibus volet angustius eloquentiam; ego illam sic metior, vt quauis lingua eum eloquentem dicam, qui propriis vocibus, & aptè cohærentibus, bene, prudenterque à se cogitata aliis exponit. Quemadmodum autem Sol pulcer à nobis non diceretur, si nullum ab eo lumen ad oculos mortalium deflueret: ira pulcritudinem humanam à nemine dicam impleri, qui non sapientiæ suæ radios per sermonem ad alios finat venire. Quanta verò vis sit huius pulcritudinis, ex iis qui carminum Orphei suauitatem potestatemque stupendam litteris mandarunt, cuius perspicuum est; inter quos Horatius:

*Siluestres homines sacer interpretisq; Deorum  
Cædibus, & victu fædo deterruit Orpheus:  
Dicitus ab hoc lenire tigres rapidosque leones.  
Dicitus & Amphion Thebana conditor arcis  
Saxa mouere sono testudinis, & prece blanda  
Ducere quò vellet: fuit hac sapientia quondam,  
Publica priuatis, secernere sacra profanis,  
Concubitu prohibere vago, dare iura maritis.*

Idem ex Virgilio dicitur,

*Ac veluti magno in populo cum saepe coorta est  
Seditio, sæuitque animis ignobile vulgus,  
Iamq; faces & saxa volant, furor arma ministrat:  
Tum pietate grauem ac meritis si fortè virum quem  
Conspexere, silent, arreptisque auribus adstant:  
Ille regit dictis animos, & pectora mulcet.*

Cum igitur maiores quoque nostri in hac sententia essent, & posteros ex asse huius sententiæ heredes esse vellent; prudenter admodum instituerunt, vt pulcrum, & eloquor, in lingua sua eodem nomine significaretur. Cal enim vt nomen, pulcrum; vt verbum, id nobis, quod Latinis suauiter sermocinor, designat. Hebræi ex Cal h'p fecerunt; pro voce generatiim, ita vt tubæ etiam sonum hoc vocabulo dicant. Latini idem nomen conuertentes, ex Cal/ loquor deriuant, rectius, vi significationis primaria conseruata, quàm si ad omnem sonum, perinde atq. illi, loquelam transtulissent. Hinc Calaberen ij dicuntur, qui inter se in vtramque partem de variis rebus otiosè suaves iucundosque sermones conferunt: quod verbum compositum est ex Cal/ & Aber; quorum hoc rursus compositum ex A particula orationis ad motum hortantis, & Wer/ quod contra, siue ex aduerso signans, deriuatur à verbo Wer, id est, repugno; siue defendo, siue prohibeo: vnde apud Gallos phrasis è Francico sermone restat, vt dicant, *Il m' a defendu*, pro eo quod Latinus efferret, Prohibuit mihi. Quidam, vt à verbo suo, vnde descendit, nonnihil differat, Delta geminata vocali interiecerunt, quo fieret Wedet disyllabum, è quo Weder fecerunt Allemanni; commutatione non ipsis modò, sed nobis etiam frequenti. Ex A igitur & Wer fit Wer/ & mutato duplici digamma in B, quod in compositione suauitatis causa non raro contingit, fit Aber/ quo pro, verumtamen; Germani communiter vtuntur. In compositis item vocibus ab aduersandi natura non recedens, id notar,

*Loquor.  
Calaberen.*

*Aber.  
A particula  
ad motu hor-  
tans.*

*Wer.*

*Weder.*

id notat, quod ei cui iungitur, est contrarium. Sic dicimus *Aber-rechts* siue *Aitr-rechts* / quod nostris propter sonū digamma molliorem est vsitatus, pro eo quod recto aduerbia- / eū. Itā Allemanni eum *Aber-witzig* vocant, qui delirat, cum *Witzig* sapiens vocetur, / quem nos *Wijjs* dicimus: & eum, qui contrā quāam deberet, de rebus iudicat, *Wijjs* / *Wijjs*; quam vocem, quia concursum habet duorum Digamma, in *Wijjs* per syncopen / mutamus. Quemadmodum autem *Wer* aliquando idem quod *Rursus* significat no- / stratis; ita & Allemannis *Aber*. intellecta itaque hac voce, quid *Calabrem* sit, & quam / significationis suæ causam habeat, nō est difficile peruidere. Qui enim inter se ita col- / loquuntur, ut alter alteri repugnet, atque rursus alter suam partem velit tueri, idque / faciant modestē & iucundē, citra iurgia & contentiones, *Calabrem* dicuntur, tum quia / in contrariam partem disputant, nec prohibent quin is cui repugnatur, rursus dicat, / nulla videlicet in liberali otio clepsidra proposita, quæ iterum atque iterum dicendi li- / bertatem tollat. Video profectō verbum hoc non inuito Mercurio natum, quo non in / contrarias modō partes dicentium consuetudo exprimitur, sed illud etiam notatur, ite- / rum atque iterum ad eandem rem licere adferre argumenta. Curia ergo *Calabra*, ve- / rusto Cimbrorum nomine nobis hactenus vsitato, locus erat in Capitolio, proximus ca- / sâ Romuli, in qua seniores, penes quos cura erat sacrorum, de antiquitatibus; de fide- / rum ortu & occasu, de anni mensiumque partitione, de sacris ritibus, eorumque / causis, tum etiam de aliis vel ad naturæ cognitionem, vel ad mores Reip. salutares, vel / ad diuinarum rerum inquisitionem spectantibus, sermones conferebant. Ex hac igitur, / tamquam è sapientum hominum diatriba, quotidianis colloquiis & disputationibus / exercitatorum, omnis ratio sacrorum, omnis anni mensiumque dinumeratio, velut ex / oraculo quodam Pythio, petebatur. Nec equidem dubito, quin priscis illis temporibus, / quibus Romani adhuc nullis opibus florent, ad hanc curiam conuenire homines soli- / ti sint, non solum ut sacra anni que dimensiones discerent; sed præterea etiam, ut in ea / seniores de rebus honestis inter se differentes audirent. Apud verustissimos Græcos *Le- / secha* celebrantur pro locis publicis, ad id constitutis & ordinatis, ut in iis homines vel / ipsi differerent, vel differentes audirent: quæ qualia fuerint, si de sanctis laudatisque æ- / tatis priscæ moribus æstimemus, pro eo atque par est; non poterimus negare, plena fuisse / omnis eruditionis à maioribus per manus acceptæ, & illius quidem tanto sincerioris, / quanto; qui tum vivebant, primis hominibus, à Deo ipso omnem doctis veritatem, erant / viciniore. Hos credimus disputare consueuisse cum de rerum principiis, de vno Deo, / de variis eius ministris, de calorū voluminibus, de que eorum dimensione, de omni / eorum quæ sub Luna sunt, diuersitate; denique de omnibus iis quæ vel de diuinis vel / naturalibus veniunt in quæstionem, tum etiam de virtutibus amplectendis, fugiendis- / que vitis, & de animo à carceris huius corporei vinculis soluendo, & omnibus iis quæ / vel ad publicam vel ad priuatam singulorum felicitatem dirigere possunt. Quid autem / de eiusmodi exercitatione, & eiusmodi colloquiis, posteriora tempora, à graui veterum / disciplina scedē degenerantia, & ad profligatā libidinis mores delapsa, senserint, de hu- / ius ætatis hominibus, & præsertim huius urbis Antuerpianæ, licet æstimare; qui nihil / magis ridiculum ducunt, nihil magis despuendum, quā de rebus ad solidam veram- / que sapientiam spectantibus sermones habere; aded ut Philosophi nomen eo loco sit, / ut apud mulierculas etiam & cuiusvis generis nebulunculos pro stolido & inepto vsur- / petur: nec apud hos solos, in quibus ob imperitiā hæc insania posset tolerabilis videri; / sed apud eos etiam qui summo magistratu, non dico quā bene, funguntur. Hos dum / video, non possum non illius Persiani recordari:

*Hic aliquis de gente hircosa Centurionum*

*Dicat, quod satis est sapio mihi: non ego curo*

*Esse quid Archefilas, arumnosiq; Solones,*

*Obstipo capite, & figentes lumine terram,*

*Murmura cum secum, & rabiosa silentia rodunt,*

*Atque exporrecto trutinantur verba labello,*

*A Egrōti veteris meditantēs somnia, gigni*

*De nihilo nihil, in nihilum nil posse reuerti.*

*Hoc est, quod palles: cur quis non prandeat, hoc est.*

*Aberrechts*  
*siue Aitr-*  
*rechts.*  
*Aberwitzig.*  
*Wijjs.*  
*Wijjs.*

*Calabra Cu-*  
*ria unde di-*  
*cta, & quid*  
*significet.*

*Lescha quid*  
*significent, &*  
*unde dicantur.*

*Philosophi*  
*hac ætate*  
*quanti stant.*

*Hos populus ridet, multumq; torosa iuuentus  
Ingeminat tremulos naso crispante cachinnos.*

**Papa.** Sed quid de sapientiæ professoribus dico? Nónne videmus quo loco sit apud vulgus nomen Paparum, quo nihil venerabilius non modò priscis illis & Ogeniis temporibus, sed Hieronymi etiam & Augustini ætate habebatur? Druides iam eos vocari audimus, quibus nihil abiectius, nihil vilius, nihil foedius potest cogitari. Quid multis? quanto quæque res suapte natura pretiosior, quanto apud cordatos viros pluris habenda, quanto maioribus laudibus extollenda; tanto magis à plebeis ingeniis, & nihil præter fordida & contemnenda admirantibus; qualia sunt plurimorum, ne dicam omnium, vno aut altero, veluti coruo albo, excepto; conculcantur, & pedibus, haud secus ac sputa, proteruntur. At hæc notiora, prò dolor, quàm sint latius docenda. Hoc igitur modo, & hac via quæ olim in Leschis ante Hesiodum & alios vetustissimos scriptores diserebantur, in contemptum abiuerunt; atque inde factum, vt leschæ pro nugis in vsu esse cœperint. Ne verò hoc commentum quis meum esse credat, Hieroclem è primo Philosophicorum libro testem denuncio, qui dicit olim leschas vocatas fuisse cathedras & conuenticula, in quibus quæ ad sapientiam pertinent disputari solent. Herodotus pro ipsa disputatione qualis in Leschis haberi solet, vsurpauit: quo quidem modo in Euterpe dixit, ex aliis sermonibus ventum fuisse in Leschen de Nilo, id est, in ea quæ de Nilo inter naturalium rerum studiosos quærentur. Hinc ἑλληνικά ea vocauit quæ in doctorum hominum conuenticulis frequenter agitabantur. Hesychij Milesij compendium Leschæum exegetem, id est, doctorem, & obscurarum rerum explanatorem interpretatur; è quo facile est videre, quis olim vsus fuerit Lescharum. Iam & Apollo quem Plutarchus Græcorum Exegetem vocat, quòd in dubiis rebus veritatē explicaret, dictus est Leschenorius, teste Cornuto, non aliam, vt ego reor, ob causam, quàm quòd Apollo omnis luminis, non externi tantum, sed interni etiam, quo mens nostra diuinitus illustratur, dator crederetur. Nos Spiritum sanctum ad idem diuinæ lucis donum impetrandum inuocamus; quem Cimbrica Apollinis nomenclatura aptissimè dici posse, quia nimirum omnia reuelat, cum in Saxonice indicauit, tum alibi clarius docebo.

**Adoleschia.** A Lesche, fit Adoleschia, vox æquè atque eius matrix ad nugas & garrulitatem significandam à melioris doctrinæ irrisionibus detorta; non aliter atque hoc sæculo apud Italos pædagogia, quam ipsi corrupto suo sermone Pedanteriam vocant, in summum venit contemptum: cum tamen boni pædagogi partes eæ sint, vt haud sciam, an quidquam inter homines sit potius magisq; venerandum; nisi fortassis præclara Respub. laudabitur, & eius fundamenta contemnentur. Quid verò fuerit Adoleschia priscorum, quamuis ex Leschæ significatu satis perspicuum videatur; tamen spero non ingraturum fore veræ antiquitatis amantibus, si diligentius examinetur. Longius equidem me video euagari à Calendarum interpretatione, & à sono vocalis E ad rerum imitationem adhibendo: sed quid refert quòd me rerum series trahat; modò intra limites eos consistam, vt quidquid adfero, id faciat ad linguæ nostræ cum artificio tum antiquitatem? Qui Etymologicon Græcis scripsit, satis se garrulum præstitit, quo nominis causam, quo garrulitatem vulgò intelligi videbat, explicaret; quem cõsulere, & sequi, per me cuius liberum esto: mihi interim liceat meam etiam censorum verutis obicere opinionem.

**Cretensis disciplina.** Quanta sit Cretensis disciplinæ vel antiquitas, vel apud veteres admiratio; nemo, qui Platonem legerit, ignorat: & si Thucydidi credimus, nihil est ipsorum apud Græcos imperio vetustius: quod eo lubentius ei assentimur, quòd rex eorum Minos non solum antiquissimū apud inferos teneat tribunal; sed etiam dignus habitus est, vt ipsius Iouis esset auditor, & secretos cum eo & familiares haberet sermones. Equū igitur est, vt ea quæ apud illos vel legibus, vel antiqua consuetudine fuerunt sancita, à priscis admodum temporibus fuisse deducta credamus. In his est, quod Ælianus secundo variæ historiæ libro refert, Cretenfi nimirum senatus consulto statutum fuisse, vt pueri leges cum suauis quadam cantus modulatione ediscerent: quo & animi eorum musici concentus oblectamento ad discendum inuitarentur; & quæ didicissent, ea facilius memoria tenerent: tum etiam, ne si quid eorum quæ verita essent, commisissent; ignorantia haberent excusationem: Deinde secundum discendi gradum, Deorum hymnos; tertium, fortium virorum laudes proponere solere. Hinc ego colligo, priscis in vsu fuisse,

omnia

*Leschenorius  
Apollo quare  
dicitur.*

*Adoleschia.*

*Pædagogia,  
quam nunc  
Itali Pedan-  
teriam vo-  
cant, in sum-  
mum venit  
contemptum.*

*Cretensis  
disciplina.*

*Minos Cre-  
tensium rex.*

*Cretense se-  
natu, consul-  
tum de docen-  
dis pueris.*

omnia cum morū, tum sapientiæ totius præcepta succinctis cantiunculis tradi consue-  
uiffe, ob eam quæ Ælianus explicauit causam. Quamobrè cum in Leschis antiquitūs  
& pueri, & iuuenes, & pariter omnis ætatis homines docerentur, dici cœpisse id genus  
carmina ἀδολεσχίας, ab ἄδω, quod est cano, quasi diceres cantiones in publicis hominum  
conuenticulis audiendi discendiq̄ue gratia factis, cani consuetas. Ad hoc genus aurea  
Pythagoræ carmina meritò referuntur, vel ab ipso illo silentij magistro, vel à discipulis  
ex eiusmodi cantionibus in Leschis particulatim ab Homeridis cantari solitis conge-  
stam esse atque confutam, opera, vt quidam tradiderunt, Cynæthi in Chio nati, qui &  
multa carmina de suo inferit, quo ex multis partibus vnum corpus confueretur. Ælia-  
nus Lycurgum ait primū ex Ionia totam Homeri poësim Spartam importasse, ac  
postea Pisistratum vniuersam collectam in Iliadem & Odyssæam fuisse partitum. Huc  
Pindarus videtur respexisse, dum ῥαπτῶν ἐπέων αἰοιδους in Nemeis vocat, quos Gellius  
carminum consarcinatorum cantores vocaret: Quamquam Philochorus id fortè re-  
ferret ad omnium carminum compositionē, quæ confutura quædam videtur ad quod  
docendum, versus Hesiodi de, quo nescio, eius opere citantur:

Ἐν Δῆλῳ τὸτε παρῶν ἐγὼ καὶ Ομηροῦ αἰοιδῶν

Μέλπομεν ἐνναεσίς ὑμνοῖς ῥάψαντε: αἰοιδῶν

Φοῖβον δ᾽ ἄλλα να χρυσάρεα ὄντε κέληται.

Quibus se dicit & Homerum in Delo cantionem nouis hymnis consuisse. Quidquid  
huius sit, & siue à ῥάβδος, id est, virga, quam canentes tenuisse dicuntur; siue à ῥάπτω,  
quod est suo, Rhapsodi nomen sortiti sint: hoc saltem apud omnes cōstat, omnem Hie-  
rologiam, & omnem sapientiam prisca seculis carminibus tradi solere; qui mos ad  
Parmenidem vsque & Empedoclem durauit: qua de re factum aio, vt id genus carmi-  
na, quæ in prisca Leschis canebantur, Adoleſchiæ dicerentur: quæ vox à re sanctissima,  
magna posteriorum ætatum peruersitate, ad nugas est translata, ab iis haud dubiè, apud  
quos sana doctrina pro deliramento æstimabatur: quorum hoc seculo vtinam non tam  
innumeræ myriades inuenirentur. Prisca igitur cum doctrina tum fide Græcus Oda-  
rum Davidis interpres, ἢ ταῖς ἐντολαῖς σου ἀδολεσχίω dixit, pro eo quod est, continuè  
in mandatis tuis meditandis canendisque verlabor: vbi Hebræus textus verbum habet,  
cuius radix itidem nostras est: πῆν enim, cuius futurum hoc loco ponitur, pro ἀδολεσχί-  
ω, homonymiam habet ex eo natam, quòd vocales in prima lingua mutatæ signifi-  
cationem variant, quoniam ῥοχῆ / idem est quod meditando quætebat; ῥαχῆ / locutus  
est, siue dixit; ῥαχῆ / ingemiscit. Tres igitur has diuersas diuersarum vocum signifi-  
cationes in vno verbo confuderunt, dum vocalium discrimen non animaduertent: &  
Tau litteram finalem omiserunt, ne ternarium litterarum, quem curiose nimis affe-  
ctant, excederent. Prima itaque verbi huius significatio à ῥοχῆ / id est, inquirebat; quod  
ad animum translatum idem est quod diligenti meditatione inuestigabat; palam facit  
quid sit ἀδολεσχίω, iuxta interpretis Græci sententiam: reliquæ aperiunt, quantam obscu-  
ritatem pariat vocalium neglectus. Ne tamen & ego ab eorum sectatoribus, qui Ado-  
leschiam & Leschas ad garrulas nugas transtulerunt, Aristophanica derisione, vt Ado-  
lesches explodari, discussa omni remora, quæ me diutius in hac laudatissima antiquita-  
tis consuetudine tenere posset, ad ipsam Etymologiam vocis λέγω accedo: de qua cum  
alij alia scripserint, is ad veritatem proximus adspirauit, qui ἀπὸ τοῦ λέγω, id est dico,  
vocem deriuat. Verbum Lego, Græcorum & Latinorum est commune, sed non eodem  
significatu; cum illis pro dico, sit in vsu; Latinis verò idem significet, quod scripta co-  
gnosco, siue de scripto pronuntio, vel, quæ sparsa sunt, in vnum redigo. Certè vtrum-  
que verbum & vtrumque verbi significatum de sermone nostro manauit, qui Ἔλεση  
vsurpat & pro eo quod Latini legere dicunt, & pro eo quod Græcis est λέγειν. Prima  
verbi notatio est quam Virgilius expressit:

Qui legitis flores, & humi nascencia fraga.

Hoc enim proprie apud nos est lesen: à quo mox facta translatione, transiit ad litteras  
scriptas, quas legere dicimur, dum ex iis dictiones componimus, siue eas efferamus, siue  
non efferamus; quia nimirum eas sigillatim acceptas in vnum conferimus. Præter has  
duas notiones aliud adhuc Lesen nobis signat: dicimus enim, ἢ ἔστι ἢ ἔστι ἢ ἔστι / id est,  
accepit

Homeri poë-  
sis quomodo  
congesta &  
confuta.

Rhapsodum.

Lego Græcorū  
& Latinorū  
unde mana-  
rit.

lesen.

accepit præcepta ad mores formandos, vel ad doctrinam comparandam spectantia, quæ præcepta cum fiant dicendo, factum est, vt Græci λέγω generatim pro dico vsurpent. Qui verò sciam, an Græci & Latini à nobis, an nos ab ipsis acceperimus? Eadem nempe norma ad quam cetera vocabula examinamus; vt nimirum eius linguæ sit primogenium, cuius propriam peculiaremque consuetudinem in vocibus fabricandis sequitur. *Les* & *Sel* se inuicem conuertunt: quorum illud ab hoc manauit; quia in hoc ratio prioris inuenitur. Cum enim *Sel* factum à *Tel* mutatione Tau in Sigma; non linguæ nostræ tantum, sed & Græcæ sæpius admissa, idem signet quod numero; atque is qui numerat, per singulas vnitates eat, vt ex iis vnam summam faciat: nomenclator artis suæ esse putauit, hinc verbum alterum deducere, quo id significaretur quod dixit Virgilius, *Qui legitis flores. & Iuuenes lecti. & Corpora lectissima.* quandoquidem qui sic legunt, per vnitates procedunt, quod est numerare. Hinc deinde eadem vox *Les*, pro eo quod est litteras colligere, quasi in vnam summam connumeramus. Præterea quia is qui alterum docet, hoc in primis spectare debet, ne ipse erret in loquendo, atque idcirco doctoris potius egere, quam doctor esse videatur: factum est, vt *Les* in vsum venerit, pro eo quod est præcepta tradere, cuiusuis tandem ea sint eruditionis: propterea quod selectis omnino verbis opus sit ei qui, dum multa dicit, peccare tamē nolit. Ex hac itaque posteriore loquendi consuetudine Græci acceperunt, vt λέγω pro dico ponant: quamuis latius hanc significationē extendant; nec malè, quod quacumque de re quis dicat, verba legat, ex iis orationem, veluti summam quandam vocum, componendo. Quid quod, vt bene quis dicendi munere perfungatur, necessarium sit non solum annumerare verba, sed etiam è multis seligere quæ orationem componant. Numquid hic sermonis nostri faber solitam suam in nominibus rectè ponendis curam reiecit? numquid dormitauit? Nemo, credo, id dixerit, qui sciat modò quanta vis sit numerorum in oratione, & quanto verborum delectu iis sit vtendum qui aliorum pectora volunt formare. *Les* itaque non solum id est quod Latini Lego dicunt; sed sic etiam in vsum venit frequenter, vt sit Docere, & quauis in re tradere præcepta. Quamobrem difficile non erit, vnde Lesche dicatur, inuenire. Dixi modò Apollinem Leschis præsidere, atque eas viuifico mentis lumine, omnia è tenebris eruente, illustrare: à quo nomen Iæco ad quem docendi discendique causa veniebat, omine faustissimo, inditum est. *Les-schijn* enim ad amussim notat doctrinæ lumen; perinde atque *Sonschijn* Solis lumen. Hinc igitur abiectione altero Sigma, λεχμύω, duplici Iota in *ητα* transeunte; quo propriè significatur doctrinæ lumen impertiri: tametsi à sapientiæ calumniatoribus detortum sit ad derisionem. Nunc & illud clarum vnde Apollo Leschenorius vocetur. Phornutus sic dictum opinatur, quod diem & horas nugis tractandis det: quo nihil nugacius. Nobis *Les-schijn* idem est quod doctrinæ luminis origo: quæ vocis ratio quàm Apollini conueniat, qui non videt; is cum noctuis in clara Solis luce, quàm diu velit, hallucinetur. Illud tamen hic Phornuto debemus, quod eius testimonio Leschenorum Apollinem dicendum esse, alios docere possimus; atque perperam apud Suidam & Liliū Giraldum Leschecorium scribi: qua in re in Suida Cleanthem citante haud dubiè mendum est transcribentium errore inuectum; quod miror Lilio non suboleuisse. Verùm hic errorem errori nectens, dicit apud Phornutum Apollinem vocari Leschenarium: cui lectioni ipsius Phornuti interpretatio repugnat. Nunc igitur quid Lesche sit antiquorum, quid in ea fieri soleat & debeat, vnde originem vox habeat, aperui; & id quidem Curia Calabra occasione, quam equidem apud Romanorū vetustissimos nihil aliud reor fuisse, quàm Leschen Græcorum, nec ad alios vsus accommodatam. Non igitur mirum, ad Curiam Calabram plebem solere conuocari, quo ea discerent quæ ad sacra & dierum nuncupationem pertinerent: cum Calabrum & λεχμύω idem fuisse, vel ad eundem saltem scopum spectasse, videamus. Quia verò Cal pro dissero, à Cal quo pulcrum notatur, descendit; factum vt Cal verbum pro illo etiam ponatur quod Latini Voco dicunt. Ea enim erat priscis religio, vt faustis omnibus omnia exordia constare vellent: & idcirco, cum rerum cognitio à nominibus incipiat, ipsum Cal pro voco posuerunt; quo, quid quid dicerent, pulcrè procederet. Hunc huius vocis vsum, vt pro voco Cal ponatur, Angli hæcenus à vetustissimis suis parentibus Britannis retinuerunt; apud nos ferè solum de consuetudine obsoletum. Ex hoc fonte καλῶ Græcorū, à quo Romani se suum Calo

Les.  
Sel.  
Tel.

λεχμύω.

Cal / id est,  
dissero, &  
voco.

καλῶ Græcorum & Calo Latinorū vnde dicantur.

mutua-

mutuatos esse arbitrantur. Nos prius super hac re Macrobij verba adscribemus; quam sententiam nostram aperiamus. Priscis, inquit, temporibus, antequam Fasti à Cn. Flavio scriba, inuitis patribus, in omnium notitiam proderentur; Pontifici minori hæc prouincia delegabatur, vt nouæ Lunæ primum obseruaret adspectum, visamque Regi sacrificulo nuntiaret. Itaque sacrificio à rege & minore Pontifice celebrato, idem Pontifex calata, id est, vocata, in Capitolium plebe, iuxta Curiam Calabram, quæ casæ Romuli proxima est, quot numero dies à Calendis ad Nonas superessent, pronuntiabat: Et Quintanas quidem quinquies dicto verbo Calo, Septimanas repetito septies prædicabat. Verbum autem Calo Græcum est, id est, voco; & hunc diem qui ex his diebus qui calarentur, primus esset, placuit Calendas vocari: Hinc & ipsi Curia, ad quam vocabantur, Calabræ nomen datum est; & Classi, quod omnis in eam populum vocaretur. Hæc ille. Non possum fati demirari, cum verbum Calo nusquam alibi in vsu apud Romanos esset, ad has res significandas accersitum fuisse, quas nullas in omni Græcorum memoria, vt angulos omnes excusserint, Latini peruestigare potuerunt. Transeunt vnà cum rebus nomina à gentibus ad gentes, vt in plurimis cum priscis, tum recentibus videmus contigisse. Verum illud nescio quid monstri alar, certè mihi solidum non tinnit, inde peregrinum nomen mutuari, vbi nec res eadem, nec nomen inuenitur. Quid, malum, hoc est, ó sapientissime Pontifex, Calendas Græca voce nuncupare, si nullas omnino Calendas Græci nouerunt: adeoque id verum sit, vt ad Calendas Græcas ea futura dicantur, quæ significare volumus futura numquam? Iam quid hoc rei est, quod non satis habeas, noua & inaudita voce rudes indoctæ plebis aures offendere; nisi verbum insolens, & fortasse à nemine intellectum, non bis, veluti cramben bis coctam, sed duodecies repetiuis? Quis hoc, inquam, faceret Græcorum in suo καλῶ? Nemo profecto, nisi vel ineptissimus, vel profus insanus. Necessè igitur habes, ó disertè sacròrum præco, aut aliquam grauem tantæ absurditatis assignare causam; aut fatèri, te non fuisse satis ab interpretibus tuis intellectum, sed aliunde te Calendarum nomen accepisse, & aliud in repetitione Calo mysterium indicasse, quam vel Varro, vel Macrobius, vel horum etiam magistri somniant. Suspicio equidem, & serè credere cogor, de recta nominum interpretatione, ab ipsis Cimæniis petita, gente Italix antiquissima; mensẽ bifariam olim fuisse distributum; & priorem quidem partem à capite, posteriorem à fine nomen accepisse: Priorem autem durasse, aliàs alia temporis mensura, pro eo ac Luna aliàs tardè, aliàs celeriter in orbe suo fertur, & vel hanc vel illam obtinet ab Ecliptica latitudinem: eius tamen initium illud semper fuisse momentum, quo se Luna primum oculis hominum ostendisset: cuius obseruandi onus Pontifici minori incumberebat. Opinor equidem primis illis & antiquissimis hominibus, mensis initium ipsa coniunctione fuisse terminatum; sed labentibus vnà cum moribus, ipsis etiam artibus & scientiis, à Luna visa sumptum fuisse exoritur: quia nimirum vera siderum duorum supputatio minus esset nota apud sacerdotes; à quibus si vel hac ætate anni mensuramque calculus peteretur, miserè esset mortalibus cæciterendum. Quia igitur finem certum, & certum initium ignorabant; oculos confalebant, & quicquid temporis silens Luna absumpisset, id præcedenti mensi tribuebatur; quo fit, vt tantisper finis ignotus maneret, dum noua Luna comparuisset. Tum igitur fausto omine priori mensi valedicentes, Calendas pronuntiabant; & sequentes dies à capite mensis incipientis, fausta item capitis acclamatione, per Quintanas & Septimanas edicebant. Cal autem Cimærio sermone pulcrum finem notat; Cal-hoot Calend. Calhoot. posterum caput. Hinc perspicuum, quare quoties Quintanas vel Septimanas pronuntiarer, toties Cal-hoot repeteret: quoniam nimirum precaretur, vt caput mensis, quod illis diebus constabat, pulcrè belleque succederet. Deinde dies mensis ab Idibus sequentes à fine nominabant, singulis Cal-ant adiecto; quo pulcrè finis fausta acclamatione rogabatur. Falluntur itaque Romani, opinati toties καλῶ Græcorum fuisse repetitum, quoties Quintanæ & Septimanæ nominarentur; quo nihil ineptius, meo quidem iudicio, posset excogitari. Verum illud prisco Cimæriorum ritui consentaneum, singulis diebus faustam appendere acclamationem: prioribus quidem, Luna adhuc crescente à capite; posterioribus verò, decrescente lumine à fine. Quemadmodum enim Latini Salute, & Vale, inter se vsurpabant; ita Cimæri faustum diem inter salutandum precari



confusum feruat, qui caloris fomento animal producit, è quo rursus ouum, & rursus animal, ad infinitum vsque. Hæc igitur Iduum appellatio Deam monebat, vt humidum omnium rerum radicale, perinde atque ab ouo fieri videmus, conseruaret; atque omni vbertate tum sobolem nostram, & animalium nobis vtilium, tum terræ fructus, fecundaret. Sed succurrit hîc quiddam quod risum mihi mouet. Arbitror enim Cimærios hac, qua indicauî, ratione non solum Idus bono nomine ab ouo & tumoris auctu nuncupasse; sed præterea etiam ouum obtulisse: cuius tam exigui muneris cum sacerdotes pœniteret; ab ouo in ouem victimæ & nomen & ritum commutasse: quandoquidem, vt ita facerent, ipsa etiam hominum vicinitate commoneri viderentur. Neque enim in Latino tantum sermone, sed in Cimbrico etiam, inter ouum & ouem magna est similitudo: quoniam *Et* ouum, *Oi* ouem signat; à quorum posteriore, Græci *δῖς*, *δῖς* diphthongo diuisa; Latini interiecto Digamma, Ouis fecerunt: ab *Et* verò *ὄδῶν* Græci; Latini item, Digamma interiecto, Ouum. Hebræi videntur nomine suo ipsum votum crescendi in Ouo expressisse, si ad primam linguam caussa referatur: *וַיִּצְמַח* enim à quo *וַיִּצְמַח* quid aliud est, quàm *וַיִּצְמַח* id est, cresce, siue crescit, quod optimè Lunæ in gibbum intumescenti congruit: quod nomen Rabbini pro testiculis etiam ponunt, propter testiculorum & ouorum similitudinem, non in figura tantum, sed in huiusmodi quoque consistentem, qui vtroque potestate vitam habet; atque iccirco bene audit: *וַיִּצְמַח* / siue *וַיִּצְמַח* / quo incrementum in ambobus generibus optamus. Duplex autem *W* in Beth transire, vnum est de frequentissimis: quia ceteræ gentes duplici digamma nostrati carent. Hanc autem vocis originem Deus ipse videtur confirmasse, dum omnipotenti suo verbo generationem consecrauit, dicens, *Crescite, & multiplicamini*. Et hæc quidem de oue Iduli, quam ego ab Idibus, quibus pro ouo immolabatur, dictam esse; non contra, Idus ab Iduli, existimo. Quàm porro *Di* / id est, intumescere, & augeor interno quodam motu, Lunæ conueniat; Dianæ nomen demonstrat, qua nihil aliud deam oramus, quàm vt omnia perpetuo incremento promoueantur: quod notum est ex iis quæ de *Anna* & *Anna* modò dixi. Verùm ne vllus omnino scrupulus hanc opinionem retardet, quo minus ad firmam probationem apud eruditos possit peruenire; Macrobij sententia repellenda. Nobis, inquit, illa ratio nominis vero propior existimatur, vt Idus vocemus diem qui diuidit mensem. Iduare enim Etrusca lingua diuidere est, vnde Vidua, quasi valde Idua; aut vidua, id est, à viro diuisa. Huc etiam Horatius allusisse videtur:

*Vt tamen noris quibus aduocaris  
Gaudis, Idus tibi sunt agenda,  
Qui dies mensem Veneris marina*

*Findit Aprilem.*

Aduocant & Halycarnassæum, qui *Διου* Idus appellat. Ego hos omnes tanti facio, quanti ipsam rationem, qua ita vt crederent sunt adducti; quam totam in eo solo positam video, quod Iduo, pro Diuido, apud Tuscos in vsu fuisse dicant, nullo interim alio exemplo assertionem hanc suam confirmantes: quo fit vt eam non pluris faciam, quàm si nihil attulissent; cum nihil sit facilius, quàm in etymologiæ ignorantia ad Sabinos vel Tuscos confugere, & ex lingua ignota illud petere argumentum, quod nec ipsi probare, nec alij oppugnare peritis sermonis eius testibus possint. Miror quî factum sit, vt Antistius Labeo, diligentissimus, Gellij etiam testificatione, antiquitatis inquisitor, Etruscam hanc vocis originem ignoraret; sed scripserit, viduam non eam tantum dici quæ nupta aliquando fuisset; sed illam etiam mulierem quæ virum non habuisset; atque ita viduam dici quæ sine dicitate sit; vt vecors, qui sine corde; vesanus, qui sine sanitate: quam sententiam in Posteriorum libris ab ipso scriptam Priscus Iabolenus etiam iuxta doctus ac vetus Iurisconsultus laudauit: quamuis recentiores quidam, in quibus Alciatus, Macrobij peregrinitatem maluit, quàm Labeonis domestica exempla complecti, non parua, vt equidem sentio, iudicij leuitate. Latini enim generatim sic vocem accipiebant, vt viduum quiduis diceretur quod altero careret: quod Horatius secutus, cecinit, *Viduus pharetra Resit Apollo*. Hinc & illud Paulli: Viduertas calamitas dicta, quod viduet bonis. Hoc tamen Labeoni non assentior, eam quæ maritum non habuisset, viduam dici posse; propterea quod *Væ* particula priuationem potius hîc quàm carentiam, vt sic dicam, signate videatur; vt est varius in compositione eius vsus, quem Gellius in Veiovis interpretatione annotauit.

h

Verum-



Verum enim uerò ego nec vanum Macrobij figmentum, eo solum excogitatum, uellet quod de Iduum vocabulo probabiliter diceretur; recipio; nec rursus Antistio, licet multo uetustiori, accedo; quia nulla uidelicet sit dictio, in qua *væ* in *i* breue transisse uideatur. Sed de hac cōtrouersia illud elicio, Viduæ nomē nec Latinos, nec Tuscos, sed Cimmerios habere natales, qui nobis non apertissimi tantum sunt, uerum etiam ingentes antiquitatis thesauros recludunt; ita ut gratiæ habendæ sint Macrobio, qui nos ad hanc compulit inuestigationem. Nihil enim prolixum aut superuacaneum nobis hinc cōsēdendum, e quo & sancti prisca temporis mores, & antiquissimi sermonis reliquiæ in lucem eruuntur: propterea quod omnis nostra opera ad hoc contendat, ut & quæ prima lingua sit appareat; & ex eius interpretatione uetustæ maiorum sapientiæ lumen ignorantia nostræ dissipet nubem. Vidua igitur dicta est à *Widue* / duplici littera, qua Latini carent, in simplicem commutata. *Widue* autem compositum est ex *wit* / quo album signatur; & *hu* / quod duo significat; alterum idem est quod coniugium contraho, alterum teneo siue seruo. Composita itaque dictio *Widue* adempta aspiratione, & eius caussa tenui in mediam commutata, non aliud est, ac si quis dicat, mulierem uel quæ nupta sit ipsi albo, uel quæ ipsum album teneat in uestitu. Alemanni *wit-we* dicunt, tenui littera retenta; in qua uoce compositionis partes clarius cernuntur; in quas hoc nomen soluedum esse, alterum eiusdem gentis pro eadem re nomen, *witfraut*, apertissime demonstrat; quo quiuis albam mulierem intelligit. Considerandum ergo quis olim uiduatum fuerit uestitus. Plutarchus in epistola qua uxorem suam de morte filiaē consolatur, nigras uestes uiduis tribuit. Seneca, quod lugentium uestitus ater esset, atrum luctum in Hercule furente uocauit. Pullus item color, qualis ut plurimum est terris, nulla rubrica, aut creta, aut gypso, aut aliis pigmentis e succo aliquo peculiari genitis; insignibus luctui conueniebat; unde pullati lugentes sunt uocati: nisi quod uox hæc plebeis etiam nonnumquam tribuatur, iis nimirum qui lanea ueste pulla, citra fullonum & tinctorum operam parata tegebantur. Hoc genus coloris sponte sua in ouibus natum, nos à steru lugentium, Griseum nominamus, varias eius species agnoscentes, pro eo ac uel plus uel minus ad album aut nigrum accedit; quo discrimine Monachorum aliquot collegia distinguuntur. Ad eò autem Romani ab hoc colore abhorruerunt, ut nemini pullato, uel atrato, ad conuiuium accedere fas esset: quod ut plene intelligatur, non erit abs re, Ciceronis super hac re uerba in medium proferre: Atque illud etiam, inquit, contra Vatiniump inuectus, scire ex te cupio, quo consilio, aut qua mente feceris, ut in epulo Q. Arii familiaris mei cum toga pulla accumberes? quem umquam uideris, quem audiueris, quo exemplo, quo more feceris? Dices, supplicationes te illas non probasse. Optimè. nullæ fuerint supplicationes. Vidēsne me nihil de anni illius causa, nihil de eo quod tibi cum summis uiris commune esse uideatur, sed de tuis propriis sceleribus ex te quætere? Nulla supplicatio fuerit, cedo. Quis umquam cœnauit atratus? Ita enim illud epulum est funebre, ut munus sit funeris, epulæ quidem ipsæ dignitatis. Sed omitto epulum, populi Romani festum argento, ueste, omni apparatu ornatumque. uisendum, dic quis umquam in luctu domestico, quis in funere familiari cœnauit cum toga pulla? cui de balneis exeunti, præter te, toga pulla umquam data est? Cum tot hominum millia accumberent, cum ipse epuli dominus Q. Arius albus esset, tu in templum Castoris te cum C. Fidulo atrato, ceterisque tuis furis funestum intulisti. Quod si ex his Ciceronis uerbis necdum satis intelligatur, quam tristis soleat haberi niger uestitus, & quam ab omni conuiuio excluderetur; addat illud ex Dionē, à Domitiano, post cladem quandam à Dacis inflictam, domum totam atratam fuisse instruatam, in quam Senatorum primates, citra pedisequos comites, noctu iusserit venire, quod tum nigro colore, tum aliis quibusdam percelleret terculamentis. Lugentibus ergo maxime congruebat niger amictus, quo animi dolorem & atras animi perturbationes externo signo denotarent: quod cum iuris interpretes fati testatum reliquerint in iis quæ de uiduatum luctu disputarunt, tum memorabili & luctifico exemplo docebo. Zozimus Comes quinto Nouæ historiæ libro narrat; Ioanne Constantinopolitano Episcopo, ob odium Imperatricis, sponte digresso exulatum, Monachos Ecclesiam occupasse, & plebem & milites in se irritasse, quod ad consuetas preces non admitterentur: milites ergo furibundos in monachos impetum fecisse, & Ecclesiam occisorum corpo-

*Vidua unde dicatur, & quid significet.*

*Widue.*  
*W. i. Hu.*

*Witwe.*

*Witfrata.*

*Viduatum uestitus.*

*Pullus color luctui conueniens: hinc Pullati lugentes dicti, &c.*

*Griseum color.*

*Niger siue ater color lugentibus amictus conueniens.*

corporibus repleffe, ac deinde in fugientes eam feciffe perſecutionem, vt nemini parcerent, qui pulla veſte indutus eſſet, ſiue ob luſum, ſiue aliam ob cauſſam: propterea quod monachi omnes eo tempore pullati eſſent; atque idcirco à barbaris militibus nullum inter monachos & lugentes diſcrimen agnoſceretur. Ex his itaque perſpicuum, atrum & pullum colorem lugentium fuiſſe, & omnibus triſtibus rebus attributum; vnde ille *Swart* à *Swar*/ id eſt, graue & moleſtum; hic *Grijs* à *Grijsen*/ quod eſt, plorare, nominatur: Latini Pullum vnde dixerint, Grammatici quærat: mihi Columella, dum pullum holus dixit, pro holere atro; ferè perſuadet, vt eo nomine Griſeum noſtrum nigrum intelligam, quo Libitinarij noſtri fratres, vulgò Cellitæ, veſtiuntur; vt ſic etymologia à *Dull*/ quod ſordidum ſignat, petenda; quia quæ ſordibus opplentur, nigreſcant. Niger verò ſic dici videretur à lingua quoque noſtra, quaſi *Niet-ger*/ & exempto Tau de more noſtro, *Nie-ger*/ id eſt, non cupio: quoniam à nemine petatur, vt abominandus. Graeci μέλας pro nigro dicunt; ab eadem lingua petito vocabulo. Eſt enim *Met-laſt*/ vnde contrahitur μέλας, idem ac ſi dicerem, oſtèdo onus ac moleſtiam; quod nigri coloris proprium eſt. Ater, qui valde niger eſt, ab *har*/ à longo, quo odiū ſignatur: ex qua origine Ate Homericæ, ſimiliter aſpiratione vtrobique dempta. Ià contrariuſ color qui lætitiæ index eſt, noſtris dicitur *wit*/ à *uien*/ quo primū & propriè notatur dilatare, iterum purgare, tertio cōſecrare; quæ omnia ad albū colorem referuntur: eo quod is & oculorum acie dilatat diſgregado, & animū dilatat recreando: tum etiam, quia ſacros gaudium decet internū. Sacrificæ Cimbrorū albis veſtibus utebatur: quo denotabatur, in ſacris omnibus hoc in primis, tamquā ſcopū ſpectari, vt animus expurgeretur, & candidus & ſincerus ab omnibus ſordibus reddatur, & ita purus in puro vero acquieſcat. Album itaq; dicitur ab *Alb*/ quo veteres Cimbri uſi ſunt, pro eo quod ab omni nigredine purum eſt, quaſi omnis coloris expertus. *Al*-ab enim idem eſt quod omnino repurgatum, vt nulla macula reſtet. Dixi alibi *Alp* & *Alb* differre; eo quod *Alp* fiat ab *Al-op*/ id eſt, omnino ſuperius; verū hic addo poſterius hoc etiam albo conuenire, quia nimirum albedo animi homines in ſupremum felicitatis locum ducat. Ab *Alp* Alpes, de quo in Saxonice. Albion ex utroque poſteſt deriuari, quia & alba inſula appareat, & quia in circuitu ferè montibus cincta eſt, quaſi *Alp-ti-om*/ id eſt, mons ferè vndique; vel *Alb-ti-om*/ id eſt, ferè vndique alba. Noſtrates tunc magis in uſu habent *Wit* quam *Alb*; tametiſi *Alben* ſiue *Aluen* etiamnum æquè dicantur atque *Wit-yanuen*/ pro nymphis quibuſdam albis, tum ſolitis apparere; cum dæmones veterem idolomaniam apud indoctam plebem renouare nituntur. Videmus ergo vt colorum nomina naturam ipſorum, deſignent, ſi ea ad veras primæ linguæ rationes examinemus: in quibus illud clarum, Pullum & Album opponi, dum hic ab omni macula purus, ille ſordidus vocatur. Quamobrem vt ſacerdotes feminæ apud Cimbroſ albis veſtibus, Strabone ſeptimo Geographiæ libro teſte, induebantur; quia nimirum & pura & Deo deſponſatæ eſſe deberent: ita viduas quoque candido amictu veſtiri decebat; quo teſtarentur, ſe minime dolere virum ad meliorem vitam tranſiſſe, & ſe iam non odioribus, ſed puris maritorum animis nuptas eſſe, & non ſecus atq; ſacerdotes quaſdam caſtitem totius reliquæ vitæ illibatam velle iſtis cuſtodire. Inter priſcas enim & optimas Germanorum familias moris erat, ſolas virgines nubere, & nefas haberi, ſi qua ſecundas nuptias contraxiſſet; quod eo facto libellum repudij diuo marito remittere videretur. Tacitus bene id quidem annotauit; Sic, inquit, vnum accipiunt maritum, quomodo vnum corpus vnamque vitam. Verū neſcio an cauſſam perſpexerit, quam modo indicauit quomam ſciam apud Romanos & Græcos nihil conſtans de animi immortalitate conſuetum teneri; atque inde Getas, de Cimbariorum ſtirpe gentem, vocatos fuiſſe Athanaſiontas, quod peculiari hac immortalitatis fide à cæteris nationibus diſtinguerentur. Hinc Lucanus:

Populi quos deſpicit *Arctos*,  
*Felices errore ſuo, quos ille timor um*  
*Maximus haud urget Lethi metus; inde ruendi*  
*Pro ferrum mens prona viris, animiq; capaces*  
*Mortis; & ignari reditura parcere vite.*

Quoniam igitur firmiſſima fide feminæ credebant, maritos ſuos, quamuis corpus depoſuſſent, viuos tamen adhuc eſſe, & poſt mortem ad ipſos reditum ſibi patere perpetuo veſtis

*Swart.*  
*Swat.*  
*Grijs.*  
*Grijsen.*  
*Pullus, a, um.*  
*Dull.*  
*Niger vnde*  
*dicatur.*

*mēlas vnde*  
*dicatur.*

*Ater vnde*  
*dicatur.*

*Ate vnde*  
*dicatur.*

*Albus color*  
*lætitiæ index.*

*Wit.*

*Wien.*

*Albus vnde*  
*dicatur.*

*Alb.*

*Alp.*

*Alpes.*

*Albion.*

*Alben ſiue*  
*Aluen.*

*Wit-yanuen*  
*Wien.*

*Albus color*  
*ſacerdotibus*  
*feminis &*  
*viduis pro-*  
*prius.*

*Albus color*  
*ſacerdotibus*  
*feminis &*  
*viduis pro-*  
*prius.*

*Albus color*  
*ſacerdotibus*  
*feminis &*  
*viduis pro-*  
*prius.*

*Albus color*  
*ſacerdotibus*  
*feminis &*  
*viduis pro-*  
*prius.*

*Albus color*  
*ſacerdotibus*  
*feminis &*  
*viduis pro-*  
*prius.*

*Albus color*  
*ſacerdotibus*  
*feminis &*  
*viduis pro-*  
*prius.*

*Albus color*  
*ſacerdotibus*  
*feminis &*  
*viduis pro-*  
*prius.*

*Albus color*  
*ſacerdotibus*  
*feminis &*  
*viduis pro-*  
*prius.*

*Albus color*  
*ſacerdotibus*  
*feminis &*  
*viduis pro-*  
*prius.*

*Albus color*  
*ſacerdotibus*  
*feminis &*  
*viduis pro-*  
*prius.*

*Albus color*  
*ſacerdotibus*  
*feminis &*  
*viduis pro-*  
*prius.*

*Albus color*  
*ſacerdotibus*  
*feminis &*  
*viduis pro-*  
*prius.*

*Albus color*  
*ſacerdotibus*  
*feminis &*  
*viduis pro-*  
*prius.*

*Albus color*  
*ſacerdotibus*  
*feminis &*  
*viduis pro-*  
*prius.*

*Albus color*  
*ſacerdotibus*  
*feminis &*  
*viduis pro-*  
*prius.*

*Albus color*  
*ſacerdotibus*  
*feminis &*  
*viduis pro-*  
*prius.*

*Albus color*  
*ſacerdotibus*  
*feminis &*  
*viduis pro-*  
*prius.*

*Albus color*  
*ſacerdotibus*  
*feminis &*  
*viduis pro-*  
*prius.*

*Albus color*  
*ſacerdotibus*  
*feminis &*  
*viduis pro-*  
*prius.*

*Albus color*  
*ſacerdotibus*  
*feminis &*  
*viduis pro-*  
*prius.*

*Albus color*  
*ſacerdotibus*  
*feminis &*  
*viduis pro-*  
*prius.*

*Albus color*  
*ſacerdotibus*  
*feminis &*  
*viduis pro-*  
*prius.*

*Albus color*  
*ſacerdotibus*  
*feminis &*  
*viduis pro-*  
*prius.*

*Albus color*  
*ſacerdotibus*  
*feminis &*  
*viduis pro-*  
*prius.*

*Albus color*  
*ſacerdotibus*  
*feminis &*  
*viduis pro-*  
*prius.*

*Albus color*  
*ſacerdotibus*  
*feminis &*  
*viduis pro-*  
*prius.*

*Albus color*  
*ſacerdotibus*  
*feminis &*  
*viduis pro-*  
*prius.*

*Albus color*  
*ſacerdotibus*  
*feminis &*  
*viduis pro-*  
*prius.*

*Albus color*  
*ſacerdotibus*  
*feminis &*  
*viduis pro-*  
*prius.*

*Albus color*  
*ſacerdotibus*  
*feminis &*  
*viduis pro-*  
*prius.*

*Albus color*  
*ſacerdotibus*  
*feminis &*  
*viduis pro-*  
*prius.*

*Albus color*  
*ſacerdotibus*  
*feminis &*  
*viduis pro-*  
*prius.*

*Albus color*  
*ſacerdotibus*  
*feminis &*  
*viduis pro-*  
*prius.*

*Albus color*  
*ſacerdotibus*  
*feminis &*  
*viduis pro-*  
*prius.*

*Albus color*  
*ſacerdotibus*  
*feminis &*  
*viduis pro-*  
*prius.*

*Albus color*  
*ſacerdotibus*  
*feminis &*  
*viduis pro-*  
*prius.*

*Albus color*  
*ſacerdotibus*  
*feminis &*  
*viduis pro-*  
*prius.*

*Albus color*  
*ſacerdotibus*  
*feminis &*  
*viduis pro-*  
*prius.*

*Albus color*  
*ſacerdotibus*  
*feminis &*  
*viduis pro-*  
*prius.*

*Albus color*  
*ſacerdotibus*  
*feminis &*  
*viduis pro-*  
*prius.*

*Albus color*  
*ſacerdotibus*  
*feminis &*  
*viduis pro-*  
*prius.*

*Albus color*  
*ſacerdotibus*  
*feminis &*  
*viduis pro-*  
*prius.*

*Albus color*  
*ſacerdotibus*  
*feminis &*  
*viduis pro-*  
*prius.*

*Albus color*  
*ſacerdotibus*  
*feminis &*  
*viduis pro-*  
*prius.*

*Albus color*  
*ſacerdotibus*  
*feminis &*  
*viduis pro-*  
*prius.*

*Albus color*  
*ſacerdotibus*  
*feminis &*  
*viduis pro-*  
*prius.*

*Albus color*  
*ſacerdotibus*  
*feminis &*  
*viduis pro-*  
*prius.*

*Albus color*  
*ſacerdotibus*  
*feminis &*  
*viduis pro-*  
*prius.*

*Albus color*  
*ſacerdotibus*  
*feminis &*  
*viduis pro-*  
*prius.*

*Albus color*  
*ſacerdotibus*  
*feminis &*  
*viduis pro-*  
*prius.*

*Albus color*  
*ſacerdotibus*  
*feminis &*  
*viduis pro-*  
*prius.*

*Albus color*  
*ſacerdotibus*  
*feminis &*  
*viduis pro-*  
*prius.*

*Albus color*  
*ſacerdotibus*  
*feminis &*  
*viduis pro-*  
*prius.*

*Albus color*  
*ſacerdotibus*  
*feminis &*  
*viduis pro-*  
*prius.*

*Albus color*  
*ſacerdotibus*  
*feminis &*  
*viduis pro-*  
*prius.*

*Albus color*  
*ſacerdotibus*  
*feminis &*  
*viduis pro-*  
*prius.*

tuo vestis candore, perpetuam castitatem puris maritorum animis sese seruare monstrabat. A priscis his Cimbris ad priscas Romanas matronas mos hic transiit, ut & ipsæ candido vestitu in lectu vterentur; cuius causam Plutarchus quaesivit. Verum temporum lapsu, & causæ ignorantia, factum ut hæc consuetudo abiisset in obliuionem, & omnes, tam feminæ, quàm viri, pullati lugerent. Nec aliam ob causam corpus mortui albæ vesti inuoluebatur; quo indicaretur videlicet, animum relicto corpore ad vitam commigrasse beatiorem. Huic rationi ipsa quoque verbi, lugeo, fauet originatio, quæ talis mihi de sermone nostro petenda videtur, ut lugeo *Luc-hæet* & ex tenui littera, & aspiratione media littera constituta, perinde ac fieri debet, *Luget* non aliud est, quàm bonam fortunam habet, siue Latine, fortunatus est. Nihil itaq; aliud fuit luctus, quàm hominum testificatio, fortunatum eum esse, qui corpus terræ, animum cælo reddidisset. *Luc* enim bonam fortunam, siue prosperitatem signat: vnde *Lugdunum* fortunatum montem interpretatur. Quantum, bone Mercuri, ubique recludis mysteriorum! quàm nusquam deest in nominum rationibus, quo Palladium pepulum exornetur! quàm longè Romani à vocis prima significatione recesserunt! Nos de priscis moribus ad veram vocum originem deducti, illud statuemus, Viduam à *vidue* dictam, vel quòd candido animo nupta esset; vel quia albo vestitu, ob eam quam dixi causam, semper vteretur. Ex hac prisca optimatum inter Germanos consuetudine, apud Francos hæcenus in vsu est, ut Regina liberos ex Rege non habens, eo mortuo, albis perpetuò vestiatur, & Regina blanca, id est, Alba nominetur. Quid quòd & aliæ illustres in eadè gente mulieres, ad vnâ omnes, alba calantica, & candidis vestiù simbriis in lectu sese ornant, cuius rei causam nisi de nominis viduæ ratione cognouissem, frustra alios rogassem. Videat ergo candidus iudex, quantû momenti ad rerum intelligentiam vnus vocalis interpretatio cõferre possit: quantû ex ea ad solidam philosophiam, quantû ad priscorû sententias è tenebris reuocandas, vtilitatis accedat. Fuit hoc quidè diuerticulû, ad quod à Macrobio cõpulsus sumus, satis longû, at tamè non iniucundû aut inamoenû, ob varia vetustatis monumeta causis suis restituta, à quibus omnes longè hæcenus aberrarunt. Hoc igitur iam valere iusso, cû suo Iduo, viduæ & Iduum nomè nostræ linguæ, in qua solidæ rationes reperiuntur, vindicemus. Ceterum iam satis Calendis, Nouis, & Eidibus immorati, ad *Ent* siue *Ent* reuertamur, quo diximus finem notari; propterea quòd omnia ad vnum finem ordine suo tendunt: qua in voce Tau significat, vno cuncta contineri & colligari. Quoniam autem ad hoc omnis hic labor meus spectat, ut linguam nostram primam esse, & ex ea ceteras magna quadam vocum, litterarum, & significationis confusione, fluxisse demonstrarem; non inutile erit, si addidero, Græcos quoque & Latinos, quamuis ab *Ent* finis appellationem non duxerint, è prima tamen lingua sumpsisse nomenclaturas. *ἔταος* enim finis dicitur, quasi *Et-hoot* / exempla ob compositionis suauitatem ad aspirationem; quod idem est ac si dicas, caput numerationis, siue supremum in rerum enumeratione. Vera etenim Arithmetica non ea est quæ clementibus & vendentibus conducit, ut ad summam sapientes sint, ut Horatius dixit,

*Ad summam sapiens, vno minor est Ioue, diues,  
Liber, honoratus, pulcer, rex denique regum.*

Hanc enim numerandi scientiam nihili facit Socrates; sed eam quæ vnum ipsum in omnibus quaerit, cuius consideratione animus conuertitur ad eius quod solum reuera est, contemplationem; quam disciplinam homini necessariam esse dicit: Ut è fluxibus generationis emergat, & ipsam essentiam attingat, sine qua computare rationarique, pro eo ac decet; nemo potest mortalium. Huius solius beneficio è fluxis rebus, in quibus nulla est constantia, mens nostra ascendit ad ipsius vnus considerationem, quæ summum totius philosophiæ caput continetur. Hæc igitur est illa Arithmetica, quæ ad sapientiam viam struit; quam cû Horatius è septimo de Repub. lib. hausisset, alteri illi plebeis & vili Arithmetiæ comparauit: hanc quidem aens à vulgo laudari, & summo in pretio haberi; adeoque eos, qui ad summam pecuniæ in tabulis rationibusque suis colligendam sapientes sunt, solo Ioue minores videri, denique reges esse regum: Illam verò sibi iam senescenti discendam proponens, è qua, iuxta neniã puerorum, verus rex fiet, rectè faciendo, quaerendoque veras diuitias & stabiles, quibus animus confirmatus non vagentur, veluti Proteus quidam, modò in hanc, modò in illam transiens

transiens formam; sed in vno sibi semper constet, ac verè de se dicere possit:

*Quid verum atque decens quero, & rogo, & omnis in hoc sum.*

Eleganter admodum ad illam Arithmeticam poëta allusit, per quam Plato nos participes fieri dicit veræ essentia; quod in hoc versu expressum videmus. Quis enim alius perpetuò constans, quis vagis mundi animique sui motibus superior, quis verè Rex & Imperator sui ipsius, quis demum ex omni parte felix & beatus, nisi is, qui totus est in veri consideratione? Ad hanc autem cum per Arithmeticam veram Socrates homines deducat, eaque dicat rectum, ad id quod verè est, ascensum fieri: non vulgari profectò aut leui de causa finis vocatus est *Τελ-οτ*/id est numerationis caput, ad quod, tamquam summum bonorum finem, non tamquam ad summam pecuniæ, omnis totius vitæ nostræ calculus subducendus est. Hæc igitur sit Græcæ vocis è prima lingua verissima interpretatio; quæ vnum, quod est omnium finis, caput numerationis appellans, hac ipsa nota & Platonis sententiam laudat, & simul pulcherrimæ Horatij epistolæ fontem, è quo deriuatur, ostendit. Latini finis nomen à perfectione absoluta fecerunt, quæ in sermone nostro *Fin* dicitur: quæ vocula id signatur, quod insigniter perfectum est & absolutum. Fit autem à *Den*/de quo nomine post agitur. Nec malè profectò à perfectione finis nomen accepit: & quia finis in vnoquoque, teste Aristotele sexto Politicorum libro, id est quod optimum est; & quia quicquid fit, ad eum finem fit, vt sit perfectius; tum etiam, vt intelligamus, omnes actiones nostras ad id esse conferendas, vt summam acquiramus perfectionem, qua felicitas nostra definitur. Hebræi item nomen è primo sermone retinuerunt. *סוף* enim finis est, & terminus, à nostro nomine *Τορ*/mutato Tau in Samech, deriuatum; quo summum in re quaque denotatur: quod haud secus fini conuenit, quàm *Εντ*/omnia vno deuiciens. Est ipsius & aliud vocabulum, quo finis notatur *סוף* à verbo *סוף* descendens, quod & ipsum à nobis sunt mutuati. *Cal* & *Lat* vocali breui, quid significant, modò dictum. A *Lat*/quo defectus notatur, fit *Lat* vocali longa, quod est ad defectum tendo, siue paulatim deficio: quæ vox quia id signat, cuius perfectio est in vacuo & nudo, siue in eo in quo nihil amplius restat eorum quæ fuerunt; fit vt *Cal* defectum significet absolutum, à quo nihil reliqui factum sit, ex illarum vocum forma, quæ versæ aliquid significant, necessariò consequens rem signatam per profectam dictionem. Cum enim nihil aliud ad infinitum deficere possit, bene facit, qui in ipsa defectione siue imminutione cuiuspiam rei, monet eam tandem ad terminum absolutæ priuationis desituram, & tardam omnino fore in fundo parsimoniam. A *Cal* itaque Hebræi fecerunt *סוף* pro finire & deficere; vnde *סוף* finis & terminus dicitur, & alio nomine, & eo quidè à prima siue nostra lingua petito, sed contrario litterarum ordine pronuntiato & scripto; *סוף* enim fit vt *Stat* siue *Stet*? quo terminus signatur, vnde *Stat* pro terminare. Dicitur autem *Stat* siue *Stet* per apocopen, quasi *Staken*, siue *Stic-ken* vocaretur; eò modo quo ex *foym at* fit *foym*? Alias eorum voces, quibus pro termino vel fine nonnumquam vtuntur, breuitatis causa relinquo; cum nullum in iis aut insigne sit sapientiæ præceptum, aut quicquam dignum annotatu. Sed iam plus satis de admirabili finis vocabulo. Ad alia exempla transeat oratio. Quod si post *Ce* Lambda ponas, vt sit *Cel*/pulcrum, elegans, delectabile, subtile, nobile, generosum, omnibusque modis perfectum notabitur; quæ vox primùm primo omnis elegantia nobilitatisque datori congruit: quod is nimirum fundamentum firmitatisque omnium sit, & præterea nos per liquida cæli spatia ad supremum cæli apicem attollat, eoque ipso omnem generis nostri absoluat claritatem. Num est quisquam tam stipes, aut caudex, vt non hic cernat clarissimè, quàm luculenta sit huius primæ vocis è litteris suis compositionis ratio? Quid enim nobilius, quid clarius, quid perfectius, quàm & firmo niti fundamento, quod per *Ce* notatur, & ab eo sursum liquido & facili motu cæli supremi apicem ferite; quod ipsius Lambda pronuntiatio eleganti vocis imitatione depingit. Dicas fortè ab *סוף* siue *סוף* Hebræorum nos vocem hanc mutuari? Id non ita esse, analogia nobis peculiaris ostendit, quæ vocem conuertens, contrarium eius quod prorsò nomine signabatur, dat intelligendum. *Lee* enim generatim omne id significat, quod molestum, quod inelegans & turpe, quodque minimè placet. Hinc *leet*/molestia & agritudo animi; *Leetick*/turpe; in quotidiano vsu versantur sapius, quàm vellemus obuia. Ex *Ce* & *C* vincendi vim habenti, fit *ect*/pro edo, quod à nostrati deriuatur,

h 3 tametsi

tametsi temporis ratio sit neglecta, quod in nostro longum est, diuerso tamen modo quam in *Æt*/ dum iuramentum notat, pronuntiatum. Est enim edendi finis, corporis confirmatio, & partium unio, quæ sine alimento dilaberentur: ita ut aptissimè *æt*/ unio- nis vinculum exprimens, ei accommodetur; in quo tamen altius mysterium delitescit, quam corporis alendi necessitas proponat. Inueniat Latinus, si potest, parem aliquam in Edo rationem; & lubenter de primogenia vocis possessione cedemus. A præterito imperfecto huius verbi *æt*/ fit *Æs*/ vocali longa, pro cuiusvis rei alimento. Vnde Asia; qua voce, præcipua terræ pars notatur, quæ primum primo homini, & ante, & post diluuium, protulit alimentum. Hinc factum apud antiquos, ut *Æs* pro pecunia poneretur; eo quod hæc alimentum homini suppeditaret; tum etiam, ut hac voce moneremur, in eo quod satis est ad victum siue alimentum, pecuniæ terminum esse debere: in quo præcepto vestitus nulla ratio habita est; eo quod is ab exutiis animalium, quæ ad victum comparassemus, facile suppeditaretur. Hinc olim huius vocis usum fuisse, nomen crumenæ maioris apud nos declarat, quam *Æs*-*fac*/ vocamus, quasi pecuniæ saccum dicas; à quo differt & usu & nomine *Spijssat*/ quo saccus cibo portando idoneus notatur. *Æssat* eadem de causa & ab eadem radice *Tas* dicitur & *Tes*/ eo quod pecuniam vinculo constringat. In *æs* ergo, & *æssat*/ & *Tes*/ vsus nummorum expressus, quem Horatius indicat:

*Nescis quò valeat nummus, quem præbeat vsur?*  
*Panis ematur, olus, vini sextarius; adde*  
*Quæis humana sibi doleat natura negatis.*

*Æs, ariis, unde dicitur.*  
*Æt.*

*Honor hominibus sapius ex ære quam ex virtutibus obtingit.*

Hinc est *Æs* Latinorum, è quo primum pecunia facta: cuius tamen nominis obliqui casus ab alia nostrati voce deriuantur. *Æt* enim sono exiliore, quam sit in *Æt* pro honore; de quo post in littera R; idem apud nos est, quod *Æs* apud Latinos: qua voce tanto lubentius vtimur, quanto ad honorem propius accedit, qui hominibus sapius ex ære siue pecunia, quam ex virtutibus obtingit. Certè apud Romanos, classes & honores ciuium ære distinguebantur; ut non sine grauissima causa pecunia quærenda videretur. Cum enim summum in externis bonis locum honor teneat, & is non virtutibus, sed ære pararetur; quis non exclamaret,

*O ciues, ciues, quærenda pecunia primum;*  
*Virtus post nummos! Bene itaque Ouidius:*  
*In pretio pretium nunc est; dat census honores,*  
*Census amicitias; pauper ubique iacet.*

Quamobrem qui hanc Reip. formam constituerunt, pænè necessariam auaritiæ fecerunt; quippe citra quam difficillimè tantum æris quisquam contadat, quantum ad equestris ordinis dignitatem comparandam satis esset. Quis in ea ciuitate non inhiat pecuniis, in qua capite censi turpissimum habebatur; in qua pauper ad nullos admittetur honores; in qua Plautus in pistrino confescebat? Bene Iuuenalis hanc iniquissimam censuram derisit Satyra tertia, vbi inter alia hæc:

*Nil habet infelix paupertas durius in se,*  
*Quàm quod ridiculos homines facit: exeat, inquit,*  
*Si pudor est, & de puluino surgat equestri,*  
*Cuius res legi non sufficit: & sedeant hic*  
*Lenonum pueri quocumque in fornice nati.*  
*Hic plaudat nitidi præconis filius inter*  
*Pinnirapi cultos iuuenes, iuuenesq; lanistæ.*  
*Sic libitum vano, qui nos distinxit, Othoni.*

L. Otho Roscius legem tulerat theatralem, ut quatuordecim gradus equestris ordinis seruarientur, ad quem nemini aditus dabatur, nisi quadringentes sesterterium haberet; quibus quantum deesset, tantum deerat honori. Sic Horatius,

*Si quadringentis sex septem millia desunt,*

quo loco nemiam puerorum legi Rosciæ præfert. Meritò itaque obliquos casus ipsius *Æs* vocabuli pro pecunia, à nostro *Æt* mutuati sunt Latini. Verùm nomenclator non tam ad hoc respexit, quam ad illud, ut omnes moneret, sic quærendam pecuniam; nõ honoris nostri obliuisceremur, qui sola virtute continetur: fugiendam auaritiæ, perfidiam,

fidiam, & omnem iniquitatem in re congerenda. Deinde sonum medium fecit inter *Et* & *Eer*, quo honor notatur, ut indicaret, lubricam viam esse inter errorem & honorem, per quam ad pecuniam; & in ea proclive admodum esse; ut in maximos totius vitæ errores incidamus, si vel minimum à vero honore declinemus. Sunt diuitiæ medium quiddam inter errorem & honorem; & æquè iis ad illum abuti licet, atque eas ad hunc referre. Vtraque vox, & *Es* & *Eer* / patitur conuersionem: ex illa *Sa* fit, quod est, femina: clara adhortatio, te *Es* habere non posse, nisi sementem facias. Dicimus enim *Saa* vel *Saat* / sicut *Gaa* vel *Gaat* / dum imperamus. Iubemur igitur serere. sed quantum? Nempe quantum *As* postulat, iuxta illud Iuuenalis,

*Viuite contenti casulis & collibus istis,*

*O pueri, Marsus dicebat, & Hernicus olim,*

*Vestinusq; senex; panem queramus aratro,*

*Qui satis est mensis: laudant hæc numina ruris.*

Ne porrò ratio ad infinitum progredieretur, sermonis opifex *E* adiecit, vinculo eam certo constringendam docens. Quamobrem si per vestigia redeas, finem rationis in *Saat* inuenies, *Taa* / id est, ad alimentum, ceu diceretur, tantum ferendum, quantum ad alendum est necessarium. A *Saat* fit *Sat* / quo finis iterum sementis indicatur, quæ tota eò tendit, ut necessitatis nostræ mensuram impleat: à qua voce, *Satis*, & *Satur*, apud Latinos. Hanc vocem si conuertas, fiet *Tas*, quo significamus aceruum frugum collectarum, cuius is modus esse debet, ut solum pertineat ad alimentum, quod est *Taa*. Quemadmodum itaque in *Tes* & *Assact* nummorum modus præscriptus; ita in conuersione ipsius *Saat* / & rursum mensura acerui, qui *Tas* dicitur, declaratur versa voce *Sat* / quo id signatur quod explet necessitatem. *Eer* conuersum, *Ecce* facit, quo simul docemur, & pecuniam paratam esse debere, & ei omnia parata esse & in promptu, cui *Eer* siue *Es* non desit. Quod autem *Eer* non solum metallum, sed pecuniam etiam maioribus nostris notatit; perspicuum fit ex composito, *E-er* / quod est, *μετά χαλκόν*, ut Homericè phrasi utar, aut Latinè pecuniam sectari. Nihil enim est *Eer* aliud, quàm *paget*. Neque hæc sola est verbi causa; sed altera etiam in eo sita est, quod *Eer* videatur signare idem quod secundum honorem; quæ docet, sic rem faciendam, ut iuxta honoris regulam procedamus. Ab *er* item *ter* retinetur; quasi dicas, ad pecuniam, quo significamus, nos nummos aggredi. Quorsum? Num quo ille, qui eos contemplantur in arca? Minimè: sed quo eos rebus necessariis impendamus. *Eer* itaque est, nummos absumo: quo in verbo adeundi aris notatio hortatur, ut crumenam prius adeamus, & cum ea rationem subducamus, quantum sit parati, quod vox versa signat. Sumtus enim non debet egredi pecuniam paratam. Idem communi tritaque pecunia citissimè facillimèque absumitur; fit ut *Eer* / pro consumo, generatim dicatur. Hinc *Tero* Latinorum: quamquam, ut eiusdem notationis plures in lingua nostra causæ reperiuntur: potest & alia ratio ipsius *Eer* assignari, quam ex *Eer* petas: licet, quasi *Te* / id est, ad terram & puluerem; uti ex *na* & *er* fit *ner* / pro ad terram; vnde Græcis *νέφθαι καὶ νέφθρος*. Cum verò post nummos absumptos dolemus; fit ut *Eer* / manente eodem vocalis sono, & tenui consonante in mediam mutata, pro dolore, & dolet, generatim ysurpetur: deinde quia dolor nocet, *Eer* pro noceo venit in orationem: à quo verbo *δῆμις* apud Græcos, pro pugna & rixa, quæ vera noxa est; vnà cum cognatis, *δῆμις*, *δῆμιονμα*, *δῆμιώ*. Ceterum *διημις* pro diuturno, corruptum est ex *Dur* / quod est diu permanere; à qua voce Latinorum *Duro* & *Durus*: A *Dur* / *διημις*, & hinc *διημις*, quod est conseruo. Vide quòd nos duxerit *Eer* pro edo, quamque vtilia suppeditatum sobole sua præcepta: quæ vox si vertatur, ut fit *Eer*; ad vnum nos & legitimum coniugium deducet, luculenta antestatione auriculam vulsura, nos perpetuò in edendo & ab edendo ipsum vnum relegere debere, & cum eo nos copulare; oratione nimium, & pro beneficiis acceptis actione gratiarum. Quàm, bone Deus, nulla vox tam exigua est, ut non maxima condar arcana, quæ in lucem producta, plurimum adferunt ad mores, totamque vitam rectè sanctèque formandam, vtilium præceptorum! Quoties ergo edemus, cogitandum erit, ut *Eer* ad *Eer* conferamus, & non tum illo corpus confirmemus, cum hoc animum totumque hominem interiorem alamus: quo nullum

pabulum vel robustius, vel salubrius, vel suavius, vel denique magis necessarium, non ad hanc modò vitam caducam, & breui finiendam; sed ad illam etiam perennem, in qua tandem solida & integra coniugij voluptas absoluetur, quo per *Te* vocamur. Mirum sanè quàm linguæ architectus cum Christo consentiat, dum sic comedere vocat, vt primum conueniat esui illi soli, qui verè ipsum verum hominem alit & confirmat, quod soli cibo cælesti & pani viuo conuenit. Solus enim ille, qui panem de cælo descendentem comedit, se cum vnitæte firmo vinculo necit. Quis verò comedit panem cælestem? Qui corpus Christi comedit, quo solo & firmitas animorum constat, & perficitur reditus ad ipsum illud coniugium, quo solo totum vitæ firmamentum continetur, quod vocula *Te* optimè demonstrat ei, qui norit ex *Te* & *et* compositam, quibus Ad coniugium legitimum itio indicatur. Hic iterum eius in mentem veniat, quod in omnibus, licet non semper, à me indicatur obseruandum, nominum rationes veritatem suam in primis ideis maxime habere, à quibus quanto exempla magis recedunt, tanto minus in significando rationem suam tuentur. *Et* ergo, quo comedo notamus, primum illi cœnæ applicandum, in qua maxima firmitas ab vno, & maxima vnio cum vno, & summum etiam & præstantissimum coniugium cum vno alitur atque roboratur. Hæc si in alia quapiam lingua continerentur, quantum, bone Mercurij laudatorum haberent! in hac nostra exigua vocula, & prorsa & versa, vt sint bene consideranti clarissima, tamen hæctenus à nemine sunt vel animaduersa vel exposita, nedum digna laude celebrata. Quandocumque ergo cibum capiemus, in mentem venire debet, corpus quidem pane hoc & potu vires suas recreare, sed has vires nihil ad hominem interiorum, qui verus noster homo est, in sermone Cimbrico à ductu nomen habens, pertinere, atque ea de causa cogitandum, quis verus veri hominis cibus sit, & solidum alimentum. Hoc mox vox *Et* docebit, si iuxta ac debet, examinetur, notatione sua ad eam ductura, quam dixi, commissationem, in qua Dei verbo, viuo pane de cælo descendente, ipsi Vni copulamur, & vnimur, & ad legitimum, quod adulterio nostro vitium fecerat, coniugium redimus. Ex *Et*, vt pro vulgari notatione accipitur, & corpori cibum voranti & absumentis tribuitur, nomen accepit pestis illa generis humani summa, quæ nostros primos parentes toxico ad edendum oblato perdidit, & in mortem præcipitavit æternam. Dixi *Et* / *At* / facere in præterito imperfecto, quod iis nominibus maxime conuenit fabricandis, in quibus natura rei cuiuspiam, quæ tria tempora, id est, omnia complectitur, explicanda. Esus pomi illius à dracone ad deuorandum dati, tam fuit in omne tempus vires suas producturus, vt illius venenum totum humanum genus perpetuò intra penetralia esset arsurum. Draco igitur, qui nostros parentes eò fraude sua pellexit, vt vno vnus fructus esu totum patrimonium, non suum modò, sed totius posteritatis abligurrirèt; ab edendo nomen accepit: quo illius pestiferæ victoriæ, contra humanum genus obtentæ, titulum gereret, tamquam trophæum quoddam perpetuò homines moniturum, qua serpentis machina fuerint expugnati, & rapti in mortis seruitutem. Tum etiam prudenter id nomenclator est molitus, vt dum intelligeremus ab esu nos læsos, subduceremus rationem de naturalibus experimentis, ab esu rursus remedium petendum, non secus atque ij, qui à scorpionibus icti sunt, ab iisdem sibi sumunt veneni amuletum. A cogitatione ergo esus mortiferi, nos deducit in cogitationem esus vitam daturi, ad quem verbum Dei cum inuitat, tum seipsum dat comedendum, quo simul cum ipso æternam vitam accipiamus. Sed hæc contemplatio latius alas extendit, quàm hic sit volatus eius persequendus. Serpens ergo Ate vocatur, tum ad suæ victoriæ, tum ad cladis nostræ monumentum sempiternum. Acceperant lones vetustissimi à Thracibus, aut Phrygibus potius, Ates notitiam: sed vt ceterorum omnium fabula inuolutam atque connectam, ita vt minimè, quid sibi vellet, peruiderent: Homerus itaque noluit, vt hoc antiquariæ cognitionis ornamento carmina sua carent; quod in eo tanto magis excolendum, quanto propius ad nostræ religionis alludit veritatem. Huius igitur rhapsodia Vlysses facit inter alia hæc dicentem:

*Thansch.*

*Est.*

*At.*

*Esus pomi à dracone dati.*

*Esu læsi homines, ab esu rursus petere remedium debent.*

*Ate dicitur serpens infernalis & draconis generis humani.*

Ηδ' ἄτη δ' ἐναρήτε καὶ ἀπρίπος οὐνεκα πάσας  
 Πάλλ' ὄν' περ' ὀρθέες, φθάνει δ' ἴτε πᾶσαν ἐπ' αἶαν.  
 Βλάπτουσ' ἀθροῖον. quorum hæc est sententia:  
 At robusta Ate, pedibusq; celerissima, cunctas:

*Ante*

Ante Litas currit, cunctis regionibus ante  
Damna ferens noxamq; homini.

Comparat hoc loco Litas cum Ate, & illas quidem claudas & rugosas facit, hanc robu-  
stam & integris pedibus velocem: qua fabula, vt quod passim vbique terrarum fit, in-  
dicatur; ita allusum videtur ad festinam illam noxam quam serpens humano generi in-  
tulit, quæ quidem sananda erat per Litas, supplicationum, quibus peccatorum venia  
petitur, deas; sed admodum tardè, & iam ferè in mundi senio, quod rugis significatur  
Litarum. Sed quæ Litæ, quibus tandè sanitas humani generis adscribèda? Ipsa nempe  
Christi tormenta, & orationes, & lacrymæ, & ieiunia, & cetera quibus veniam à patre  
hominibus, Ates fraude in peccatù prolapsis, impetrauit. Hæ Litæ, quasi claudæ essent,  
tardè admodum venerunt; sed venerunt tamen tempore suo destinato. Qua de causa  
Iouis Hicesij filia dictæ, quod citra Christi supplicatione nullum fuerit aduersus Aten  
remedium. Vera enim Liturgia, & vnica oblatio est Christi in cruce patri facta, vt Chri-  
stus verus sit Hicesius, Deus Deo supplex; & eius preces & tormenta ipsissima Litæ. Ab  
hoc ergo mysterio fabula translata ad quæuis peccata, ab illo primo peccato proman-  
nantia, & quæuis peccatorum emendationes, quas perpetuò ipsis peccatis videmus  
multo tardiores, & semper claudicante gradu longo post Aten tempore venire. De ea-  
dem Ate, & eius è cælo præcipitio, ab antiquis per manus ad posteros tradito, & de Ioue  
ipsam præcipitante, idem poëta sic canit:

Lita Iouis  
Hicesij filia  
dicta.

Liturgia ve-  
ra.

Ate de cælo  
præcipitata.

Ως φάτο' τὸν δ' ἄχος ὄξυ κτ' φρένα τυφλὰ βαθεῖαν·  
Αὐτίκα δ' εἶλε ἄτην κεφαλῆς λιπαρῶν λοκάμοιο,  
Χωδόμενος φρεσὶν ἧσι καὶ ἄμοσος κάρτερος ὄρκον,  
Μή ποτ' ἐς Ὀλυμπόν τι καὶ ἕσσωσι ἀστερόεντα  
Αὐτίς ἐλευσέσθαι ἄτην, ἢ πάντα ἄαται.  
Ως εἰπὼν, ἔρριψεν ἄπ' ἕσσανος ἀστερόεντος  
Χεῖρὶ πρὸς ἔρπτα τὰ χ' ἰκὰτο ἔργ' ἀνθρώπων.

Nos ex tempore vertebamus:

Dixerat Ate, illi dolor acris pectora pulsat:  
Arripit hanc subito per crines, perq; comatum  
Verticem adiratus, fortissima iuramenta  
Subdens, numquam Aten rursum venturam ad Olympum  
Sidere cume polum, qua cunctis noxia noxa.

Dixit, & arreptam, palma ter deinde rotatam  
Deicit. Hæc præceps humana negotia vexat.

Paulo autem antè cantaret hanc per hominum capita incedere: cuius prima in eo ratio  
est, quòd Ates veneno omnes hominum animi procliues sint ad mala & noxia sibi per-  
petranda, quòd omnium capita inclinant. Porro Agamemnon sic se excusans de pecca-  
to suo contra Achillem commisso,

Αλλὰ τί κεν ῥέξαιμι, θεὸς διὰ πάντα πλοῦστα  
Πρὸς θεὸν δοῦν' ἄτην. Id est,  
Sed quid fecissem? diua omnia perficit Ate,  
Nata Iouis senior.

in memoriam videtur vocare primam parentum nostrorū excusationem, qua culpam  
in serpentem conferebant. Quòd autem filiam Iouis siue vetustam, siue natu grandio-  
som, dicat, id clarissime cernitur ad Luciferum referri debere, qui senior est humana  
mente quam vexat, cum antea fuerit nō creatus modò, sed cælo etiam electus, & dam-  
natus exilio sempiterno quàm humanum genus crearetur. Pherecydes Syrus hunc  
lapsum ad Ophioneum refert, siue ad magnum Draconem, Christianis nitens notum.  
Ate itaque draco generis humani hostis, è cælo præceps à Ioue datus ob superbiam  
qua creatori suo repugnabat, nomen eo esu accepit, quo primos parentes, poma dum-  
taxat deuorato, in exitialem compulit omnium bonorum racturam. Quando autem  
hec omniū malorum origo ex odio serpentis & inuidia processit, factū vt hæc vocali lon-  
ga, vt est in *At*, odium & inuidiam notet, quasi dicas inuicem affectione, qua ad malum al-  
terius parinde ferimur toto spiritu, atque olim Ate ad perdendū genus humanū, & qua  
adspiramus ad ipsam Aten, atq; hac præuicere ei similes reddamur. Iam & alia in huius  
voci

Ate dicitur  
Lucifer.

Ate unde illi  
catur.

At / odium.



vocis significatu consideratio fieri debet. Propensio illa ad odiū proximi, maximè declarat prauitatis characterem animis nostris à prima illa dæmoniaca commissatione impressam, qui nos apertè docet, quo animo draco nos ad edendum inuitauit. Inuitauit enim, non vt nos reficeret, sed vt incautos sub specie amicitiae totos deuoraret. Hæc igitur libido deuorandi nocendiq̄. tanta in nobis restat, vt non solum eos quos odimus, animo nostro deuoremus; sed dum eorum copia non datur, pro eo ac vellemus, tractandorum, nos nostra ipsorum viscera, veluti insatiabili edendi rabie incitati, depascimur; iam non inuidi modò, sed famelici etiam Erisichthones. Hinc bene ille,

*Inuidia Siculi non inuenere tyranni Maius tormentum.* Et,

*Inuidus alterius rebus macrescit optimis.* Aiunt Alexandrum Magnum inter cetera & illud frequenter dixisse: Inuidos non aliud esse, quàm sua ipsorū tormenta. Qui hanc animi pestem, liuorem vocarunt, rectè videntur eius naturam perspexisse: quem cum edacè etiam dicerent, in eadè cum nomenclatore nostro fuere sententia. Ouidius elegantissima verborum & versuum copia eam descripsit, cuius hæc sunt inter cetera,

*Intabescitq̄, videndo*

*Successus hominum, carpitq̄, & carpitur vnà:*

*Suppliciumq̄, suum est.* Nullum malum maius inuido optare Martialis potuisset, quàm cum dixit, *Omnibus inuideas, inuide nemo tibi.*

D. Basilius sic eam definiuit, vt dolorè esse diceret ex proximi cōmodis nascentem, qui, sicut rubigo ferrum, ita animū, cui inest, consumit. Fateor equidem discrimen esse inter odiū & inuidiam; quòd hæc dūtaxat in felices grassetur, odiū verò ad eò generatim omnè dolorè signat, qui ex opinione, siue phantasia mali oritur, vt etiā ad bruta transeat. Potest ergo odium iustū esse, illius nimirū qui vitia in quopiam oderit: inuidia verò nūquam vllā æquitatis rationè potest subire, nisi eam, cū nemesi siue indignatione cōfundas. Cui-cumq̄. ergo inuidemus, eum cuiuspiā rei gratia odio habemus, tametsi ceteroquin amemus. Odimus enim in eo quòd plus habeat felicitatis quàm velimus, & quamdiu inuidemus, amici dici nequimus. Hæc ergo nos generatim accipimus, perinde atque Latini Odium, quod ab Ate deriuatur, hac animi maleuolètia inuidiam etiā cōplectentes. Serpens enim non solum nobis inuidebat, sed etiam oderat, vt i Dei, hostis sui, filios. Deinde odium quanto maius, tanto magis habentis animum edit; eaque de re optimè ea voce comprehenditur quæ ab edendo significationis suæ causam duxit. Hinc illud:

*Ipse suum cor edens hominum vestigia vitans.*

*Ajt.*  
*Aict.*

Inuidia sola, quæ cessante proximi felicitate cessat, nobis *Ajt* dicitur, à *Aict* quod est nihil, eo quòd hæc animi affectio eò spectet, vt quod quis habet, non habeat, vocula & re significata definitione tenus conueniente. Hinc bene Silius:

*O dirum exitium mortalibus! ô nihil vquam*

*Crescere, nec magis, patiens exurgere laudes Inuidia!*

*Ate quid sit.*

Quia tamè, vt dixi, inuidia ab odio, nò magis quàm forma à genere suo separari potest: ferè *Aat* & *Ajt* in loquendo cōiungimus, significantes eum qui odit, velle, vt is què odit, nihil prorsus boni haberet. Ate ergo nihil aliud erit, quàm dolor exedens, qui in nobis nascitur ex ipso vetiti pomi esu; quo odiū serpentis, & eius inuidia, contagione sui animū nostrum ita infecerunt, vt mox eadem peste laboraret. Quamobrè cum odij & inuidiæ morsus in nobis sentimus, exèplo cogitemus, hanc illā pestem esse quam edax draconis odiū, esu pomi, ex pectore suo, omnis malæ volūtatis fonte, in animos nostros deripauit.

*Ate quid sit.*

Quauis Græci in Ate tenuem in principio retinuerint, nos tamèn eam adspiramus: quò notemus, ad primū illud tabificū serpentis odiū nos reuera per hanc animi motionè anhelare & adspirare, & omnino tales effici, qualis prima illa & suprema fuit Ate. Deinde id inde etiam magis vt placeret, traxit, quòd vox adspirata magis alludat ad *Aat* vocali, breui pronunciatū, quòd significat habet, cuius è cōfinio intelligimus inuidiā etiam denotari, quæ semper impetit habentè, ceu diceretur, *Aat* non spirat contra aliū quàm eum qui *Aat* id est, habet. Mirabilis profectò & multiplicis artificij vocula, maximū nobis cum plurimarū rerū ad vitā vtilium, tū occultioris & solis Christianis notæ historiæ præbens documentū, & vnà principem pœtæ rectissima via ad fontem reducens veritatis, è quo Ates fabula tota emanauit. Iam aliud adhuc in hac voce latet arcanū. Diuino enim instinctu factū, vt primum hominis nomen ab hac peste nomen acceperit. Adam enim

enim benequidē dicitur à terra nomē habere; sed nos in hac voce non rubram terram, *Adam unde dicatur.* vt Hebræi, sed multo maiore notationis efficacitate, eam terram audimus quæ Ate est obiecta: qua de re mox certiores reddimur, nobis esse perpetuū bellū cum Ate gerendū, cui veluti vallum dicimur obiecti. *Dam.* **D**an enim agger est, à **Tau**, quod est, domabam: eo quòd impetus fluctuum inundantis maris aggere domētur. Nulla elegantior cōparatio inueniri queat, quàm si hominem dicas perpetuis tentationū procellis, velut aggerem quendam fluctibus assiduo impetu rudentibus, obiectum esse. Quæ enim hora, quod momentū transit, in quo nō feriamur vndis sæuissimis prauarum cogitationū, quarum impetus ab Ate, tamquam ab Oceano omnium malorū, in animos nostros, velut aggeres fluctibus obiectos, irrumpit. Hortatur ergo nomenclator, vt diligentiam eam animo nostro aduersus Ates impetū muniendo adhibeamus, quàm illi qui crescentibus vndis aggeres opponunt, qui si vel minima parte dehiscant, rimas agant euestigò, non omnia modò camporū spatia, sed homines etiā & pecora longè lateq. submerguntur. Magnus hic sese prospectus aperit in omnem partem ad vitæ humanæ procellas, & assiduos fluctus animis nostris impingentes considerandos; quem si sequamur, per omnem tentationum Oceanum sit discurrendum; qui tam vastis spatiis exporrigitur, quàm latè ea patent quæ hominum animis offeruntur, quorum nihil est, quod non fluctus secum violentos ducat. Quemadmodum ergo homo, nomine *Mensij* vt se ducat, & minimè *Mensij.* duci sinat, monetur; ita nomine Adam intelligit, se Ates aggerē esse, & perpetuò dum viuēt, fluctibus eius se impetendum. Qui ergo non tentatur ab Ate, Adamus non esset; nec quisquam vituperandus, quòd multis tentationum procellis feriat, sed tum demum reprehensione dignus, dum aggerem suum, quæ recta ratio est, tam negligenter custodit, vt ab vndis superetur aut rumpatur. Adam ergo *Ates dam* est; tamen *Hebræis* alia eiusdem nominis sit interpretatio, nulla ratione veritate, quin ad diuersos fines idem à Dei instinctu dicatur posse destinari; quorum qui vnum pro causa numerat, à vero nō aberrat. Hoc saltem constat & nobis & Hebræis, in Adami nomine terræ esse notationem; his quidem rubræ, nobis verò fluctibus obiectæ. Vide quòd nos *Est* vocabulum deduxerit, quàm insignia referat arcana, quàm egregiam & vitæ doctrinam, & antiquitatis historiam explanarit. Ex *E* item fit *Echt*; quæ vox, litteræ Cappa cum spiritu pronunciatæ, & *Tau* adiectæ, ratione, id denotat quod arcè vnita deuincit. Vnde nomen hoc pro connubio legitimo vulgus vsurpat; tamen quoduis legitimum bono iure sic nominetur. Quòd si adspirationem voci præponas, idem erit quod connecto, & contineo; spiritu laborem & studium indicante. quod, vt nomen in vsum vocatū, capulum cuiusuis rei significat; propterea quòd eo rem tenere studeamus. *Echt* igitur legitimum, dum nomen est, denotat: dum vt verbum vsurpatur, idem est quod legitimū facio. Hinc apud Latinos *Lex*, quasi dicas *Li-echt*; id est, legitimum hominū inter ipsos vinculū. Verum in eadem voce alia præterea ratio laet, qua in *Li-echt* dissoluta, id designat quo populi copulantur & vinciuntur. *Echt* in litteram *X* Latinam duplicem transire nonnumquam solere, cernes; si consideres, à *fact* factum esse vocabulum *Rex*, à *Mert* *Merx*, à *Sticht* *Stix*. Errant qui credunt à legendo *Legem* dici, cum lectio legi minimè sit necessaria; immò apud antiquissimos leges non scribebantur, sed carminibus comprehensæ puerorum memoriæ mandabantur, vt cum apud alios, tum apud *Ælianum* in *Varia* historia discas. Quid quòd prima lex & antiquissima, sit ipsa lex naturæ, mentibus hominum diuinitus inspirata, quæ docet, Deum super omnia, & proximum cuique suum, non secus ac quisque sese amat, esse diligendum. Porro cum non inter homines tantum lex sit, sed inter angelos quoque, & omnes res creatas, qua omnia inter se legitimo vinculo copulantur: vocabulum sic solui potest, vt *Le-echt* audiatur, qua via membrorum connectio denotaretur. Huic etymologiæ cum philosophorum principes consentiunt, tum eorum de hac re sensum sic *Cicero* expressit, vt legem definiat rationem profectam à natura ad rectè faciendum impellentem, & à delicto auocantem; quæ non tum demum esse incipiat, cum scripta est, sed tum cum orta est. Ortam autem esse dicit simul cum mente diuina: è quo intelligimus, omnia rerum à mente diuina creatarum inter se legem quandam esse, qua totius vniuersitatis iusta conueniensq. dispositio cōseruetur.

HERMA-



*I littera sym-  
bolica signifi-  
cacio.*

**V**ERVM cum iam satis, & plus fortasse quam satis, de natura secundæ vocalis exemplorum sit allatum; ad tertiam transgrediamur: cuius ea indoles est, vt exilitatem quandam & subtilitatem adferre videatur, rem sanè quàm conuenientissimam ad penetrandum insinuandumque. Hinc apud nos dum sola profertur, blandientis est, atq. eius qui sese penitus velit gratiam apud quempiam inire; cuius notationis exemplum est in ipso Abecedario apud Latinos hætenus vsitato. Iam quia quæ nobis noua sunt, altiùs in animum descendunt, & maiore audiuntur attentione: placuit maioribus nostris vt I diceremus, cum quippiam insolens, aut inopinatum, aut antea non cognitum, narraretur. Ab **V** & **Ar** coniunctis, sit vocula **Vax** pro annuo Solis cursu, cuius gemina statim ratio sese offert: altera quidem, vt **V** blandientis sit, & sese in fauorem insinuantis; altera, vt **V** designet exilitatem. Illo modo blandè Solis cursum compellamus, vt quàm diutissimè nobiscum maneat, neque citò nobis elabatur: quod votum quàm omnibus sit commune, neminem reor latere: nec est quòd hinc repetam, **Ar** moram tarditatemque, denotare. Altera verò vocabuli causa Anni exilitatem & minimam moram exponit; admonens, vt semper cogitemus, quàm paruum temporis spatium vnus annus comprehendat. Græci *εαπ* ab hac habent originem, qua voce prima pars anni solaris denotatur; E tenui, in locum Iota, substituto. Nec **V**meritò sic prima pars anni nominatur: eo quòd tum vota concipiantur, vt annuus Solis cursus nos non deserat; sed diu trahatur, & sequenti anno nos sistat. **Quin-**etiam & illa causa est, ob quam **Ver** sic vocetur; quòd sicut totum ipsum annum diu cupimus durare nobis, ita & iucundissimam anni partem blandè rogare soleamus, vt quamdiutissimè nobiscum moretur. Sunt hæc digna quidem latiore explicatu; sed secunda vocalis diutius nos demorata, cogit subtile hoc elemētum exilius & breuius tractare: quod dum faciemus, naturam eius sequemur. Si tota præponatur ipsi E, quo vnitas, essentia & firmitas notatur; diminuit significatum. **Vet** enim per diphthongum, qua ceteræ linguæ, de quibus hinc disputamus, carēt; exilitatem ligat cum vnitate siue essentia; vt eo significetur, quo Latini dicunt aliquid: à qua sermonis particula sit **Vemant**/adieccto **man**, & **Tau** ipsum finem claudente, tamquam cõpositionis vinculo: cui opponitur **Vimant**/id est, nullus. **Vet** conuersum fecisse videtur Græcorum *τι*, vnde *τις*. Eadem vocalis post secundam posita, & eidem coalescens, facit **Ei**, quo ouum signari dixi; quia vitam habeat illud quidem exilem, sed necdum perfectam. Eadem diphthongus solitarium notat, vnitate ipsam exilitate sua à numero excludens; vt dum dicimus, **Ei-lant** pro insula; quia regio est sola ab aliis separata. qua etiam de causa **Ei** pro ouo dictum fortasse fuerit; quòd singula oua suis limitibus sic se includant, quasi sola essent. Hebræi *א* pro insula irem dicunt; quod cur faciant, nullam sanam causam reddere queant: in eo mari quod Britanniam ab Irlandia separat, aliquot insulæ sunt, in quorù nominibus **Ei** pro insula positum videas: vt, **Angles-ei**/id est, Anglorum insula; **Irlandes-ei**/id est, Irlandorum insula; **Calt-ei**/frigida insula; **Sruil-ei**/pro quo **Sijl-ei** malè dicunt, insula sub qua latere liceat, quæ vna est è Sorlinges; quæ sic dicuntur corruptè pro **Sorglingen**/ quo significantur esse formidandæ, quales reuera sunt, propter multa saxa, quod genus Virgilius ararum nomine descripsit. Ab hac vocula **Ei** Iones nomen acceperunt, eo quòd vnus filiorum Iaphet, Ian dictus sit, ab insularum quas à patre colendas accepit, habitatione. Corruptum autem est vocabulum, semel quidem diphthongo in priore syllaba in I longum mutato; iterum duplici Digamma, quo carent Græci, exempto. Nam integra vox est **Eimon**/id est, insulam habito. Hebræus textus *י* habet: quod si legas, Ion sonat; verùm **Massoritz** punctorum fabri, ex Ion Iauan fecerunt, tota Ionia & nominis ratione reclamante. Sed de hac re alibi fortassis plura. Hinc **Eigeni**/proprium vnus & solitariu. Quòd si aspiratio huic particulæ addatur, vt sit **Dei**/vastam solitudinem indicabit, arboribus, & ædificiis, & frumento, & gramine carentem; à qua notatione ad herbam transit, eiusmodi desertis & arenosis locis peculiarem, quam veteres tamen **Einje** nomina-

*Iones vnde  
nomen acce-  
perunt.*

**Eigen.**

**Dei.**

**Einje.**

nominarunt, adspirationem auferente compositionis lenitate; quod nihil aliud est, quam deserti aridiq̄ue soli diuitiæ; quæ quanti sint, nostri Brabanti Campani norunt. Hinc Erica: quod qui negant, etymologiam inueniant meliorem vel apud Latinos, *Erica*, vel apud Græcos. Vt autem Erica solitudinis diuitias, vel fruticis huius *Ἐρι* vocati regnum; ita *Ἐρι* diuitias aquarum notat; à qua voce *μυρίκη* apud Græcos, ad ripas aquarum lubenter nascitura, præsertim locis iis, ad quæ torrentes & flumina nonnumquam restagnant; vt ad Rhenum, ad Tagum, ad Anam & cetera magna flumina licet videre, tum etiam ad exiguos riuos, qualis est, qui è Pherfena Tridentum, scisso ingenti saxeo monte, decurrit, tantis aliquando turgescens vndis, vt ipsis etiam mœnibus minetur euerfionem. Cùm igitur restagnantis aquæ caluitiis frutex hic gaudeat, meritò apud Græcos vnus vocalis mutatione, myricæ nomen accepit, sicut alter, foliis & facultatibus similis, Erica ob id vocatur, quia in desertis ob sterilitatem locis maximè soleat luxuriare, & opes suas proferre; cuius rei nusquam clarius documentum, quam in Landis (vt Gotica voce cum Gallis vtamur) à Burdigala ad Pyrenæi ferè iugi radices longè lateq̄ue protensis. Latini, dum Tamaricem nominant, non aliud dicere videntur, quam adstrictas & minimè luxuriantes aquarum diuitias; quasi è *Cam—mer—rijc* voce nostrati, ducerent appellationem: vel, si mauiis, domiti stagni diuitias dicas; quia eo loco crescit, quem aqua restagnans reliquit, iam alueo rursus domita atque constricta. Quemadmodum autem Myrica duplex est; altera intra fruticis modum magnitudinem coercens; altera ad iustam mensuram arboris, vt in Hispania vidi, elata, è qua pocula lienosis fatis ampla tornantur: ita plures sunt Ericæ species, inter quas quædam in Apennino, & Hispanorum montium siluis frequenter obuia, insigniter arborefcit: qualis tamen, & quantulacumque sit Erica, in solitudine semper & sterilibus locis regnum suum & nominè & reapse possidet. Ex hac Ericæ indole, & inde accepta nomenclatura, magna lux accedit aliquot sacræ scripturæ locis, in quibus *ערי* Erica vocatur, quam vocem Hieronymus non bene, mea quidem sententia, Myricam interpretatur: cùm Hieremias hunc fruticem locis siccis, & desertis, & falsuginosis, & inhabitabilibus tribuat, qualis est Campania Brabantiæ non exigua sui parte, atque eum opponat ligno ad aquas radices suas nutrienti. Nam si Myrica *ערי* esset, frigeret contrariorum collatio; cùm æquè Myrica ad aquas, atque lignum, cui opponitur, crescat. Sic igitur cap. 17. Hieremiæ verba reddamus: Erit enim quasi Erica in deserto. Apud Esaiam, Ecce Damascus desinet esse ciuitas, & erit sicut acernus lapidum in ruina; Derelictæ ciuitates Aroër gregibus. Sic Hieronymus. vbi nos significantius: Derelictæ ciuitates Erica gregibus. Erica enim greges ouium optimè alit, & integra valetudine conseruat, & carnem gignit & tenerrimam & saluberrimam ad edendum, quod Antuerpiæ nemo, nisi sit omnino vecors, ignorare potest. Deuteronomij item secundo, eandem vocem pro solitudine ericis plena, accipio; haud secus atque apud nos Ericæ nomen, quod est *Ἐρι*/ commune est & ipsi frutici, & solitudini in qua frutex crescit. Vbi enim est, Ab Aroër, quæ est super ripam torrentis Arnon; verterem, A solitudine deserta & Ericis plena, quæ est super ripam Arnon. atque deinde coniunctionem Opido, quæ vox sequitur, præponerem, vti est in textu Hebraico, vt tota dictio sit, A solitudine, quæ est super ripam Arnon torrentis, & ipso Opido, quod in torrentis valle situm est vsque ad Galaad. Cùm igitur ericeta greges optimè alant, & solitudinem maximè falsuginosam & sabulosam ament, sintq̄ue ab aquis adedò aliena, vt ad eas gramini locū relinquunt; quid ni *ערי* ericam esse dicam, minimè verò Myricam, quæ ad aquas dumtaxat crescit? Iam in psalmo centesimo primo, vbi est, respexit in orationem humilium, vt est apud Hieronymum; vel, respexit in orationem vacui, vt est in alia versione; legerem, Respexit in orationem solitudinis & deserti; quia & eadem hic vox sit, & ipse Vates paullo antè, se desertum esse, & in solitudine versari, conqueratur. Quæ verò sit Hebraicæ vocis origo, Grammatici discant. Ego, si Hebraica sit origo, à *ערי* qua nudare significatur, deriuabo: vt geminatione vocis maxima nuditas locorum significetur, quæ ericetis vestiantur; quæ etymologia Myricæ ad aquas crescenti non conuenit: mihi tamen magis arrideret, si conuerso litterarum ordine, *ערי* siue *ערי*/ id est, malum regnum, diceretur: quem sonum huius litteræ esse, pòst docebo. Præuum enim & malignum regnum est, in qua solitudinis frutex



## Totamq̄ infusa per artus

Mens agitāt molem, &amp; magno se corpore miscet.

Vni itaque, vt omnia intimè alit & conseruat, spiritus nomen dedit: vt verò omnia internè mouet, mentis, qua nihil habemus vel celerius vel subtilius: quorum ad vtrumque significandum vocalis Iota accommodatissima. Bona Pallas, quanta subtilitate primi nomenclatoris ingenium ad intima sapientiæ penetralia peruasit, dum ab *En*/præpositionem *In*, deriuaret! A nostris igitur, apud quos origo inuenitur, præpositio hæc ad Latinos transit: A qua Græci suum quoque *En* fecerunt, deriuationis, quæ apud nos *E* in *I* mutauit, prorsus ignari. Hebræi *En* pro *In* dicunt, quod videtur confusione significationis à nostrati *En* factū, quo Apud notatur: at hoc, vt vt sit, id certè negari nō potest, potiore ratione dici *In* ab *En*/quam *En* ad hanc notationem. Nostras *En*/fit à *En*/quod est oro; propterea quòd per orationem nos proximè accedamus ad illum quem orare debemus, & idcirco eum rogemus, vt ei insinuemur: Et quia ex hac insinuatione esse nostrum dependet, *En* in verbum est nobis in eadem significatione, in qua Latinis sum; quod alia dialecto, & alia quoque ratione, *En* pronuntiatur, ceu *En*—en dicas, id est, apud Vnum. Sed de hoc alibi. Quia vero *I* blandiendi insinuandi que vim habet, non solum *Et* pro ego dicimus, sed *Et* / pro *Tu*; quod illi qui contemum quempiam alloquuntur, in *Et* vertunt, ne blandiri vel se insinuare videantur: quam ruditer imitati sunt Latini. Græci lenius *tu* & *tu* proferunt. *Et* igitur dicentes, blandæ vocis vinculo nos ei qui cum loquimur, alligamus, ex natura litteræ *D*, ratione deducta. In plurali numero *Et* dicimus, vbi *G* facit, vt ad insinuationem tendere videamur. Nec citra causam *D* in *G* mutatum; quia nimirum vni facile sit nos blanditiis alligare, sed vt idem apud multos consequamur, optare magis possumus, quàm assequi, Tertiã personam per *I* similiter efferimus, *Et* dicentes: vbi adspiratio docet nos ad insinuandum adspirare. & quia natura nos voluit ad eam ferri vehementius, quàm Deus nobis sociam dedit, in femineo genere *Et* dicimus, sibilis loco simplicis adspirationis accersito, quòd illius, quàm huius, maior imperus sit. Nec ab hac vocali in primæ personæ plurali numero recedimus, dum *Et* dicimus, pro *Nos*: quo denotamus, latissimè insinuationem hanc blandam proferri debere, omnium que nobis amorem conciliandum esse. Iam quia hæc omnium inter nos blanda & amica insinuatio per mutuum amorem latissimè per omnes homines patens nos Deo etiam consecrat, *Et* verbum idem est quòd confecro. At de hoc post iterum. Porro sicut ipsum hoc *I* ipsi è blanditur, vt se insinuet; ita *Et* etiam pro verbo vsurpatum, vt idem sit quòd *Sum*; blandiri videtur, & se insinuare ipsi illi qui *En* / id est, dicebat, & dicendo omnia faciebat. Sed hic mysterium sese offert, quòd latius alibi explicandum, quo tota creationis via, velut Mercuriali manu, indicatur. A *En* / infinitus modus *En* / pro esse, vocali producta: quæ dum corripitur, *En* sensum & intellectum indicat: cuius ratio non est simplex; cum & à *vi* sibili, & voce *in*, *En* idem videatur esse, quòd vehementi spiritu ad rem introspicendam delatum; & rursus *En* in significet introspectio. Præterea *En* à *En* / quòd est, mitto, notationis causam ducit; eo quòd nullus sit nuntius subtilior, & altius omnia penetrans, quàm sensus, præsertim interior, & intelligendi facultas. In *En* / subtiliter pronuntiato, pro video, quis non videt quanta subtilitatis ratio habita sit, & quàm sibilis egregiè hic partes suas in significando tueatur. Nullus enim sensus exterior subtilius habet obiectum, & quòd citius omnia longissimè penetret. Hinc *En* / pro intelligere vsurpatur: & quia videndi facultate cælum intuemur, atque hinc opificem eius cognoscimus; *En* / per vestigia retro lectum, nos docet, quòd per visum & intelligentiam nostram progredi debeamus, ad ipsum videlicet qui est, quòd nobis *En* / dicitur. Verum quia in his nullus exitus reperirerur; satius est hæc arcana in præsens obiter indicata, in aliud tempus deferre: ne in singulis litteris ingentia nobis volumina excrescant. Penetrandi autem vis in *I* notata, in *En* / vocali longa, quò dolor significatur; luculentum habet exemplum: eo quòd nihil maiore vehementia corpus penetret; quàm dolor. Latini dum pœnam inde faciunt, notationis rationem amittunt. In *En* / item pro sagitta, quis eandem litteræ potestatem non agnoscit; à qua voce, *Pilum* Romanorum. Infinitus *En* / sim, si latitudinem huius litteræ persequi velim; hic tamen, dum infinitum dico, in mentem venit Latinos pessimè fecisse, & omnino contra nominum fabricandorum artem;

artem, dum ex In priuantem compositionis particulam fecerunt: quod illis accidit ex nostro *Om* è quo perperam In fecerunt, nulla discriminis harum in prima lingua vocalium habita ratione.

**CETERV M** quia iam satis exemplorum allatum, quo doceatur, cuius rei imaginem vocalis Iota exprimat; ad O, quartam vocalem, transitus fiat. Rotundum hæc sonum habet, atque idcirco omnibus iis rebus conuenit, quibus cum rotundo aliqua est affinitas vel cognatio. Hinc *oot* vel *oit* idem est quod ab æterno, in quo, perinde atque in rotundo, neque principium est, neque finis. Conuersa vox *Too* vel *Toe* duo signat: Aliquando pro Ad præpositione, aliquando pro clauso, ponendum. Pro Ad vsurpatum significationis hanc habet rationem, vt ea audita, moneamur, vltimum finem, qui æternus est & rotundus, perpetuo intuendum, & ad eum omnes actiones nostras & omnia studia esse referenda, quod Tau vinciat cum æterno. Quare pro clauso ponatur, erit apertum, si sciamus, in O, siue *æuo*, siue mundi rotunditate, claudi omnia, atque inde *Too* ad quæuis clausa transire. Hinc *Too* vel *Toe* pro facio, de priore significato, quo præcipitur, quicquid facimus, eo fieri debere, vt ad æternitatem nobis viam struat, & cum ea nos vinciat. Eadem de causa mors *oot* dicitur, quia per eam ad æternitatem transeamus. O faustum mortis nomen, & primum pretiosissimæ morti Christi conueniens, quæ sola ad æternam vitam mortales transferre potest. D & T Platoni vincendi rationem habent; quibus duobus vinculis nomenclator in hoc nomine æternitatem conclusit, vt indicaret, æternitatem morti arctissimè esse deuinctam. Vtinam hanc diuinam vocem illi examinarent, quos non pudet profiteri, nullum nobis sensum post mortem esse. Græci *θάνατος* dicunt, ab *Ανα* / quod perpetuum circuitum notat, quo ipsum illud significatur, quod ad æternitatem tendit, & eo vsque pertingit, ceu articulo integro dicas, *Θετ-ανα-το* / & contracta voce, Thanato. Hebræis *מוט* mori notat, & cum alijs punctis mortem; quod crediderim factum à *Moxt* / *Vau* pro Res substituto, vt in *מו* quoque videmus pro *Marth* siue *Marg* medullam significante. Nobis non quæuis mors *Moxt* dicitur, sed violenta; quo fit, vt imperitè Latini & Græci hoc vocabulo vti deprehendantur, etymologia profusè repugnante, quæ à *Mart* / id est, penitus confringit, ducenda. *oot* verò & *θάνατος* priscam primorum parentum fidem de animorum immortalitate pulcherrimè demonstrant. Eadem ratione *oot* rotundam litteram addidit; vt cum rotunditas capitis, tum primi omnium capitis æternitas significaretur. Hinc *oot* apud Egyptios, præposito articulo, id est, ipsum caput; de quo alibi plura. Ex *O* rotundum significante, & *M* rotundum ipsum in se volutum notante, eo quod clauso mugiat intus ore, vt Terentiani verbis vtat, componitur vocula. *Om* / quæ circum, vel in circuitu, vertitur Latine: *Ca om* / id est, circum eò. *Om loop* / circularis cursus. Latini in *Am* mutarunt, quo in compositis solis vtuntur. Græci hinc etiam *ἀμφι* suum traxerunt, neglecta rotunditatis significatione; quia *A* rectum potius, & quod è recto fit, quàm rotundum aut circulare signet. Ab hac vocula *Om* / *Hom* fit, quo id notatur, quod cito se circumagere potest: vel de natura litteræ caninæ, quæ validam motionem signat; vel de compositione ex *Ha* & *Om* / id est, ex celeritate & facilitate in omnem circum partem; quam qui habet, validus est atque potens: quo fit, vt *Hom* pro robusto & valido ponatur. Contrarium est *Moxt* / illud videlicet, quod est ad se in circuitu vndique tuendum imbecille. Ab illo *Hom* fit, pro iactantia virium & valoris. Ab hoc *Moxt* / pro violenta cæde, occisione & interitu. Vnde Latinis Mors. Hinc *Mart* pro eo quod est frangere & conterere; à quo Mars, pro Deo belli. Ex eodem fonte Mortarium, quod nobis *Mortier* dicitur. Hinc *Moer* pro terra molli & ad gressus sustinendos infirma, qua voce palustria & vliginosa loca intelligimus; qualia qui habitarent Belgæ Morini à Latinis; nobis *Moringen* sunt vocati. Quocirca *Hom* & *Moer* conuersione sua satis ostendunt, se nostræ linguæ originem debere. Hinc *P'om*; hinc Romulus, à *Hom* & *Hul* / quo is significatur, qui potentiam habet populi tuendi, ipsius populi suffragiis & voluntate confirmatam; cui tyrannus opponitur. *Hul* fit ab *Hui-eel* syncopatus; quod est idem ac si dicas, nobilitatus, siue euectus ad populi custodiam & tutelam. Fratri ab eodem *Hom* / nomen fuit Romus, vt Græci scribunt; sed huius robur ad populum tuendum non fuit admissum.

Ex eadem analogia conuersionis in *Hom* & *Moer* animaduersa, liquet Hebræos à nobis suum

suum  $\alpha\gamma\alpha\theta\upsilon$  & cognata vocabula habere, miuimè verò contrà, nos ab illis. Aurum item Latini ab hac voce retinuerunt, quasi antiquum robur diceretur. Quamuis autem  $\alpha\gamma\alpha\theta\upsilon$  in vfu esse desierit, in compositis tamen & deriuatis significatio eius retinetur, vt in  $\alpha\gamma\alpha\theta\upsilon$  &  $\alpha\gamma\alpha\theta\upsilon$ . Hinc &  $\alpha\gamma\alpha\theta\upsilon$  constructum, quasi  $\alpha\gamma\alpha\theta\upsilon$ - $\alpha\gamma\alpha\theta\upsilon$  / quò pulcer & validus notatur; ex qua voce Herodotus  $\alpha\gamma\alpha\theta\upsilon$  fecit, Græcè  $\alpha\gamma\alpha\theta\upsilon$  &  $\alpha\gamma\alpha\theta\upsilon$  interpretatus, in quo pro  $\alpha\gamma\alpha\theta\upsilon$   $\alpha\gamma\alpha\theta\upsilon$ ; pro  $\alpha\gamma\alpha\theta\upsilon$   $\alpha\gamma\alpha\theta\upsilon$  posuit.  $\alpha\gamma\alpha\theta\upsilon$  enim pulcrum notat, Anglis hæcenus notum, à quo  $\alpha\gamma\alpha\theta\upsilon$  nos retinemus. De hac re alibi satis. A  $\alpha\gamma\alpha\theta\upsilon$  fit  $\alpha\gamma\alpha\theta\upsilon$  / pro ariete, ob capitis ipsius robur: & nobis  $\alpha\gamma\alpha\theta\upsilon$  / pro eo quod est vim masculam exercere. Hinc  $\alpha\gamma\alpha\theta\upsilon$  pro lacte è quo caseus & butyrum non sunt expressa; quia nutrimentum fit validissimum. Quamobrem quoque Roma, Cimbricum nomen, habet maximam potentiam, ab ipsis eius primordiis ominatam. Ab  $\alpha\gamma\alpha\theta\upsilon$  item fit Vol: omnia, ceu Vol- $\alpha\gamma\alpha\theta\upsilon$  diceretur, id est, bene rotans, siue rem bene circumuoluens: quæ significatio quid aliud indicat, quàm deam hanc Dei volutatem esse, felici successu hominum actiones voluentem. Sic autem non Voltomnam scribi oportere, ex Volomniorum nomine mihi persuadeo. Fuit huius deæ fanum in Etruria, ad quod duodecim regionis populorù comitia non rarò haberi solent; ea videlicet de causa, vt Dei voluntas omnia voluens, & omne rotans fatum, consilia ad bonù & vtilem Reip. finem deduceret. Vol idem est quod bene, à verbo Vol/id est, vellem; quia omnis voluntas ad bonum aliquod, siue verum, siue apparens, tendit. Hoc conuerso, & duplici hac in f mutata, fit Vol / quasi Vol / pro laude; quia quidquid bene fit, fit laudandum. Est itaque Vol ichnæum vocabulum, ex Vol / à quo Latini suum Volo habet, & Græci  $\beta\acute{\epsilon}\lambda\omicron\mu\omicron\iota$ . A Vol fit Laus, vt modò dictum. Eadem mutatio w in f est in Vol/id est, Volo; & Vol / quod nunc Vol pronunciamus per diphthongum, vt geminam habeat notationis rationem; alteram, quia quidquid volumus, amicum fit; & è conuerso, quidquid amicum, id nobis velimus: alteram, vt officium amici ostendat, ceu Vol fit ex li-hes / quod est, molestias & dolores leuare. Amicorum enim index & iudex est aduersitas, non secus atq. Lydius lapis auri. Volomnus itaque & Volomna præsidet prospero rerum successui: cum quibus idem videretur Voltomnus fuisse; de quo satis multa in Propertium sumus commentati. hic satis esto, dixisse, Voltomnum dici à Volt / quod est prosperare, siue ad anteriora promouere. Volt enim est ante, Volt siue Volt / & Volt / vltorius: hinc Latinis per metathesim, & mutatione V in P, Pro. Ordo tamen litterarum seruatus est in Porro Latinis & Græcis vsitato. Nos item Volt dicimus, pro eo quod est aggredi, & ad anteriora promouere. Hinc Volt nobis, & Latinis porta; qua voce monemur, neque domum, neq. ciuitatem egrediendam, nisi eo proposito, vt res nostras promoueamus vrgeamusque. hoc symbolum Messicani pro exordio anni in suis calendariis pinxerunt, valde sanè accommodatè, ad vocis Porta originem. Ab eadem radice Volt fit Porto Latinorum; quia quod portatur, insigniter promouetur. Quid V in Volt significet, ex Martiano Capella patet; qui ore constricto, & labris prominentibus, V proferendum tradit: ita vt Volt motum notet ad anteriora tendentem; cui Volt additum indicat, omnia eò esse promouenda vnde omnibus rebus esse profuit. Volt ex O, quo rotundum & perpetuum; & R, quo fluxus notatur, compositum, illud principium significat à quo omnia procedunt, quodq. ipsum ab æterno processit, & procedet à patre. Hinc Volt pro filio etiam ponitur; vt cum dicimus, Volt sterf fonder Volt / id est, moriebarur sine prole relicta. Qua, rogo, voce æterni æterni patris filium, ante omne tempus ab æterno genitum, rectius notes, quàm si rotundo sono litteram fluxus indicem addas? Quoniam autem filius hic omnia creat, omnibusque principium essentia dat; factum est, vt Volt pro omni exordio ponatur, vt cum dicimus, Volt / & Volt /, à qua voce Latinorum Orior & Origo. Ex eodem fonte Hebrai  $\alpha\gamma\alpha\theta\upsilon$  habent, quo principium & originem designant. Volt enim ad verbum est faciendi exordium, à Volt / quod est facio; ita vt nihil aliud sit Volt- $\alpha\gamma\alpha\theta\upsilon$  quàm origo rerum faciendarum: qua voce cum alia, tum infinitiuum suum nuncuparunt, quod ex eo reliquos modos fieri existimarunt; quàm bene, ipsi viderint, cum radices in præterito perfecto indicatiui modi quærent. Ab eadem voce Volt fit, & Ordo, & Volt / & Volt, & cetera inde formata; de quibus antè. Vox versa Volt contrarium indicat in Volt / quod est corrumper, vel corrumpo; à quo militaris cohors Volt vocatur, quia ad destrucendum corrumpendumque omnia ferè comparetur. Ab Volt originem & æterni patris filium



lium notante, auditus organum  $\Theta\omega$  vocatur; quia illud in primis audiendū & discen-  
 dum verbum, quod erat in principio; & quidquid audimus, ad illud principium refe-  
 rendum: hinc illud, *Ipsū audite*. Latini ex  $\Theta\omega$ , aurem fecerunt; & ex aure, audio;  
 quasi aurio. Qui igitur aures nostras instruit, & earum vim omnem ad Verbum æterni  
 patris, quo omnia creata sunt, dirigit, is  $\Theta\omega$  fuerit vocatur, à quo Græci Orpheus fece-  
 runt, diphthongo *ve* transposita in *vu*. *Fuecht* autem fit à *Dueg* / quod est compono, or-  
 dino, accommo, dispo: sic, *Got salt fuegen* / siue *fuegen* / id est, Deus disponet. Hinc  
*Fuechdom* pro bonis superioris alicuius principis dispositioni obnoxii: è quo Latini  
 Feudum fecerunt, mutata diphthongo qua carent, in eam quam habent, solo vocalium  
 ordine mutato. Iperenses hætenus supremum suum magistratum *Fuecht* siue *Doecht*  
 appellant, argumēto & indicio certissimō, hac voce eum notari, penes quem summum  
 ius est, rerum ordine suo disponendarum dirigendarumque. Hinc & illud est, vt tuto-  
 res quoque pupillorum, & caussarum patroni eadem voce denotentur. Quamvis verò  
 satis clara hæc nominis ratio sit, & facile potuerit vel G vel Ch eximi; in eam tamen  
 partem pronior sum, vt Orpheus à *Phue*, quod alij *Doe* dicunt, deriuetur, atque is di-  
 catur hoc nomine qui auribus nutriendis præest. Neq. enim è solo pane viuit homo,  
 sed ex omni verbo quod procedit ex ore Dei. Quoniam verò non alio ad vltimum feli-  
 citatis finem dirigimur, quàm Dei verbo, idq. vnicum sit pabulum animorum; voluit  
 architectus linguæ nostræ primus Orpheus, vt *Doege* siue *Duege* idem esset quod dispo-  
 no, ordino, dirigo; quasi diceret, *Doe-ge* / id est, alimentum do, siue do vt alaris. Qua de  
 re intelligitur, illam demum veram esse humanæ vitæ dispositionem qua verum ani-  
 morum pabulum, ipsum videlicet verbum Dei, nos ad vltimum bonorum finem diri-  
 git. Nihil itaque, aut perparum interest, siue à *Phue*, siue à *Phuege* Orphei nomen ma-  
 nasse dicas. Hinc apud Græcos *ποιμῆν*, quasi *Phoiman* dicas, nō solūm ouium pastorem,  
 sed regem etiam Homero significat. Videmus itaque quod supremū aurium officium  
 sit habendum, illud nimirum, vt in primis audiamus verbum Dei, id est, ipsum totius  
 vniuersitatis mundanæ & supermundanæ creatorem, & ad illum semper arrectis auri-  
 bus tendamus. Hac de causa aures in acumen sursum arrectæ Satyris, Bacchi audito-  
 ribus, dantur; quo monemur, in omnibus verbis quæ audimus, ipsam primam omnium  
 rerum causam esse querendam, eoque sursum aures in acumen erigendas. Aristoteles  
 in iis quæ de sensu & sensato scripsit, auditum magis necessarium ad mentem & intel-  
 lectum, quàm visum, esse dicit; & plurimum conferre ad prudentiam & sapientiam:  
 quia omnis doctrina verbis & nominibus constet; quæ sunt notionum, quibus res ap-  
 prehendimus, symbola. Quod si bonus hic magister noster cognouisset aurē ab æterno  
 æterni patris filio, verbo inquam, quo omnia facta sunt, nomen ducere; quantum pu-  
 tamus voluptatis persensisset, quantis laudibus diuinum nomenclatoris ingenium ex-  
 tulisset, quàm auidē sursum ad ens ipsum vnus filium euolasset! Quæ, rogo, satis  
 magna sint præconia huius linguæ, in qua auri, & ipsi Verbo, patris filio, & primæ om-  
 nium rerum origini, vbique auribus hauriendæ atque querendæ, idem nomen datum  
 videmus. Iam igitur tandem omnes Satyri & Sileni aures arrigant, & Orpheum aurium  
 pastorem, moderatorem & directorem auscultent; quò in omnibus nominibus, & fa-  
 bulis omnibus, semper id querant quod cum auribus idem nomen habet; per  $\Theta\omega$  / id  
 est, autem, ipsum  $\Theta\omega$  / id est, omnium causam & exordium intelligentes. Audi, quæso,  
 in  $\Theta\omega$  æternitatem genituræ filij à patre per O & R summo artificio ipsis elemētorum  
 sonis depictam; deinde audi & illud, ab hoc æterno principio omnia defluere; quod  
 tremulus vibrantis plectri sonus Platoni indicaret. Perge porrò & illuc, vt humanæ  
 auris non quosuis sonos, sed verba notionum quibus res comprehendimus, tesseras,  
 obiecta propria existimes; atque inde cogites, ipsum  $\Theta\omega$  / id est, primam causam,  
 necessariò verbū ei fuisse iudicatum, qui monuit hæc primū audiendam. Nisi enim  
 verbū esset, quī, rogo, audiretur cum intellectu vtilitate? Viden' ergo quorsum hæc  
 tendat, quæ de cōmuni auri & originis nomenclatura colliguntur: imò potius, audisne  
 eidem origini & verbi nomē propriè conuenire, & eidē etiā conuenire, vt æternus æter-  
 ni patris filius vocetur? Verbum Cimbris *Woyt* dicitur, à *Woyt* verbo, quod significat *Fio*,  
 vel esse accipio, in medio sui  $\Theta\omega$  comprehendens. quod sic est litteris suis compositū, vt  
 maxima latitudo per duplex Digamma notata Paris personā indicet,  $\Theta\omega$  filij æternam  
 potesta-

*Auris.**Orpheus vn-  
de dicitur.**Feudum.**Doecht siue  
Fuecht.**Doege siue  
Duege.**ποιμῆν.**Aurium su-  
premiū offi-  
cium.**Satyris quare  
aures arrectæ  
dantur.**Woyt.**Trinitatis  
mysterium.*

potestatem ad omnia creata maxima vi descendentem, Tau, quæ vltima littera, spiritum sanctum significat omnia amoris glutino deuincientem. Nihil enim fit, ad quod non tres personæ concurrant. Sed hoc mysterium obiter hic tactum suo loco latius explicabimus; si is cuius hypostasies attingimus, id fieri permittet. Quemadmodum igitur filius perpetuum esse à perpetuo patre perpetuò accipiens rectè *Θορ* vocatur; ita rursus optimè vocatur *Θορ*; quo eadem generationis ratio denotatur clarissimè: quam rerum & vocum congruentem affinitatem frustra in vocibus Græcis & Latinis venareris. Sciuerunt quidem veteres illi Philosophi, magna mysteria in verbis latere, vt ex laudata modò Aristotelis sententia, & Platonis Cratylo quiniis animaduertit; sed quæ lingua hæc verba conseruasset, ignorarunt ad vnum omnes. Primus sanè nostræ linguæ architectus meritò Orpheus dicendus, cum in omnibus aliis, tum in his maximè verbis *Θορ* & *Θορ*; quorum hoc ichnæum est; id conuersum indicans, quod ipsi verbo Patris debetur. *Τρω* enim idem est quod fido; vnde liquet omnem hominis fiduciam ad verbum tendere debere: nec fidere solum denotat, sed idem etiam est quod credo; indicans hoc suo gemino significato, huic soli verbo credendum esse atque fidendum. Quamobrem *Τρω* ex *Θορ* conuersum, dum verbum est, in agendi significato idem est quod fido & credo; at dum nomen est, fiduciam notat & fidem. Sed de hoc alibi. Nunc itaque qui habet aures ad audiendum, audiat, qua voce Verbum Cimbris vocetur; quod vbi intellexerit, mox nouerit summum Christianæ religionis mysterium eo signari, & tam copiosè, tam variè, tam dilucidè signari, vt nihil queat humana mens cogitare præstantius, nihil sublimius, nihil ad salutem magis necessarium. *Θορ* enim primum conuenit ipsi filio, quia is æterna generatione esse à patre accipit. Quemadmodum autem filius ex patris abyssu omnia creat, & reapse ostendit, quantum in eius tenebris delitescat diuitiarum: ita sermo noster mentis nostræ secreta depromit, atque idcirco *Θορ* verbum etiam nostrum significat. Cum enim nomenclator eadem voce in diuinis & humanis vtitur; tum eam sic facit, vt priore atque potiore iure conueniat diuinis, quàm humanis; quo suo artificio descensum idearum ab archetypo imitatur. Eodem modo eademque ratione, eadem vox conuersa, prius filio æterni patris attributa est; quàm ei quod in nobis ita nominatur. Filius enim sic omnem in se continet veritatem, vt seipse Veritatem appellet; quoniam ab eo omnis rerum veritas dependet atque continetur. Quid enim aliud est Veritas, quàm primâ causâ, omne rerum esse, omnemque earum essentiam custodiens? quam definitionem linguæ nostræ faber indicauit, dum eadem voce *Βαρ*/verum, & custodio, notauit, quasi diceret, Ipsum verum omnia custodire atque conseruare. Sed de *Τρω* alibi quoque dicendum, nec id vno loco. Deus itaque, iuxta hanc exquisitam inuestigationem, *Τρω* dicitur; quia omnem rerum veritatem continet: & is qui ei credit, *Τρω* item vocabitur; eo quòd ipsum verum omnia in suo quodque esse custodiat, nec fallere villo modo possit. Ichnæa ergo conuersio docet, soli verbo quod *Θορ* dicitur, credendum fidendumque esse. Iam *Τρω* etiam idem notat quod matrimonio iungo; de qua notione illud intelligitur, Deum filium humanum genus sibi, tamquam sponsam suam, coniugare. Sed de hac re aliàs. *Θορ* itaque & *Θορ* filio eadem ratione tribuuntur, quia scilicet ab æterno gignatur: quod nos licet vtraque voce æquè intelligamus; alia tamen in hac, alia in illa mysteria panduntur, & in hac quidem illud in primis admirandum, tam diuinum fuisse nomenclatorem, vt ad aurem denotandam ea voce vteretur, qua moneremur, quòd omnis auditio tendere debeat; perinde atque dixisset, non est auris officio suo functa, nisi suum audiat creatorem. Audio porrò *Θορ* dicitur, adscita adspiratione; quæ monet itidem, aurem in audiendo sursum, ad ipsam omnium rerum originem, & æterni patris filium, arrigendam. Verùm cum latissimè per sacras litteras huius symboli vtilitas sese distendat, & iis perpetuò ad audiendum Dominum moneamur & incitemur; non est quo diutius Orpheus esse pergam in auris nomine explicando: Discant nunc saltem hic Græci, discant Latini, quis Orpheus sit, & quorsum omnis fabularum contextus, huic auctori tributarum, contendat; quamque longè frequenter cum poëtæ, tum eorum interpretes, à veritate aberrarint. Nec me posthac vel rideant, vel explodant; dum in Ogeniis figmentis enucleandis, ad Christum Dei filium quàm plurima referri, & totam ferè religionem iis contineri, demonstro: quod si vmqum aliàs, nunc

certè maximam habet vtilitatem ad Christianæ fidei antiquitatem arguendam; eo quòd in tanta hæreseôn varietate & peruicaciâ, in tam densis offensionum periculossimarum salebris, in tam crassa mentium humanarum caligine, quæ totæ carnis tenebris sunt sepultæ, in tam gelido pietatis & amoris frigore, verendum sit, ne multi, religionè vera deserta, solis externis ritibus Christianos se præstent; ne illud quidem facturi, nisi fîscum, falces, secures, ignes, & si quid grauius, timerent. Vides itaque, quisquis es, quàm conueniens nomen supremo Theologorum datum sit, vt aurium nimirum pastor, gubernator moderatòrue dicatur. Si enim aliarum in communi hominum conuictu rerum, quo iusto ordine disponantur, præfectos esse decet: quanto magis opus erit magistro, ad eum sensum gubernandum, qui ad disciplinas capiendas, Peripateticis, ad ipsam primam omnium causam, in omnibus verbis audiendam; Cimbrico, quisquis is fuerit, nomenclatori comparatus videtur? Sicut iter ignotum ingressuro opus est vel manu Mercuriali, vel duce; sicut naui per immensa Oceani spatia ventis vela daturæ opus est perito gubernatore: ita & in hoc immani verborum abyfso, & latissimè patente disciplinarum orbe, oportet insignem habere itineris præmonstratorem, cuius ductu, non fecus ad ipsam omnium rerum originem, quàm Magnetis tractu ferrum ad Septentrionem, dirigamur. Et quia nullus in vita mortalium error periculiosior est atque capitalior, quàm à vero scopo in disciplinis diuagari: prudèntissimè nomenclator sic aurè, sic auris moderatòrue vocauit; vt ipso nominù monitu quiuis intelleret, in omni verbo audiendo ad ipsam primam omnium rerum causam mentem subuolare debere; vt nimirum illic pabulum sibi proprium carpat. Eò enim omnis directio & moderatio aurium spectat, vt alimentum verum & solidum animo subministrant: vt etymologia ipsius *Dirige* quo dispono denotatur, clarissimè demonstrat. Iam verò quo aures sursum ad cibum suum erigendas esse, magis etiam & luculentius doceret; dum ipsum Audio voce Cimbrica *ἄου* exprimit, ad spirationem adiicit, ad aurem eleuandam. Totus itaque, quàm latè patet; quoquo versus se extendit, quicquid ambitu suo complectitur disciplinarum orbis, feudum est, vt sic loquar, & pabulum ipsius Orphei; nec quisquam citra huius dispositionem in illius possessionem est admittendus. Neque est stolidè cum vulgo credendum, vnum aliquem Orpheum fuisse, certo tantum seculo & ætati concessum. Tot fuere Orphei, & tot hætenus sunt, quot aurium formandarum euehendarumque ad proprium nutrimentù, quod primum & summum rerum est exordium, reperiuntur magistri. Quemadmodum autem Ægyptij, teste Iamblichò, quicquid de rebus diuinis vel scriberetur, vel in sermone hominum esset, Mercurio ter maximo adscriperunt: ita Thraces & eos imitati, primi Græcorum Poëtæ fabulas sacrarum diuinarumque rerum laruas Orpheo tribuerunt; quamuis, si quisquam primus sit inter mortales querendus Orpheus, is ante diluuium Adam fuerit, & post diluuium Nochus; quibus omnia omnium sacròrum, omnium disciplinarum meliorum principia debemus; & post hos, Christus ipse verissimus Orpheus, & is solus, ad quem omnia Orphica referuntur. Eiusmodi virum Aristoteles in Politicis sibi finxit; eiusmodi aliquem fuisse, tradit non vno loco Socrates, quem vult non ab alio quopiam priore homine, sed ab ipso Deo omnem doctrinam de diuinis rebus accepisse; qua confessione, mundi exordium statuisse, vt antè dixi, conuincuntur. Quæ autem Orphei nomine citantur, ea diuersorum fuisse auctorum, in Suida licet videre; quòd hic prolixius docere non est propositi nostri, cui sufficit, si intelligatur, Orpheum, aurium ad primam causam & Verbum ipsum, à quo mentes esse suam accipiunt & pabulum, dirigendarum, de nomine suo ius habere. Ceterum sat modò explicata est ea ratio, atque subducta; ad quam nomina prima ex O formata, sint ad rerum notiones exigenda & accommodanda.

*Orpheus ante diluuium Adam, p. si diluuium Nochus, & post hos Christus ipse fuit.*

*V littera symbolica significatio.*

RESTAT, vt de V quoque vsu in vocabulorum compositione dicamus; & id quidem promiscuè, siue vocalis sit, siue consonans, siue simplex, siue geminata, siue longa, siue breuis, siue etiam suo proprio, siue Græcæ diphthongi sono proferatur. Vt enim sciam, hæc discrimina nõ paruam cum ad huius, tum ad aliarum vocalium vtendarum modum adferre diuersitatem; nolo tamen tam curiosus hîc esse, vt hanc mihi purem persequendam infinitatem, in qua & ingens labor res minutas vel nulla, vel exigua & contemnenda vtilitate persequeretur, & tædio lectores enecaret. Non arduum fuerit

cx iis



angustam præbeat habitationem, utpote tota aquis cincta; tum hoc præterea proprium sibi & peculiare habet, ut angustias animi maximas & frequentissimas mortalibus adferat; vectoribus quidem & nautis, ne pereant; mercatoribus verò, ne mercium iacturam faciant, meruentibus: quibus si principum & ciuitatum timores addas quibus tenentur, cum classes mari, & ventis, & dubiis præcliorum casibus commiserunt, egregia accessione, caussarum ob quas à *ἤναι* fit *ναῦς* & *Ναυς*, momenta auxeris; eo quod hæc omnia exigua hæc vocula *ἤναι* significantissimè explicentur. Hinc deinde fit *ναῦλον*, & Latinis *Naulum*, pro vecturæ naualis pretio; quod qui negabit, à *ἤναι-ἰον* nostri vocce, qua nauis merces signatur, deduci; ei nescio quid possit probari. Quamuis igitur hoc tempore *ἤναι* pro *Ναυ* vix sit in vsu; licet tamen de postulatu meo vocem hæc postliminij iure in ciuitatem Cimbricam reuocare; & videatur alioqui *ἤναι* à *ἤναι* derivari, quæ vox ad Rhenum est vsitatissima. Nobis nunc vocabulum *ἤναι* pro eo est in vsu, à *ἤναι* / quod est formare; & alia notione, aquam vel alium liquorem capere siue haurire: cum propterea quod nullæ machinæ ab hominibus, quàm naues sint, maiores fiant; tum quod ipse omnium creator, quem *ἤναι* vocamus; primus fuerit nauis architectus, dum Nocho atcam compingendam præciperet, omnem eius mensuram delineando & præscribendo. *ἤναι* enim est creare & formare de rudi materia: quod ut primum Deo conuenit; ita per excellentiam nauis fabricationi accommodatur; idque eo maxime, ut semper recordemur, quis primus fuerit nauis inuentor. Ex *ἤναι* & *ἤναι* perperetud in mentem veniat totius machinæ mundanæ creator; & eius singulare beneficium in *Ναυ* maxima Nocho præmonstranda, toties animo reuoluatur, quoties *ἤναι* nostras nauis nomen audimus. Numquam dormit, numquam cespitat nomenclator: nos item aures habeamus ab Orpheo ad originem sursum in acumen erectas, ne surdi tanta verborum mysteria, velut Sirenum scopulos, præternauigemus. A *ἤναι* & *ἤναι* Græci *ναῦς* retinent, Hebræi à *נָאוֹ*, *נָאוֹ* fecerunt, contrario ordine litterarum, & postrema redundante; nisi nauis vocem è *ἤναι* & *ἤναι* coaluisse velis. Videmus itaque quanta ratione *ἤναι* potius quàm *ἤναι* placeat; quæ tanta est, quanti refert semper homines & creatoris, & eius beneficiorum singularium memores esse. Fortassis itaque Nochus vocem *ἤναι* primus & fecit, & caris suis Ianigenis dedit vrendam; quo perperetud creatoris & cataclysmi recordarentur. Adde, si placet, quod nunquam magis memores simus creatoris, quàm vbi in assiduis periculis & dubia salutis spe versamur; ut vel hac de solâ causa *ἤναι* à *ἤναι* dici mereatur: quia videlicet in naue non alius aut securitatis, aut salutis certus auctor esse possit, quàm is qui ut omnia elementa creauit, ita perperetud suo nutu & ventos & maria gubernat. Audin' ut ne in ipsa quidem nauicâ nobis desit, quo ad opificem nostrum inuocandum excitemur? Audin' quibus de causis alia vocabula huius potiora credantur, & alia in desuetudinem abeant & obsolescant, alia vel de nouo fiant, vel ex antiqua consuetudine in sermonis præsentis partes vocentur? Satis iam nauigatum; posteaquam è sentina rerum infima secundus nos ventus tulit ad opificem & architectum non primæ modò nauis, sed omnium eorum quæ de infinito patris abyssu, infinita Verbi sapientia sunt producta. At at, nec dum satis nauigatum. sentio me nouo numine ad intima Isis adyta rapi. Cuius Isis, rogas? Eius, inquam, quæ de se dicit, Plutarcho ex eius in *Ægypto* templi pavemento referente, Ego sum, quidquid fuit, est, & erit; nec meum peplum quicquâ mortalium retexit. Quæ ergo alia hæc est Isis, quàm verbum Dei, ea ratione consideratum qua Deus de Deo; verum vnus de verò vno, verum ens de vero ente; quod quid aliud est, quàm opificis sapientia, per quam ex patre omnia creantur, quæ præter cetera quamplurima nomina, propter quæ Myrionyma quoque vocatur, hoc etiam nomen habet, quo geminum Est in Cimbrica lingua continetur, cum Isis idem sit quod Est Est. Quod Sum verbum Deo conueniat, ipsemet Mosis declarauit: quod si geminetur, non aliud significatur, quàm verus Deus de vero Deo: ita ut *ἤναι-ἤναι* / siue Est Est, dicatur de Dei verbo; cuius potentia sapientiæque omne esse ex patre accipiunt omnia creata: cuius sapientiæ peplum nemo reuelauit; quia caput ipsius obscuro, caliginosoque, & inuiso mortalibus abyssu occultatur. Huius quidem numen vnicum est, & apud omnes orbis incolas in summa veneratione, sed, ut Appuleius inquit, multiformi specie, ritu vario, nomine multiuigo. Hanc infinitis modis subingenti nominum diuersitate latitan-

*Naulum.*

*ἤναι.*

*ἤναι* siue  
*ἤναι.*  
*ἤναι.*

*ναῦς.*

*ἤναι* deus quæ  
sit, & vide  
nisi.

tem, Salomon Sapientiam vocavit: D. Paullus luce clarius sententiam dicens, Christum Dei virtutem & sapientiam pronunciauit. Audiamus igitur ipsam Sapientiam de se inter alia & hæc loquentem. Quid ni illam arrectis auribus audiamus, quam ut auribus hauriamus, aures nobis datas esse; linguæ nostræ princeps declarauit. Audiamus utique ipsam Salomonis ore se prædicantem, ut tandem videamus quæ sit Isis Ægyptiorum. *Meum, inquit, est consilium & equitas, mea est prudentia, mea & fortitudo. Per me reges regnant, & legum conditores iusta decernunt: per me principes imperant, & potentes decernunt iustitiam. Ego diligentes me diligo: & qui manè vigilant ad me, inuenient me. Mecum sunt diuitiæ, & gloria, opes superba, & iustitia.* Et mox paucis encomiis interiectis: *Dominus possedit me in initio viarum suarum, antequam quidquam faceret à principio. Ab aeterno ordinata sum, & ex antiquis, antequam terra fieret. Necdum erant abyssi, & ego iam concepta eram, necdum fontes aquarum eruperant: Necdum montes grani mole constiterant, ante colles ego parturiebar, adhuc terram non fecerat, & flumina, & cardines orbis terræ. Quando præparabat celos adæram, quando certa lege & gyro vallabat abyssos.* Hæc & plura alia eodem spectantia Salomonis ore de se Sapientia decantat, quæ declarant, omnia à patre per sapientiam creata; & certa lege disposita esse. Vnde colligas necessaria conclusionem, hanc eandem cum filio esse, quem patris virtutem & sapientiam vocat D. Paullus, plenum gratiæ diuinæ dolium. Geminatus certè in nomine *Isis* essentia actus, secundam personam siue hypostasim indicat, cui totum mundi visibilis & inuisibilis opificium debetur, quod Isis sibi in suo pavimento adscribit. Nunc igitur ad nauem Isidi ab antiquissimis dedicatam. Tacitus apud Suenos Isin cultam fuisse scribit, cuius simulacrum fuerit in modum Liburnæ conformatum; qua de figura sic ratiocinatur, ut religionem aliunde inuectam putet. Lucianus item de nauigij forma colligit, numen eius nauigationi præfuisse. Appuleius Cymbium eam læua tenuisse scribit, liburnicæ nimirum sub poculo effigiem. Nobis de nomine nauis & creationis communi perspicuum est, ut quod maxime, liburnicam hanc siue cymbam nihil aliud denotasse, quam sub nomine Isidis sapientiam & virtutem opificis, qua omnia creauit & creat, principio adoratam fuisse. Nam *scry* idem est quod *creo*, & ut nomen usurpatum, nauis habet notationem. Hinc nobis *scryper* creator: quæ de voce in Hieroglyphicis latius. Bene itaque Isidem reginam sæli vocauit Appuleius, non ille quidem ea quam declaro, ratione ductus, cum nihil minus cogitarit; sed tamen id honoris de vetustis ritibus mutuatus, sic locutus est, ut quadam tenus, quid diceret, intelligere videretur. Quate porro *Scry* pro *Creo* ponatur, quamuis post iterum sit dicendum, hic tamen tribus verbis aperiam. *Scry* idem est quod ex vase aliquo maiore haurio, vase quoptiam minore, ut trulla, vel nasuterna; vel cyathis, vel etiam caua manus vasa, Diogenis scutella. Quia igitur filius ex infinito patris vase hunc mundum, & quidquid in eo est, haurit; dictus est *scryper*, voce sibi cum haustore & nauta communi. Ex eadem littera, & *Dat* vocula, sic *Dat* quod idem est ac si dicas, claudendo interius, & aperiendo exterius teneo: siue, latitudine mea comprehendendo, & interiore clausula, quæ compressione soni prioris in V notatur, seruo, & id quidem tum, cum verbi locum fortitur: at si nomen sit substantiuum, ut Grammaticorum more loquamur, ipsum illud significat, quod continet, quæ de voce Latini Vas fecerunt, pro Tau Sigma substituto. Est autem *Dat* in hac compositione, præteritum imperfectum tertiæ personæ; à quo tempore & persona noster sermo lubenter nomina format, quò tempus præsens, præteritum, & futurum vna voce complectatur, quod imperfecto præterito peculiare esse, rectè consideranti perspicuum est. Qui enim tabulæ suæ adscribere solet, Pingebat; significabat se necdum opus absolute, sed adhuc in pingendo esse, nec non futuro labori aliquid restare. Ad naturam igitur rei, & indolem, & ipsam quoque essentiam exprimendam, non aliunde rectius nomina deduci possent; quamquam id non semper obseruetur. In *hau*-*vast* enim, quò firmum vasculum ad continendum significatur, præsens tempus in compositionem venit, in quo *hau* & *haut* pro teneo & tenet, dicuntur. *Dat* porro ut verbum usurpatum, pro seruo atque contineo conuertitur, ut significet notionem quandam, latitudini quodam modo contrariam. *Tau* enim idem est quòd premendo, constringendoque quicquam in se contrahere; quòd nostrates intelli-

gunt co-

Sapientiam  
Isidem deam  
vocat Salomon.Sapientia &  
virtus Dei  
patris, Deus  
filius.  
Isidi nauis  
dedicata ab  
antiquis.Scryper.  
Scryper.

Dat.

Vas, vasis.  
Dat / præteri-  
tum imperfe-  
ctum tertiæ  
persona.

Hau.

Tau variè  
significat.

*Reertau  
wers.  
Taurus mons  
vnde dicitur.*

*Getau.*

*Tau Galli-  
cum.*

*Cruce mortis  
Christi in-  
strumentum,  
multis ratio-  
nibus Tau  
vocatnr.*

*Ma.*

gunt coriarij, dum se *leertauwers* vocant. Hinc *Tau-rui*/ vnde Taurus mons, idem est quod riuos facio, constringendo nimirum frigore suo halitus cavitatibus suis comprehensos. Est tamen illud ex cognatione ipsius verbi *Dat* sumptum, quod nihil queat ad hunc modum præparari, nisi sit arctè firmiterque comprehensum. Ex *Dat* præterea, vt verbum est, teneo comprehendòque notans, per conuersionem fit *Tau*/ pro eo quo aliquid tenetur & alligatur, in quo, vt in plurimis rationum est copia, alia adhuc & alia significandi causa reperitur; quia *Tau* includere videatur *Te-hau*/ id est, ad tenendum & conseruandum: cuius compositionis significatio tam latè patet, quàm multi modi sunt vel tenendi vel conseruandi. Hinc pro fune nauicò ponitur, quo naues retinentur, ne fluctibus abripiantur, iam & pro aliis vinculis, quibus quicquam alligatur: Tandem generatim pro omni instrumento *Tau*/ siue *getau*/ prosthesi syllabica vsurpatur, quo monemur, semper instrumentum manibus tenendum, ne cogamur otiosi desiderare. Quòd si nunc in huius artificij onomastici contemplatione ad illud vltius pergamus, vt peruestigemus, quidnam illud sit quod hanc nomenclaturam præ ceteris omnibus maxima excellentissimàque ratione meretur; vereor ne tandem ad *Tau* Gallicum veniamus. Sit sanè ira, veniamus; quantumuis prima fronte videatur abominandum. Sed quid dices, est *Tau* Gallicum? Ipsissima nempe crux, ita à Cimmeriis, quorum Galli, teste Iosepho, proles, nec parua nec vna de causa nominata. Est enim instrumentum instrumentorum quo illud opus peractum est, quo nullum vel admirabilius, vel maius, vel felicius ab homine peractum est; ipsa videlicet collapsi hominis in mortis tenebras, ad perpetuam vitæ æternæ lucem restitutio. Num potest quicquam cogitari aut maius, aut præstantius, aut beatius, hoc tam insigni & vnico omnium seculorum opere? Quòd si nihil excellentius: quid ni & ipsa crux, per quam hoc opus Christus peregit, vt verus Hercules per veram clauam, vocetur instrumentum, quando omnibus cæteris instrumentis præstantius, & nomine communi dignius sit censendum, quod opus omnium perfectissimum absoluit. Atque hæc vna sit ratio. Accedit altera. Crux, non solum quia instrumentum omnium optimum sit, sed quòd etiam ad conseruandum ab omni malo destinetur, nomen *Tau* meretur, quod *Te-hau* interpretamur. Cum enim quempiam saluum significare volumus, dicimus, *hi is behaumen*. Quoniam itaque cruce, tamquam mortis Christi instrumento, seruati saluatique sumus; optima ratione Crux *Tau* vocatur. Deinde *Te-au*/ id est, ad verus, *Tau* interpretari licet: quod duplici rursus dicitur ratione; altera, quòd per crucem prisco statui restitui, Christi morte à morte redempti, cui nos peccato nostro obstrinxeramus; altera, quòd sic in integrum restituti ad ipsum *Au*/ id est, ad ipsum antiquum tendamus. Quis verò inter omnia antiquus optimè dicitur? Pater haud dubiè, ad quem nos Christus morte sua per crucem illata reducit. Iam porrò cruce sua nos Christus, tamquam fune, siue retinaculo potentissimo, patri suo alligauit: qua de causa Crux elegantissimè *Tau* dicitur. Quid quòd à premento constringendòque crebra manuum iniectio, vt coria præparantur, *Tau* etiam dici hoc instrumentum queat: quoniam corium adfixit corporis omnium nobilissimi. Postrema sit communis, & in vulgus nota ratio: *Tau* crucem dici, quòd homines in ea non dolore tantum immani premerentur; sed quòd ita etiam tenerentur, vt nullo modo solui ab ea ante soleant, quàm morerentur. quæ significatio per conuersionem innotescit. Conuersa porrò vox *Dat* ichinam habet demonstrationem, eamque geminam: vnam, vt *Dat* sit imperantis, pro Arripe; qua intellectum ratione, omnes hortatur, vt crucem arripiant, eaque se seruent, quod *Te-hau*/ siue *Tau* notat; atque illa, tamquam fune firmissimo sese in salutis portu retineant, atque figant. Alteram, vt *Dat* sit tertiaz personæ indicatiui modi, pro comprehendit; qua via intelligemus crucem capti suo omnia comprehendere, atque id non aliò, quàm vt omnia salua reddat; & Patri suo, qui *Au* supra omnia dicendus, ceu anchorario fune, deuinciat & adstringat. Nolo hoc loco linguæ artificium, & arcana sacra laudibus meis cuehere: quæ ne diuinam eorum maiestatem depressa orationis meæ humilitate contraminasse potius videar, quàm pro eo ac merentur extulisse; quod nulla vis ingenij comprehendere, nulla orationis sublimitas possit, tantum abest vt me vel parem huic oneri existitem, vel sperem vquam me parem futurum; breuitatem consuetam retinebo. Hoc saltem mihi Dei gratia præstitit, vt altius paulo mihi ad huius contemplationis

tionis culmen videar adscendisse, & plus myfteriorum è tenebris, quibus hætenus fuerunt feputa, eruiſſe; quàm quifquam vniquam mortalium, non dico fecerit, fed attentarit. Nihil tamen mihi inde gloriæ, nihil laudis debetur; fed illi ſpiritu, qui mihi hæc aliaque id genuſingulari ſuo dono ſuggerere dignatur; quem oro, vt mihi tantifper vitam proroget atque gratiam, dum ea quæ inſpirauit, aliqua faltem tenus, ad communem hominum vtilitatem ſcriptis mandare poſſim. In Hieroglyphicis de pictura **Tau** plura erunt in medium adferenda, vbi Crucis quoque nomen ad etymologiam vt apertiffimam, ita ſtupendam, ſi is qui in ea pependit, conceſſerit, vocabo; in qua omnium rituum, omnium cærimoniarum, omnium denique ſacrorum vltimus finis, atque ſumma perfectio cernetur. Vidimus modò, quàm admirabile nomen ſit **Dat** & **Tau** eius retrogradus ſonus: in quo plus adhuc miraculorum latet, quàm breuitas huius libri ferre poſſet; quæ tum luci ſuæ priſcæ reddemus, dum in nomine trilittero de Patre tractabimus. Hic obiter id ſit admonitum, à **Dat** ſubſtantiuo nomine fieri **Datar** / pro eo qui in vas indit; à quo genitor **Dater** vocatur, quia ſemen excellentiſſimum in præſtantiffimum vas coniciat. Hinc Latinorum & Græcorum Pater; vox alibi fruſtra originem quaſitura. A **Dat** verbo, ſit **dater** / pro eo qui comprehendit; de quo in eo quem promitto, libro. Ab hoc **Deter** pro catena cum generatim, tum primum pro illa qua pater ſupremus omnia tenet. Arrigite hic aures, ó panifci, & à **Dat** & **Tau** ad patrem adſcendite, vt eius ſapientiæ pepulum exterius videatis, & extremas contingatis ſimbrias.

Ad alia. **Dat** Latini in **Quod** & **Quid** verterunt; quo interrogamus. Sicut ex **Wie** Quis vel Qui fecerunt. Latiffimè enim patet interrogatio, eoque meritò duplici ducta ſignanda. Nec aqua ſe nec ventus anguſtis ſpatiis cohibet. Hinc **wai** pro ventum efflo dicitur, & **wa** olim pro humecto; vnde **wat** humidum, & **wact** facile cedens & imbecille, & **was** lauo. Nunc **water** dicimus, quod ſonat humectatorem; & **waden** pro eo quod eſt in aqua verſari; vnde **Vadari** Latinorum, & **Vadum**. Mutato **W** in **B** ſit **Baden** & **baieu** / à **waden** & **waien** / pro Balneis; vnde **Baiz** Cimmericorum inter **Cumas** & **Putecolos**: & hætenus **Baden** / cum limitanea præfectura ad **Rhenum**. **Wa** itaque, quaſi latè & longè procedo; quod optimè conuenit humido. Quod ſi **Iota** tenuis & ſubtilis littera, ſua ueniam ſuum ſonum addat, ſit **wai**, quod ſignificat ventum eſſo; ab **wi** quo ſpiritus notatur, quaſi proceſſum ſubrilem dicas: vnde **αιολος**; id eſt; ſpirituuum antrium. **Went** idem eſt quod **Verto**; hinc **went** vel **wjnt**; è quo Latini ventum habent, ſic à vertendo dictum, cum quòd ipſe crebro ſe, tum quòd alia etiam vertat. **Quid** multis **Y** littera ſemper latitudinem aliquam & diductionem notat, atque aded hinc latè longèque patens **wjnt** vocamus; & **wit** / breui vocali, album, quod viſum dilatat; à quo **Vidua** albis induta, & in alborum numerum relato nupra. Hinc **Video** quoque, quod nullus ſenſus longiùs latiùſque ſeſe extendat; à quo digam **ma** Græci in **ειδω** & inde deriuatis ademerunt. Ab eodem vito, quòd eum quem vitamur, longè latèque abeſſe velimus. Sic **wactel** dicimus, pro eo quod eſt huc illuc inclinare lato & inconstanti grefſu: à quo Latinis **Vacillo**. At **wat** / vocali longa, idem eſt quod **vigilo**; quia **vigilans** latè omnia ſenſibus capit & peragratur: quod Latinis dedit **Vaco**, pro diligenter inuigilare. **Vacuum** item à **wac** a breui, quia facilè cuius cedit; vt ſit in loco vacuo, in quo aër eſt ſubitò cedens, & latitudinem præbens; è quo intelligitur, locum non eſſe vacuum, ſed corpus imbecille in eo eſſe cuius latitudinem præbituram. **Wag** ſuſſum deorſum inconstantè moueor; hinc **wag** pro libra, & pro curru longo quatuor rotatum; **wagen** ab incerto & tremulo motu. Ab eodem motu fluctus ſe ſuſſum deorſum librantes **wagen** nobis dicuntur: inde **Vagus** & **Vagari**. **Walt** vis eſt & potestas, eo quòd **wj halt** / id eſt, longè latèque teneat & ſeruet; vnde **Valeo**. Hinc & **walt** & **faltus**, quòrum hoc duplex **walt** ſit, & adſumpſit ſibilum ex aspiratione **wj halt**. **Wlag** volabat, à **wk-hag**, id eſt, altè effugio, ſiue fugio in altum; Latini tranſmutarunt in **volo**. Hinc **Wlo** / pro pulice, quia nihil celerius ad effugiendum; quod nomen Latini in **Pulex** mutarunt. **War** a breui eſt intricare, quod longè latèque impediatur; inde **Varus** apud Latinòs is dicitur, qui crura ſic interius torta habet, vt grefſum intricare videatur: Hinc fortè **Varronum** nomen. **Sin war** a longo pronuntietur; ſignat diuturnam moram eſſentia; & pro verbo ſurparum, eſt cuſtodio, & tueor; pro nomine, idem quod **verum**; quoniam **veritas** omnia in ſuo eſſe cuſtodiat, iuxta illud **Dauidici** carminis: **Domine Deus virtutum**, quis ſi

k milis



milis tibi? Potens es Domine, & veritas tua in circuitu tuo. Nōne hic veritas loco custodiae ponitur? Cedo, qualem hunc putas fuisse, qui veritati, à custodia essentiae suae, melius ipse esse, quod essentiae est officium, & actus nomen consecrauit? Num Barbarum? Non moror quid respondeas. Ipsa se veritas cōtra vitiligratores linguæ nostrae tueretur. Scuto circumdabit origines nostras ipsa veritas, vt ad alium Dauidis versum alludam. Magna vis est in hac nominis significatione. Cū *war* audio, vt intelligo verum omnium habere custodiam, ita moneor vt & ipse veritatem custodiam: qui loquendi modus Hebraeis frequens est; non ille quidem de Hebraico vocabulo, sed de fonte linguarum & veritatis acceptus. Habemus aliud quoque nomen, *wis*/ quod veritatem cuiuspiam rei exaggeranti conuenit; vt exempli gratia, dum dicimus, *Wis wis*/ quod tantundem est, ac si dicas, est certissimum, à vi ipsius *w* & *s* idem notantis, quod Est; ita vt nihil aliud sit *wis*/ quàm quod longè latèque extendit suum esse; quasi *wi-is*. Ab hoc Chaldaei & Hebraei habent *wsp* & *wspip* mutato duplici *W* in *Qu*, quod frequens est. *Wisjet* enim, à *wis*/ certitudo & veritatis firmitas est; sicut à *wijs*/ quo sapiens signatur, *wijsjet*/ quod est sapientia. Ex *war* itaque & *wis* veritatis & essentiae cognatio colligitur: eo quod hoc ipsum esse latè in omnem partem patens significet, illud custodiam & latifundia durationis & amplitudinis addat. Nos pro custodio, & vero, hodie *war* dicimus, vocali longa, quod tempus producendum esse, plerique sic notant, vt ex vocali diphthongum faciant è prima & secunda vocali. Zelandi, & alij nonnulli, pro *war* *wer* dicunt. Nos, quo omnia, quàm possunt maximè, in loquendo distincta sint; pro vero, *war* efferimus; & *wer* longa vocali, pro defendo vsurpamus. Latini, perinde atque Zelandi, verum è *war* fecerunt; non malè illi quidem, quoniam veritas omnia contra omnia defendat; sed nos distinctius, dum sonum nonnihil mutamus. A *war* pro custodio, vetustissimi Graeci fecerunt *ωρω*, relicta littera, qua carebant, & A longo in O magnum mutato; vnde *πλωρος*, ianitor; & apud Homerum, *ως δὲ κλυες οὐδὲ μῆλα δυσωρήσον* ἐν *αὐλή*. Ex eodem fonte fluxit *φρουρα*, per litterarum metathesim. Nescio qua in voce tandem dicam mysteriorum latere fastigium; cū videam in omnibus contineri summa. O veritas, veritas, quàm accuratè primum sermonis nostri fabrum docuisti veritatem! O me beatum, cui dedisti in his corporei carceris tenebris videre, si non te ipsam, at saltem imaginem tui excellentissimè depictam! Adde, obsecro, quem hoc beneficio & hac gratia singulari reapse Ioannem fecisti, vt eum ad perpetuam perducas felicitatem, in qua te videat facie ad faciem; & quorum hic umbram lætissimus amplectitur & oscularur, ea tandem coram, quoad eius animis fas est, liceat intueri. Verum enimvero, dicit quis, latitudinem & amplitudinem in *w* agnosco, siue in ipsa littera duplicata, citra vocalis adiectionem: at non video, quid *ar* addat; cū R. littera sit ad motionem & celeritatem significandam idonea. Fateor equidem, & Platoni, & ceteris omnibus, vibrantis linguæ in hac littera canina celeritatem motioni, quàm quieti, aptiorem videri; sed illa est linguæ nostrae analogia, vt è primis vocibus non rarò fiant secundae, per solam conuersionem; in qua formandorum nominum regula, non est litterarum in secundis, sed in primis ratio habenda: *ar* enim fit à *ra*/ qua voce celeritas pulcherrimè notatur; eo quod R, veluti hasta vibrata, per rectam & patulam ipsius A vocalis pronuntiationem feratur. A *ra* fit *rat*/ vnde Latinis Rota. Hinc & *art*/ pro parato, & quod in promptu est; vnde Graecis *Ρηιδιος*, & cognata. Dicimus autem *ra* & *rat* pro celeri; cui *ar*/ & *Tar*, contraria; quorum hoc Anglis in vsu, pro moror; vnde Latini *Tardum* fecerunt. Nos hodie metathesi vimur in *Tra* & *Trag*. *ar* igitur tardum notat; à quo flumen tardissimum in Gallia, Arar vocatur; ad quod dum habitarem, vix oculis primo intuitu animaduertere poteram, in vtram partem proreperet. A *rat* pro celeri, fit *rat-ar*/ id est, celer in progressu; vnde Rhodano nomen, flumini rapidissimo. Ceterum quo ipsius *ar* gemini, in fluminis nomine, vis & significatio magis perspiciatur, Cæsaris verba audiantur. Flumen est, inquit, Arar, quod per fines Aduorum & Sequanorum in Rhodanum influit incredibili lenitate, ita vt oculis, in vtram partem fluat, iudicari non possit. Ab hac voce fit *art* pro terra, quod plerique in *ert* detorquent, distinctionis gratia; eo quod vox etiam illud significat, quod cuiusque naturae proprium est; nimirum, quia quod tale est, diu, immò semper, in ea re, cui peculiare est, moretur. Hinc compositum *war*/ vocali breui, quasi diceretur, *Me-ar*

*Wis.*  
*Wisjet.*  
*Wisjet.*  
*wer.*  
*Verus, a, um.*  
*ωρω.*  
*πλωρος.*  
*φρουρα.*  
*ar.*  
*ra.*  
*rat.*  
*Rota.*  
*art.*  
*ρηιδιος.*  
*Tar.*  
*Tardus, a, um.*  
*Tra.*  
*Trag.*  
*Arar.*  
*Rhodanus.*  
*art/ suo.*  
*ert.*  
*war.*

*Ar*/ id est, cum tarditate; quo significamus idem quod quippiam non expedio notaret: à quo *Moror* Latinorum. Hebræi ab *Ar* seruarunt *אריס*, & ab *art* siue *ert* pro terra *ארת*, ab eadem origine est *Er*/ per *ארת* pronuntiatum, pro Terra profcindo per sulcos; vnde *Aro* Latinorum, & Græcorum *ἀρῶν*, vna cum tota sobole. Hebræi longius recesserunt, *ארת* dicentes, ceu dicerent, *Ar*-*art*/ & per Sigmatismum, *Ar*-*ars*/ quo aratum nobis notaretur. *Ares*, pro Marte apud Græcos, ab ira dicitur & impedimento. *Arenim* & *Er* iratum nobis significat; vnde *Ira* Latinis: quia & maximè impediatur rationem, & quàm longissimè faciat aberrare; ita vt gemina sit ratio. *Er* autem pro errare, causam habet è litterarum natura; quia fluxus sit ab vno, cum *E* *Vnum*, *R* fluxum signet. Contrarium est *Ar*/ pro ratione; quoniam progressus sit ad vnum. Dicimus autem *Ar*/ & *Arenim*/ pro eodem. *Er* igitur & *Ar* analogia formaturæ docent, ad cuius gentis incudem sint referenda. Vide, vt causæ simul incidant duæ, ad eandem notationem in *Er* & *Ar*; quia vtrumque & causam habet è litterarum natura, & simul ab *ar* & *ra* oppositis. Allemani, dum pro *Er*/ *Ar* dicunt; ab etymologia longius recedunt. Sic & *Ar* ab impedimento & tarditate rationis, & ab ira; & *Er*/ pro irato; quia & rationi sit in mora, & ab *Vno* recedat. Minuta hæc in speciem, at diligenter tamen annotanda iis qui accuratam volent cognitionis vocum & rerum notitiam adipisci. Redeo ad *Ar*/ quo mora & duratio indicatur, propterea quòd *Ar* conuertat ad contrarium. vnde *Dart*/ pro quouis duro; & *Dardem*/ pro durare; & *Dert*/ siue *Dart*/ cor, cuius motioni perpetua vitæ duratio debetur; & *Dert* item ceruus, quoniam diutissimè in vita duret. Non potuit itaque terræ conuenientius nomen dari, quàm *Art*; tum propter quietem, quæ omnem superat tarditatem, & à celeritate, per *Ar* notata, quàm longissimè distat; tum quia inter elementa sit durissima. Latini ab *Er* *Ter* fecerunt; & hinc *Terram*. Nobis *ter* vel *tarde*/ est calco, & audacter pedibus in terram impactis procedo, quasi gradu quodam militari: vnde *ἑρως* Græcis pars ea pedis est, qua terram calcamus. Hinc *Dar* nobis pro audeo; quod in *δαρδαν* Græci mutarunt. A *Dar* *Dardanus* nomen accepit, quòd audax esset ad aggrediendum, ceu *Dart-an*/ id est, audeat aggredi, diceretur. Si omnia quæ ex *Ar* & *Ar* fluunt, exponerentur, ipsum *Ararem* oratio nostra tarditate superaret. Ex *Ar* itaque, & gemina latitudinis & expansionis nota *W*, sit *Dar*/ pro custodio, & vero; quoniam verum omnem ipsius esse durationem custodiat. Bene verbum & nomen eodem sono signantur; quoniam in veritate omnia custodiente, ipsum verum custodiens, & actus custodientis, nihil prorsus differunt; cum *Deus* non sit alius à suo actu. Exposui modò artificium nominis Cimbrici in vero notando; quo totum ferè veritatis mysterium, totaque eius primà vis & potestas cum sit comprehensa & explicata; perspicuum sit, quæ sit collatio ipsius veri, ad primum esse; quamque eleganter veritas scuto & satellitio in sacris comparetur. Vbi nobis in *Scut* & *War* elegantissima est allusio: quandoquidem *Scut* & *bestut*/ vnde *Scuto* Latinorum nomen, idem est quod defendendo, & malum amolior. Veritas ergo, cum omnia custodiat & defendat; optimo iure *Scutum*, id est, defensio vocatur. Ex hac consideratione non parum lucis accedit hieroglyphico Herculis signo, in quo pro scuto Leone est siue leonis *σκύτος*, qua voce corium generatim dicitur; quòd animantis corpori scutum sit & defensio. Cur igitur *σκύτος* habet? Quia nempe scuto suo Hercules omnium malorum in cursum amolitur; vnde *ἀλεξμάχων* nomen. Cur porro leonis exuuium habet? Quia leoni cor sit generosissimum & fortissimum, vnde *leu* à *leuen*/ quod est viuere, nomen habet; eo quòd cor vitæ sit origo. Quoniam ergo Hercules, qui masculam vim totius rerum viuertitatis nomine suo profitetur, scuto suo vitam omnium defendit aduersus mortis auctorem; leonis exuuium donatus est, quo simul & defensio in *σκύτι*, & fortitudo in *leone*, & vitæ præstantia in eodem intelligeretur. Ceruis vt ex Hercule ad masculam vim viuertorum venit: quæ iam quia ipsissima sit veritas, quæ nomine suo defensionem, siue scutum, præ se fert; notauerunt hanc defensionem *σκύτι* leonis, cui à vita nomen est. Quicquid igitur Hercules agit, id ad perfectissimam, excellentissimam & generosissimam vitam pertinere intelligatur, quam claua crucis nobis parauit. Huc spectat Leo ille de tribu *Iessæ* venturus, diuersarum gentium vaticiniis eodem tendentibus, tametsi per diuersas vias. Nobis vitæ symbolum ex leonis nomine clarissimum est. Hebræi ab eadem voce, qua viuere nobis dicitur *leb*/ *ל* deriuarunt, pro corde id usurpantes; quo-

*Moror.**Er*/ varia significat.  
*Aro*, et *ἀρῶν*.*Ares*, pro Marte.  
*Ira* vnde *darsa*.*Ar* / *Arenim*.*Ar*.*Dart*.  
*Dardem*.  
*Dert*.*Terra* vnde dicitur.  
*Ter* / *Terde* vel *Tarde*.  
*Ar*.  
*Dardani*.*Scut* / *Bestut*.  
*Scutum*.*Veritas* optimo iure scutum vocatur.  
*Herculis* hieroglyphicum signum explicatum.  
*σκύτος*.  
*leu*.  
*Hercules* vnde dicitur.*Leonis* nomine vita symbolum declaratur.

Claua unde  
dicitur, & quid  
significet.

Colf.  
Floc / sine  
Flocs.

Polluc.

Cul. Iur.

Colstragers.

War.

Wia.

Wija.

Ianus quare  
dicitur sit ge-  
minam faciem  
habere.

Tru-Ing.

Druides.

Tru.

Wrt / Wrtig.

W.

tes, quoniam è corde vita protegat: qua de realibi. Sic & clauæ tessera non ex re tantum, sed ex nomine quoque, notationis rationem ducit, eo quod Colf/ unde claua, per metathesim nobis indicet expeditum auxilium, cuique nulla mora possit adferri. Floc enim, siue Floc / expeditum, promptum, & citò ad destinatum finem perueniens designat, quasi Vol-luc / id est, plenum fortunati successus: qua rursus vocis ratione summa felicitas, quam per Pollucem solum nancisci datur; continetur. Aliena sunt hæc à proposito; sed eò conducunt, vt clarè peruideamus, quanta sit veterum fabularum cum vocum originibus cognatio, quamque nihil queat sani ex ipsi elici, citra harum adiumenta: tum etiam qua via de fabularum obscuritate veritas elucescat, quam hic inuenimus eandem esse cum Hercule. Cum enim apud antiquissimos Hercules custos celeberrimus habeatur, atq. omnium consensione celebretur; monstrariq. vel ipsam custodiam à vero, vel verum à custodia nomen traxisse: quid vltè dubitandum, vt non Herculem veritatis laruam esse dicamus; cuius vis cum in tota rerum vniuersitate maxima sit, meritò nomen habet, quo mascula vniuersorum potestas indicatur. Quid quod Cul & Colf ex eodem fonte deriuentur, & recta procedunt ad successus felicitatem, custodita etiam quadam vtriusque instrumenti similitudine, quam clauæ celerum nostrorum, quos Colstragers / id est, clauigeros vocamus, egregiè ob oculos ponunt. Obruat me rerum copia: quam si persequeretur pro eo ac meretur, quis tandem esset finis? Custos Hercules, custos veritas, Hercules Iouis è mortali femina filius. Christus ipsa veritas supremo patri è virgine nascitur. Sed hæc in Hercule nostro. Rideant modò, qui volent, vel fabularum, vel primarum vocum origines: quarum illas, Græci sermonis nostri ignari, corruerunt, & fœdis erroribus, turpissimaque idolomania contaminarunt: has longissima & profundissima à multis seculorum voluminibus ignorantia ita suppressit, vt lingua omnium excellentissima pro rudi & contemnenda non apud alios modò, sed apud ipsos etiam nostrates haberetur. Pergamus in War. Quando constat vniuersam & essentia & vitæ custodiam à veritate pendere, consequens est, eum qui sese ab ea segregat, mox necessariò perire, & æternæ morti subiici, quod humano generi tum accidit, cum deserta veritate, Draconi mendaciorum patri credentes, vetiti pomi veneno sese intoxicarunt. Quis ergo ad salutem reditus? Nullus profecto, nisi ipsa te veritas reducat per culpæ agnitionem & pœnitentiam. Agamus igitur pœnitentiam, & per eius ianuam ad veritatem reuertamur, quo ipsius leonino corio, & claua, totius felicitatis instrumento, ab horrendo Caci antro liberemur. Hoc est iter quod War nobis demonstrat: eo quod si per vestigia vocabulum retro legamus, mox sumus pœnitentiam audituri. O admirandam diuinæ benignitatis notam, quæ voluit ipsum veri nomen ita fieri, vt eum voce clamantis in deserto, Pœnitentiam agite, ad vnguem conueniret! Rideant nunc iterum, si audeant, insani linguæ suæ contemptores, & in nos ipsius veri demonstratores vel ludibria, vel venenatas, quod quosdam facere scimus, despuant calumnias, sed sic id faciant, vt tandem per pœnitentiam ad veritatis fontem reuertantur; qua pœna nullam ipsis imprecor maiorem, immo contra pro ipsorum calumniis illud rependam, vt vel inuitos per vestigia retro compellam ad veritatem redire; nisi planè inuicta Draconis, mendaciorum patris, peruicacia sic veritatem oderint, vt quam nos face prælata ostendimus, eam videntes agnoscentisque, neque videre, neque agnoscere dignentur. Et hæc quidem de veritate omnium custode, quæ Herculis figmento tegitur, satis esto delibasse. Magnam latitudinem dico duplici W designari, quam vt in aliis, ita in Wija etiam latissime cernas. Sapiens enim idcirco Wija vocatur, quia longissime latissimeque in omnem partem circumspicit: quod quia Ianus diligentissime præstaret, dictus est geminam faciem, & quaternos oculos habere. Wpsic / & per apocopen in aliis etiam vocibus vsitatam, Wija dicitur, qui longè latèque videt. Inde mox verbum Wija / idem est quod demonstro: à quo Tru Wija is erit, qui & ipse veritatem per ampla spatia longè latèque intuetur, & aliis demonstrat: quo officio qui apud Gallos fungebantur, Druides sunt à Græcis nominati, duplici W, quo carent, exempto, & tenui littera in mediam mutata. Tru enim verum notat, ab Wrt / quod significat eleganter benèque quippiam ago; à quo Wrtig vocatur, qui ad omnia rectè expeditèque peragenda insigni facultate præditus est. Origo est W / quo id notatur, quod in genere quoque excellit, propter V latitudinem notans, & R vehementiam

mentiam motus exprimens. Qui enim latè mouere potest, is fortis excellensque habendus: qua de voce & eius sobole, in littera R agetur. Porro nulla in voce clarius huius V litteræ vis cernitur, quàm in *Æu*, qua extensio ipsius Vnius notatur; quæ quid aliud est, quàm perpetua, & ante & post omnia temporum curricula duratio, siue vnus vita; quæ nihil rursus aliud, quàm actus ipsius esse ultra omnes terminos porrectus. Hæc enim vnus est latitudo, qua sese sicut per omnes res, ita consequenter per omnia tempora distendit. Ab *Æu* siue *Æu* Latini habent *Æuum*, Græci *αἰών*, vocali longa in diphthongum mutata. Definiatur ergo *Æuum* de nomenclatoris nostri sententia, ipsius vnus extensio; quæ tanta est, vt omne tempus excedat. Quæ autem hæc est extensio vnus, siue dilatatio, quàm ipsa vnus vita, per quam esse & vitam dat omnibus, pro sua cuique portione. Per hanc extensionem ipsum Vnum se clarificat, qua de re hæc Christi apud D. Ioannem verba audiantur: Hæc locutus est Iesus, & subleuatis in cælum oculis dixit, Pater, venit hora, clarifica filium tuum, vt filius tuus clarificet te. Sicut dedisti ei potestatem omnis carnis, vt omne quod dedisti ei, det eis vitam æternam. Hæc est autem vita æterna, vt cognoscant te solum Deum verum, & quem misisti Iesum Christum. Hæc ipse æternus æterni patris filius, qui per spiritum suum nomenclatori inspirauit, vt æterni illud nomen faceret, quo extensio & clarificatio ipsius Vnius sic contineretur, vt eam nouisse homini est vtilissimum; sic nimirum, vt intelligeremus, omne genus miseriarum nobis imminere, nisi Vnum nos sic per claritatem extensionis suæ comprehendit, vt vitam æternam nobis ex æternitate sua communicet. Si enim *Æu* conuertras, *Wæ* audies, quæ vox vt interiectio vsurpata idem valet quod *Væ* Latinorum: at si *Wæ* nomen sit, dolorem notat, vt hinc facillè liqueat dolorem æternitati opponi. Vt autem multa sunt in sacris litteris *Væ*, ita nullum latius patens quàm illud, *Væ* vobis viri impij: & apud D. Ioannem, *Væ* ciuitas illa magna: & iterum, *Væ* ciuitas illa magna: & tertium, *Væ* ciuitas illa magna. Magna est æternitas, quam Deus dicitur apud Esaiam habitare; quod idem est cum magna vnus extensione. & magnum rursus est *Væ* magnæ illi ciuitati intentatum, in qua regnat Antichristus, homines æternæ mortis hæredes faciens, non secus atque Christus æternæ vitæ. Vt igitur Christus æternam vitam dans, & Antichristus mortem dans æternam, opponuntur: ita *Æu* & *Wæ* diuinus ille nomenclator voluit opponi, vt videlicet quoties *Æu* audiremus, cogitarem simul vtrumque, & vitæ æternæ felicitatem, & doloris æterni acerbiteriam. Hinc prisca Deum *Di-æu* vocarunt, quod Latinè veritas, Ipsam æternitatem; quo nimirum audito hoc Dei nomine, statim in mentem veniret illius doloris & illius *Væ*, quod paratum est iis qui ipsi æternitati aduersantur, opposita videlicet ipsi legentes vestigia. Ex *Di-æu*, *Dieu* facit contractio, quam vocem Galli de prisca sua Cimbrica lingua retinuerunt. Nos diceremus *Di-æu* per elisionem prioris vocalis, quam vocem Leodienfes hæcenus vsurpant: vnde Latini Deus fecerunt, *θεός* Græci. Hanc vocem *Dieu* maiores nostri ab Alauda didicerunt; qua de re alibi latius, si Deus, quem Galeritæ canunt, permittet.

*Æu*.*Æuum*, &  
*aión*.*Wæ*.*Di-æu*.

*Dieu* vocem  
Galli de pri-  
sca Cimbrica  
lingua reti-  
nerunt.  
Deus & hinc  
vnde dicantur.



**N**E EXEMPLA earum rationum quibus è vocalibus symbola ad res notandas petuntur, abeant ad quandam infinitatem; tempus esse existimo, vt ad consonantes fiat transgressus; in quibus ne rursus nimia vel curiositate, vel prolixitate fiam odiosus, eum adhibendum modum censeo, vt paucis vocibus ad causas reductis, alias aliis relinquamus ad eandem normam examinandas. Quod si aliter facerem, singulis vocabulis excutiendis insistens, integrum Lexicon esset conficiendum; quod nec est huius mei propositi, nec operæ vel gratiam vel pretium haberet. Pari item ratione vocalibus multo diutius fuisset inhærendum; & in iis non simplices tantum, sed in diphthongos etiam coalescentes ad notationis causas vocandæ fuissent: quod non compendiosæ doctrinæ tantum, sed omnium artium metas excederet, in quibus satis est rerum formas vno aut altero exemplo declarari. Vt autem soni vocalium & consonantium commiscantur; ita rationes etiam significationum mixtas esse necesse; de quibus ex simplicium natura iudicandum. Procedat igitur in medium ipsum Beta, cui cur secundus locus datus sit in litterarum regno, post suo loco explicabo. Capella hanc litteram ait effici labris per spiritus impetum reclusis: quod obscurius est, quàm vt multum videatur allaturum utilitatis. Repetatur itaque quod Terentianus versibus suis expressius de hac muta prodidit:

*B littera, vel P, quasi syllaba videntur,  
Iunguntq; sonos de gemina sede profectos:  
Nam muta iubet portio comprimi labella:  
Vocalis at intus locus exitum ministrat.  
Compressio porrò est in utraque dissonora:  
Nam prima per oras etiam labella figit,  
Velut intus agatur sonus: at altera contra  
Pellit sonitum de mediis foras labellis.*

*B littera sym-  
bolice signifi-  
catio.*

*Ne syllabica  
adiectio in  
verborum  
principiis.*

*Bi.*

*Bi. Apis Sic di-  
citur, quia  
plurima no-  
bis offert.*

Hic videre est, quid consonans, quid vocalis præstet. Illi labiorum compressio; huius soni exitus, compressa tamen inferius lingua, deberur. Quocirca idonea erit littera ad propinquitatem, coniunctionem, compressionem, & his cognata denotanda. Hinc fit vt apud nostrates syllabica sit in verborum principiis adiectio; vocabuli cui additur significationem reddens pressio. Sic è gam, quo Ire significatur, fit begam/ notans eum quem cura & sollicitudo cuiuspiam rei inuadit & premit. Exempli causa, *Te ben dact me begam/* id est, sum de re illa sollicitus, & eius cura premo. *Stoten* generatim trudere significat; *be-stoten* est inuadere, & impetum in quempiam facere. *Hau teneo; be-hat* conferuo & saluo. *Lopen* currere; *be-lopen* est diligenti cura variè discurrendo rei cuiuspiam conficiendæ instare. *Copen* est emere; *be-copen* est culpa, siue multa, siue malo quopiam rei cuiuspiam præteritæ premi; & ferè idem est quod pœnas dare. *Sien* est videre; *be-sien* diligenter inspicere. *Hoot* decet; *be-hoot* valde decet. *Dent* cogito; *be-dent* diligenter cogito. Similiter in multis significationem dumtaxat reddit pressio; in aliis etiam per cognationem quandam detorquet ad propinqua: vt in *beropen/* quod est quempiam sibi malum emisse sua quopiam culpa. *Scriuen* est scribere; *be-scriuen* est rem scripture notare. Plena sunt exemplorum omnia quibus compressionis vis luculenta inest, quæ nihil attinet enumerare. Hinc fit vt *bi* apud significet; & *bie* offero siue præbeo; & inde *bie* apis, quia plurima nobis offerat; ceram ad vulnera, dolores, vlcera curanda; ad lumen cum in tenebris tum in sacris & festis alendum; ad lintea, ad coria aduersus aquas munienda; ad infinitos denique vsus. Quid dicam de propoli, quàm multis illa medeatur? Iam mellis, liquoris secundum vinum diuinissimi, quantus vsus ad corporis valetudinem tuendam! Interrogatus quidam quibus remediis ad tantam senectutem peruenisset; respondit, Intus melle, exterius oleo. Quid? nonne ingens Europæ & Asiæ portio ex melle vinum componit, Cretico viribus & inebriandi facultate quàm proximum? Dies me antè deficiat, quàm saluberrimum mellis vsus integrè describam.

Num

Num igitur immeritò diuinum hoc animalculum *bie* ab offerendo præbendoque nomen duxit? Quamquam verò hæc maxima queunt beneficia videri; sunt tamen ex eadem volucris longè adhuc maiora præstantioraque; dum respublica tota, totumque regnum, ab apibus præcepta & instituta optima deducit; quibus & Regis erga populū, & populi erga Regem, & ciuium inter se officia quàm clarissimè docètur, si quæ exempla præbent, ea studiosè consequamur, & omnibus actionibus publicis & priuatis exprimamus. Neque enim *bie* solum significat offero, sed crebrò etiam pro impero vsurpatur: quoniam eiusdem supremi numinis sit, & omnia præbere largiri que, & omnibus imperare. Quamobrem architectus vocabulorū singulari prudentia monarchiam certis limitibus inclusam per Apis nomen nobis commendauit; quam qui reget, is vt examinis regem imitetur necesse est, qui sic se gerit, vt ab omnibus apibus ametur, & summa cura custodiatur, fidissimo semper satellitio seprus; & interim tam abest procul à lædendo, vt ne aculeo quidem, quo lædat, sit instructus. Accedit & altera ratio nominis de litterarum commutatione, dum vicina in vicinam transit, quam sequendo *bie* ad *bie* alludit, quod significat purgare & consecrare; quorum vtrumque Apis egregiè præbet, dum melle corpora purgantur, & ad lætitiā multò perducuntur. Iam & cera corpus purgat, per occultos halitus digerendo, & lumine suo mentem consecrat; dum externo signo è tenebris mortalis corporis, ad cælos, & ipsam diuinitatem, & lucem æternam inuitat & deducit. Vastum rerum Oceanum ingrederer, si hunc locum perinde atque postularer, per omnia sua latifundia oratione dimetiri tentarem. Quòd autem *bie* offero significet, id in compositione etiam cernas: nam *Bas* pro patre familias vsurpamus, eo quòd is præbeat suis alimenta. *Ban* item vocali longa, siue *baan* / vt vulgò scribunt, est idem quòd præbens progressum: qua voce lata via notatur, quasi *bie-an*. Hinc Græcis *βαίω* pro gradior & eo. A *bie* Latini habent Apis, adiecto in principio articulo Cimbrico, ceu diceret *Abie*. Epitheton elegans api datum olim fuisse videtur *baumar* / id est, roris custos, siue rorem diligenter obseruans & reponens: qua de voce Hebræi habent suum כְּבוֹרָה, vbi Vau pro duplici w ponitur. Hinc כְּבוֹרָה mel vocant, quasi *baumar* / id est, quod ex rore prouenit, vbi Vau est omissum. Verùm dum כְּבוֹרָה pro caula dicunt, corrumpunt *ב'וֹרָה* / quod nobis signat ipsam ouium custodiam, à verbo כְּבוֹרָה *ot-war* / quod est oues custodire; quo Chaldæi pro minare vtuntur. Cùm כְּבוֹרָה pro loqui ponunt, ipsum *בוֹרָה*, id est, verbum, pro *בוֹרָה* transponunt; quod clarius est in כְּבוֹרָה pro verbo. At cùm pro eo quòd fit, siue pro re *capiam*, eandem vocem vsurpant; ad *בוֹרָה* alludunt, quod idem est cum Latinorum *Fit*, siue esse accipit. כְּבוֹרָה pro interfecit, est à *buot-ber* / id est, adfero mortem, deriuatum; vnde & pestis כְּבוֹרָה vocatur, quia mortem adfert. כְּבוֹרָה pro solitudine & eremo est, à *mit-bar* / id est, cum timore; quia deserta loca & solitudines non sunt sine metu; iuxta illud, *V'x homini soli*. כְּבוֹרָה pro causa & ordine, fit à *wart* / quod est custodio; quoniam res per causam custodiatur. Vide, quæso, quæ vocum Hebraicarum inuestigari queant radices; & quanta confusione à lingua primæ perfectione procedant. Per me tamen licet, vt sententiam meam reiiciant, & quam volent, in etymologia viam sequantur. Huius digressionis, Apis, à præbendo apud nos & Romanos; apud Hebræos à roris custodia habens nomenclaturam, præbuit occasionem. Hebræi ex *Bi* / quo Apud significatur nobis, & Ad, & aliquando Per, vt cùm dicimus, *bi Gat* / id est, per Deum, eam loquedi formulam duxerunt, vt *bi* pro In, cum, quando, ad, per, contra vsurparent. Nobis *be* longa vocali, & *bet* preces signat; eo quòd per eas ad ipsum vnum & ipsum caput arctissimè coniungamur. *Ben* autem vocali *broui* idem est quòd *Sum*; propterea quòd esse nostro ad vnum ipsum, quod est *ben* / deificamur. *Ben* verò vocali longa, ossa significat, quasi *bi eni*; quòd ossa in vnum colligunt corpus. A *be* siue *bet* fit *bart* siue *boet*; quorum hoc adiumentum & remedium, illud liberum & vtilitatem signat. ab eodem etiam *bet* & *beter* pro meliore; propterea quòd preces nostræ quibus Deo astringimur, maximum necessitatis humanæ remedium, & summam vtilitatem adferant, & perpetuò nos reddant meliores. Sed de hac re in Hieroglyphicis. Ex *boet* Hebræi conuerterunt *בוֹה*, quo generatim quoduis bonū vocant; quia quòd non iuuat, bonum non fit. Quia autem panis ad esse maximè spectat, quòd est *be* siue *ben*; necessariò etiam nobis maximè rogandus. *Beig* igitur, & conuicisè *beg* panem notat; qui duplex est, vti duplex vita; alter mètis proprius, alter corporis;

*Bie* / i. purgo  
& consecro.

*Baan*.

*Bauo*.  
*Apis*.

*Boet*.  
*Boet*.

*Bi*.

*Be* / *Bet*.

*Ben*.

*Broui*.

*Bet* / *Baet* /

*Boet*.

*Beter*.

*Beig*.

*Beg*.

*Panis duplex,*

*mentis &*

*corporis.*

quo fit, ut ille prius, quàm hic, sit per preces à Deo petendus, quo mentis vita seruetur & alatur. Fit autem à *be/beig*/ pro precario; ut à *wet/wettig*/ id est, à lege legitimum, & similia plurima ab aliis ad eandem formam. Vox igitur Cimbrica *beg* statim ostendit, panem omnium precarium esse. Orandus itaque Deus huius vocis monitu, quò illud nobis det quod ad esse nostrum plurimum confert. Confert autem plurimum panis caelestis quo animus noster pascitur. Neque enim ex solo pane uiuit homo, sed ex omni uerbo quod procedit de ore Dei. Hinc rectè Isychius fecisse intelligitur, cum panes cibos animarum fidelium interpretatur. Non parum igitur mysticæ intelligentiæ hæc vox cõprehendit, imò tantum quantũ vix ingenti volumine queat explicari. Iam quia Deus dixit, *Petite, & dabitur vobis*; ipse nomenclator eam vocis formulam inuenit quæ & panem precarium esse signaret, & adderet præterea per conuersionem ipsum *geb*/ quod est dono; ceu diceretur, Peto panem: & mox à Deo responderetur, *geb*/ id est, do, siue dono. *Geb* item ad petentem referri potest, ut dicere intelligatur *beg-geb*/ id est, panem da, iuxta orationem conceptis à Christo verbis factam. Non igitur etymologia tantum, sed vocis etiam conuersio, necessaria collectione demonstrat, *beg* nostras esse à primis natalibus vocabulum. A *beg* fit *becker*/ mutata media in tenuem geminatam, pro eo qui panem facit. His rationibus Herodoti & Ægyptiorum sacerdotum accedit auctoritas, qui *beg* Phrygium vocabulum esse docent. Hinc Becceselana & Aristophani & nobis, pro iis quæ ab vltima & prima omnium ætatum origine repetuntur. Ab hoc vocabulo Hebræi mutuuntur suum *bag*/ pro quouis cibo. Huic præponunt nonnumquam *neh* quo cibum volunt notari. Nos *bet* pro morfu dicimus, quia mordens ipsi *bet*, quod est comedo, proximè accedit. *Bet beg* ergo esset morfus panis, siue buccella panis; è quo *neh* per litterarum viciniam effectum: nisi velimus *batbeg* dici pro precario pane, cum *bat* sit idem quod orabat. Sed hæc satis est indicasse. Nostrates è *beg/weg* faciunt, ut album candidioremque panem è polline factum notent. *Beg* enim generatim quemuis panem esse, *becker* & *backen* declarat; quorum hoc à *beg* deductum, ad quamuis rem ad modum panis cõquendum transit: huius *weg*/ quo delicatissimus panis notatur, conuersio aperte demonstrat optimi panis effectum, qui est, ut ad æternam sæcula salui perduremus. *Ge-ru* & concisè *geu*/ idem esse intelligatur quod dat æternitatem; à *ge* pro *get* & *gest*/ id est, dat: vel *ge*/ ad significet, ut sit *ge-ew*/ ad æternitatem. Vtroque certè modo intelligitur, panem caelestem cum delicatissimum esse, & omnis furfuris expertem, tum etiam eius alimento ad æternam vitam dari vigorem. A *beg* itaque *geb*/ pro dono; quia huius panis donatio sit omnium præstantissima. *Geb* quasi *geheb*, id est, ad habendum dicitur: quia eo damus, ut is habeat cui damus. & fortasse ea de causa sic verbum hoc factum est, ut intelligamus eum qui dat, eo dare, ut habeat, & nihil dandum esse, nisi ad eum finem ut habeamus: quod cum in ceteris donis, tum in iis maximè cernitur quæ pauperibus conferuntur, quæ damus, ut centuplum accipiamus. Nos è *geb*/ *gef* facimus, quo & altera etymologia indicetur, qua *gef* indicet *hef*/ id est, ad eleuandum. Cum enim omnia dona ad leuandos homines è vitæ necessitatibus spectent; tum nullum est quod altius nos eleuet, quàm panis caelestis qui de cælo descendit, ut nos ad cælos eleuaret, atque in vitâ attolleret sempiternam. Quanta boni panis dator, hinc rerum est & vocum cognatio! quàm omnia scripturis sacris consentiunt! *Gef* si conuertatur, mox ostendet quid tibi donum Dei præstet, quod quo sit donum excellentissimum. *Feg* enim significat mundare; quo fit, ut qui *gef* dicit, non solum attolli velit, sed addat etiam rationem qua velit & possit attolli atque eleuari. Da enim, & munda, dicit, qui *gef* pronúciat: prorsò ordine Da; ichnæo regressu, Munda designans. Nec hinc gradum sistit contemplatio. Vterius indicatur quid mundatio atque depurgatio nobis efficiat. *Gef* enim, pro nomine adiectiuo, idem est quod Latinus omni ex parte purum nominaret. Sic enim à Deo mundari cupimus, ut nulla prorsus macula restet: & sanè nullum struthium, nullum nitrum, nullus sapo tam puras lanas reddit, atq. Deus animos mortalium, quos sanguine suo lauat & emúdat. Videni modò .ocem hanc *beg*, per quam ad hæc arcana viam inuenimus, non indignam esse, cuius notatione lingua omnium antiquissima designaretur? Ut enim panis corpora alit atque firmat, ita sermonis primi diligens examinatio mættem ad vitam pascit æternam.

Hinc,

Hinc, dum pueri *Aegyptij* *Bet* dicuntur poposcisse; docemur ante omnia, rogandum esse eum pastum siue panem, quem *Phrygia* lingua suppeditat iis qui rectè norunt litteras & syllabas enumerare. Nihil enim est in religione, nihil in toto philosophiæ regno quod non doceatur primi sermonis explicatu: atque hæc vera causa est ob quam præsci homines tam curiosè quæsiuerint, quænam prima lingua esset, ut nimirum ea intellecta, perspicerent, quid primus homo à Deo didicerit, quidque de vnaquaque re fuerit edoctus. Non exiguum, me hercules, præmium, non contemnendum operæ sermoni impendendæ prætium; si tota philosophia & religio ipsius continetur inuolucris. Alij ad *Brachmanes*, alij ad *Gymnosophistas*, alij ad *Chaldæos*, alij ad *Perfas*, alij aliò currant sapientiæ comparandæ gratia: nos indies magis atq. magis in vernaculi sermonis sacrariû penetræmus, atq. inde in lucem proferamus disciplinam primo homini à Deo infusam, cuius adminiculo omnia omnium rerû nomina naturæ earû quamoprime accommodauit. Hoc demû est patres & maiores interrogare, primû omnium patrû patrem interrogare, ut ex ipso tamquã prima sapientiæ diuinæ scaturigine, discamus veritatem. Huius intelligentiæ diuinitus, non humanitus, acceptæ signa, quãto mens nostra acutius peruidebit; tanto rerû diuinarû doctior euadet. Nihil igitur mirû, si tã insignia salutis humanæ oracula vocibus suis primus nomenclator consignarit: cum non ex homine, sed ex ipso opificis fonte suam hauserit doctrinam. Hoc est quod per obscuram famam in *Academiam* *Socrates* inuexit: in rebus diuinis primam noticiam à Deo inspiratam; minime verò vlla humani ingenij vel industria, vel ratiocinatione, peruestigatam fuisse. In hac littera illud notandum, si vocalis præponatur, compressionem in se notari, ut in *eb*, quod est maris se in se contrahentis, & à terra recedentis. Sic *heb* habeo, quod alij *hab* dicunt: *he* conuersum *eb* facit, quoniam semper rogandus Deus, ut vndæ tentationum quibus pulsamur assidue, cessent, & veluti *Oceanus*, ab aggere rationis nostræ recedat. *Bet* conuersum est *teb*, quo notatur, vel ad cessationem impetus vndarum, vel ad habendum aliquid, fieri orationem. Sed hæc Hieroglyphicis referuntur. In *ben* / pro *Sum*, infinitas quædam latitat mysteriorû, quibus quidquid *Platonis* *sophista*, quidquid *Parmenides* obscure disputauit, sic expressum est, ut non mente modò, sed manibus etiam videatur teneri. Dixi antè quæ vis sit ipsius vocalis *e*, qua simpliciter pronuntiata, vel vnum intelligimus, vel articulo præposito quidquam notamus. Huic si *N* addas litteram, tinnitu ad superiora palati ita tendente, ut ipsis etiam naribus, tamquam tibiis biforibus, resonare videatur; & nomen potestatis eiusdem consonantis proprium exprimis, & finem omnium *das* cogitandum, qui sic in omnium rerum natura tinnit, sic ab omnibus rebus auditur, ut nihil sit quod non obediat & ex templò sequatur. Quia autem *e* unitatem notat; efficitur, nihil aliud ut dici queat, quàm vnû omnium finem esse, cuius dicto, uti sonantissimo, omnia parere cernuntur. Quia igitur in hoc fine supremo, quod vnum est, omnia coniunguntur; *en* apud nos pro coniungendi particula usurpatur. At quia coniunctio vinculo videtur indigere, placuit sermonis auctori, ut *e* siue *eb* aliquando adderetur, atque *ent* vel *enb* diceretur: neque tamen id citra vltèrius arcanum, quod in trinitate consignanda, & personis distinguendis consistit, signante *e* patrem fundamentum omnium; consonante *b* filium, qui non sonus tantum patris, sed Verbum etiam dicitur; *e* Spiritum sanctum, vtrumque amore deuincientem. Quid *en* igitur sit, siue *ent* / hinc colligendum: quo cognito, mox elucescet quid sit *ben*. *B* adhæsiõnem, siue pressam quandam coniunctionem notare, modò declaratum: quo sit, ut *ben* idem esse intelligatur, ac si dicas, fini ipsi omnium, qui non aliud est; quàm ipsum vnum per omnia tinniens, pressè hæreo atque coniungor; quod primum conuenit ipsi filio patris æterni. Dum itaque *ben* dico, sic mihi cogitandum, me mentiri, & patrem sequi mendaciorum, si ipsi fini omnium non adhæream, & quod me esse assero, id non referam rectè ad hoc ipsum vnum finem omnium supremum. Præterea quidquid mihi *stibuo* per hanc vocem, id intelligo per hoc ipsum tantum mihi adesse, quod ipsi me fini constringam; per quem, quidquid boni est, accedit; immò nihil boni rationem alio, quàm hoc solo quod ad hunc finem destinetur, & ei adhæreat, potest tueri. Dum item *ben* dico, in animum venit, per eum me id dicere posse, qui primum & propriè dicere potest, *te ben* / id est, ego sum. Quia autem hic filius Dei est; apud *Hebræos* *Ben* pro filio generatim usurpatur, ratione prorsus ignorata; tamen ad *hæc* ratione nominis eos sciam



eos sciam referre. Verùm confusio tanta accidit, vt in id genus originibus pertinacius  
 sententiæ cuiquam adherere, hominis sit parum intelligentis. Nos item pro *ben* cre-  
 brò dici audimus *ben*/ citra notationis discrimen, lubrico lapsu E in I transeunte. Vnde  
 Hebræi *בן* habeant pro intelligere, difficile item sit non tam inuentu, quàm compro-  
 bato. *בין* nos pro inuenire dicimus, quod propriè & primùm còuenit intellectui. *בין*  
 verò idem est quod opinari, quasi dicas, rem vertere modò in hanc, modò in illam par-  
 tem, nec omnino certum habere, qua ratione eam constare oporteat. Vel ab hoc itaque  
 vel ab illo *בין* queat. At cum *בין* significat, inter, fit à *בין* voce nobis vsitata. Atq;  
 hæc de *ben*. A *בן* & *בין* fit *בין* pro ligo, quasi vnum apud vnum dicas, à cuius præterito  
 imperfecto *בין* vinculum designat: pro quo Hebræi inter alia habent *בין*, quod à no-  
 strati voce *Cabel* deriuari videtur, rudentes notante. Sed cum rex Hiram per derisionem  
 viginti opida à Salomone donata terram *בין* vocaret; fortassis ad *Cabuil* alludit, quod  
 frequens nobis est, dum rem ita contempnimus, vt meliorem fieri non fore speremus,  
*Ca* enim malum, *caui* fordes. Quid enim malis sordibus contemptius? Hebræi quid  
 Hiram dixerit, non facile de sua lingua assequentur: apud quos tamen *Cabuil* ita fre-  
 quens, vt nusquam frequentius omnium gentium. Sed valeat *Ca-vuil*, ne nos contami-  
 net: A *Bant* / *Banda* & *Bandophorus*, & *Dam*, de quibus in *Gigantomachia*.  
 C littera sym- A C C E D A M V S modò ad C, in quo pronunciando, pressius quiddam Terentianus  
 bolica signifi- inuenit: Martianus addidit extremas linguæ oras molaribus apprimi: nobis constat  
 catio. C & K idem esse, atque inde mox liquet, nomen huius litteræ de potestate sumptum,  
*ke* esse debere: qua vocula tum vtimur, cum quempiam ita rogamus, vt blandiendo  
 orandoque ita premamus, vt nisi impetremus, non videamur cessaturi. Sic vsus habet,  
*ke doet dit / ke ic bid in*: id est, *Obnixè te oro, fac hoc, oro te quàm possum enixissimè.*  
 Quis in id genus precibus nõ agnoscit pressuram? quis non vehemens desiderium quo  
 rei, cupitæ instatur? quis non videt, quàm aptè litterarum naturæ sermo noster vocabula  
 concinnat? Contrarium et, vt inuersione soni, ita re ipsa, qua vocula vtimur dum quid-  
 quam exhorrendum iudicamus, quodq; minimè nobis cupimus. Hinc dicit, quasi *doe-er*,  
 id est, à quo penitus abhorremus, pro merda nobis vsurpatur. A *ke* & *ar*, quo morari  
 notatur, fit *Car*/ pro eo quod enixissimè cupimus apud nos morari. Latini *Carum* hinc  
 acceperunt, & exordio vocis & significatione concordans, quæ vox *ichnarum* vna sic  
 retrò legitur, vt id intelligatur, quod in *Caro* maximè carum est. *Car* enim vocali,  
 perinde vt in *Car* est, longa, idem est nobis quod Latinis tango. Prorsà itaque vox con-  
 uersæ iuncta *karrat* facit, & syncoptròs *karrt*, pro templo, in quo hoc hominum proprium  
 est officium, vt se Deo, qui summum est omnium carorum, ita coniungant, vt mente  
 eum continuò tangant, nec vllò se modo ab eo sinant auelli. Quòd si *karrt*, vt plerique  
 pronunciant, dicas, videbitur ipsum templum nobis insonare *ke-rat*, id est, enixè vehe-  
 menterque te oro, vt tangas. At quem? Illum nempe quem *taar* conuersum demon-  
 strat, quem *taar* per exochen dicere debemus. Omnes ergo templi cærimonias, blandas  
 preces nobis fundere putemus, vt cogitatione nostra deum ipsum, omnium carorù api-  
 cem supremum, tangere continuò nitamur. Huius enim solius contactus omnia con-  
 seruat, omnia custodit, omnia tuetur. Vnde templum etiam *Thom*, & media littera  
*Dom* dici consuevit, quasi *het-hu-om*, quo id notatur quod vndique tuetur atq; custodit.  
 Hoc vocabulum primùm conuenit ipsi cælo inuisibili, deinde visibili, quo omnia vndi-  
 que in circuitu custodiuntur atque conseruantur; hocque supremum templum est &  
 maximum eorum quæ videntur. Cum ergo quoduis templum nos oret, vt Deum mente  
 tangamus, tum nullum magis, & maioribus illectamentis, quàm totum cælum admi-  
 rando suo artificio ad opificem inuitans, atque mentem attollens, ad eum contingen-  
 dum, cuius tam stupenda opera oculis cernuntur. Vt autem quoduis templum domus  
 est orationis, vt *kerrt* satis luculenta notatione nobis insinuat: ita & cælum quo omnes  
 continemur, & animus noster domus orationis maximè habeatur, vt vbique & semper  
 orandum putemus, atque adeò ipsam hominis vitam nihil aliud esse, quàm orationem,  
 intelligamus. *Dom* itaque domus est orationis propriè, quæ sola nos vndique custodit;  
 tam variè vsurpanda vox, quàm variè sese hæc custodiæ ratio diffundit. Sed hæc iis quæ  
 in Amazonicis scripsimus, adiuncta sufficiant pro tempore, cum multo prolixiore, non  
 dico sermone, sed volumine opus esset, ad vim vocis *kerrt* siue *karrt* integrè persequendâ,  
 Ex H,

Ex H, quo spiritus indicatur, & A, quo progressus ad anteriora dicitur, & C, quo enixa hæc instantia intelligitur, fit Haac/ quod idem est ac si dicam, maximo desiderio feror ad aliquid. Huius ergo tam ingentis spiritus, quo ita ferimur, finis est ipsum bonum, quod omnia æquè expetunt. Relicta ergo adspiratione, aar significat ipsum bonum, ad quod anhelatur, siue suspiratur; vbi adspiratione relinquitur, & pressura ipsius C retinetur; vt intelligamus, ipso bono acquisito, atque iam pressè contacto, nos non amplius suspirare, sed grata perfrui quiete. Eodem modo Hæc altum signat, eo quòd alta ad Deum tendant, qui apex est omnium: à quo si adspirationem demas, ipsum illud quod omnium supremum est, quodque ad nihil aliud suspirat, intelligemus. Hæc ergo bonum, Haac ad aliquid sub ratione boni suspiro. Iam quia bonum omnia ex se suspendit, & velut magnes ferrum, tenet affixa; fit vt Haac pro vnco ponatur, & vt verbum etiam vsurpetur, pro retineo firmiter, velut vnco aut harpagone. Hæc pro bono, Ca contrarium habet pro malo: in quorum vtroque quamuis vocalis nostratibus producat, Græci tamen κακός priore breui dicunt, & ἀκος ab at pro medicamento ponunt. Ab Hæc fit Hæc/ pro bono reputo: vbi sibilus loco affirmationis est, vt tota potestatis nomenclatura ad compositionem veniat, ceu diceretur, Hæc-es/ quod redditur Latinis, bonum est. Huic contrarium Hæc/ quasi dicas, Hæc-ra/ vel Hæc-ra; quorum illud, est malum; hoc, ad malum, designat. κακός autem dicitur à Caat/ voce composita ex Ca & Haac/ pro eo qui flagranti desiderio fertur ad malum; vt cum dicimus, Hæc em erg Caat. Latini rectius in Caco suo priorem syllabam productam retinuerunt; quo vocabulo malorum pater denotatur; qua vix vlla vox significantior queat esse, ad eius naturam exprimendam, quam totam scimus vehementissimo ardore ad mala præcipitem ferri, & homines, vt ferantur, maximo nisu omnibusque machinis continuò pulsare. Beatos, & ter beatos Romanos, apud quos siue Saturnus, siue filius eius Ianus fabulæ huic totum salutis humanæ mysterium intexuit, dum Caci antrum flammis & tenebris horrens finxit, ad quod boues, id est, homines bouum similes, retrorsum ad exitium trahebat: Hunc Hercules occidit claua sua; huic ara maxima Romæ consecrata, certum argumentum, Christum apud gentes, quarum caput Roma, prædicandum, Iudaica gente ob peruicaciam repudiata; à qua sæculi legis in seculum gratiæ mutatione, Euander nomen accepit. Nemo miratur, aut indignè ferat, me sapius ad Christianæ religionis mysteria reuolui; cum totius Hermathenæ hic vnicus scopus sit, vt ex sapiente vocum interpretatione ad apicem sapientiæ veniamus; quem non alium, quàm Christum esse scimus. Hunc omnibus expectandum, plurimis suis vocibus nomenclator ostendit: & vt aliis aliud de eo prædicat; ita in nomine Caci declarat, quem is, qui mittendus erat, occisurus esset. Oremus ergo, dum Caci recordamur, vt desiderium, quo ad malum nos ferri sentimus, Christus gratia spiritus sancti extinguat: qui verus Hercules, vt de Caco triumphum duxit ad capitolium sempiternum; ita nos à Caci veneno purgatos vnà secum ad epulum ducat ambrosium, huic victoriæ præparatum. Neque illud hinc omittendum, Hæc fauces nobis dici, propterea quòd & primorum parentum fauces, & nostræ item, ad malum inclinent, dum suauitatem potius sequimur, quàm frugalem, sobriam & modestam corporis refocillationem. Hinc Hebræi suum חרר retinuerunt. Porro quia Hæc dicitur quasi Ca Haac/ atque id sic licet interpretari, vt idem sit quod malum detineo, tamquam vnco alligatum: obtinuit loquendi consuetudo, vt vox hæc pro columna ea diceretur, in qua ad publicam ignominiam flagitiosi homines spectandi deridendique exponuntur. Ab Hæc item fonte, aqua videtur ad Latinos deriuata; non alia de causa, quàm quòd ea plurimis rebus optima videretur. Quid sitientibus plantis pluuiæ; quid vel solis, vel laboris, vel febris ardore tostis fontes sint & gelidi riui; quid coquis, & medicis, & omnibus denique hominibus ad diuersissimos vsus aquæ præstent, qui nescit; is quid scire possit, ignoro. Quantum commoditatis flumina, quantum maria, quantum reducti sinus, quantum freta, quantum ingentes lacus mortalibus vtilitatis apponent, qui expendere & ad calculum vocare velit:

— Libyci velit æquoris idem  
 Discere quàm multa Zephyro turbentur arena;  
 Aut, vbi nauigiis violentior incidit Eurvs,  
 Nosse, quot Iony veniant ad littora fluctus.

AELSV

ιδωρ.

*Αεισον υδωρ* dixit Pindarus: Thales *υδωρ* omnium rerum principium collocavit: quod nos de ipso summo bono, siue omnium bonorum Oceano, intelligimus, qui verè *Ατ* est, & verè *υδωρ*, id est, vt in prima lingua sonat, custodiæ origo. Siue igitur *Ατ* dicas, siue *υδωρ*, de eodem principio agere videberis: quandoquidem vt per ipsum bonum omnia fiunt; ita omnia conseruantur, & in sua quæque essentia & statu custodiuntur. Orphici ergo, & quotquot ex eisdem fontibus biberunt, *υπ δωρ*, siue Aquam, principium omnium dixerunt; simbolo tribuentes, quod ei quod significaretur, conueniret. Vt enim boni est, ex alto ad omnia descendere, & ex infimo loco omnia sursum educere, & generatim se omnibus communicare: ita inter elementa, aqua ex alto descendit, & rursus per halitus attollitur, & congelata flumina effundit, atque omnibus sese largissime communicat, & animalibus, & plantarum omni generi suppeditans alimenta: nec his tantum, sed ipsis etiam elementis, dum crassescens terra fit, rarefcens aer, & in maiorem subtilitatē attenuata transit in ignem. Cum citra alimenta animalia nulla viuere possint, omneque alimenti genus aquæ debeat: cum nec herbae, nec radices, nec caules, nec arbores, nec arborum fructus, nec feminum aliquod genus citra aquam crescere possit aut nutriri: necessariò colligimus, omnibus se aquam communicare, & citra eius custodiam nihil conseruari aliq̄ue posse. Quòd autem *Ατ* pro aqua, ipsius summi boni tessera, apud maiores etiam nostros in vsu fuerit, certissimum capias argumentum ex voce *Αιηρ*, quo vas notatur quo aqua hauritur. Hinc apud Græcos non *Ανω* tantum, sed *Ανωτος* etiam & *Ανάνω* nomen sortitur, ceu *at-hat*, id est, aquam tenens, diceretur: quia scapha in aquis & se teneat & vectores: & generatim omnia quæ per aquas portantur. Macrobius & alij non pauci docent, Acheloi nomen generatim: pro quauis aqua poni: at cur id fiat, non assequuntur. Seruius Oceani & Tethyos filium facit. Etymologiarum scriptor pro quauis aqua nomen vsurpari annotauit: verum causam vocis non adiecit. Nobis *Ατ ηλ-ηοτ* significat altum aquæ caput, siue excelsum aquarum principem. Quemadmodum ergo Bacchus pro vino, ita Achelous pro aqua diceretur, deo præside, pro eo cui præsidet, collocato. Flumen itaque *Ατολιαν* & *Ακαρνανιαν* dirimens Acheloi nomen accepit, non à ficticio rege, vti plurimi comminiscuntur, sed ab eo quòd princeps esset fluuiorum illius terratum tractus, & idcirco à prisca Cimmeris ita vocatus. Hinc illud Virgilij intelligitur,

*Poculaḡ inuentis Acheloia miscuit vndis.*

Longum  
multorum  
nomen  
est.

Nec aliò fabula de cornu eius spectat, quam vt intelligamus, aquæ beneficio & irrigatione magnam fructuum copiam è terra prouenire. Sed hac de re alibi plura. Iam & *Ατ* longum multis riuus apud nos nomen est, propter rectum & apertum fluxum qui nobis hac littera notatur. Atqui riuus quòd, rogo, properant? ad originem nimirum suam in qua cuique bene est, quæque omnibus bonum affert. Cum ergo riuus *Ατ* uocetur, non mirum *Ατ* dici id quòd *Ατ* contendit, ex litteræ C natura. Iam Oceanus quem omnium deorum patrem fecit Homerus, nedum ceterarum aquarum, eodem modo littora vndique ex alto ferit quo lingua dentium radices in pronunciando. Rursus igitur fluxus ad omnem partem se pressissimè applicans, bene per A & C exprimetur: quæ ratio vt in summo bono primum, ita sub celo in aqua suam tuebitur veritatē, quoad corpora & elementa permittunt progressum. Quòd si Aristoteles hæc intellexisset, non tam crasse Thaletis sententiam fuisset interpretatus; qui eodem quo Homerus modo audiendus. Ex hac contemplatione illud intelligi posset, *Separauitq̄ Deus aquas ab aquis.* quod aliàs fortassis explicabo. Hoc iterum mirum est in *ηατ*, quod & alteram includat rationem, quam sic expositam cernes: *Ha-it*, idem est ac si dicas, si haberem, quod proprium eius est qui vehementer desiderat. Quòd si circulare ex *at* & *ta* vocabulum fiat, *Acca Laurentia* nominis sui originē agnosceret; quæ qualis fuerit, frustra Latinos interrogas, apud quos ridicula sunt quædam, quædam sacrilega de huius numine conficta; quæ Macrobius adducit. Constat Laurentalia Iouis festum fuisse, & in eo diis Manibus in velabro sacrificari solere: præterea de veterum relatu accepimus, cum Hercule eam coisisset. Quis Hercules sit, modò sapius indicatum; cui quid rei fuerit cum *Acca*, is clarè cerneret qui notit hac voce medicinam mali denotari. Quàdo verò *Acca* habuit rem cum Hercule: Tum cum in templo Olympico clauæ crucis inniteretur, finem facturus omnium veterum carimoniarum, quarum ambagibus obturissimis vera religio, & religionis

ηατ.

Acca Lau-  
rentia.

Laurentalia.

Hercules cū  
Acca coisit.

absoluta

absoluta perfectio designabatur. *Lauer* nobis idem est, quod obliquis cursibus ventos <sup>Lauer.</sup> in mari aut maiore flumine capto; à *Laf-wer*/ quod est remissioni cursus in pugno: formula compositionis eadem, quæ annotata est à nobis in *Gauen*/ pro *Gar autwen*. Prisci homines lubenter symbola ab aquis & mari ad religionem transulerunt. Hinc nomen *Adam* apud nostrates, pro primo homine; hinc *Stypper*/ pro creatore; hinc *Water*/ pro Deo patre. Nam veteres in hoc vitæ Oceano numquam directe & secundis ventis ad felicitatis portum ferebantur: sed obliquis flexibus, atque iis infinitis, omnibus tamen per ambages eodem tendentibus. Aliis ritibus Iudæi, aliis Cimbri, aliis alij, velut obliquis cursibus, utebantur, quo tandem per multos mæandros ad veram religionis metram deueherentur: Nec quisquam erat, qui recto & explicato orationis filo, Christi in <sup>Christi in cruce mortem nemo Iudæorum, Cimbriorum, aut aliorum recto & explicato orationis filo aperuit.</sup> cruce mortem aperiret: sed omnes, quotquot de ea, diuino instinctu, vel apud Hebræos sunt uaticinati, vel apud Ianigenas; vel fabulis veritatem occultauerunt, vel obſcuris & intricatis ambagibus, quæ vera hominis salus esset, coniectandum potius, quàm intelligendum, dederunt. Huius obliquitatis non ante finis erat futurus, quàm is veniret, qui hos plus quàm Gordios nodos dissolueret; & quid iis vates inuoluissent, aperiret. <sup>Acca et Laurentia dicta est mors Christi.</sup> Christi ergo pretiosissima mors ob eam causam Acca dicta est, quod omnem mali vim in nobis curatura esset; Laurentia verò, quod obliquis huius vitæ cursibus & doctrinæ allegoricæ finem esset impositura: *Lauer-ent* enim finem notat omnis illius discursus quo ventos captamus. Hæc autem mors cum Hercule concubuit in aperto quidem cæli templo; verum ita occultè, ut deitas apud vulgus lateret. Plutarchus in problematis duas Accas Laurentias facit; & alteri in Aprili sacrificari solere asserit: quod equidem nec apud Latinos inuenio, nec vnde acceperit, coniectare possum. Nec illud satis perspicio, quod dictum à Macrobio sit, decimo Calendas Ianuarias celebrari Laurentalia; eum ea sextæ diei tribuat Varro. Magnam in fastis errorum varietatem super Saturnalibus fuisse, satis à Macrobio indicatum; de quibus quod antiquissimis placuisse cerno, id puto verissimum. Nonius itaque Atellanarum scriptor, & post hunc Mummius, septem dies Saturnalibus tribuerunt; ad quorum supputationem referendum; quod à Varone dictum, sexto Saturnaliorum die Ioui Laurentalia celebrari. Quid quod post etiam, Macrobio teste, ad septem dies discursus publicus; & lætitia religionis extendebatur, adiectis Sigillariorum festis. Quamobrem vult mensum diuersis temporibus <sup>Sigillariorum festa.</sup> Romani fuerint partiti: illud perspicuum, & olim, & post, Macrobij adhuc ætate septem dies festos Saturnalibus dedicatos fuisse, & in iis vltimum propriè Saturni nomine fuisse insignitum, ut & sabbatum esset, quod Saturno dedicatur, & æternam tranquillitatem meritis sextæ diei succedentem denotaret. Sextus igitur dies Accæ facer, quia sexto die, & sexta eius diei hora, Christus cruci erat affigendus, & curationem omnis mali exorsurus, quam nona hora absolueret. Præter autem ceterorum parentaliorum ritum, quæ atra die peragi Pontificum decretis vetitum erat, festus hic dies <sup>Atra dies mortis Christi.</sup> Atra dicebatur; quod in Varrone lectum, perperam correctum esse à M. Vertrannio Mauro arbitramur. Credimus enim nec à M. Varrone, nec à quopiam alio intellectum, cur Atra diceretur; non magis sanè, quàm cur eodem die Diis manibus seruilibus facerent Sacerdotes, quod tamen posterius tanta constantia in omnibus exemplaribus legitur, ut ne auderet quidem Maurus vocem Seruilibus eliminare; tamen eam intelligere nequitet. Nos vetere lectione salua, & Atram diem dicimus, & Manes seruiles vocamus, <sup>Seruiles Manes</sup> & non solum in his sacris Iouis fuisse mentionem, quem aliis atris diebus nominare nefas ducebant; sed totum etiam sacrificium ad Iouem patrem dicimus pertinere; cui filius Christus oblatus est, ad expiandos hominum animos, qui seruitutè perpetua ipsi <sup>Laurentalia Ioui celebrata.</sup> Male erant adstricti. Diis autem manibus seruilibus faciebant sacerdotes, propterea quod omnes omnium hominum manes in Cacodæmonis vinculis tantisper essent detinendi, donec ab Acca Laurentia liberarentur. Quam verò Atra hæc dies fuerit, ex Evangelio notum; è quo tenebras per vniuersam terram medio die factas docemur. Porro optime in Velabro sacrificium hoc peragebatur: ut Velabri & nomine & vsu moneremur, ad id sacra hæc fieri, quo cœnum & sordes omnes ex hominum animis perinde tollerentur, atque per hanc lacunam vrbs sordes effluebant. Velabrum enim <sup>Velabrum.</sup> dicitur à *Velum* quo cœnosa & fœda aqua denotatur: qua in voce mirum non est in diphthongum in aliam siue vocalem siue diphthongum esse mutatam, eo quod illa

Latini non ferè vterentur. Nunc itaque scimus linguæ Cimmeriæ beneficio, cuius vsus in Italia fuit antiquissimus, quæ sit Acca, cur dicta Laurentia, cur sexto die culta, cur Atra eius dies, cur item Ioui Laurentalia celebrarentur, tum qua de causa diis Manibus feruilibus in Velabro sacrificium peragi diceretur. Quod si Accam Venerem vocem, nihil peccauero: quoniam & dies Veneris, dies Accæ esset; & quia omnis hominum in Tartareum cœnum demerforum venustas soli Accæ Laurentiæ debeatur. Acceperant fortasse Romani à maioribus obscuram aliquam opinionem, Accam Laurentiam ad Venerem spectare: quod cum non intelligerent, prolapsi sunt in fabulas de scorto, quod scorta Veneris propria esse existimarent. Sed quid sibi vult, quod Romuli nutrix fuisse dicatur? Id secuta sæcula apertum fecerunt; dum Romani non solum mortis Christi verbo sunt nutriti, & refocillati; sed eò etiam dignitatis in religione adscenderunt, vt ceteræ Christianorù diœceses ad Romanâ, tamquã ad caput, referrentur. Meritò itaq. Venus Romanorum maioribus semper fauisse dicitur; meritò Acca Laurentia Romulum nutrix: tum quia Deus populum Romanum perpetuò seruauit, & euexit; vt sub eius imperio mundus diuino diuini verbi nectare recrearetur; tum quia Roma ex mortis Christi prædicatione præcipuum suum robur & æternitatem esset habitura: quæ cum se ita habere clarè videamus; quid ni Accam Laurentiam Romuli nutricæ vocemus, è qua Romulidas omne lac, & omne roboris & durationis suæ nutrimentum & iam olim suxisse, & hæcenus sugere videmus. Eodè & Lupa signum Hieroglyphicū spectat. Sic enim Acca vocabatur; quod per ipsam solam populis omnibus cum Deo patre pax æterna fanciretur: quod voce *Lu-pa*, siue vt integrè *Lui-pai* dicimus, nihil aliud significetur, quàm reddo populos contentos: quod fieri non potest, nisi pax cum Deo patre contingat. Nam à verbo *Pai*, quod est contentum reddo, fit *Pais*, quod Latinis Pax est: quoniam nullius populi votis satisfieri possit, nisi pax cum Patre nostro caelesti intercedat. Quàm hæc bene quadrant cum Hercule, Accæ amico, semper dicere solito, *Pax huic domui: & Pacem meam relinquo vobis, pacem meam do vobis*. Quam pacem? Eam quam per Accam dedit mundo: quæ idcirco *Lupai* vocata, & fabulæ de Lupa Romuli nutrice confictæ, & signo nomini ipsi proximè respondentem dedit occasionem: nec aliunde factum; vt Lupa pro scorto publico caperetur; quàm quod meretricis populum contentum reddat, totius populi, non vnus satisfaciens voluptati. Sed hæc propria erant antiquitatum Romanarum, in quibus de Euandro, de Hercule, de Caco, de Ara maxima, quæ hæcenus Romæ est, de Acca Laurentia, de Quirino, de quæ id genus ceteris, si tempus detur; ex aduersariis nostris agemus. Hic exempli dumtaxat causa tractanti necessarium fuerit hæc obiter discutere, & ad scopum dirigere veritatis; partim vt eudendarum vocum ratio tradatur; partim vt omnes intelligant, quod cognitio nis vsq. per has litterarum minutias adspirare possimus. *Har* itaq. & *Ar* eo differunt, quod illo, dum actus habet notionem, notetur spiratio ad bonum; hoc verò ipsum bonum; à quo quia omnia pendent, *Har* idem vincum notat, quod ex bono, tanquam vinculo capite carentis iouialis omnia dependeant. Possent quisquam mortalium ingenio suo tantum valere; tantum intelligere, tantum inuestigando assequi, vt hoc artificium quod in vocibus his, *Har*, *ar*, *ra* deprehenditur, æquaret? Quàm verò prope naturam ipsam nomenclator sit secutus; declarat ea particula orationis quam Grammatici Interiectionem vocant. Ach enim dolentis est, ob bonum amissum, spiritu nimirum postposito, vt significetur bonum antè præterisse, quàm toto spiritu ad ipsum ferremur. Huic si *Tau* nota vinculi addatur, sic verbum, quo significatur Bonum aestima: quasi quis dicat, illud tene, & tibi alliga; quod si amiseris, doleris, & exclamabis, Ach. Iam quia hæc littera *C* dentium inferiorum radices vndique contingit, factum est, vt *Ch* sit optantis; ceu diceretur, in rotundo rerum cursu vellem hoc contingere. *Ch* porro idem est quod *Etiam*, rotundo videlicet rerum decursui adiunctum siue contingens illud, quod est modò deuolutum, quod Latini conuerterunt, pro *Ch* Quoque dicentes, tempore etiam mutato, quod frequenter in vocum imitatione neglectum videmus, vt apud Græcos in *ανω* ab *Ar*; & apud Latinos in aqua ab eodem. Hinc item fit vt *Ch* sit angulus; quia superficies sese in angulo cōtingant. Sic & *Com* pro Venio dicimus, ceu diceretur ipsum *Om*, id est, rerum circuitum attingo; à quo Hebræi *pp* habent, significati nonnihil mutato, pro Surgo. Sed in *Cap* apertissima est huius litteræ notatio, significante nimirum ipsum

Acca, Venus.

Acca Laurentia Romuli nutrix.

Acca Lupa vocata.

Pai.  
Pais.

Lupa scortum publicum quare dicitur.

Har.

Ach.

Taut.

Ch.

Ch.

Ch.

Cap.

ipsum supremum vndique è medio eleuato, contingens ea quorum est supremum. In domo, in templo tectum supremum, in mundo cælum, in vestibus vestem supremam *rap* vocamus. Est igitur *rap* quasi coniunctum ipsi *hap*, quod est apprehendo. Sed hac *Hap.* de re in Hieroglyphicis. Ex eadem littera fit *ran* pro possum, & scio, quorum vtrumq. *Can.* in eo consistit, vt is qui potest vel scit, id quod potest vel scit apprehendat, atque arctè complectatur. Hinc Canis apud Latinos, à notitia, quòd ea hoc animal maxime valeat, *Canis.* vt vel solo Vlyssis cane queat conuinci. Hinc tan nobis pro poculo, quoniã pocula plurimum possint, & homines reddant omnium rerum & gnaros & potentes. *Can* verbum in præterito imperfecto facit *ton*; vnde *κύων* pro cane. Plato testis est Phryges olim *κύων.* nem eiusmodi voce nominasse; cuius testificatione fretus nihil vereor asserere, olim *canem* apud Cimbricos *ton* fuisse nominatum, à quibus Græci *κυνος*, & Latini canis nomen *Con.* retinuerunt: quarum vocum nec hi, nec illi veram rationem assignare possent. Nos *Coen.* hæc *Coen* olim canem denotasse. *Con* apud nos idem est quod poteram vel sciebam; quæ vox si producat, fortem & animosum notabit. Canis autem non solum notitia plurimum valet, sed animal etiam est animosissimum. Non mirum igitur, si Canis philosophi *Canis, philo-* symbolum fiat, cum proprium philosophi sit, & plurimum in rerum causis cognoscendis *sophi symbo-* posse, & animum habere maximum. Non leue igitur fuit Socratis iusiurandum, *lum.* dum per canem iurabat: & quãuis Plato fortassis huius etymologiæ esset ignarus, ductu tamen rerum & rationis eò peruenit, vt intelligeret, Remp. tum optimè habere, cum vel philosophus regnaret, vel rex philosopharetur; quod apud nos regis nomine significatur. *Con* enim eam habet, quam dixi, interpretationem, cui *hing*, quod est omnia ex se habere suspensa, adiunctum, facit *Coning*; quo nomine rex vocari non meretur, nisi *Coning.* rerum earum quas regit, scientia polleat, & potentia plurimum valeat, & pectus ad res gerendas habeat animosum, & talis præterea in regno suo sit, vt omnia ex ipso, non ex alio, pendeant. Hebræi Melech dicunt, quæ vox ad primam linguã vocata eum significat qui docet atque aperit hominibus ipsum *Ercht* siue *Egt*; id est, legitimum quo omnia deuinciuntur. Quidquid regis est, *Del-ercht* explicabit, si quis ab *Ercht* ad *E* progrediatur, quo iustam rerum omnium vnionem denotamus. Habent Latini Regis nomen, *Rex vnde* sed vnde deriuetur, parum intelligunt. Neque enim Rex à rego fit, sed & hoc & illud *dictus.* Cimbricos habet natales. *Rex.* hæc rationem signat, quia fluxus est ad vnum: cui contrarium *Er.* *er* / vnde Erro Latinorum. Hinc *hercht* quasi *he hercht*. Est autem *hercht* annecto & deuincio: & vt nomen quo aliquid firmiter tenetur. Et est alioquin à *he he-ig*, & hinc *heig* & *hegt*; sicut ab *he*, *he-ig*; & hinc *eigen* / & *egen* / & *eegt*. Vel ergo compositam vel simplicem dictionem intelligere licet, citra significationis mutationem. Quid quòd litteræ *th* & *t* adiectæ ipsi *he* notant, per *hercht* ipsum *he* ad omnia præ se appellat & alligati. *A hercht* fit Rex, quasi *herchs* primum nomen fuisset. *A he* item fit *hegen*, pro eo quod est *hegen.* per rectum ducere: vnde Rego Latinorum. Rex itaque is erit qui omnia ratione fieri *Rego.* curat, & sic consistere, vt non solum eam tangant; sed cum ea etiam sint deuincta. *A hegen* fit *hegel* / quæ mensura est ad quam res quæpiam dirigitur, à quo Regula. *hegel.* Videmus itaque ex hac nostra lingua, non regis modò officium; sed illud etiam quòd omnia *Regula.* ad vnum, per R & E significatum: quarum litterarum sonus ipsarum rerum similitudinem gestat. Quis hinc non obstupescat, immò quis non è mentis stupore, in quo hæcenus plerique iacuerunt, excitetur; dum tantum videt rerum vna vocula contineri? Quàm breui compendio Ethica, Oeconomica, Politica, atque aded omnem scientiarum & artium basim complexus est, qui nomen *hercht* primus inuenit? Sed dum de basi fortè loquor, in mentem venit nominis Græci, quo Rex nominatur; *βασιλευς*, Basileus est *βασιλευς.* populi: quo nomine indicatur, nullam humanam societatem bene fundatam & stabilitam esse, nisi ab vno capite regatur:

Ὅν ἀγαθὸν πολυκοιρανίῳ, εἰς κοίρανος ἔστω. id est,

Multorum imperium prauum, rex vnus habetor.

*Bas* autem siue *Bas* a longa, est epitheton terræ, factum à *bie-æs*, quo præbeo alimentum significatur. Vnde fit vt *Bas* non solum infimum elementum notet, sed quemuis *Bas siue* etiam qui nobis alimenta præbet. Sic vulgò famuli & domestici omnes herum suum *Bas.*

**Basis.** **Basis** vocant; quia videlicet omnibus suis domesticis alimenta præbeat. Iam quia terra quæ **bas** vocatur per excellentiam, omnia sustinet atque firmat; factum, ut **bas** pro fundamento stabilimentoque quarumvis rerum poneretur. *λεως* porro populus est, à **Βί** nostrati, vnde & *βί* Hebræorum. **Basileus** igitur non stabilimentum tantum est, atque populi sui firmamentum; sed pastor etiam, & is cuius est offerre omnibus alimenta. Hinc bene Homerus Regem *ποιμένα λαῶν*, uti modò dixi, vocavit; hac ratione **Basileos** nomen, licet fortasse nesciret, interpretatus. Credo equidè à Phrygiis Ioniæ vicinis cum plurima alia, tum hoc etiam didicisse. Quòd si **Basileus** est qui non solum populum confirmat, sed etiam alit; quid de illo dicendum quem per duo pugnantiæ vocabula potè dici *δημόβοεσ βασιλέα* vocavit? O quàm prouidus fuit rerum omnium nomenclator qui veritus, ne populus à Rege deioraretur, illud cognomen Regi dedit, quo moneretur, ut populum pasceret. Sint igitur Reges populorum pastores, non demoueri, si **Basilees** dici velint: semper item se, & sua, atque omnes, & omnia omnium ad rationem dirigant, & in ratione cõtineant, si Reges, ut dicuntur, ita esse cupiant. Porro Coniungi dici non merentur, nisi plus ceteris & sciant, & possint, & animosè gerant, atque tales se præstent, ut ex ipsis omnia pendèant: quæ quatuor diuina dona ad Cimbricum regis nomen implendum requiruntur. Sed quia à **bas** sumus prolapsi, addamus & illud **bas** pro infimo etiam dici, quòd à Germanis Franco-Romani, & Itali, & Hispani Germanifantes retinuerunt. Hinc **Bassus** apud Musicos pro infima voce, in qua quodammodo **basis** est ipsius cantus. Vidimus obiter quid sit **Basis**, & vnde dicatur; quòd hæcenus neminè puto animaduertisse. Terra itaque prima omnium **basis**, quia omnibus suppeditat alimenta: hinc ad sustentaculum transit, quia omnia tellus sustinet: inde rursus ad infimum, eo quòd elemētum omnia alens & sustinens sit infimum. Habemus nunc explicatas rationes, ob quas **Canis** apud Græcos & Latinos nomē sit adeptus, & qua de causa **tessera** sit philosophorum; nimirum, quia notitiam optimam habeat, & ignorantiam summè oderit: quòd satis declarat, dum eundem, cum ignotus est, latratibus & moribus inuadit; & post, cum innotuerit, adulatione demulcet. Non enim hominè oderrat, sed ignorantiam; qua depulsa, odium cessat. Ex hoc liquet, quid sibi fabula velit, quæ fertur, à cane **Cyrum** maximum Persarum regem fuisse enutritum: haud aliud nimirum, quàm **Cyrum** omnibus regis dotibus fuisse præditum, quæ **canis** simbolo denotantur. **Canis** enim ab eo quòd notitiæ sit excellentis, nomen habet, & non olim dictus est, quòd non tantum notitiam habeat, sed quòd potè etiam animal sit, & animosum: quas virtutes in regibus esse debere, Cimbrico nomine docemus. Hinc **Anubis** capite canino pingebatur, qui in Hieroglyphicis **tessera** eius qui nobis iter ad custodiam & tutelam nostri demonstrat, quem **Hermanubin** etiam vocarunt. **Plutarchus** huius hac de re ita: *ὁ δὲ ἀναφανίων τὰ κροάνια καὶ τῶν ἀνω θεωρημένων ἀνυβίς λόγος; ἐστὶ δὲ αὐτὸ καὶ ἑρμάνυβις ὀνομαζέσθαι*. id est; Ratio atque sermo nobis cælestia & superiorum rationes declaratans, **Anubis** est, qui & **Hermanubis** vocatur. Credidit fortasse ab *ἀνω*, quòd sursum notat, vocatum **Anubin**. Præscas, apud Ægyptios sacerdotes, voces Phrygiæ fuisse, fabula de **Ber** ostendit. **An** siue **an** nobis est nota cuiusvis ad anteriora progressus, ut ostensum est. Hic itaque pro **Ad** ponitur. Quocirca **Anubis** integrè diceretur **An-hu-wijs**, id est, ad custodiam monstro. **Hui** siue **hu** custodia. **Wijs** demonstro. **Anubis** igitur canis caput habet; ut moneat, neminem, nisi sagacem, iter ad custodiam posse monstrare; & de nomine **Canis** neminem rectè hoc iter docere, nisi quòd docet, ipse prius norit. **Demonstrat** præterea eum qui docet, animosum esse debere, & audacter latrare contra ignorantes. **Canem** autem symbolum doctoris esse, non de vetusto tantum nomine, sed etiam ex **Esaia** discas; apud quem dicit Dominus: *Speculatores eius cæci omnes, nescierunt uersi; canes muti non valentes latrare, videntes vana, dormientes & amantes somnia: Et canes impudentissimi nescierunt saturitatem; ipsi pastores ignorauerunt intelligentiam.* Hic videmus, populi siue pastores, siue doctores, siue Episcopos, canes vocari: quoniam ipsorum sit tum scire & videre quid in omnibus fieri oporteat; tum alta voce & magno animo docere veritatem, & lupos omnes à grege, quem custodiendum acceperunt, arcere. Accusat ergo eos Deus, quòd non solum non doceant, & latent contra ignorantes; sed ne ipsi quidem videant, & sciant veritatem. Tum etiam tantum abesse, ut gregem pascentem contra lupos custodiant; ut ipsimet perpetuò prædis inhiant, avaritia nunquam satianda.

Regis veri  
quatuor di-  
uina dona in  
nomine Cim-  
brico Coniung

**Bassus.**

**Canis, tessera**  
philosophorū.

**Cyrum Persarum**  
rex quare à cane enu-  
tritus dicitur.

**Anubis** quare  
depictus  
capite canino.

**Hermanubin.**

**An**  
**Hu**  
**Wijs**  
**Anubis** vnde  
dicitur.

**Canis, sym-**  
bolum doctoris,  
pastoris,  
populi, & epi-  
scoporū.

fatianda. Non habere itaq. eos quæ in bono canē laudanda sunt, sed ea quæ in hoc animali sunt vituperanda, voracitatē scilicet, & impudentiam, & pro vigilia altū soporem. Videtur apud Hebræos etiam Cimbricum Canis nomen restare ἄγρᾱ *Centeb*/quo significatur notitiæ amicus; adeo vt parum absit à philosophi notione, cum idem esse videatur amicus notitiæ, & amicus sapientiæ. Nil autem miri, Nun esse exemptum ab Hebræis, vt pote trium litterarum, quàm veræ rationis, amantioribus. Ex his itaque & Anubis interpretatione liquet, custodiæ doctoribus Anubin præsidere: cui si Hermæ nomen præponas, idem fuerit ac si diceretur, publicus monitor ad custodiam iter monstrans. Miror Pierium pro impudente hominem canino capite pinxisse; cum Anubis sic pingeretur, non pro impudente, sed, vt dico, pro numine custodiam tutelamque homini demonstrante: tum quia Canis custos, & nomine suo scientiam indicat; tum quod, contra veritatis & sapientiæ desertores non dentes modò, sed animum etiam & latratum habere oporteat. Præterea custodiæ doctorem sagacem decet esse, partim in rerum causis inveniendis & explicandis, partim in discipulorum ingenius agnoscendis atque tractandis; tum etiam vigilem, ne quis error, ne quod peccatum, ne qua fraus irrepit. Quamobrem in sacris Isidis Anubis præcedebat, vt doctor & præmonstrator tutelæ omnium, cuius ritus causam nequicquam ab aliis interroges. Quod verò custodiam potissimum doceret; palmæ ramo & caduceo ostendebat, quorum hoc læua, illum dextra portabat; indicium se pacem demonstrare & victoriam: pacem quidem cum patre cælesti, victoriam verò aduersus draconem & mortem; quibus rebus tota humani generis tutela continetur. Eo enim omnis religio, omnes ritus, omnes cærimonie spectant; vt discamus, qua via, quo deprecatore, quo medio pax nobis cum æterno patre sit concilianda, & victoria aduersus cacodæmonis & carnis insultus consequenda, quo ab interitu æterno custodiamur. Liquet itaque vocem hanc primùm & propriè Christo conuenire, qui nos ducit ad Isidem, ipsius Patris sapientiam & veritatem, per quam ad patrem venies; quem *Ons Deet* id est, Dominum nostrum vocamus, à quo corruptum Osiridis nomen apud Ægyptios remansit. Sed de his plura in Hieroglyphicis. Vide quàm philosophum me reddiderit vetus canis apud Phryges nomen; à Platone commemoratum illud quidem, sed minimè ad originem suam reductum. *Can* igitur siue *kan* idem est quod possum & nosco. Nunc quid summa nostra potestas nobis, quid summa notitia præstat? Id si scire velis, conuerte vocem; quæ *pat*/ siue *pat* facit, quod significat appropinquo. Sed quid est, cui summa mentis potestate & summa notitia euadimus propinqui? Ipsum illud, quod omnia desiderio supremo feruntur; ipsum videlicet bonum, quod nobis *Soet* dicitur, à *Sot*/qua voce Deum vocamus; quia bonum à Deo descendit, & ad Deum deducit, dum de Cimbrica nominis deriuatione cogitamus. De hac potestate, qua Deo propinqui euadimus, locutus est ille qui dixit: Quorquot autem receperunt eum, dedit eis potestatem filios Dei fieri. Per notitiam nem sic Deo appropinquamus, vt in eo cognoscendo vita æterna & summa felicitas consistat. Optimè igitur *Can* & *pat* voces hanc habent conuersionem, vt prorsus utilitatem versa proponat. Ab hoc vocabulo *Can*/ Latini retinuerunt Vulcani nomen. Idem enim est *Dul-tan* siue *not-tan* quod plenum scientia & potestate: quæ vis à Deo filio, qui patris sapientia est & potestas, ad omnes creaturas descendit. Hinc quia inter corpora maxima vis est ipsius ignis, factum vt ignis Vulcanus vocaretur. Calore enim ignis omnia & fabricantur & viuunt. Calor igitur ille cælestis verè est Vulcanus; verum dum in corpora & elementa frigida decedit, claudus efficitur. Quia autem caloris huius beneficio ferimur & eleuamur; *Deph* hæst vocatur, id est, eleuans celeriter, vel eleuationis celeritas; vnde Græci retinuerunt *ἠψυσος*. Huic vxorem dant Venerem; quia caloris vitalis effectus est pulcritudo. Quod si Deo vox applicetur, vim eius opificem notabit, atque inde per ordines superiores ad inferiores descendit, omnibus notitiæ & potestatis particulas distribuens, quas venustas pro sua cuiusque portione comitatur. Vulcani igitur proprium est, scire & posse, qua de causa faber vocatur; & cui maxime affulserit, ei plurimum notitiæ potestatisque ad faciendum agendumque largietur.

Anubis in sacris Isidu præcedere solet.

Osiris.

Can siue Kan.  
pat siue pat.  
pat.

Soet.  
Sot.

Vulcanus.

Venerem.

PERGAMVS nunc ad D, quæ medium sonum facit inter T & Th; de quibus Terentiani versus repetantur:

1 3

At portio



*At portio dentes quoties suprema lingua  
Pulsauerit imos, modicæque summos,  
Tunc D sonitum perficit, explicatque vocem.  
T qua superis dentibus intima est origo,  
Summa satis est ad sonitum ferire lingua.*

D littera sym-  
bolica signifi-  
catio.

Tau.  
Tant.  
Dens.  
Te.

To.  
Tot.  
Doe.

Tai.  
Doot.  
Toem.  
Tam.  
Mat.  
Moet.

ἄνους.  
Anubis hieroglyphicum  
signum.

ἄνους.

Domo.  
δῶμα.  
δῶμα.  
δῶμα.

Plato huic litteræ vincendi ligandi que vim assignauit, fortasse non alia ratione, quàm quòd prima esset in *ἄνους*. Nam quòd de vi innixus & compressione dicit, non admodum mihi probatur. Hebræi linguæ litteras dicunt, quàm aptè, ipsi viderint. Suspicor sanè Platonem apud Ægyptios sacerdotes de mysteriis Tau leuem accepisse auditionem, qua ligandi ratio fuerit indicata: Nos Terentianum & Martianum Capellam laudamus, qui linguæ ad dentes appulsi has litteras formant. Dentes autem apud vetustissimos hominibus dati dicebantur, quo iis lingua coerceretur. Hinc Homero frequens ἔπος ὀδόντων. Cùm igitur in harum pronuntiatione linguæ extremitas dentibus, quibus sonus eius ligatur, impellitur & coercetur eorum illusione; fit vt sonus earum ad vinculi vim exprimendum commodus videretur. Hinc Tau funis nobis vocatur, & Tant dentes, quia sermonis progressum per Annotatum dentes coercerent; vnde dens Latinorum. Te apud nos, ad, & in, significat; quia lingua ad dentes appellitur. Sic, Te Loum/ id est; ad Louanium, vel in Louanio: Te doem/ te gam/ idem quod ad faciendum, ad eundem: To item & Tot/ ad etiam & vsque notant, eadem ratione, quòd lingua ad dentes vsque se extendat. Quia autem dentibus clauditur, To etiam clausum apud nos signat. A To pro ad, fit Doe pro ago; quia quicquid agitur, ad aliquid refertur, tamquam suum finem: & quia in To/ T coniungitur ipsi O, indicatur, omnia quæ facimus, ad æternum finem esse destinanda: quoniam æternitas rotunditate eius notetur. Artificium vocis minimè negligendum, à quo aliæ linguæ longè recesserunt. Tai significat id quod lentum est, & difficile ad rumpendum, quæ natura vinculis apta est. Doot est mors, quia nos æternitati alligat. Toem est frenum, in quo aperta ligandi vis cernitur. Tam est domitum, cui opponitur Mat/ pro indomito; sicut illi Moet pro animo, quòd animus freno maximè aduersetur: & quia animo indomito, in quo superbia est, in omnes necessitates & molestias incidimus; factum est, vt Moet pro molestia, dum nomen est, ponatur; dum verbum est, idem significet quod necesse est. Nusquam nomenclator à religione nostra aberrat: semper plus habet in recessu, quàm prima fronte promittat. Quod si rectè consideres, à freni nomine, per conuersionem, animi nomen fieri; quia animus freno fit contrarius: intelliges, qua de causa animus noster figura equi in hieroglyphicis signetur: qua de re in Veticis, quo loco Diomedis equos ad significationem deduco. A Moet Græci *ἄνους* fecerunt, conuersione litterarum, & aspirata pro tenui admissa. Huc spectat Anubis hieroglyphicum signum, in quo tria capita, canis, hominis & equi, significant, doctorem debere non solum scientiam habere, sed animum etiam. Facies igitur media Selenica est, & barbata, Doctoris symbolum gerens, quæ media ponitur, vt in animo & notitia humana ratio in medio contineat omnia, & id faciat quod homo Cimbrico suo nomine facere iubetur: *ἄνους* enim dicitur à *ἄνους*/ quo signatur, ducit seipsum. Quia igitur notitia & animus ratione in medio continentur, caput hominis inter equum & canem medium locum fortitur. Quæ à Plutarcho de horizonte & duobus hemispheriis dicuntur, vana sunt, & nihil ad Anubin. Ducamus itaque diligenter hunc equum & canem, ad illud ipsum, cui per notitiam & potestatem euadimus propinqui. Triceps sanè hæc imago cùm propria sit eius qui docet; tum etiam cuiusuis hominis rectæ rationi potest accommodari: eo quòd recta ratio Doctoris officio in homine fungatur. Equus ergo animi tesseram gerit, qui Moet nobis dicitur, à Mat quod indomitum signat. Toem contrarium, frenum animi notat, à Tam/ quod est domitum: atque adeò à Tam/ Domo Latini seruant, licet ad Toem propius accedat. Græci à Tam *δῶμα*, & *δῶμα*, & à Tem/ quod idem est, *δῶμα* per metathesim retinuerunt: quas voces à Cimbrica lingua ad ipsos venire, quamuis conuersio nobis peculiaris non clarissimè doceret atque demonstraret: de vocum tamen nostrarum breuitate & simplicitate satis perspicuum esset, primogenium ius penes Cimbricos fuisse: quandoquidem naturæ aptius sit paucis mediis, quàm multis, ad eundem finem peruenire. Nec est alienum ab huius litteræ natura, quòd articu-

articulum *Het* finiat; propterea quòd veluti dentes linguam reprimunt, ita hæc littera spiritum vagum continet, atque ad certam rem coërcet. Vm autem maximam in hoc elemento esse, ipsius linguæ vsus declarat, dum breuitatis, quam vbique quærimus, gratia, articulus cum eo cui audientis mentem adstringit, in vnâ coit vocem. Tum enim reiectis *H* & *E*, solum *T* relinquitur, quasi satis per se virium habes, vt intelligentiam ad vnâ rem coërcet. Exempli gratia: pro *Het hoot* dicimus *thoot* / quo ipsum caput notatur; qua voce sacerdotes Ægyptij Mercurium vocabant: quoniam nihil aliud Hermæ *Herma*. apud præcos Cimbro erant, quàm quadratæ pilæ, quibus supernè caput imponebatur; quarû vsus Hipparchus primus, si Platoni credimus, Atheniensibus ostendit. Plurimis enim id genûs columnis, tum in vrbe, tum agris, collocatis, sententias graues inscripsit, quibus homines ad probitatem sapientiamque excitaret. Quòd autem quidam *Devr*, quidam *Devr* scribunt, inde factum, quòd capitis diuersa nomina sint, *Hect* / *Hoot* / *Huet*, *Hect*. *Hoot*. *Huet*. quorum primû ab imperio & calore animalium spirituum deductum; alterum ab *Hoo*, quod altum est, cui Tau adiicitur, quòd caput nos alliget altissimo; tertium est ab *Hue* / quod idem est cum *Hui*, id est, custodio & defendo: propterea quòd caput providentia sua totum hominem tueatur. Diphthongus autem *ue* à Græcis transponitur, vt sit *ui*. qua de re priûs. Hinc *thout* pro *thuet*, quo Campani Brabanti ferè nomine caput appellant. Siue igitur *Devr*, siue *Devr* dicatur, parum interest. vtrumque certè nomen *Devr* siue *Devr*. ipsum caput significat. Nec mirum, multa nomina capiti dari, cum multæ sint eius dignitates. Est igitur & quartum nomen *Hooft* / quo non pauci vtuntur, quod compositum est ex *hoo* & *heft* / quorum illud altum notat, hoc idem est quod eleuat. qua nominis ratione monemur, nos semper à capite nostro ad suprema ferri debere. Hinc Theutates, apud Gallos & Germanos, Mercurius vocatus; quod nihil aliud est, quàm caput habens: *Hat* enim idem quod habet. Nam præter caput Hermis nulla membra erant, exceptis Ithyphallis. Sed de his alibi. Quoniam porò *D* & *T* vincendi officio funguntur, sic vt frequenter à nostratibus eximantur, ceu satis litteræ citra vinculum cohærerent. Sic ex *Dater* & *Dader*, quod idem est, *Dact* facimus; atque inde, si lubet, syllabas duas in vnâ contrahimus. Sic ex *moctet*, *moer*; ex *hooctet*, *hooer*, & similia è similibus formamus. Latini, dum duæ vocales nimis hiulco coitu viderentur cohærere, *D* sapius *D* littera *d* apud Latinos Anabius vocabilibus sape interponitur euphonia causa. interposuerunt, vt ex *Re-co* fecerunt *Redeo*, ex *Re-amo* *Redamo*, ex *Re-emo* *Redimo*, à *Re-ago* *Redigo*, & similia è similibus. Plauto frequens est eadem euphoniae ambitio in diuersis vocabulis, quorum prius in vocalem desinit, & postterius à vocali sumit exordium. Sic in *Asinaræ* actu primo. *Argyrippus. Solus solitudine ego te .d. atque ab egestate abstuli.* In eadem fabula: *Me .d. amantem dixit*, pro *me amantem*. Idem in *Epidico*, *Hæc adepol remorata me .d. est.* quibus plurima apud hunc auctore leges similia, in quibus *D* vincit vocales, aut potius coërcet, ne concurrant. Verumenimuerò quidquid huius sit, id saltem constat, in *Tau* nomenclatorem nostrum seruasse, vt eo in vocabulis vincendis & iusto sine claudendis vteretur; quod tam frequenter in variis vocibus licet videre, vt superuacaneum videatur hac de re plus fundere verborum: & erit alioqui in signo signorum supremo in Hiæroglyphicis accuratè rursus de *Tau* agendum. Quamobrem exempla plura hoc loco non putavi recensenda, ne, dum quàm possum celerissimo curriculo ad metam Hermathenæ propeto, inutilis me prolixitas demoretur.

**S**UCCEDAT **F**, de cuius ferina pronuntiatione quæ scripta sunt, Romanis reliquamus, quos in loquendo durius os, quàm nostrates habuisse, vel ex huius folius litteræ sono coniectes, qui nobis minimè talis est, qualis apud ipsos habebatur. Suau enim spiritu efflatur, labro superiore leuiter ad inferius depresso, & inferiore interius ad superiores dentes retracto. Huius litteræ magna cognatio est cum **V** consonante; nec cum ea simplice solûm, sed cum ea etiam quæ duplex vocatur, & duplicis **V** figura pingitur. Apud Græcos eius loco **Phi** habetur, quod duriusculum est. Lemissimum est **V** simplex consonans, deinde idem duplicatum, tertium locum habet **F**, quartum **Phi**. Habet item hæc littera nonnihil cognationis cum **P**, sicut & **V** consonans. Allemani frequenter quo loco nos **P** efferimus, post **P** litteram **F** ponunt, pro *Peil Pfeil* / pro *Peper Pfeffer* / pro *Pal Pfal* / pro *Perd Pfeerd* / pro *Pant Pfand* / pro *Pap Pfaff* / & similiter alia multa permutant. Ex vicinia hac factum, vt ex *Duer*, quod est porto, Latini faciant *Fero*, pro *Duer*. *Fero*.

diphthongo, qua carent, posteriore vocali relicta. Nomenclator cognationem hanc secutus est in deriuandis vocabulis; vt dum ex *auer* facit *per* pro equo, vbi V in P mutatur; cui Germani F addunt, vt mixtum quid audiatur. Idem in *faem* F fecit ex W. Est enim *faem*, *wai-hem*, id est, venti vox, vnde Fama, & *φῆμι*, cū tota propagine. Hinc fit vt varius huius consonantis vsus habeatur. In fine V consonans, siue simplex, siue duplex crebrò transit in F; vt è *lieue lief* / *hoecue hoef* / *roouen roosf* / *leuen lef*. In conuersione nonnūquam ex w fit f, vt ex *wal*, quo uehementia notatur, *laf*, quod in conuertendo nobis in V consonans transit. Ex *laf* enim quo imbecille denotatur, fit *fal*, pro cado, quod nos *ual* dicimus: Casus enim sequitur imbecillitatem & impotentiam. A *fal* fit *fael* pro erro, quod est cadere de recta ratione. Ex eodem *fal* fit *fals*, pro mendaci & impostore; & *falsen*, pro corrumpere per fraudem. Ex hoc fonte Fallo & *σφάλω* cum tota sobole deriuantur. Radix igitur in eiusmodi examinanda, quæ est *wal*, quo latitudo roboris notatur; quasi dicas, latè patens ad omnia. Hinc *wal* in aqua bullio, *walt* magnum robur, *wal* agger hostibus oppositus. Ex *wal*, *wel*, & apud quosdam *wael*, pro bene & bono; quoniam quæ bene habent, sint valida. Ex *wel* fit *wil*, pro volo; quia omnes id volunt quo bene habeant, quodque ipsis bonum sit. Proprium enim voluntatis, scopū ipsum bonum esse, non minus nomenclator, quàm Aristoteles perspexit. *Wil* in præterito imperfecto habet *wol*; vnde Latinorum Volo & Voluntas, Græcorum *βούλομαι*. A *willen* infinitiuo habent Velle, & Vellem. A *wil* fit *wijl*, pro temporis duratione, ad quam omnium prona est voluntas; quamuis hoc à *wijl* deduci queat, quod est, latè longèque transit. Sed conueniunt duæ rationes ad eandem vocem non infrequenter, & id quidem non citra artificis maximam laudem. Vt in *wiel* quoque pro alto aquarum gurgite, causa significationis ex *wel* siue *wal*, pro bullio, capi potest; eo quòd gurgites ebullire videntur, & in vortices conuolui. Eadem rursus vox composita videtur ex *wijl*, pro latè longèque, & *hel* alto; quæ compositio gurgitis definitionem comprehendit, & hoc simul ostendit, *hel*, perinde atque altum apud Latinos, ad profundum etiam pertinere; de quo mox amplius. Ex *wel* pro bene, & iterum pro bullio, fit conuersio ad *lef*, w in f mutato, quod est viuo. Vita enim perpetua quædam est humorum bullitio, calori debita, sed ea talis, vt bene habeat, beneque corpus & membra omnia disponat.

Iam præter boni bullitionisque rationem, accedit alia, non ex conuersione, sed de compositione rei naturam declarans. *Lee-hes* enim *lef* facit, quod est, membra leuo; vitæ enim est omnia membra ferre atque eleuare. Contrarium inde *fel* / pro crudeli, & eo quod vitæ aduersatur: Vnde Fel Latinorum, pro humore in corpore admodum crudeli, & crudelissima symptomata nonnumquam pariente. Poterat feles siue felis à *fel* deriuari, sed non ita est; eo quòd aperta sit metathesis litterarum, qua fit ex *wesel* / W in f commutato: quod monco, vt discas quàm multis variisque modis vocum sit facta confusio, & qui ex ea ad veras primæ linguæ origines queat veniri. Iam ex *lef* fit *lies* / pro amico; quòd citra amicitiam vita non fit; quam qui tollit ex hominum societate, Solem è mundo tollere videtur. Exilis litteræ adiectione expressum videmus, quàm exiguo minoris amicitia, quàm vita, sit æstimanda. Hoc est vocabula facere, sic vna litterula ad vitæ verbum adiecta, plus docere, quàm multi multis de amicitia libris. Ex *lies* Græcis φίλος; φίλ è *lies* conuerso, vbi diphthongus neglecta, qua sermo Græcus caret. Nobis *lies* conuersum *fiel* facit, pro eo qui non est ad amicitiam admittendus. Is enim *fiel* est, quem omnes contemnunt, & amicitia excludunt, siue is cui nemo tam est amicus, vt eum vel domo excipiat, vel vitæ eius necessitatibus succurrat. Ne existimes tamen Vilis Latinorum hinc fieri, quod dubio procul à *wel* deriuatur, significante multum; eo quòd vilia ea sint, quorum magna est multitudo. Hinc *veil* apud nos est venale, quòd copia res venum protrudat. Ridiculi hic sunt Græci, dum ex amico eum fecerunt, cui nullus est amicus. Non mirum, Scythas præ ceteris gentibus omnibus amicitiam maximè coluisse; quando videmus eos ex ipso nomine sibi vernaculo intellexisse, amicitiam & vitam minimo discrimine seiungi, immo ne seiungi quidem, sed minimæ litteræ glutino in vnum nomen coire. Cùm *for*, pro loquor, Latini dicunt; f, ex w, faciunt; à *wort* / quod est verbum, *for* deriuantes. Non est tamen inde fati nomen, verùm à *wat*: quia fatum illud est quod omnia tenet atque comprehendit, ita vt manum ipsius nihil effugere queat. Loquor autem verbum, pro *for*, est ab Hebræis deduc-

*faem.*  
*Fama.*  
*φῆμι.*

*Wal.* *laf.*  
*fal.*  
*fael.*  
*fals.*  
*falsen.*  
*Fallo.*  
*σφάλω.*  
*Wal.*  
*Walt.*  
*Wael.*  
*Wiel.*

*Wol.*  
*Volo.*  
*Voluntas.*  
*βούλομαι.*  
*Wijl.*

*Wiel.*

*wijl.* *wijl.*  
*Wiel.*

*lef.*

*fel.*  
*Fel.* *felis.*  
*Feles.* *siue*  
*felis.*

*lies.*

*φίλος.*  
*fiel.*

*Vilis.*  
*Wiel.*

*for.* *faris.*

*fatum.*

deductum, apud quos est *hip* pro voce, quod Latinus conuertens, Loq fecit, cui adiecit terminationem. *hip* porro nostratis est originis à *Cal* quod est suauiter fermocinor, de quo superius. Sicut ex *Wort* fecerunt for, ita è *Wau-not*/ faunos siue faunus. *Waut* silua est, aliter *Walt*, vnde Saltus. *Not* necessarium, *Aut* vtilis. Deus itaque saltibus & siluis necessarius, *Wau-not* dicitur; at siluis vtilis, *Wau-nut*: quorum vtrumque faunis conuenit, cum siluarum numina crederentur. Ex *Werm*/ quod est calidum; Latini dixerunt ferueo, & fermentum, *werm-ment*/ id est, adducit calorem, fermentum calore panem attollit. Ferus è *wæet* metathesim patitur. *Wau* apud nos significat vellem: Inde *waut*/ pro successu optato: Hinc *wauteren*/ est ex animi sententia succedere: *Teu wil nist wauteren*/ idem est, ac si dicas, rem quampiam ex animi sententia & voto succedere nolle. Hinc fit *gewant*/ pro boni successus efficacitate. *Got heb gewant*/ id est, Deus efficiat vt res succedat pro eo ac vellem. Cum dicimus, *wat t' wauts is dat*/ idem dicimus quod Latinis est, Quid, bonum, hoc est: *Te wauts* enim ad bonum & optatum finem spectat: hinc *Got t' wauts*/ Deus faustum reddat. Ex *wauts* faustum fecerunt Latini. A *wau* item, quod est vellem, fit fauco, quod nihil aliud est, quàm cuiquam bene velle. Sed quia *wau* & *wou* citra discrimen dicitur; ex *wou* Voueo manauit, quod Latini ad sacra traxerunt, eo quòd ad voluntatem nostram explendam Deo promittamus donaria, aut victimas, aut aliud quippiam, quod placitum putamus. A *wypp* fit frio, pro tero; à *wy rpt ef*/ id est, latè rumpo ad æqualitatem partium. Sed longius recessit, qui ex *wtgiet* fecit futio; cum hic duplex V vocalis sit longa, minimè verò consonans; E priore igitur F factum, è posteriore V vocalis. Fur vocabulum retro pronuntiatum, è *roof*/ pro spolio, vnde Græcis *φωρ*. Fit autem *roof* à *uooz*/ quod est pro, & cum; quasi diceretur, contrarius ei qui nobiscum facit, & nostra promouet atque propugnat. Frux & fructus à *Wucht* fiunt: quod fit à *Wucht*: quod rursus à *Verhucht*/ quod est, delectat & recreat. *Wucht* pro lætitia fit ab *hoch*/ quod est altum; quòd animus lætitia efferatur, tristitia deprimatur. A *frucht*, fruor. Quod igitur maximè in quaque re delectat, id fructus eius dici potest, si etymologiam sequaris: quo modo huius mei laboris & inquisitionis, à plurimis hæctenus derisæ, fructus est inuentio antiquitatis, vaticiniorum ab exordio generis humani de Christi aduentu editorum: fructus est, cernere apertissimè summa religionis nostræ, & solius veræ, mysteria: fructus est, videre omnia omnis sapiëntiæ præcepta, omnia omnium scientiarum arcana, totamque adeò diuinorum & humanorum vniuersitatem mentis oculis perlustrare & intueri, quoad eius fert captus mortalium: fructus est etiam, & ille quidem insigni gaudio & incredibili voluptate omnes pectoris sinus perfundens & implens, confabulari cum primo illo vocabulorum opifice, atque ex eo audire, quas opiniones de rebus omnibus menti ipsius Deus indiderit, quas insculpsit sententias de incomprehensò humanis animis mysterio trinitatis. Incomparabilis hæc est mihi oblectatio, omnibus deliciis, quantæ quantæ cogitari possunt, sexcentis millibus schœnorum præuertens. Hæc me numquam deserit, adest statim absoluto somno, immò & in ipso somno nonnumquam obuersatur: hæc à summo mane frequenter ad ipsam noctem libris affigit, nihil nec cibi memorem nec potus: hæc ambulanti, edenti, bibenti semper aliquid noui spectaculi præbet. Præ hac diuitias, honores, fauores principum, ceteraque omnia, quæ mundus in supremis bonis ducit, nihili facio; & vt semper nihili facere liceat, est mihi summa votorum. Neque porro inuidus tanta mihi oblectamenta secreta seruo, at lubentissimè communico; quid dico communico, obrudo etiam inuitis: tanta est cupiditas, tanta libido, tanta, vt ad Satyros & Hermas Ithyphallos alludam, teptigo, ad ingenerandam aliorum animis hanc eandem voluptatem. Huc omnis mea scriptio, huc neglectus valetudinis, huc contemptus vulgarium deliciarum spectat; vt omnes huius nectaris, cuius vi debacchor, participes reddam. Sed excutiamus furorem, aut potius furere pergamus. Quando satis modò visum, F pro V & W frequentissimè poni, præsertim in vocum fine, in quo nec V consonans vel simplex vel duplex, nec F consonans locum habet; tamen quidam nimis crasse in diuersam abiuerint sententiam; ignorari non potest, quis eius in compositione vocum sit vsus. Amplitudinem enim & extensionem, & efficacitatem, actionemque rerum notat: quoniam in eo pronuntians labrum vtrumque insigniter exercetur, & spiritus vehemens inter dentes sentitur, & interim ipsius V vicarias vices gerit.

Cal.  
Faunus.  
Waut / siue  
Walt.  
Not.  
Saltus.  
Aut.  
Werm.  
Ferneo.  
Fermentum.  
Ferus.  
Wau / siue  
Wou.  
Waut / suc-  
cessus opta-  
tus.  
Wauteren.  
Gewant.  
Fauftus.  
Fauco.  
Vouco.

Fur.  
Roof.  
Wp.  
Frux.  
Fructus.  
Wucht.  
Wucht.  
Verhucht.  
Wucht.  
Frucht.

**Es.** gerit. **Es** igitur nihil aliud de sono litterarum notat, quàm vnus vnâ æquabilemquæ: extensione, & ratione vehementioris spiritus subleuationem. Nam inferius labrum in eo pronunciando attollitur vehementer ad superius, atque idcirco **Es**, dum vt verbum vsurpatur, idem est quod attollo atque eleuo. Huic verbo quo maior vis adderetur, nostrates ferè adspirationem præponunt, **Hes** dicentes pro **Es**. Iam quia dum inferiora attolluntur, & superioribus applicantur, æquitas existit, factum est vt **effen** pro æquabili ponatur atque pari. Inde **neffe** conuersum est id quod alterius lateri apponitur. **Es** enim illud dicimus quod planum est, nusquam ab vniformitate discedens; in quo vis vnus maximè cernitur, quam per hoc elementum dixi notari. Quò tamen hæc vox à nomine litteræ diuersa esset, dissyllabam crebrò facimus, vt pro **es**, **effen**, vel **euen** dicamus. Ab illo **Æquum** Latinorù, mutato duplici **ff** in **qu**. Crebrò enim **qu** pro **w** Latini ponunt: vt ex **wie** faciunt **Qui**, ex **wan** **Quando**. Cùm verò **W** & **F** succedanea sint, nihil miror pro duplici **F**, **Qu** inueniri. Diphthongus à loco longæ vocalis est, ad quam sonus **ff** proximè accedit, quem in **euen** gentiles mei seruant. Ipsi **es**/ **se** opponitur, quod dum vt verbum in vsum venit, idem est quod odi; dum vt nomen vsurpatur, inimicitiam significat; eo quòd quem odimus, eum deprimere studeamus. Hinc **se** pro pecude, quod nos **ue** dicimus. Antiqui **pe** quoque pro pecore posuerunt; eo quòd **pe** aduertetur ipsi **ep**, quod est exilire. Porò quia membrum virile nos maximè pecudes facit, **se** item pro eo vsurpamus: vnde **Februa** nomen, vt alibi declarauì. Quòd si ridere lubet, conuersionem consideres è **se** in **es**/ de qua intelliges, officium huius membri absolui non posse, nisi sese attollat. Ab **hes** fit **heffen**/ pro fermento cereuisiario; & **heuel** pro fermento quouis. Ab eadem vocula deriuatur **arf**, pro hæreditate, quasi **ar-hes**, id est, quod in leuandis necessitatibus vitæ, maximam habet diuturnitatem atque moram; quod proprium est eorù quæ hæreditario & perpetuo iure possidemus. Sed quia agris nulla firmior diuturniorque est possessio, factum vt agri **arua** dicerentur; non illa quidem, vt Latini crediderunt, ab arando; sed ab eadem radice à qua **Aro**, simul coniuncto agrorum vtu, qui consistit in leuanda humanæ vitæ necessitate. Elegans per ipsam elegantiam compositio, qua simul & firmæ agrorum possessionis, & ipsius vtus admonemur. Nos tamen tam angustis terminis ipsum **arf** non cõstringimus, sed tam latè finimus patère, vt omnem firmam complectatur possessione. Hinc **arfratru**, redditus sunt perpetui. Nostrates lubentius **arf** dicunt, **A**. de frequenti consuetudine, in **E** mutato, quod & veteribus viciò placuisse, apud quos **Minerua**, non **Minarua** legimus. Fit autem **Minerua** ex **men** & **erue**, siue **arf**; ita vt **Menerua**, vti vetustiores Latini vocem scribere contueuerunt, dicatur, cui perpetuum ius est ducendi; eo quòd **men** idem sit quod **duco**; vnde **Mensch**, qui se ducit, ceu **men-sich**. Nec mirum, **E** in **I** mutari; cùm id sit in creberrimo vsu. Hinc Latini ex **men** fecere **Mino**, pro eo quod est pecus agere siue ducere. Cui verò perpetuum est ius rerum omnium ducendarum? Ipsi nempe **Ventati**, & Verbo æterno, & eidem filio patris æterni, quem Deus constituit ducem vniuersorum. *Ex te egredietur dux qui reget Israël*, dixit ille; de hoc duce intelligens qui de femine **Dauid** humanam carnem erat assumpturus. **Homerus** **Ageleam** vocauit, quòd populi dux esset, eamque facit primam **Iouis** filiam, *ἡ πρώτη δὲ διὰ θυγάτηρ ἀγελείμ*. Hæc est origo illa, veritas ex solo **Iouis** cerebro genita ante omnia sæcula: hæc illa sapientia quæ se dicit **fabrice** mundanæ præfuisse: hæc non sapientia, sed sapientiæ potius **Dea**, & sapientiæ causa sempiterna. Arrigite aures **Satyri**; audite fabularum & scripturæ sacræ confensum. Ite ineptissimi, ite crassissimi cum vestro stupore ad ventrum scholas, quibus aures non sunt, & dicite profano orè, non esse sanctas fabularum origines. Corruptæ sunt, fateor; sed ab eisdem ventribus magistris, qui **idolomaniam** ad ventres suos alendos, & pecore faciendos, e sacris omnibus nominibus confinxerunt. Contra hos **Christiani** inuehuntur, non contra sanam & primam fabularum intelligentiam. **Dea** est **Minerua**, & verissime **Deus** ipse filius, qui se veritatem, & sapientiam, & patris virtutem finit vocari. Huic **Deus** dedit ducendorum omnium mundanorum & supermundanorum potestatem sempiternam: quam dignitatem quamdiu tenebit, tamdiu poterit à **Cimbris** **Minerua** nuncupari. Vel igitur illam ipsi filio adimite, vel mihi permitte, vt filium vernacula lingua **Mineruam** appellem. Si mihi vel **Pindari**, vel **Homeri**, vel **Virgilij**, vel **Horatij** ad carminis suauitatem vena viresque darentur; quas ego odas, quos hymnos

Minerua

Mineræ canerem, quas laudes detonarem! Sed quid stultus opto? Quasi Dea hæc non omnem superet laudem, omnem ingeniorum, quantumuis illustrium, captum excedat. Subuolet mentis meæ apex, diuinitatis scintilla, quàm potest altissimè, super omnes cælorum orbis, super omnes omnium angelorum choros, super ipsos supremos spiritales ignes, & illic, si potest, consistat, ac tum demum aciem sursum tollat, & videat num possit huius Deæ peplum sibi interius reuelare. Reuertere mens mea, reuertere, frustra contendis: sat tibi sit, ex pepli parte exteriori, discere varietatem, ordinem, pulchritudinem creaturarum; & de hac pictura coniecturam facere de ipsa sapientia, quæ hæc peplum suo intexit tam infinita ornamenta, tam infinitis modis variata. Huius galea *κρυψή* siue *Cum-heet* meritò vocatur, & hoc vocabulum primum ipsius galeæ est aptatum à sapientissimo nomenclatore. Quid enim est aliud *Cum-heet*, quàm caput omnis sapientiæ & potestatis; cui Sphinx insidens, magnum nobis proponit ænigma? Quod rogas ænigma? Non illud ab Oedipode solutum, non illud, inquam, sed infinito præstantiorem abscondens intelligentiam. Quærat quis quid Sphingis forma sibi velit, quid galeata virgo significet, cur hastam teneat, cur ægida portet, cur Medusæ caput ostendat, cur ad latus habeat oleam, cur eius dicatur inuentrix, cur denique vel Minerua vel Pallas dicatur. Hæc nobis Sphinx ænigmata proponit, quæ nullus hæctenus Oedipus soluit, nec fortasse soluturus quispiam vquam fuisset; nisi ipsa hæc Dea externam extremæ fimbriæ in peplo suo particulam Ioanni Goropio videndam dedisset. Quamuis igitur aliàs Mineræ suum fortasse daturus sim libellum, hoc tamen tempore obiter indicabo eorum solutionem. Sphinx itaque cono imposita denotabat cum totum Deæ ornatum puris ænigmatis constare, tum ipsam esse totius veræ religionis caput, cuius symbolū suprema galeæ pars præferret. Qua de causa Sphinx veteribus religionem signaret, memini me in Gigantomachia tradidisse. Erat autem Sphinx, non animal, cuius Diodorus Siculus & alij meminerunt, in simiarum genere, sed hieroglyphicum religionis signum, templis maximè præponi consuetum: quo obscurè indicaretur quæcumque in veterum religione fierent, ænigmata esse, omnesque cærimonias & ritus alia prorsus signare, quàm prima fronte viderentur. In primis castarum virginum faciem præferabant: quo monerent, in cultu diuino, virgineo quodam pudore omnia peragenda. Vitæ erant, quo intelligeretur, religione nos Deo deuinciri, eoque omnes ritus spectare debere. Corpus reliquum leoninum erat, quod vnguibus contractis placidum iacebat, denotans, & maximas vires religionis esse, & ex hac vita existere præstantissimam, quam Leo & nomine *Leu*, & reapse demonstrabat; & hanc quidem totam eò referri, quo magna vis Dei placaretur, quæ si placata non esset, leoninos vngues & robur ingens in eum ostenderet, qui non castè eam tractasset. Quod si patiantur profanæ aures, addam & illud, virginea facie & leonino corpore denotari, summum omnis religionis apicem in eo constare, vt Leo de virgine nascatur, atque idcirco in Palladis galea poni solere, vt eo significaretur, hanc summam esse omnium rituum sacrorum, vt typum gererent illius religionis in qua de virgine Leo de tribu Iuda nasceretur, & hanc quidem religionem fundari in ipsa Minerua. Esaia: à Spiritu reuelatum est, in capite redemptoris galeam esse salutis. Placuit & D. Paulo hæc galeæ comparatione vti: nihil vt mirum sit, si galeam huic Deæ tribuerint. Sed de galea modò satis. Hastam gerit, quo intelligamus, in huius Deæ manu totius salutis nostræ esse scipionem, & omnem præterea defensionem. Ægida habet, quia virtus est patris & scutum humanæ salutis. Caput Medusæ imago est illius capitis quod à femine mulieris erat conculcandum; cuius ea vis erat, vt quibus Pallas id ostenderet, ij in saxa conuerterentur. Iudæi enim quibus hoc trophæum Christus erat ostensurus, conuersi sunt in lapides, per uicacia plus quàm saxea hanc de serpentum omnium capite victoriam prorsus respuentes, cum tamen eam coram intuerentur. Inuentrix oleæ dicitur, quia huius solius medio pax hominibus cum patre inita, à quo perpetuo bello eramus dirempti. Sed hæc latius fortasse suo loco, si Minerua fauore suo vitæ nobis produxerit. Mineruam itaq. sic licet interpretari, vt à verbo *Crue* siue *Crif* fiat cōpositio, quo significatur hæreditario iure possessionem accipere; de qua forma per præsens tempus loquendi in *Doct* latius esset considerandū. Diuus Paullus nobis huius vocis vim aliis verbis explicans, *Novissimè*, inquit, *diebus istis locutus est nobis in filio, quem constituit heredem vniuersorum, per quem fecit & secula.*

Quis

*Minerua  
peplum.*

*Minerua  
galea.  
Cum-heet.*

*Sphinx Mi-  
nerua cono  
imposita.*

*Minerua  
hastæ.*

*Minerua  
ægis.  
Medusa  
caput.*

*Minerua in-  
uentrix oleæ.*

Quis hic nostri sermonis peritus Mineruam non agnoscit? *Dat pater, accipit filius hereditatem.* Quam rogo hereditatem? *Vt nimirum exurgat ad regendas gentes, ut est apud Prophetam, & D. Paullum: de quo item vaticinium, Ex te exhibit Dux, qui regat populum meum Israël.* Quid porro de seipsa dixit sapientia ex Salomonis ore? *Per me reges regnant.* Hæc igitur est illa hereditas, quam à Patre suo sapientia accipit, ut omnium regendorum ducendorumque ius habeat, quod vnico Mineruæ nomine videmus expressum. Dissoluta sunt itaque ad hunc modum Sphingis ænigmata, quæ nomen inde videtur habere, quòd videntes capiat: à *Sit pñincti*/ id est, visionem capio; eo quòd homines figuras has videntes, nec intelligentes quid sibi vellent, mentis oculos captos haberent. Formula hæc est nobis vernacula, ut dum quis quæstionem quampiam siue ænigma dissoluere non potest, dicatur captus, quasi nodis illigatus. *Þinc* enim siue *Þinc* idem est quod capiebam, *Sit* video. Et profectò quotquot hætenus vel Sphingis vel Mineruæ hieroglyphica signa viderunt, captos se & irretitos mentis oculos habuisse fateantur. Est & altera huius nominis interpretatio, ex *Spi*/ quod est exploro, & *Þing*/ quo denotatur Dei voluntas omnia suspendens: qua monemur, ut in omnibus ænigmatis sacris id exploremus, quod Deus prædestinauit, & quod ex ipsius æterna dependet voluntate. Omnes enim ritus sacri ad arcanum illud magni consilij mysterium referebantur, sed tam obscuris gryphis recti, ut nisi Christus ipse & eius spiritus significationem eorum hominibus relæsser, numquam intelligi potuissent. Vtraque certa ratio à nomenclatore videtur considerata, cuius tanta fuit diligentia in vocibus fabricandis, ut non rarò plures in vno nomine condendo causas coniungat. Et hæc modò de Minerua, prima & ante omnia secula vniuersorum ductus hærede, cuius nomen

*Sphinx unde nomen habeat.*

*Þinc-erf-con-uar-sum sit fre-nim.*

Cimbrica norma pronuntiatum *Þinc erf*, si conuertatur per retrograda litterarum vestigia, illud nobis indicabit, quod vnumquemque facere sic refert, ut nisi faciat, actum sit de salute. Nam nisi pacem cum patre cælesti per Mineruam oleæ inuentricem ineamus, perditum sumus, ut qui perditissimi, æternis supplicij scelera nostra luituri. *fre-nim*/siue *fre-nim*/ idem est quod pacem accipe: qui modus loquendi hætenus nobis durat, pro eo quod Latini dicerent, facere pacem. Verùm copiosa est huius formulæ significatio. Nam *fre-nim*/ id est, accipe pacem, sic intelligi potest, ut ipsi Mineruæ verba tribuantur: quo sensu Dea diceret cuius nomen suum audienti, Accipe pacem, accipe oleam, quam offero; accipe, quo nihil mortalium vita vel maius, vel suauius, vel diuinius potest habere. Quid aliud dixit ipsa veritas, & sapientia, & virtus patris incarnata: *Pacem, inquit, meam do vobis. & Pax huic domui. & Pax vobis.* Quis vocatur Deus pacis? an non ipse filius, qui nobis cum patre æterno pacem confecit? Minerua itaque & Christus eandem dant pacem, non illam quidem, quam mundus vel dat, vel dare potest; sed æternam, cum patre æterno, ut ea in vita perfruamur sempiterna. Audiatur ergo quisque Mineruam sibi dicentem, accipe pacem. Videmus quanta sit vocum Cimbricarum, hieroglyphicorum sacræ scripturæ, & rerum ipsarum conuenientia: videmus quanto artificio Mineruæ nomen sit constitutum; quam admirabili regressu demonstrat, ad quid nos vltro Deus inuitet. Hæc contemnant scioli, si quid simile in omnibus linguarum thesauris queant inuenire. Quis oleam pacis signum esse nescit? Quis illud Virgilij ignorat?

*Paciferæq; manu ramum prætendit oliuæ;*

*& illud,*

*Quis procul ille autem ramis insignis oliuæ?*

Multæ causæ sunt, ob quas oliua Pacis signum habeatur; quas, uti notas, prætermittò: illo tamen non neglecto, quod de claua Herculis è Theocrito & alijs ex oleastro facta annotaui: Oliua enim Mineruæ & claua Herculis in re significata consentiunt, ut ex iis quæ de Hercule dixi, quiuis facillè cernat. Verùm illud operæ non paruum pretium habebit, si paulo penitus symbolum & ipsius nomen insipientes, demonstremus idem vtroque denotari. *Elæon* Græci oleum vocant, *ἐλεος* misericordiam: & illud quidem ab hoc deriuari nonnulli inter quos, si rectè memini, Probus est, crediderunt. Equidem ut hoc ipsis dem; vlteriùs tamen rogabo, unde *ἐλεος* misericordiam notet. Nobis vtriusque vocis ratio est ita perspicua, ut & nihil clarius, & habeat mysteria restigionis minime contemnuenda. *Þeri* integrum & sanum significat: quòd si ut verbum in agendi

*Oliua pacis signum, Minerua dedicata.*

*Þinc-erf-con-uar-sum sit fre-nim.*

*Þeri.*

agendi notatione vsurpetur, idem est quod sano, & integritati restituo. *Membra* dicuntur. *heel* itaque nihil aliud sonat nobis, quam sano membra: vnde *λαος* & *λαου*, pro misericordia & oleo; quoniam vtrumque membra sanat, illa quidem membra ecclesie, siue generis humani, hoc vero membra corporis. Compositionis lenitas, perpetuo nostris diligenter obseruata, principio adspirationem ademit: quod nimis frequenter monere cogor, ob quorundam obstinatam in id genus minutiis insectandis pernicitatem, ne dicam ineptiam, aut vesaniam. Verum vt id alibi fieri consuevit solius lenitatis causa, ita hic aliam quoque habet rationem, ex eo profectam, quod nomenclatori non solum studium fuit vocum e primis radicibus bene fabricandarum, sed hoc etiam adiunxit, vt prater primariam nominis causam, ad aliam etiam alluderet, vt gemina, nonnumquam ter gemina etiam eiusdem vocis ratio videatur. *Ele* apud nos nobile significat & generosum: quod si, vt verbum, in vsum trahas, idem est quod nobilem generosumque reddo. *Ele* igitur, & gemina littera, vitandi labdacismi causa, in simplicem redacta, non solum notat membra sanitati restituere, sed adiicit etiam nobilitatem, & facit vt membra, quam antea fuissent, reddantur generosiora. quae quidem ratio misericordiae diuinae ad amissum conuenit, per quam membra ecclesiae, non ad prioris modo naturae reducuntur integritatem, sed redduntur etiam nobiliora & diuiniora, quam in prima vitae conditione essent. *Ele* igitur potiore ratione, misericordiae & clementiae diuinae conuenit, quam oleo, quod tesseram ipsius dumtaxat habet, atque similitudinem, qualis ex suprema causa. per idearum catenam ad infima haec corpora descendit. Verum quamuis oleum membra, quae a doloribus leuat, & integrae valetudini restituit, non efficiat nobiliora; ob eius tamen naturam, cuius hieroglyphicum signum est, & ob vocis communionem, eius etiam nobilitatis notam gerit, quam Deus bonitate & gratia sua singulari Sacerdotibus & Regibus largiebatur: quae, vt omnium suprema, conuenientissime quadrat ad significationem generosae sublimitatis, quam in *Ele* inuenimus. Est igitur & regibus & sacerdotibus hoc signo praecipuum, vt populum, & societatis humanae membra, ipsi illi qui eos ad hoc dignitatis fastigium sustulisset, integra & incolumia seruaent: quae in re nobilitatem summi magistratus, & populi salutem, in vnus & dictiunculae & symboli rationem conuenire cernimus: ita vt nesciam, an vlla vox a quoquam mortalium excogitari possit, quae melius, aptius, significantiusque vel regum & sacerdotum tum dignitatem, tum officium; vel ea quae populo ab his sunt expectanda, explicaret. Disperream, nisi obstupescam, dum altitudinem mysteriorum contempior, quae vnica vocula nomenclator comprehendit: cui cum omnem symboli rationem & latitudinem video consentire; non possum verbis eloqui, quantum animo concipiam hinc admirationis, hinc voluptatis. Quod si orationis vela secundis ventis expanderemus, ad eorum quae huc spectant, oceanum emetendum, vix finem navigationis aut portum inueniremus: ita late in omnem partem vocis & symboli conuenientia sese extendit. Summittamus igitur antennam, & satis esto iter ad immensum pelagus indicasse: quod qui volet ingredi, sacrae scripturae loca consideret atque expendat, & singula ad nominis & tesserae conferat causam. Ex *Ele* nostri nunc *Olie* fecerunt: quod si examines, rursus abibis ad immania arcanorum latifundia: quandoquidem & pro *heel* *hoel* plurimi Cimmerij dicant, in quibus sunt Britanni; & idem nomen pro sancto vsurpent: qua considerationis via non sanitatem modò, & nobilitatem, & dolorum amulem, sed sanctitatem etiam notari videbis. Ab hac Cimmeriorum pronunciatione Graeci *ελαος* suum acceperunt, & Latini ex *Olie* oleum. *Olie* autem non membrorum, vt *Ele*, sed populi sanitatem & sanctitatem significat, rem eodem tendentem. Quis modo non videt, linguae nostrae vocabulum *oliaz* symbolum egregie expressisse: quod hic indicatum potius, quam pro eo ac meretur dignitas & amplitudo explicatum, declarat, non alij diuinae vlli potestati hanc arborem potius, quam Mineruae, dedicandam. Det ergo Deus nobis pacem per suam Mineruam, quae vera & sola Pallas est, id est, *De* *Pallant* / siue *Pallant* / quod Latinus diceret, Conseruans regionem. Vnde Pallanteum apud Priscos, pro regis siue summi magistratus domo, in qua illud potissimum tractandum, quod ad regionis & populi spectat salutem: quod deinde in Palatium est corruptum. Ab *Ele* non *ελαου* tantum, & *ελεος* fecere Graeci, sed Poetae etiam cognomen Mineruae Eleae dederunt: Hinc in siluis Statij: *Aut Elea lucis vidit Tegera sacerdos.*



Alea Pallas.  
Ellesia Pal-  
las.  
Hellotis Pal-  
las.

Tritoon Pal-  
las.

Tritonis la-  
cus.

Libyæ sive Lib-  
byæ unde  
dicta.

ἀληθείην Pal-  
las.

Stetf &  
Stim-erf ex  
eadem radice  
nascentur.  
Ste.  
Steig.  
Steeq.  
Steb sine  
Stab.

Stadish.

Sto.  
Sta.  
Wast.

Preest.

Nec ego aliunde Aleam Palladem dictam crediderim, quàm ab eele/ vocali E longa in A mutata: tamen si Græci alias quærant huius cognominis rationes. Fuit & Ellesia vocata, ubi eel-le/ agnoscas. Eadem Hellotis, quasi Hecel-hoot/ id est, curationis siue sanationis caput: quia ipsius solius beneficio lethale humani generis vulnus est curatum. Quoniam verò Minerua è Iouis cerebro nata, eadem sit cum veritate, à veteribus Cimbris Trutoon est nuncupata, è qua voce Græci & Latini Tritoon fecerunt. Est autem Trutoon idem quod veritatem ostendo apud Latinos. Minerua enim, terrarum Pallas, siue seruatricis, vnde σωτήρια apud Græcos, veritatem nobis ostendit, quæ nata dicitur è lacu eiusdem nominis; eo quòd nata sit ex vtero matris virginis, siue è carne, quam lacui, ob humanitatem comparatur. Aiunt autem hunc in Libya esse, eo quòd lib siue lif corpus sit: quo norabatur, ipsam veritatem ex eo lacu nascituram, qui esset in corpore humano: quo non intellecto, alij in Bœotia, alij in Aphrica Tritonis lacum quæsiuerunt. Iam Libya nomen eò magis placuit, quòd non solum corporis includat notionem, sed significet etiam corporis custodiam. Lib-hu enim idem est, quod corpus custodio & tueor. Hic enim lacus custodiam protulit omnium corporum humanorum; quæ Pallas sola ab interitu seruat æterno. Præterea eadem vox alludit ad Lieb-hui/ quod est amoris tutela. Amorem enim inter patrem & genus humanum filius, pacis auctor, conseruat atque tutatur. Hæc si conferas cum iis quæ variis sententiis apud vetustos auctores Græcos de Tritonia, de lacu Libyo ambiguntur; clarè cernes, eos nihil vidisse veritatis eius quam Pallas Truonia mihi oleæ suæ ramusculo demonstrauit. Nominatur eadem de causa ἀληθείην, qua in voce cum rectius Ypsilon est conseruatum; pro u, tum a littera præposita ἐπιτελειῶς adiicitur, vt indicetur, hanc præ ceteris omnibus veritatem hominibus ostendisse, illo maximè tempore, quo veritas ex terra orta, & verbum caro factum est. Erant hæc quidem libello Mineruæ dedicato referuanda: sed quo nominum ratio clarior fieret, & insignis vocum & symbolorum concordia fidem faceret, paradoxis meis inuentis non aliena visa sunt à Mineruæ nominis interpretatione; quam tamen ne hac quidem prolixitate totam absolui. Stetf/ pro morior, ab eadem radice, à qua Mineruæ nomen pullulauit, enatum videmus: quod primum ipsi Christo morienti adaptari posse, perspicuum erit omnibus qui intelligent compositionem eius. Ste locum apud nos significat & firmitatem. Hinc Steig/ assiduum & perpetuum: & stegis, qui moueri non potest; qua voce obstinatum & pertinacem appellamus. Ab eadem radice vox stab/ siue stab/ pullulauit, qua firma ciuitas denotatur: vnde Hebræi שֶׁבַע acceperunt præposito Mem littera superuacanea. Nec aliunde suum præ habent, quo iustus significatur: quoniam solus iustus stabish dici potest, id est firmus & inconcussus, iuxta illud: iustus in æternum regnabit. Ste-erf itaque duo indicat, & perpetuam loci possessionem, & firmam hæreditatem. Per mortem Christi perpetuam excellentissimi loci, & hoc nomine dignissimi, hæreditatem adimus; & eam hæreditatem, quæ firmissima est, & numquam auferenda: & idcirco stetf primum de Christo dicitur, ac deinde beneficio eius, de nobis, qui morientes, per mortem Christi, stabilem & æternam accipimus hæreditatem loci omnium amœnissimi, cuique vox ste primum conuenit, eo quòd ste à sta dicatur, à quo Sto Latinorum, significationis eiusdem verbum. Sta nostras esse, conuersio declarat, quoniam hast velox & celere significat; in quo spiritus additur, ad motionem indicandam. Quæ autem maximè stant? Quæ alia, quàm ea quæ in æternæ vitæ tranquillitate ipsi summo suo bono acquiescunt, nulla vi vniquam dimouenda. Beatorum itaque sedes propriè ste vocatur, cuius hæreditatem per Christi mortem morientes adimus: ad quod summum humanæ salutis mysterium indicandum, nomenclator noster ex Ste & erf vocem composuit, quo tota res ita auribus est exposita, vt nihil clarius aut significantius dici possit. Ducit igitur Minerua hæreditatè suam, id est, omnes homines amore sibi vnitos, ad æternæ tranquillitatis possessionem, per mortem suam, quam tunc subiuit, cum veritas se in carne mortalibus ostenderet, id est, dum Minerua vera esset Trutoona. Quemadmodum autem Mineruæ nomen conuertitur, ita & stetf, & id quidem duabus rationibus: altera ad originem vocis explicatam; altera à voce vnus syllabæ ad vocem vnus syllabæ regrediendo. Posteriore via Preest/ idem est quod time. Quis autem timor est, qui nobis imperatur? Non alius profectò, quàm excellentissimus, vt excellentissimum quodque primum nominibus denotatur. Intelligimus itaque;

semper

semper timendum esse, perinde atque is qui vehementer amat, vehementer timet, ne eum offendat quem amat. Audiens itaque verbum *stetf* simul audit, Time. Quid? num ipsum mori? Non illud quidem potissimum; cum alius timor sit præstantior, timor nimirum Domini Dei tui, quem si times, mandata eius observare conaris, & illud tibi comparas, ut in eorum albo scribaris de quibus dictum: *Beati omnes qui timent Dominum*. Et, *Miseratus est Dominus timentium se*. Rursus, *Non est inopia timentibus eum*. Iterum, *Prope timentes eum salutare ipsius*. & infinita eiusmodi verba, quibus nulla possunt esse faustiora. Quid quod initium sapientiæ, cui Minerua præsidet, est timor Domini? Bene itaque ex *Stetf* in cogitationem Mineruæ venit, per radicis vocum communionem: atque deinde conuersa voce docetur, qua via ad sapientiam perueniatur, ea scilicet, cuius exordium est timor. Videas, quæso, quanta arte vnus syllabæ vox confecta sit; quantum secum adferat vtilium præceptorum; quàm bene explicet insignem illam sententiam sacre scripturæ, *Initium sapientiæ timor Domini*. Si hanc voculam Plato intellexisset atque considerasset: nonne ex eius monitu scripsisset videretur, philosophiam nihil aliud esse, quàm mortis meditationem? Quisquis enim rectè expendat hanc vocem *stetf* siue *Stetf* & prorsam & versam, an non mox totius philosophiæ & sapientiæ Christianæ, quæ sola vera sapientia est, iecerit fundamenta? Intellet enim statim, firmam & stabilem hæreditatem homini per mortem contingere posse: ex quo confessim animorum immortalitas, & bonorum hominum solida & æterna felicitatis possessio demonstratur. Deinde conuersione docemur, ad hanc sempiternæ beatitudinis hæreditatem nos per timorem peruenire; nec ad eam aliam viam patere. Iam quia hæreditas stabilis in ea promittitur: necessariò in eam venimus cogitationem, ut quisquam sit, qui nos hæredes instituat, non bonorum mobilium, sed firmorum, & numquam perdendorum: quam testamenti scriptionem & conditionem, talem & tantam cernimus, ut faciliè agnoscamus, nihil nos eius modi mereri, qua via ad eum peruenimus, cuius medio & merito æternæ felicitatis possessio nobis acquisita. Cum enim nos veri hæredes esse non mereamur; necessariò cogitandum, quis sit verus æterni patris hæres. Quis alius, quàm æterni patris æternus filius, qui amore in nos suo nos fecit cohæredes? Sed nec hæres nec cohæres est, nisi per cuiuspiam mortem. Quis igitur moritur? Ipsemet filius, ut morte sua hæreditatem regni sui paterni nobis gratis communicet. Bene ergo vna vox mortem, & stabilem hæreditatem coniunxit; quòd hæc citra illam esse non possit: atque deinde per vestigia retro lecta ostendit, per Domini timorem ad hanc hæreditatem perueniri: & illud interim vnà admonet, eandem originem esse timoris Domini, & Sapientiæ; eo quòd nomen *stetf* & verbum *stetf* ex eadem radice nascantur. Hæc est apud nos mortis meditatio, ipso verbo, quo mori significatur, tota consignata. Quo verò rem adeò necessariam æternæ hominum vitæ efficacius representaret nomenclator, noluit ex hoc nomine *stetf* morti nomen ponere: sed aliud inuenit, quo apertè non stabilitas tantum hæreditatis, sed quo æternitas etiam contineretur. *Deot* enim quid aliud est, quàm ipsa æternitas, quasi *De-oot* dicatur: in qua voce Tau æternitatem comprehendens & colligans, ostendit hanc sempiternam vitam sola cruce contineri, & totam vinculo ipsius Tau colligari. Ita me amet Minerua, ita ipsum *stetf* Dei timorem mihi inculcet, ut hæc euoluens & referens obstupesco. Quam deinde aliam quartimus philosophiam, quàm hanc, vno vnus syllabæ verbo comprehensam, & deinde artificiosissimo mortis nomine absolutam? Atque hæc quidem primæ sint significationis documenta, quibus naturalis quoque accedit interpretatio; quæ vocem conuersam ob eam causam timorem imperare iubet, quia omnia mortem naturaliter exhorrescant, atque hoc timore inter homines fiat, ut quoties occurrit, admoneat quàm sit timenda mors ei qui omnem suam felicitatem in lubricis huius vitæ deliciis collocauit. *O mors, quàm amara est memoria tua homini pacem habenti in substantiis suis!* ut ille scripsit. Sed quorsum hic timor? Ne videlicet habeamus hanc vanam in breuissima præsentis vitæ voluptate fiduciam, qua fiat, ut timoris Dei obliuiscamur. Hinc idem sapientissimus filius Sirachi, *In omnibus, inquit, operibus tuis memorare nouissima tua, & in æternum non peccabis*. Quamobrem non paruus etiam vtilis est eius timoris quo mortem naturæ impulsu exhorrescere cogimur: nomenclator tamen ad præstantissimum timorem præcipuè respexit, id semper

in omnibus vocibus molitus, quod esset homini ad cognoscendum maximè necessarium. Clarum huius rei indicium, quod per solum Dei timorem ad stabilem & sempiternam redeamus hæreditatem: sic ut ex *Fræst* eamus ad *stærf* & ex *stærf* ad *doot*/ id est, ex timore ad stabilem hæreditatem, cui æternitas est funiculo ipsius Tau colligata. Quo fit, ut *Doot* propriè & primo de morte Christi in cruce dici debeat, per quam solum humanum genus ad æternam vitam adspirare potest. Verùm quia hic campus infinita spatia complectitur; nolo longius in eo progredi: cum videam, quanto plura dico, tanto mihi plura offerri dicenda; nec vllum omnino fore finem, si rerum amplitudinem atque dignitatem orationis meæ filo dimetiri vellem. Non possum tamen facere, ut non id repetam, & veluti totius contemplationis clausulam addam, *Minerf* & *stærf* sic inter se conuenire, vt & radicis sint eiuidem, & ex voce *Minerf* intelligatur ipsius stabilis hæreditatis, quæ per mortem homini contingit, ducem esse ipsam Mineruam: cum vtrumque vocis compositio complectatur, & huic Deæ æternam ducentorum omnium hæreditatem esse à patre constitutam, & eam præterea esse ducem hæreditatis, quam vox *stærf* promittit. Si enim hæreditatem nobis adducat, vt adducere significatur: quam rogo hæreditatem, nisi stabilem atque diuinam, qualem ipsa apud patrem est sortita, intelligemus, cuius nimirum nos fecit cohæredes? In hac modò arena, qui volet, se exerceat, habebit in quo mentis oculos, atque aciem, in quo totam suam sollertiam & sagacitatem, omnes deniq. vires ingenij queat experiri: & inde illos laboris sui fructus percipere, quibus haud existimem aut suauiores aut salubriores vllos alios apud pios animos posse iudicari. Possunt hæc itidem ad Platoniam, vt dixi, philosophiam applicari, sed modo quodam manco, vti omnis sapientia humana, licet absolutissima habeatur, religioni nostræ collata, & iis vaticiniis quæ vocibus primis nomenclator intexuit applicata, deprehenditur profus claudicare. Philo Iudæus, Platonis in suis sacris litteris, vt videtur, imitator, Abrahæ propriam hæreditatem, si rectè memini, sapientiam interpretatur, atque eam dicit ex vtero Abrahæ, citra mulieris membra, nasci: quo loco, vt non malè ad nostras Mineruæ nomen alludit; ita quid propriè Mineruæ tum fabula tum nomen notaret, numquam de lingua sua inuenire potuisset. Certè propria illa quidem nostra maximè videntur, quæ ex cerebro nostro oriuntur: sed hæreditas nostra vera non ex cerebro nostro oritur, sed ex morte Christi. Sed excusandus Philo, qui non vltius est progressus, quàm sapientia ex cerebro ipsius nata adspirare posset. Nos Mineruam ducem veræ hæreditatis sequimur, quæ sicut nobis pacem offert, ita *stærf* quoque, si sic conuertatur, vt origo per geminam syllabam exponatur. Nam ex *Stæ-erf* fiet *Fræ-est*/ id est, Pax est. Mors enim Christi, cui *stærf* primum dixi conuenire, efficit, vt nobis pax sit cum patre. Ex timore itaque Dei, initio sapientiæ, venimus ad mortis cum nostræ tum excellentissimæ cogitationem: & per hanc deinde peruenimus ad radices vocis *stærf*/ quæ conuersæ nobis ostendunt pacem esse: Mox ex pace in mentem venit Mineruam nobis dicere, Accipe pacem: quod *Fræ-nem* nobis significat; ita vt *Minerf* conuersum monere videatur, Accipe *stærf*/ id est Accipe mortem Christi, per quam pacem contingere, radicum vocis vestigia retro lecta demonstrant. Cernimus ergo veram Mineruæ sapientiam nihil aliud esse, quàm mortis Christi meditationem, per quam pace per oleam ipsius denotata donamur. Audin' quanto simus vltius, quàm Philo, progressi; quanto vltius quàm Plato: atque id solarum vocum demonstratione, quæ se nobis manû Mercurialem præstiterunt.

HERMA-



**E**XCRESCERENT in singulis litteris exempla, auctu quodam im-  
 mense; si per singula vocabula esset artificij ratio ducenda: quod fa-  
 cere, cum propositi nostri minimè esse declarauerimus; ad sequen-  
 tem litteram quæ G est, progrediemur: in qua notationis tanta est  
 maiestas, ut eam, ita me Hermathena amet, vix ausim attrecta-  
 re. Hæc enim nobis demonstrat, quò per Tau mortales trahantur,  
 & cui tandem ipsius Tau vinculo colligetur, nexu non Gordio, sed  
 Herculano, nulla vnumquam vi vel soluendo vel secando. Diximus, in C pronuciando,  
 ipsum plectrum dentibus pressius applicari: in hac sonus C obtusior est, & retrorsum  
 ad ipsum palatum à Terentiano coire dicitur: cui Capella adiecit, spiritum quendam cum  
 palato sentiti. Quæcumque res vsquam sunt, ad bonum suum tendunt; & quidquid  
 agunt, ad se primum referunt, & sic aliis consulunt, ut id tandem ad se putent pertinere.  
 Reip. homines operam suam nauant; quia intelligunt, nisi salua hæc sit, se saluos esse non  
 posse: deinde plerique externorum bonorum summum in honore collocant: quem  
 dum rebus pro communitatis, aut amicorum salute egregie gestis consequuntur; tum  
 credunt sibi maxime consultum, atque in primis supremum bonorum in se redundare.  
 Hinc Christus, dum alios homines amandos esse præcipit, eam amoris mensuram adiecit,  
 quam quisque domi suæ in sui amore inueniret, certo sciens, ab opinione boni sui  
 homines ad alios amandos transire: quod Theologi breui verborum summa compre-  
 hendere volentes, aiunt à seipsa incipere charitatem. Iam quoniam cuiusque perfectio  
 est in sui ipsius salute & conseruatione: æquum est, ut id tandem perfectum putemus  
 quò ad summum nostrum bonum intus refertur; & id quidem à firmis fundamentis,  
 quæ inferno inferiorum dentium vallo denotantur. Deinde littera ipsa non solum à den-  
 tium septo intus refertur; sed ad ipsum palatum spirat: quo monemur, omne id quod  
 proprie ad nos referimus, sursum ferri, & anhelare debere. Venit igitur huius litteræ  
 sonus ad eum apud nomenclatorem vsus, ut summam ea indicaret perfectionem.  
 Primum igitur & ante omnia Deo patri conuenit, qui se amando filium gignit, & per  
 hunc creat vniuersa, à quo amoris huius fons & origo: quo fit, ut amor sui ipsius adul-  
 terinus sit, nisi ad ortum suum sese statim referat, pro eo ac litteræ G sonus monet. Suus  
 enim cuiq. amor dicitur, *Se*/ id est, *da*: quod cui alij dicemus, quàm illi, qui solus vitam,  
 sanitatem corporis & animi, atque carissima quæquæ dare potest. Ut autem prior est pri-  
 ma persona indicatiui modi apud Grammaticos, quàm secunda imperatiui: ita *Se*  
 prius patri vniuersorum conuenit, quàm nobis: eo quòd is solus & vnus sit, qui verè di-  
 cere potest, *Se*/ id est, *do*. Dat enim omnia. Sic itaque cuique cogitandum in suis ne-  
 cessitatibus, ex *Se* nostro, quòd est *Da*, rectè eundem esse ad eum qui solus dat om-  
 nia. Hinc fit ut *Se* aliquando pro *Ad* Latinorum vsurpemus: quia is qui omnia dat, finis sit  
 ad quem tendunt vniuersa: ut si quis dicat, *Se Louen*/ id est, ad Louanium, vel Louaniū  
 versus: quo indicatur tum iter perfectum fore, cum eò fuerit peruentum. Quòd si *Se*  
 conuerso ordine dicas, ad se cogitationem suam tendere homo indicat, à quo Latinis  
 & Græcis Ego. Nos nunc *Ag* vel *it* dicimus. Vnde, *eigen* apud nos pro eo qui immodico  
 sui studio tenetur; ita ut cum aliis exiguam habeat vitæ communionem: quæ tamen  
 vox, si rebus applicetur, nihil aliud est, quàm quòd cuiusque proprium est: ut *Eigen* hæc  
 suum cuiusq. lucrum denotat. Ex conuersione itaque & deriuatione liquet, *Eg* & *Se*  
 esse primorum natalium iure; nostræ linguæ: Porro quoniam primum patri supremo  
 ipsum *Se* conuenit, & is summum sit omnis perfectionis caput; *Se* in verborum forma-  
 tione perfectionem notat: ad eò ut omnia præterita verborum perfecta hac vocula for-  
 mentur, adiecto *Hab* in significatione actiua, sicut *Hab*/ quòd est *Habeo*, & ipsius *Habeo*  
 fons & origo. Exempli gratia: *Hab* regem/ *Ego* dicitur. Hanc loquendi formulam  
 Goti, & Langobardi, & Franci, & ceteri Germani, in totam Italiam, Galliam, Hispa-  
 niam, & insulas vicinas inuexerunt: cuius exempla eam in omni sermone obuia sunt,  
 ipsis relinquo expendenda, quorum assiduo monite intelligant, quibus auctoribus lin-  
 guam

*G littera sym-  
 bolica signi-  
 ficatio.*

*Ego.*

*It.*

*Eigen.*

*Hab.*

*Habeo.*

*Se in verbo-*

*rum forma-*

*tione perfe-*

*ctione notat.*



retrebras habeat admixtas, aut intercedentes; sed perpetua Solis præsentia illustris, præ ceteris omnibus quæ homini contingere possunt, plurimi facienda. Meritò igitur *Tag* siue *Dach* vocatur ab æstimatione eximia & singulari. Meritò etiam prima & suprema dies, quoniam in ea supremus Sol luceat, omnibus iustitiæ & misericordiæ lumen affundens. Iam hac via vox considerata, veram vocem habet; quæ vnumquemque sigillatim monet, vt ad hanc diem eat. *Gat* enim non solum tertiæ personæ est indicatiui, sed imperantis etiam secundæ personæ; ita vt nihil aliud sit, quam *I*, siue progredere. Perpetuò itaque nostrati diei nomine monemur, vt ad eam diem eamus; ad quam nisi peruenerimus, ad tenebras æternas sumus præcipitandi. Huius diei comparatione hæc vita nox est, quæ ob eam causam nihili facienda, vt ad lucem æternam adspirare possimus, contemptis & reiectis omnibus iis quæ illuc tendentibus vel minimum queunt adferre impedimentum. *I* nunc, *i*, anime mi, ad diem illam ad quam te versum nostras ipse diei vocabulum ire iubet. *I* ad diem illam cui Sol, seruator omniũ, & æternæ pacis auctor, æternum lumen affundit. *I* ad eius pacem, ad eius conseruationem, ad eius osculum; quò eum videas facie ad faciem. Osculare eum osculo sancto; sanctissimo, inquam, quia hoc osculo pax cum patre sancitur sempiterna. *O Tag*, diuinum diei nomen! *ò San*, diuinius longè Solis vocabulum! quàm bene vos fecit Theodidactus Onomatopœus, verus Iouis summi Aoristys, verus etiam inter homines Minos, si *Minot* nihil aliud sit, quàm caput ipsius ductus. Primus enim & summus dux est inter mortales, omnibus iter eò demonstrans, quo nomine *Tag* ire iubemur. *Tag* itaque duplicem significationis habet rationem; alteram à *Gat* per conuerfionem, alteram à *Te-ach*. His adde & tertiam ex litteris; quas si interpreteris, *Tau* ligabit progressum ipsius *A*, ad summam ipsius *G* perfectionem: siue crux aget ad illud ad quod ex imo pectore est anhelandum. *Gat* autem est à *Gan*, & hoc à *Ge*, & *An*, quo perfectio ipsius anterioris notatur. Itio enim est entelechia siue actus ipsius mobilis, vt tale; siue ipsius perfectio cuius terminus est *An*. Ianus igitur cuius nomen à *Gan* deriuatur, mutatione ipsius *G* in *I* consonantem, hanc habet cum die cognationem; vt ab eadem radice acceperit nomenclaturam. Quamobrem Iani nomen Soli prius conuenit; quàm homini; quoniam in Sole potior nominis ratio inuenitur: cuius cum illustris quædã imago in Iapeto cerneretur, eo quò ad hominum animos illustrandos continuò vltro citroque volitaret, Sol quidam terrenus videretur. Intellexerat Cicero, ab eundo Ianum dici: sed cur, & qua in lingua ita vocaretur, ignorauit, vt memini alibi tradidisse. Est enim, si rectæ rationis ductum sequamur, Ianus, spiritus ille qui omnia vi sua promouet, atque ad progressum impellit. Ianus itaque atque portis huius numen præsidebat; quò euntibus & redeuntibus prosperum adesset. Neque erat quisquam apud maiores nostros qui quemquam à se dimitteret ad iter aliquod aggrediendũ, cui non antè Iani pœculum, quò *Ianus gelep*, id est Iani ductus, vocabatur, præbisset: qui mos vt hætenus apud multos, ita me puero, apud omnes sacrosanctus habebatur: quamquã Christiani in hoc ritu, Iani nomen ad diuum Iehan transtulerunt; quem nos *Ian* dicimus, propterea quòd Iehan, excisis mediis litteris, *Ian* fiat, quo Ianum prius vocabamus, quàm Christianam religionem accepissemus. Id verum esse, artemisæ apud nos nomen testatur, quam ob eam causam Iani herbam nuncupamus; quia nihil ea plus virium habeat ad lassitudinem ex itinere contractam amoliendam; adeò vt quidam eum non fatigandum dicat qui ipsam secum gestarit: quod inde in vulgus iactari coeptum, quia si cui ea ad manum sit, eius decocto pedes lauare & fouere possit; cuius beneficio omnis tollitur lassitudo; atque hac de re alio nomine *Minot* vocatur, quasi dicas, præsens pedum adiumentum. Cum itaque Ianus itineribus præsit, eaque plerumque pedibus confici consueuerint; optimo iure Iani sibi cognomen artemisæ sumpsit; quòd nunc in diu Iehani est commutatum, qui tamen adeò ab itineribus fuit alienus, vt semper ad Iordanem tam certo loco moraretur, vt ab omnibus adire eum volentibus semper inueniretur; nec vniquam scribatur hanc pietatis suæ, & edicionum ad populum vndiq. confluentem diatribam antè aut reliquisse aut commutasse; quàm ab Herode caperetur. Huic Iano, paullo ante messem, festum diem agebant Cimmerij omnes, artemisæ cincti & coronati; quo faustum sibi iter precabantur: propterea quòd expeditiones suas eo tempore adornarent, quibus nihil impedimenti adferri, & præ-

guam suam contaminarint : & interim tamen ineptuli quidam contendere audent, Gallicum sermonem à Græco, Italicum ab Etrusco defluxisse: atque corruptelâ hanc, & putidam linguarum confusionem audent cum linguæ nostræ puritate ita conferre, ut non pudeat etiam pronunciare præstantiorem. Verùm ut lingua ipsorum est corrupta; ita hoc ipsorum iudicium vesana philautia ipso etiam sermone reddidit corruptius, longè latequè à recta veritatis rationisque via seductum. In passiva verò notione verbû substantiuû adiicitur; quod itidem obseruatur in significatione neutra, ut, *It bin gestagen* id est, Sum percussus: *It bin geseen*, Surrexi; & ita in similibus, in quibus *ge* semper perfectionem notat. Additur eadem vocula in compositione, ad perfectiorem quoque significationem, extra præteritum perfectum. Sic *doen*, est agere: *geboen*, agendo sibi quidquam perficere. Eodem modo *ual* & *geual*, pro casu, compositione frequentissima, in qua *ge* quiddam perfectius indicat, quàm esset in priore. Quæ autem causa sit, ut præteritum perfectum hoc verborum ambitu maluerit designare nomenclator, quàm præteritum imperfectum: in causa est, cum ipsius soni proprietates ad perfectionis tesseram apta; tum etiam illud, ut quoties præteritum aliquod perfectum audiremus, toties recordaremur, nihil perfectum esse, quod non ab ipso summo patre proficiscatur, & ad eundem fuerit relatum. Porro insigni & admirando artificio nomenclator ipsum Dei nomen sic fecit, ut per *G* inciperet: cuius vocis tot sunt mysteria, & tam latè se extendentia, ut peculiarem trilittero huic nomini libellum dedicarim. Idem duplicem huius litteræ sonum esse voluit: lenem quidem, si in principio, vel medio, collocaretur; aspiratum verò ex imo pectore, cum finem vocis occuparet: quo discrimine indicauit, ad *G* finalem, id est, ipsum omnium patrem, ex imo pectore esse anhelandum. Sic *Got* conuersum, ut sit *Tog*, *G* habet altè expectorandum: qua de re latius in Hieroglyphicis litterarum signis. *G* itaque in *Daag* alium sonum habet, quàm in *Gaat*: quem quia non satis hac littera exprimi posse putant; scribunt pleriq. *gh*, ut sit *Daagh*. quod tamen non bene habet, cum in *Dag*, pro die dico, vel ad certum diem vadimonium antestor, audiamus *G* adspiratum ex imo pectoris sinu, ita ut *Dagh* potius scribendû esset. *Dag* pro die mediam litteram in principio habet, quam pro tenui poni etymologia declarat, cum *Tag* à *Gat* fiat, quod est *It*: quoniam dies in eundo summam habeat celeritatem; propterea quòd sit mèsura motionis omnium celerrimæ, qua inter viginti quatuor horarum spatium primum mobile totam calorum molem vnâ secum rapit ab Oriente in Occidentem, & inde rursus in Orientem. Meritò itaque à *gat*, quod est *It*, siue progreditur, *Tag* dicitur: qua in voce vocalis *a* magis raptim sonat, quàm in *gaat*: tum ut ipsius *gh* expectorationi locus sit, tum quòd celerrimus diei raptus & breuitas indicetur. *Tag* itaque, ut superiores Germani pronuntiant, pro die vsurpatur generatim: sed quia Solis, qui verus Ianus est, nocturnum iter non videtur, pro præsentis nobis fidei cursu frequentissimè vsurpatur: atque hac notatione, aliam etiam habet significationis rationem, ut sit quasi *Te-acht*, id est, ad æstimandum: quòd præsens Solis lumen maxima in æstimatione sit habendum. Sed huius compositionis adspirationem media littera *G* adspirata includit. Huic opponitur *Nacht*, quasi *Nie-acht*, id est, nihili facias; eo quòd diei collata nox nihili sit æstimanda. Hæc igitur nomina, pro eo ac debent, primum iis attributa, in quibus rationum excellentissima vis ceruitur, ingentes nobis thesauros exponunt. An non illa maximè dies diei nomen meretur in qua Sol perpetuò citra noctis tenebras lucet? At quis Sol? Is certè qui nostras Solis nomen, quod est *Son*, solus sibi verè potest vindicare. Cum enim *Son* idem sit quod pacem facio, & *Son* etiam Sano signet, atque Osculor; factum ut primum primo filio sittribuendum hoc nomen; quoniam solus est cui excellentissima pax, excellentissima sanitas, & excellentissimum osculum primum potest conuenire: pax quidem inter patrem & genus humanum conciliata; sanitas verò animis nostris & primum data, & postquam amissa esset, restituta; osculum porro quo & ipse patrem, & pater eum osculatur; de quo interrogosculo amor ille erumpit, qui omnia permeans, omnia replet diuina suauitate. Hoc osculo dum homines osculatur, homines patri conciliat, & spiritu ab utroque progressio nos accendit, ardentibus amoris flammis quibus sursum rapti, in claritate diei sempiterna, Solem nostrum talem intuemur & experimur, qualis nostro nomine depingitur. Hæc igitur dies est illa quæ dignissima diei nomine iudicatur, quoniam nullas noctis tenebras

*Doen.*  
*Geboen.*  
*Ual.*  
*Geual.*

*Got.*  
*Tog.*

*Dag.*  
*Tag.*

*Nacht.*

*Son.*

tenebras habeat admixtas, aut intercedentes; sed perpetua Solis præsentia illustris, præ ceteris omnibus quæ homini contingere possunt, plurimi facienda. Meritò igitur *Tag* siue *Dary* vocatur ab æstimatione eximia & singulari. Meritò etiam prima & suprema dies, quoniam in ea supremus Sol luceat, omnibus iustitiæ & misericordiæ lumen affundens. Iam hac via vox considerata, versam vocem habet; quæ vnumquemque sigillatim monet, vt ad hanc diem eat. *Tag* enim non solum tertiæ personæ est indicatiui, sed imperantis etiam secundæ personæ; ita vt nihil aliud sit, quàm I; siue progredere. Perpetuò itaque nostrati diei nomine monemur, vt ad eam diem eamus; ad quam nisi peruenerimus, ad tenebras æternas sumus præcipitandi. Huius diei comparatione hæc vita nox est, quæ ob eam causam nihili facienda, vt ad lucem æternam adspirare possimus, contemptis & reiectis omnibus iis quæ illuc tendentibus vel minimum queunt adferre impedimentum. I nunc, i, anime mi, ad diem illam ad quam te versum nostras ipsius diei vocabulum ire iubet. I ad diem illam cui Sol, seruator omnium, & æternæ pacis auctor, æternum lumen affundit. I ad eius pacem, ad eius conseruationem, ad eius osculum; quò eum videas facie ad faciem. Osculare eum osculo sancto; sanctissimo, inquam, quia hoc osculo pax cum patre sancitur sempiterna. O *Tag*, diuinum diei nomen! o *San*, diuinius longè Solis vocabulum! quàm bene vos fecit Theodidactus Onomatopœus, verus Iouis summi Aoristys, verus etiam inter homines Minos, si *Minos* nihil aliud sit, quàm caput ipsius ductus. Primus enim & summus dux est inter mortales, omnibus iter eò demonstrans, quo nomine *Tag* ire iubemur. *Tag* itaque duplicem significationis habet rationem; alteram à *Tag* per conuersionem, alteram à *Te-ach*. His adde & tertiam ex litteris; quas si interpreteris, Tau ligabit progressum ipsius A, ad summam ipsius G perfectionem: siue crux aget ad illud ad quod ex imo pectore est anhelandum. *Tag* autem est à *San*, & hoc à *Ge*, & *An*, quo perfectio ipsius anterioris notatur. Itio enim est entelechia siue actus ipsius mobilis, vt tale; siue ipsius perfectio cuius terminus est *An*. Ianus igitur cuius nomen à *San* deriuatur, mutatione ipsius G in I consonantem, hanc habet cum die cognationem, vt ab eadem radice acceperit nomenclaturam. Quamobrem Iani nomen Soli prius conuenit, quàm homini; quoniam in Sole potior nominis ratio inuenitur: cuius cum illustris quædam imago in lapeto cerneretur, eo quòd ad hominum animos illustrandos continuò vltro citroque volitaret; Sol quidam terrenus videretur. Intellexerat Cicero, ab eundo Ianum dici: sed cur, & qua in lingua ita vocaretur, ignorauit, vt memini alibi tradidisse. Est enim, si rectæ rationis ductum sequamur, Ianus, spiritus ille qui omnia vi sua promouet, atque ad progressum impellit. Ianus itaque atque portis huius numen præsidebat; quò euntibus & redeuntibus prosperum adesset. Neque erat quisquam apud maiores nostros qui quemquam à se dimitteret ad iter aliquod aggrediendù, cui non antè Iani poculum, quòd *Ianus gely*, id est Iani ductus, vocabatur, præbisset: qui mos vt hæc nomen apud multos, ita me puero, apud omnes sacrosanctus habebatur: quamquàm Christiani in hoc ritu, Iani nomen ad diuum Iehan transfulerunt; quem nos *Ian* dicimus, propterea quòd Iehan, excisis medijs litteris, *Ian* fiat, quo Ianum prius vocabamus, quàm Christianam religionem accepissemus. Id verum esse, artemisiæ apud nos nomen testatur, quam ob eam causam Iani herbam nuncupamus; quia nihil ea plus virium habeat ad lassitudinem ex itinere contractam amoliendam; ad eò vt quidam eum non fatigandum dicat qui ipsam secum gestatit: quòd inde in vulgus iactari coeptum, quia si cui ea ad manum sit, eius decocto pedes lauare & fouere possit; cuius beneficio omnis tollitur lassitudo; atque hac de re alio nomine *Biuot* vocatur, quass dicat; præfectis pedum adiumentum. Cum itaque Ianus itineribus præsit, eaque plerumque pedibus confici consueuerint; optimo iure Iani sibi cognomen artemisia sumpsit, quòd nunc in diu Iehani est commutatum, qui tamen ad eò ab itineribus fuit alienus, vt semper ad Iordanem tam certo loco moraretur, vt ab omnibus adire eum volentibus semper inueniretur; nec vmquam scribatur hanc pietatis suæ, & concionum ad populum vndiq. confluentem diatribam antè aut reliquisse aut commutasse; quàm ab Herode caperetur. Huic Iano, paullo ante messem, festum diem agebant Cimmerij omnes, artemisia cincti & coronati; quo faustum sibi iter præcabantur: propterea quòd expeditiones suas eo tempore adornarent, quibus nihil impedimenti adferri, & præ-



Iani nomen  
& festum ad  
D. Ioannem  
translatum.

Dies unde  
dicatur.  
Dien.

Ga.  
Gai.

Caim.

sertim nullum incidere. Panicum terrorem , maximè sibi orandum Ianum putabant. Inde aded illud est quod nostrates & alij , qui eundem ritum à Cimmeriis acceperunt, hodie etiamnum, ad diui Ioannis, artemisia & aliis verbenis, si hæc desit, sese plerique obuincire soleant & ornare, nec se tantum, sed fores etiam & postes: quoniam summum hoc credant aduersus omnia itinerum obstacula, præsertim aduersus nocturnos Lemures, & dæmonium, vt ipsi vocant, meridianum, esse amuletum. Vt cumque Christiani præfules veterem infaniam sustulerint, Iani nomine & festo ad diuum Ioannem translato, manent tamen hæcenus apud plurimos eiusdem veteris superstitionis vestigia; quæ licet ad D. Ioannem colendum transferantur, apertè tamen primam testantur originem. Ianus certè principio nihil aliud erat quàm potestas diuina, itinerum, profectio- num, expeditionum quæ tutelaribus; ex qua deinde dæmoniaca fraus, & factorum Curetes, non tam lucrifugæ, quàm lucifugi, suam confinxerunt idolomaniam; in quam quid- quid reliquum inuenerunt sacrorum nominum, iam olim ante omnem poetarum Græcorum memoriam pertraxisse deprehenduntur; tot diis sibi constructis, quot nomina inuenissent. Hinc apud Romanos Iani templum patebat; quàm diu exercitus contra hostes duceretur, ne scilicet clausis foribus exitus ipsi Deo non daretur, ad expeditionum obstacula amolienda. Hæc de Iano, cuius nomen tanto lubentius ad Ga redi, quod in vigilia D. Ioannis, anno supra sesquimillesimum vndeicesimum, die Iouis, à matre Mechtildæ verbenis vinctæ in lucem sim edirus, & quo fausta omnia nato essent, Ioannis nomen acceperim; quod vt Dei gratiâ Hebræis notat, ita oro, vt eam semper & in hoc sæculo, & in futura vita sempiterna Deus Opt. Max. benignè cõcedat. Vidimus modò Iani & diei nomen apud nostrates eosdem habere natales. Latini Diem, vt volunt, à Dio habent; quod an ita sit, an non, difficile sit affirmatu: cum Diem Cimbris idem sit quod facere vt res quæpiam capiat incrementum & promotionem; à quo Dies fortè, quod hic omnia opera promoueat, & res hominum augeat. Vnde autem dicatur Deus, in Alauda docebo, si Deus dies tam diu mihi felices currere permittet. A Ga item, quod Eo significat, fit Gai, quo placidum, alacre & hilare notatur: & vt verbum, idem est quod placeo; quasi dicatur, talis sum, vt dignus videar ad quem eatur. Est & altera causa quæ primaria meritò habeatur. Ge-ai enim idem est quod do spiritum siue vitam: quod proprium est supremi Gaij, qui est Christus, de quo Deus pater, Hic est, inquit, filius meus dilectus in quo mihi complacui. Hic item supremus est sponsus Ecclesiæ suæ, & idcirco nomine Gaij dignissimus: cum sponsæ suæ reuera vitam det, quam etymologia pollicetur. Sed hæc altiora, quàm vt hic latius tractanda. Accedit & tertia nominis ratio, quam reperies, si Gai soluat in Ge-hai, quod esset aliquid tam esse perfectum, vt haberi optetur. Hai enim optandi modus est, ab Hab siue Heb; ita vt Gai esset, quod habere homines vellent & optarent: & quoniam Gai id significat, quod ita placet, vt eo potiri velimus; non malè venit in loquendi consuetudinem pro coniuge, quam non in hominibus modò, sed in brutis etiam obseruamus. In auiibus hypocorij, sticòs diminuentem voce vtimur pro Gai / Gaiien dicentes. Hinc apud Latinos Caius quod Caius scribendum esset, si scriptura pronunciationem sequeretur. Perfectio itaque habere optantis per Ge, & hac expressa, optimè coniugibus applicatur; eo quod nihil æquè habere optemus, atque societatem ad genus propagandum. Non optimè iraque Aristoteles dixit, habendi modum alienissimum esse, quo vir vxorem habet; cum nihil magis habeamus, quàm id quod duplici funiculo habemus deuinctum. Neque enim vir amore tantum suo vxorem sibi habet alligatam; sed amore etiam vxoris mutuo; ita vt vinculo gemino ligentur, eo modo quo funis fundem habet nodò Hercu- lano sibi alligatum. Et hæc quidem ratio ob quam Gai includat Ge-hai. Altera verò significationis causa, quæ Iota lætitiæ signum ipsi eundi actui adiicit, inde sumitur, quod nihil sit ad quod auidius & lætius eatur, quàm ad societatem & complexum generationis. Qua de re sic Lucretius ad Venerem, *Nam simul ac species patefacta est verna diei,* *Et reserata viget genitalibus aura Fauoni;* *Aëria primum volucres, te, diua, suumq;* *Significant apitum percussa corda tua vi:* *Inde fera pecudes persulsant pabula lata,*

Et rapi-

*Et rapidos tranant amneis. ita capta lepore  
Te sequitur cupidè, quò quamque inducere pergis.  
Denique per maria, ac montes, fluuiòsque rapaces,  
Frondisferáque domos auium, campòsque virentes,  
Omnibus incutiens blandum per pectora amorem,  
Efficis vt cupidè generatim secla propagent.*

De eadem ingenti adeundi focij animalis cupidine, prolixius & elegantius Virgilius Georg. libro tertio, inter quæ sunt & hæc,

*Omne adèò genus in terris hominumq, ferarumq,  
Et genus equorum, pecudes, pictaq, volucres  
In furias ignemq, ruunt; amor omnibus idem.*

Quid ego Poëtarum hic vtor testimoniis; cum adèò in ipso statim sacrarum litterarum exordio sic legamus: Quamobrem relinquet homo patrem suum, & matrem, & adhærebit vxori suæ, & erunt duo in carne vna. Bene itaque ab adeundi oblectamento Gai vxor vocatur: nec peius à voto habendi, cum vtrumque in coniugio sic excellat, vt neminem non vis eius rapiat atque percellat. Hinc apud Romanos à maioribus Cimbris Gaius & Gaia nomina retenta, de quibus sic Quintilianus: Quid quæ scribuntur aliter, quàm enuntiantur? Nam & Caius C littera notatur, quæ inuersa mulierem declarat; quia tam Caias esse vocitatas, quàm Caios, etiam ex nuptialibus sacris apparet. Plutarchus quærit, ob quam causam in nuptiis contrahendis sollempnis hic verborum ritus obseruaretur; vbi tum Gaius ego Gaia: sed nihil inuenit, quod veram originem explicaret. Nobis ratio clarissima; quoniam non olim modò, sed hodie etiam, vel hac, vel simili verborum formula matrimonium contrahitur, dum dicit Sacerdos viro, Placet tibi hanc habere coniugem? & mulieri, Placet tibi hunc habere coniugem? Quid enim aliud coniux, quàm Gaius apud Cimbro; nisi quòd hæc vox multo sit, quàm illa, significantior, multòque clariùs aperiat, quanta sit vis huius societatis; quam vox versa non minorem notationis argumento exprimit. *Tag enim idem* est quod vehementer & summo impetu persequor, vt assequar; quod Latini dicunt Venari, ratione omnibus iuxtà Grammaticis ac oratoribus ignota, qui credunt Venari primum ad feras persequendas pertinere, atque inde ad alia venationum genera transiisse. Venor enim dicitur à *Veni*; id est reperio, siue peruestigo. *Veni* rursus à *Veni*, quo pulcritudo notatur; quia latè patens finis est: *En* enim & *Ent* finis, V, latè patentis notationem habet. Finis enim querendi excellentissimus, est pulcritudo: quia nihil pulcrius ducimus, quàm multa inuenisse. Iam quàm latè rerum omnium se porrigit vniuersitas, tam latè videbis opificem, pulcritudinem in finibus ipsarum collocasse; vt ea illecti homines ad causarum inuentionem ducerentur. Quamuis autem bonum non minus amplè per omnia distendatur; ipsius tamen speciem non tam cito, quàm ipsius pulcri, apprehendimus: quia antè pulcrum esse aliquid, quàm bonum, innotescit. Videas erucas quasdam miro ornatu depictas, videas papiliones mirabili alarum varietate distingui, videas cantharides grato virore splendere, videas aconitum floribus suis arridere, & id genus infinita alia cernas, in quibus multo antea admirabilem pulcritudinem, quàm vllam rationem bonitatis agnosces. Hoc itaque fine tam latè patente res omnes primum arripimus, & admiramur; & quia pulcritudo nos allicit, causam eius inuestigamus. Arripimus autem pulcritudinem non solùm visu, & auditu, & mente, vt Marfilius in Platonem scripsit; sed omnibus etiam ceteris sensibus. Tactus enim, qui omnium infimus est, & maximè terrenus, suam etiam percipit pulcritudinem, vt in cæco nostro, Pneumatici organi musici pulsatore excellentissimo, videmus & admiramur; dum solo tactu optimè formosas mulieres à turpioribus discernit. Quid qui solo tactu omnes mentis cogitationes & exponunt, & intelligunt, & tangendi diuersitate pro litteris vtuntur; quales in Hispania Arias Montanus se cognouisse, mihi commemorauit. De Venerca titillatione nihil dicam, quando eius pulcritudo notior est, quàm vt egeat vel exemplis vel explicatu. De gustatu nemo ignorat, quin pulcritudinem saporum sentiat, & ea plurimum oblectetur: quod licet alij non sentiant, Apicius tamen & cereri gulæ ministri non negabunt. An non præceptor noster Galenus è saporum diuersitate vires simplicium medicamentorum nos docuit explorare; rem

in pri-

in primis pulcerrimam, & non minus vtilem, quàm admirandam? Quid iam dicam de olfactu, in quo vt canum stupenda quædam sagacitas consistit, ita homines etiam varia norunt discrimina, & alios odores aliis indicant pulciores. Videtur profectò ipsa natura nares supra os suspendisse, vt odoratu antè de alimentis, quàm gustatu iudicaremus. Vidi Leonoram Franciæ Reginam, heram meam, augustæ memoriæ, nullum vumquam bolum in os indere, quem non antea naribus admouisset. An non cinnamomo, cassiæ, rosis, violis, & infinitis aliis siue simplicibus, siue compositis, quibus vnguentorum thymiamatumque constat officina, mirabilis est pulcritudinis diuersitas? Quis non Hispanus & Italus Moscum, & Ambarum, & Ciuetorum saniem, latè per plateas omnium naribus adspirat, non citra periculum frequenter earum mulierum quibus vterus eiusmodi odorum sequax facillè sursum rapitur, atque phrenes ita suspendit, vt respiratio vel ægra sit, vel tollatur. Hæc item omnia sensuum obiecta ad interiorem imaginationem pulcritudinis suæ speciem transferunt, & varia somniorum genera obiciunt, quibus perinde sæpe, atque si rebus ipsis præsentibus vigiles perfueremur, oblectamur. Circumfer itaque mentis oculos per omnia, & cerne, si potes, an quidquam inuenias ad quod non radij aliqui pulcritudinis pertingant. Cum ergo omnium rerum perfectio in pulcritudinem terminetur, & hoc suo fine nos ad se prius trahat, quàm bonitatis vlla ratio nobis sit manifesta: insignis oportet fuerit artifex qui parua vocola, & ea quidem dumtaxat trium litterarum, totam hanc rationem tam immanibus spatiis per totam rerum latitudinem patentem ita conclusit, vt satis apertè tamen tota cerneretur. Erat mihi de Veneris nomine in littera V meritò agendum: sed non possunt singulis litteris omnia sua annumerari exempla, nisi integra lexica conscriberentur. Mihi Gaium fuit,

*Venus Gaii.* id est, placuit, modo quodam singulari Gaium Veneri copulare; & docere, non aliam esse Gaiam primam, quàm ipsam Venerem, quæ radiorum specierumque suarum terminis longè lateque omnia, ceu hamis quibusdam suauem escam habentibus, pertrahens, cogit, vt optent omnia ipsa potiri, & vt potiantur adire compellit; quæ duæ res per *Gai* notantur. Legas totum Platonis symposium, legas Phædrum de pulcro disputantem, legas quotquot vumquam de pulcro scripserunt; & adfer, si potes, quidquam quod tam nobis clare Veneris, & amoris, quo in eam rapimur, vim omnem & rationem exponat. Audimus in *V* omnium perfectionem terminari; & si de nomine ipsius *V* significationem adiuuemus, quam in Hieroglyphicis *Vau* esse dicemus, confestim intelligerentur omnia cælorum volumina ad hoc esse comparata, vt in pulcritudinem omnia finiantur. Sed hoc loco ratio hæc significationis adhuc præcox est & immatura; vt satis sit eam indicasse. Quoniam tamen pulcritudo omnis corporum in cælo exordium habet, & inde ad terram sese demittit; factum est, vt terra vxor, cælum maritus videretur; quò respexit Virgilius dum dixit,

*Tum pater omnipotens fecundis imbribus Aether  
Coniugis in gremium lætæ descendit, & omnes  
Magnus alit magno commistus corpore fetus.*

*Gaii terra.* Miror profectò, vt quod maximè, diuinum poëtæ ingenium eò peruenire potuisse, vt quod Græcum terræ nomen Cimbris denotaret, id versibus suis ita exprimeret, vt de nostra lingua didicisse videretur. *Gaii* terra dicitur; qua ratione, nemo Græcorum verè explicabit. Nobis nihil magis perspicuum, nec clariùs eius rei causam, quàm si hos Virgilij versus adducamus, ostendere possemus. Cæli coniux est terra, atque idcirco *Gaii* dicenda, per excellentiam, ad quam genitalis vis cæli descendit, vt pulcritudinè suam ei communicet. Et quamuis terra non videatur habere pulcritudinem; tantam tamen pulcritudinem cælorum volumina, quæ Ætheris nomine signantur, ex eius corpore eliciunt, vt huius specie numquam non trahantur; & quo ea potiantur, numquam cessent terram mascula sua vi adire. O Gaium nomenclatorem, qui terram *Gaii* dixit! Et certè si terra *Gaii* est, necessariò de ritualibus nuptiarum verbis apud Cimbris concipi

*Gaium cæli.* solitis concluditur, Ætherem *Gaium* esse; cum coniugium conilare non possit, nisi legitimo more sit contractum. Vide quæso, quò paulatim nos manus Mercurialis deducat. *Gaium* cælum est. Quo id nomine significatur? Non alio quàm hoc ipso quod audis, dum Cælum dico. Antiqui pro *G*, *C* in *Caius* & *Caia* scribunt; quod vnde originem traxit, alibi fortasse: illud scio, Cælum dictum à *Gai* *Del* & *Vm*, & pro *G*, *C* scribi & pro-

*Calum vnde  
dictū & quo  
modo scriben-  
dum.*

& pronunciari, & causam compositionis partim in simplicibus integris esse, partim in voce per tenuem litteram pronunciata, quæ conuersioni hac in voce seruit: *Gai-hel-um* igitur est coniux motione sublimes coniugij actum perficiens. *Hel* / vt mox dicam, & aliter quories dixi, altum. *Om* / siue *Om*, vt Campani Brabantia sonant, idem est quod in circuitu. Aprissima igitur & minimè violenta est compositio, *Gaelum*, in qua, more nostro, diphthongus integra est pronuncianda, vt *Ga* & *El* audiantur commixta, & I abiiciatur, vel in a delitescat. Eant Grammatici Latini, & quidquam simile tentent. Cernimus in hac voce ad natales suos vocata, *Cælum* per *Æ* diphthongum scribendū: cernimus *Cælum* *Gaium* esse ipsius *Gaiæ*: cernimus denique *Gaiam* à *Gaio* prægnantem reddi, perpetua in circulum motione; adeò vt ipse etiam actus quo coniugalis copula perficitur, exprimat. Macte virtute tua Virgili. Quis tibi Deus, quæ tibi *Musa* inspirauit tam consentanea primo Cimbrici sermonis auctori? Ipsa nimirum veritas, ex cuiuscumque ore prodeat, semper sibi consentit. Huius igitur ductu eodem venisti, quò nobis *Hermathena* viam aperuit atque demonstrauit. Hæc ergo *Cæli* nomenclatura hanc habeat causam, reiectis frigidis vel de cælatura, vel de cauo, quod *καλον* dicitur, coniecturis. Quòd si quidquam in his affinitatis esset, certè hæc potius à *Cælo*, quàm hoc ab illis nomē accepisset: eo quòd par sit credere, nomenclatorem prius *cælo*, quàm vel *cauo* vel *cælanti* nomen dedisse, si talis quidem fuit, qualem primum hominem à *Deo* formatum & institutum existimare debemus. Accedit huic rationi insignis allusio ex eisdem radicibus enata, qua fit, vt dum *cælum* audimus, non solū de *Gai-hel-om*, sed de *Gai-hel-om* quoque cogitemus, quo denotatur, placens, gratum, siue *Gaium* per totum circuitum; quasi diceretur, in tota rotunditate huius tam vasti corporis, nullam omnino esse particulam, quæ non sit *Gaia*. Et quia actus ordine naturæ præcedit potentiam; nulli prius corpori *Gaium* conuenit, quàm *cælo*; cuius nulla omnino pars est quæ non continuò illud faciat, quòd copula cõiugalis spectat. Hinc *Gai* pro verbo etiam vsurpamus, dum dicimus, *Die vogelen gait*, id est, aues venereo actu commiscuntur: vnde *Græci* *γαλαται* pro eo ponunt quod est, geniti sunt. Quocirca *Terra-gaia* dicta, non à verbo vetusto *γαω*, pro gigno; sed hoc potius verbum à *cælo* & *terra* perpetuo actu *Gaiis* deriuatum dicemus. Porro quo magis clariùsque cognoscas, nostratem hanc vocè esse; vt ere conuersione nobis peculiari, qua euestigò deprehendes, *cælum* perpetua sua in circulum motione, & generationis actu numquam cessante, nihil omnino defatigari; quod in primis mirum videtur. *Mu* siue *Mo* *Lassum* signat, *Lac* idem est quod deficit; ita vt *Mulac* idem sit quod lassitudinis & defatigationis defectus; qui vt conuersione notaretur, deriuatio tenuem litteram pro media substituit. Est itaque *cælum* corporeum speculum diuini actus, qui ab ipsa *Dei* essentia nihil differt, immò *Deus* purus actus est, ad quem in corporibus nihil propius, quàm id quod perpetuo motu agitur, accedit. Qua de causa nos illud *cæli* nomen retinimus, quo ipsum nominamus ipsius capitis demonstratorem. *Hemel* enim idem est ac si dicas, caput ostendo, siue declaro. Perpetuus enim motionis & generationis actus puri & aterni actus speculum & imago habetur, cui symboli ratio tanto maior adiuncta est, quòd *cælum* perpetuo motionis generationisque actu numquam defatigetur: quæ res bene accurateque expensa, magni eos erroris facit manifestos, qui scribere ausi sunt, *cælum* & *terram* consenescere. Quis enim consenescat quod numquam lassatur? Sed contra hos in *Gigantomachia* disputauimus; quo loco hoc argumentum, quantum luculentum, de nominis ratione sumptum, fuisse adhuc immaturum: quoniam in eo declarando probandoque plus opera ponendum fuisse, quàm in ipsa re ad quam docendum ipsum prouulsemus. Nec porro hæc solæ sunt huius nominis causæ, sed alia adhuc sese offert, atq. ea quidem adeò in promptu posita, vt prima & maxima possit videri. Nam *Gai-hel-um* idem est ac si dicas, vehementissimo motu circumeo: quod quàm *cælo* conueniat, nemo ignorare potest, qui modò cogiter, quanta corporis moles, quantum spatium intra viginti quatuor horas absoluat. Quàm sunt omnia rationum prægnantissima! quàm sunt causæ luculentæ! quàm nihil in iis procul accersendum! *Cælum* à *Gai-hel-um* deriuatur, *G* in *C* transit, quia tenuis hinc suauior est, quàm media. & licet in deriuatione litteras ad cognatas transferri frequenter videamus, præsertim si solius aspirationis sit discrimen, quo vocum diuersitas maior enascatur; tamen hoc loco huius mutationis alia ratio reperitur,

peritur, in ea quam modò dixi conuersione consistens. Sed redeamus à Cælo ad **Gai**. Hoc si conuertas, **Tag** habebis, geminam notationis rationem allaturum; alteram, vt contrarium sit priori, significans id quòd Latini dicunt pello; vt cum dicimus, *te tag hinc tuesj*/ id est, depello eum à me: alteram maioris artificij, & diuiniore, & nobis magis notandi, qua significat vehementi desiderio rem quampiam persequi, vt ea potiamur. Iam quid est quod magis nos allicit ad persequendum, quàm pulcritudo, quæ Venus est, cuius desiderio & amore cuestigio exardescimus & inflammamur? Vnde sicut à **Gai** habemus **Tag**; ita à **Ven** Latini Venor fecerunt, quod est persequi: quia nihil magis, nihil prius, nihil ardentius, quàm pulcritudinem, persequimur, vt ea quouis modo potiamur. Hinc & Venio, quia ea omnia ad se venire cogit; & Inuenio, quia nihil æquè atque Venerem aucamus inuenire. Nec mirum, tempus in Venor longum esse; cum in deriuatis non rarò tempora mutantur, & alioqui verbum hoc apud Latinos obscuræ sit originis. **Ven** conuersum **Neu** facit, quod est Nouum; à quo Græci *νεν* retinuerunt. Nunc quidam **Neu**/ quidam **Nieu**/ alij **Nou** dicunt; quorum postremum videtur compositum à **Neu**/ siue **Nu**/ vt alij dicunt, & **hou**, vt sit nouitatem conseruans. Hinc Nouum Latinis; & nobis **Nou** siue **Nu** pro præsentij, vnde Latinis Nunc, Græcis *νυν*. Allemani **Neu** per duplex scribentes, impediunt conuersionem genuinam atq. germanam ipsius **Ven**. Videmus vt omnia per Venerem innouari nostrates sentiant, dum nouum in Veneris vestigijs retro lectis agnoscunt. Maximum hic latet mysterium, atque aded omnium religionis nostræ, & totius sapientiæ diuinæ, & humanæ arcanorum supremum. Quænam Venus est illa, quæ omnia innouat? Nempe virtus & sapientia Dei, quæ die Veneris in cruce pendens totum genus humanum, & vnà totam machinam mundanam morte sua innouauit, & nouis hominibus stabilem & æternam dedit hæreditatem. Hæc est illa de qua Cumana Sibylla cecinit:

*Vltima Cumæi venit iam carminis atas:*

*Magnus ab integro seclorum nascitur ordo:*

*Iam noua progenies cælo demittitur alto.*

Cernisne in Venerem nouitatem, quæ totum humanum genus non solum in integrum restituit, sed venustius etiam & diuinius, quàm antea fuisset, reddidit? Quo die? Veneris die, & eius diei hora quæ Veneri dicata est; quò summa venustatis perfectio notatetur. Quor symbola mortis Christi simul concurrere videmus, maximo consensu eodem tendentia! **Ven**/ si veritas, nouum signat, certo indicio, per Venerem homini nouitatem contingere, & per ipsum **Neu**/ quod nouum est, ad ipsam Venerem recursum patere. **Ven** nobis **Vpn** facit, quod est inuenio; denotans, hoc summum esse omnium inueniendorum, vt per Venerem innouemur, & per nouitatem cælestem Venerem inueniamus, omnia mundana & supermundana illustrantem, & formosa reddentem. Hanc itaque venemur Venerem; quam nisi consequamur, nec venusti esse, nec possumus innouari. Quærite, inquit hæc Venus, & inuenietis. Eadem hæc Venus est cum illa sapientia quæ de se dicit: Qui me inuenit, inueniet vitam, & hauriet salutem à Domino. De hac item: Via eius viæ pulcræ, & omnes semitæ illius pacificæ. Quæramus ergo sapientiæ pulcritudinem, vt ea pertrahamur ad Venerem & pacem cælestem, quam in Minerua inuenimus. A **Ven** item habemus **Vjn**/ quo id notatur, quod omnibus venustatis numeris est absolutum. Hinc apud Latinos finis, pro termino; eo quòd terminus rerum pulcritudinem absoluat, & pulcritudo absoluti operis indicium sit apertissimum. Quemadmodum igitur à **Ven** Venor, quia Venus vera maximè venanda: ita à **Gai** fit **Tag** per conuersionem, quod idem est quod Venor: quo clarè notari cernimus, nihil esse, quod magis sequi debeamus, quàm vt nos cum eo quod summè placere debet, coniungamus. Sicut autem cælum summè Gaium est eorum quæ corporis oculis videntur: ita eorum quæ mentis acie cernuntur, illud maximè Gaium est, ad quod omnia pro sua quæque portione feruntur atque contendunt. Cum ergo **Tag** audimus, moneri nos existimemus, vt summam pulcritudinem in omnibus per omnia vestigia venemur, eoquæ tota animi contentione rapiamur: perinde atque Latinis suggereretur, vt Venerem venentur, si rectas vocum rationes peruiderent. Quòd autem **Tag** & Venor ad ferarum persequendum transferamus, id inde est, quod plerique maiore ferinæ carnis deuorandæ, ventrisque farciendi; quàm veræ pulcritudinis amore ducantur:

Venus omnia  
innouat Christi  
sua.

Vpn.

Vjn.

ducantur: à quorum tamen feruidissimo studio, summisque laboribus, hoc nobis sumamus ad vitam emolumentum, ut cogitemus, quanta diligentia nobis mentis pulcritudo sit venanda, æterna nos radiorum suorum luci illustratura, si tantum operæ carniuori homines fumant ad aqualiculum suum ferina faburra onerandum. Iam quemadmodum summa Venus ea est quæ nos sexto die in cruce renouauit; ita & summus Gaius est filius patris æterni, qui Gaiam suam, id est, ecclesiam, sic dilexit, ut post diuortium humano adulterio commissum, eam sibi rursus morte sua vindicaret. Reliqua deinde vel Veneris vel Gaij nomine digna sunt, pro eo atque ad pulcritudinem & placentiam, ut sic dicam, summam, ordine suo referuntur. Nunc ergo de Venere Vrania & Amore ipsius filio, verius licebit philosophari, quam à Platonis conuiuiis factum fit: verius etiam de pulcro loqui, quam Socratis ingenium multo longoque disputationis discursu sit assecutum. Per omnes enim pulcritudinis fines tam diu est vagandum, dum tandem ad illud pulcrum perducamur, quod homini die Veneris per mortem Christi obtigit, per quam solam verè innouamur & renascimur, vetere serpentis leberide prorsus exuta atque reiecta. Hoc igitur nobis venandum, huc omnibus votis & animi viribus contendendum, ut per summam Venerem, id est, Dei pulcritudinem, innouemur & renascamur, & in ea simus ecclesia, quam Christus, verus Gaius, sibi sponsam & Gaiam fecit. Hoc inquam illud est *Gai*/ hoc illud coniugium, hoc illud votum, & habendi, & adeundi, hac voce denotatum, quò toto corde, toto animo, tota mente debemus anhelare; quod per *Fag* significatur. Persequamur igitur, perinde atque *Fag* iubet, per vestigia ipsum *Gai*/ citra quod nihil proficit, nihil iuuat, nihil beat vllum venatorem; tamen omnes, quotquot vniquam fuere, capiat voluptates. Audiamus iustitiæ & sapientiæ Venerem dicentem: Qui me inuenerit, vitam inuenerit, & hauserit salutem. Per ipsum igitur *Vnu*/ quod est inuenio, ad *Vnu* veniamus; quo per ipsum *Vnu* nouam vitam, quam tum in sacris litteris, tum in ipsa verba sui nominis lectione pollicetur, assequamur. Læti, hilares, alacres, verè denique Gaij venemur Veneris pulcritudinem: ut non ipsa tantum nobis Gaiam sit; sed nos etiam illi simus Gaij, pro eo ac ritus nuptiales, apud vetustissimos Cimbros sollennes, audimus postulare. Docemur portò Veneris nomine, Venerem nihil aliud esse, quam latitudinem ipsius Vnius; quia nimirum ipsum vnum latissimè per pulcritudinem apprehenditur: eo quòd licet Vnum, bonum, & pulcrum, æquè latè pateant; prius tamen se pulcritudo, quam bonitas, insinuat, uti modò dictum. *Vnu* itaque vel latitudo est finis, vel latitudo Vnius. qua de re rursus noua existit contemplatio, eò nos ducens, ut queramus quid sit, per quod Vnum latissimè se communicet. Alius aliud diceret, & Plato ipsum bonum exemplo pronuntiaret: At nos scimus, nec boni, nec Vnius nos verè participes esse posse, nisi per Venerem in cruce pendentem, per quam mundati & venusti redditi ad bonum & Vnum venimus. Venio, itaque & Inuenio optimè deriuantur à *Vnu*/ quòd ad eam omnibus sit veniendum, & per hanc vitæ nouitas, & vera salus, quæ est communicatio siue latitudo Vnius, inuenienda. Hæc item pulcritudo finis est latissimus, quòd omnibus hominibus ad eam sit contendendum. Hæc clamitat, Venite omnes qui laboratis & onerati estis, ego reficiam vos. Reficiet certè, quia nouos reddit. Vox porrò *Vnu* ad astrorum naturam translata, datur stellæ pulcerrimæ, quæ eam diem erat dominio suo nuncupatura, qua Christus humanum genus innouaret. Ad elementa autem descendens, stagnis dari consuevit, eo quòd citra aquæ beneficium nulla sit terra vel fertilitas vel pulcritudo. Deinde Venus generationi præsidet, quòd ea ab humore procedat: vnde factum, ut Venus è mari nata dicatur. Ex humore enim calente terræ permixto, qualis maris est, omnis fit generatio & nutritio. Veneti itaque vocantur ij, qui ad stagna, & paludes, & æstuaria commorantur. Hinc Venæ in corporibus vasa sunt sanguinei humoris: eo quòd ex his canalibus membra continuo alimento reficiantur & innouentur, perinde atque terræ innascentia per elices aquarum. Quemadmodum à *Vnu* Veneti dicuntur; ita à *Gai* Galli, & post Galli, qua voce populi Gaij, id est, læti, hilares, & in conuiuiu placidi facileque denotantur: alio nomine illi quidem Galatæ dicti, sed ab eadem radice, quoniam videlicet *Gai*-lat placidum alacremque gestum promittat. Et hæc quidem ad præsens de Venere & Gaio factum: de quibus, si, quantum rei latitudo postulat, diceremus; nec Gaij fortasse, nec venusti morosis stomachis videremur.

*Gaius summus: filius patris æterni, suam Gaiam, id est, ecclesiam, morte sua sibi vindicauit.*

*Venus quare è mari nata dicatur. Veneti. Vena.*

*Galli. Galatæ.*

Latini prænomē faustissimū ab hac origine sibi seruarūt, sicut & ab alia Cimbrica voce, Cnæos nō paucos dixerūt, in quorū numero Pompeius aduersus Caium infelicitè pugnavit. Cnæi nobis clemētiam notat, rem toti humano generi maximè necessariā. Per hanc enim solā Deo à quo recessimus, appropinquamus; Cnæi perfectionis notationem, habet. Cnæi idem est quod post, & prope; cui lora accedens, lætū quiddam adiicit: vt in Cnæi quoque factum animaduertas. Post peccatum commissum nihil lætius accidere potest, quàm si is qui peccauit, eum continuò sequatur, contra quem peccauit; vt nimirum pœnitentia quæ post factum secuta est, & ploratu veniam imploret, atque consequatur; & per hanc rursus propinquus ei fiat, à quo fuerat culpa sua diremptus. Magna profectò vis est notationis in hac vocula Cnæi: quandoquidem tria simul offerat motionis genera; quorum vnum est in iis quæ post commissum peccatum eueniunt; alterum in eo, quòd ei qui peccauit, post eum continuò sit eundem quem culpa sua offenderit; tertium, quòd per hæc rursus queat ei in quem peccauit, euadere propinquus. Meritò itaque perfectio eorum quæ factum nostrum sequuntur, clementia dicitur: quando nihil eorum quæ nobis solis citra gratiæ diuinæ adiumentum adscribi possunt, tale est, vt non vel clementia sola nos seruet, vel culpa facti condemnemur atque pereamus. Nōne ipsum aded primum hominis factū eiusmodi fuit, vt nisi per diuinam gratiam pœnitentia fuisset consecuta, & ex pœnitentia auxiliij diuini imploratio, & ex hac noua propinquitas ad Deum, quem deserueramus, accessisset; æterna morte pœnas luissimus? Clementia ergo perfectio est, nata ex iis quæ factum consequuntur, nouam generans propinquitatem: quæ notio primum quadrat in diuinam misericordiam, qua rursus in filiorum numerum qui patri sunt propinquissimi, reuocamur. Qua verò ratione ad hanc lætitiā facti posthumam queamus adspirare, vox verba declarat, in qua Cnæi in C, vt in Cæli nomine vidimus, transit. Cnæi enim pro Cnæi ferè pronunciamus, quo ploratus significatur, qui est maximus & præsentissimus clementiæ conciliator: quod vt cernas, Euangelij verba in memoriam reducam. *Maria ergo*, inquit Ioannes, *cum venisset ubi erat Iesus, vidēs eum, cecidit ad pedes eius, & dicit ei, Domine, si fuisses hic, non esset mortuus frater meus. Iesus vt vidit eam plorantem, & Iudeos qui venerant cum ea plorantes, infremuit spiritu, & turbauit seipsum.* Hoc loco audimus, ploratu Mariæ & ceterorum, Christum commotum, Lazarum mortuum ad vitam reuocasse. Num quicquam ergo efficacius ad clementiam prouocandam cogitare possimus? *Venite*, inquit Psalmista, *adoremus, & procidamus, & ploremus ante Dominum qui fecit nos.* Quare, o bonè Vates, vis nos plorare? Nempe vt clementiam consequamur, veniamq. eorum quæ corrupta nostra natura assiduè cernitur perpetrare. Sic idem alibi, *Exaudi Domine vocem fletus mei.* Quid multis? Tota sacra scriptura plena est testimoniorum, nihil ad clementiam impetrandam plus virium habere, quàm ploratum: quibus consentiens nomenclator noster, sic clementiam nuncupauit, vt ad eam per fletum & eiulatum iter demonstraret. Non malè igitur Latini Imploro verbum vsurpant, quo videntur indicare, ploratum ad auxiliū obtinendum in primis valere. Imploremus itaque diuinam misericordiam & clementiam, vt is nobis sit propitius, cuius solius ope post peccatum commissum possumus seruari: sequamur eum fientes, appropinquemus vt nobis fiat propinquus. *Appropinquate Deo*, inquit Iacob, *& appropinquabit vobis.* Intelligisne hinc quanta sit significationis efficacitas in exigua hac vocula Cnæi, qua omnis clementiæ consequendæ & via & utilitas est comprehensa. Mansit hoc prænomen apud Romanos, à Cimberis maioribus relictum illud quidem; sed à nemine hætenus intellectum, nedum explicatum. Quamobrem mirum videri minimè debet, si genuina quoque scriptura non sit obseruata, quæ diphthongum, non simplicem vocalem, postulat: qua in re tanto procliuus fuit errare; quòd prænomen hoc duabus tantum cōsonantibus notaretur, in quo videri nequiret, vocalisne an diphthongus sonanda esset, maxime quoniam diphthongi & vocalis vnus sonus iam olim sit confusus. Cnæus ergo clemens erit; Caius placidus, comis, & ad societatem vel ineundam vel conseruandam iucundus. A Cnæi Hebræi acceperunt Cnæi pro misereri, qua in voce Chet ponitur pro Gimel, littera videlicet aspirata pro media. Adderem huic litteræ alia exempla, nisi ex his satis perspicuum factum putarem, G perfectionis significationem habere. Cnæi ramentum, vt cetera omnia omittantur, non prætereundum, quo moræ perfectio denotatur.

Idem

Cnæi.  
Cnæi.  
Cnæi.Clementia  
descriptio.Cnæi siue  
Cnæi.  
Ploratus, clem-  
entia concili-  
ator.Cnæi.  
Caius.

Cnæi.

Idem enim est quod maturum, vel omnino perfectum, à G & Ar. Hinc modò liquere cuius potest, *Galg* vocabulum quo crux siue Tau Gallicum signatur, perfectionem omnium gemino funiculo, & idcirco firmissimo, colligare; eo quòd duo G, ipsum *Al*, quod est omne, in medio cõprehendant. O mysterium! Glorietur D. Paullus in cruce Domini, gloriatur etiam noster nomenclator, qui illud cruci nomen dedit, quo firmissima: omnium perfectio significaretur, & simul notaretur, crucè talem esse, vt per eam solà Deo *Cap* esse possimus. *Galg* enim dicitur syncopòs à *Gai* sig, vñtato nobis vocabulo, quod à *Gai* communi formula deriuatur, ad id significandum, quod tale est, vt placere meritò debeat. Quod ergo D. Paullus ad Coloss. scripsit, per crucem Christi omnia & in cælis & in terris Deo reconciliari, & pacem consequi; id nominis huius opifex sic expressit, vt crucem eo nomine donaret; quo significaretur, per eam omnia Deo *Gai* effici. Quòd si *Galg* conuertas, *Glag* habebis, quo significatur lætitia conuiuij, quam Christus nobis cruce sua comparauit. Conuiuium autem est illud in quo pane cælesti pascemur, & toti nectare inebriabimur.

N V N C A D H transeamus, à cruce in altum ascendendo. Aspiratio enim altitudinem notat; eo quòd spiritus sursum feratur. *He* igitur nobis altum significat, pro quo *hog* etiam dicimus, quo altitudinis æterna perfectio denotetur. Ab *He* fit *heet*, quod vt nomen adiectiuum vsurpatum, calidum significat; quia caloris fit proprium, in altum ferri. At si vt verbum in vsum veniat, idem est quod iubeo & impero; eo quòd sublimiorum fit imperare inferioribus. Hinc caput *heet* vocatur, quia in eo imperium fit totius corporis. Inde *Hemel* pro cælo ponitur; propterea quòd cælum altissimum fit altissimi capitis reuelator. *Helm* verò galea est caput regens atque defendens. *Mel* & *Lem* contraria; illud aperio, hoc cælo notat. Vnde dum phrasim, non nomen, Itali Gotifantes retinent, *Celada* pro *Helm* dicunt; quoniam *Helm* idem est quod caput celans. Sed de *Hemel* plura in *Gimel* dicentur, & in *Gotodanicis* etiã quædam sunt annotata. *He* item aliquãdo *Hoo* dicimus, vnde *Hoot* caput; & *Homo*, quasi *Hoo-moet*/id est, altus animus: eo quòd animus homini fit altissimus, & semper animus eius ad altissima contendere debeat; ad quæ dum ducem cacodæmonem sequeretur, ex alto præcipitatus est. *Homo* itaque & ab officio, & à peccato nomē habet; eo quòd *Hoo-moet* non altum, & ad alta contendentem animum tantum; sed superbiam etiam notet, per quam, qui ad alta contendit, præcipitatur. Ab *He* fit *hel*, quo altum item notatur; contrarium *Leg*. Verum superuacaneum fit, multis exemplis adspirationis vim declarare: cum nemo nesciat, spiritu altitudinem, vehementiam & efficacitatem denotari. Nobis in compositione frequenter omittitur, ad lenitatem verbis conciliandam.

D E K nihil dicendum: propterea quòd in vocali rerum pictura idem quod C valeat.

L P A R T E M cæli supremam ferit, atq. idcirco littera altitudini notandæ accommodata. Hinc *El* siue præposita adspiratione *Hel* / est in altum eleuo: & vocali renuiter producta, nobilem reddo: quorum illud vt nomen, altum significat; hoc nobile. *Leet* huic oppositum, vsurpatum pro molesto & turpi, hinc *leetit*, turpis, & *leet*; molestia. Ab *El* fit *heel*, quod est integrum: quia quanto quæque res magis integra est, tanto gravior est & nobilior. Inde *leestj* siue *leez*, quòd aspiratio in fine omittatur, pro membris per quæ ad integritatem peruenitur. In singulari numero *T* adiicitur, vt fit *Let*. Ex *El* & *El* siue *Hel* fit *Cel*, pro numero: eo quòd ad id omnis numeratio tendere debeat, vt ad ipsum *El* siue *Hel* perueniatur: quam solam vtilem esse arithmetica, Plato tradit, & ex eo Horatius ad Mæcenatem. Cõtrarium huic *Let*, pro impedio; eo quòd quidquid huic arithmetice, ad supremam altitudinem ipsius vnus tendenti, contrarium est; verum fit felicitatis impedimētum. *El* in corpore humano brachium significat; eo quòd brachium perpetuò ad *el* fit eleuandum: hinc pro brachij mensura, qua de re in Hieroglyphicis larius. Ex *A* & *L* fit *Al*, pro eo quòd omne dicunt Latini, eo quòd omnia ad ipsum altum tendant. *A* rectum ad anteriora motum vnaque patens quiddam signat, cuius supremum *L* adiicit. Contra igitur naturam litterarum *Al*, pro non, *Hebraei* ponunt; apud quos *El* pro Domino fortissimo positum, nobis debetur; quibus *hel* forte & altum signat: vt *hel stem*, vox fortis & alta: & *hel* pro viro forti & strenuo. *Hel* item pro inferno: quia altissimus locus est ad inferiora, ea loquendi consuetudine qua







Summum itaq. bonum primum & super omnia amandū, amore nimirum reciproco, sed tanto imbecilliore, quanto homines Deo sunt infirmiores. Quocirca hominū amor quo summum bonorū amant, Anteros potius, quā Eros, dicendus. Ab amore quo patrem nostrum cælestem beneficio & gratia spiritus sancti redamamus, profuit amor in proximum: eo quod ipse quem amamus, opus non possumus non amare. Quamobrem necessaria est collectio, eum qui proximum non amat, nec Deum quidem amare. Hæc vera est amoris generatio, & eius ad homines descensus, à quo ad patrem reditus per suos gradus aperitur. Socrates in Phædro Erotā ἀπὸ τῆς ἔρωτος deducere videtur, nos ex hac contemplatione in eam sententiam facillè descendemus, vt Eros è Cimbrico sermone trahat originem, eo quod antiquissimo Deo ex antiquissima lingua nomen videatur petendum. Her-hoot commune omnium caput notat. Atqui capitis proprium officium est totum vt corpus ducat, & ceteris membris omnibus imperet: è quo liquet, eadem de causa, Min apud nos, & Eros apud Græcos, amoris habere significationem. Non nego, validas vires amoris esse, atque ea de causa non malè nomen à robore mereri: sed qui ex ἔρωτι fiat ἔρως, non perinde cerno. Si ludere luberet, possemus Latinis hæc laudem tribuere, vt à Roma vocem Amor fecerint, si conuersionis hoc genus in pluribus apud eos vocabulis reperiretur. Equidem Amo ab A & Moe factum suspicor, quo animi in aliquem procliuuitas notaretur: sicut Homo ab Hot-moet fieri dixi. Quid enim aliud est amor, quā animi in aliquem propensio? Hebræi אהב pro amo dicunt, quod mihi videtur à Sho-wau pro Moo-wau factum, quod significat bonum optare siue velle. Est enim Amor boni cupiditas; qua quia cuncta ducuntur, Min apud nos idem est quod Amo. Veteres poetæ Phaneta Amorem nominarunt; propterea quod sit omnium antesignanus. Phan enim siue Fan Vexillum signat, à Ban præterito imperfecto ipsius Min, quod idem est quod ligo. Alio nomine Banda dicitur, vnde Bandophorus & Sybant. Ad discrimen tamen agnoscendum, Fan dicimus pro vexillo; Ban verò pro vinculo & fascia qua quippiam ligatur: & ban pro ligabam. Ban verò a longa, vel Ban via publica, à Bie-aen, id est, offero progrediendi facultatem. Ad ambiguitatem itaque euitandam Fan dicimus pro vexillo, eo quod ij qui sub eodem vexillo sunt, inter se colligati sint, atque ad omnia pericula, communi damno & vtilitate subeunda, deuincti, cum inter se, tum cum eo, cuius ductum sequuntur. Phan-heet itaque ad verbum idem sonat quod vexilli caput. Quod autem aliud est caput vexilli, quā caput vexillum ducens? Accipitur enim Vexillum æquè pro iis qui sub vexillo sunt, atq. pro ipso vexillo. Her-hoot igitur & Phan-heet eiusdem ferè sunt notationis; hoc quidè caput vexilli, illud caput communitatis vel exercitus; ita vt vtrumque iuxta cum Min consentiat. In Phan tamen siue Fan ratio symboli efficacior inuenitur; eo quod Fan non solum nomine, sed reapse etiam habeat colligandi notationem, quod proprium est amoris officium. Hinc & Sanctus Amor dicitur; quia vinculum inter homines & Deum sanciat. Adduntur & alæ, vt intelligamus, nos solo amore ad Deum posse euolare. In Hieroglyphicis pennæ pinguntur, quo mentis nostræ ad supremum Et volatus indicatur; eo quod Her pro penna; à Duer, id est, à portando deriuetur; sicque fiat, vt nomen & res ipsa communi consensu motionem ad superiora signent. Sequamur itaque Phaneta, sequamur, in qua ipsum torius humani angelicique exercitus caput, quo ipsius pennis elati ad ipsum boni pulcritudinisque fontem adspiremus. De amore corporeo & cupiditate voluptatum ab ipso summo bono auocantium nihil hic agendum; cum non magis amor hic sit dicendus, quā homo pictus est homo, aut vmbra corporis ipsum corpus: immò aded amor non sit, vt verò amori ex diametro repugnet.

De natura litteræ M, Mi, vt verbum, idem est quod ad se ita respicere quemquam, vt omnia aduersa vitet. Mut siue Mut conclusum in se; vnde apud Latinos Mutus; & Mutire, obscure loqui: & apud nos Mutem est per clancularios susurros excitare seditionem. Muis Mus vocatur, eo quod clam agat, & in abditis locis. Hinc Muisen, ea quæ abdita sunt, magno silentio inquirere. Hinc Musarum nomen; quarum proprium est in abditis locis magna animi tranquillitate inquirere latentes rerū causas. Mut itaq. quasi Mi-bit, vel claudens quippiam ne efferatur. Sic dicimus aues esse in Mut, dū in tenebris clauduntur. Hinc igitur Mus, Musa, μάσα pro inquirere cū silentio, Mutus, Mutio. Apud nostrates Mou pro manica ponitur; eo quod in ea abscondi multa soleant.

LITTE.

Mi.  
Mut.  
Mut.  
Mutus.  
Mutire.  
Muisen.  
Muis.  
Muisen.  
Musa.  
Musa.  
Mou.

LITTERA N tinnitum edit à dentibus ad nares vsque elatum. Hinc in fine crebrò adiicitur, soni vehementioris causa, vt ex *Se*, *Sen*; ex *N*, *Nu*, siue *Nen*. Infinitiu certè omnes in hanc terminantur, non alterius, quàm euphoniæ gratia. Verùm quia sonum violentia quadam elidit, vt per nares ferè pars eius erumpere videatur; placuit nomenclatori, litteram ad eum vsum vocare, vt quæ negamus, ea significaret. Hinc posita ante *Se* siue *Sen*/facit *Neen*/vel *Nee*, pro Non; quasi dicas, minimè vnum: à quo Non Latinorum. *Ner*, est aliquid; *Niet*, est nihil. *Nit*, est perpetuò; *Nuit*/numquam. O rotundo, suo sono videtur res perpetuo in se circulo tenere; cui N adiectum res dissoluit & tollit. Sic *Nut* est vile; *Onnut*, inutilis: *Nosel*, qui nocet; *Onnosel*, qui citra noxam est: *Nupp*, maturum; *Onnupp*, immaturum. Hinc *Noon* est defraudo & aufero. Latini on permutarunt, pro eo In dicentes in compositione.

P IMPRESSIONEM in aliquid significat; eo quòd prius labra comprimendo sonus è medio eorum propellatur, atque quodam modo erumpat. Et quia in terram corpora maxima vi impingunt, *Pe* ferè in iis vsurpamus, omne animalium terrestrium genus rationis expers sic vocantes: vnde Pecus Latinis. Pro eodem *De* nunc vtimur; & *Fe* etiam prisci. Hinc *Dat*, quasi *De-hat*; id est, depressionem tenens, pro semita: *Pet* siue *Poet*, *Pes*; ab impressione deorsum: & *Poet*, planta: *Pe* pro radicibus longè in terram depressis dicitur: & *Dein*, siue *Dean*, pro gramine radices latè agente per terram; quæ *Se* est, siue fundamentum & firmitas. Sed plura in Hieroglyphicis. Id summatim constet, P vehementius premere quàm B, atque idcirco Allemanis creberrimè pro B pronunciari, quod iam olim clarius est, quàm vt vel explanandù sit exéplis, vel pro nouo crimine obiiciendum. Constatemur itaque hanc litteram eundem vsum cum B, & Ph, & F, & V, habere; inter quas in deriuationibus frequenter transit. Sic à *Bant*, quod est vinculum, fit *Bant*, pro pignore; quia pignus vinculum fit fidei: vel *De-hant*, id est, impressio & irruptio manuum; quia pignori manus iniicitur. Eodem modo à *Duer*/quod est fero, fit *Pert* pro equo, quòd eo feramur. At *Pert* alteram causam habet, quòd fit *De-hert*/id est, quòd vehementer imprimat pedes in terram. Vicinià litterarum non rarò numerum rationum auget. Inde Latini à *Duer* fecerunt *Porto*, & alia commigratione *Fero*, in quo V in F, sicut in illo in P transit. Quod autem *Fero* & *Porto* nostratibus debeantur, etymologia docet. *Dur* enim, siue *duer*/siue *vier*/vt alij aliter pronúciant, ignis est: & quia in igne vires ferendi sunt excellentissimæ; voluit nomenclator *Duer* pro *Fero* vsurpare. *Porta* Latinorù à nostro item *Port* dicitur; & huius ratio est in *Port*, quod significat ad anterius: quia nimirù per portam ad anteriora progrediamur: vnde & *Portus*, quia maris porta fit. Hinc *Port*, quod est ante; quod transpositù Latinis & Græcis dedit *Pro*: hinc *Fores* & *Foras*. Quia autem ianua muri transitus est, fit vt *Port* sit foramen facere, siue terebram ipsam, qua quippiam perforatur: à quo iterum *Forare*, & *Foramen*. A *Duer* fit *Der* pro penna; quòd ea aues ferantur: & *Fer* pro pulcro; quoniam & id homines ferat amore sui incitatos: vnde *Fier*, qui pulcritudinem iactat, atque ob eam se nimium amat: hinc & *Ferum* Latinorum. Ex hac litterarum cognatione magna nascitur vocabulorum silua. Sic ex *Blat*, quod latum planumque notat, fit *Blat* pro folio. Folium autem à nostro fit, conuersione. *Lof* enim folium est, vt hoc obiter annotetur. Ex F Græci φ faciunt, vt dum ex *Fam* φήμη dicunt; & ex *Lief*, per conuersionem φίλος faciunt: quorum rationes nobis vernaculæ, nostratia docent esse vocabula. Latini habent à *bat* *Pario*, & à *beuen* *Paueo*: ex *vater* *Pater*, ex *haut* *Pauio*. A *voet* πλάτος, Græcis, Latinis *Pes*. *Pius* à *bie-hu*, id est, offero custodiam & obseruantiam. A *blac* fit *blac*; ab hoc *plat*, & *plet*, & *bler*. *Blat* & *blaiuen* in *Placentam* Latini verterunt: in *plat*, & *πλατος*; *plait*, & *Planum*: *pluin*, & *Pluma*: *pin*, & *Pinna*, & *Penna*: *pijn*, & *Pinus*: & *Pœna*: *pont*, & *Pondo*: *puyel*, & *Populus*: *part*, & *Pars*: *par*, & *Par*: *rarp*, & *Rapum*: *put*, & *Pilum*: *put*, & *Puteus*: *pur*, & *Purus*: & multis aliis eadem littera seruat; quæ vt omnia de sermone nostro sunt deriuata, ita minutiarum plenos habent explicatus, quas persequi, plus tædij, quàm vtilitatis apporret. Si quis enim quarat, vnde *πλατος* dicitur, in promptu est *plat*: sed vnde nobis hoc venerit, non æquè apertum. *Lat* & *Tal* conuertuntur. *Tal* itaq. prius pro numero, ex præterito imperfecto: quod si vt epitheton capiatur, expeditum notabit: eo quòd omnia in numeratis habeat, & ad omnia sit paratus: vt dicimus, *een Talman* pro homine idoneo ad omnia: qua in voce a breue est, & ratio-

& rationem alteram indicat, qua tal dicatur quasi teal/id est, ad omnia. Verùm si a vocalis producat, primariam significat enumerationem, qua nimirum animi notiones per verba numerantur: vnde *talman* interpres, & *tal ter tale*/facundus & eloquens. Hinc *tal* externa lingua: à qua voce fit *mal*/exemptis duobus Tau: & quia alij tenuius *mit* sonant, vt I cum W diphthongum faciat; factum est vt *Italus* is dicatur, qui externæ linguæ est. Sed de hoc alibi. *Tal* rursus vallem notat; quod tamen nos ferè *Dal* dicimus, distinctionis gratia; eo quòd in valle omnia oculis exposita sunt, & numeratu facillima. Nunc à *tal* per conuersionem fit *lat*/quo id notatur, quod leuigatum est & exporrectum, ita vt omnes partes æqualiter ad numerandum offerat: vnde *lat* substantiuum, pro longa & lata fissa pertica; quia ea intima quæque offerat æquè intuentia atque tangenda. Hinc *gelat*/ pro eo quod sic leuigatum est, vt lubricum sit, quasi perfectè explicatum. Ex hoc, *gelas*/ pro vitro, syncopros *glas*: à quo *Glacies* Latinis. *Glas* alij dicunt; & inde *glesbergen* pro montibus glacie perpetua concretis, quos Itali vitretas vocant: quales & plurimos vidimus, & vnum maximum ascendimus, è quo *Mincius* gemino fonte capit exordium. Videretur & *Gelu* hinc oriri: sed certum est deriuari à *helt*/ quo magnum frigus notatur. Porrò quia quæ sic leuia sunt & lubrica, nihil retinent, sed dimittunt omnia; fit vt *lat* vocali longa idem sit quod dimitto, & permitto, & perinde atque leuigatus nihil adfero impedimenti. Sic *laet gacu/laet staen*; permitte ire, permitte stare. Ex hoc *laet*/ pro serò, quo monemur, ne sic ire res sinamus, vt serò eas aggrediamur. Hinc *Latum* apud Latinos; eo quòd in lato nihil sit obstaculi: & ab hoc *lætus*, quia lato animo sit, & nihil rebus, quo minus eant vt velint, adferat obstaculi. Ex *lat* fit *betat*/ adiectione syllabica, siue *bie-lat*/ id est, præbeo latum; in quo B in P transfens facit *plat*/ vnde *πλατῆς* & reliqua quæ diximus. A *plat*/ *platea* pro loco; & hinc *πλατεια* & *Platea*; & apud nos *platea*/ pro area, vel latissima in vrbe platea. Ab eadem radice *Platanus* pullulauit, quòd late folia propaget *blat-an*. Vide quantum negotij adferat vna dictiuncula. Sic *blat* à *bal-lat*/ id est, in quo deest casus siue occasio cadendi. Quæ enim in plano præcipitij causa queat offerri? Vel *blat* ab V latitudinem notante, & *lat*/ reiecto Tau, vt sit *bla*/ & inde *blat* & *blacu*: Hinc *πλακῶς*, quasi *bla-cour*/ id est, planum & latum libum: & inde *Placenta*. *Pin* apud nos id est quod in acutum desinit, siue extremum cacumen, à *pe in*/ id est, imprimò intus; quia quod acutum est, facillè quiduis intrat. Hinc paruum & acutum epistomium in vasis *pin* vocatur; & virga virilis, ob causam notam: & quia turres olim in acutum desinebant, factum vt pro summitate murorum pinna ponatur. Ad summam, quicquid acutum est, *pin* vocatur; vnde *pen*/ pro *Penna*; quia velut pinna in corpore figitur. Latini minores pennas *pinna* etiam vocant. *Pin* itaque nostras est, ob penetrandi intrandiue facultatem sic vocatum. A *pin* fit *pin*/ pro *pœna*; quia dolor maximè fiat ob penetrationem cuiusquam rei in corpus. *Pin* conuersum facit *pin*/ quod est dolorem infero constringendo, vt pinna penetrando. A *pin* fit *Pinus*, quia nucem ferat, quæ p: næ ostendit vtilitatem. *Pin*-not enim nux est difficillima apertu: igne enim, à quo summa pœna, recludenda est. *Pin*-nut verò vtilitas est pœnæ, cuius nux pinca symbolum; quoniam post pœnam plurimum suppeditet fructum. A *pin* etiam *Pœna*, in quo diphthongus pro longa vocali adscita; & hinc *Punio*. A *pin* etiam fit *punt* pro acumine, & eo quòd acumine signatur; vnde *Pungo* & *Punctum* Latinorum. *Pin* item *Pingo* dedit Latinis, à *pint*/ quod est Pinna vtor, vel primam concinno; eo quòd pictores & pinnis vtantur, & eas continuè in acumen concinunt. Dicimus & *pin*-oog/ pro eo quod est oculis semiclusis intueri, vt radij per pinnam dumtaxat admittantur. A *bie-in* igitur *pin*/ & inde cetera. Sed nec illud omittendum, à *pin* fieri vocem *Pinax*, quasi *pin-haccy* diceretur, quo notatur id quod pinnam, siue pennam, siue penicillum retinet: ita vt quæuis tabula, in qua vel pingi, vel scribi solet, sic vocetur. de quo nomine alia deriuantur. *Pont* pro Pondo fit à *bon*; & hoc à *bon*/ id est, colligabam, eo quòd in præterito imperfecto promiscuè *bon* & *ban* dicimus, vnde *bant* & *bont* pro vinculo. Quia igitur rebus colligatis necessariò grauitas accedit; fit vt è *bont* *pont* pro pondere dicatur. Quamobrem terra maximum pondus habet, eo quòd partes habeat maximè colligatas. Hinc & auro pondus, quia tam arctè partes auri sunt vnitæ, vt vix vllò ingenio queant dissolui. Intelligimus itaque, ea quæ constringunt & ligant, pondus addere: contrà, quæ dissoluunt, inducere leuita-



vetustis exemplaribus inueniri; sed iam olim etiam à Seruio probatam germanamque habitam fuisse, vt interim Acronis ei testimonium contemnere permittam. Ille enim hunc Virgilij locum,

*Namque ipse decoram*

*Cæsariem nato genitrix lumenq; iuuenta*

*Purpureum, & latos oculis afflarat honores,*

sic interpretatur, vt purpureum pulcrum & floridum vocari dicat: quod vt probabile reddat, hanc ipsam Horatiani versus partem adducit, *Purpureis ales oloribus*. Vellem equidem Lambinum interrogare, quid sibi Columella voluerit, dum dixit, *Frondes purpurat auro*. Sanè si consentire sibi Horatium emendanti vellet, necesse haberet, vel ineptum auctorem dicere, vel locum castigare. Quis enim vniquam aurum vidit purpureum, si purpureum sit rubrum ad atrum declinans? Nescio profectò quæ sit effrons corrumpendi impudentia dicenda, si hæc correctio & emendatio sit vocanda. Nos igitur purpureum id dicemus quod floridum est & pulcrum, idque vocis origini conuenienter, quæ nihil aliud significat, quàm vel purum ignem, vel purum putum. In igne autem non tam color, quàm lux & splendor consideratur. quò videtur Horatius respexisse in Arte poetica canens:

*Inceptis grauib; plerumque & magna profectis,*

*Purpureus latè, qui splendeat vnus & alter*

*Affuitur pannus.*

Nec inde alienum est illud Aufonij in Mosella,

*Phæbusq; sereno*

*Lumine purpureum referat iam sudus Olympum.*

Fecit itaque purpuræ nomen ad rectam rationem vocatum, ne purpuream niuem, ne purpureos olores, ne purpureum salem admiraremur; nec absurdum item putaremus, si quidquam auro purpurari diceretur. Furius apud A. Gellium sic legendus:

*Vt fulica ipsa leuis volitat super æquora classis,*

*Spiritus Eurorum virides dum purpurat undas.*

Exemplar meum habebat, *Sicut fulica leuis*; quod non placet, nisi ex *fulica fulca* facias; quod per me liberum esto. Hic purpurat sic interpretatur Gellius, vt idem sit quod nitescere facit; quod non potest displicere, maxime si nitorem quendam splendidum & igneum intelligat, qualis in crispanti mari videtur, ad eò vt noctu etiam luceat. Purpureum itaque ignis splendorem vbique indicat, qui quoddam in Ostro maximus sit & excellentissimus, purpureum Ostro tinctis potissimum applicatum. Eleganter Virgilius, *Tyriòque ardebat murice lena*. Liuius in Laodamia, Ille Asiatico ornatu affluens, aut Sardiniano ac Lydio fulgens decore. Bene dixit fulgens, vt igneus purpuræ fulgor intelligeretur. Ad damus & Quintiliani locum insigniter corruptum, ex libri duodecimi cap. decimo; & in eo corrigendo si minus placebo, Lambini audaciam dicar æmulatus. Sed euanescent hæc, inquit, atque moriuntur comparatione meliorum, vt lana tincta fucis citra purpuras placet: at si contuleris etiam Tyriæ lacernæ, conspectu melioris obruatur, vt Ouidius ait. Si verò iudicium iis corruptis acrius adhibeas, vt fucis purpuram; iam illud quod fefellerat, exuat mentitum colorem, & quadam vix enarrabili fœditate pallefcit. Luceat igitur hæc citra Solem, & vt quædam exigua animalia igniculi videntur in tenebris. In his alia aliter corrupta fuerunt, vt liquebit conferenti. Quod autem dicit, vt Ouidius ait, nescio an à quopiam sit adiectum. Eius certè alia est comparatio. Tyrias enim Amyclæis confert. Est autem locus in Remedio amoris,

*Confer Amycleis medicatum vellus abenis*

*Murice cum Tyrio, turpius illud erit.*

Si mihi citra exemplarium fidem coniectandum sit, pro *Lacerna*, non *Laconica*, sed *Tyria lacerna* legam; vt alludat ad Iuuenalis illud, *Tyrias humero reuocante lacernas*; & illud, vt Ouidius ait, à quopiam sciolo dicaci margini adiectum, cui visa fuerit eadem vtriusque auctoris collatio; cum tamen Horatius potius citandus fuisset, apud quem est:

*Non qui Sidonio contendere callidus Ostro*

*Nescit Aquinatem potantia veller a fucum,*

*Certius accipiet damnum, propiusue medullis,*

*Quàm qui non poterit verum distinguere falso.*

Hic

Hic enim fucum purpuræ, perinde atque apud Quintilianum, comparari videmus. An verò Amyclis iuxta ac Aquini fucos pro purpura vterentur; an purpura quidem vterentur, sed pallidior, quam esset Tyrionum; aliis coniectandum relinquo, penes quos etiam esto eius, quam velint, lectiois sequenda potestas; cum non vno modo locus intelligi corrigique possit. Nobis satis est, ex eo intellexisse, igneum fulgorem in purpura maximè placuisse, quo ratio nominis à me assignata facilius suam tueatur probabilitatem. Nonnus purpuræ inuentionem describens,

καὶ τυρίης σκοπιάζε δειδύμενα φάρσα κόχλω  
πορφύρεους ἀπὸ θήρας ἀκοντίζον & θαλάσσης.

Et mox,

Χείλα φονίζας θερῶ πύει.

Videsne hic semel scintillas rursus ignem ipsius purpuræ? Num possit quippiam ad etymologiam esse aptius? Sed si quis dicat πύρ Græcum esse, eoque ad Græcos vocem pertinere; ei mox respondebo, dum ostendā, ab ὄρ *ur*, & hinc πύρ & pur derivari; & alioqui Græci non purpuram, sed πορφύρεον dicentes, longius quam Latini recesserunt. Ad reliqua. Pluim à ὕμιν-um, quod est, Pluim circumuolo, quia & ipsa circumuolet, & aues circumuolare faciat. De Pater, & Pario, & φίλος alibi. Plaga apud Latinos, & πλήγη Græcorum, à nostro plag fiunt; cuius origo est à *bie-lag* derivatum. Laeg à lag, quod est iacebam, derivatum, omne id significat quod vel homines vel feras deicit, atque cogit iacere. Vnde λήγω pro cesso. Laeg itaque infidiæ, & locus infidus. Quidquid ergo tale est, ut nos impellere videatur ad iacendū, plag dicitur. Hinc percussio & quæuis afflictio plaga vocatur. Quid quod & retia, quamuis alio accentu, plagæ dicuntur, à *brlag*; id est, obsidebat. A Lag, Pelagus illud mare dicitur, in quod si pecus incidat, nō possit enatare: sicut Bosphorus mare tam angustum est, ut bos traicere possit. hinc πελαγίζειν est modū angustū maris aut lacus excipere, ita ut quadrupedes nequeant vel traicere, vel è medio ipsius ad terram peruenire. Potest & Pelagus dici quasi *bie-lag*, quoniam perpetuas infidias offerat quibus queamus perire. A *uullen* Latini Pleo per syncopen fecerunt, V in P translato. Plant pro solo pedis, à *velant*, quod est terram tenens, vnde & plant nostrum, & Planta Latinorū dicta, quod terram teneat: hinc planten terre committere, & Planto. Fit & P ex F, ut in πλέω, quod nos *flechsten* dicimus, quasi *vol-flechsten*, id est, plenè connectere: & quia in connectendo res plicantur, Latini Plico suum ad vicinam significationem detorserunt; & à *flechsten* similiter Flecto, non parua catachresi voces ab origine detorquentes. Est dum W in P transit: πνεύω enim fit à *wis stijf*, quod quid aliud nobis est, quam vel scire firmiter, vel notitiam cuiuspiam confirmo. *Wist* firma nobis notitia est; à *Wt-est* / quod reddas, longè lateque veritas huius rei patet. Nobis *wist* idem est quod sciebam certò: vnde *wist* pro certa notitia: hinc *πίσις*. *πίλος*, Latinis Pileus, à nostro *vilt* / quod fit à *vult*, quod est repleo; quoniam qui pileos faciunt & id genus cetera, lanam non texunt, sed infarciunt. aut potius à *voel*, quod est multum; quod *vil* dicunt Allemani. *Vilt* itaque esset multiplico, quod ad eandem demum radicem veniret: hinc *πλώω*. *πείδω* dicitur à *wet-doo*, quod idem est quod scire facio, siue facio certiore. *πίδος* pro dolio, à *wit-hou* / quod est late contineo. *πίνω* à *wijn*, quod est vinum: *πίνεν* enim quod vetus est *Æolum* infinitum, nos *wijnen* diceremus, quod est vinum bibere.

Q LITTERA ex C & V composita, vtriusque elementi vsum sortitur. Sic dicimus *Caet* & *Quaet* pro eodem, nisi quod V latiorè reddat & leniorem pronunciationē. A *Quaet* Quatuor Latinorum, eo quod huius numeri proprium sit, ut symbolum fiat ignis, in quo principium custodiæ à malo. qua de re in numeris plura. A *Com* / quod significat Venio, fit *Quam* pro Veniebam: Hebræi *צפ* pro Surgo ponunt. A *Comt* fit *becomt*, id est, conuenit; hinc *bequam* conueniebat: à qua voce *bequaem*, pro eo quod conuenit, & aptum est siue idoneū. Nobis olim *æt* pro Aqua in vsum fuit; eo quod ad humidum omnia, tamquam ad nutrimentum, summo desiderio ferantur, quod est *æt*, à qua voce *æ-ger* / & lenius, *æter* hactenus pro vase quo aqua hauritur, frequenti apud Campanos Brabantos vsum tritum. Vnde Hebræi *קָרָה* quod *Queara* nunc plerique pronuntiant, quam vocem acetabulum in Bibliis vertunt. Videtur autem partim cum *æger* conuenire; eo quod Hebræi vocalem consonanti in principio dictionum numquam præponant, & ipsum y non efferant genuino suo sono, ut in hieroglyphicis docebo.



<b>Ger.</b>	cebo. Haustorium igitur Vas <b>Arger</b> est, quasi dicas, aquam congregans; eo quod <b>ger</b> sic congreco, vel appeto; quorum utrumque conuenit significationi. <b>רָגַץ</b> eadem gens dicitur pro <b>Capit</b> / id est, dissecat siue discindit; ubi manifestum, <b>Q</b> pro <b>C</b> poni. in <b>רָגַץ</b> pro concidere siue cedere hæc littera naturam suam seruat. Nobis <b>quies</b> idem est quod vulnerat & lædit; à <b>quæ</b> quod est malum, ceu dicatur, malum infert. <b>רָגַץ</b> retrogradum est. vocabulum à <b>stacta</b> / quo palus notatur positus loco Termini: <b>stacta</b> enim est terminare, à <b>stacta</b> / quod est infigere; eo quod in finibus notandis palis infixis uti soleamus. <b>רָגַץ</b> item significat nauseare, quod nos dicimus <b>mi is quies</b> / id est, nausea me tenet.
<b>Quies.</b>	
<b>Stacta.</b> <b>Stacta.</b>	
<b>Reits.</b> <b>Reits.</b>	Hinc <b>reits</b> idem est quod vomo, pro quo Allemanni <b>reits</b> dicunt. Apud Hebræos nonnumquam pro <b>W</b> nostrati ponitur, ut <b>רָגַץ</b> <b>wisheit</b> / id est firma veritas: qua in voce Græcos dixi <b>W</b> in <b>Π</b> mutasse. in <b>רָגַץ</b> quod <b>Capit</b> sonant siue <b>Capas</b> , agnosces <b>haw—uast</b> / si vocalem, pro eo ac nos facimus, præponas consonanti in exordio cum adspiratione: Est autem <b>haw—uast</b> firmiter contineo: quo verbo Deuteronomij caput decimum quintum utitur, ubi nos habemus, Non contrahas manum tuam, sed aperias eam pauperi. <b>רָגַץ</b> cum nostro <b>wan</b> conuenit, quod significat acquirebam, à <b>wan</b> / quod inter cetera acquirere notat. Inde <b>berwin</b> possessio siue villa cum agris <b>gewin</b> lucrum & acquisitio. <b>רָגַץ</b> pro nidificare ponunt Hebræi, quod nobis generatim significat habitare, quod est <b>wonen</b> . <b>רָגַץ</b> tridens vocatur: nobis <b>weissend</b> / id est multorum dentium. <b>רָגַץ</b> lamentari: Nos <b>wenden</b> dicimus pro fleo. In <b>רָגַץ</b> pro vomere, <b>tzade</b> in aleph transit, pro <b>reits</b> . In <b>רָגַץ</b> confusa est transpositio, in qua <b>Nun</b> relictum; pro nostro <b>donker</b> / quo obscurum, obscuro & obscuror notatur. <b>רָגַץ</b> pro certa mensura ponitur; nobis generatim <b>bat</b> usurpatur pro vase quouis, è quo comeditur vel bibitur. <b>רָגַץ</b> Bibliorum interpres Leuitic. undecimo cap. Onocrotalum vertit, in Psalmo centesimo primo Pelicanum, Esaiæ 34. cap. Onocrotalum: Ego potius noctuam verterem. Quid enim Ericio & Onocrotalo commune, cum Onocrotalus minimè uiuat in ruinis & cauernis, ut Ericius, sed perpetuè stagna & mare sequatur, quo piscibus se ingurgitet. Sit igitur coniecturæ locus, <b>רָגַץ</b> noctuam eam esse, quæ in turribus & ædium desertis locis musculos capit, cui nomen à <b>Cat</b> / quo <b>Cattus</b> siue felis notatur, cuius rationem mox enucleabo, eo quod in venandi genere cum <b>Cato</b> conueniat, illud nimirum inter aues quod <b>Catus</b> inter quadrupedes. <b>רָגַץ</b> verò bubonem vertit idem interpres Leuitici cap. eodem. Nos eam noctuam hac uoce designari putamus, quam hæcenus Germani <b>huts</b> dicunt, tamen si Brabantii eandem <b>huteken</b> appellant, Galli hoc tempore <b>houette</b> uocant, quod nomen æquè ad <b>רָגַץ</b> atque ad <b>רָגַץ</b> alludit. Cum autem <b>רָגַץ</b> pro scypho siue calice usurpatur, deriuatur à <b>Croes</b> / exempta littera canina, quo ternarius Hebræis in litteris seruetur. Latini, ut antea monui, ex <b>W</b> itidem <b>Q</b> fecerunt, ut in <b>Quis</b> , & <b>Qui</b> pro <b>wie</b> / <b>Quando wan</b> . <b>Quercus</b> ex <b>wer-tou</b> / quod est defendo à frigore. Ex <b>wer</b> etiam <b>Quirinus</b> . Adde & hoc, Allezanos quoque ex <b>W Q V</b> facere, ut dum dicunt <b>quellen</b> / pro <b>wellen</b> / quod est scaturire, aut potius ebullire. Concludendum itaque ex his similibusque exemplis, varium usum ipsius <b>Q</b> esse, & in singulis iudicium ex primis radicibus petendum. Nobis natura <b>C</b> & <b>V</b> in hac littera seruat, ut <b>quijt</b> est demitto & aufero, quasi dicas <b>wijt</b> / ab eo quod per <b>C</b> notatur, quæ littera ad molares appressa rem quampiam retineri vel attrahi designat.
<b>Quis, Qui.</b> <b>Quando.</b> <b>Quercus.</b> <b>Quirinus.</b>	
<b>Quijt.</b>	
<b>Quicken.</b>	<b>Quicken</b> est manibus pondus examinare, quasi dicas, latitudinem, quæ media est in <b>V</b> , concludere & comprimere ad certam mensuram. Hinc <b>wer—quicken</b> / est corpus tremulo adhuc motu ab ægritudinis casu releuare, & vires quodammodo pedibus totoque corpore trutinare. Hinc <b>quicken</b> vel <b>quicken</b> est tremulo & dubio motu paulatim effugere: Vnde <b>Quinque</b> Latinorum, qui numerus ea notat quæ lubrica sunt, tremula & instabilia, tesseram materiæ & humidorū gerens. A <b>quint</b> / quant imperfectum præteritum; à quo <b>wantiel</b> est tremulus & inconstans: hinc <b>wantielbaer</b> / est is qui inconstantem se demonstrat. Intelligitur itaque hinc, quid <b>Quinque</b> significet, quod operæ non leue pretium habet illic peruidendum, ubi de numeris agatur. Hinc <b>quinet</b> est error, siue tremulus & incertus in re quampiam motus.
<b>Derquiquet.</b>	
<b>Quicken.</b>	
<b>Quinquet.</b>	
<b>Wantiel.</b> <b>Wantiel.</b> <b>baer.</b> <b>Quinet.</b>	
<b>R littera sym-</b> <b>bolica signifi-</b> <b>catio.</b> <b>e.</b> <b>Et.</b>	<b>R LITTERA</b> fluxus, vibrationis, motionis asperioris ipso suo nomine mox indicat errorem, eo quo ab <b>E</b> / siue <b>Vno</b> , tremulo motu uox feratur, quod non aliud est, quàm <b>Vnum</b> deferere, quod dum fit, erratur. In perturbationibus et iratum notat, propterea quod hæc motio rationi, non minus quàm infania, vel maximus error, aduersetur.

uerferetur. Contrarium est *ſic*/quo ratio ſignificatur, quaſi dicas motionem ad ipſum *ſic*. Vnum. Hoc enim proprium eſt rationis officium, vt omnia ad Vnum deducat, veluti cauſarum omnium ſupremam. Mox itaque ea vocum vis in *ſic* & *Et* offertur, vt definitio vtriuſque nobis ob oculos ponatur, melior ſanè illa, quàm vllam vumquam ipſe definiendi magiſter Ariſtoteles aſſignarit. Cùm enim homo *Deuſch* vocetur, id eſt, *Deuſch* ſeipſum ducens; quo rogo ſe ducet, & cuius præmonſtratione ſe ducet? Id ſtatim forma, qua à ceteris animantibus differt, nomen cuius indicabit. Quando enim ſola ratione ab aliis diſtat, cetera communia habet; perſpicuum fit homini, tum de nomine ſuo, tum de nomenclatura rationis, ſe debere ducere per viam rationis. At quò ducit via rationis? Id litterarum natura declarat; quarum prior R motionem indicat; ſecunda *E*/Vnum, veluti ſinem totius humanæ motionis oſtendit. Quicquid igitur nos mouet, aut ducere molitur per aliam viam, quàm eam cuius meta in ipſo Vno eſt conſtituta; id minimè ſequendum, ceu id quod nos abripere tentet in errores. Porrò interroges, qui poſſit intelligi, an aliquid ad Vnum tendat; an verò alioſum iter monſtret? Hoc Deus tabulis mentis noſtræ, quantumuis primi parentis ſcelere corruptæ, tam claris inſculpiſit characteribus, vt à nemine ignorari queat, qui modò rationis expers nò fit. Quoniã enim omnes ſciunt, ſe à ſeipſis nec eſſe, nec vitam, nec quæ ad vitam neceſſaria ſunt, habere, ſed ab ipſo Vno; conſeſtim intelligunt, ipſum Vnum, propter ſumma beneficia, ſummè diligendum colendumque eſſe. Iam quia videmus ab Vno proficiſci omnes æquè homines; mox cernimus, tantum in proximos eſſe conferendum amoris, quantum ab illis viciffim nobis in ſimili vel re vel caſu poſtulareremus. His duabus tabulis menti noſtræ inſcriptis, totam legem & prophetas ipſe ille dixit contineri, ad quem Vnum, vti creatorem & ſeruatorem noſtrū, contendere debemus. Nemo igitur excuſabitur, ſi rationis via deſerta ad ipſum Vnum non deducatur; cùm domi ſuæ præmonſtratorem habeat in ſumma arce præſidentem, & aſſiduo in omnibus vel agendis, vel faciendis, vel ferendis rectum iter indicantem, idque de tabulis ſuis Dei digito ſculptis. Cùm ergo hæc principia ſint omnium actionum humanarum, atque in iis ab interno præmonſtratoſe dirigamur; non potuit melius homini nomen excogitari, quàm illud, quo ſeipſe ducere notaretur; nec ruruſus aptiorem nomenclaturam ipſi rectæ rationi quiſquam inueniat, quàm eam qua ſignificatur vis eius & facultas, qua ad Vnum iter demonſtrat. Excuias quicquid vſquam eſt librorum vel in Academia, vel in Lyceo, vel in Stoa, vel in ipſa Ægypto, & diligenter animaduertas, an tantum ad vitam bene inſtituendam momentum inuenias in multis paginis, quantum in his duabus voculis *Deuſch* & *ſic* continetur, quarum ſignificatio omnia abſoluit, quæ tota ſapientiæ latifundia ambitu ſuo immenſo complectuntur, & tam clarè id faciunt, vt ipſa litterarum pronuntiatio ſalua eſſe non poſſit, vt non ſimul id quod ſignificant, intelligatur. Dum me *Deuſch* vocari audio, dum ſolo *ſic* à ceteris animantibus diſſerre; quid obſtat, vt non vnà intelligam, me ductum meum ſequi debere, & in eo ſic progredi, vt ad ipſum Vnum rectà contendam? Huc illa conſuſio Socratica, quo lucem accipiat veritatis, referenda, Quicquid à ſe mouetur, ſemper mouetur: Anima hominis à ſe mouetur; Ergo ſemper mouetur. in qua explicanda, maiorem in modum quorſdam, cùm in ſcholis Philoſophorum verſarer, animaduerti hallucinari, dum non ſatis, de qua motione ageretur, peruiderent. Magni hanc collectionem fecit Cicero, nec minoris, quotquot fuerunt Ciceronis ſimij, ſed nemo breuius, nemo clariuſ, nemo ſignificantiuſ, quid ſibi vellet, aut quò tenderet, quàm nomenclator noſter explicauit. Quoniã autem *Minerua dux vniuerſorū, virtus & ſapientia Patris.* Mineruam dixi hæreditarium ductuſ vniuerſorum ius habere; neceſſarium eſt, & noſtri ductuſ eam principem eſſe: & quia nos ratione noſtra ad ipſum Vnum ducimur, e cuiuſ cerebro Pallas prodit, videmus nos à nobis ipſis duci ad ipſum Palladiſ patrem; & quia illa dux eſt vniuerſorum, nos etiam ductum noſtrum priuſ in Palladem terminamus, quàm ad Patrem eius peruenire poſſimus: quod ita fieri debere, ſi ad patrem velimur adſpirare, ille nos docuit, qui & hominem ſui ipſiuſ ductum regere notauit, & præterea Mineruam ductuſ vniuerſorum præfecit. Quocirca priuſ ad Mineruam, quàm ad patrem, recta ratione veniendū; quæ cùm ipſa virtuſ ſit & ſapientia patris, monet nos nomenclator huiuſ ſolius medio ad Vnum ipſum iter patere. Porrò quia hæreditatem ſtabilem, qualem Mineruæ eſſe oportet, per ſterſ; id eſt, mori, ſignificauit acquiri, neceſſario



ti one qua nobis indit accuratam rerum omnium considerationem, quæ quoniam & celeritate mentis in cerebro sedem habentis consistit, alas Mercurij capiti poëtæ affinxerunt. Talaria item alata pedibus addiderunt, quibus denotabant, omnem considerationem nostram, omnes gressus nostros sursum subuolare debere; nec quemquam omnino cui hic Deus sit benignus, sic pedes terræ habere affixos, ut non perpetuò gressus suos ad alta dirigat. Verumenimuerò admiranda est huius vocis *Mare* compositio, quæ ut tota videtur volatui in altum repugnare; ita nihil est quod contemplationis ad excelsa contendentis naturam rectius apertiusque exprimere possit; si quæ de *M* tradidi, rectè intelligantur: cuius cum ea sit proprietas & indoles, ut rem in se mugitu suo interiore retrahi signet; illud hac in voce præstat, ut *Ar* primum in se contineat. Quamuis itaque in *A* vocali, quid *Ar* sit, exposuerim: hic tamen idem, ut illic recepi, paucis rursus explicabo. *R* vibrationem motionemque notat: *A* rectum iter ad anteriora aperit. Motus igitur vibrans, & apertis spatiis per rectum decurrens, per *Ma* notabitur, qui quis alius cogitari potest, quàm is qui celer est? Quamobrem *Ma* celeritatis index contrarium habet *Ar*, quo tarditas notatur. Ab *Ar* plurima fiunt: inter alia *Lar*, qui deus est commemorantes conseruans, in qua voce *L* nomen potestatis implet, quod est *El*, quo Altissimus notatur. In eadem voce *Ler*at includitur; quo molestiarum dolorumque remora designatur. Iam & *Lie-ar* cognoscas, quo hominum mora & quies indicatur. *Lar* itaque secundum rationum nomen sortitus, deus est, rem domesticam faciens diu integram ab omnibus aduersis manere. Ex *ar* & *rar*, quod est attingo, habemus *Ar*, quasi *Ar-rar*, id est remora attractus; vnde *Arca*, *Arcco*, & apud Græcos *ἄραρος*. *A ra* fit *rar*, quod ut adiectiuum idem est quod *ra*, pro quo *ras* quoque dicimus: inde *ῥάδιον* Græcis pro facili & prompto: & apud nos *ract*, pro consilio; eo quòd ad res promptè expediteque gerendas consilio maximæ sint vires. Temeritas enim, & subita ad res aggrediendas festinatio citra consilium, successum non accelerat, sed impedit, & frequentissimè cogit priore opera perditam, secundos subire labores. Num potuit nomenclator nos efficacius ad deliberandum adhortari, quàm si per consilij nomen indicasset, nihil celerius & facilius ad destinatum finem peruenire, quàm id quod maturo consilio geratur? Ipsi *rar* opponitur *tar*; vnde *Tardum* apud Latinos: quæ vox *tar* ut verbum usurpata, idem est quod *Exspecto* siue *tardo*, Anglis hæctenus in frequentiore, quàm nobis, vsu. Chaldæis ex *tar* remansit *טַרְטַר*, *T* in *S* mutato, pro manco, quod verbum est Danielis secundo. *A tar* per metathesim & adiectionem *G* gutturalis, fit *trag* vocali longa, pro *tardo* & negligenti. *Mat* verò substantiuum, est circulare instrumentum, ad motus celeritatem facilitatemque comparatum, quod Latini *Rotam* exigua mutatione dixerunt. *Primarium* autem natalium ius pene nostrates esse, conuersio vocum *Ar* & *Ma* / *Mat* & *Tar* clarè demonstrat. *Ar* igitur *Tardum* ex oppositionis ratione, per quam ipsi *Ma* ex diametro repugnat. *Tarditas* ergo in se retracta *Mare* erit *Mare* enim dicimus pro diu multumque expecto, siue moram traho; quod *Moror* dedit, & *Moram* Latinis. Iam *Mare* componitur ex *mar* & *rar*; ceu dicas, *Mare-rar* / quod si vertas, idem fuerit nobis quod Latinis est; diu immorando attingo. Qui enim considerat rem quampiam, ei tantisper immorari debet, dum totam eius naturam & vsu mentis discursu contingat. Vidésne hic contemplationis tum rationem omnem, tum utilitatem etiam indicatam? Quorsum enim diu immoramur rei cuiuspiam intuendæ? Non aliorsum sanè, quàm ut eius naturam, omniaque ea quæ naturam consequuntur, attingamus. Est in hac consideratione mora quidem, atque ea in se retracta; eo quòd mens in se recurat: sed talis mora, ut quanta fieri potest celeritate, ad totam rei indolem peruidendam perueniat. Neque enim mens dum immoratur, cessat: sed celerrimè per rei naturam, per eius materiam & formam, per magnitudinem, per numeros, per partes, per qualitates omnes, per causas, per euenta, per cognata, per loca, per omnem vsuum varietatem, per omnia denique quæ in quauis re considerare oportet, discurret, atq. citatissimis pennis fertur. Quis crederet in mora tantum inueniri perniciousæ celeritatis? Quamuis igitur contemplatio & accurata inquisitio moram postulet, eam tamen postulat moram, in qua ingenij discursus sit velocissimus, ita ut meritò alæ Mercurij & petasibus adhibeantur. Petasus autem datur, ut cerebrum, in quo mentis vis consistit, diligentissimè custodiendum significetur; cui si noxa adferatur, mox id perit de quo homo *Mensis* nominatur,

Cardinalibus & Episcopis petasus Mercurij impositus quid monent.

Mercurij officium.

Mercurius excellens limites.

Hermæ.

Marguma propriū Mercurij nomen.

naturæ, eo quòd in cerebro vis sit sui ipsius elucendi. Petasus igitur Mercurij, Cardinalibus & Episcopis impositus, monet, cerebrū iis & mentem esse debere ab omnibus perturbationibus tutam, nec vlla re externa sic percelli, vt à sanis consiliis dimoueantur. Quid dico, mentem iis securam & munitam aduersus omnes superbiam, libidinis, auaritiæ, inuidiæ, iræ, ceterarumque id genus pestium impetus esse debere? Id potius dicendum fuit, ipsos petaso suo moneri, vt aliis hominibus omnibus se præstent Mercurios; nec petaso dignos esse, nisi reuera Mercurij dotes in omni vita præ se ferant. Quid verò facit Mercurius? Interpret est voluntatis diuinæ, & eorum quæ Iupiter imperat, celerrimus & fidelissimus nuncius. Pacem caduceo suo & præfert & denunciatur, ceu diceret, *Pax vobis*; quæ nisi sit, voluntatem diuinam exsequi nequitis, nec quidquam omnino sani consilij vobis ipsi, nedum aliis, dare potestis. Pax autem prima est quæ nobis à deo datur, omnes perturbationes, omnia interna bella procul excludens; quæ cui non fuerit, is nec Mercurij imitatore, nec voluntatis diuinæ, nec verbi paterni interpretem se poterit præbere. Videte ergo Episcopi, videte Cardinales, quid petasus admoneat. Videte ne pedum siue caduceum vestrum aliud nobis, quàm pacem, denunciet atque demonstret. Videte ne mens vestra alas perdat. Videte ne gressus vestri sint terreni: sed semper ad sublimia subuoleatis. Videte denique vt semper & vbique sitis Mercurij, id est, & opere & verbo fidi interpretes diuinæ voluntatis. Sed satis de petaso alato. *Mart* igitur vel *Mert* idem est quod considero, quod si vt nomen vsurpetur, signū notat & limitem; quòd limes & terminus diligenter sit obseruandus. Quamobrem Mercurius excellens quoque limes vocari poterit: atque inde adeò factum, vt prisca quadratas pilas in viis collocarint, non illas quidem terminos agrorum, sed rerū agendarum quibus sententiæ ad vitam vtilis incidebantur, dicebanturque à capite quod termino imponebatur, proficisci. Hi sunt Hermæ illi è quibus librorum Mercurio termino adscriptorum factus est contextus; & optima illud quidem ratione, quòd in iis diuinæ voluntatis interpretatio contineretur: quo fit, nihil vt sit admirandum id quod apud Iamblichum legimus, multa librorum millia Mercurio Trismegisto adscripta fuisse. Collocabantur item Hermæ in triuiis & quadriuiis, ad iter indicandum; qui si positi non essent, loco earum lapides à viatoribus congeri solent, quo earum acerui vice Mercurij fungerentur: vnde & nomen duxerunt. Hinc intelligitur locus ille Prouerbiorum: *Sicut qui mittit lapidem in aceruum Mercurij, ita qui tribuit insipienti honorem*. Cum enim interpretes varia comminiscantur, & alius dicat fundam, alius dicat purpuram intelligi: optimè illi senserunt qui aceruum Mercurij ex Marguma reddiderūt, quos D. Hieronymus est secutus. Marguma itaque, mea quidem sententia, non deriuatur à *my*, vt nonnulli putarunt; sed proprium est Mercurij nomen, à *Mart-hu-man*, id est, monitor limitis custodiendi, vel *Mart-mau*, limitis monitor. Hinc Marguman lapidum aceruus ad iter demonstrandum, quales in Hispania in vsu hæctenus manent, à me in ea præcipuè via annotati quæ ex Lusitania Guadalupam ducit. Qui igitur stultum honorat, tantundem facit atque is qui lapide vno aut altero Margumam auget. Quamuis enim is beneficium præstet, atque aceruum noua accessione honoret; is tamen qui recipit, nullum beneficium sentit, nec intelligit se honorari: atque idcirco beneficium collatum rei nihil sentienti, nihilque agnoscenti, frustra collatum videtur: tamen si beneficium reuera ad eum veniat cui via monstratur. Non itaque vetatur, vt stultus honoretur; sed monemur, ne à stulto gratum animum expectemus. Salomon enim ipso Prouerbia sua scripsit omnibus, non sapientibus modò, sed etiam stultis; cum tamen apud hos nihil habeant honoris: eo ipso monstras, benefaciendum omnibus, nec quemquam eo absterri debere, quòd apud stultos & ingratos nulla sit vel honoris, vel beneficij, & agnitio & recordatio. Imperat enim ipsa natura, & summum bonum, naturæ ipsius fons & origo, vt perpetuò boni omnibus simus, licet certò sciamus, eos quibus vel beneficium vel honorarium conferimus, aut crassiores aut ingratiore fore, quàm vt se quidquam accepisse cognoscant, vel si cognoscant, se nouisse fateantur. Qui ergo stulto exhibet honorem, tantundem facit, atque si lapidem coniciat in aceruum Mercurij, quo suo quidem facto humanitatis officium præstat; sed sic, vt à nemine sit agnoscendus. Sic & Salomon Parabolas suas omnibus æquè scripsit & gratis & ingratis, officio boni viri defunctus ille quidem, at minimè apud stultos eas quas meretur, gratias consecutus.

secuturus. Quamuis igitur stulti & ingrati beneficiâ quibus honorantur, non agnoscant; nobis tamen ea de causa cessandum non est in iis præstandis quæ communis hominum utilitas postulabit: cogitandumque semper, numquam nobis negligendam bene de omnibus merendi occasionem, non secus atque illi faciunt, qui lapidibus in aceruum Margumani coniectis iter viatoribus demonstrant. Ex eadem itaque radice Marguman & Mercurius primam vocabuli syllabam habent, quod apud Hebræos ex prima lingua relictum esse, minus miraberis, si consideres Rigman etiam apud eos in usu esse, cuius vocis notationem ex lingua ipsorum difficile sit ad causam vocare. D. Hieronymus Rigma principes vertit psalmo sexagesimo septimo, *Principes Iuda duces eorum*. quam vocem si ad *רמ* reducas, quo lapidare notatur, non video, quid rationis inueniri queat, ut principes à lapidatione dicantur. Nobis Rigman vir dicitur cui iuris dicendi potestas est, quæ significatio optimè cum principis officio quadrat. Sed redeamus ad Mercurium, nihil certius habentes, quam nos tantum gratiæ reportaturos apud Hebræos, quantum si saxum Margumano adiecissimus. Quoniam verò à magna perfecta que consideratione Mercurius nomen sortitus est, non solum ad res diuinas, sed ad forum etiam, & hominum inter se commercia numen eius aduocatur. Ementibus enim & vendentibus ob eam causam vel propitius vel iratus dicitur; quia diligenti opus sit consideratione ad rerum permutationem cum utilitate faciendam; qua qui caret, Mercurio non fauente & emit & vendit. A merc igitur, quod est considero, Latini nomen Mercis habent, & inde Mercor, & cognata vocabula. Hinc factum, ut crumena Mercurio in manu detur, quoniam vulgus præcipuum Mercurij donum in lucro ponat; à quo *wons dag* pro die Mercurij, à *won* quod est lucrabar; quòd hic dies faustus rebus cum lucro vendendis & emendis crederetur. Hac itidem de causa *ἑρμούσιος* hic Deus apud Græcos dicitur; quasi hominibus plurimum adferat utilitatis. Nec nos alia de re *meret* forum dicimus, in quo qui cum lucro versari uolet, ei opus est accurata rerum emendarum vendendarumque consideratione. Præest itaque Mercurius cuius considerationi obseruationique, siue ea sit rerum diuinarum, siue forensium, siue infernalium. *Mart* porò si conuertas, *Cram* reddet, quo denotatur rerum venalium vel taberna, vel capsula hominibus ad considerandum proposita; quæ vox tam artificiosè facta est, ut non per conuersionem tantum habeat notationis suæ causam; sed per prorsam etiam compositionem: eo quòd *Cram Car-ran* siue *Car-raem* includat, quod nihil aliud est, quam distensio rerum cararum, quam apud mercatores sua uenum exponentes uidemus. Quamobrem verò Mercurius ter maximus dictus sit: ei obscurum non erit, qui sciet hanc uocem primùm Spiritui sancto conuenire, utpote toti hominum considerationi præfecto, qui que omnibus ad contemplandum diuina, lumen accendit; & solus dat humanæ menti ueritatis intuendæ potestatem. Huius solius alis in cælum attollimur, huius talaribus omnia penetramus, huius caduceo pax nobis ostenditur. Nónne igitur bene dicitur Spiritus sanctus ter maximus; cum idem sit essentia cum patre & filio: Maximus pater, maximus filius, maximus Spiritus sanctus: & hic quia maximus ab utroque procedit, ter maximus meritò uocatur. Græci & Latini quid Mercurij nomen, quid *Hermæ*, quid *Ἠροὺς* significaret ignari, hominem somniarunt, qui ante Pharaonis uixerit aetatem, litterarum & omnium artium liberalium inuentor, cui ter maximi nomen ob id datum fingunt, quòd primus aperuerit mysterium trinitatis; qua in opinione turpius errarunt quam in Orphei nomenclatura vni homini applicanda. Hic igitur siue Mercurius, siue Hermes, siue *Ἠροὺς* rectissimè dicitur *Anubis*, quoniam iter nobis ad nostri custodiam demonstrat; eo quòd Spiritus sancti donum sit ipsa fides, per quam Christus, solus humani generis custos atque conseruator, demonstratur. Huic cur caninum caput sit, antè dictum: cur caduceum detur, ut omnes ferè Poëtarum interpretes scripserunt, pacis illud indicium facientes; ita ueram nominis rationem nemini hæctenus perspectam esse existimo. *Ca* malum notare de clarauit. *Quic* idem est quod caput demitto. Caduceum itaque uirga dicitur, qua sit, ut omne malum, & omnis mali pater, ipse draco caput dimittat. Huic duo serpentes sunt deuincti, alter draco ille pestilentissimus, alter quem hic in mulieris mente, & per hanc in uniuersis hominum animis generauit; de quibus Christus in cruce triumphauit, pacem nobis cum patre cælesti morte sua hæreditariam relinquens. Caduceum igitur

Rigman.

Merc, mercis.  
Mercor.  
Mercurio  
quare crumena in manu detur.  
Wons dag, Mercurij dies.  
Meret.

Cram.

Mercurius  
quare dictus  
ter maximus.

Anubis.

Ca.  
Quic.  
Caduceum.

symbolum est crucis, præ se ferens trophæum duorum serpentium deuictorum. Hanc virgam Spiritus sanctus nobis ostendit, fidem nobis & fiduciam, & amorem infundens, & per hæc pacem fanciens sempiternam. Caduceum ergo demonstrat, à semine mulieris serpentis caput conculcatum iri, quod Adamo post lapsum fuit promissum. Sicut sanè alia in serpentibus notæ: at hæc tamen vna tenet principatum, quam mirum non est neminem hæcenus animaduertisse, cum significatio vocis non intel ligeretur. Qui Caduceum à cadendo deriuant, eo quòd bellum per hanc virgam cadat; aliqua saltem tenus ostendunt, aliquid esse quod per caduceum cadat. Quid quod & ipsum Cado & Caduceum ab eadem pullulant radice. Cado Latini pro Labor vsurpant; cum nos non quoduis genus labendi per Cado intelligamus, sed illud dumtaxat, quo ille ruit, qui mali quippiam committit: *Ca-do* enim idem est quod malum ago. *Ca-duit* ipsum ipsius mali caput deprimi & summergi signat. Verum Mercurius nouas perpetuo obseruationes suggerens, nimis me diu in symbolis suis detineret, eoquæ quod pace eius, qui pacem ostendit, fiat; redibo ad *W*/ ex quo, vt Satur & Mercur nomina duxerunt; ita & *Wegods*; quo magnus & perfectus progressor notatur, ceu diceret, *W-nem* quamquam suspicor *W-an-hoot* dici debere, vt perfectum & magnum progressus omnis caput significetur, è quo *Wegods* Græci fecerint terminatione sibi vernacula. Conuenientissimum profectò Cæli nomen; eo quòd principium omnis motionis Cælo adscribat, & idcirco primo mobili maximè dandum; quod motu suo maximo & potentissimo omnium cæterorum motuum præbet exordium, cælos reliquos rapiens, & omnia quæ sub cælis sunt, cælorum varia motione temperans. Quoniam verò quod supremum est, excellentissimo motu cietur, qui per *An* nobis notatur; factum vt *ανω* Græci pro eo dicant quod Latinis est sursum, quasi *An-hoot*/ id est, progressus caput sursum esse denotare vellent; aut potius indicare, omnem progressum nostrum ad supremum caput contendere debere. Ex *W* nostrates *Wur* habent, pro igne; eo quòd ignis vis inter omnia maxima sit & excellentissima: à qua voce Græcis *πῦρ*, mutato V in P. Allemani seu scribunt. Hinc *Wurren* nostras, & Fero Latinorum. A *Wur* Latinis est Vro, & inde comburo, & amburo, & Vtulo. Hebrai *W* pro luce dicunt, quoniam ignis lucis est fons & origo. Hinc liceret Agenoris nomen craterem siue fontem lucis interpretari, si Phœnicum linguæ, vt poëtis est consentaneum, debeatur. Hinc fit vt *W* ponatur pro temporis opportunitate, eo quòd nihil hac sit ad res agendas maioris momenti; qua de voce Latini & Græci horam sumpserunt. Quia verò agendi tempestiuitas breuis est & labrica, & citissime transiens, factum vt nobis *W*/ Græcis & Latinis Hora pro temporis ea parte poneretur, quæ totius primi mobilis circuitus vicesimam quartam partem complectitur. Iam quia quarundam nobis rerum ad certum & opportunum tempus copia necessaria est, *W*ur ponitur pro conduco, quasi ad horam siue opportunum tempus dicas. Nostrates item *Wur* pro capite apri vsurpant, eo quòd insignis & maxima vis sit apri in capite, cuius dentes ob eam causam fulmineos non malè dicas. A *Wur* fit *fer* pro pulcro, eo quòd pulcritudinis maximæ sint vires ad hominem ad se ferendum: vel dicitur *fer* à *Wierai*/ quod est ignem facere; eo quòd pulcritudo amoris ignem accendat, quibus rationibus accedit, quòd vt ignis omnia reddat pura, ita omnia etiam faciat pulera. sed de hoc prius. Hinc *Wier* pro eo qui pulcritudinem iactat. Græci *φῆρ* pro præstanti & valido olim videntur vsurpasse; à quo *φῆρρεπος*, & *φῆρρατος*, & *φῆρρως*. A *fer* & *rom* fit *ferrom*/ & syncopetòs *from*/ qua in voce *f* Herodotus in *πυ* mutauit, *πυρῶμ* pro *from* scribès. Nos *Wierren* pro celebrare diuinis honoribus, in vsu habemus; eo quòd eos quos sic celebramus, ignibus accensis veneremur. Hinc Feria apud Latinos, pro festo die: & ferior, pro otior; quia festis diebus & ignes accendebantur, & homines à laboribus vacabant. Christiani, quoniam omnes dies sacros esse vellent, nec vllū transire sine diuino cultu, pariter omnes ferias nominarunt, solo numero faciente distinctione; dum feriã primam, feriam secundam, feriam tertiam, & sic de reliquis dicunt. Nobis igitur quotidie ignis accendendus, non tam ille qui externus cernitur, & calefacit, & sursum tendit, quam ille, qui hoc exteriore veluti simbolo denotatur. Quis, inquam, ignis alius, quam qui in mète nostra diuini amoris flammis inardescit, & totos nos ad superna rapit, omnem nostram actionem ad cælum dirigens: qua in re vera vita, vt in Hieroglyphicis doctrobo, consistit. Omnes itaque dies, aut potius omnes horæ nobis ferie sint, temperquæ interno

Cado.

W.

Wegods.

Wur.

Wur.

Fero.

Vro.

W.

Hora.

Wur.

fer.

Wierren.

Wier.

φῆρ. φῆρρεπος,

φῆρρατος, φῆρρως,

ferrom.

Wur.

Feria.

Ferior.

interno igne flagremus, illius folius amore accensi, qui se solū ex toto corde vult amari. Hoc sibi cereorum flamæ, hoc lychni semper ardentes in templis volunt, hoc faces, hoc ignes diebus festis fieri consueti monent, vt nimirum perpetuo illius amore flagremus, & sursum feramur, qui omnis lucis & caloris auctor est & conseruator. Hinc Feronia dea <sup>Feronia dea</sup> quasi *fier-rou*, & *fier-hou*, quia ad vtramque alluditur nominis rationem; illam quidem, quod hæc Dea colatur per ignem currendo; hanc verò, quia ignem effectu suo defraudet, dum pedes per prunas ardentes currentium non læduntur. Magno in honore hanc fuisse apud Sabinos iuxta ac Latinos, Halicarnassus scribit, addens ab aliis *ἀντιφρόεν*, ab aliis *φιλοσέφανον*, ab aliis *φειρόφονον* vocari. Nos ex ignis in sacris tessera intelligimus, geminum huius Deæ ignem fuisse, alterum, per quem numine ipsius rapti currerent; alterum eum, cui vires lædendi tolleret, & quem corrumpendi facultate defraudaret. Quis autem ignis est per quem discurrere Deo gratum est? Quis alius, quàm is qui ignibus accensis in templis denotatur; nimirum flagrans diuini amoris ardor, per quem currere verissimus est Dei cultus? Per hunc ecurrerunt Apostoli, per hunc ceteri martyres, per hunc omnes cælesti amore correpti. Iam verò qui per huc currunt omnibus terrenis calceamentis exuti, ij ignem externum, & cetera omnia tormenta illæsi perferunt atque contemnant. Secundo itaque igne tormenta denotantur grauissima; eo quod nihil crudelius queat excogitari, quàm igne comburi. Duplicem hunc ignem D. Laurentius sensit; priorem internum & diuinum, quo feruidus per omnia Christi beneficia discurrebat; posteriorem corporeum & externum; & in corpus læuientem; quem, dum viuus assaretur, contempsit, citra omnem mentis, siue veri hominis, qui sola mente definitur, læsionem, ardorem perferens. Feronia ergo dea caritas est, quam qui habet, feruidissimè per omnia Dei beneficia discurret tantisper, dum accipiat abraheion à Deo constitutum, quæ hanc habet potestatem, vt hominibus eas conferat vires, quibus omnia tormenta, licet truculentissima, contemnant. Porro Caritas non has modò præstat, verùm & ipsum ignem tartareum defraudat; propterea quod sola caritas à flammis infernalibus nos queat liberare. Ab hac libertate in quam à caritate asserimur, dum prius serui pænæ essemus, in eam ventum est consuetudinem, vt in Feroniæ fano serui pileum acciperent, quibus idcirco caput radebatur, vt notaretur, neminem liberū fore, nisi omnia terrena, omnes curas superuacaneas, omnia denique quæ ad corporis integritatem non pertinent, abiecerit, & nudus nudum Christum sequatur. Nihil facris antiquissimorum ritibus celebratum est, in quo non veræ religionis symbola continerentur. Seruorum libertatem signum esse voluerunt eius libertatis in quam à Feronia vindicamur, cuius beneficio Tartareas flamas euadimus, ad quas peccatum nos cõdemnarat. Præsudet ergo Feronia Libertinis, id est, omnibus hominibus qui à seruitute per caritatē & Christi & suam sunt liberati. Frustra Seruius apud Latinos quæreret; cur Libertis Feronia præesse dicatur, tametsi præesse sciuerit & scripserit. Huius lucū olim exustum fuisse, fabulantur, & mox contra naturæ leges subito reuiuisse; quod nihil aliud est, quàm toram humani generis siluam flammis æternis fuisse adiudicatā; sed subito per caritatem diuinam, quæ vera Feronia est per omnia discurrens, in pristinum statum fuisse restitutam: atque idcirco ignem infernalem à Feronia dicimus defraudari, illis nimirum animis quos inde amoris vehiculo in cælestem ducit libertatem. Eleganter itaque nomen factum, vt & ad *fier-rou*, quod est celerrimus ignis cursus, & ad *fier-hou*, id est, ignem defraudo, alludat; quæ ambæ rationes eodem tendereprehenduntur. Bene itaque Virgilius:—*Viridi gaudens Feronia luco*: & multo melius quàm ipsemet intelligere quiuerit; eo quod caritas perpetuò & viridis sit, & cetera omnia viridia reddat; quod non cuius igni, sed soli cælesti & diuino conuenit ardori. Qui plura de Feronia nouisse volet, is Strabonem consulat, apud quem ritum per ignem currendi licet videre. Quemadmodum autem Feronia à *fier* dicitur, ita & Ferueo, & <sup>Ferues.</sup> inde deriuata; eo quod seruior ignis sit effectus. Nos à *fier*, *Wern* dicimus pro calido; <sup>Wern</sup> eo quod calor ab igne nascatur; qua in voce F in W transiuit. Ex eodem fonte manauit *Ferox*, quasi *fier-roich* diceretur, id est, ignis fumus; eo quod feroces igneo quodam <sup>Ferox.</sup> fumo ferri videantur. Nec aliunde dicitur *Ferum*; eo quod ignis ferissimum sit elementum. <sup>Ferua.</sup> Nos aliquando *fier* in eadem dicimus notatione pro *Fero*, licet sapius ita accipiamur, vt à *fer* pro pulcro descendat. De Puro, quod fit à *Dur*, & purgo, & purpura, antè dictum.



- Dur.** dictum. Ex D, cui vinculi facultatem dedit Plato, & **Dur**, fit **Dur**, pro eo quod ipsum perfectum ligat, atque in se deuincit. **Dur** enim idem est quod in robore & perfectione permaneo: vnde Duro Latinorum:
- Durate & vosmet rebus seruate secundis.*
- Durus.** Id est, Colligate totum vestrum robur, ne dilabatur. Hinc Durum, quod ita colligatum est, ne facile possit dissolui. Nos **Dur** etiam dicimus nimis carum; eo quod sic sit domino alligatum, vt vix ab eo distrahi possit; pro quo **Dier** etiam dicimus. Ab **Dur** præterea fit **Dur** / quod est Moueo; eo quod is qui aliud mouet, necesse est vt magnam habeat mouendi potestatem, vt pote quam non in se modò, sed in aliud etiam exerceat. Hinc
- Rus, ruris.** fortasse Rus, & rura; quod rus maximè sit mouendum, vt fructus ferat. Iam ex **Dur** fit etiam **Nat-ur**, quo significatur humidæ perfectio; quæ nihil aliud est, quàm calor agens in humidum, ea ratione, vt res generentur, crescant atque consistant. Humore enim & calore vita continetur, sicut ex eorum contrariis frigore & siccitate mors occupat, ipsius videlicet naturæ destructio. **Nat-ur** autem humidæ origo est, vnde Latinis Nascor factum. Naturæ ergo nomen, citra longiorem verborum contextum, prima statim fronte demonstrat, tum quibus rebus vita conseruetur, tum quas res mors & corruptio confecturatur; nec illa solum, sed hoc etiam quod ignis, in cuius notitiam deducimur, ex **Dur** in **Dur** progressi, vi sua humidum moueat atque perficiat. Non malè ergo quæto Meteororum libro Aristoteles naturam, quasi formam quandam essentiamque esse dixit; eò quod calore ignis humidum perficiente exoriatur atq. consistat. Cùm verò humidum materiæ loco sit in quam ignis agit, confestim de naturæ nomine intelligitur vtrumque, & res omnes naturales ex materia & forma constare, & huic deberi ipsius materiæ perfectionem: atque prius etiam illud apertum est, ipsum humorem materiam esse, ignis autem vim formandi facultatem habere. Præterea senij corruptionis mortisque ratio eadem ex voce tam clarè cognoscitur, vt quod clarissimè; cùm contraria contrarias habeant effectiones. Vide quanti intersit veram huius vocis fabricam intueri, quam qui rectè examinarit, is parum absuerit à perfecta rerum naturalium cognitione. Quis non rectius ex hac etymologia, quid Natura sit, intelligat; quàm ex ea definitione quam Aristoteles secundo Phisicorum libro tradit, Naturam esse dicens principium alicuius & causam motionis & quietis eius in quo est, & id per se, non secundum accidens. Breuissima voce, duabus tantùm syllabis constante, nomenclator totam totius naturæ naturam explicauit, in summa breuitate nihil obscurum relinquens: vbi contra Aristoteles per multas diuisiones, & eas quidem non omnes satis accuratas, per longam denique & odiosam inuestigationem, vix tandem quidquam certi concludit, & quod concludit, tanta caligine tegit & inuoluit, vt ægerrimè, quid sibi velit, vel à diligentissimo queat peruideri. Porrò à **Dur** fit Sulfur, quod nos hodie **Solfer** dicimus, à **Sol** vel **Sul** / quod est conseruo; quæ manant à Sal. Hinc **vices sulten** est carnes in muria conseruare. Sulfur itaque siue **Solfer** idem est quod conseruans ignem. Hebræi **סופר** dicentes pro sulfure nostrati item voce vtuntur, cùm **סופר** reet nihil aliud sit, quàm bona ignis promptitudo, siue id quod bene promptum est ad ignem parandum, siue potius ad verbum; bonus ignis apparatus. Quid enim ad ignem accendendum sulfure promptius & expeditius? Nihil esse, magno mortalium malo, in puluere fulmineo, aut potius tartareo, experimur. Est ergo sulfur ignis quasi sale conditus, perpetuò ad vsum promptissimus; si vox pro eo ac debet de vernaculo Cimbrorum sermone intelligatur. Littera C, ipsi **Dur** præposita, **Cur** facit, altissimi mysterij vocabulum, quo significamus, nos per **Cur** ipsi **Dur** velle adhærere. Est enim **Cur** ritus in sacris obseruandus, per quem Deo blandimur & supplicamus; cuius **Cur** notationem habere dixi, vt ipsi perfecto pressissimè vndique adhæreamus. Ritus enim facti non aliò spectant, quàm vt nos sic ad Deum rapiant, vt toti ipsi coniungamur, perinde atque lingua extremis suis dentium exortus tangit. **Cur** itaque, per vestigia retrò lectum, demonstrat quid **Cur**, siue ritus sacer, nobis præster. **Cur** enim idem est quod vehementer & valida vi traho; quod proprium est carimoniarum. Neque enim in ritibus ipsis consistendum, sed iis trahi debemus vehementissimè. Quò? Ad ipsum nempe illud perfectum & magnum, ad quod **Cur** cõtendebat, dum ex **Cur** / **Cur** dicimus. **Cur** enim quid aliud est, quàm blanda precatio, vt magna perfectio concedatur? Ad hanc itaque perfectionem validissimè carimoniis trahi debemus, si earum

si earum vſu perfrui velimus. Fruſtra enim, fruſtra omnes cærimoniæ, omnes ritus in ſacris ſollemnes & fiunt, & celebrantur, & videntur; niſi iis ad ipſum illud quod perfectum eſt, & omnia perficit, magna vi trahamur. Bone Deus, quanta breuitate nomenclator omnem cærimoniarum vſum tribus litteris incluſit: quantam ruruſus contemplationis latitudinem aperuit, dum in *Cur-He-De* voluit intelligi. In omnibus enim ritibus mens noſtra hanc orationis formulâ concipere debet, vt ipſi perfecto tantisper per *He-De* blandiatur, donec ab ipſo impetret atque conſequatur veram perfectionem. Ex *Cur* & *He* proſo & verſo vocabulis componitur *Cur-rur*/ haud ſecus atq. ex *An* & *Pa* fit *Anna*/ & e *Car* & *rac* fit *Car-rat*/ & ex *Ser* & *res* *Ser-res*. Ex *Cur-rur* ſyncope reddit *Cruc*, quo *Cruc*. ſcipio cum tranſuerſario ligno ad rectos angulos impoſito denotatur. Vnde *cruc-wijs*/ & ſyncope *trupe*/ & *CruX* Latinorum, de cuius myſterio in Hieroglyphicis plura. A *Crups*. *Cur* fit *Cur-heet*, pro eo qui cærimoniarum caput eſt, ſiue iſ penes quem rituum ſacrorum eſt imperium: à qua *Curetes* nomen ſuum traxerunt. Cum ergo apud Germanos *Curetes*. *Cureet* ſupremus ſacerdos vocaretur; factû eſt vt hæc vox in *Cureetum*, & poſt in *Curatum*, quò magis Latina videretur, euaserit. Si enim *Curatus* à *Curando* nomen ſumeret; non *Curatus*, ſed *Curator* vocaretur: niſi quis officium ſacroſanctum deriſui habens *Curatus*. diceret, *Curatos* idcirco potius quàm *Curatores* nominari, quòd magis curentur quàm curent; quod vtiſſimè in nullis verum eſſet conuicium. Abſit tamen, vt ſacrorum antiſtiti à conuicio nomen in Catholica eccleſia datû dicamus; ſed id vt veriſſimum teneamus eſt vernaculo Cimbrorum ſermone, quo *Goti* & *Franci* utebantur, *Curatos* quaſi *Curetes* dictos eſſe, E longû facillimè in *A* longum cômigret, vt ex *Phlan* *Fama*. Porro vt *De* & *De* differunt, ita *Coz* & *Cur*. *Coz* enim æternitatis circulus eſt, à quo omnia fluunt. *De* ſiue *De*. *De* eſt ampla & magna latitudo, vnde omnia fluunt, ita vt in illo æternitatis, in hoc amplæ poteſtatis omnia perficientis ratio habeatur. *Coz* itaque vocali longa, vt eſt in *Coz*, *Coz*. eorum ſignificat multitudinem & veluti rotundo circulo comprehendit, qui ritibus & cantibus ſacris ipſi *Coz* blandiuntur, quaſi *He-De* diceretur, qua ratione fit, vt hoc nomen conueniat primû ordini angelico, qui proximus ipſi *Coz* ſiue omnium origini aſſiſtit, & perpetuis blandimentis ſupplicat. Græci hinc & Latini *Chori* nomen habent, *Chorus*. quam vocem citra aſpirationem ſcripſiſſent, ſi veros eius nouiſſent natales, in quibus apertiffimè verum *Cori* officium cõtineri videmus. Si *Coz* veritas, *Coz* fiet, quo fumus *Coz*. quiuis, vt modò docui, notatur. Eſt enim *Cori* ſuauiſſimus Deo fumus. Eccleſiaſticus dixit: *Oblatio iuſti impinguat altare, & odor ſuauiſſimè eſt in conſpectu altiſſimi*. Et ſtatim poſt diluuium odoratus eſt Dominus odorem ſuauiſſimè, Nocho ſacrificio ſuo Deum propitium reddentè. *D. Paullus* odorem notiæ diuinæ ſe dicit manifeſtare, ſeq. dicit *Chriſti* odorem eſſe. Quemadmodum autem ipſe *Chriſti* odor eſt Deo; ita ipſi patri æterno bonus odor opificis angeli ſunt, & piorum hominum mentes, qui fumo comparantur; eo quòd perinde atq. fumus ex aromatatum foco gratus eſt hominibus, ita animi amoris diuini igne fumigates ſuauiſſimè Deo ſpirant odorem. Externus enim fumus mentalis ſumi teſſeram habet, & fruſtra ille citra hunc Deo offeretur. Concentus itaque Angelorum & piorum hominum eo fit, vt ſit fumus Deo altiſſimo gratus atque ſuauiſ, qui fumo externo denotatur. Ad hoc myſterium nomen Hebræum alludit, qui ex *Coz* quo fumus dicitur, *Coz* fecerunt pro ſpiritu; quandoquidem ſpiritus Deum laudantes perpetuo odore ſuo diuinas nares replent. Sapientia apud Eccleſiaſticum inter alia ſic dotes ſuas prædicat: *Sicut cinnamomum & baſamum aromatizans odorem dedi, quaſi myrrha electa dedi ſuauiſſimè odoris*, & cetera. Diuini itaque amoris ignis Deo circumſiſtens, in quo *Apollo* Deum dixit habitare, & *Seraphicum*, id eſt, ardentem angelorum ordinem conſtituens, optimum & ſuauiſſimè fumum Deo ſpirat, quem ab ipſa ſapientia, mundi totius opifice, benigna manu ſuſcepit. Poſt hunc alij & alij ordines, quibus pij homines, duce *Chriſto*, ſeſe focios addunt; & tandem ex multis coris vnus corus efficitur, qui in æterna vita æterno Deo laudes canet æternas, & ſuauiſſimè odorem citra omnem ceſſationem aſſiduo fumo exhalabit. Ad hunc corum omnis corus dirigendus, quo tandem omnis ſpiritus & omnis ſpiritualis homo Deo ſit fumus ſummæ ſuauiſſimè. Viden' quid *Coz*/ quid *Coz* ſibi velint, & quàm concinnè blandimenta cantuum & hymnorum cum ſuaui ſuffumigio coniungant; rum etiam quàm eximie doceant, fruſtra omnem cantum fieri, fruſtra omnes ſacros

sacros ritus, quibus Deo blandiri volumus, suscipi; nisi mens nostra ardens gra-  
 tum Deo spiraret odorem, & perinde atque aromatum thymiana sursum feratur.  
 Rursum conuerso ordine ex roor ad roor venimus, quo sciamus, frustra sacrificiorum  
 fieri fumos, nisi accedat he roor; id est, blanda mentis nostræ ad ipsam omnium rerum  
 originem facta oratio. Cernimus ergo & cantum, & ritum, & suffumigium, & vocabu-  
 la horum notionem exprimentia mirabili consensione inter se quadrare; quam si in  
 Coris, & suffumigiis, & ceteris ritibus diligenter expendamus, statim verum omnium  
 carimoniarum vsum intelligemus. A he etiam & he fit reur pro eligo; eo quod electio sic  
 ipsi electo blandiri videatur, vt ipsum perfectissimum, quod per he significatur, atque vt  
 sibi contingat orat. Hanc vocem alius aliter scriberet: ea tamen nobis est pronuntia-  
 tio, vt sonus quidam ex E & O, vel E & V compositus audiatur. Siue igitur reor/lite  
 reur scribas, alium sonum sentias, quam si roor vel reur pronunties; eo quod in reor sonus  
 in O definat, non in E. Latini hac diphthongo carentes, quam ne nostri quidam satis  
 obseruant, ex Eo faciunt Oe. Hinc Cœremoniarum nomen, quod nihil aliud notat,  
 quam id quod monet quid sit eligendum. Vt enim à man Moneo, sic è reor man Cœre-  
 moniæ fiunt. Explicatur itaque & hac voce verissimus cœremoniarum vsum, qui totus  
 in eo est vt monitu earum, id quod optimum est, eligamus. Quemadmodum enim  
 nomina nō sunt, nec res ipsæ, nec rerum notiones; ita nec cœremonia illud sunt quod  
 est signatum; sed nos monent dumtaxat eius quod est præ ceteris omnibus eligendum.  
 Sic Christus: *Martha, Martha, sollicita es, & turbas erga plurima: Porro vnum est  
 necessarium. Maria optimam partem elegit, que non auferetur ab ea.* Idem nobis occidi  
 putemus in omnibus ritibus & cœremoniis, easque omnes ad illud Vnum referamus,  
 quod est necessarium; quodque optimum esse maximeque eligendum, & Christus, &  
 cœremoniarum docet nomen, si ad originem vocetur. Inepti sunt hac parte Latini,  
 quia Cœremoniarum nomen à Cære opido deriuant, quasi ante illius conditorem nul-  
 li fuissent sacri ritus hac nomenclatura nuncupati. T. Liuius causam eodem refert, &  
 eam quidem L. Albino alligat, qui Romana sacra Cære eo tempore inuexerit, quo  
 vrbs à Gallis capta esset. Bis hic peccatum: semel, quod malè nomen per æ scripserint,  
 quod potius per œ scribendum fuisset, in quo facilis lapsus; rursus quod vetustissimam  
 vocem, quales pleræque sunt in sacris, tam finxerint recentem. Præterea quod de xæ  
 ps, quo Thessali pro xæps vtuntur, fabulantur; id ego & vanum opinor, & indignum  
 longa confutatione: cum hic non disputem, cur opidum vel Agilla vel Cære nomine-  
 tur; id vnum docere cōtentus, cœremonias aliunde nomen accepisse. Cur ergo & Cœre-  
 moniæ eandem rem signant; diuersa illam quidem ratione, sed eodem tamē tenden-  
 te. A tur Latini Curam & Curo retinuerunt pro sollicitudine, re vt alia à proprio signa-  
 ficato, ita eam habente comparisonem, vt nihil ipsa magis necessarium sit in sacris  
 ritibus, quos turm dixi vocari. Sollicitè enim omnia peragenda, & ne minimum qui-  
 dem Iota eorum omittendum, quæ patrum maiorumque consuetudine & institutis  
 sunt in religione sancita. Ab ea ergo sollicitudine per quam anxia, quæ in sacris Cureres  
 & Corybantes versari oportet, Latini quamuis sollicitudinem Curam vocarunt. Sed  
 quia Corybantum mentio facta, addamus & eorum nomenclaturæ interpretationem.  
 Strabo Curetas & Corybantes eosdem credidit; qui tamen, si prima lingua consula-  
 tur, non exiguo discrimine distinguuntur. Curetas cœremoniarum capita esse, & sa-  
 crorum quasi regulos, modò dictum; quos Franci pōst, & Goti Romanisantes, Curatos  
 dixerunt. Corybantes verò sacrorum custodes erant, excubantes, ne qua turba irrum-  
 peret sacros ritus impeditura; neue quid è fano suppilaretur. Cœor quid sit, modò expli-  
 catum; quæ tamen vox tempus in compositione mutauit. Qu custodio signat. Want est  
 defensor, quasi diceretur vi-hant/& hinc want/ad discrimen vant/littera in vicinam corn-  
 mutata. quamuis & alia causa dari possit ex vi-hant/quod est manus late se extendens.  
 Quando enim manus ad hominis defensionem comparatas videmus, nec alia arma,  
 qualia sunt ceteris animantibus diuersa, corpori ipsius innasce; sermonis artificii non  
 malè potuerit placere, vt defensio, quæ extrinsecus nobis accedit, vi-hant/& inde want  
 diceretur: Vnde trou-wantem satellites vocamus, qua voce fidi defensores exprimun-  
 tur. Hinc & illud est, vt want paries nominetur; eo quod & hic homini sit aduersus  
 iniurias externus defensor, tum aëris & ferarum; tum inimicorum; furum, & lacro-  
 num.

Cent.

Cœremonia.

Cura.  
Curo.Corybantes sa-  
crorum custo-  
des.Qu.  
Want.Crou-wan-  
tem.



tissimus nomenclator? Detinuerūt me paullo diutius, quàm mea ferat in his effunden-  
dis festinatio, *W* & *Su*: multo tamen plus moræ allatura, si totam eorum sobolem, pro  
eo ac mereretur, examinarem. Reuertor ergo ad *ſæ* & *Er*, quæ dixi opponi; & et quidem  
conuerſionis ratione notationem habere. Ab *Er* nos dicimus *Der*, pro eo quod longè  
à ratione aberrat. *Erſt* est dono, *vergeſ* toxicum do, quafi dicas, illud do quod longiſſi-  
mè à recta ratione recedit. Sic *Doen* est facere, *verdoen* est abſumere, perdere, occidere;  
*Gaan* ire, *vergaan* perire. *Sien* est videre, *verſien* est in videndo longè aberraffe. At qui  
in quo longè erratur, id iterum emendandum est; fit vt *Der* pro iterum ponatur, quan-  
dam prioris facti indicans compensationem, vt *verſteucken* / *vergieten* / *verhalen* / *veruallen*.  
Extra compositionem *Derer* pro rursùm dicimus. verùm quia quod iteratur, quodam-  
modo inualeſcit; placuit nomenclatori, vt *Der* in quibusdam vocibus augendi vim ha-  
beret, vt *ſtoot* trudo, *verſtoot* repello, abiicio, aſpernor. *Wul* repleo, *verwullen* omnino re-  
plere. *Wout* vinculum, *verwout* arctum vinculum, ceu dicas iterum atque iterùm ligatum:  
vnde Latinis Verbum; eo quod nullo vinculo homo arctius, quàm verbo ſuo, obligetur:  
quæ nominis cauſa vt Latinis non est nota, ita hoc tempore magnam patitur calami-  
tatem, qua verbi vinculum apud plurimos magna humani generis ignominia, & om-  
nis fidei exitio rumpi videmus, non apud plebeios modò homines, ſed apud principes  
etiam magiſtratus; quo nihil poteſt exſecrabilius cogitari: quoniam nec pax componi;  
nec pacis firmamenta inueniri poſſunt, vbi verbum, vnicum inter mortales vinculum,  
quauis occasione pro nihilo habetur, atque proculcatur. Olim mendacium inter gene-  
roſos viros tam abominandum habebatur, vt qui eius conuictus fuiſſet, capite diminui-  
tus eſſet, nec poſt honeſtorum conſortio dignus iudicaretur: quod præuidens ſermonis  
noſtri artifex, ſic teſtem vocauit, vt ei per cōuerſionem opponeret hominem omnium  
hominum abiectiſſimum. Qui enim verbis ſuis non ſtare deprehenſus eſt, is teſtimonij  
dicendi iure atque poteſtate abdicandus, atque idecirco nomine *Guit* vocandus, quod  
ex diametro veritatis teſti repugnet. *Tuig* enim Teſtis, *Guit* verò homo viliſſimus, &  
omni omnium proborum hominum conuictu indignus; quæ ſignificatiō non ſola con-  
uerſionis cauſſam habet, ſed de compositione etiam vim ſuam ſortitur. Quis enim eſt  
*Guit* alius, quàm is cui vbique dici meritò debeat, *Ga-uit* / id eſt, Excede extra. Si quis  
ergo *Tuig* & *Guit* cum verbi notatione cōferat, nã is clarè cerner, nullo inter homines  
loco eum dignum eſſe qui verbi ſui vinculum rumpit; in cuius infamia exaggerandã  
nolo multus eſſe, ne ij qui nullo loco digni ſunt, me nullo loco eſſe permittant; & eſt  
alioqui per ſuum nomen res ſatis aperta. Ex eodem *Er* ipſi *ſæ* contrario fit *Der* / pro eo  
quod iterum fit, vt corrigatur prior error. Sic *Herdoen* eſt de nouo agere ſiue facere;  
*Hergaan* de nouo aggredi. Quando autem ita in rebus mortalium comparatum eſt, vt  
communiter omnes à vera ratione aberrant, neque quiſquam poſt Adami lapſum, ci-  
tra diuinam gratiam, ſcopum veritatis attingat; placuit nomenclatori, vt *Der* hominum  
communitas vocaretur; quod ea tota ad errorem ſpiritu ſuo, per aſpirationem ſignato,  
feratur. O infauſtum nomen! ô peſſimum omen! ô tristes minas! ô exitium funeſtũ;  
Adeone tota hominum communitas contra rationem conſpirat, vt hac de nota tam  
indigna humanis mentibus, quàm ſe totas ratione ducere deberent, primus lingua fa-  
ber nomēclaturam dare voluerit, non huic vel illi, ſed toti hominum vniuerſitati? Pro-  
fectò ita eſt: nullus eſt mortalium, vno Chriſto excepto, qui non erret ab vtero, atque  
rectæ rationi aduerſetur, quem non conceperit in peccatis mater; vt *Psalmiſta* canit  
*Dominus de celo proſpexit ſuper filios hominum, ut videat, ſi intollgens eſt aut inquirens*  
*Deum: Omnes declinauerunt, ſimul inutiles facti ſunt; non eſt qui faciat bonum, non eſt*  
*uſque ad vnum.* Ceterum quamuis ſinguli peccent, ita vt iuſtus etiam ſepties in die  
cadat; tamen nuſquam inſanus hominum error; & excors effronsque dementia magis  
eluceſcit, quàm in tota aliqua ciuitate. Sic *Horatius* cecinit: *Quæſtibus illis oſibus omnibus*  
*O ciues, ciues, querenda pecunia primum,* *ſunt enim iniquiſſimi homines, qui in omni*  
*Virtus poſt nummos: hæc Ianus ſummus ab imo* *ſunt enim iniquiſſimi homines, qui in omni*  
*Perdacet, hæc recinunt pueri dictata ſeneſq.* *ſunt enim iniquiſſimi homines, qui in omni*  
Commemorant *Diogenem*, ipſius *Alexandri* magni teſtificatione, ſoli *Alexandro* ſec-  
cundum, quodam die maximæ hominum multitudini exeunti magna vi obuiam iuſu-  
ſe; totis viribus contra nitentem; atque dum rogaretur, quid ageret, quid fruſtra labo-  
raret,

Mendacij ab-  
ominatio.

Tuig.  
Guit.

Der.

Hominiũ cõ-  
munitas tota  
ad errorem  
fertur.

raret; respondisse, non aliud se tanto molimento agere, quàm ut vbique hominum multitudini aduersari videretur: quippe qui sciret, vulgus numquam rectum iter tenere. Timotheus, si rectè eorum quæ Ælianus scripsit, memini; discipulum quendam suum non ob aliud, quàm quòd ei canenti totus populus applausisset, verberauit, dicens, fieri non posse, quin in aliquo errasset, dum vniuerso vulgò placeret. Vide itaque quid illi agant, qui omnia sua studia, omnes suas curas, omnes labores eò conferunt, ut se populo probare possint. Equidem non alia ratione Beccesfelana mea cara habeo, quàm quòd ea videam ab hominum vulgo minimè laudari; adeòque ea de caussa hoc nomen magis placuit, quod Aristophani, cum ambitioso publici Græcorum applausus & popularis auræ captatori, tum Socratis præceptoris mei inimico, inter ludibria habitum fuisset. Gaudeo interim in tot myriadibus duos mihi familiariter cognitos esse, Læuinum Torrentium, Archidiaconum Brabantæ; & Taium dominum Goicanum, singulare Bruxellarum decus; qui abortum illum meum ita laudarint, ut vel sexcentesima pars tam honestæ testificationis ingens præmium totius mei laboris queat iudicari, ab eo præfertim, qui quales, quanti que illi viri haberi debeant, quantò que in sapientia studiis progressus fecerint, non sit ignarus. Trita est multorum laudibus illius sententia, qui vnius sapientissimi auditoris præsentiam pluris fecit, quàm magnæ multitudinis applausum. Scio equidem & alios esse nonnullos, quibus meæ extemporaneæ nugæ non displicuerunt: sed Torrentius & Taius ut primi fuerunt censes, ita & insignis eruditionis & acris iudicij merito apud me plurimi fiunt. Sed nunc ad *her*, quod mirabili artificio sic est factum, ut confestim nobis indicet hominum vulgus perpetuò anhelare ad deteriora, aduersam rectæ rationi viam toto spiritu totisque viribus semper tenendo. Maçte igitur, anime mi, audacia tua sedulo perge in his quæ totus populus ridet meditandis, quando ducem eum sequeris, qui primus mortalium incomparabili sapientia aptissimas rebus posuit nomenclaturas. Ab *her* non pauca deriuantur. *Her-baen* publica via est: *Her-tog* dux communitatis. Vsurpatur item pro exercitu; quòd *Herbaen* is republicam debeat tueri, quo significatu *herzog* exercitus dux esset. Nescio certè an *Herzog* communitatis dux esse mereatur, qui exercitum ducere cum laude non possit. Sed ipsi viderint, qui sic vocantur. *Herba* apud Latinos communem vtilitatem, siue eam quæ omnibus ex æquo proposita est animalibus, designat nutrimenti medicinæque commoditatem, ceu *her-bat* diceretur; quo nomine nescio an quicquam queat conuenientius inueniri. *Her-alt* publicus senator, siue is qui communiter apud omnes est venerandus; vel, si placet, exercitus senator: quo nomine is vocatur, quem Latini dixerunt caduceatorem; cui cum nemo, Catonis iudicio, nocere debeat, optimè nomen datum est à senio, quod communiter omnibus est venerandum. Verùm & alteram caussam adde, quam inde duxit nomenclator, quòd monitos omnes vellet, eum mittere oportere caduceatorem, qui per longam ætatem plurimamque multarum rerum experientiam optimè nosset, qui cum hostibus sermo prudenter esset instituendus. Homerus, ut ostenderet in nuntiis perferendis & legationibus nihil iuuenili temeritate esse commutandum, aut de suo addendum, eadem ferè verba iis dat qui mittunt, & iis qui mandata, quòd iubentur, perferunt. Latini in bellis indicendis fœcialibus utebantur, quos cur ita vocarint, non memini legisse. Equidem boni ominis nomen agnosco, quo in hoc officij genere nullum posset vel faustius, vel aptius inueniri. Nos vulgo dicimus, *Tis eenen goien voegal* siue *foegal*/ quo notamus, quempiam esse virum talem, ut omnia in meliorem partem transferat & pacificè componat. A *foegal* igitur Cimbrico vocabulo fœcialis nomen apud Latinos remansit, media littera in tenuem mutata, & iota adiecto, quod hac de caussa per diphthongum pronuntiandum. Ex hac interpretatione illius legis æquitas intelligetur, quæ sic apud Ciceronem dicitur lata: fœciales oratores, iudices fœderum, pacis, belli, induciarum sunt. Apud eundem est, belli æquitatem sanctissimè fœciali populi Romani iure perscriptam esse; quod nostrates ex ipso *foeg-al* vocabulo clarissimè perspicere possunt, quo tantam æquitatis excellentiam vocamus, ut apud hominum vulgus nihil rectum probans *foegal* ferè pro ludibrio aut conuicio dicatur. Pessimus certè præmonstrator ad omnia in meliorem partem interpretandum, est iuuenilis ardor; ita ut rectissimè nomenclator noster monuerit, oratores eos ad hostes mittendos esse, qui per ætatem minus calor, minusque biliosi humoris

*Ius Heraldicum* reliquum haberent. Ex hac voce *heralt*, ius Heraldicum dicitur, quod Ciceroni ius fœcialis vocatur, quo non solum fœderum faciendorum caduceoque utendi, sed insignium etiam, siue armorum, ut ferè appellamus, decernendorum potestas continetur. Sed video mihi obiici posse, ab iis qui Latina à nostris deriuari inuiri admittunt; fœcialis non à *fœg-al*/sed à fœderibus icendis fœcialis, & inde fœcialis fuisse nominatum: quod quidem lubenter faterer, si analogia recta videretur; & alioqui ne sic quidem effugerit, quisquis hoc opposuerit, quin partem vocis nostratam esse confiteri cogatur. Fœdus enim quasi fides dici, ut Varroni placuit Ennioque, scriptoræ profus aduerfatur: & quamuis Cicero fidem dici putet, quod dicta fiant; ego tamen altius

*Fides.*

*Widen siue Widen.*

*Dius Fidius quare dicitur Iupiter.*

originem examino: à *widen*/ quod idem est quod *wien*/ & Latinis consecro, vocem deriuo. Fides enim ut dicta omnia consecrat & sancit, siue sancta reddit, ita & ipsa perpetuò sacrosancta est habenda; quam qui violat, sacrilegus est iudicandus. Quanto significantius, quanto efficacius, quanto luculentius, quam Cicero, hac via & ratione interpretationis nomenclator nos adhortatur, dictis standum esse, non ob id tantum id faciendum dicens, quia faciendum sit quod verbis est conceptum, sed quoniam verba sic hominem obligent, ut si horum vinculum soluat, non contra hominem solum peccarit, sed contra Deum etiam, cui fides est consecrata: Hinc ipse Iupiter Dius fidius dictus est, quod ipsi fides ita sacra sit, ut qui eam non seruet, is Iouem ultorem sit experturus. Idem enim est dius, quod Iupiter; cum id quod alij sub dio, Horatius dixerit sub Ioue frigido. Iouem autem fidei præesse, T. Liuius declarat in fœdere Romanorum & Albanorum describendo, ubi post alia sic habet: Si prior deflexit publico consilio, dolo malo, tu illo die, Iupiter, populum Rom. sic ferito, ut ego hunc porcum hodie feriam; tantoque magis ferito, quanto magis potes pollesque. Id ubi dixit, porcum saxo silice percussit. Virgilius eadem de re sic cantat:

*Stabant, & cæsa iungebant fœdera porca.*

Quintilianus cum maiestate quadam feminam porcã à poëta poni credit, quod ex Seruio intelligitur, quia auctor est, si porco mare litatum non esset, succidaneam hostiam feminam dari, at si femina non litasset, succidaneam victimam non adhiberi. Quamobrem sic Virgilium audio, ut dixisse videatur, fœdus inter Albanos & Romanos ultimum & supremum fuisse, quo violato, nulla succidanea hostia rem Albanam feruare posset. A *widen* ergo, quod est consecrare, fides vocata; & illa quidem consecrata, non alicui minorum gentium numini, sed ipsi Ioui, supremo omnium regi, ideoque merito Sancta nominata: quod Christianis bene considerandum, qui sciunt, eam fidem, quæ per excellentiam præ cæteris omnibus fidei nomen meretur, non solum Deo consecratam esse, sed etiam ipsos, in quibus est, efficere sanctos. Qui ergo Cimbri cum nomen fidei alio nomine uolet interpretari, is sanctionem poterit vocare. Ridendus Seruius, qui fœdus à porco fœdè cælo crediderit nominari; quasi uerò nulla conuentio, nulla pactio citra victimam iniri posset. Fœdum in nota significatione à *foi* dicitur, quo res quæpiam reiicienda abominandaque notatur. Vnde *verfoien* cum augente particula idem est quod abominari siue execrari: à qua origine si fœdus petatur, non à *porca* fœdè cæsa dicitur; sed ab execratione, qua ij qui pactum inibant, sese, nisi dictis steterint, deuouebant. Quia igitur sese execrabant, quod nos *foiden* diceremus, vel *verfoiden*/ fœdus nomen accepit; quo fit ut non quoduis pactum fœdus sit dicendum, sed illud, quod ad illam formulam concipitur, ut ij qui illud incunt, sese diris deuouent, nisi dictis manserint. Ab eadem itaque radice & fœdum, & fœdera nomina traxerunt: tamen si necesse non sit, ut in fœdere iungendo porcus fœdè cædatur. Non irascatur ergo fœcialis populi Romani; si nomen ipsi à maioribus suis Cimbris deducam; cum & ipsa fœdera, & ipsa adeò fides, fœderum anima, ab eadem gente nominata sua acceperint: immò gratias potius agat Heralto, cuius occasione nominis sui habuit interpretationem. Et nunc quidem de Heralto satis, qui ut à senio nuncupatur, ita eius dignitas non solum consenuit hoc tempore, sed etiam profus decrepita est; mox futura silicernium, nisi prisca fides è cælo ad homines, quos reliquit, rursum descendat. Ex *her* & *man* vocali longa, fit *Her-man*/ pro publico monitore; qua de voce Græcis *Ἡρμης* pro Mercurio, cuius officium est, omnes officij sui reddere certiores. Huic sermone ob id sacrum esse dicunt, quod sermo publicus monitor sit eorum quæ quisque sentit

*German. Hermes Mercurius.*

sentit & cogitat; vnde ἐρμηνεύω idem est quod interpretor, siue mentis cogitata denuntio. Hinc Hermathena interpretationem sapientiae supremæ copulat, quo coniugio nihil potest beatius ab iis optari, qui discendi causa vel scholas adeunt, vel mutos magistros consulunt. Quando autem hoc Hermathenæ numen nemini mortalium largiore copiae cornu omnes dotes suas effudit, quam nostri sermonis auctori, meritò libri, quibus artificium vocabulorum exponitur, huic consecrantur. Ab Hæc item Hercules nomen duxit, quo communis totius mundi orchys & masculum robur denotatur; qui quis alius, quam Christus, æterna æterni patris virtus. Ab eadem Heros is vocatur, qui caput est communitatis, quasi Hæc-hoot/quo nomine claros viros dignamur, quod capita sint rerum publicarum: quorum animos, post mortem, vrbibus gentique suæ præsidere, quidam crediderunt. Quæ de Heroibus alij scribunt, ceteris etymologiae scriptorum nugis annumerentur.

Hermathena.

Hercules unde dicitur.

Heros.

Ζεὺς προΐδης, inquit ille, ποίησε δίκαιοτερον καὶ ἀρεῖον  
 Ἀνδρῶν ἠρώων θεῶν γένος οἱ καλέονται  
 Ἡμίθεοι.

Rectissime diuinum hominum genus Heroas dixit; eo quod omnis suprema reip. gubernandæ potestas à Deo proficiscatur; sintque principes non solum populi & communitatis totius capita, sed etiam semidei quidam, quibus nimirum, vti Diis, & honor & obedientia debetur, ipso Christo, & D. Paulo sic fieri oportere demonstrare. Hæc vera est Heroici nominis & dignitas & interpretatio: à qua, vt à tota fermè reliqua Theologiae priscae veritate, vana superstitio & foeda idolomania longissimè poëtarum ingenia distraxit.

Hæc de ipsius Hæc sobole satis sunt, in qua voce nostrates E breue pronuntiant, quod non mirum est Græcos non seruasse in ἥρωες & ἠρακλῆς, cum infinita alia multo magis vel corruperint vel confuderint. At si Hæc dicamus, vocali longa, vox ab Hæc ducetur, quod ab Hæc contrario ipsi Hæc longissimè distat, quamuis parum distare videatur; & quamuis longè distet, tamen frequenter ex Hæc in Hæc homines procliui admodum precipitio labuntur. Hæc vnionem firmam & legitimum notat coniugium, ex iis quæ de vocalis E in nominum compositione vsu dixi, liquebit: cui si R addas, litteram fluxus indicem; quid aliud significabis, quam id quod è legitima vnione manat? Omnibus perspicuum, vculam hanc pro honore vsurpari, re inter externa bona longè summa, & plurimorum totius vitæ suprema felicitate, vt diligenter est ab Aristotele in Ethicis annotatum. Propter honorem enim diuitiæ maximis & corporis & animi laboribus quaruntur: propter honorem potestas & magistratus ambiuntur: propter honorem omnia bellorum discrimina, omnes militares adeuntur & feruntur ærumnæ. Sed an hi veri sint honores, an in sola hominum opinione consistat, Cimbricum honoris nomen extra omnem controuersiam ponet; quod solum illum honorem verum honorem esse definit, qui ex legitimo coniugio hominibus affertur. Quod verò coniugium, quæ copula, quæ vnio honorem nobis conciliat? Num fortè matrimonium? Minimè gentium; cum id frequenter ingentem adferat infamiam, tantum abest, vt in eo solo perpetuum honoris & gloriæ fontem collocare possimus. Quod igitur coniugium? Illud nempe, quod est inter Dei filium & Ecclesiam, vnicam Christi sponfam, contractum. Cum enim homo ex primo peccato abominabilis factus sit, nedum capite diminutus; nullam honoris in se reliquã habet occasionem. Antè, cum opifici suo adhuc esset coniunctus, tantum honoris habebat, quantum ei ex vnione, qua ex Deo pendebat, splendoris & gloriæ affundebatur: quod diuinus Odarum scriptor sic expressit, *Minuisti eum paullo minus ab angelis, gloria & honore coronasti eum, & constituisti eum super opera manuum tuarum.* Sed cum copulam hanc culpa sua violasset & soluisset; adeò nihil honoris ipsi remansit, vt etiam panno mensibus muliebribus infecto scædior euaserit. Hoc idem Psalmista sic diceret, *Homo cum in honore esset, non intellexit; comparatus est iumentis insipientibus, & similis factus est illis.* Soli Deo honorem & gloriam esse, gentium doctor tradit, à quo primo fonte omnis honor emanet necesse est. Quamobrem nisi Christo in ipsa ecclesia sponfa sua coniungamur, nullus ad nos honor defluet; quod vocabulum nostras duabus litteris, vt breuissimè, ita luculentissimè declarat. Cum igitur per adulterium & fornicationem humanum genus legitimum coniugium violaf-

Hæc.  
Hæc.Hæc vnio  
quæ.Coniugium  
honorem  
concilians.



fer, simul in maximum dedecus & summam ignominiam est prolapsus, & omnem sibi viam ad sponsum zelotypum redeundi præclusit. At misericordia immensa ex infinito bonitatis abyſſo emanans tanto amore sponſum accendit, vt ipſe morte ſua, & morte quidem fædiſſima, ſolisque ſeruorum ſcleribus puniendis deſtinata, turpitudinem noſtram expiarit, & rursus plus honoris incomparabili ſua gratia largitus eſt, quàm ante diuortium haberemus. Hic eſt honor ille quem ſponſæ ſuæ abiectiſſimæ, & toti fordibus & cœno vitiorum obſitæ in cruce afflauit, dum ſpiritum ſuum redderet ſupremum. Hæc venuſtas illa qua nos Veneris die, & ad vltimum horæ Veneris momentum, ipſa vera & alma Venus decorauit. Hoc fuit tempus illud quo denſam caliginem & nubem nullum lumen admittentem, qua ſepti, tamquam obſcuro carcere, eramus, Sol iuſtitie diſcuſſit. Iuuat hæc elegantiffimis Mantuani verbis expolire, Deus & homo ſponſus noſter in cruce pendens dixit, *In manus tuas Domine commendo ſpiritum meum.*

*Vix ea fatuus erat, cum circumfuſa repente  
Scindit ſe nubes, & in aethera purgat apertum.  
Reſtitit Adamus, claraq; in luce refulſit  
Os humeroſq; Deo ſimilis. Namque ipſa decoram  
Caſariam nato genitrix lumeng; iuuentæ  
Purpureum, & lætos oculis aſſarat honores.*

En Adame, diſcuſſam iuſtitie radiis nubem, quam nemo mortalium poterat penetrare. En redditam iuuentam, & te renatum, ſingulari & vnico omnium ſæculorum Veneris genitricis tuæ fauore. En nos omnes rursus Deo ſimiles. En honores quos alma Venus natis tuis aſſat.

*Grates perſolucere dignas  
Non opis eſt noſtræ: qua te tam læta tulerunt  
Sæcula, qui tanti talem genuere parentes.  
In freta dum fluuij current, dum montibus vmbra  
Luſtrabunt connexa, polus dum ſidera paſcet,  
Semper honos, nomenq; tuum, laudesq; manebunt.*

Videte igitur, ô mortales, nihil nobis honoris à nobis ipſis eſſe: externus eſt omnis honor, & non ſic tantum externus, vt Ariſtoteles putauit, vt nimirum ab hominibus homini tributus intelligatur; ſed ſic prorsus externus, vt & aliunde adueniat, & nullam in nobis habeat ſui occaſionem: ita vt non noſtris meritis, non vllis præclaris noſtris virtutibus, ſed totus, quantus quantus eſt, ſoli Chriſto debeat, cui ſit honor & gloria in ſæcula ſæculorum. L'cripateticus honorem externum ille quidem bonum eſſe agnouit, ſed putauit virtutis humanæ præmium; hoc interim veriffimè dicēs, honore ſolum bonum dignum eſſe, ſi ſolum Deum bonum eſſe, nec quidquam boni de ſuo mortales habere, cognouiſſet. *Mihi abſit gloriari*, inquit ille, *niſi in cruce Domini noſtri Ieſu Chriſti.* Hic enim ſolus honor noſter, hæc ſola noſtra gloria, quam Chriſtus alma Venus ſponſæ ſuæ aſſat. Nullæ naturæ noſtræ dotes, nulla fortunæ bona honore digna ſunt: quidquid honore dignum, id totum ex aſſe vni ſoli Chriſto acceptum ferendum. Nemo itaque, quantumuis contendat, quantumuis currat, honoris brauium conſequatur, niſi illud Chriſtus aſſat. Et quibus aſſat ſpiritu ſuo diuino hunc honorem? Illis ſolis quos ſibi legitimo coniugio deuinxit. Ille ſibi copulat quos vult; ille ſponſam eligit, dotem perſoluit, honores denique omnes largitur. Totum gratuitum eſt, totum coniugium & coniugij honores ipſi ſoli debentur. Quid ergo ſpei, vt ad hunc honorem adſpiremus, cuius nullam ex nobis occaſionem reperimus? Id nomenclatoris induſtria, vti cetera omnia, demonſtrat clariffimè. dum vocem *Et* ſic facit, vt ſi conuertatur, oſtendat coniugium, vnde honor dimanat, omnibus volentibus paratum eſſe. **Rec.** Nam ſi *Et* retrorſum legas, *Et* videbis, quod paratum, & id quod in promptu eſt, notat; à *Et* quo ratio notatur, deriuatur, quæ omnia parat & expedit. Quid vltra quæriſ? paratum eſt coniugium: accede modò, & agnoſce tantum te nihil pulcri ex te habere, ſed & coniugium & honores inde ſecuturos prorsus tibi in promptu eſſe, modò petas. *Perſe, & dabitur vobis; pulſate, & aperietur.* Quid quod ipſemet ſponſus flagrantiffimo amore accenſus nos ambit, nos ad ſe vocat. *Venite omnes qui laboratis & onerati eſtis.*

estis, & ego reficiam vos. Venite igitur vocati, venite, paratus Christus est ad nos sibi sociandos, paratus ad nos honorandos; & non vulgari honore, sed illo quo Rex eam honorat, quam legitimo sibi matrimonio iungit, & regni sui diademate coronat. Audiuius modo nomenclatorem demonstrantem, omnem honorem e legitimo connubio promanare; & cuius hoc connubium & hunc honorem paratum esse, & in medio constitutum, ut qui sponsum vocantem non recuset, arripere possit felicissimam conditionem. Audiamus eadem de re D. Paullum; ut perspici queat, an uterque ex eodem spiritu verba sua depromat. *Mulieres*, inquit ad Ephesios scribens, *viris suis subdita sint, sicut Domino; quoniam vir caput est mulieris, sicut Christus caput est Ecclesia: ipse saluator corporis eius. Sed sicut Ecclesia subiecta est Christo; ita & mulieres viris suis in omnibus. Viri diligite uxores vestras, sicut & Christus dilexit Ecclesiam, & seipsum tradidit pro ea, ut illam sanctificaret, mundans eam lauacro aqua in verbo, ut exhiberet ipse sibi gloriosam Ecclesiam, non habentem maculam, aut rugam, aut aliquid huiusmodi, sed ut sit sancta & immaculata.* Idem paullo post, ne prolixior fiam, si omnia recitem: *Sacramentum hoc magnum est. Ego autem dico in Christo & Ecclesia.* Videmus hic D. Paullum post multas comparationes matrimonij cum eo coniugio quod Christo est cum sua Ecclesia, tandem hoc epiphonema addidisse: magnum sacramentum, magnum mysterium esse in Christi & Ecclesiae coniugio; qua in re totus cum sermonis nostri artifice consentit, qui, ut matrimonium sacrum signum esset eius coniugij quo Christus Ecclesiam suam sibi iungit; vocem legitimi connubij sic fecit, ut nisi vnus cum vna vnio esset, non posset *Et, &c.* id est, legitima & firma vnio vocari. & quod dictum est, duos esse in carne vna, id nomenclator auribus ostendit, dum ex duabus breuibus litteris eiusdem soni vnā litteram longam pro legitimo coniugio fecit. Quid enim aliud est *Et*, quam duo temporum spatia in vnum tempus longum contracta, & ea quidem in eodem sono, ut notaretur, e duobus vnum fieri, dum legitima matrimonij copula inicitur. Plumbeus sit oportet, qui hic non admirabitur summum in minima vocula & vna vocali artificium, dum simul vnio, simul vnionis firmitas, simul duorum corporum in vnā carnem coeuntium vnitas, vna vocali designantur. quæ omnia dum Christo & Ecclesiae applicantur, immane est, quanto fiant illustriora. Quid, obsecro, vnionem Christi & sponsæ suæ aptius queat signare; quam ipsa vnitas, per eam vocalem significata quæ duos breues sonos in vnum commiscet, & firma linguæ depressione ad inferius palatum & dentium radices, denotat vitæ humanæ fundamentum esse, ut cum origine omnis firmitatis nos coniungamus & vniamus. Ex hoc itaque coniugio, legitimo ritu contracto, *Et* emanat, id est, honor, Rho elemento fluxum conuenientissimo sono denotante: quæ vox conuersa nuncium adferat, quo nullus mortalibus accidere lætior potest. Quid enim lætius, quam nobis dici, tam diuinum honorem, quo nullus maior, atque aded qui solus & vnicus honor est mortalium, omnibus ex æquo paratum esse? Non spectari formam, non diuitias, nō genus, non patronos, non clientes, non facundiam, non aliud quidquam quod commendare possit. Omnibus paratum esse citra discrimen. Accurrant pauperes, claudi, turpes, blæsi, quales quales tandem, scabiosi, vlceribus scædi, toti denique tabo obstiti, & putrescentes, atque foetentes; omnibus æquæ nuptiæ paratæ, omnibus idem honos exhibendus. Vide quàm immensis spatiis hic honor diffideat ab honoribus illis, qui quamuis veri honores non sint, pro summis tamen honoribus habentur. Num hi parati sunt & expositi omnibus, perinde atque ille? Scilicet. Paucis conferuntur, & id quidem non vltro, aut gratis, ut ille; sed ingentibus laboribus, nocte dieque corpus & animum affligentibus; summis molestiis, maximis difficultatibus, longissimo temporis dispendio, intolerabili patientia sunt emendi: & quamuis hoc tam incomparabile pretium offeras, omniaque præstes quæ humanis viribus fieri possunt; non tamen cerrus es, an sis consecuturus quod tanti licitaris: an potius, quod frequentissime accidere solet, atque quotidianum est spectaculum, omni impensa curarum, & laborum immanium pretio adnumerato, tantumdenique sis accepturus, ac si nihil prorsus egisses. Contemptis ergo falsis his honoribus, velut fucatis scortis, magno emendis, ad verum honorem properemus, qui omnibus paratus ex æquo, neminem vnquam mortaliū scellit. Nihil ergo dices in hac vita honorandum. Nihil sanè, quod quidem nostrum sit, & penitus humanum. At quantum in vnaquaque re, qualis qualis ea & quanta quanta, diuinæ

Honoris dis-  
pensatio ve-  
ra.

ἕρως.  
ἕρως.  
ἕρως.  
Erigone.

Ver.  
βῆρ.

weer.

Beer.

Herus.

Osiris.

gratiz inuenitur, tantum in ea honorandum, cetera negligenda, & pro nihilo ducenda. Hoc modo magistratus honorandus, quia à Deo datur, tamen si improbus, iniquus, & tyrannicus. Sic Christus ipse Pilato dixit: *Non haberes in me potestatem ullam, nisi tibi data esset desuper.* Eadem ratione sanctos viros honoramus, non ipsos vt creaturas, aut diuites, aut potentes; sed quatenus gratia Dei in ipsis est honore digna. Et hæc vera est omnis honoris dispensatio, vt sicut ab vno Deo omnis honor deriuatur in eos quos sibi coniugio deuinxit; ira ad vnum Deum honor omnis referatur, & ne minima quidem pars eius humanis rebus communicetur. Porro vt vox *er* propriè & primò sic vsurpanda; tamen vt ciuili etiam honori nomen tribuatur per analogiam sic loquimur, vt nomen hoc Cimbricum applicemus ei potissimum honori, qui ab vno profluit, quod solum verum, & pulcrum, & bonum. Quicquid igitur bonum, & pulcrum, & verum ex ipsius vnus participatione; id honorandum dicemus. Vel quemadmodum in verò Christianorum honore dictum, illum solum honorem ciuilem dicemus, qui ex aliqua cum ipso vno copula effluit. Coniungimur autem ipsi vni per rectam rationem, quam vt quisque præstantissimam habebit, ita erit maximis honoribus dignus. Hinc perspicuum, solam virtutem honorandam, ceteris nihil gloriæ & honoris tribuendum; atque hoc limite totum honoris regnum concludemus. Quamobrem vt verus Christianorum honor cuius paratus; ita ciuili etiam honor, is inquam, qui veram primi honoris imaginem tuetur, cuius expositus est. Nam licet non omnibus sint diuitiæ, non omnibus generosi natales, non omnibus potentia, omnibus tamen honor tam paratus est & in promptu, quàm cuius est expeditum, vt virtutem sequatur, vitia declinet, quod nemini mortalium, modò mentis compos sit, Deus negauit. Honoremus nunc diuinam in nomenclatore nostro gratiam, cui magnus ille Ecclesiæ sponfus tantam ingenij dexteritatem dedit, vt nomen honori dederit illud, quo, licet breuissimè, pretiosissimi mysteriorum thesauri comprehenduntur, quos explicare vix multis libris vel ipse Cicero posset, tantum abest vt nos id temerario ausu velimus attentare. Satis esto, nos fores ipsius fani, ceu Mercurium quendam indicasse, in cuius adytis hæc gazæ delitescunt. Quamuis autem *er* non tantum vt nomen, sed etiam vt verbum vsurpetur; dicimus tamen nonnumquam *er* do / pro honorem exhibeo; quam vocem Hebræi videntur peruertisse in *er* er; Græci ex *ge* *er* id est, exhibeo honorem, videntur *ἕρα* accepisse. Græcis item *Ver*, *ἕρ* vocatur, quod deinde in *ἕρα* soluitur; quod ex nostro sermone ducit originem, quia nimirum tempus vernum totius anni honor videatur. Hinc *ἕρα* *ἕρα* quæ *Ver* parit omnium seculorum, virgo videlicet pariens Christum, honorem, vt dicitur, totius generis humani. *Ver* inde Latinis venisse facillè credidissimè, solius *Digamma* accessione, nisi apud Iones *βῆρ* vocari Varro annotasset, quod à *weer* nostro descendere videtur, quo temperiem aëris indicamus, à *ber* siue *bar* / quod est parere & producere, eo quòd varia aëris temperies varia producat, quod pro prima parte anni, qua noctes diebus fiunt breuiores, per excellentiam dicitur: quoniam ea plurima pariat, & in lucem proferat: quam non malè *ber* / Iones nuncupabant. Iam quia temperies aëris semper redeat, *weer* pro iterum siue rursus vsurpatur. Est & alia etymologia in *weer* / quæ primam litteram non ex vicino *Bera*, quod est in *bar* / sed ex origine sua petiuit. Congeruntur enim plures causæ ad vnus nominis structuram. Quia igitur suavis veris temperies non solum ad pariendum, sed etiam ad custodiendum quæ parta sunt idonea est; nomen *weer* ita factum, vt à *weer* fieri videatur, quo custodite signamus. Adde Arietem etiam, primum Veris signum, *weer* vocari, à *war* verbo, quod significat defendo; eo quòd hic se toto capite defendat, symbolum ob id gerens humanæ defensionis, non eius quæ manibus fit, sed alterius, quæ in capitis & cerebri viribus consistit. Sed hæc alterius loci. Quòd si ipsi *er* *H* præponamus, eum notabimus, cui honor est aspiratus de ipsius litteræ natura; quamquam *he* & *er* coniuncta altum honorem exprimunt: quæ ratio eodem tendit; quia is cui honos afflatur, honore exalteretur. Latini ab *beer* Herum fecerunt; quo nomine quid dicant, parum intelligunt. Certè Herus de origine sua longo tempore pronuntianum fuisse, atque pro eo ponendum, quem honorandum putamus. Primum itaque illi nomen hoc tribuendum, cui honor debetur omnis, qui est Dominus noster Iesus Christus. Hinc nos *ous* *Beer* dicimus, pro Deo, quasi Latinus diceret, noster Herus. Ex *ous* *Beer* *Osiris* fecerunt Ægyptij, vnde, quis *Osiris*

Osiris fit, clarum euadit. Græci *Ἥραν* Deam honoribus præsentem vocant, quam Iu- Hera. *Ἥρα*.  
Iuno.  
nonem dixerunt Latini, quasi *sum-hoo*/ id est, caput fauoris. Bene sanè caput fauoris, cum inter omnia externa bona, honore nihil sit excellius aut præstantius. Latini non in Herus tantum, sed in Hera etiam vocalem corripunt, contra originis rationem, peccato non infrequenti. Sic Ennius à Cicerone laudatus, *Vosne velit, an me regnare Hera quidne ferat fors Virtute experiamur.* Cum Iuno regnorum præles sit, non dubito, quin poëta eam hic Heram vocarit, Iouem, si res ita tulisset, Herum vocaturus; à quo omnis honor profuit, & in quem omnis honor referendus. Honorabile certè nomen, & magnificum, quod à Budæo etiam video regi suo attributum, crebriòque repetitum, dum cum ipso de philologia suauiter *φιλολογεῖ*, siue philologizat, vt ad colloquij titulum alludam; quem crediderim à Germanorum quopiam, in quorum ore vox hæc assidue versatur, etymologiam intellexisse, atque ob id lubenter ea vsum esse in rege appellando. Domini nomen longè aliud notat, nec vilo modo ad Heri dignitatem aspirat. Sicut apud Cimbros non vna capitis est nomenclatura, ita non vna ipsius domus. Angli Domus varia  
nomenclatu-  
ra apud Cim-  
bros.  
Dom.  
Huis.  
Hu.  
Heim.  
Et.  
*hōm* dicunt, nos *hūis*/ vt utrumque tamen ab *hū*: illud quidem ab *hū* & *om*/ id est, vndique custodiens, & defendens circum circa; hoc ab *hū-is*/ quo significatur custodiam esse atque tutelam. Vtroque certè vocabulo vsum ipsius domus egregiè explicatur. *Heim* aliam signat notionem, ab *ri* & *om* cum adspiratione, qua intelligimus domicilium vndique separatum ab aliis & solitarium. Et solitarium, cui præposita adspiratio, & *M* adiectum facit *heim*: quod si vt verbum vsurpetur, est idem quod circum sepire, & rem propriam & solitariam sibi reddere: vbi aspiratio laborem siue actionem, *M* retractionem, qua res in se solam refertur, designat. Quamobrem *heim* pro domo solitaria, quales solent esse Germanorum, Tacito teste, ponetur. Iam *het hōm* cum articulo contractum, & capite truncatum, more nostro, facit *thōm*/ & lenitatis causa, media littera posita pro aspirata, *dom*/ qua voce nostrates per excellentiam pro domo Episcopi & Canonorum Dom.  
vna circa templum habitantium vtuntur; ad eam nimirum formam, qua Episcopus pro summo Sacerdote, & pastor pro concionatore vsurpatur. Græci olim pro præcipua templi parte *dom* dixisse credentur, ab ep qui sciat, *ἑρὸδομον* templi partem vocari, quæ est ante sedem ipsius numinis: *ἑρὸδομον* alteram partem, quæ post eandem cellam est, vt Varro prodidit. Non mirum itaque nec nouum, *dom* pro primario templo nobis hætenus in vsum esse: quæ vox tam est antiqua, quàm Curetum, & Cori; nec minus quàm hæc nostras. Nunc Latinorum Domus, & *δομα* Græcorum: vbi rursus aliud tem- Domus.  
δομα.  
pus apud Latinos, aliud apud Græcos videtur. quod addo, quo frequentia tandem eiusmodi leuium variationum omnem tollat scrupulum & hæitationem in originibus quærendis. Nunc ergo *dom*-men siue *dom*-mūn is erit, qui domum ducit siue gubernat; ita vt idem sit Dominus, quod domus alicuius rector & gubernator. vbi cernas, nihil tyrannicum, nihil ab humanitate alienum hac voce signari, tamen tandem, dum serui crudelius à dominis tractari cœpissent, ex libidine magis, quàm recta domus gubernandæ ratione, sæuentibus, factum est, vt Domini nomen inuisum redderetur, quasi nemo Dominum agnosceret, nisi eius seruus esset: cum tamen liberi omnes æquè atque serui dominorum ductum sequi debeant. Ignobilis profectò est, & longissimo intervallo nomen Domini ab Heri dignitate seiunctum: cum hoc honor, summum bonorum extrinsecus aduenientium, denotetur; illo dumtaxat quæuis cuiusuis domus gubernatio. Verùm cum totus mundus magna quædam domus sit, non est absurdum, Deum Domini nomine vocare, tanto ceteris omnibus superiorem, quanto totus mundus quauis alia domo maior est & præstantior. Græci *δεσπότην* dominum dicunt, quo despotus.  
domini in domo regenda scopus indicatur, si ad naturalium rationem vox examinetur, *despōet* enim is est, qui & ipse ad rei familiaris incrementa diligenter contendit, & alios, vt idem faciant, incitat. *Despōet* enim est crescere, & promoueri ad meliora: *Despōet* verò Despōet  
despōet.  
despōet.  
despōet.  
est diligens & matura rei expeditio: vnde *despōet* expeditus successus in rebus omnibus. Alij *spueden* pronuntiant: è qua voce, transposita diphthongo, *spuedo* Græcorum. Accedit & altera ratio ex *dict*/ pro opere & re ipsa quæ fit, qua vocula Angli vtuntur frequentissimè dicentes, *tis tru in dict*/ id est, verum est reapse, siue vera est oratio, ad ipsum opus, siue id quo fit, examinata. Hac itaque notatione *dict-spōet* is esset, qui operi accelerando & maturando instaret. Dominus ergo siue familiaris gubernator tum demum despōet

despotæ nomine dignus est, cum rei familiaris incrementa accelerat, & facit ut opera omnia domestica diligenter maturentur. Nec mireris, ex die-<sup>spet de- spot</sup> fieri, cum Græcos diphthongis *ie* & *Oe* facias carere. Diu Grammatici omnes suas schedas euoluent, diu omnia sua scrinia excutient, priusquam quicquam sani de Despota peruestigare possint. Latinus in promptu haberet dicere, Dominum esse, qui domum minat, siue familiam gubernat & ducit; quod si Varro dixisset, non potuissem non laudare: sed ulterius quæsiuissem, unde Domus & Mino in Romanam venissent ciuitatem: quod interrogatus, respondisset, Domum à Græcis, & fortasse Mino ab Umbris, vel Etruscis, vel Oscis veniile; ulterius nihil habiturus, quod ad causas significationis pertineret. *Κόρος* & *κόρος* eiusdem sunt & notationis, ut cum vtrumque à *ceuren* siue *κορον* dicatur, quod est eligere; quo fit, ut magistratum à populo electum hæc designent. Apud Hebræos *קָרָה* & *קָרָה* mihi sic facta ex *her* videntur, uti ex *hal* fit *sai* adspiratione in sibilum mutata: quod non Hebræi tantum, sed vetusti etiam Galli fecerunt, pro Hero maioris dignationis sunt dicentes; quod Angli apertius ostendunt, dum pro *Her* *Ser* dicunt. Hinc Hebræos verbum suum, quo dominari significatur, accepisse dicemus; nisi nobis causam reddant verisimiliorem: & ut magna est, nulla necessitate cogente, confusio litterarum, per Samech etiam *קָרָה* pro *herem* dicunt Chaldæi. Verum tempus est ut ex hac canina littera commigremus. Sed panulam retrahit vocabulum, & moram iniicit, de cuius significato maxima celeritas expectari debuisset. Dixi quid *he*/ quid *er*/ quid *her*/ quid *ter*/ quid *her*/ quid *dy*/ quid *hu*/ quid alia his vel cognata vel contraria notarent: nunc *hi* rogat, ne sui obliuiscar. *hi* equito notat, fluxum nimirum cum facilitate, & cita & facili ipsius Iota penetratione. Ab hoc ternarius numerus nomen est sortitus, dum *dy* pro *dy-ry*/ quod est celeriter penetrare, dicimus. Est hic numerus Spiritui sancto sacer; eo quod eius vnitatem ternarius terminetur atque formetur; quæ tota consistit in tanta penetrandi omnia celeritate, ut nulla mentis acies, nulla celeritas eam assequi possit. Ad huius vim Virgilius respexit:

*Principio calum, & terras, camposque liquentes,  
Lucentemq; globum Lunæ, Titaniæque astra  
Spiritus intus alit, totamq; infusa per artus  
Mens agitat molem, & magno se corpore miscet.*

De hoc spiritu locutus est Moses, dum dixit: *Et spiritus Domini ferebatur super aquas,* id est, omnes aquæ, siue abyssi, siue materiæ minimas particulas & atomos, vi sua penetrabat; quo essentiam & vitam omnibus penitus inderet atque insinuaret. Sicut enim à patre omnia, & per filium omnia; ita in Spiritu sancto omnia, si rectè illud D. Paulli examinetur, *A quo omnia, per quem omnia, in quo omnia*; quibus verbis descripsisse videtur Trinitatem. Meritò igitur per omnia penitus ferri dicitur, in quo sunt omnia.

H E R.

*ἀγορῆ.  
καίγορῆ.  
Centum siue  
Centum.*

*Sur.  
Ser.*

*Er.*

*Dy.  
Ternarius nu-  
merus Spiri-  
tus sancto sa-  
cer.*



LITTERA canina & fluxum notante, transeundum ad sibilum, S littera symbolica significatio. qui ut aspiratione simplici vehementior est, ita auget etiam notationem. Hinc nomen *Es*/potestatem ipsius *V*nus exprimens, idem est quod *Est*; quod sibilus *vni* quasi spiritum vehementem addat, per quem est. Extensio enim & magna spiratio per sibilum significata, esse ipsi *Vni* addit, & vitam, & quandam ingentem spirationem, per quam omnia esse accipiunt. Ex *Es*, *Es* alij faciunt: illo *Flandri*, hoc nos utimur lubentius. Hinc *Isis*, quasi dicas, *Est Est*, Virtus Dei. Restat hinc *is* apud Græcos, pro vehementia: quam vocem *Homerus* elegantissimè ventis vehementi flatu sibilantibus attribuit. Latini *Digamma Æolicum* addiderunt, quo latior adhuc vehementia significaretur, *Vis* pro *is* dicentes. Hinc fit ut *S* interiectum vehementiam quandam & vim addat: ut *Wat* apprehendo, *Wast* est idem quod firmiter retentum, quasi dicas magna vi comprehensum. Subest & alia notationis causa in *vast*, ut sit à *vest*, quod signat firmare, ceu dicas, latè esse concludit atq. connectit, *Tau* ipsi *Es* vinculum iniiciente, & *V* ipsius esse latitudinem notante. Hinc *Vesta* dea, quæ rebus firmandis præest, quæque ipsam essentia latitudinem alligat, & conseruat. Hanc *Græci* *ἑστία* dicunt, *Digamma* in aspirationem mutato. Quia autem ignis caelestis perpetuo in orbem volumine omnia conseruat, *Vestam* perpetuo igne coluerunt, rogantes eo symbolo, ut Deus perpetuum calorem in omnibus conseruaret, atque in iis firmiter ligaret. Templum ei rotundum fecerunt, ad æternum calorem, quem rotundi calor orbis perpetuo suo volumine conseruant, denotandum. Deinde ad firmam rerum stabilitatem, rotunda figura, in qua nullæ partes extant, ultra alias est accommodatissima. *Senarius* autem huic sacer, *Sex* dicitur, duabus rationibus concurrentibus: altera à *Set* / quod est pono & colloco; quia rebus omnibus in essentia locandis præsit: altera à *fo-es* / & hinc *Sex* / quod est idem quod ad essentiam siue ad ipsum esse. *Senarius* enim materiam & formam colligans, è duabus rebus vnum constituit, quod ad esse per sibilum suum refert; qui quid aliud est, quàm spiritus esse per omnes perferens creaturas ipsius ternarij proxima imago. Et quia tota rerum essentia huius numeri spiritu quodammodo animatur, & ut sic dicam, actuatur; rectissimè geminus sibilus ipsum *E*, quod est *Vn*ius nota, comprehendit. Præterea ut propius, aut potius adamussim *Vestæ* vires exprimeret; ita nomen factum est, ut sit circulare, sine soni di' crimine, vel prorsum, vel versum legendum. In angelicis ordinibus tertius, post primum ternarium ipsi Deo per tres hypostasies tributum, *Thronus* dicitur; cuius vocis notio cum sedem Dei significet, siue vinculum rotundum; egregiè cum *Vesta* & nomine *senarij* quadrat, quod à collocando sic dicitur, ut *Setel* idem sit quod *thronus* in vulgari loquendi consuetudine, pro quo alij *Setel* dicunt. Deriuatur enim *Sex* à *Set*, quod est colloco. Quæ verò summa est, suprema & prima collocationis idea? Illud ipsum quod in creaturis supremam Dei imaginem absoluit, quod munus & *Vestæ*, & *Senario*, & *Throno* dico conuenire. Addamus & illud plurimi momenti ad multa intelligenda futurum, huius primi ternarij varia symbola hieroglyphica fuisse, pro eo ac varia eius sunt & considerationes & nomenclaturæ. Ipsa certè notio, qua omnia in essentia in hoc primum collocantur & stabiliuntur, effecit, ut inter elementa terra hieroglyphicum eius signum esset, quod hæc inter elementa sola stabilitatem & firmitatem perpetuam seruet. *Timæus* *Locrus*, doctissimus *Pythagoræ* sectator, *Terram* sedem deorum esse dixit: quod si de hac terra in qua viuimus, aut potius morimur, dixit, prorsus aberrauit, cum nihil minus ei quadret, quàm ut Dei *thronus* dicatur. Audiuerat, *Terram* deorum sedem esse; sed malè id huic immobili corpori accommodauit, non intelligens, id de illo omnis essentia firmamento dici, cui *senarius* dedicatur. Quia porrò audiuerat, *Terram* omnium esse antiquissimam, nec videret, qui nam id veritati consentiret; adiecit, antiquissimam esse non totius vniuersitatis; sed corporum dumtaxat quæ sub cælo sunt, quod *Plato* est imitatus, sed vterque deceptus. Peruenit etiam ad *Platonem* cælestis terræ cuiusdam notitia, sed eam

non

non aliud putauit, quàm cæleste huius terræ exemplar: cum terra illa quæ sedes est deorum, non terræ tantum, sed totius vniuersitatis complectatur ideam. atq. idcirco etiam à Pythagora *Ζηνός πύργος* appellatur, & *Ζηνός φυλακή*: quorum hoc primæ secundi ternarij vnitati, illud secundæ conuenit; quas duas vnitates senarius noster connectit atque confirmat. Senarius igitur siue terra hieroglyphica summa custodia est, & summa Iouis arx in qua sedet, vestigio clarissimo Trinitatis impresso. Videmus itaque, quanta arte tribus his litteris S, E, T, vsus sit sermonis nostri auctor; in quibus S vim patris omnia efflantis, E filij, patris statum opificio suo firmantis, T spiritus sancti totum colligantis personam depingit tam viuis vocum coloribus, vt haud inuenias in omni linguarum vniuersitate, quo significantius rem quampiam representes. *Ses* ergo numerus nomen à *Set* sortitus Vestæ sacer, quæ mutato Digamma in adspirationem, vt ex Felena fit Helena apud Græcos, & ex *Fablar Hablar* apud Hispanos, Hestia dicta est. Qua porro de caussa *Ses* rotundum est vocabulum, & senarius circularis & perfectus numerus, & Vestæ rotundum templum datum; eadem de caussa primus hic rerum omnium crearum ordo Thronus est vocatus, quod vocabulum scio apud Athenæum à *θρόναδος* deriuari: sed nec formatura respondet, nec sic Græcorum proprium est, vt non & apud nos in communi loquendi consuetudine versetur. Prima certè significationis ratio soli solius Dei sedi conuenit, quam ipse sibi cælum esse dicit: cui Lyricus Hebræus diuino instinctu concinit, dicens, Dominum sibi sedem in cælo parasse. & alibi dicit, Deum filio suo thronum parasse in sæculum sæculi, vt D. Paullus interpretatur. Quid? an Deo sede opus est, vt sedeat? Minimè gentium. Quomodo ergo sedere dicitur? Vti Rex quispiam terrenus ex alta sede ius populo suo dicit, & hos honorat, alios punit, & omnia consilio iussuque suo disponit & gubernat: ita Deus non cælos tantum & terram, sed omnes creaturas tam spirituales quàm corporeas nutu suo regens, in altissima potestatis suæ arce dicitur sedere; quàm cælum, quia altissimum, vt tessera quædam hieroglyphica in sacris litteris designat; cui terra deinde, quia infima, præbet locum scabelli; eo quòd à cæli supremo ad centrum terræ omnia & singula disponat atq. moderetur. Verùm is qui Throni nomen fecit, altius ascendit, cum *Tron* à *Tet-ron*, *syncoptòs Tron*, dicatur, quod est calcationis rotundum: vbi exoche postulat, vt summus calcans, & summum calcatum, & summum etiam rotundum intelligatur. Num igitur cælum est summum? Nequaquam. Quid altius? Spirituales orbes angelorum chori. Quid in his altissimum? Primus essentia ternarius primam Trinitatis similitudinem impressam habens. Quis hunc calcat? ipse Deus trinus & vnus; eo quòd totus hoc toto ita superior sit, vt homo calcans eo quòd calcat, altior est. Cum enim omnis creatio per ternarium descendat, cum vis hypostaseon ad omnia creanda necessariò cõcurrat, quia illæ reapse seiungi minimè possunt; firma collectione concludo, senarium supremam sedem esse in qua Deus dicitur sedere; propterea quòd nulla creatura sit inter hunc ternarium quem senarius absoluit, & eum ternarium qui hypostases numerat. In senario enim prima imago Dei elucet, ad hypostaticum numerum expressa & perfecta, formam & materiam colligans, siue potius actum & potentiam. Huius ideæ imago, siue, vt vulgarij dicatur, huius intelligentiæ vis & potestas in supremo cælo cernitur; quod quia rotundum est & orbiculare, & omnibus numeris perfectum & absolutum, oportet & ipsam ideam huius rotunditatis in se exemplar habere: atque inde confitendum, huic intelligentiæ necessariò eum numerum tribuendum qui & ipse sit circularis atque perfectus. Hunc videmus senarium esse qui circulo in se reducit, & totus ex totis suis partibus absoluitur, ita vt nihil vel desit vel supersit: quod admirationis incomparabilis mysterium nomenclator ita vnus syllabæ vocula expressit, vt haud sciam, an ex Dionysio Ateopagita & omnibus antiquis scriptoribus plus lucis, quàm ex ea queat adferri, ad totum primum intelligentiarum ordinem rectè & conuenienter prisca Theologiæ examinandum. Fateor equidem me non parum aut oscitanter in his arcanis versatum esse, & adisse plurimos tum viuos tum mutos magistros; sed fecit vel crassa ingenij mei ruditas, vel illorum obscuritas, vt nihil certæ aut solidæ eruditionis antè affulserit, quàm Cimbricos meos numeros & eorum nomina diligenter iterum atq. iterum excussissem, quorum monitu, quidquid inueni, me fateor inuenisse. Diuinum interim Ateopagitæ ingenium demiror & excololor, & tanti facio, vt nõ in alio, post Apostolos,

tantum

S E T, trinitatis mysterium.

Sedere quomodo Deus dicitur.

Thronus unde dicitur.

Senarius numerus suprema est sedes in qua Deus sedere dicitur.

rantum enthūſiaſmi & Palladiæ ſublimitatis credam inueniri poſſe. Quis te, Dionyſi, hos Angelorum choros docuit? quō vſus præceptore tam excelsa, & ab omni cognitione humana remota perſpexiſti? quis ante ætatem tuam tam accuratam cæleſtis exercitus diſponendi prodidit doctrinam? Non certè Hebræi, apud quos ne nomina quidem plura ordinum quàm duo inueniuntur, cum reliqua principum quidem ſint Angelorum, at minimè claſſium diſtinctarum. Profectò vix ab ea poſſum diuelli opinione qua hætenus exiſtimo, à D. Paulo in tertium cælum rapto hos tres Angelorum ternarios fuiſſe reuelatos, non illos quidem in vulgus, ſed apud ſuos Apoſtolicæ gratiæ ſymmyſtas: atq; ad eò ægrè quis mihi perſuaſerit, aliud tres cælos apud ſingulare electionis vas eſſe, quàm hos tres ternarios, per quos, velut per tres idearum ſcalas in vnã ſcalam, & vnus ſcalæ ardentem apicem deſinentes; ad ipſam Trinitatem tam propè peruenitur, vt ne angelicæ quidem mentes fieri poſſint propinquoiores: quam intelligentiam in numeris & numerorum nominibus, nullius præceptoris ductu, deprehendi: & idcirco, ſi quis meliora certioraq; ſciat, ab eo cupio doceri. Sed quorſum rapior? Alibi his locus dandus, quando eorum latitudinem & profunditatem huius libri anguſtia excludit. Quoniam ergo demonſtratum, primum creaturarum typum à ſenario abſolui; rectiſſimè nomenclator à ponendo collocandoque ipſum nuncupauit. Sedet enim in ea Deus, velut ſigillum quo ſignamus, ſedet in ipſa cera imaginem recipiente. Quòd ſi comparatio quæritur, omnes ordines oculis ſubiiciens, adferatur typographia, in qua chalybei ſtyli extantes litteras habentes primas aliarum litterarum ideas, Trinitati, ſi faſt, conferantur. Hi valido niſu primam ſui imaginem impriunt ſolido ferro, in ipſo ferro ſedentes, veluti maſculus inſidet matriçi; à qua re matrices quoque litterarum nominantur. E matriçibus exeunt ſtannæ litteræ, ab his litteræ chartis imprimuntur, in quibus chalcographicus ordo finitur, angelico ternariorum proceſſui comparatus: & quemadmodum nos è litteris chartæ impreſſis omnem cognitionem per oculos accipimus, ita ab angelicis ordinibus mens noſtra diuina notitia informatur. Senarius itaque matriçem abſoluit, integra iam creantis trinitatis imagine ſuſcepta; atque inde Thronus dicitur, in quo Trinitas primam ſedem characteris ſui rerum formas imprimendis collocauit. Hebræi pro Ses Siſa dicunt in maſculino genere, & Ses in feminino. Chaldæi pro Ses Set: in quibus Siſa & Set circulare perdunt figuram, vt facile agnoſcas hæc vocabula à noſtro Ses profluxiſſe, in quo genera non diſtinguuntur, & integra rotunditas conſeruetur, vnà cum Trinitatis imagine in numero litterarum. At diceret quis, Hebræos ſuum Siſa & Ses à *ניו* vel *נין* habere, eoque hac parte in ære noſtro non eſſe. Contrà dico, non illas modò voces, ſed hæc etiam verba è lingua noſtra profluxiſſe, tam etſi, vt pleraque omnia cetera, ſint corrupta. *Set* nobis pro colloco & pono eſt in vſu, quod primum Trinitati omnia in primo ternario collocanti conuenit, à qua imago collocantis in *ſes*, vt in ſuprema creatura manens, nominis dedit cauſam. Noſtrem autem hanc vocem eſſe, analogia formaturæ conuincit, eo quòd ſit ichnæa, per veſtigia nos ad id ducens quod à *Set* efficitur. *Set* *Tes* facit, quo ſignificatur accepit eſſe. Sic enim dicimus, *Tes* *gemaert* / *tes* *gedaem* / & reliquis omnibus præteritis perfectis paſſiuis. Conuerſio itaque in *Set* oſtendit, quid Trinitas collocans præſtiterit, ipſam videlicet primam, ipſius quod eſſe accepit, ideam, ſiue ipſum eſſe ab alio procedens: quam intelligentiam tertiz perſonæ præteritorum perfectorum in verbis paſſiuis oſtendunt, quæ omnia per *Tes* exordimur. Iam præterea ipſum *Tes* ſimplex non eſt, ſed compoſitum: atque id rurfus gemino modo, & gemina conſideratione. *Tes* enim ſemel ſoluas in *Tes*, quo ſignificatur ad ipſum quod eſt: quæ notatio demonſtrat, per hanc ideam omnia alia ad ipſum Ens referri atq; deduci, vt per ſupremum apicem creaturarum. Rurfus *Tes* ſic intelligi poteſt, vt ſignificatio eius oriatur ex natura litteræ T, & ipſius *tes*: qua via reſolutum, idem dicit quod vinculum entis, quod quid aliud eſt, quàm idea hac prima rerum omnium, ſine omni medio à Deo impreſſa, omnem rerum eſſentiam colligari & inter ſe & cum Deo. Atque hinc eſt, vt huic numero hieroglyphica figura ſit vinculum, quod alibi explicabo. Ex hoc itaque cauſa intelligitur, cur ſenarius coniugio ſit dedicatus: & hinc vterius agnoſcas, cur Veneri ſacer. Cum enim docuerim, omnem honorem, & per conſequens, omnem venuſtatem noſtram è coniugio legitimo manare, ſitque Venus pulcritudinis dea, ipſique etiam amori coniugali præſit;

*Cali tres à  
pud D. Paul-  
lum.*

*Typographi-  
ca coparatio.*

*Set.*

*Tes.*

*Senarius nu-  
merus coniu-  
gio eſt dedica-  
tus, & Veneri  
ſacer.*



præsit; quid, quæso, aptius conuenientiusque, quam numerum coniugij huic deæ consecrare: quippe per quam coniugium inter Deum & Ecclesiam est redintegratū. Sextus igitur dies Veneris est, quo die coniugium est contractū, & omnis honor & pulchritudo mortalibus à Christo afflata. Ear, qui uolet, aliò quæsitum eiusmodi uocum & rerū concentū; & ubi multūm laborarit apud Cabalistas, tandē expertus clamet, pro thesauris se carbones inuenisse. Illi litteras numerāt, & uerba variè conscindunt, litteras transponūt, nulla habita significationis uisitata ratione. nos ne latū quidē culmum ab uisitata loquēdi cōsuetudine recedimus, nec quidquā cōsideramus quod nō sit apertissimæ apud omnes nostrates notationis: & in hoc tā claro examine omnia mysteria ueteris Theologia, siue fabulis ea sit, siue numeris, siue hieroglyphicis signis consignata, reuelantur. Demiror quis Pythagoram docuerit, ut senarium secundum coniugium uocaret; quod eum tamen fecisse, Aristobulus auctor est, cum & religionis ueræ, & sermonis nostri esset ignarus: nisi fortè, quod suspicor, ex Abari Scytha id genus hauserit arcana. Cernite quanto spatio Dei sedem supra omnem corpoream naturam nomenclator extulerit, dum à Deo dicit supremum rotundorum calcari: quo aliud intelligere non possumus, quam id cuius senarius inter numeros symbolum est. Dicit quis: Cur igitur Seraphin non dicitur Dei sedes: Quia non integram Dei similitudinem gerere intelligitur; sed eam dumtaxat quæ paternæ personæ respondet, sicut Cherubin filij typum refert. At senarius utramque utriusque hypostaseos personam colligans, & totam Trinitatis speciem accipiens, supremum rotundum est, ex unitatis binarij ternarijque ideis unum orbem constituens, id est, similitudinem primam & absolutam ferens ipsius Trinitatis, sub tribus personis distinctè in ipso & adæquatè comprehensis. Vnum enim, duo, & tria senarium integrum absoluunt atque æquant. Hoc est tertium cælum, ab infimo numerum exordiendo, uoce pro rotūdo supremo, non corporeo, sed spiritali accepta. Thronus ergo supremū est supremæ calcationis rotundū, quod duos inferiores cælos, siue angelorū ordines, cōprehendens, aliquādo dicitur Terra; quia Deus thronū hunc, perinde atq. homo terrā, calcatur: & dicitur alioqui Terra etiā à *Ter*/ quod est calco: ita ut Thronus & Terra ab eadē radice pullularint. Hinc nūc perspicuū, quæ terra antiquissima sit deorū dicenda, & qua de causa. Ad hunc ferè modū in Odis Dauidicis legimus: *Credo uidere bona Domini in terra uiuentiū*. Et alibi: *Quoniam qui malignatur, exterminabuntur: sustinentes autem Dominū, ipsi hereditabunt terrā*. Hic Terram pro cælesti patria intelligimus, cuius hæreditas stabilis est & perennis, ad quam per eius mortem uenimus, de quo *Sicut* propriè dicitur, uox antè explicata. Eodem modo rursus terram pro cælo, siue beatorū sede. *Quia benedicentes ei hereditabunt terram, maledicentes autem ei disperibunt*. Iterum: *Portio mea in terra uiuentium*. In his tamen magis ad stabilitatem regni cælestis, quam ad mysterium Throni cōparatio spectat: hoc saltem hinc effici uidetur, ut absurdum minimè sit, si philosophorum antiquissimi terram primi rerum creaturarum ordinis tesseram esse uoluerint, tum propter ipsam stabilitatem, ob quam & *Vesta* dicitur; tum quòd Deus hoc rerum omnium fastigium pedibus suis, perinde atque nos terram, calcaret: de qua ratione Thronus nomen accepit. Qua uerò de causa *Non* rotundū signetur, addendum *Non* suo, equito, labor: unde *Non* quali *Non*-*Non*/ quo supremum finem in celeri motione signamus, ut in equitando *Non* de eo dicatur, qui admissis habenis fertur. A *Non* *Renus*, à uelocis fluxu, uini Germaniæ, & alteri agri Bononiensis flumini commune nomen. A *Non* præteritum imperfectum *Non*, id est, celerrimè ferebar; à quo nomen *Non*, propter rationem aliàs ostensam, quæ à tribus temporibus inclusis pender, quo id notatur quod omnium est celerrimum. Cum igitur rotundo corpore nihil sit celerius, factum optima de causa, ut *Non* pro rotundo diceretur. Quamuis enim & aliæ sint rationes ob quas supremum cælum rotundum sit; una tamen de primariis est, quòd hæc figura aptissima sit à celeritate, quæ cum summa sit in supremo cælo, ipsum nomen à celeritate ductum, inter corpora supremo cælo maximè quadrabit: & sicut hoc inter corporata omnia summum est; ita aptissimum symbolum erit ad summum orbem spiritalium denotandum. Ceterum ut nomen a uerbo discrepet, *Non* pro *Non* dicimus: qua littera in compositione ipsius *Thron* non fuit opus, in quo o producitur, ut alterum tempus accedens sonorum magis reddat uocabulum, & elisæ syllabæ tempus cōpenfer: quod itidem in *Thron* factum, quod ex eodē fonte manat: de quo priusquam

Terra unde  
dicitur.

Thronus.  
Non.  
Non.  
Non.  
Renus fl.

Non.

plura

plura dicā, aliud adferendū luculentissimū eius quod aīo, **Troon** nostras esse, documentū. **Troon** Dei sedem esse, demonstratū: cui quid ex diametro opponatur, si nouerimus; **Troon.** vna opera sciemus, quid **Boort** vox verba fignet: quæ vocum formandarum ratio si hic **Boort.** locum suum habere deprehendatur, impudentis pertinaciæ sit, negare, voces nobis vernaculas esse. Si Deus summum bonum sit, necesse ut summum malum ei maximè repugnet: atque hinc illic sedem sedi Dei contrariam quærendam, vnde malum promanar. Hieremias autem, præter ceteros, auctor est, ab Aquilone omne malum pan- **Aquilonis** dendum: è quo liquet, mali sedem in Aquilone collocari. Sed quid ego per mali ve- **plaga.** stigia ad eius regiam pergo; cum clarissimis verbis Isaias eam demonstrarit? *Quomodo, inquit, cecidisti de cælo Lucifer, qui manè oriebaris: corruisti in terram qui vulnerabas gentes: qui dicebas in corde tuo, In cælum conscendam, super astra Dei exaltabo solium meum, sededo in monte testamenti, in lateribus Aquilonis: Ascendam super altitudinem nubium, similis ero Altissimo. Verumtamen in infernum detraheris, in profundum lacu.* Hæc & plura ille de Luciferi folio, qui pōst Ates nomine dignus euasit. Plurima sacræ scripturæ loca his consentiunt, quæ adducere operæ sit superuacaneæ: cum nihil iis quæ allata sunt, clarius esse possit. Priscus siderum nomenclator, ut perpetuum in cælo huius dæmoniacæ superbix extaret monumentum, magnum stellarum in Aquilone gyrum Draconem vocauit; quem si totum examinarem, & cum **Draco sidus** vicinis sideribus conferrem; omnibus ad oculum patefacerem, totius religionis nostræ **cali.** symbola in cælo inueniri. Hic est Draco ille magnus, rex Ægypti & omnis idolomanix, cuius insignis apud Ezechielem mentio. Hic serpens, cuius caput erat conculcandum à semine mulieris: quod insigni tessera in cælo descripsit, qui ignotum hominem in astris collocauit contra duos dracones pugnantem; alterum Arcticum, cuius caput pede proterit; alterum ad Æquinoctiorum circulum hominis corpus inuoluentem, cuius capiti, Tropicum Cancri versus eleuato, & vasto rictu hianti, clauam intentat ianuam percussurus. Hunc Græci ἐν γόρασι vocarunt, id est, in genibus; de quo alij alia, ut fit, & fieri necesse est, vbi nullo veritatis fundamento collocato, quisque somnia sua nititur protrudere & probare. Eratosthenes tamen optimè omnium de antiquorum relatu illud litteris prodidit; hunc Herculem esse, Draconem interficere nitentem. **Hercules fr-** **aus cali.** rùm in reliquis accommodandis nihil certi potuit videre, ut cui nullus esset radius gnomonicus, crucis simulacrum, quo non interualla stellarum, sed imaginum cælestium significata deprehenduntur. Duos certè Dracones in astris habemus, præter hydram, quorum maior is est qui Vrsas inuoluit, qui signum perpetuum in astris gerit superbix illius qua Lucifer elatus sedem suam cōtra Thronum Dei in Aquilone ponere temerario ausu cogitauit. Deturbatus inde, & in terram delapsus, quæ æquinoctiorum circulo designatur, quod is medius sit inter polos, perinde atque terra, hominem inuasit, & ipsi mala Hesperidum obrulit, alteram hic meritis figuram, quibus illectum & eorum lethali veneno imbutum ita medium complexus est, ut eius firmissimos nexus nulla manuum vi, nulla contentione euadere posset. Hunc hominem Ophiouchum vocant, quod serpente totus medius teneatur; aptissimum symbolum hominis animi serpentis lethifero tabo infecti. Hunc filius Iouis miseratus è cælo descendit, serpentem claua sua interfectorus; cuius imago sic est collocata, ut altero pede caput maioris Draconis proterat; quo indicatur Lucifer siue Ate, à Deo in cælo conculcata. Hac conculcata, secundum init certamen, magna vi connixus illo corporis posito, ut alterius serpentinx imaginis capiti clauam intentet, quo Ophiouchum mortalium genus liberaret. Proponitur autem ingens huius certaminis præmium, corona nimirum insignis, nouem clarissimis stellis, veluti nouem flagrantibus pyropis exornata, posita inter Herculem, caput Draconis, & Bootem; ita ut huius quidem humerum, illius dextrum pedem, Draconis fauces ferè contingat. Hæc est coronæ illius supermundanæ fiderea imago, ipsum omnium regem nouem choris ambiens. Hercules ergo sinistro pede caput Draconis prioris premit, & dextro pede coronam attingit: Pedes autem sursum porrigit, ut se ostendat è cælo ad terram descendere, ut cum Dracone iam cælis eiecto, cuius notam Ophiouchi serpens habet, secundum ineat certamen; atque ut antè in cælo eum vicerat, ita rursus regnum ipsius in terra euertat. Certat strenuè Draco, ut coronam gloriæ & regnum cæleste homo numquam consequatur. Certat contrà summis viribus

Bootes sidus  
cali.

Hercules, similis vehementer laboranti. Adstat certamen videns Bootes, imago cuitif-  
uis propheta; sed maximè Ioannis Baptistæ, qui à capite sursum tollitur, ad cælum vi-  
delicet è terra connitens, quemadmodum Hercules è cælo ad terram spectat. Bubul-  
cus autem dicitur, quia homines, quos boues fecit serpentis venenum, verbo diuinò  
pascit, videns Herculem, coronam, & Draconem iam iam contundendum; atque ho-  
mines cohortans, vt se ad coronam vitæ caelestis præparent, quam propinquam esse cla-  
mat in deserto. Quid est aliud quòd dixit: *Appropinquabit regnum celorum*, quàm,  
coronam caelestem adesse, quam collisio capite Draconis, claua crucis mox erat datu-  
ra, cum Hercules modò de cælo ad pugnam descendisset. Geniculatur autem Hercu-  
les, ostendens se venire in forma eius qui planè nihil esse videretur: qua de re in hiero-  
glyphico ipsius Bet signo plusculum erit dicendum. Hic satis sit, hoc posito & humili-  
tatem, & orationem ad Patrem denotari; quibus rebus coronam nobis comparaturus  
esset. Stat Bootes super Virgine, cuius fructu in vètre adhuc latitante fretus, cæpit præ-  
dicare, mox generis humani adfuturam salutem, ipse etiamnum in ventre constitu-  
tus, in quo matri signa dedit ipsius Christi præsentis, & iam iam nascituri. Videamus  
itaque in cælis imagines Virginis, Bootæ, geminam Draconis, Hercules è cælo descens-  
dentis, & contra serpentem, à quo homo medius tenetur, claua sua pugnantis: vide-  
mus spicam Virginis, conferamus cum his Christi natalem, & cetera huc spectantia;  
& tum demum consideremus, quanto hæc omnia religioni nostræ magis conueniant;  
quàm vllis vel poetarum figmentis, vel Grammaticorum coniecturis. Prophetico spiri-  
tu astris nomina nuncupata, imagines depictæ non quarumuis illæ quidem rerum, sed  
earum, quæ dignissimæ erant, vt cælo inscriberentur: quas post profanum Græcorum  
vulgus iis accommodauit, quæ vel obscuris & non intellectis fabulis essent inuolutæ;  
vel post multò contigerunt, quàm hæc astris nomina fuissent. Verùm hæc minimè  
hoc loco persequenda: eo dumtaxat indicata sunt, vt clarè cernamus, quæ sedes Thro-  
no in cælis opponeretur, & qua parte illius monumentum siderum nomenclator po-  
suisset: quæ res vltèrius ad id spectabat, vt apertè à quouis cerneretur, quàm nominum  
rationes à me explicatæ insigniter concordent & sacris litteris, & tabulæ caelesti hiero-

Aquilo solium  
Draconis op-  
positum Thro-  
no Dei.  
Aquit.

glyphicis litteris pulcerrimè depictæ. Inuenimus enim, Aquilonem solium Draconis,  
esse oppositum omnino ex diametro Throno Dei; quod cum sciret nominum archite-  
ctus, sic Throni nomen fecit, vt còuersum sedem aduersarij indicaret. Not enim Aqu-  
ilonem notat, vox profus contraria via ad eunda quàm tron. Abeant itaque in bonam  
rem Græci cum suo *θρόνον*, à quo Throni nomen deriuare moliantur. Ceterum quia  
non ratio modò nominis in tron ad tron me deduxit, sed ipse etiam siderum positus, &

Corona sidus  
cali.

rerum conuenientia: non possum cõmittere, vt non de Corona quoq. non nihil addam.  
Vidimus enim in cælo Coronam positam nouem stellis radiantè, caelestis vitæ signum,  
quæ nouem Angelorum choris cõtinetur, ipsum suum Regem trinum & Vnum tripli-  
ce ternariorum orbe ambientibus. Hæc autem proposita est pugnantia contra Draco-  
nem, quem *ἐν γόρρασι* vocatum videmus. Aratus ignotum idolum vocauit, plus dicens  
quàm intelligeret. Hic enim Deus, cuius hoc in cælo est Idolum, omnibus Græcis erat  
ignotus, & erat causa etiam laboris magni, quem ei adscribit, ignota. Huic ara fuit apud  
Athenienses, ignoto Deo consecrata, quem D. Paullus eis demonstrauit. Huic igitur  
primùm corona tribuenda, cuius nunc nomen suscepi interpretandum. *Croon* enim  
quasi *car-ron* quo cari rotunditas notatur; quæ quid aliud est, quàm vitæ, quæ nobis  
carissimæ, æternitas. *Croon* itaque primùm vitam significat sempiternam; deinde ea,  
quæ analogia quadam ad hanc referuntur. Quia autem temporum pater æternæ etiam

Corona vitæ  
dicta.

vitæ auctor est; Cronus Deorum antiquissimum significat, quia is vitam præstet æter-  
nam: Hinc pro tempore ponitur, vt Bacchus pro Vino, Venus pro pulcritudine, alij Dij  
pro alijs donis. Inde ad rotunda ferta capiti imposita transit, quorum notatione vitæ læ-  
titiaque perpetuus vsus iis optatur, quibus imponuntur. Latini ex *car ron* Coronam  
seruarunt. Demonstrat igitur hæc etymologia, coronam illi primùm deberi, qui æter-  
næ vitæ hominibus auctor est, qui non alius est, quàm Christus omnium opifex, & re-  
demptor, nos in vitam sempiternam morte sua vindicans; de quo D. Paullus illud  
Lynci intelligendum docet: *Gloria & honore coronasti eum*. Sic diuus Iacobus: *Bea-  
tus vir qui suffert tentationem, quoniam cum probatus fuerit, accipiet coronam vitæ, quam*

Cronus Deo-  
rum antiquis-  
simus.

promissit

promisit Deus diligentibus se. Eòdem spectat illud Apocalypseos: *Esto fidelis usque ad mortem, & dabo tibi coronam vitæ.* Sic Ecclesiasticus: *Corona sapientiæ timor Domini.* Rerum itaque cararum perpetuitas per Cronum & Coronam apertissimè notatur, si primos natales intueri velimus: quos si Pierius cognouisset, minimè Coronam à Cornu deriuasset, sententia cornuto boue, quàm Pieriis Musis, digniore. Quando verò inter cara nihil vitæ æternæ carius; huius primùm notationem tum coronæ nomen, tum sacra sculptura habebit. Nunc quia vitæ æternæ nemini contingit, nisi per virtutem & sapientiam Dei, Iùdem nominatam, priscis Ægyptiorum litteris proditum est; teste Leone Ægyptio, Iùdem primam omnium se coronasse, atque id non quavis corona, sed spica, qua significabatur, panem viuum, qui in spica continetur, & comedendum esse, qui velit coronari, atque ad eò nihil aliud vitam æternam dare & sustinere, quàm panem viuum. Quis autem est hic panis viuus, quo se Iùs coronauit? quænam spicæ panem viuum continentes, quibus caput suum obuoluit? Audi Christum de se loquentem: *Non Moses dedit vobis panem de celo, sed pater meus dat vobis panem de celo verum. Panis enim Dei est qui de celo descendit, & dat vitam mundo.* Et mox: *Ego sum panis vitæ: qui uerit ad me, non esuriet; & qui credit in me, non sitiet umquam.* Et iterum: *Ego sum panis vitæ. Patres vestri manducauerunt manna in deserto, & mortui sunt. Hic est panis de celo descendens, ut si quis ex ipso manducauerit, non moriatur. Ego sum panis viuus qui de celo descendi. Si quis manducauerit ex hoc pane, uiuet in æternum: & panis quem ego dabo, caro mea est pro mundi vitæ.* Mox deinde, *Qui manducat meam carnem, & bibit meum sanguinem, habet vitam æternam; & ego resuscitabo eum in nouissimo die.* & plura eodem capite, eòdem spectantia, per diuinam Ioannis gratiam accepimus, quæ tam clarè spicæ coronam exponunt, ut nihil videatur lucis addi posse. Sapientia & virtus patris, & ipsum ens ab ente, quod est Iùs dea, carnè humanam assumpsit, quam panem vitæ vocat; quia ad eum accedentes, & in eum credentes, & hac ratione comedentes quam suis discipulis exposuit, alimentum accipient, non corruptibile, sed quo uiuant in æternum. Panis autem viuus symbolum spica: quòd panis in eo contineatur necdum corruptus, sed talis, ut quamuis in terram iaciatur, & in ea corrumpatur, vitam tamen non amittat, sed auctior rursus & pulchrior exurgat. Sic Christi caro afflictæ usque ad mortem, & in terram coniecta est, vnde rursus sic surrexit, ut credentes omnes & ex ea comedentes à morte suscitaret ad vitam æternam. Spica itaq. panem viuum notat: corona regenerationis quæ per panem fit, æternam vitam signat, quæ Iùdis capiti siue sapientiæ diuinæ imposita est, quia *Verbum caro factum est*; vnde se spicæ corona dicitur inuoluisse. Neque porrò vetustissimi illi nostri maiores contenti fuerunt hoc inuolucro veritatem occultasse; sed spicæ etiam symbolum in celo pinxerunt, quam Spica symbolum in celo. Erigone virgo simul & mater veris omnium sæculorum ad feminum regionum tener, certo indicio, ex vtero eius spicam aliquando nascituram, atque id eo tempore quo spica hæc Virginis cælestis in Oriente conspicienda esset. Hanc ut Græci Erigonen ab Erigone siue Iustitia. Orphicis nominandam didicerunt; ita Latini Iustitiam eam vocarunt, à maioribus haud dubiè Cimmericis accepta nomenclatura. Hanc libra, Iustitiæ symbolum, comitatur, Libra iustitiæ symbolum. certissimo indicio, per virginem veris matrem, & panem eius viuum, toti generi humano Iustitiam aduenire, atque ad eò hanc Iustitiæ matrem esse, per quam Ver sæculorum omnium mundo exoriretur. De hac qui plura volet doceri, Cronia nostra consulat, & fructus reportabit non pœnitendos. Quòd si huc omnia quæ ad coronam spicæam pertinent, adferrem; nullus esset finis: ita omnia oracula, omnia symbola, omnia hieroglyphica signa, perpetua quadam catena inter se cohærent. Confer modò quæ de Medusæ capite in Minerua scripsi, quæ de dracone sub eius hasta colligi possunt; confer Iùdis interpretationem, & eius nauem, creationis tesseram; & cetera, quæ longum sit enumerare: facile cernes, longè aliud sub poëtarum fabulis & Ægyptiorum laruis occultari, quàm hætenus quisquam sit suspicatus; quod totum se prodit recto ipsius veræ vocum interpretationis ductu. Verbum Græcum *στέφανος*, pro coronato, στέφανος. periipde factum, atque è *στέφανος*, & è *στέφανος* folium, totius nostratis vocis metathesi, Hebræis maximè vtitata, ut à *Lam hys* pro infirmus redditus sum, & ab aliis alia quam plurima. Stesio enim, si terminationem Græcorum demas, *stes* erit, quod idem est quod *stet*, tum confinio litterarum, tum significandi ratione. Est autem *stet* nobis, *stet*.

quod Latinis deuincio & firmo : quo fit vt Vest diadema ad verbum nostratibus sit, quod ab obligando nominatur. Verùm tanto significantius Vest pro corona ponetur, quanto propius exprimit, quam regi præstet potestatem; cùm non tantùm vincendi habeat notationem, sed præterea nobis significet quempiam in possessione cuiuspiam rei collocare. Corona enim ius regium confert atque confirmat, perinde atque diligentibus Deum æternæ vitæ stabilit possessionem, cuius cùm simus Christo regi vniuersorum cohæredes, omnes in regnum cooptamur. Rursus ergo videmus nos ad Vestam venire, de Stephani nomenclatura; atque porrò eò deduci, vt supremus intelligentiarũ orbis non solum Thronus dici possit, sed Stephanus etiam, & Vesta, cùm & senarius huic vtrique conueniat, & circularis forma æquè quadret in coronam, atque Vestam: deinde hoc etiam Stephani vocabulum addat, vt significet non solum coronam Throno Dei conuenire; sed huic etiam primum & supra omnia dari firmam vitæ sempiternæ possessionem. Fausto ergo nomine, & diuina prædestinatione, is Stephani nomen accepit, qui primus fuit post mortem Christi per martyrij coronam, regni cælestis, quod sibi adhuc viuus aperiri videbat, possessione firmissima donatus. Primus enim hic inter martyres, haud secus atque Thronus, primas tenet in regia possessione rerum omnium creatarum. Hinc modò perspicuam emergere videas veritatem diuini illius Platonici ænigmatis, Dionysio Siculo Tyranno perscripti, quo dixit: circa omnium regem omnia sunt, & illius gratia omnia, & illa causa omnium pulcrorum est; secunda verò circa secunda, & tertia circa tertia. In his obscuritatis origo ex collatione secundarum & tertiarum oritur, quam sic de mea quidem sententia explicabo, securus eorum quæ aliis meliora videantur. Circa omnium regem sunt omnia, id est, ipsum Deum trinum & vnum est Thronus, omnium rerum creatarum primas tenens; atque idcirco vocatus Omnia, quia videlicet omnium essentiam complectitur. Circa ipsa omnia, siue circa Thronum, siue circa hanc Vestam, quam hic appellat Secunda, respectu regis, quia nullo medio secundo ab ipso loco ponuntur; sunt secunda altera, quæ dicuntur secunda, non respectu Dei, à quo sunt tertia, sed respectu ipsius Throni, qui primas tenet rerum creatarum. Altera igitur hæc secunda quæ circa priora secunda esse dicuntur, sunt nobis nouenario numero consignata, qui explet secundum intelligentiarum orbem. Porrò circa tertia ab ipso rege computata, sunt altera tertia, quæ non à rege, sed post Vestam tertia deputantur, nostratibus duodenario numero denotata, qui absoluit tertium chororum orbem. Nam nobis numeratio per diuersa nomina procedit tantisper, dum duodecim absoluar, à quo deinde ternarij nomen denarij nomini componit: quod nomenclator noster ob eam causam fecit, vt dum hoc nobis peculiare videremus, ad rationis quam securus esset, vestigationem incitaremur: & tandem, vario mentis discursu, ad Dodecatheon templum, siue Pantheon, veniremus, quod tribus ternariorum orbibus primam Triada omnium regem in medio penetrali & vero adyto adorandum potius, quàm videndum, proponit: quæ, sicut centri natura sola magnitudinis negatione, ita sola omnium, quæ circa ipsum sunt, rerum negatione definitur. quod addo, vt Platonis mentem clariùs intuearis, dum intelliges, templum constructum rotundum, cuius extremus ambitus extremum chororum ternarium comprehendat, quem tertia circa tertia Plato nominauit. Interior peribolus secundum ternarium intelligentiarum complectitur, qui vocatus est Secunda circa secunda. Intimus verò ambitus primum omnium rerum creatarum ternarium continet, qui, tamquam corona regium caput cingens, dictus est Omnia. Intra huius intimi templi ambitu prima trias rex omnium delitescit, & in hoc Thronum suum habet. Hoc templum Vestæ, imò hæc ipsa Vesta, hic Stephanus, hæc corona regis caput circumdat: non illa quidem ornatum addens, sed primum ornatum & supremam pulcritudinem recipiens, quod deinde omnibus rebus pro sua cuique portione communicet. In hoc primum elucet vnitatis imago, in hoc expressa est regij binarij species, in hoc primi ternarij character inuenitur: e quibus in vnam coronam connexis, diuinus ille Senarius emergit, totus e totis sui partibus constans, & in æternum orbem circumuoluendus: cuius prima pars Seraphicum, secunda Cherubicum ordinem, tertia Thronum absoluit. Vidimus modò verum Pantheon, in cuius intimo penetrali igneo Deum sedere, ipse Draco sub Apollinis nomine confessus esse memoratur. Hoc verum dodecatheon, in quo

*Stephanus.*

*Ænigma Platonium Dionysio Siculo Tyranno perscriptum.*

*Dodecatheon templum siue Pantheon.*

quo intimi numeri siue primi solis hypostasibus non essentia differunt, à Platone vnus regis nomine comprehensū. In huius templi structura cernas, qua ratione Pythagoram docuerit, quisquis ille fuerit præceptor, omnia esse tria, & in omnibus tria inueniri: quod quamuis à Parmenidis sententia dissidere videatur, dicentis, omnia esse Vnum, & Vnum esse omnia; admissum tamen cum ea quadrat, si hic de essentia, ille de hypostasibus intelligatur. Aristoteles in vtroque, & Vno & Ternio, vel carpendo vel applicando nimium fuit profanus, ne dicam nefarius, impius & sacrilegus. Ex hac veteri & prima Theologia fabulæ de duodecim Diis maioribus emanarunt, in quibus variè & infinitis modis erratum fuisse, adeò non miror, vt contra potius demirer, qui numerus hic integer in tantâ caligine fuerit conseruatus: cum in sola nostra, & nulla alia lingua, prisca numerorum nomina, & eorum rationes, ad duodecim vsque progrediantur: & hætenus non apud doctos tantum, sed apud omnes iuxta infimæ fecis homines conseruentur. qua sola de causa, tametsi nullæ aliæ essent, vt sunt infinitæ, omnibus ceteris linguis est præferenda; quippe quòd inde totius priscae & veræ Theologiæ mysteria aperiantur. Diuina benignitate factum videmus, vt ad antiquos philosophos sententiæ quædam à maioribus per manus acceptæ peruenerint: sed hætenus nulla norma in vilo sermone inuenta est, quæ cum religione vera conueniens eas potuerit dirigere ad veritatem. Optarem Marfilium Ficinum linguæ huius peritum fuisse, & hæc mecum contemplatum: meliora profectò & saniora ad Platonis ænigma attulisset: quod tamen vereor ne ipse Plato non satis intellexerit, vrgo fateor, me in eo, ceu in obscurissima specu, caligare, nec plus quàm ceteros fortassis videre; sed hoc interim aliis minus errare me puto, quòd in labyrintho hoc, velut Theseus quidam, filum sequar, quod partim è primis linguæ nostræ rationibus, partim ex Orphicis fabularum laruis, partim ex signis hieroglyphicis, partim è philosophicis demonstrationibus, ipsa mihi neuit Ariadne, quæ omnes omnium res, quantumuis intricatas & difficiles, ad finem deducit optatum, modò lenta festinatione eas aggrediantur, & aggressi lenta rursus festinatione pergant. Est enim *Αττι* hæc in Ariadne permutatum, quòd nomen eam virtutem significat, quæ in rebus maturo consilio aggrediendis, & lenta festinatione conficiendis, officium suum exercet. Hæc summi Bacchi vxor est, ac deinde illius etiam Bacchi, qui Sabazius dictus, arcam, difficillimum opus, compegit. Hæc filia summi Minois, id est, summi capitis in omni ductu & gubernatione; eo quòd ex eius gratia omnis industria nostra, omnis mediocritas, omnis scopi actus, & voti perfectio nascatur. Hæc non Theseum tantum, quisquis ille fuerit, è fabulis malè intellectis natus; Athenarum conditor, filo suo dirigit; nec soli Nocho Sabazio se coniungit: sed omnibus filium suum porrigit, omnibus operam offert, omnes ad finem perducit, qui modò filium ipsius arripere & sequi non recusant. Agamus ergo Ariadnæ gratias immortales, quæ summi ducis & summi regis filia, nos in labyrinthum duxit, in cuius intima æde ignea rex ipse thronum suum collocauit, è quo ius diceret toti serum vniuersitati. Sed vt annulus annulum in catena trahit, ita in mentem vltro succurrit, Deum in Sole tabernaculum suum posuisse: quod quæ cum nostris consentiat, addendum videtur: non quia omnia huc spectantia hoc loco persequi velim; sed quòd videam aliud vocabulum hæc mihi offerri examinandum, in quo litteræ quoque S natura non parum queat illustrari. *Es* nomen potestatis in hoc elemento idem nobis significat, cuius rationem, qua Græcus æquè in *εσ*, atque Latinus in Est caret, hæc dedi; quod vita siue Esse ipsius Vnius, per e signati, nulla vocis nota potius, quàm magno spiritu, queat exprimi; qui cum in sibilo audiatur, ipsum E per S vehementer procedit; & magno flatu dilatur; quod nihil aliud est, quàm vnus esse. Idem igitur denotat *es* / quod Latinus diceret, Vnum diffatur. O si Plato hoc intellexisset, quàm hanc voculam fuisset exoscularer, in qua mox peruidisset, sic se Vnum ad Esse habere, vt Vnum quidem prius intelligatur, deinde accedat Vnius communicatio, per sibilum, qui gemini spiritus instar habet, facta enim Vnum est; *es* nihil aliud, quàm Vnum se diffans siue vnus; cuius flatus Spiritus sanctus est, omnia permeans: quibus tribus & Trinitas & exemplar omnium rerum creandarum explicatur. Vnum in se manet; flans siue sibilans creat, & Vnum communicat, flatus ipse sanctus Spiritus est; patrem & filium vnus, & trinam imaginem per omnia creata deferens. Ab *es* siue *is* / *Isis* dicitur, Ens entis, siue secunda

Vnius hypostasis. Nunc ergo, quia sibilus vehementem habet motionem, veluti ventus quidam; sit vt hac nota in motione ad aliquid vtamur: & quia omnis motio spiritalis, qualis est sibilus, contendere debet, vt ad omnium originem adspiret, quæ rotundam se esse per imaginē Throno impressam declarat, maxima ratione ipsi sibilu o postponimus, quasi eum ad Vestam ferri velimus, vt illius ductu ad originem adspiret. *So.* Ergo dicimus pro Ad: qua vocula tantum concludi mysterij, quis non miretur? Ex so & *Soen.* et fit soen/ quod est idem ac si dicas, Ad Vnum feror. Significatur igitur hac voce id quod Latinus diceret, pacem concilio. O stupendam arcanorum altitudinem! Quò me rapis Hermathena? Non sum dignus, vt tantum mysteriorum profanis angustæ & caliginosæ mentis meæ oculis reueles. Sed sequar te ducem; qua præcunte, nihil non audendum, quo ad eius obscuro hominum captui fas est audere. Quam mihi summam ponēs, ô Dea sapientiæ diuinæ interpres, pacis conciliandæ rationem, ob quam hoc nomen fecerit nomenclator? Sed me stupidum, modò audiui. Eam nimirum summam summæ pacis conciliationem dicis, qua ad ipsum Vnum adspiramus. Verùm qua de causa conciliatio pacis sic vocatur, non ipsa pax, quæ nos ad Vnum ducit? Vt intelligeres, & quoties hanc vocem audis, recordareris, opus tibi esse, vt cum Vno reconciliaris; è quo mox necessariò colligis, te ab Vno inimicitia quapiam aut odio dissidere. Quærenda igitur hostilitas, & quæ eius causa, vt cum Vno tibi sit pugna, à quo separari ipsissima mors est. Interroga igitur te ipsum, & mox inuenies, te domi bellum cum recta ratione alere; & à bono, quod Vnum est, ad malum perpetuò esse procliuem; ideòque te Mali partes sequi plerumque in omnibus, conscientia ipsa iudicium ferente, ex Dei tabulis, quas mente semper circumfers. Malum Vni contrarium agnosco, & id ab opifice & auctore meo, qui summum bonum est, sat video non potuisse proficisci: sed vnde processerit, ratio nulla mihi dicit. Quærit Plato, quæsiuerunt ante Platonem plurimi, sed nihil solidi inuenerunt. Qui proximi sibi visi sunt veritatem attingisse, corpus nostrum carcerem nobis esse existimarunt, & ei animum inclusum, propter cæcum errorem, quo in amorem corporum delapsus sit, desertis celestibus & diuinis. Sed hi egregiè se decipiunt: non vident, si animi vniquam prorsus sine corpore fuissent, & summi boni participes, vt fingunt; non posse intelligi, qui se quiuerint à summo bono separare. Verùm hæc difficultas multas ambages trahit errorum, si de humanis philosophorum rationibus examinetur: nec quisquam inter eos sic Ariadnam habuit propitiam, vt vllum disputationis suæ exitum inuenerit. Plato ad Dionysium scribens, eandem mouit quæstionem; sed solutionem referuauit Archidemo coram indicandam, eo quòd scriptis tantum mysterium credere non auderet, ne nimirum in vulgus dilaberetur, apud quod non alios sermones magis ridiculos esse dicit, quàm eos, qui de id genus altissimis rebus inter præstantes ingenio & eruditione viros, summa cum reuerentia, & diuina quadam voluptate, solent haberi. Nos quid Archidemo in aurem dixerit, non resciuimus; nec in Phædro, nec alibi, nobis satisfecit: hoc mihi optimè in Timæo & alibi dixisse visus, ea quæ ad diuina attinent, ab iis discenda, qui priscis Theodidactis proximi fuere: quod cum alibi, tum hic maxime locum habere suum videretur. Sunt ergo hæc à Mose petenda, qui maiorum de hominis creatione sententiam partim per manus acceptam, partim diuinitus reuelatam, scriptis tradidit. Videamus ergo nunc, an Mosis sermonis nostri artifex consentiat. Consentit haud dubiè, dum nobis cum ipso Vno bellum esse dicit. Vnde autem bellum sit exortum, cum Ate, Adam, fucus, nomine suo, tum alia plurima, quæ non est huius loci referre, nobis declarant. Hoc certè loco per verbum soen indicatur, nos contra vnum peccasse, & ob id opus esse reconciliatore, qui pacem inter nos & Vnum componat. Quis autem hic erit? Hoc idem artifex hoc nomine demonstrat, quod exiguo soni discrimine, vix scriptura assequendo, pro filio voluit vsurpari, quasi diceret, is pacem est conciliaturus, qui filius est. Quis filius? Quis, nisi summus? At hic est filius vnus patris aterni. Dedit igitur nomenclator filio nomen à Pace reconcilianda: vt intelligeremus, illum, qui summus summi patris filius est, pacem reconciliaturum nobis cum suo patre. Vera ergo eius nominis ratio, quo filius apud Germanos omnes tum superiores tum inferiores vocatur à reconciliando, sumpta, nos docet, summam summi filij propriam esse reconciliationem, quam Plato in Phædro suo non inuenit. Alleimanni sùn scribunt, ipsi V O superponentes, pro

*Filius Dei conciliator pacis inter Deum patrem & homines.*

tes, pro filio; & discriminis causa, pro reconcilio, *Sim*, dimidiato o ipsi V superscripto; quod quidem faciunt non male omnino, quando etiam pro *so* *su* dicant, vel potius *su*. Nos tam exiguum soni discrimen flocci facientes, *Soen* pro utroque scribimus, etymologiam secuti, quæ O & E commiscet, ut conciliatis vocalibus in vnam diphthongum, reconciliationis modus proprius exprimat, dum *so*, quo motus, & *en*, quo vnum notatur, in vnum sonum coeunt; vbi *so* homo est tendens ad Vnum. Vnum verò Deus; quo rursus nomenclator imitatus est modum reconciliationis quæ futura erat, Deo & homine in vnum coeunte Christum, qui solus esset & filius Dei & reconciliator generis humani. O stupendam nomenclatoris gratiam! cui Spiritus sanctus eiusmodi suggestit vocem, ut ea & filium, & reconciliatorem, & reconciliationis modum demonstraret. *So* autem notam hominis propriam in hoc vocabulo esse; etymon declarat. Huic enim soli conuenit ad originem suam toto spiritu anhelare, ut cetera animalia ad escam terrenam. *Soen* ergo hominem includit: sed quem hominem? Non quemuis certè, cum neminem inuenias ex virili semine natum, qui toto spiritu ad originem suam anhelet; sed contra, magna sui parte ad malum origini contrarium pronus feratur. *Omnes enim declinauerunt: non est qui faciat bonum, non est ne vnus quidem.* Homo ergo peccato Adæ corruptus, non potest genus humanum reconciliare, nec vnus fieri Christus verus homo & Deus. *So* ergo soli Christo conuenit, qui verus, purus, nulla labe infectus, toto spiritu ad Deum patrem, omnium originem, perpetuò anhelabat. Hic homo de se solus dicere poterat: *Ego & Pater vnum sumus.* Hic ergo solus reconciliator; quia solus Dei amicus, solus perpetuò pura mente ad originem contendens: Hic solus Deus & homo, & idcirco verus Dei & naturæ humanæ conciliator. Hic ergo solus filius dignus est, ut nomen habeat à reconciliando: quandoquidem solus sit qui reconciliationis supremæ partes queat subire, & ad felicem exitum promouere. Iam vocis huius architectus, non contentus tanto artificio, illud etiam addere voluit, ut *Soen* conuersum in *Soes*, culpam & offensam notaret; quæ tota est ex diametro cum filio Dei pugnant. quo significauit, noxam & offensam humanam nulli magis aduersari, quàm ipsi filio Patris supremi. Hic enim peccata nostra tulit, onus omnium innoxenti homini grauissimum, hic poenas dedit peccati, cum nihil peccasset, huic mortem culpa & offensa nostra inflixit; hic, cum Dominus esset vniuersorum, non solum seruus factus est, sed crudelissimum etiam seruorum supplicium subiuit, quo non draconis seruos, & ad mortem seruili scelere dignam iusto Dei iudicio condemnatos, à seruitute & morte liberaret. Quid ergo magis aduersarium, quid magis contrarium, quid magis repugnans, quàm offensa? Et quæ offensa? Non certè ipsius filij qui cum Deo vnus est, & qui nomen à pacis conciliatione habet; tantum abest ut offenderit aut læserit. Cuius ergo? Nostra, nostra offensa est, quæ ex diametro cum filio Dei pugnat, atque ideo eam accepit nomenclaturam quæ filij nomini prorsus opponeretur. Quamobrem vtrumque indicauit hac conuersione nomenclator, & pacem conciliandam esse, propter noxam paci repugnantem; & præterea noxam filio maximè contrariam esse. Cernimus hic, offensam & peccatum mali originem esse, & eius dissidij quod nobis est cum Vno: deinde videmus, non illa via quam Plato indicauit, reconciliationem fieri posse, & ad Vnum patrem rediri, quem non deseruimus modò, sed etiam offendimus, æterno exilio ab eius domo, ob culpam nostram, per summam iustitiam, damnati. Si ergo malum in nobis & ipsam offensam agnoscimus, ut philosophi agnouerunt; eius principium ex Ate esse sciamus, cui cum Deus contrarius sit, cogitemus, medicinam culpæ nostræ, non aliunde, quàm à Deo petendam; quando contrariorum contraria remedia esse, trito medicorum axiomate celebratur. *Soes* itaque contrariis vestigiis lectum *Soen* facit, vocabulum filij simul & reconciliationis suggerens notionem; ita ut *Soen* ipsius morbi nomen & medicum monstrat, & medendi modum, qui totus in conciliatione consistit. Vix mihi lubet ex hoc tam sublimi contemplationis fastigio ad minurias descendere: ne tamen obstinatis ignorantia patronis quidquam occasionis ad obgannendum relinquatur; scrupulum tollam qui iniici posset ab eo qui parum memor est eorum quæ antea scripsi. Quamuis *Soes* nec ab omnibus, nec passim hoc tempore vsurpetur; analogia tamè hæc conuersionis demonstrat, vernaculam esse nobis vocem, quam Galli adhuc in corrupto suo sermone retinuerunt; certissimo argumento, olim





nem potest restituere pristinae integritati: qua de causa immane quanto magis nomen huius notionis signum Deo conueniat, quam vel Throno, vel Soli, si ad causam originis referatur. Hic igitur summus est sanator, summus saluator, summus summæ sanitatis auctor, & ob eam causam, ut in omnibus, ita in hoc nomine sibi vindicando primas semper tenebit. Quid quod vna definitio & filium, & conciliationem, & sanationem comprehendit, quam nominis homonymi interpretatio declarat. Nam & filius est *so-ten* quod est ad Vnum, quoniam totam rerum creatarum vniuersitatem patri vnit, ex patris infinito sinu ipsarum sumens essentiam, & eam ad patrem reducens & connectens. Iam reconciliatio ex eo ipso pendet, quod opificis boni sit, id quod fecit ad suam similitudinem, id amare, & patri, quoad eius fieri potest, reconciliare. Quod si non solum offensa intercesserit, sed ea etiam graue vulnus & lethale inflixerit; tum bonitas ipsius summa quodammodo cogere videtur, ut quod ad imaginem suam formauit, id etiam, cum læsum fuerit, pristinae restituat sanitati. Quid verò reconciliatio, quid sanatio præstat, quem sibi scopum præfigit alium, quam ut id quod reconciliatur, Vni rursus coniungatur; quod vulnere scædatum est, rursus vniionem accipiat eorum quæ quopiam discesserunt hiatu. Magnum vulnus esse scio, quod homo accipit; sed non tantum tamen, ut sanari nequiret à filio: at si qui vulneratus est, sanari nolit, nec curationem diuinæ bonitatis admittere; eius vulnus tanto discedit hiatu, ut magnum chaos in Euangelio vocetur. Non solum offendimus patrem vniuersorum; sed sic ab eo recessimus, vniione longè lateque soluta, ut nullius medici ope, quam eius qui nos compegit, sanari queamus. Et filius itaque ad Vnum dicitur, & solus primum, & totus; ita ut nihil desit definitioni: & reconciliatio reductio est ad Vnum: & sanatio curatio est solutæ vniionis; quæ nihil aliud est, quam ea quæ diducta sunt, ad Vnum rursus redigere, & Vnum facere ex diuisis. Quod si hic analogia querenda, & eius caput exordiumque assignandum; non videor mihi erraturus, si dixerò, ex prima vniione duas reliquas vniiones, tamquam ex causa sua, dependere; & ex ea manare, tamquam ex summi boni primo. Pater bonitatem suam, cuius est se communicare, considerans (humano more, quando aliter non possumus, loquendum) filium gignit; de quo dici necessarium, quod primum & caput sit eorum, quæ ad Vnum possunt vocari, patrem videlicet & primum fontem omnium bonorum. Ex hoc igitur Ad Vnum siue *so-ten* primus hic *soen* nominandus: cui deinde ex bonitate accedit, ut non solum opifex sit vniuersorum, sed etiam humani generis reconciliator & sanator; ita ut reconciliatio & sanatio secundaria sint ex illo primo pendentia, tamen si prius ad sanationis & conciliationis notitiam veniatur, quam ipsius filij; ut liquet in Socrate, ad sanationem quidem animorum & conciliationem vel ratione, vel maiorum auditione deducto; at ignorante, eam fieri debere per filium. Quantum bone opifex nomenclatori gratiæ infudisti! cuius beneficio tantum luminis est affectus, ut hæc viderit; & tantum bonitatis adeptus, ut ea posteris clarissimo indicio sermonis voluerit communicare; atque id facere potuerit vnica vocula, tribus litteris Trinitatem referente; cuius ut variæ sunt efficientiæ, ita variæ sunt notiones. In *Soen*, S vis prima est, Vnius omnem essentiam efflans; quod *So* nomen ipsius litteræ declarat. Vocalis media, utcumque pronuncietur, rotunditatem ostendit; quæ figura omnium est potentissima ad custodiendum, omnium aptissima ad perpetuam motionem, omnium conuenientissima ad capacitatem; quæ filio conueniunt, utpote Veritati omnia custodienti, utpote è Patris sinu omnia ad perpetuam motionem educenti, utpote omnia Idearum genera mente sua complexo. Præterea cetera, quæ ex hac figura ad filium pertinere nemo potest negare; quæ ut plurima sunt, ita illud omnium videtur clarissimum indicium, filium è Patre sic gigni, ut primus & proximus orbis è centro: & quemadmodum centrum ad orbem, sic se habet pater ad filium. Sed hæc alibi. Tertia littera N est, inter cetera Spiritui sancto attribuenda; hoc notans, quod omnia Spiritus sanctus ad radicem firmitatis supremæ, per radicem, dentium superiorem signatæ, tam potenti spiritu ferat, ut sonus eius per nares etiam tinniat, quod organum spirituum intelligentiæ exprimendæ, propter spiritalem odorum naturam, maximè conuenit. Deinde tinnitus huius litteræ gratiam Spiritus sancti egregie exprimit; eo quod is causa sit omnium eorum quæ tinnitu orationis & laudis diuinæ, in qua summa vita est, patris cælestis aures feriunt: qui ut à Patre & filio

*Soen tribus  
litteris Trini-  
tatem refert.*

& filio procedit, ita nos patri & filio rursus insinuat, & mentes nostras sursum velocissime rapit, & raptos amoris glutino filio, & medio filio, patri connectit & vnit. Iam & alius tinnitus est in sacris litteris Moïsi & prophetarum, Spiritui sancto adscribendus: & rursus multo maior Apostolorum, quorum tinnitus exiit in vniuersum orbem terrarum; qui tum demum tinnit, cum Spiritus sancti in specie linguarum flumarum delapsi ardore flagrare, ac furete diuino amore cœpissent. Quis hic non agnoscit tinnitum sursum elatum: quis non agnoscit classicum ad Christianæ vitæ militiam: quis hic non Spiritum sanctum audit, diuinum illud & Bacchicum tarantara inflantem? Hoc tandem est formare voces de sonorum imitatione, quas nemo, nisi auribus acutis, rectè percipere possit. Hinc denique perspicuum, quod non loquendi modò consuetudine mysteria hæc nobis indicentur; sed hoc etiam in vocabuli formatura seruatum sit, vt & Trinitas ea sit expressa, & singularum hypostaseon attributa distinguantur. Rideant diligentiam nostram, quibus hæc ridicula videbuntur; & ipso suo risu doceant; quàm nihilo differant à profano vulgo, quod ad Dionysium scribens Plato, de diuinis arcanis, voluit celare; certus, non magis iis sacrosancta hæc balsama, quàm subus vel rosas vel sampsychum olere. Optarem certè me scriptis meis Cabiros potuisse adhibere, ne id genus lutulenti sues omnia fœdarent atque proculcarent: at cum id in hominis manu non sit, malui hanc curam Deo relinquere, quàm ea quæ in sermone nostro mihi primo post complurium seculorum memoriam spiritus insonuit, & tinnitu suo ad aures, dum Satyros sequor, pertulit, occultare. Ante me vita deficeret, quàm omnia quæ hac vocula son consideranda proponuntur, explicarem. Græci & Latini sanitati Apollinem præfecerunt, non malè illi quidem; sed prorsus, cur ita faciendum esset, ignari; nisi quantum natura Solis rationis suppeditabat. Nobis de alia longè sanitate cogitatur, dum filium Dei sanitatis facimus auctorem; quæ tamen Solis omnia corpora conseruantis tessera rectè notatur, si corporalia ad mentalia transferantur. Stolidi antiquorum insania, & inepta de diuinis fabularum exordiis cogitatio, dum nihil certi de vero Apolline & vero sanitatis datore inueniret, multos Apollines confinxit, non secus in hoc, atque in ceteris Diis, stultissima & absurdissima somnia protrudens.

*Apollo sanita  
si præfectus.*

*Apollo verus  
est Christus.*

*Admeti siue  
Admeti gre-  
ges pascit Chri-  
stus.*

*Apollo vnde  
dicitur.*

*Sol vnde di-  
ctus.*

Verus Apollo nobis son dicitur, Dei filius, cuius corpoream imaginem Sol visibilibus oculis repræsentat. Christus itaque verus Sol iustitiæ, & verus Apollo, mane diluculo transit; vt Isaias dixit; atque idcirco Ver omnium seculorum, omnia noua luce, noua vita, noua pulcritudine exornans; nec alia de causa formosissimus & imberbis iuuenis Apollo habitus, vt eo nimirum, quod Christus nobis præstitit, indicaretur. Hic cælo deiectus, ab amore paterno, quo humanum genus dilexit; hic greges & armenta pascit Admeti, siue integra dictione, Admeti, qua significatur Christus, verum caput generis humani. Deus enim filius de cælo descendens greges & armenta pascit, id est, homines primo peccato ad bestialem animorum procliuatatem redactos. Admeti autem pecus dicebatur; quia totus grex humanus Christo datus est, qui potius Admetus, id est, hominum caput, quàm Adam debebat vocari. Christus enim pastor est verissimus; & verè ποιμήν λαῶν, pastor, inquam, sui gregis, siue, quod idem est, Admeti, quod Adami caput is intelliget, qui quid hæc esse dixerim, recordatur. Hic Pythonem draconem maximum occidit sagittis suis, id est, amoris radiis. Hic in corpore humano inter mortales apparens, vt omnia compleuit, ita omnia veteris scripturæ mysteria vera luce donauit, ea de causa ἄνθος nomen sortitus, quòd quicquid occultum esset aperiret, omnem rituum & cærimoniarum obscuritatem, non secus atque Sol tenebras, tollens. Huc referri potest illud Ouidij:

*Iupiter est genitor, per me, quod erit q̄, fuit q̄, Est q̄, patet. —*

Verùm dæmoniaca fraus perpetuis imposturis venena serere moliens, hoc de verbo Apolline vaticinium ad falsa oracula transtulit, omnibus præcæ Theologiæ arcânis fabulis sibi mendacissime attributis. Verùm ne longius in huius Dei sacris euagemur, illud potius consideremus, vnde Sol nomen sortiat, & an nec etiã Cimbricum sit, an verò corruptum ex son; quod minimè absurdum videretur, nisi nos id semper ageremus, quo integris nominibus ratio, si fieri potest, assignetur. Quid solidum sit apud Latinos, quid item solum, nemo ignorat: sed vnde hæ voces emanent, non perinde credo hiquere. Videndum itaque quid sit Sal, & an ab hac vocè commodè queat tra-

here

here nomenclaturam. *Hal* adspiratio est ad omne, siue perfectum, in quo videlicet sic sunt omnia, ut nihil desit. Ut verbum itaque hæc vox usurpata, idem est quod seruo; quo nostro actu curamus, ne quid nobis ad omnia quæ necessaria sunt, desit. Olim ergo id notabat nomen *Hal*, quod post Sal dici cœpit; ut in vetustis locis *Hal* apud Saxones. & *Hal* apud Sueuos ad Oenum quibus perspexerit, qui modò tam vecors non sit, ut à Græcis hæc loca nomen accepisse credat. Post, dum mercatus vigere cœpisset, *Hal* locus dici cœpit, in quo merces seruantur: & discriminis causa pro condimento cibi Sal venit in usum, quo noratur *So-hal*, quod est, ad conseruandum, qua notatione Salis utilitas explicatur. Inde rursus *Sal*, pro lata palatij domo, in qua consilia Reip. seruantur, & apud nos *salum* pro vngere, vnde Latinorū *Saluo*. Vtinam principum aula perpetuò *Sale*, pro eo ac dicuntur, essent; & in iis non aliud, quàm quòd populi salutem contineret, ageretur. Sed de *Saal* alibi plura. Ex eadem radice *Solt* pro stipendio; eo quòd sale comesto fides confirmaretur, optimo iuramenti symbolo. Qui enim sale comesto iurat, idem dicere videtur, ac si dixisset: Sic ego conseruer, atque hoc quòd promitto, sum seruaturus. Porro quia etymologia explicata *So-hal* reddit, quod est, ad seruandum; factum est, ut quæ quippiam seruant & firmant, *Solen* dicantur; qua voce pro plantis pedum quibus firmamur, & pro cornis plantæ pedum subditis, utimur. Hinc *Soldeem* est firma commissura res connectere, quod in auro Borace, genere quodam salis nitri, quod inde Chrysocolla nominatur, effici videmus: ita ut non minus hæc res, quàm nomina, conspirent: Græci Collam dixerunt à *Sol*, S in C mutato, uti in Cerere item factum. Hinc Solum Latinis & Solidum. Nobis item *Solder* pro tabulato gressus firmante; & *Soldur* pro cuiusuis metalli colla, quasi *Solt-ur*, quod est continens & firmans perfectè. Possent alia quoque ratio nominis huius notari, in eo consistens, quòd *So-hæel* idem sit quòd *So-hæel*, id est, ad integrum; quoniam colla duo vel plura in vnū integrum colligatur. Hinc Soldurij, quorum apud Cæsarem mentio, quasi *Solt hueren*, quod sonat salario conductos. Hinc modò cernas, vnde Sal Latinis, & *αλα* Græcis; quarum vocum nec his nec illis causa aliqua vernacula reperietur. A *Sol* per conuersione fit *Los* pro eo quod non est firmum aut colligatum: & dum verbum est, cum actionis significato, idem est quod disligo, vel cuiuspiam rei tollo firmitatem. Hic Latini passi sunt idem quod in folio. Nam ut pro *Los* Folium dicunt præposterè; ita pro *Los* dicunt Soluo; vnde Solus, qui est solutus ab omnibus. Quia igitur maximum illud & clarissimum iubar, à quo cetera sidera lumen & vitalem calorem accipiunt, omnia conseruat, omnia stabilit, omnem formam & materiam colligat, reatissimè Sol nominatur: quæ vox si perinde atque *Son*, ad litterarum quibus componitur, examen vocetur; non minus, quàm illa, demonstrabit & Trinitatem & personarum attributa. Nam quod in illa præstitit tinnitus, hoc hîc efficit Lambda; quæ littera linguam sursum ad summum oris cælum, haud aliter atque Spiritus sanctus mortalium animos ad cælestes angelorū orbes, attollit. Vide quanto diuinius Solis nomen fecerimus, quàm illi qui sic vocatum putant, quòd solus sit in cælo: quod falsum est; cum perinde interdiu stellæ in cælo sint, atque noctu; tamen Solis lumine sic oculi nostri repleantur, ut stellarum lumen præsentia maioris offuscetur. In eclipsi maxima visæ sunt aliquando, in puteo item altissimo fortasse cerni possent; sed cum Sole iam sub horizontem progresso mox etiam illæ cernantur quæ post Solis occasum super finito rem non ascenderunt; obtusi sit ingenij, existimare, Solem interdiu solum in cælo versari. Annon Lunam frequentissimè interdiu cernimus: ut ne hoc quidem se prætextu excusare possint, qui Solem ob id Solum dicerent, non quia solus sit, sed quia solus cernatur? Sol profectò Sal mundi est corporati, perinde omnia conseruans, atque carnes & cetera edulia salis condimentum. Deinde dicimus *Sol* pro *Hal* creberrimè; ita ut *So-hal* idem sit quòd *So-hal*, id est, ad seruandum siue tenendum. Sol ergo & Sal nomina sunt eiusdem originis, non magis distincta quàm *Sol* & *Hal* verba. Corporeus ergo rerum corporatarum conseruator, imago est conseruatoris omnium rerum, tum earum quæ magnitudine constant, tum etiam omnium spiritalium. Hæc symboli ratio plurimas gentes ad idolomaniam traxit, quæ signum pro signato adorauerunt. Dum Solem intuemur, dū lumen eius immensa cæli spatia momento replens oculis offertur; tum de Deo atque eius infinito lumine,

quo

Sol Deum di-  
citur.

quo omnibus vitam adspirat, cogitemus quidem, sed non sic, ut creaturæ tribuamus, quod debetur creatori. Nulla statua, nulla imago fieri potest, quæ oculis nostris Dei similitudinē melius, quàm Sol, exprimat: nihil ut miri sit, si Deū Solem vocemus, vocabulo aded non repugnante, ut ratio eius prius in Deum, ut archetypum conseruationis, quàm in Solem quadrare cernatur. Addatur & illud consideratione dignissimum, Solis nomine non conseruationem tantum, & firmamentum rerum omnium notari; sed illud etiam vestigiis retrò lectis ostendi, eū cui primū hęc conuenit ratio conseruandi; talem esse, ut solus nos soluere possit à catenis quibus fumus alligati. Conuerte Sol, habes *Sol*; quasi de se diceret Deus: ego non conseruo modò, sed etiam soluo. A quo soluis ò Sol supreme? A vinculis, inquit, mortis æternę, quibus vos cacodæmon, siue Ate, fraude sua alligauit. Hac re perspecta; ignorari non potest, Solis nomen sic à sermone artifice formatum esse, ut primū & propriè summo Solis exemplari conueniat, quàm ipsi imagini corporatæ. Quamquam ergo diuersa sunt nomina, Sol, & *Son* / & *Son* / & *Son* / & *Son*; quoquo tamen modo scribas, omnia tamen primū conueniunt Dei filio, humani generis seruatori atque liberatori. Quod igitur D. Ioannes Lucem vocauit, aiens; *Vita erat lux hominum, & lux in tenebris lucet, & tenebra eam non comprehenderunt*; id Solem primus vocabulorum architectus nominauit. Verumenimuerò, cum dicitur Deus in Sole posuisse tabernaculū suum; nomen accipiendū pro primo intelligentiariū cælo, de quo & illud Lyricen cantauit, *Thronus eius sicut Sol*; quibus verbis Thronum, qui primam primi Solis imaginem gerit, & idcirco Sol item vocatur, comparauit Soli cælesti, quem oculis nostris intuemur. A Sole ergo visibili, ad Thronum inuisibilem, à Throno ad primū Solem Dei filium peruenimus; de quo Malachias: *Et orietur vobis timentibus nomen meum, Sol iustitia, & sanitas in pennis eius*. Adoremus ergo hunc Solem, per quē Tartari vincula soluuntur, ut nominis vestigia retrò lecta declarat: & visibilis Solis splendore ad summū Solem mens nostra ducatur, in quo solo tota mentis nostrę sanitas consistit, ut alterum nomen Cimbricum *Son* demonstrat. Quis non miretur suauem hunc nomenclatoris nostri & sacrę scripturę concentum? quis non admirabilem in vocibus fabricandis sollertiam obstupefcat? Græci item vocem retinuerunt nostratē, *ἥλιον* Solem vocantes; cuius causam Plato nimis frigidam mihi videtur dedisse, dum à perpetua vertigine, vel Doricòs à populo congregando nomen deriuat: Nihil nobis clarius, quàm *ἥλιος* idem esse quod sano, & integritati restituo, dum ut verbum vsurpatur: vnde *ἥλιος* idem erit quod sanator; nihil notationis ratione à *Son* differens. Quamobrem hoc nomen rursus conuenit Dei filio primū, qui solus est medicus omnia integritati suę reddens. Solem boni filium vocauit Plato, non malè ad religionem veram alludens; qui ut opifex est omnium, ita omnium est redintegrator. In fabulis Hyperion pater, Theia Solis mater vocatur: quarum vocum rationes nobis sunt vix ipso Solis lumine obscuriores. *Θη* siue *Θη* est auget, & promoueo in maius siue melius: *Θη* ion / siue *Θη* gon, est supernus fauor. Supernus ergo fauor ex infinita sua bonitate omnia in melius promouente Solem genuisse hac fabella designatur: & ea quidem non malè conficta, propterea quòd nusquam supernus Dei fauor clariùs cernatur, quàm in Sole, lumen suum æquè bonis atque malis communicante: cuius exemplo Christus in Euangelio vsus est, dicens: *Diligite inimicos vestros, benefacite his qui oderunt vos; & orate pro persequentibus & calumniantibus vos; ut sitis filij patris vestri qui in calis est, qui Solem suum oriri facit super bonos & malos*. Excellentissimus certè fauor, & omnem fauorem alium superans esse cernitur, quo Deus omnibus lumen & vitam impertitur, tametsi operibus suis se hostes, non filios, patris æterni esse, clarissimè demonstrent. Nostates *Θη* ferè pronunciant pro supra & ultra, cuius loco *Θη* dicunt Suci; Græci *ὑπερ*, adiecta adspiratione, quam Latini in sibilum mutarunt, Super pro Huper efferentes. *Son*, siue *Son*, ut Flandri loquuntur, prateritum imperfectum est à *Sun* / siue *Sun* / pro faueo: vnde Iuno & Iunius deriuantur. Hac de re Hesiodus:

*Θη*.  
*Θη*.  
*ὑπερ*.  
*Super*.  
*Son* siue  
*Son*.  
*Sun* siue  
*Sun*.  
*Iuno*.  
*Iunius*.

Θεία δ' ἠέλιόν τε μέγαν, λαμπαράν τε σελήνῃν,  
ἦ δ' ἢ πάντας ἐπιχθονίους φασίνει,  
ἄθυσ' ἄθυσ τε θεοῖς τοῖ ἕραδὸν δῖρὸν ἔχουσι,  
γίναθ' ὑποδμηθεῖτ' ὑπερίονος ἐν φιλότητι.

quod ita, ut in buccam venit, Latine effundam:

*Theia*

*Theia parit magnum Solem, Lunamq; nitentem,  
Nec non Auroram, cunctis mortalibus almi  
Luminis auctorem, diisque immortalibus una  
Peruinci suavi se passa Hyperionis igne.*

Homerus Theia Græcum nomen dedit, à lato lumine *εὐρυφάειος* vocans, Hyperionis nomine seruat; verum quid Dya notaret, non intellexit. Hyperionem autem vnum ex Titanibus volunt fuisse, de quibus quid sentiendum, alibi docebo. Selana Lunam significat, eo quod tempus per prius & posterius numeret, ab ana/ de quo prius; & sel *Selana.* pro tel/ quod est numero. Quemadmodum verò à so & ten/ fit soen & son: ita ex eodem so & hoec/ fit soec/ id est, quæro; quasi diceret, ad angulos omnes curro; cum hoec angu- *Docc.* lum notet. Ab eodem sen pro mitto, veluti so-en/ id est, ad finem: Ad finem enim ali- *Den.* quem mittimus, quicquid mittimus. Quoniam verò intellectum & sensus exteriores præcipuos nuntios rerum omnium habemus; à sen/ sui factum, mutato E in I, vt nuntij *Den.* subtilitas & celeritas indicaretur. Latini E retinuerunt, Sensem & sentio dicentes, à *Sensu.* sent/ quod est mittit. Quid autem aliud sensus est, quàm nuntius mentis nostræ ad res *Sensio.* omnes explorandas destinatus? Hinc fit vt vocabulum commune sit ad sensus interiores & exteriores; quam loquendi consuetudinè Latini quoq; retinuerunt. Dum autè intelligimus sin à sen fieri, & hoc à so-en/ id est, ad finem: in mentè venit, nihil à nobis sensibus explorandum, quod non ad summum bonorum finem destinetur. Hebræi *ויר* pro sensu dicunt, à *ויעח*/ quod idem est quod soec/ id est, quæro & inuestigo; quia sensuū fit inuestigare. Quoniã verò qui quærunt, properat; fit vt *ויר* etiam pro festinare ponatur. Hinc Græci à celeritate *αἰσθάνω* dixerunt pro sentio; propterea quod sensibus nihil fit *αἰσθάνω.* celerius. Hæc autem etenim nobis idem est quod celeriter. Celerrimi certè nuntij sunt, & citissimi rerum inquisitores, ipsi sensus. At huius rationis cum Hebræi, & Græci, & Latini sint ignari; nihil habent à quo voces suas deriuent. Quia autem sibilus celerrimum motum habet; architectus vocum nostrarum, subtilissima diphthongo ipsi Sigma postposita, sic fecit; pro Video; propterea quod visione nihil fit celerius aut subtilius. Hinc *Die.* fit pro mente, ceu sic-el/ quod est, video altissimum. Proprium enim mentis nostræ *Die.* opus est, Deum videre: qua de causa brutis animantibus non est fit/ nisi per vocis abusus: Cogitent ergo, cogitent quotquot hoc nomen audient, quis scopus sit propositus menti nostræ, quoque semper interni oculi sint dirigendi. Huic vocabulo ex diametro repugnat *ties*/ quo perdo significatur. Quisquis enim Deum non videt, & mentem perpetuò ad hunc scopum dirigit; is omnia perdit, tametsi omnia lucrari sibi videatur. Intextum itaque huic voci, nihil prodesse quicquam, nisi Deum vbique acies mentis nostræ intueatur. Huic illud Christi apud Matthæum consentit: *Quid prodest homini, si vnuersum mundum lucretur, anima verò suæ detrimentum patiatur?* Sed Deus aliter ad huc usit in anima, dicens: *Qui voluerit animam suam saluam facere, perdet eam: Qui autem perdidit animam suam propter me, inueniet eam.* Hæc verba si ad linguam nostram examinentur, infinito plus gratiæ & elegantiae habebunt; vt ipse Christus ad primam linguam respexisse videatur, in qua animæ nomen sic effertur; vt si retro per vestigia legatur, perdere designet. Tam multa mihi mirabilia nomenclator in omnibus vocabulis proponit, vt tandem nihil admiret. Quis enim admiretur, quod est perpetuum & in omnibus obuium? Eximium profectò animæ nomen dedit, & dignum quod in omnium hominum animis perpetuò versaretur, quo officij sui nunquam oblitiscerentur, quoque animam suam rebus aliis intuendis non perderent. Perdimus animas nostras, quoties Deum in omnibus cogitationibus, omnibus sermonibus, omnibus actionibus non intuemur; quoties ad Deum mentis aciem non dirigimus; quoties aliò, quàm ad Deum, spectamus. Quis tandem, ô mortales; finis perdendi; si ferè semper omnia studia nostra ad honores, ad diuitias, ad voluptates, ad nescio quæ alia tendant? Veniat in mentem animi nomen: intelligamus ipsum altissimum animi nostri scopum esse; & quoties ab eo descedimus, nos & nostra omnia perdi- di. Dedit Aristoteles animæ definitionem, generaliorem illam quidem, quàm sit hæc; quam nomenclator soli humanæ animæ accommodauit. Verum si examines; vtra plus adferat solidæ cognitionis; immani interuallo nostracem senties præstantiorem, vt potè qua summa animæ felicitas fit expressa. Quid enim aliud est siue beatitudo, siue vita

æterna, quàm Deum videre, vt apostolica sententia sumus edocti? Quamobrem qui hoc sine animam descripsit, an non excellentissimam dedit definitionem? Omnes itaque actiones nostræ, omnia vitæ officia eò sunt conferenda, vt ipsum altissimum intueamur: quod si non facimus, non magis dicemur siel habere, quàm habeant vel boues,

Canoniconum  
Monasterien-  
sium vetustus  
ritus, vt mo-  
rituro caput  
suillum osten-  
datur.

vel sues, vel mulæ, vel si quid his animam habeat crassiolem. Moris esse audio, & vetusto ritu apud Canonicos Monasterienses obseruatum, vt iam iam morituro, & animam modò agenti, caput suillum ostendatur; quo agnoscat, se non humanam, sed porcine vitam egisse; eòq. moueatur ad veram pœnitentiam, & diuinam misericordiam in postremo vitæ articulo implorandam. Non equidem suilli capitis concionem derideo; sed malleum, vt mox in principio, dum in Canoniconum collegium coopantur, cum porcis ipsis prandium parari, vt diligenter cauerent, ne tam lutulento & immundo animali perpetuò comparandi viderentur. Cogitent, dum bubulento & suillas carnes deuorant, ne dum toti corporis in viuendo ductum sequuntur, fiant & ipsi boues atque porci capitibus semper in terrena defixis. Nemo profectò diutius se siel habere dicat, quàm mentis aciem ad altissimum ipsum dirigit; quod dum facere negligit, mox intelligat se brutis animantibus merito annuerari. Sed in hieroglyphica ipsius Pe figura eadem hæc admonitio repetenda: qua de causa breuior hic ero, quàm rei postulat

Sie.

latitudo. Sie præterea pro bullio accipitur, propter subtilem bullientium sibilum: quæ ratio ad siel applicata, non solum animantibus eam, sed plantis etiam faceret communem; in quibus omnibus anima nihil aliud est, quàm calor quidam humidum perpetua

See.

agitans bullitione, vt meritò altissimum caput bullientium vocari possit. Ex sie fit see/ propterea quòd mare semper bullire videatur: vnde tirsee/ quæ vox Circe Latinis &

Circe.

Græcis scribitur, S in C mutato. Est itaque Circe maris ornamentum, quod reuera de Circeæ promontorio dici posse, nemo eorum qui diligenter considerabit, infitias ibit.

Imitandi  
particula.

Ex littera s & a, orationis fit particula, qua ad agendum incitamus, vtraque littera motum iudi ante. Quòd si adpirationem & vocalem maximè idoneam ad penetrandum

His.

ipsum si p aponas, facies his/ quod significat incito. Iam si vuculam sa vincias, Tau inter consonantem & vocalem interiecto, facies sta/ quod est motui contrarium. Exerit ergo

Sta.

Tau in hoc verbo insigni quodam modo atque luculento vim alligandi. Hinc Latinorum Sto; & Græcorum ισάω, & ισημι, & cerera cognata. Nobis porò vocem deberi,

Sto.

ισάω.

ισημι.

Haest.

Festino.

Haesten.

A longum ple-  
rumque per a  
scribitur in  
Cimbria lin-  
gua, in Sueni-  
ca per a a.

Haest.

Statua.

Statua.

Stat.

Statua.

Statoue.

Zeit.

conuersionis analogia demonstrat. Haest enim contrarium designat, cum idem fit quod Latinis festino; quod verbum ab haesten tractum videtur, mutata adspiratione in

digamma Æolicum; eo modo quo ex Helena fit Felena. Nos dum A longum nota-

mas, ierè A & E coniungimus; quo loco Sueui duplex a notarent. Quòd autem adspi-

ratio in conuersione sit adscita, id rationem hanc habet; vt celeritas spiritu præmissa

adiuuaretur. A sta fit staet siue staet/ pro sua cuique conditione ac dignitate: Latini hinc

Statum dixerunt: Ab eodem statio: Nobis stat/a breui, pro loco; qua voce etiam opida

nominauimus, quòd is locus sit excellentissimus ad tutam securamque vitam peragen-

dam. Statua simulacrum è lapide, ære, vel alio metallo, in memoriam cuiusquam ero-

ctum; quasi stat hou diceretur, quo significatur id quod alterius locum tenet. Simula-

crum enim loco eius cuius simulacrum est, collocatur. Nobis statoue; quamuis nunc

ferè belt frequentius sit in vsu, quæ vox sit à behest/ id est, conseruat. Vt enim statua &

imaginis in eo est, vt memoria cuiuspiam conseruetur. Hinc Nembrot statuam auo

suo posuit, quam generica voce belt vocauit; eo quòd aui memoriam conseruaret; vnde

Bel idolum.  
Belus.

de Bel apud Hebræos, pro Idolo, quod Babylonij adorabant. Vt sic suspicer, facit

Diodorus Siculus, qui Belum Neptuni filium facit, id est, Nochi, qui in diluuiò verè

Neptunus dici poterat. Quòd autem matrem det Libyam, id sic intelligo, Chamolibi-

Iupiter Ham-  
mo, Chamus.

byam patris distributione obtigisse, vel Chamum in Libya primum idolomaniam

erexisse, sibi Iouis Hammonis sumpta nomenclatura, Belus itaque Chamus est, cui

Nembrot statuam erexit, per excellentiam belt siue bel vocatam. Verùm quia in lingua-

rum cõfusione quid belt propriè significaret, ignorari ceceptum est; in eam ventum opi-

nionem, vt auum Nembrodi crederent Bel fuisse nominatum: cum tamen hæc vox

generatim cuius statua; memoriam cuiuspiam conseruanti, communis esset. Scio &

alia huc afferri posse, & Beli nomè ad bal referri, quo cor vocant Chaldæi, Hebræi con-

uersa voce vtuntur pro eodem. Nobis bal pilam notat, à bebal/ quod est conseruat; eo

quòd

quòd globi figura maxime idonea sit ad conferuandum; quòd vt tota mundi machina; sic guttæ in pilulas contractæ; & erinacei in globos se cogentes; apertis docent argumentis. Fieri ergo potest, vt Solem, qui cor mundi est, & omnium rerum conferuator, antiqui *bal* nominarent; quæ vox cum *bel* origine deriuationis continet, cum vtraque à conferuando dicatur. Quemadmodum igitur *Bel* & *Bal* ex eodem fonte deriuantur, diuersa licet ratione; ita in eadem statua, tum mortuus *Hammon*, tum *Sol* cæli; & totius mundi cor, absolutissimus perfectissimûsque globus, non se modò, sed omnia etiam alia conferuans, intelligi posset. *Chaldæi* enim Solem vt cor mundi, ita visibilem Dei imaginem putabant: atque vt *Sol* in cælis Dei simulacrum erat, ita inter elementa ignis imaginem Dei præferbat. Coluerunt ergo *ij* qui prudentiores erant, Solem & ignem: non illos quidem vt Deum, sed vt Dei simulacra, ipsius Dei manu facta; quòd plebeij animi non intelligentes, in ipsis imaginibus constitierunt, creaturam pro creatore stultè adorando. Quamobrem si physicòs *Belum* capiamus, Solem intelligemus, à *bal*/ quo nobis globus, *Chaldæis* cor denotatur. At si statua ad historiam referatur, idem erit *Iupiter Hammon Libycorum*, & *Belus Babyloniorum*; qui *Neptuni* siue *Nochi* filius cum esset, matrem dicitur *Libyam* habuisse; eo quòd ipse & eius posterì ab ea regione alendi essent, perinde atque à sua matre. Quando verò *cacodæmon* statuis se pòst insinuauit, & homines ad idolomaniam pertraxit; dici cœpit *bel-ben-gal*/ id est, fel statuarum; quasi diceretur memoria omniem mortuorum amara bile corrupisse; vnde *Beligal* mansit apud *Hebræos*. *hy* enim per *G* pronuntiarì debere, *Beligal*. Ates cognomē est *Beligal*. alibi docendum. Cognomen ergo *Ates* est *Beligal* ex eo tributum, quòd vsum statuarum felle suo amarissimo & plus quàm vipereo corrupisset. Cum enim serpens esset, quis potius serpens, quàm vipera dicitur, cuius cum fel sit maxime lethale, rectè factum ab iis qui *Draconem* fel statuarum vocarunt: eo quòd nullum crudelius & exitiosius sit venenum, quàm statuas adorare. Quia autem *Idololatria* suprema est præuaricatio, non mirum quòd *לִבְיָהּ* pro præuaricatione ponatur. Ex tè exhibit, inquit *Nahum*, cogitans contra Dominum malitiam, mente pertractans *Beligal*. Hinc filij *Beligal* dicti omnes impij & Idolorum cultores, quasi felle vipereo idolorum infecti. Nihil enim Deo magis aduersatur, quàm *Idolomania*; & idcirco summus & æternus Dei hostis *Beligal* nominatur. Non est igitur statuarum vsus prohibitus, sed abusus hic adorationis fel viperinum in statuis vocatur; quo si careant, soli memoriæ rerum absentium conferuandæ seruietes, non erunt in vetitis habendæ, non magis sanè quàm vel ipsi *Cherubim* arcam alis suis regentes, vel boues ænei stagnû sustinentes. *Beit* ergo à *behet*/ quòd est conferuat, rectissimè nominatur; quandoquidem in eo verus sit vsus statuarum, & omnium simulacrorum; à quo si discedatur, mox viperæ fel præcordia lethali inficit veneno; à quo, perinde atque ab ipsissima morte, diligentissimè cauendum. Ex sta fit *ste*/ pro loco, qui aliter *stede* dicitur: vnde *ste-ur* / & contractè *stur*/ idem est quòd *guberno*; propterea quòd is qui dirigit omnia & gubernat, perfectio fit totius loci in quo gubernat. Hic fons est, è quo ad *Hebræos* vox *שׁוּר* fluxit, qua pro Deo vtuntur; nec malo sanè iure, cum Deus omnium sit gubernator. Verùm ipsi, dum omnia vocabula confundunt, crediderunt Deum ita vocari, quia *שׁוּר* etiam petram ipsis signet: vbi dignum est diligenti consideratione, vt ex duabus vocibus nostratibus ingenti discrimine disunctis vnã fecerint. *שׁוּר* nobis rupem & saxum signat, à violentia nimirum; quòd vocabulum more sibi minimè raro retro pronuntiantes, in *Stor* mutarunt, quòd *שׁוּר* cum scriberetur, per errorem factum, vt per *Surec* legatur. Apud *priscos* enim *Vau* pro *V* & *O* ponebatur. Confuderunt ergo *roets* & *stur* in eandem vocem, atque inde facta homonymia. Sed illud in eadem voce ineptius, quòd ex *שׁוּר* fecerint *שׁוּר*, cum non sit sed *su* hic scribendum fuisset, si originis ratio seruarietur. Est autem *שׁוּר* ligamen, vnde *שׁוּר* pro ligo vsurpatum. Hinc pari errore *Latinorum* *Restis* per conuersionem voce vterius corrupta. Iam quia *שׁוּר* idem nobis quòd effundo, *שׁוּר* etiam pro effundo dixerunt, *Tau* finali adempto. *Stur* porrò *guberno* significans, *ich-næum* est vocabulum. Qui enim gubernat, eò omnem operam suam conferre debet, vt rebus quas gubernat, quies comparetur. quæ ratio primùm summo omnium gubernatori conuenire cernitur, qui sic gubernat, vt omnes tandem sumus in felicitate summa requiem adepturi. Ad hanc ergo requiem omnis gubernatio nauis humanæ dirigenda,



rigenda, vt in æterna vita quiescamus. Vt numquam obliuiscitur nomenclator, vt semper nos hortatur ad perpetuam animorum salutem, vt semper humana ex Deo suspendit, & ex primis exemplaribus nominum ducit rationes! Veniat igitur in mentem, dum *stur* audimus, nos in mari versari, & ea naui veli, in qua Deus nobis clauum commisit, quem sic tenere debemus, vt ad requiem veniamus sempiternam. Verum quia non ante quiescendum, quàm omnia sint absoluta; factum, vt *sustin* aliquando pro perficere ponatur. Quia præterea armati animo sint quietiore & minus perturbato, *susting* etiam pro armatura vsurpatur. Hinc apud Hebræos *stur* aliquando idem notat quod *formo*, quod quid aliud est, quàm perficere; eo quòd re perfecta in opere cessetur, à quo *stur* pro figura siue forma in qua res acquiescit. At hic rursus vox euersa. Ceterum vt ex *stur* fit *rust* / ita ex *roest* fit *stocr* pro impedio, turbo, irrito, offendo, exaspero; quod saxorum & rupium proprium, cum nihil magis itinera impediatur, quàm rupes, quæ non solum viam exasperant, sed omni sationi & agricolarum labori obstant. Ex hac voce *stur* Hebræi pro tribulare, vt sic cum vulgo loquar, & pro impugnare posuerunt. Hinc *stur* hostis & molestiam exhibens: & *stur* angustia, molestia, afflictio. A *stur* pro gubernare fit *stier*, quod aliquando pro eodem ponitur; aliquando pro destinare vsurpatur: vnde *stur* apud Hebræos legatus & nuncius quoque destinatus. Quid quod *stur* item Tyrum significat; vel quia in rupe esset ædificata; veluti *rots*; vel quia omnibus regionibus nauali bello infesta esset; vel quia sola mare gubernaret. Verum illud maioris fuit apud Hebræos confusionis, quòd *stur* etiam pro collo ponunt, à nostro *strot* / quo gulam notamus; pro quo etiam *strot* dicunt, vbi *strot* facilius agnoscas. Dicitur autem *strot* per metathesim à *strot*, quod est fundo; quoniam per hanc partem omnia corpori, velut per clepsidram, infundantur; vnde fit vt quidam per derisionem *strot gat* dicant, nec desint qui *strot* pro *strot* efferant. Quoniam porro ianua in cardine gubernatur, *stur* etiam pro cardine positum inuenitur. Hic licet videre luculentam obscuritatis & corruptelæ in lingua Hebraica causam, dum tot diuersæ res in vna voce confunduntur, quarum nomina apud nos non distincta modo sunt, sed mysteriorum etiam plena. Eo autem lubentius hoc exemplum adduxi, quod ex eo clarè perspicere queat vera ipsius *stur* pronuntiatio, quam huius ætatis Hebræi prorsus corrupunt. Est & *stur* pro statuere & stare, à nostro *staf* / quod vt verbum, idem est quod firmo & constiuo; vt nomen, designat scipionem quo sustinemur, siue quo gressum firmamus. Si vocem conuertas, confestim vsus scipionis in lucem venit: eo enim baculo vtimur, quo sumus *staf*; id est, firmiter consistamus. Sed quoniam citra delectum, modo prius, modo versas dictiones sibi sumunt; fit vt *stur* pro munimento & vallo ponatur; quod nos *vestium* siue *bastum* dicere possemus. Hinc perspicua fiunt loca ea in quibus huius vocis vsus est: vt *Isaia* 22. *Expellam te de statione tua*: vbi vertere licuisset: *Expellam te de castris siue munimentis tuis*. Et in eiusdem capite yndercessimo. *Et faciam contra te aggerem*: quo loco, vallum castrorum siue aggeres intelliguntur: nos *vestem* diceremus. Sic apud Zachariam capite nono: *Et circumdabo domum meam cæcis his qui militant mihi*. vbi dicere poterat interpres: Ego domum meam vallo circumdabo. Eodem modo *stur* pro vero fit à *staf*, quod est firmum; qua voce vtimur in re quapiam asseueranda. Ceterum satis horum. Quoniam verò *stur* non locum tantum significat, sed in compositione constantiæ etiam habet notam: fit vt *stier* continuam & perpetuam vibrationem signet, quæ stellarum propria est, earum maximè quæ ob longinqua spacia perpetuò micare cernuntur; atq; hæc ratio est, vt sterren dicantur: à quo nomine *Stellæ* apud Latinos, *Lambda* pro littera canina adscita: nisi quis à *stere*, id est, alta statione *Stellam* dictam velit. Vtriusque certè ratio constat, cum Latini nihil quod dicant, habere videantur. *Stur* cum articulo, ad consuetudinem Flandricam & Anglicam, pronuntiato, facit *astur*; vnde Græcis *ἀστὴρ*, & eius cognata. Quoniam verò diligens inspectio citra intermissionem, micantibus quodammodo & tremantibus sic oculis; *stur* proprie vibrantem oculorum obturum designat. Et reuera in oculis est, non in stellis, assidua ipsarum vibratio; nobis illum quidem tremorem in ipsis esse aestimantibus, ac reapse nihil minus, quàm id quod facere videntur, admittentibus. Tantum enim abest vt sempiterna vibratione vacillent, vt nullam omnino corporis sui suscipere queant mobilitatem, præter eam qua cum cælo suo aut orbe, cui infixæ sunt, mouentur.

Verum-

Verumtamen uerò quod *stur* vel *staur* nos dicimus; id non rarò *stier* pronunciatum in eadè notatione: unde *stert* pro cauda nobis dicitur; propterea quòd caudæ in auibus idè usus *stert*. *st*, qui gubernaculo in auibus. Quid quòd & canes in currendo cauda sua, uelut gubernaculo, utuntur; minus ad cursum idonei futuri, si membrum hoc prorsus amputetur.

A *st* præterea & *stic* fit *stert* pro forti & robusto, quasi constantiæ & firmitatis diuitem *stert*. dicas: unde Græcis *στερὸν*, & Latinis *Stercora*, quæ sic dicuntur, quòd robur frumento *stert*. & omni semini addant, ceu *stert-cozen* uocarentur. Taurus item à *stoer* / quod est durum *stercora*. & iracundum, *stier* dicitur. A *stoer* Latini *Toruum* habent, reiecto Sigma, in eadem *stier*. significatione. Si ipsi *ste* / quo locus & firmitas notatur, Lambda addas; *stel* facies, quo *Torium*. colloco significatur: quia is qui collocat, uidetur supremam loci habere potestatem: *Stel*. unde *σέλλω* Græcorum; tamen si eius uerbi significatio ad alia quædam transiuit. A *stel* / *stijl*, pro columna quippiam sustinente: à qua uoce *σῆλη*, cum tota sua sobole descendit. *stijl*. A *stel* item *steel*, pro eo in quo quippiam tenetur, ut in pomo pediculus, in scopis baculus *stijl*. cui scopæ annectuntur. A *stijl* item *Stylus*, & *Epistylion*, quæ uox pro instrumento etiam *stijl*. ponitur, quo scribitur; à *stel* / quod est colloco; quoniam eo litteræ collocentur. Hinc fit *stijl*. ut pro tota ratione collocationis uerborum accipiatur: cuius rei causa non tam ex columna similitudine, quàm ex deriuatione pendet. A *stel*, quod est loco & compono, fit *stil*, pro quieto; quod quiescens bene compositus uideatur. Quoniam autem quietæ & *stil*. tranquilla uita hominem cautum & prudentem reddit, uoluit nomenclator, ut *list* *list*. astutiam & subtilitatem notaret; eo quòd ad hanc ueniatur, si *stil* retrorsum pronuncietur. A *stil*, *Sileo*, relicto Tau, Latini tenuerunt. Est in prouerbio, noctem consiliare, *Sileo*. non ob aliam causam, quàm quòd dum omnia silent, & sensuum exteriorum instrumenta mentis discursum non perturbant, prudentissima consilia capiuntur. Omnis ergo astutia & callida machinatio quæ *list* dicitur, in quiete instruenda, dum nihil est quod uagum animum ad diuersa distrahit, sed id quod agit, totum agere permittit. Audienda itaque omnis sapientia, omnis doctrina, omne consilium summo silentio, & summa quiete, si utilitatem inde consequi uelimus: atque hac de causa Pythagorici Harpocratem ad quinquennium colere consueuerunt, quo ad omnia agenda dicendaque prudentes callidique redderentur. Ex *sta* & *al* fit *stal*, pro loco in quo ab omni labore quiescit, *stal*. quasi omnia in eo stare diceremus: unde *Herstal* pagus dictus ab exercitus statione, in *Herstal*. quo Pippinus, secundus eius nominis Brabantia dux, natus, *Herstallij* cognomentum accepit, ut prior Landasius à Landas uocabatur. Contrarium est *last*, quo onus denotatur, quod in statione quietis deponitur. Fuit autem *Herstal* principio Arborichorum exercitus statio; de quibus aliàs. At si *stael* pronuncies, chalybem notabis, cui nomen à *sta hel*, id est, à uehementi ui consistendi, quia nulli metallo cedit. Sed sufficient hæc exempla de litterarum S & T commixtione, quam ueteres pro una littera, quam Hebræi *Sade* uocant, acceperunt; unde fit ut in conuersione seruetur integra, ut uisum in *fast* & *staf*, in *list* & *stil* / in *last* & *stal* / *stur* & *rust* / in *haest* & *staeh*. Sed hac de re in Hieroglyphicis. Est & altera complexio ex S & C, quam pro eadem etiam littera usurparunt uetustiores, ut *hoseh* à *schob* uel *schop*, quòd tegat. Quidquid enim tegit, scop uocamus, quasi *stai op*, id est, umbram supernè facio. *Scaa* pro damno, quasi *so raa*, id est, ad malum; cui opponitur *achj*, quod idem est quod consideratione dignor. Hinc *staa* pro umbra, quæ ad malum & mortis tenebras spectat, lumine contra uitam afferente. *Schob sine*. Hinc *staa-op* & *scop*, à quo *σκέπη* pro tegmine & umbraculo, & huic cognata. *Scau* diligenter considero, quasi *fra-hu*, id est, tueor à damno, quod fit diligenti cautione. Hinc *Scau*. *Scau* Latini, relicto Sigma. Quòd si uox *stau* ut nomen usurpetur, ponitur pro loco *Scau*. eo in quo focus fit, ea securitate, ut muri ab incendio, canalis unà cum foramine à fumo defendat. Pro *stau* *stou* frequenter pronunciamus: à quo Græcis *σλόπος* & *σλέπιτο*. Hinc nobis *Wosch* / Alemanis *Wocx* / pro uulpe, per conuersionem; quoniam animal sit *Wosch*. cautissimū, & egregiè circūspiciens, ne quid capiat damni. Ex hac significationis ratione liquet, qua de causa *stou* pro uito ponatur. Quæ enim uitamus, ob id uitamus, ne quid noxæ ab iis accidat. Hebræi *רש* pro custodio & caueo dicunt, à *staa-mar*, quod ad uerbū nobis significat Damnum retardo siue impedio. Hebræi item Vulpem *חַיָּו* uocant, quasi *stou-lag* / id est, uitans insidias diceretur, unius litteræ metathesi. Nam *y* per *G* gutturale pronunciatum esse, suo loco demonstrabo, & modò memini monuisse. Nobis *ergo* &

ergo & Hebræis ab eadem deducitur origine vulpis nomenclatura, in qua nos Sc pro vno habemus elemento, vt in conuersione planum est, dum ex scou vofc fit: vbi obseruandum, hanc litteram nobis in fine adspirari, vt fit vofsch: sicut ex scop fit posch siue vofsch/ quo nomine silua dicitur, ab vsu tegendi, quem Virgilius agnouit, dum Tityrum sub tegmine fagi collocauit. Schoen/ siue, vt Allemanni scribunt, schou/ à schou-ent, per syncopen ipsius u, & contractionem in aliam diphthongum formatur, qua voce pulchrum notamus; eo quòd pulchra omnem diligentem considerationem sibi vniant, & tam arctè concilient, vt ipsis arctissimè copulentur. Hinc Amor exoritur, qui eum qui considerat, & id quod consideratur, coniungit & vnit. Rectissimè ergo schou pro pulchro dicitur, qua vocula & tota vis pulchri explicatur, & præterea monetur, vt ipsum semper in omni re diligentissimè consideremus: quod si fecerimus, securissimè nobis cautum fuerit, ne vllum vmquam damnum incurramus. Viden' totum hic pulchri & considerationis vsus, clarius, quàm longis Platonis dialogis, depictum? Quamuis lesch à lesen deriuarim; quia tamen lesch per Sch in fine scribitur, videtur aliam quoque includere rationem, vt inde dici videatur, quòd doctrina, pro qua lesch dicimus, discrimina rerum distinguat, à schel/ quod est differo. Schel item excorticare notat, & schel corticem, quasi diceretur scer siue schel/ id est, separatio vehemens. Scer enim siue scer/ idem est quod separo; à scra/ pro damno; quoniam diuisio ad malum & destructionem totius pertinet: Vnioni enim aduersatur, qua nihil melius. Græci σκαδίζω inde duxerunt. A scer/ quod est separo & segrego, fit scer/ quo caco notatur; eo quòd sit excrementi diuisio ab alimento. Hinc scer pro venti per anum expulsionem: à quo σκαδός merda, & σκαδός conuicium in Æsculapium ab Aristophane factum. A scer fit scer pro tondeo & rado; ceu scer-hær diceret, quod est crinem separo. Græci hinc retinuerunt σείρω, reiecto Sigma, vt in Caueo à frau factum. A scer/ sic enim ferè pronuntiat, vel scer/ fit scer pro nouacula: ξύρω Græcis: & scer pro fornice. Munsterus מוירי interpretatur vocem nescio de qua radice mutuatus, nisi fortè Iudæis Germanis debeat. A sc & hen fit scer/ pro eo quod ad notitiam tendit siue spectat. Hinc bifariam voce vtimur. Vno modo pro lucere, quia lux rebus cognoscendis seruiat: Altero modo pro apparere, vt dum dicimus, Hæt scer soo te zijn/ id est, res videtur ita habere. Hinc scer pro nomine, idem est quod opinio; qua de re in nomine, quo hæc litterarum S & C complexio vocatur, latius agendum. Posset hinc scer deriuare is, cui minus etymologia, quam prius dedi, placebit. A scer & ent fit scer pro destruo, quasi dicas quicquam separare à suo fine: nisi malis à scer & ent fieri. A scer/ fit scer pro dedecore; & scer/ pro offensa, qua cuiuspiam opus impeditur, quo minus ad finem suum veniat. Sic dicimus: ic bin daer in gescer/ id est, offendiculum passus sum in ea re, quo minus rectè ad bonum meum finem, ad quem omnia dirigere debeo, potuerim peruenire. Hinc intelligant Græci, non à σκαδίζω Scandalon dici, quod D. Hieronymus scripsit, sed à scer/ quod est impedire propositum alicui finem. Hinc paxilli qui in tendiculis insidias sustinent, Scandala & Scandalerhra dicuntur; eo quòd animalia ad escam properantia offendant, & à fine suo auertant. Siue igitur scer-ent/ siue scer-ent dicas, iuxta damnum illud intelligitur, quo finis impeditur; vnde scer dedecus, & scer/ pro eo quod offendit, ratione apertissima descendunt. A scer pro damno, deriuatur scer vocali correpta, quo thesaurus pecuniarum dicitur; propterea quòd magnus nummorum thesaurus citra damnum multorum vix queat parari: tum etiam, quòd eiusmodi gaza non aliis modò damno sit, sed ipsi etiam possidenti. Verissimum enim illud est iam olim à priscis seculis tritum prouerbium, diuitem aut iniquum esse, aut iniqui hæredem: cui Plato sic concinuit, vt admodum diuites dicat vulgo etiam malos iudicari. Nomenclator itaque cauere volens, ne homines sermone suo vsuri in eam aliquando venirent opinionem, vt magnos thesauros in bonis ponerent, aut ad felicitatem putarent pertinere, ingentem diuitiarum copiam scer vocauit, vel à scer/ quod est nocet; vel à scer-hær/ id est, damnum habet: quorum vtrumuis acceperis, idem intellexeris, magnas nimirum diuitias noxias esse, idque non solum in acquisitione, quæ magna fit iniquitate, sed etiam in possessione, quæ plurimis malis, atque iis maximis, præbet occasiones. A scer fit scer/ quo notatur exactio principum, ad pecuniam conficiendam è laboribus & scriiniis subditorum, vltra tributa & vectigalia ordinaria; quæ quàm sit æqua, ipsa

nomi-

nominis natales demonstrant. Hinc sciat ut verbum usurpatum, idem nobis est, quod pecuniam ad hunc modum exigo. Quid non praevidit nomenclator? cui malo non tradidit amuleta? Verum enimvero, ne putet quisquam omnem exactionem ab eo condemnari, id obseruauit, ut vocalem; quae in sciat pro eo quod Latini dicunt nocet, vel damnum dat, longa est; in sciat corripitur: quo intelligamus, damnosam quidem esse magnas exactiones, sed hunc in iis modum esse seruandum, ut paruae sint, & parum adferant damni rebus subditorum, id est, ut breui tempore iactura sentiantur. Illam praeterea in sciat voluit fieri conuersionem, ut omnis exactio ad bonum referretur totius communitatis, atque vnusquisque pro bonorum portione soluere cogeretur, ne ditioribus exemptis, omne onus pauperum humeris incumberet. *Tars* enim compositum est à *Te* & *ars*/ quod est ad bonum, quasi diceretur bonorum intuitus & consideratio. Vel si maus, à *ti* & *ars*/ quorum illud idem est quod imputo, à *te*/ quod ad aliquid denotat, non aliter quam à *tegen* fit *tygen*/ de quibus mox. *Ti ars* igitur idem est quod bonum imputo vel homini vel rei, quod nihil aliud est, quam aestimo. cui originem debet vocabulum *taxo*, quod est boni rationem in re quapiam aestimare. *Ars* ut verbum, idem est quod in bonis duco, siue ad bonum anhele: qua in voce at bonum, sibilus spiritum nostrum, quo afficimur ipsi bono, designat. Hinc *αἴρω* Graecorum. *Te-ars* igitur ad bonum refero significat. Sed hac de re prius. Sciat ergo primum ad bonum spiret, siue sibilat; deinde sic fiat, ut sua cuique bonorum iusta ratio supputetur, quorum vtrumque in *tars* intelligitur. Hinc factum ut sciat pro aestimare etiam usurpemus; propterea quod in exactionibus non certa scientia requiratur, sed aestimatio dumtaxat fiat bonorum: quo monemur, in exactionibus non esse libros rationum excutiendos, nec iusurandum extorquendum, quo scientia certa bonorum acquiratur; sed sufficere æquabilem quandam opinionem. Ex *scē* pro separo & diuido, fit *scēlich*/ pro eo quod facile est ad diuidendum siue discernendum. Hinc *schlichten* est demere omnia impedimenta. Hinc *schlicht* simplex, siue id in quo facile est omnia discernere. Vnde pro eo etiam homine ponitur, in quo nihil est reconditæ disciplinæ. Nos *scēcht* scribimus, ad molliorem sonum; & pro *schlichten*, *scēchten*. Iam quia *scē* discerno notat; *bestē* idem est quod reim ratione discerno & expono: qua phrasi à Germanis in sermonem Latinum illata, *Diuiser* Galli dicunt, pro disserere. Ex eodem loquendi modo Discretio venit in usum, pro iudicio & aestimatione; eo quod *bestēt* idem sonet quod discretio, siue separatio, siue disunctio: cum nobis *bestēt* sit rerum cum ratione expositio, quæ rerum diuisione constat. Docemur itaque hac voce, totam Dialectices vim, omnemque differendi rationem in eo consistere, ut res probè nouerimus diuidere atque partiri. Nemo enim quicquam omnino scire potest, nisi per diuisionem, in qua tota consistit differendi ratione, atque disciplina. Definitio enim cuiusuis rei per diuisionem fit, cuius nomine partitionem etiam complector. Cicero definitionem bifariam distinxit: alteram diuisionis faciens definitionem, alteram partitionis: quod illi malè memoriæ mandarunt, qui eum in Officiorum libro primo reprehendunt, quod Officij definitionem pollicitus, non definitionem, sed diuisionem reddiderit; quasi verò qui diuidit, non definit. Sed hæc sunt stolidi eorum iudicia qui Dialecticam dumtaxat didicerunt ex frigida vulgari præceptorum exercitatione; nec Platone, nec Cicerone, nec ipso Aristotele ad veritatis censuram vocato. Consulant Parmenidem, consulant Sophistam, consulant Phædrum, consulant alios summi externæ sapientiæ antesignani dialogos, & inuenient, nihil defini posse, quin diuisio præcedat & viam monstrat. Sit hoc, ut cetera, latioris examinis: at hic tamen ut iudicium facerem, vox nostras cœgit, tamen præcipiti cursu properarem. *Bestēt* ergo accurata rerum est distinctio; à qua loquendi consuetudine *Diuiser* & *Discretio* vocabula apud Gallos & ceteros in usum tracta esse, quis poterit negare? Discant ergo nostrates Dialecticam è sua lingua, atque in omni proposita ad dicendum materia intelligant, eam definiendi rationem, quæ rerum diuisione & diligenti discretionem constat, optimam rationem esse, ad quamuis controuersiam & quæstionem, vel in hanc, vel in illam partem terminandam. Addant præterea ex iis quæ à me didicerunt, *Taal*/ quo lingua designatur, à *Tel* nomen accepisse: qua voce nos idem intelligimus, quod in Numero Latini; quo clarè planeque cernant, omnem sermonis perfectionem numeratione partium, quales quales illæ sint, absol-

absoluti. Angli hæcenus de vetusta loquendi apud Cimmericos consuetudine *Tei* pro loqui vsurpant. Plato in eo libro quem Legum appendicem, siue Corollarium, quod Epinonius significat, nuncupauit; ita de sapientia scripsit, vt eam totam sola numeratione perfici concludat. Iam in Sophista, qui de ipso, quod est, differit, quid aliud facit, quàm numerare docet? Idem libro De Repub. 7. Arithmeticam sic laudat, vt eam dicat primas vires habere ad animum ad excellã tollendum: quod nomenclator noster multis antè sæculorũ voluminibus à spiritu præceptore suo edoctus, paruula vocula, & ea quidẽ trilittera consignauit; sed tali tamen, vt ex ea mox intelligatur, omnia sic numeranda esse, vt numeratione eorum ad ipsum altissimum ducamur. Quid enim aliud est *Tei*, quàm *Te he!*, siue *Te-e!*? de quo alibi plura. Videte itaque quid sit apud Cim-bros *Desceet*; videte, inquam, diligenter, ne incidatis in illud quod eadem voce, vt verbum sit, vsurpata denotatur. Præteritum enim imperfectum à *Desceiten*, quod est concacare, *Desceet* dicitur, quo vtimur, cum volumus denotare quemquam in ratione subducenda aut rebus discernendis esse deceptum. *Hi desceet hem*, id est, hic eum concacauit, dicimus, cum quisquam à quoquam est deceptus; occasione locutionis acceptæ ex homonymia vocis *Desceet*. Diligenter itaque in omni colloquio cauendum, ne sic rerum fiat supputatio atq. discretio, vt dici meritò possit, *Het desceet desceet ons*, id est, rationis explicatus nos concacauit. Vt pulcherrimum præceptum huic voci *Desceet* nomenclator intexuit, atque aded vt in ea totius humanæ sapientiæ iecit fundamentum: ita rursus per homonymiam nos monitos voluit, in hominum vita nihil turpius, nihil foedius, nihil magis porcinum aut suillum esse, quàm decipi in ratione subducenda. Admirare diuinum Platonem, admirare Pythagoreos numeros, admirare quoscumque volles; interim hoc agnosce, sic apud Cimmericos nostrates loquendi habere consuetudinem, vt quæ in illis maximè suspicis, ea nobis clarissimè duabus oculis *Desceet* & *Tei* denotentur; quarum vtraque omnem totius humanæ sapientiæ latitudinem & complectitur & explanat ei qui causam eius expendit atque diligenter intuetur. Verum enim uerò tam multa sunt insignis artificij in hac S & C litterarũ complexione exempla, vt si omnia persequi vellem, vix multa volumina iis suffecerint explicandis: qua de causa ad ea reuertamur in quibus simplex littera S inuenitur, quam Samech veteres nominarunt. Verum cum & de hac satis modò mihi videar egisse; vno atque altero exemplo addito, finem huic libro imponam. In Saxonicis memini me causam nominis *Saat* dedisse, qua Causa designatur, à *so-actj*, id est, ad æstimandum. Hic vbi accuratius omnia examinanda, addatur, non id modò hac vocula indicari; sed hoc etiam, omnem causam ad bonum ipsum referendam esse, quod est *aat* / vt antè demonstraui. Deinde summam omnium causam omnia ad se trahere, quod est *so-haat* / eadem vox *saat* declarat. Qui ergo quid *æ* & *har* vocali longa significant, norit; eum latere non poterit, quàm excellentem hæc vocula *saat* habeat rationem. Primum enim intelligitur, eam primam causam vocandam, ad quam omnia toto spiritu feruntur, quæque omnia ad se rapit, non secus atque harpago, quorum vtrumque in *so-haat* auditur. Deinde quia *aat* bonum ipsum vocatur; clarum est, causam nullam hac voce *saat* dignam esse, nisi ad bonum tendat. Hic rursus contemplationis ingentia latifundia aperiuntur, in quibus cõfestim & in primo limine cernitur, ipsum bonum primam omnium causam esse dicendã, & ei propriè nomen *saat* conuenire, & aliis causis, ea solùm tenus, quatenus ad bonum ipsum referuntur. Bonum igitur & finis est supremus omnium, & causa efficiens totius rerum vniuersitatis. Bonum ergo seipsum, vt bonum est, inspiciens, & se ad se referens, creat vniuersa propter bonum, id est, propter seipsum. Vide quò nos ducãt tres litteræ in *saat* comprehensæ. Quanto compendiosius omnis creationis causam in Cimbrico causæ nomine, quàm in quauis cuiusvis philosophi disputatione, quantumuis & luculenta & proluxa, inuenimus. Latini *saat* inuertisse in Caus videntur, è longa vocali facta diphthongo. *Saat* verò pro Sacco vocali breui pronunciat, ab eadem origine deriuatum; vt præceptum detur, quo iubeatur, sacco nihil indendum quod non ad bonum destinetur atque referatur. Et non otiosè factum, neque ad homonymiam tantum vitandam, quòd tempore pronunciationis sic differant, vt *Saat* pro causa producat, pro sacco breuietur. Eo enim nobis ostenditur, longum temporis spatium, causarum inquisitioni breue, sacco replendo oportere nos impendere, si hominis, non pecu-

dis, vitam

dis, vitam agere velimus. Dum Saxonica scriberem, necdum probabile reddere potuissem, ut apud veteres bonum denotare: id apud omnes me facile obtinere posse videbam, *ut* idem esse quod in pretio habeo. *ut* igitur ad *ut* sequitur & nomine & reapse, quoniam id in pretio habemus quod bono coniunctum putamus; eoque quidquid boni ratione appetitur, necessario in pretio habetur: quo fit, ut ne illa quidem ratio quam tum dedi, ut comprobata faciliorem, ab hac, quam nunc assigno, sit aliena. O insignem & admirabilem industriam, quæ tribus litteris tantum inclusit & expressit mysteriorum, ut simul tum omnem totius humanæ vitæ felicitatem, tum totam, quam late patet, & sapientiam & prudentiam auribus instillarit. Omnia ex primâ causa pendere, omnia ad primam causam esse summo studio referenda, eamque totam in ipso bono contineri, tum etiam multum temporis in causarum investigatione ponendum, vocabulum *saac* declarat. At *saac* vocali correpta planè demonstrat, nihil nobis esse facis recondendum, quod non ad ipsum bonum dirigatur, addens & illud, breue tempus in iis quæ saccos replent, esse collocandum, ne sacci studium causarum officiat inquisitioni. Videmus itaque, nec iniuste quidquam esse querendum, nec rursus diuitias parandas, licet iustissimè, ultra eum terminum quem boni ratio præfigit. Rerum affluentia, vel luxui sumptuum supeditatura, vel insatiabilem auaritiam auctura, vel ad ambitionem & superbiam comparata, vel iustum causarum examen, quo religio & sapientia omnis absoluitur, excludens, ipso Sacci nomine vetatur. Dignum nomen apud omnes gentes memoria sempiterna, si perinde omnes rationem eius intelligere possent: hoc certè fato à nomenclatore factum, ut in confusione Babylonica, minus quàm omnia cetera, fuerit corruptum. Hebræi *py* dicunt, Latini Saccum, Græci *σακκος*; tamen si omnes æquè significationis causam ignorent; aded ut luculentissimum in hac voce sit argumentum, ceteras linguas à nostra originem traxisse, nostram à nulla alia dependere. *Saac* an olim conuersionem admiserit, statuere non possum, ob exemplorum defectum: suspicor tamen *Caas* olim in vsu fuisse pro euentu, siue eo quod ex causa dependet; atque inde apud Latinos phrasim mansisse, ut *Calum* pro euentu ponerent causas, ut sic dicam, accidentariæ: propterea quod eiusmodi euentus non ad hanc vel illam causam, sed ad causam ipsam in genere videatur pertinere. Sic enim à *Doxt* siue *Fors* Fors retinuerunt, quod *Doxt* generatim ad quemuis bonum successum commune sit. Cum igitur aliquid euenit nobis, non ex nostro consilio, aut destinatione; id dicimus forte euenisse, id est, à causa superiore & communiore quàm sit consilium & opera nostra; quam idcirco communi res promouentis nomine designamus, non adiecto vel hoc vel illo. Certè nihil accidit, cuius non sit causa; eorum quidem, quæ ad bonum tendunt, Deus & eius administri; eorum quæ ad malum spectant, Ate & eius item ministri & pedissequi. Hæc igitur præter destinationem nostram euenientia, generico promouentis nomini, siue ad bonum siue ad malum attribuimus, fortè ea dicentes euenire, id est, ab eo quod promouet. Sic & *Caas* illud erit inter euenta, quod causam quidem habet, sed altiore quàm id quod operatur, ad alium respiciens finem. Verùm *Caas* pro Caseo alterius est originis, ab eo nomen ducens quod malum sit nutrimentum, si ad alteram lactis partem conferatur; ceu *Ca-aes* diceretur, id est, malum edulium: cui butyrum comparatum dicitur *Boter*, à *Boet*, quod significat adiuuentum sanitatis, & *Cer*, quod est, sumptum in edendo facere; ita ut *boeter* salutis comestio dicatur. Hinc Latinis Caseus & Butyrum: tamen si posterius Græcum videatur, eam capiens interpretationem, ut caseus bubulus dicatur, bubula prorsus sententia. Quis enim rationis capax Butyrum caseum esse dixit? Det sanè vaccinum lac plus butyri, quàm lac ceterorum animantium; ex eo ne efficietur, ut protinus butyrum caseus vaccinus sit dendus; quasi verò non aliud in vaccino lacte caseus esset, aliud butyrum. Pudet me id genus originum, in quibus aded nihil sani inuenitur, ut prorsus cum rerum natura pugnent, nedum eius symbolum & notionem declarent. In omni lacte butyrum est, non modò bubalo; in omni lacte caseus, in omni lacte serum. Butyrum ergo à *boter*, vel *bueter*, ut alij pronunciant, deriuatur: quod alimentum tanto melius nomenclator, quàm caseum iudicauit, ut hunc, respectu illius, prauum dicat præbere alimentum. Interrogentur modò medici, utri rectius censeant; grammaticine, butyrum caseum esse dicentes; an Cimmerij, suis notis quibus ad corpus humanum conferuntur, hæc alimenti genera distin-

**Tyros.** distinguentes. Tyros autem Græcorum pro caseo, à *ter* dicitur; eo quòd caseus sèpe commune fuerit primorum hominum edulium, multo quàm butyrum probabilius. Iam ad *fac* redeamus, quod breui vocali elatum conuertitur illud quidem, sed sic ut

**Cas.** Cas duobus modis intelligatur: Vno, pro vacuo, vt dum locum pro vacuo capimus; vnde Cassus Latinorum: Altero, vt sit receptaculum cuiusvis rei. Quæuis enim arca & quiuis loculus Cas vocatur. Saar Angli & Zeelandi *set* pronuntiant. Saar-gum igitur, siue *set-gum* & sola media littera retenta *segum* / idem est quod causam omnium supremam cuiquam opto; qua de voce in Saxonibus satis latè, vbi etiam quid Saga, quid Saggio, quid Sagax, quid seggen / quid Sagmen noter; explicatum. A *set* / quod significat pono & colloco, fit *sebe* siue *sed* pro moribus compositis, & modestia. Vnde *sedig* / & conuisione vsitata *seeg* pro modesto & compositis moribus prædico: à qua voce *syg* vel *syge* pro victoria; propterea quòd ea demum vera sit victoria, quæ homines effrenes ad modestiam compellit. Prima itaque victoria, vt quisque se vincat, id est, vt se modestum faciat, atque in omnibus temperatum. Altera, qua alios vincimus, ita vt eos ad temperantiam frenam cogamus. Neque enim hoc victor spectare debet; vt pro sua voluntate atque libidine quiduis victis imperet: sed eum sibi terminum præfixum habet ab eoque qui *syg* à *seeg* pro victoria voluit vsurpari, vt & se primum præbeat temperantem, deinde victos etiam ad eandem temperantiam legem inducat. Sic Strymon non aliud à superatis gentibus exegit, quàm vt efferos & belluinos mores exuentes ciuili modestia assuescerent; vt alibi memini tradidisse, dum Francorum examinarem antiquitatem. Hæc regia victoria est digna principibus, qui augustorum nomen volunt mereri: quæ si sola victoriae nomen apud nomenclatorem nostrum sit adepta; quid illos dicemus agere, qui non aliam sibi causam vincendi proponunt, quàm vt victis omnia abripiant, spoliatis pro iumentis vtantur, eorum vxores, filias, & ancillas constuprent, totam denique regionem sic scelerum enormitate vexent, vt omnes mori, si honeste liceret, malent, quàm sub eiusmodi victoribus in perpetuis durissimæ seruitutis malis non tam viuere, quàm lentis cruciatibus semper enecari. Tyrannorum hæc laniena est, non victoria, in sermone Cimbrorum; quam ne quisquam mortalium experiatur, eum rogo, qui solus potest iugum tollere seruitutis. A *syge* Sygebertus dicitur is qui dignus est victoria: & Sygesmondus, qui victoriam ore præfert, vel qui ore ad victoriam potest incitare, vel etiam oratione sua hostes superare, & ad legum conuertere æquitatem: quod genus victoriae, quo minimum sanguinis effundit, eo est præstantissimum, & tanto homine dignius, quanto naturæ ipsius conuenientius, cuius est ratione atque sermone, non gladii & rabie pugnare. Suspicio Hebræos *פרי* suum & *פרי* hinc habere, perperam & pro Samech admissio, quo iustus apud eos denotatur. Modestia enim omnes virtutes complectitur, perinde atque Iustitia in sacris litteris; vt dum Nochus dicitur fuisse vir iustus. quamquam à *stadij* posset deriuari, seruata vera pronuntiatione, quam scriptura demonstrat. *Stadij* enim constans nobis dicitur: qua rursus nomenclatura totus virtutum chorus comprehenditur. A *sed* vel *sebe* fit *Sedo* Latinorum, quod verbum ad animi perturbationes pacandas propriè videtur pertinere, à quibus ad alia transferatur. A *wijt* / quo denotatur Cedo, fit *swijt* / quasi *so wijt* / id est, ad cedendum: quo designamus, flecti quicquam & deorsum inclinare, & se submittere: Vnde *swac* / pro eo quòd facile flectitur & deprimitur: quod ad tempus applicatum, cæli constitutionem moribus obnoxiam & infirmam designat. A *swijt* fit *swijg* pro taceo; eo quòd silentium maxima sit summissio, qua nos sinimus ab aliis doceri; interim dum tacemus, infirmitatem animi nostri confitentes. Hinc Harpocrates puer fingitur infirmus, & omnino summissus; pedibus sedens inter vestium sinus contractis, & digito os comprimens: de quo Cappella in Philologiæ nuptiis: Verùm quidam, inquit, redimitus puer, ad os compresso digito salutari, silentium commonebat. Sed nos de huius hieroglyphico signo alias fortasse plura. A *swijg* Græci habent *στυγ*, littera, qua carent, reiecta. Hebræi *פיו* pro *swijg* dicunt, p pro digamma duplici quo carent, ponentes: & quia metathesim frequententer admittunt, & parui faciunt si Ther pro Tau proferatur, in eadem significatione *וּפּוּ* dicunt; in vtraque tamen voce Gimel reiectum, ne consonantes ternarium egrediantur. A *so* & *hing* / fit *sing* / pro canto; eo quòd omnis cantus ad eum referri debeat, ex quo solo omnia dependent. *Hing* enim & *hunge* & *hinguisse* potestatem eam notant,

**Det.**  
**Sede siue**  
**sed.**  
**Sedig siue**  
**Seeg.**  
**Syg / siue**  
**Syge.**  
**Victoria v-**  
**ta.**

**Sygebertus.**  
**Sygesmondus.**

**Stadij.**

**Sedo, at, are.**

**Wijt.**

**Swijt.**

**Swac.**

**Swijg.**

**Harpocrates**  
**quævis singu-**  
**lar.**

**στυγ.**

**Hing.**

**Hunge.**

**Hinguisse.**

notant, è qua summa cuiusquam negotij pender: arque ideo propriè & primò de diuina potestate, omnia manu sua suspendente, dicitur. Additur frequenter *ge*/ perfectio-  
 nis nota, vt dum dicimus, *Sots gehing*/ id est, diuina dispositio. Quamobrem omnis  
 cantus ad hanc diuinam catenam omnia tenentem, ipsiusque sempiternum verbum  
 omnia disponens, referendus, si nomenclatori credere volumus. Hoc est illud: *Septies*  
*in die psallam tibi. Sang* præteritum imperfectum facit *sant* nomen, pro cantu; vnde  
 & *Cano* Latinorum, mutato S in C. Vide ergo quid faciant, qui carmina & odas suas  
 ad alia transfulerunt; quàmque grauiter peccent, qui spurcissimas spurcissimis carmini-  
 bus libidines celebrant, & cantus suauitate lumbos scalpunt, vt Satyrico more loquar;  
 & oleum ardentibus iuuenum animis affundunt. Semper Deus canendus, nec vlli alij  
 rei seruire cantus debet, quàm vt immensa eius potestas, qua omnia temperat, & sua-  
 uiter disponit, laudetur, & quoad eius humanis viribus fieri potest, celebretur & extol-  
 latur. qua de re in A lauda latiùs. Quoties Psalmista nos adhortatur ad canendos Deo  
 hymnos, quoties exclamat, *Cantate Domino*; quàm nobis in cantando diligenter præ-  
 uuit! Atqui nostrarum vocum architectus noluit nos vernaculum cantus nomen audire,  
 vt non simul cogitaremus, omnem cantum ad eum referri debere, de cuius nutu &  
 dispositione dependet omnia & in cælis & in terra. Gloria igitur Patri, & Filio, & Spi-  
 ritui sancto; quod & nunc, & semper, & per omnia seculorum secula cantemus, vt iis  
 choris iungamur qui perpetuò canunt, *Sanctus, Sanctus, Sanctus Dominus Deus Sa-*  
*baoth*. Proclus in Parmenidem scribens, cum ostendisset nihil de Deo affirmando dici  
 posse, addidit: si quid dicatur, id sic exponendum, vt id quod ipsi tribuitur, ab eo pen-  
 dere intelligatur. Exempli gratia: Deus est fons diuinitatis, id est, diuinitas pendet ex  
 Deo. Eodem modo Deus est causa omnium, id est, omnia ex Deo pendunt; ita vt  
 respectus rerum ad Deum solum affirmetur, de ipso verò nihil dicatur. Quamobrem  
 qui *hing* canit, hoc ipsum canit quod in omnibus Deo attributis est intelligendum,  
 aded vt nullum nomen potius videatur canendum, quàm quo cetera omnia compre-  
 henduntur. Sic Deus est Deus, quia deitatis notio ex eo pendet, quæ ipsa est æterni-  
 tas, si Deus à verusta Cimmericorum dictione *De'ter* dicatur, quam sæpius iterant A.  
 laudæ. Quicquid enim mens nostra concipit, id à Deo superatur; tantum abest vt quic-  
 quam de eo propriè possimus affirmare. Pendet ex eo vnitas, essentia, integritas, æter-  
 nitas, diuinitas, sanctitas, infinitas potestatis. Quid multis? omnia quæ de ipso dicun-  
 tur, ex ipso pendunt.

*Cantus om-  
 nis quò refe-  
 rendus.  
 Sanc.  
 Cano.*

*Deus vnde  
 dicitur.*

HER-



Lingua Cim-  
brica prima  
omnium lin-  
guarum.



Barbarorum  
lingua.

Barbari.

Phryges.

Phrygiones.

Barbaricarii.

Latini origi-  
nem suam  
Phrygibus  
referunt ac-  
ceptam.

Barbarica  
vestes.

Cares Barba-  
rophoni dicti  
a Homero.

**D**OST QUAM modò fatis multis exemplis docui, primas linguæ nostræ voces significationis suæ causas ex ipsa elementorum duce-  
re natura, & inde reliquas deriuari: necessaria collectione efficitur,  
nullam linguam nostra posse dici priorem, nisi primis aliquid prius  
esse fingatur. Cum igitur sermonis Hebraici, Græci, Latini, & nostri  
magna sit in pluribus vocabulis communiõ & cognatio; dicemus;  
primas vocum, quæ communes sunt, origines necessariò ad nostram  
linguam pertinere; nisi fortè quisquam posthac reperietur qui nos doceat, illas quoque  
linguas omnia sua nomina ad primas voces, & has in elementa, vt primogenias causas,  
referre posse. Nos interim, dum quisquã talis existet, qualis numquam ne esse quidem  
possit, nedum sit futurus, tenebimus, nullam aliam linguam, quàm nostram hanc ad-  
mittere in prima elementa solutionem; vt ex iis liquidò consent significationis vocabu-  
lorum causæ: atque idcirco nostram in harum collatione (nam ceteras non moramur)  
primam esse dicendam. Quamobrem si veræ linguæ non sint, quæ veris vocibus non  
constant, iuxta Socratis inuestigationem, apud quem veræ voces sunt, quæ res, vt natu-  
ra earum postulat, significant, sola nostra lingua veræ linguæ nomine fuerit dignanda.  
Quod si ita est, rectè dictum à Clemente Alexandrino, Barbarorum linguam propriè  
glossam vocari; vtpote, quæ sola primas dare possit vocabulorum causas. Plato item  
apertè fateretur, Barbarorum sermonem, quàm Græcum, priorem esse. Qui verò Barbari  
sint, non puto cuiquam hætenus liquere. Socrates certè generatim Barbarorù sermo-  
nem priorem confessus, exempla quibus id doceret, è Phrygia sumpsit, quasi Phryges  
primarij Barbarorum essent habendi. Plinius tradit, Phryges primos inuenisse artem  
vestium acu texendarum; & hinc eos qui huius artis periti essent, Phrygiones fuisse  
nuncupatos. At Iurifconsulti Barbaricarios eisdem vocant; eo quòd Barbaricas vestes  
facerent; quo fit vt Phryges peculiari quodam suo iure Barbari dici debere videantur;  
quod tamen ad contemptum referri non potest; propterea quòd Latini originem suam  
Phrygibus referant acceptam; aut saltem confiteantur, se eisdem primos parentes ha-  
buisse. Iam olim enim Homerus vaticinatus erat, Æneam & eius posteros perpetuò ve-  
gnaturos. Quid quòd Plautus quæ in Latinum sermonem conuerterat, se dicit vertisse  
Barbarè; non illud quidem, vt opinor, per Latinæ linguæ contemptum; sed de vetusta  
loquendi consuetudine, qua Græci cum ceteros, tum Phrygios maximè Barbaros voca-  
bant. Sic Lucretius pro Phrygiis vestibus Barbaricas dixit:

*Iam tibi Barbarica vestes, Melibœaq; fulgens.*

ad quem versiculum Adrianus Turnebus annotauit, Barbarum pro Phryge dici, esse  
frequentissimum. Quamuis autem non ignorem, non alios modò, sed Virgilium etiam  
Barbaricum pro externo accipere & inculto; & Strabonem putare, Barbar inconditam  
exterorum vocem frequenter à Græcis auditam, in causa fuisse, vt alterius linguæ ho-  
mines Barbaros nominarint; ex eo tamen effici nego, hanc vocem non prius Phrygibus  
quàm ceteris tributam fuisse. Videtur tamen nobis Homerus aduersari, qui Cares  
Barbarophonos vocauit: *Νάσης αὐ' Κάρον*

*ἠγήσατο βαρβαροφώνων οἱ μίλητον ἔχον.*

Verùm cum nos sciamus tū è Geographo, tum ex aliis, totam Cariam & vicinã oram,  
vnà cum Epheso, ab Amazonibus olim habitatam fuisse, & in suburbano Milesio  
Branchidarum templum & oraculum ad Xerxis vsque durasse expeditionem, atque  
eundem Branchidas atque vetustos Vrancos sermonem habuisse; non miramur, ab Ho-  
mero Cares potissimum Barbaros fuisse nuncupatos; eo quòd & Amazonum posteri  
essent, & eorum sacerdotes adhuc prisco sermone vterentur. Et verò licet demus, iam  
inde ab Homeri ætate, Barbari nomen aliis, quàm Phrygibus dari cœpisse; id tamen  
nostra non admodum refert, & est alioqui eadem in Caribus, quæ in Phrygibus, Barba-  
rissimi ratio: propterea quòd vtraque gens à Iapeto descendat, cuius filius Ion Caris fuit  
pater, vt in Hispanicis docebo. Porro si verum est, Amazones totam Ioniam posteriùs  
occu-

occupasse, vti Græci scriptores prodiderunt: gemina causa fuerit ob quam Cares Barbarophoni potissimum vocentur: altera, quod ab Ione Iapeti filio genus ducant: altera, quod Amazones Gomeri posteri Ioniam quoque tam olim occuparint, vt plurimas in ea ciuitates condidisse scribantur. Epiphanius totam illam mundi ætatem quæ ab Adamo ad cataclysmum vsque computatur, Barbarismum vocat; & à cataclysmo ad confusionem Babylonicam, & vsq. ad Seruch, in quo coepit idololatria, Scythismum: qua in re antiquos videretur secutus auctores. Nam & D. Paullus primum Barbaros, deinde Scythas, deinde Hellenes, deinde Iudæos enumerat; ceu ea fuisset gentium & viuendi rituum in orbe successio. Nobis itaque, cum hæc, tum illa quæ de lingua nostra tradidimus, considerantibus, suspicio oboritur; aliquid hic occultioris antiquitatis latere, quam vulgus hominum hæctenus crediderit; & aliud longè Barbari vocabulo, quam vel Strabo, vel ceteri crediderint, denotari. Cum enim Phryges videam Barbaros potissimum vocari, & Aegyptiorum testificatione cõstet, horum sermonem omnium esse antiquissimum; & Plato fateatur, Græcam linguam non pauca ab illis vocabula accepisse; & Clemens dicat, solum Barbarorum sermonem linguæ nomine vocari debere; & nos certò sciamus, eos sermone nostro, qui idem est cum Thracio & Getico, vfos fuisse; & nostrum modò docuerimus primum esse: cogor in hanc descendere sententiam, vt Barbarum dicam nihil minus esse, quam quod Græci crediderunt. Frequenter monui, & frequenter iterum in aliis erit monendum, Græcos Digamma Latinorum carere; quod hi tamen à verutis Æolibus videntur accepisse, apud quos fuerit Vau nuncupatum: quod nomen nostras esse, in Hieroglyphicis docebo. Loco autem Vau substituerunt aliàs βη, aliàs adspirationem. Adde quod quamuis Latini Vau habeant, duplex tamen Vau non admittant. Nunc igitur ad rem. *War* nobis idem esse quod Verum, dum pro nomine accipitur, tradidi; & tantundem valere ac custodio, dū pro verbo vsurpatur. Hinc igitur *War War* vocabulum compositum è nomine & verbo, eum notabit qui verum custodit. Hanc vocem nec Græci, nec Latini, nec Hebræi scribere possent characteribus sibi vsitatis; & idcirco è *War-war* βάρβαρος & Barbar factū, quod nomen si interpreteris iuxta rectam rationem, Veritatis custodiam vertas oportet. Phryges igitur Barbaros seipfos vocabāt, maxima quadam prærogatiua dignitatis, quippe qua sibi solis fidam priscae veritatis custodiam arrogarent. Græci, voce hac non intellecta, & propter asperam syllabæ iterationem iudicata duriore, Barbaros dici putauerunt ab aspera locutione. Quam verò Phryges se iactabant custodire veritatē! Quam aliam quam veritatem primarum vocum; quas sic Adamus rebus accommodauit, vt omnis veritas in iis cerneretur? Hanc veritatē in vocibus nostratibus hæctenus esse, abudè mihi cumulateque videor tradidisse. Nunc itaque videbimus, antiquissima quæque proximè ad Barbarismum accedere; quia nimirum proxima sint veritati: & ideo primam mundi ætatem optimo iure dictam fuisse Barbarismum; quoniam in ea veræ vocabulorum rationes fuerint conseruatae, non in vna modò natione, sed in tota terrā; vti de scripturæ sacrae testimonio facti sumus certiores. At altera ætas, diluuium proximè secuta, Scythismus nuncupatus est; eo quod homines primum in Scythia habitarent; & sola Scythia veterem linguam & ante & post confusionem Babylonicam conseruarit. Post Scythismum successit Hellenismus, in Asia Scythia ad suas terras digressis. Inter hos, Phryges, Afcanij & Gomeri posteri, sibi Barbarorum nomen præ ceteris arrogarunt; eo quod priscae veritatis in Asia essent custodes: quorum coloni quidam in Europam digressi, *Deustri* se indigitauerunt, quo significantur antiquissimi; eo quod & linguam antiquissimam seruarent, & genus à Gomeri & Afcanio, duobus primogenitis, ducerent. Verum quia in veritatis custodia eorum maximè hominum rationem haberi oportet qui non vocabulis modò veris vtentur, sed totam quoque vitam ad veritatis normam quadrarent: in ætate illa quæ Barbarismum vocabatur, mentis acies ad eos dirigenda qui à Set descendentes eos reliquerunt posteros, per quos genus humanum in diluuiio est conseruatum. Hos autem Setinos sacra scriptura filios Dei vocauit: è quo fit, vt Barbara Phrygum lingua filiorum Dei lingua; & consequenti collectione, Lingua deorum verè dici queat, aut potius dici debeat, si res quæque clarissimo suo nomine sit nuncupanda. Ex his modò agnoscas, vnde Homerus acceperit linguæ deorum & linguæ hominum discrimen: tametsi prisecam veritatem ad fabulas suas traduxerit. Totam suam

Barbarismus.  
Scythismus.

War.

Barbarum  
unde dictum.

Barbarismus

Scythismus.

Hellenismus.

Setini, id est.  
à Set descendentes filij Dei  
vocantur.

Barbara  
Phrygum lingua,  
lingua filiorum Dei,  
suo deorum.

poësin Orphicis magistris eum debuisse, neminem hætenus vidi qui negarit. Atqui iis clarum erat, suam linguam primam fuisse; & idcirco à Setinis olim Dei filiis vsurpata, & hac de causa meritò deorum linguâ vocari. Verùm Homerus quamuis discipuli hoc vel à Thracibus, vel, quod idem est, à Phrygibus magistris accepit; ad linguam tamen Græcam accommodavit: & quia didicerat vocabula in deorum linguarationibus optimis & præstâtissimis esse constructa, ea deorum nomina vocavit, quorum causas rectissimas putaret; hominibus verò illa tribuit, quorum deterior ratio videretur. Hinc cum duo eiusdem fluminis apud Troianos nomina videret, alterum Xanthum, alterum Scamandrum, prius diis, posterius hominibus adscripsit:

Xanthus fl.

*ὃν Ξανθὸν καλέουσι θεοὶ, ἄνδρες δὲ σκάμανδρον.*

Fant.

Crediderim equidem ipsum à quopiam didicisse, Xanthi nomen prisorum Phrygum, & idcirco deorum vocabulum fuisse; Scamandri verò nomen posterioribus sæculis deberi. Nobis Fant arenam significat, maximè maris, à See tant / id est maris margo; eo quòd maria ferè margines suos ex arena constituunt: unde littus arare, & maris arenas numerare, cõmunibus prouerbiis actatur. Ex S & C, accedente metathesi, duplex littera facta est; atq. ita Fant ex See-tant euasit. Hinc Fant-wijs est illud quod arenæ simile est; qua de voce Græci Ξανθός, pro flauo, eo quòd color hic arenam referat. Sic Virgilius:

Ξανθός, fl-  
um.

*Atque hic Aeneas ingentem ex aequore lucum  
Prospicit; hinc inter fluuio Tiberinus amæno  
Vorticibus rapidis & multa flauus arena  
In mare prorumpit.*

Eodem modo Horatius:

*Vidimus flauum Tiberim retortis  
Littore Etrusco violenter undis  
Ire deiectum monumenta regis  
Templaq. Vestæ.*

Scamander fl.

Aptissimum igitur nomen fuerit Xanthus ei fluuio qui multas arenas secum trahat. Habet & aliam Xanthus apud nos interpretationem, si vtraque syllaba producat. Nam Fan-tjus idem est ac si dicas, festinans domum; quæ notio æquè flumini Troianò atque prior conuenit: eo quòd ex Ida erumpens mox in mare præcipit. Est autè mare fluminum omnium domicilium. Porro quàm violentus crebrò voluatur, ex pugna eius cum Achille discas; quam hîc commemorare non lubet, quia verius quibus eam describit Homerus, plures sunt, quàm vt recitandi mihi videantur. Alterum nomen, quòd hominum est, si ad Barbaram quoque linguam interpreteris, idem est ac si damni dicas monitorem. Sca-mander enim ad verbum damni monitorem designat. Cur ergo, dices, hoc non æquè, atq. illud, deorum est? Nempe quia Setini faultissimas semper nomenclaturas dare consueuerunt, non eas quibus malum aliquod omen contineretur. Posterius ergo nomen, vt pote à damno datum, non est filiorum Dei, tamen si sit ab hominibus eiusdem linguæ acceptum; propterea quòd à recta regula declinet. Romani hætenus Tiberis inundationem in malis ominibus habent. Certè dum flumina, vel imbribus vel niuib; liquefactis subitò aucta, vel à mari etiam & ventis repulsa atq. retorta, vt Horatius dixit, alueos suos egrediuntur; semper aliquid mali significant: non illud quidem diu post expectandum, sed eodem tempore quo inundant, præfens futurum: de quo Scamander rectè potuerit nomen suum fortiri. Scamander igitur idem est quod μάντις κακῶν: atque adèd Mantis & Scamander ab eodem verbo man, quod est monco, descendunt. Ineptum est quod Etymologici scriptor adduxit, & indignum ferè confutatione. Ait Scamandron ὑπὸ καμάτι dici, vel ὡς τὸ ἐσκάθει κατ' ἀνδρός. Quis rogo hominum hunc fluuium fodit, quem Homerus βαθυδίνην, ἀργυροδίνην δὴνεντα, & alius cognominibus appellat; è quibus clarè constat, maxima vi aquarum ex Ida præcipitantium cum crebrò intumescere, & rapidum per campos ferri. Ne fossor quidem vllus tam deliras scriberet nugas. Iam quid κάματος, cum Scamandro habet cõmune? Sed tales sunt etymologiæ Græcorum. Quid? annon Homerus δῖον vocauit hunc fluuium? Profe& si quis eum fodit, nemo virorum fodit, sed ipse Iupiter pluuius, de cuius vna maxima videlicet accipiebat incrementa: & quia plurimas tũ arenas volueret, merito Xanthus est nominatus, apud eos qui rectam nominũ rationem à Setinis Dei filiis obserua-

Manti.

obseruatam sequuntur. At ab aliis, humano more, damna sua Diis imputantibus, Scamander vocatur, tam contra omnem rationem, vt Pythagoras mali ominis nomina muranda censeret, ne quippiam mali ex eorum contagione eueniret. Quamobrem rectè ab eodem vate fictum habemus, Hectoris filium à mulieribus Scamandrium, quia fortassis ad Scamandrum editus esset, nuncupatum, verum à viris dictum fuisse Astyanactem. Videmus enim quanto faustius sit & felicius cuiquam regnum portendi, quàm eum nomen ab admonitione malorum habere. Vult itaque poëta, vt nomina fausta sint & boni ominis: quod mulieres in Scamandrio cum neglexissent, viri compensarunt, & loco Scamandrij Astyanacta, id est ciuitatis regem nominarunt. Eodem spectauit, dum hunc condidit versum,

*Χαλκίδα κικλήσκουσι θεοί, ἄνδρες δὲ κύμινδιν.*

Aristoteles tradit ab Ionibus Cymindin hanc auem vocari. Mihi nec Aristotelis lectio integra videtur, nec video qui possim ei mederi. Adiecta enim sunt verba quædam de Hubrido & Ptyinge, quæ tamen nec Eustathius nec Plinius videtur legisse. Hic etiam λεπτὸν omisit, quod Gaza & Eustathius agnoscant vt genuinum. Gaza quibusdam Ptyngen vocari addit, sed Hybridis nullam facit mentionem. Plinius nocturnum accipitrem vocauit. Aristophanes etiam inter accipitres enumerauit, & proximum aquilæ recensuit. Nobis hic non lubet accuratius de Cyminde perquirere, eo quòd nocturnarum auium valde obscura hætenus sit historia, & nocturnæ caliginis comparanda. Qui Hubrida etiam vocari voluerunt, videntur ab *Hub-ur* sibi nomen fecisse, quo maximus bubo denotatur: & certè huic maximè Homeri fabula videtur conuenire; nec malè item in hanc auem quadrat Comicus auium exercitus. Nec enim bubo vel corporis magnitudine vel viribus aquila inferior est; & si inter has pugna ineatur, anceps est certamen. Deindè quemadmodum aquila interdum lepores rapit, ita & bubo nocturno tempore. Venatur autem tam auidè & dextrè, vt magnam vna nocte prædam frequenter congerat. & si quis nidum eius in rupibus exploratum habeat, & ad eum clanculum pernoctare velit; ei facillimum fuerit, prædæ partem subducere, quod familiarem quendam mihi venatorem non semel fecisse, de ipsius didici relatu. Ipse cum robusto cane pugnantem vidi, & cum semel vnguibus ei hæssisset, difficillimè potuisse auelli, nec canem potè aggredi ausum. Nec alibi lubentius, quàm in altissimis rupibus nidulantur, adeò vt Idæum Lecton, quod altissimum est promontorium, locus videatur ei aptissimus. Nec verisimile est, lunonem in exiguam aliquam sese mutasse auem; sed in eam potius, quæ nocturno tempore omnium esset regina, haud secus atque aquila Ioui sacra interdum imperat. Certè Aristoteles tenuem admodum & ieiunam bubonis dedit historiam; vt ego verear, ne Cumindis Ionum & Phrygum non fuerit tenuis illa vlularum forma, quam in arborum cauis, non modò in montibus, habitare scimus, & noctu columbaria prædari. Hanc tamen Aristoteles depingere videtur, & hac parte ab aucupibus nostris dissidere. Sed liberum sit aliis quod velint coniectare, mihi Hubris & Buas eadem auis est, quæ alio nomine Ptynx & Cumindis vocetur. Atqui hæc illa est, quæ cum aquila pugnare potest: & non sine causa, quando eandem prædam, licet diuerso tempore, sequuntur. Auem enim tenui corpore præditam non video quæ pari Marte cum aquila committas. Aristophanis interpres *γλαῦκα κύμινδιν κικυμίδα καὶ κικαβάν* eiusdem auis nomina esse prodidit, & *κικαβάν* esse noctuæ propriam vociferationem. Callimachus *κικυμίδος* etiam meminit, κατ' ἀγαθὴν κικυμίδος. Pompeius Cicumam nocturnam auem facit, sed quænam sit non addit. Hesyechius *κικυμίδα γλαῦκα* interpretatur; & *κικυμώτην* idem esse quod *δυσβλέπειν*. Itali quidam *Chio* vocant, nos *Hubris*/id est, parua noctua. In hoc genere minima auribus est insignis, à quibus Otis quoque vocatur. Gaza Cicumam pro nycticorace reddidit, non bene, mea quidem sententiâ; cum nocturnus coruus nihil simile habeat noctuarum generi. Nos enim *nacht-rau* diuersam ab omni vlularum & noctuarum genere esse scimus, qua tamen voce Nycticoracem ad vnguem interpretamur. In tanta igitur obscuritate quid miri acciderit, si quisquam diceretur hallucinari; tamen vel ipse esset Aristoteles? Nos ergo vatis honori consulamus, & Aristophanem dicamus triarium robur postremò enumerasse; in quo cum vultur, aquilæ ferè magnitudine par, Cumindem præcedat, & longius ab aquila, quàm Cumindis, recensatur; cogitemus necesse est, Cumindem

Vulture maiorem esse & validiorem. Sit ergo Aquila Iupiter, Cumindis siue Hubris Iuno; & hæc quidem noctu, ille interdiu regnet. Hinc quibusdam Duc vocatur; quod Chalcid. Duces secundi sint à regibus. Nunc igitur ad nomina. Chalcidem ab obscuro æris colore dictam interpretor; quod nomen quia à natura sumptum, rectam habet significationis causam. Cumindis verò Phrygium est vocabulum, inditum à malo omine: Com-hinder enim idem est quod adueniens damnum, siue aduentus nocumentum, siue etiam quoduis impedimentum quod rei venturæ obstat. Quamobrem Cumindis nomen est ab hominibus factum, peruersam vocum formandarum rationem secutus. Virgilius Buboni triste omen tribuit, quem nos eandem auem cum hac Homerica facimus,

*Serâque culminibus ferali carmine Bubo  
Visa queri, & longas in fletum ducere voces.*

Pl.  
Vlula.  
Vlulo.  
Vul siue  
Vupl.

Nobis à fletu ul vocatur, vnde Latinorum Vlula & Vlulo. Vul enim vocali longa idem est quod fleo cum tristi voce, siue ploro: quod ab eadem origine dicitur Eiulo. Vt ergo Scamandri, ita Cumindis nomen hominibus adscribendum; eo quod vtrumque ab infauso omine inditum sit, contra ac ratio sapientum & Deorum postulat. Cumindis certè damnum adfert, sed leporibus maximè, & vulpibus, & mustelis, quas noctu rapit, & ad nidum congerit. Quæ enim de auguriis dicuntur, vana sunt & anilia deliramenta, & idcirco sapientibus nominum opificibus indigna. Eiusdem peccati est Ptyngem eandem auem vocare à πτε-τυγγ / quo significatur hostilis vel inimicæ rei nuntius. Ex πτε-τυγγ per concisionem fit Ptyng, & addita littera Græcorum terminante, Pryn. Hubris verò è nostro hūb-ur/ ceu Huburis, & syncope admissa, Hubris, est maximus bubo; vti ὕ-ου-ος maximus bos, & ὕ-ἡαν/ maximus gallus, & ὕ-αλτ/ maximè fenex, & ἡερε-ου maximus considerator, & ἡατ-ου maximum semen siue præstantissimus sator. Helychius Milesius nocturnam auem esse dixit, non adiecto quamnam esset. Aristotelis certè contextus de Cyminde aliquid monstri alit. Suspicer ab aliquo additum fuisse, Cumindem ab aliis Hubrin, ab aliis Ptynga, vocari. At is quisquis fuit, non animaduertit Aristotelem Cumindis nomen ad aliam auem detorsisse. Nobis interim clarum dedit indicium, Aristophanis & Homeri Cumindem, maximum esse bubonem, longe quàm noctua sit maiorem. Verùm ne cum noctuis, & vlulis, & bubonibus, & diuersis harum auium formis, in tenebris diu vagemur; satis habebimus, hæc indicasse; & ostendisse, cur Chalcis Deorum, Cumindis hominum nomen dicatur. Erat in suburbano Troianorum tumulus, quem homines βρῆτιαν, siue βατίειαν, nominarunt: Dij verò monumentum Myrinæ.

ἡ-ου-ος.  
ἡ-ἡαν.  
ἡ-αλτ.  
ἡερε-ου.  
ἡατ-ου.

Βῆτιαν siue  
βατίειαν.

*Τὴν ἡπὸ ἀνδρῶν βατίειαν κλησκουσιν,  
Ἀθάνασι δὲ τὸ σῆμα πολυκάρθμοιο μυρίνης.*

Hic alij alia: nobis placet, βῆτιαν à rubo tumulum nominatum, quo spinæ genero abundaret, veluti neglectus: Dij verò & sapientes rerum præscarum periti, scientes eum Myrinæ Amazonis tymbum esse, & virtutis memoriam perpetuò esse venerandam, quo præsentis æui homines ad fortitudinis & ceterarum virtutum in antiquis celebratarum æmulationem incitentur; nullo modo locum hunc sepulcro consecratum à rubis per incuriam enatis nominandum putauerunt. Quo verò luculentior hæc mea euadat ratio, quam nec Eustathius, nec quisquam, quod sciam, ceterorum prodidit; addam quid Cicero de Archimedis sepulchro in Tusculanis suis quæstionibus scripserit. Huius sepulchrum, quod ipsimet Syracusani ignorabant, ait se in vepribus & dumetis, quibus septum erat, peruestigasse, ac locum iussisse falcibus expurgari. Vides igitur quanti Cicero huius viri fecerit monumentum; quanto contra vitio vertat Syracusanis, quod acutissimi sui ciuis ignorarent sepulchrum. Ex hoc igitur, similitudine ad vnguem proposito nostro congruenti, de Myrinæ Amazonis sepulcro ferenda sententia, quod vulgus vepretum siue rubetum vocabat, ob ignorantiam veteris historiae. Dij verò & sapientes, quibus antiquæ virtutis memoria curæ erat, Myrinæ fortissimæ quondam Heroïnæ monumentum nuncupabant. Taxat ergo poëta occultè Troianos, ceu eos, apud quos iam præcæ virtuti nullus honor exhiberetur; quod vitium ciuitatum ferè sequi solent euerfiones. Videtne quantum sententiarum pondus diuerso Deorum & hominum nomine velarit; quamque parum, quid sibi voluerit, interpretis assequantur?

Myrinna tym-  
bum.

quantur? Habet alibi Homerus Briarei & Ægæonis nominum discrimen.

Ωχ' ἐκατόγχειρον καλέσασ' ἐς μακρόν ὄλυμπον,  
Ὀν βελάρων καλέουσι θεοὶ ἄνδρες δ' ἐπε πάντες  
Αἰγαίων· ὃ γὰρ αὐτὲ βίη οὐ πατερός ἀμείνων.

Briareus.  
Ægæon.

Obscurior profectò hæc nominum est diuersitas, propter incertam Ægæonis notationem. Narrant quidam, & inter alios Ælianus, Briareum ex Eubœia Ægæi maris insulas sibi subiugasse. Alij Ægæona tumulum quendam esse dicunt centum fontibus insignem. Nobis eorum arridet sententia, qui Ægæona Solem interpretantur. Hunc Dij Briareum vocant, à βριαεός, quo grauis & robustus denotatur. Nescio tamen an nomen ad Phrygios potius sit referendum, apud quos Βρι-uar-heit idem est quod princeps in libertate seruanda custodiendaque; quæ notatio in fabulam Homericam rectius quadrat. Dicitur autem Sol Iouem liberare, quia per Iouem vita intelligatur, & hæc à Sole custodiat, & à frigoris carcere liberetur. Hieme enim à frigore tota vita adstringitur, & vinculis quibusdam videtur coerceri, ne libertate sua in germinando, florendo, fructuq. producendo perfruatur. Eam Sol à vinculis eximit, & in libertatem asserit. Quamobrem bene Briareus à Βρι-uar-heit nominatur. Heut & hoot & het caput significant, diuersis & rationibus & dialectis. In war duplex digamma est omissum, quod frequens est. Homines verò Solem à perpetuo gaudio vocant Ægæona; qua in voce quia corporis potius gaudium spectant, quàm mentis; à vera aberrant nominum fabricandorum via, quæ, quod summi honoris est & summæ efficacitatis, in vocabulis potius quærit, quàm quod minus habet vel emolumenti vel necessitatis. Quòd si simplicius placeat nodum soluere, dicas Briareum à Setinis Dei filiis dictum, Ægæona verò à Græcis, & idcirco hoc hominum, illud deorum nomen esse. Quod si ita est, Homerus fabulam ab Orphicis accepit, vti ceteras omnes, quæ quidem ad germanam pertinent antiquitatem. Quòd autem γαίω pro lætari accipiatur, ipsemet vates ostendit, γαίω dum dicit, κύνει γαίων: qua appendice videtur Ægæonis etymologiam indicasse. γαίω verò à nostro Gai esse deriuatum, neminem puto dubitaturum. Et hæc quidem de iis quorum duo nomina sunt, alterum deorum, alterum hominum, satis sunt. Ceterum illud mirabilius, poetam etiam herbam descripsisse, cuius nullum apud homines, sed apud solos deos nomen exstaret. Post alia igitur quibus vim herbæ exposuit, sic canit: *Moly herba.*

Ὡς ἄρα φωνήσας πόρε φάρμακον ἀργειφόντης,  
ἐν γαίης ἐρύσας, καὶ μοι φύσιν ἕωτ' ἔδειξεν,  
Ρίζη μὲν μέλαν ἴσκη, γάλακτι δ' ἐϊκελον αἴνθος·  
Μώλυ δέ μιν καλέησι θεοὶ· χαλεπὸν δ' ἐτ' ὄρωσεν  
Ἀνδράσι γ' ἐθνητοῖσι· θεοὶ δ' ἐπε πάντα δύναν'.

Id est ad verbum,

*Sic Deus effatus, caso cui nomen ab Argo,  
De terra vulsum mihi dat medicamen, & addit  
Naturam: radix nigra, erat flos lacteus illi;  
Moly vocant superi; mortalibus ardua res est,  
Et dura effossu: sed possunt omnia Diui.*

Ex hac allegorica Homeri herba, crediderim Moly Theophrasti manasse, qui ad Pe-neum & Cyllenem id inueniri scribit, & radice rotunda esse, ad modum cepæ formata, quæ tamen non difficulter euellatur; qua nota ab Homero recessit, nisi fortasse negatio in Theophrasti codice desideretur. Plinius quamuis Theophrasto in radice descriptione consentiat, in eo tamen discordat, quòd difficilem ad euellendum dicat, ne videlicet ab Homero recedat. Addit etiam, Græcos luteum florem, contra poetæ auctoritatem, herbæ appinxisse. Postremò omnino vacillans, & à cepæ rotunditate longè dilabens, de periti nescio cuius medici opinione, radicem ei dat pedibus triginta, & eo amplius, longam, quam è Campania sibi allatam dicit; nec foliorum nec floris addita delineatione. Galenus nullum genus priuatim hoc nomine celebrauit, sed illius dumtaxat Moleos meminit, quod alij Rutam siluestrem nuncuparunt; & loco Moleos Theophrasti & Dioscoridis, herbam nobis inuexit Mylen vocatam, quam dicit paruo bulbo radicem similem habere, & constringendi vi tanta præditam esse, vt matricem hiantem cum farina lolij supposita curet; quod de Moly suo Dioscorides refert:

f 3 ἡδὲ ρίζα,

ἰδὲ ρίζα, inquit, μικρὰ βολβοειδὴς ἐντὴ σφόδρα ἀγαθὴ πρὸς ὑπερῶς ἀναστομιώσεις, περιμμένη μὲν ἱρίνου μύρου. Galenus loco ἱρίνου μύρου, habet, αἰρίνου δαδίου, & tamen Dioscoridi hanc adscribit sententiam. Dubium est an Dioscorides eam valere dicat ad apertiones matricis procurandas, an inhibendas. Irinum certè vnguentum non adstringendi, sed recludendi facultatem habet, & si quid aliud strennum est ad matricis obstructions amoliendas. Quòd autem Galenus lolij farinam eius loco legerit, ne id quidem facit quidquam ad attringendum ea quæ sunt aperta; cùm lolium acredine sua matrices aperiat, & hac de causa ad fecunditatem facere scribatur. Quid quòd ipse Galenus fatetur, huius acredinem, quàm ireos, esse maiorem; & calorem eius ad tertium exal-facientium gradum ascendere. Ruellius sanè sic Dioscoridem intellexit, ut ad apertendas vulvas, non occludendas, herbam valere dicat. Sed hæc alibi discutienda. Si fas esset fateri, equidem Galenum hîc dormitasse dicerem. Vereor tamen ne tota hæc medicorum de Moly disputatio ad lanam caprinam referenda sit; eo quòd Moly in Homeri & antiquorum potius fabulis, quàm in vllis montibus, natum sit. Paullus Ægineta & Aëtius præter Befasan siue Rutam siluestrem nullum Moly agnouerunt. Nos interim contendimus, Homericum Moly totum symbolicum esse, & eius nomen è deorum siue Scrinorum sermone deriuari. **Moet** nobis animum significat, à **Mat**, quod est indomitum. Animus enim; quo nomine pars nostri, rationi aduersaria, intelligitur; per se indomitus est, & à ratione siue mente, veluti fera quæpiam domandus, iuxta illud Horatianum,

*Animum rege; qui nisi paret,*

*Imperat; hunc frenis, hunc tu compesce catena.*

Magna vis est veritatis, omnibus sapientibus occulto quodam modo inspiratæ. Vide, rogo, quàm aptè Horatius diuinis nominibus cecinerit, dum animum dixit frenis esse compescendum. Nobis enim **Moet** ichnæa vox est, cui conuersione frenum nobis demonstrans, quod **Coem** vocamus. Docemur ergo à vocum architecto, animum nostrum perpetuo freno esse continendum. Quoniam verò animus indomitus omnis humanæ necessitatis in primò homine causam dedit; & nos molestiis inuoluit infinitis; placuit sermonis opifici, ut necessitas & molestia, **Moet** homonymia quadam diceretur, uti vera animi primorum parentum soboles. Id aded fecit, eum quo historiæ veteris monumentum in nominibus existeret sempiternum; tum ne quis Deum ærumnarum quibus humanum genus affligitur, crederet auctorem; tum etiam, & id quidem potissimum, ut animum semper freno compescamus, ne in maiores molestias & necessitates nos præcipitet. **Moet**-lj igitur idem nobis est, si lj ut verbum capiatur, quod Anime fer siue patere: sin lj ut nomen accipias, animi patientiam notaris. Porro in alia ipsius **Moet** significatione, **Moet**-lj erit molestiarum & necessitatis patientia. Est autem nostro sermone sollempne, ut sæpius dixi, Tau è medio tollere, quod si fiat, **Moet** habebis disyllabum vocabulum, in quo I longum duplici ferè I notare consueuimus, vnde Græci nonnumquam ἰψιδον fecerunt, ut è **Strijuan** Strymon, & alia; quod hoc in nomine tanto magis excusandum, quòd hac via Græcorum terminationi accommodetur. Admirandæ igitur efficacitatis herba est Moly, quo in primis animo patientia imperatur, & illa quidem omnis molestiæ & necessitatis humanæ. O nigram radicem, & difficillimam euulsu, & profecò numquam euellendam à quoquam mortalium, citra diuinum auxilium. Verùm hanc atram difficultatem flos lacteus compensat. Suauissimus enim fructus ex hac patientia enascitur, quo nullum lac vel candidus, vel dulcius, vel robustius ad alendum esse possit.

*Lapathi herba genus quod vulgò Patientia dicitur.*

Est nobis Lapathi genus, delicatius & tenerius ceteris, in hortis excultu, quod vulgus Patientiam nominat. De hoc tritum est omnium ore prouerbium, *Lapathum non in cuiusvis horto prouenire*; quod Homerus dixisset, Moly non à quouis vel cognitum esse, vel euelli posse. Duobus ergo nominibus hanc herbam Diis solis adscribit; altero, quòd diuinitus eius nobis gratia contingat; altero, quòd nomen nihil Græcæ dialecti haberet, sed tota eius compositio ad vetustum Deorum sermonem referenda esset. Nulla verò est præsentior aduersus omnia omnium cupiditatum incantamenta medicina, quàm si animo nostro imperemus, ut patienter ferat rationis mentisque frenum; quod tametsi principio durum videatur, post tamen mellitum euadit, iuxta illud principis

cipis Sophorum dictum, Vitam delige optimam, suauem reddet consuetudo. Nusquam autem maius periculum est ne animus rectore, velut Phaëthonte quoquam excusso, per deuia feratur, quam in magna rerum omnium affluentia, & summis deliciis, cum ceteris, tum ad ventris infima spectantibus. Verum enimvero quia omnis totius vitæ recte instituendæ ratio in Moly continetur, nec quicquam tam durum est, quod animi patientia non vincat, atque adeo ipsa veritas dixerit, *In patientia vestra possidebitis animus vestros*; multi mihi codices sint scribendi, si omnes huius herbæ facultates sigillatim sint recensendæ. Illud in summa satis esto dixisse; cum cui Deus hanc herbam dederit, nihil unquam tam grauis periculi aditurum, quod superare non possit; & semper tutissimum fore ab omnibus mundi incantamentis. Circe enim nihil aliud est, quam mundi illecebra, potentissimis phultris homines in porcos & feras mutans. *Circe* Praua tertiæ apud Latinos litteræ pronuntiatio efficit, vt vocis Circe ratio recta dari nequeat, nisi genuina littera in locum suum vocetur. Prisca enim & vera huius nominis scriptura *Chir-see* esset, quo significatur maris ornamentum, & illecebra, & omnis ratio, qua hospites suos tractare consuevit. Habet autem hoc vetustissima Serinorum consuetudo, vt mundum mari comparent, propter inconstantem & instabilem naturam, qua modò tranquillum arridet, & eos allicit quos mox sit omnibus tormentis vexaturum; modò insana ventorum vi agitur, modò huc modò illuc teneat cursum, & vt vno verbo dicam, numquam diu in eodem maneat statu. Nulla profectò aptior queat fieri collatio, quam si mundum vastum pelagus vocemus, omni monstrorum, periculorum, insidiarum, blandimentorum, procellarum, turbinum, & omnium eorum quibus homines perire possunt, plenissimum. Huius ergo tam infidi maris illecebra blandis carminibus & suauibus poculis omnes mortales inuitans, & potentissima ad incantandum voluptatum prouocans Iynge, Circe siue *Chir-see* à priscis est vocata. Nihil igitur miri, si Vlyssis socij sint decepti; sed mirum, ipsum Vlysem tam blandas insidias euadere potuisse. Quamobrem ingeniosè à Poëta factum, quòd hoc docuerit non sine numine diuùm accidisse, & eum Deum ad partes vocarit, qui Iouis voluntatem mortalibus solet nuntiare. Hunc Deum mente concipimus, dum accuratè, quid recta ratio in singulis dicet, consideramus. Cum igitur huius monitu, ceu freno quodam, animum nostrum à cupiditatibus coërcemus, & molestias omnes, & ea quæ vitari non possunt, perferre condocemus; tum dicimur Moly à Mercurio accepisse, & eius dono ab omni incantamentorum veneficiorumque genere perfrui securitate. Prisci Ianigenæ, quid Circes nomine notaretur, non ignari, finxerunt hanc Deam in promontorio quodam Italiae amœnissimo quondam habitasse; atque illud ea de causa *Circæum promontorium* nuncuparunt. Nec malè quidem promontorium illud *Chir-see* potest vocari, propterea quòd insigne sit maris ornamentum. Variarum procreationi herbarum aptissimum videtur, hinc propter altitudinem, hinc propter mare & paludes quibus cingitur, hinc quia Solem toto die circumeuntem aliqua sui parte suscipiat, nullo montium objectu luminibus officiente. Mihi, dum ad Amasenum fluuium in vetusto diui Thomæ Aquinatis museo putres chartas euoluerem, magna oborta est cupiditas huius montis adscendendi: verùm nemo Pipernatium, ob piratarum insidias, quas perpetuò sub rupibus eius latere metuumt, ducem se voluit itineris præbere; tamen liberali mercede, vt meæ res ferebant, eos inuitarem. In montibus proximo interuallo distantibus, est mediocris herbarum varietas, & in rupe Taracina Tithymallum dendroidem primum conspexi, sed non dubito, quin *Circæum* longè sit fecundius, ob eas quas modò dixi, causas. Mirum est, quantum aër marinus & magnorum lacuum, tum generandi vim, tum calorem augeat, quod qui nescit, littora Cantabrica & Gallaica cum interiore regione conferat, & illud latus montis Baldi, quod Benacum respicit, cum altero, quod ad Lagarinam vallem & Athesin spectat, comparet. Illic enim Medica mala, & oliueta, & ceteræ id genus plantæ indicium facient, quantum maria valeant ad terrarum fecunditatem, docebuntque, quam recta ratione Veteres finxerint, *Venus à mari nata fingitur à veteribus.* Venem à mari nata fingitur à veteribus.



in modum Veterum figmentum iuuabunt, & veram Poëtarum intelligendorum viam ostendent, qui citra Phrygij & Thracij sermonis, qui idem fuit cum antiquissimo Setinorum, & nobis hætenus vernaculo, difficillimè queunt accipere lucem. At quid ego de poësi dico? Quasi verò ea sola sit, quæ de prisco sermone & queat & debeat illustrari? Generatim dicere oportet, nullam prorsus linguam esse, quæ veras vocum suarum rationes inuenire possit, nisi ad vernaculi nobis sermonis officinam reducatur. Quid ago? Dum me corrigo, rursus longè infra veritatem subsisto. Non solum nullæ primæ origines vocabulorum citra linguæ nostræ subsidium dari possunt; sed ne litteræ quidem ipsæ iusto ordine recensentur in Alphabeto, nisi ratio de sermone nostro petatur.

*Alphabeti si-  
ne Abecedarij  
ordo.*

QUONIAM ergo nunc satis dictum est de diuinis & humanis apud Poëtam vocabulis; ad Abecedarium, è quo Hermathenavocum depromit causas, reuertamur; videamúsque primum illud, quod Latini seruarunt, vti simplicius, & de sola litterarum potestate, vt videtur, nomina sua sortitum. Pòst in Hieroglyphicis de Alphabeto apud Hebræos retento latius agemus. Æquum enim est, vt prisco Ianigenarum Alphabeto opitemur, & illud à calumniis Iulij Scaligeri, & aliorum qui nullum rectum in elementorum ordinem seruari criminantur, vindicemus. Si sola nostra vernacula lingua rectè vtitur elementorum sonis in vocibus fabricandis, solaque veram eorum pronuntiationem; probabile etiam est, litterarum ordinem ex ea petendum esse; idque tanto magis, quòd eius quem omnis Latinorum seruaui antiquitas, veluti per manus à maioribus acceptum, nullam prorsus rationem assignare possint, immo fateantur disertis verbis, eum longissimè à recta ratione dissidere. Mirandum itaque videtur, tam supinos omnes Veteres fuisse, vt non rectum potius ordinem, quam peruersum in elementis recensendis sequerentur. Quid enim absurdius, quam pueros suscipere formandos, vt recto ordine omnia cum dicant & scribât, tum ab aliis dicta & scripta intelligant; & in ipso statim limine omnem ordinem turbare? Egregium scilicet auspicatumque principium, in ordine docendo, animis que componendis, nullum ordinem tenere. Scaliger non rectè factum esse dicit, quòd quem Latini à Græcis, aut Græci à Syris accepissent ordinem, retinuerunt; quod quorsum dicat, & quantum valeat, haud equidem satis intelligo. At illud scio, nec Græcos, nec Hebræos, nec Syros, nec Chaldæos, nec Arabes ordinis in Alphabeto suo plus assignare posse rationis, quam possint in suo Abecedario Latini. Cum enim eorum omnium Alphabetum ab eo varia ratione descendat, quo Hebræi vtuntur, & clarissimis argumentis demonstraturi simus in nostris Hieroglyphicis, nullam Hebræis ordinis in recensendis elementis suis constare rationem; non est spes vlla, vt vel Græci, vel Syri, vel Chaldæi, vel alij affinium linguarum homines nos doceant, cur post Aleph Beth, & post hoc Gimel, & cetera post cetera elementa consequantur. His ergo pro tempore valere iussis, Romanorum Abecedariam aciem consideremus; videamúsque, ecqua causa, quæ ceteros hætenus latuerit, queat inueniri, ob quam hæc, quam habemus, non alia, elementorum series fuerit instruenda. Quòd si Hesiodicum illud verum est, non carere sua causa, quod plurimorum fama ac rumore iactatur, quanto minus credi potest, Abecedariam Latinorum aciem, quam nemo ab omni seculorum memoria rumpere ausus est, tamen aliqui non bene instructam esse murmurarint, nullam stationis ordinis que habere causam. Nos itaque asserimus, luculentissimam totius ordinis rationem in nostro sermone cerni, atque eam tam grauem, tam solido fundamento nixam, tam diuinam, vt non humano ingenio, sed Spiritus sancti instinctui tribuenda videatur. Quamuis ergo non aliis antea argumentis euicissem, nostram linguam Latinæ matricem esse, ex ordine tamen litterarum euidentissima existeret prisce veritatis demonstratio. Neque enim Latinis enumerationis litterarum inuentio tribui potest, quando nulla apud eos structuræ ordinis que causa reperitur: neque rursus eam Hebræis vel affinis nationibus adscribere possumus, quoniam nec ordo idem sit Latinis & Hebræis, nec Hebræis sui ordinis causa vlla constet, tantum abest vt alios docuerint seriem elementorum. Restat igitur, vt Latini litteras ab eis dicantur accepisse, apud quos earum series certissimis causis & maximis continetur. Porrò vt ordinis causa perspicua fiat, in primis nobis annotandum, duo prisce Setinis nominum genera fuisse, quibus litteras docerent. In litteræ definitione tradidi, litteræ nomen ipsis vocibus prius conuenire, ac deinde per analo-

*Setinis prisce  
duo nominum  
genera fue-  
runt, quibus  
litteras doce-  
rent.*

analogicam homonymiam scriptis quoque vocibus tribui solere. Prisci igitur illi viri alia nomina ipsis vocalibus elementis, alia figuris elementorum dederunt; & vocibus quidem ea accommodarunt quibus potestas siue sonus litteræ indicaretur: in pictis verò litteris, non potestatis tantum rationem nomina habebant, sed ipsam etiam imaginis earum delineandæ formam indicabant. Duplex hinc existit Alphabetum: alterum, quod Latini; alterum, quod Hebræi confinisque sermonis nationes sibi seruarunt. Quia verò in pingendò binæ litteræ coniungi possunt; nihil miri, si plures litteræ pictæ, quàm pronuntiatae recensentur. Nam apud Latinos, qui vocalium elementorū nomina retinuerunt, non plures sunt simplices litterarum soni, quàm vnde viginti, licet hi compositione & temporibus quoque varientur. At scripta elementa viginti duorum numero comprehenderentur priscis visum est; cuius causas Hieroglyphica nostra declarabunt. Quamvis autem hic loquendi docendique vsus apud antiquissimos fuerit observatus; postea tamen Latini sua nomina æquè scriptis atque pictis litteris dederunt; nec aliter Hebræi nomina sua ad sonos traduxerunt. Verùm hæc analogia nihil habet absurdum, & idcirco minimè proscibenda. Quia verò naturæ ordine prior est vocalis sermo, quàm pictus; nosque totis his commentariis non de scripti, sed de vocalis sermonis partibus egimus; rationi consentaneum est, ut nomina quibus voces prisci designarunt, hoc loco explicemus, alteris illis ad Hieroglyphica, quorum numero comprehenduntur, dilatis. Ut ergo rem aggrediamur, ea nobis hinc sumenda quæ apud omnes Grammaticos extra omnem controuersiam posita videmus. Quis est eorum qui non fateatur litteram Ka superuacaneam esse, & eius sonum tertia littera contineri & absolui? Q item nihilo magis esse necessariam, vno ore clamant omnes litterarum magistri; quoniam ea eiusdem cum C sit potestatis. Porro X duplex cum sit, reicienda est è simplicium vocum numero; nec magis hoc nostro vocalium elementorum censu dignanda, quàm St, aut Tr, aut Sc, aut aliæ id genus duos litterarum sonos complexæ. Quòd verò Latinorum aliqui H adspirationem litterarum albo exemerunt, id citra iustam rationem tentarunt. Quamvis enim consonantibus postposita potestatem non admodum mutare videatur; suam tamen vim ante vocales habet apertissimam. Fateor equidem, eam facillimè euanescere, ceu spiritum quandam; sed non citra manifestum soni discrimen. Quòd si claram in pronuntiatione faciat differentiam, ita ut addita luculento sono ab aliis consonantibus distincto aures feriat: quid, rogo, iuris est, ut è medio tollatur? At non est apud Græcos. Fateor equidem, & hoc ipso nomine eorum Alphabetum mutilum esse censemus; sicut duplicium litterarum nomine & vocalium longarum appendice redundans. Quæ enim amentia, adspirationem remouere, quæ clarissimè vocalibus consonat: & ex breui & longa vocali duas litteras comminisci; & id non facere in omnibus, sed in duabus dumtaxat? Quæ rursus stoliditas, duabus litteris coniunctis numerum augere litterarum, si id non fiat æquè in omnibus geminatis? Vnde igitur hæc tam confusa & perturbata doctrina in scholas irrepserit? Ex eo, mihi crede, quòd & ordinis & numeri litterarum nulla ipsis certa ratio constaret; nec item discrimen inter scripta & pronuntiatæ elementa agnoscerent; atque idcirco, ut cuique visum fuisset, litteræ vel exemptæ vel insertæ. Nobis igitur solis, quibus & ordo & numerus certus litterarum vtriusque generis cognitus est, licebit de his rebus iudicium ferre: ceteris nationibus quæ sermonis nostri sunt imperita, tantundem credendum, quantum cæco de coloribus disputanti. Apud Latinos igitur quibus vocalis Abecedariæ enumerationis ratio remansit, Kappa ab illis adscitum credimus, qui adspirationem temerario ostracismo ciuitate litteraria eiecerunt, quo videlicet vacuus locus expleretur. Eodem modo, quod ex antiqua memoria à maioribus accepta didicissent, inter P & R litteram vnam interpositam fuisse, cuius sonus ipsis periisset; quo locum eius quo carebant, supplerent, Q commenti sunt; tanto tamen id, quàm prius illud, maiore ratione, quòd Q siue Cu aliquando illius deperditæ litteræ locum in vocabulis à prisco Ianigenarum sermone seruatis occuparet. Ex *Wiz* enim, *Quis* vel *Qui*, ex *Wan* Quando retinuerunt, ut antè tradidi. Nobis ergo perspicuum est, hanc litteram quam Digamma duplex crebrò vocamus, quia per duo Vau pingatur, ex hoc loco deperditam olim fuisse; propterea nimirum, quòd citra hanc nec litterarum numerus quibus vtimur, sit expletus; nec integer sit totius Abecedariæ orationis contextus. His nunc præmonitis, & obiter delibatis; ordinis eius quo nouem-

*Alphabetum duplex.*

*Littera simplices siue vocales nouemdecim: scripta verò viginti duæ.*

*X littera superuacanea.  
Q littera superuacanea.  
X littera superuacanea.*

*H adspiratio malè litterarum albo eximitur.*

*Alphabetum Græcorum mutilum & redundans.*

*Digamma duplex W.*

decim simplices litteræ, siue prima vocum elementa, recensentur, causam aperiamus: quam tanto studiosis omnibus, & nostratibus præsertim, spero fore gratiorem, quanto pluribus sæculis in Cimмериis tenebris iacuit sepulta; quantoq. minus spei esse potuit, ut quisquam tandem existeret, qui post tam illustria Romanorum ingenia frustra in hac quæstione fatigata, veram rationem inueniret. Nemo est tam vecors, aut omnis communis sensus expers, ut nesciat, inter ea quæ docentur, elementa primum sibi locum vindicare. Quanta verò religione semper apud omnes mortales obseruatum sit, ut prima rerum initia fausta feliciaq. essent, si multis doceam vel Latinorum vel Græcorum exemplis; meritò dicar in re clarissima superuacaneam operam posuisse, aut potius perdidisse. Quo verò solida ad felicitatem & prosperos rerum propositarum successus fundamenta iaciuntur; Deus, citra cuius opem nihil possumus, ante omnia inuocandus; non in magnis modò, sed in minimis etiam rebus aggrediendis, ut verissimè cum ab aliis, tum à Platone in Timæo traditum habemus. Poëtæ qui hactenus in hominum manibus versantur, licet vetustissimorum vatum, qui primi fabulas condiderunt, vix mereantur simij nuncupari; hoc tamen diligenter seruarunt, ut sancto aurei sæculi ritu Deum principio auxilium orarent. Optime igitur ille qui poëma suum sic auspicatur, *ὦν δὸς ἀρχώμεθα*. Nec malè ille, *Μῆνιν ἀειδὲ θεῶν*. Et rursus, *Ἄνδρα μοι ἔννεπε, μοῦσα*. Et alius, *εἴπε θεῶν κρυφίων ἑπιμάρτυρα λόγον ἐρώπων*. Virgilio placuit, ut prius quid acturus esset, proponeret, ac deinde inuocaret. Quid quod Lucretius, Dei religionisq. omnis contemptor, Veneris auxilium in primo operis sui limine hymno satis longo & operoso implorat? Nec mea nunc refert, quo nomine quisque Deum inuocarit; hoc satis est, omnes ab oratione opera sua inchoare. Sed quorsum meridiano Soli lychnum accendo? Quòd si omnium rerum exordium preces faciant, non apud Christianos tantum quibus præcipitur ut continuò orent, sed apud exteros etiam, & verè religionis ignaros: quid censemus in pueris erudiendis faciendum esse, in quorum spe tota respublica consistit? Nam si verè dicitur,

*Quo semel est imbuta recens, seruabit odorem*

*Testa diu:*

nihil æquè in omni vita curandum, quàm ut prima ætas solidis & firmis fundamentis fulciatur, quibus deinde ad normam quadrata totius vitæ structura sit sustinenda ac colliganda. Ut quitque igitur & seipse, & domum suam, & totam ciuitatem saluam esse vult; ita pueros mox à teneris vnguiculis formare debet, qui, veluti mollis adhuc cera, quocumque velis, facillimè sequentur. Quamobrem si nihil exordiendum citrà orationem præmissam; minimè fuerint litteræ sine precibus docendæ. Præposteræ enim sit & pessimæ peruersitatis, non illud in principio litteraturæ facere, quod summos & maximos quosque non fecisse modò scias; sed ut fiat, primos etiam philosophorum suis clarissimè mandasse. Si discipulum tuum ad poëtarum & reliquorum sapientiæ doctorum lectionem deducere velis, & is post intelligat, te in primo limine elementorum ab eorum præceptis declinasse; an non te vel crassæ ignorantie, vel inuidiæ, qua id quod primarium erat in omni eruditione, celaueris, meritò accuset? Hac ratione ab ipsis naturæ principiis homini insita permoti atque compulsi primi Abecedarij doctores, ea litterarum simplicium nomina excogitarunt, quorum iusta & congrua inter se constructione oratio pueris aptissima absolueretur, quo simul & elementa & salutarem precandi formulam memoriæ mandarent. Ne tamen quidquam vel melius posset excogitari vel compendiosius, omnia nomina monosyllaba fecerunt; & vocales quidem per se, consonantes verò, quia aliter audiri non possent, vna adiecta vocali extulerunt. Nec aliis consonantibus aliam vocalem, sed omnibus vnâ eandemque secundam tribuerunt; tum ut facilius litterarum traditio esset ac memoria; tum ut in omnibus consonantibus cogitaremus, nihil in rerum natura esse posse, quod non nitatur ipsi Vni, tamquam fundamento. Quamuis enim Ha quosdam audiamus pronuntiare, id tamen vitiosè sit, & contra ceterarum consonantium regulam. Hebræi He seruarunt, pro eo ac vera ratio postulat. Quod autem E longo tempore pronuntiatum Vnum significet; id antea satis superque monstrauit, quo fit, ut eadem hic repetenda non sint. Tota igitur & nominum & ordinis ratio pendet ex orationis contextu; quam qui non intelligit, is frustra de Abecedario ordine disputabit. Est autem

hæc

*Deus inuocandus in omnibus rebus aggrediendis.*

*Litterarum simplicium nomina quæ hæc excogitarunt primi Abecedarij doctores.*



decim simplices litteræ, siue prima vocum elementa, recensentur, causam aperiamus: quam tanto studiosis omnibus, & nostratibus præsertim, spero fore gratiorem, quanto pluribus sæculis in Cimmeriis tenebris iacuit sepulta; quantoq. minus spei esse potuit, vt quisquam tandem existeret, qui post tam illustria Romanorum ingenia frustra in hac quæstione fatigata, veram rationem inueniret. Nemo est tam vecors, aut omnis communis sensus expers, vt nesciat, inter ea quæ docentur, elementa primum sibi locum vindicare. Quanta verò religione semper apud omnes mortales obseruatum sit, vt prima rerum initia fausta feliciaq. essent, si multis doceam vel Latinorum vel Græcorum exemplis, meritò dicar in te clarissima superuacaneam operam posuisse, aut potius perdidisse. Quo verò solida ad felicitatem & prosperos rerum propositarum successus fundamenta iaciantur; Deus, citra cuius opem nihil possumus, ante omnia inuocandus; non in magnis modò, sed in minimis etiam rebus aggrediendis, vt verissime cum ab aliis, tum à Platone in Timæo traditū habemus. Poëtæ qui hactenus in hominum manibus versantur, licet vetustissimorum vatum, qui primi fabulas condiderunt, vix mereantur simij nuncupari; hoc tamen diligenter seruauerunt, vt sancto aurei sæculi ritu Deum principio auxilium orarent. Optime igitur ille qui poema suum sic auspicatur, *ὦν δὲος ἀρχώμεσθα*. Nec malè ille, *Μῆνιν ἀείδει θεῶν*. Et rursus, *Ἄνδρα μοι ἔννεπε, μέσση*. Et alius, *ἔπειθε θεῶν κρυφίων ἐπιμάρτυρα λύχρον ἐρώτων*. Virgilio placuit, vt prius quid acturus esset, proponeret, ac deinde inuocaret. Quid quod Lucretius, Dei religionisq. omnis contemptor, Veneris auxilium in primo operis sui limine hymno satis longo & operoso implorat? Nec mea nunc refert, quo nomine quisque Deum inuocarit; hoc satis est, omnes ab oratione opera sua inchoare. Sed quorsum meridiano Soli lychnum accendo? Quòd si omnium rerum exordium preces faciant, non apud Christianos tantum quibus præcipitur vt continuò orent, sed apud exteros etiam, & vera religionis ignaros: quid censemus in pueris erudiendis faciendum esse, in quorum spe tota respublica consistit? Nam si verè dicitur,

*Quo semel est imbuta recens, seruabit odorem  
Testa diu:*

nihil æquè in omni vita curandum, quàm vt prima ætas solidis & firmis fundamentis fulciatur, quibus deinde ad normam quadrata totius vitæ structura sit sustinenda ac colliganda. Vt quisque igitur & seipse, & domum suam, & totam ciuitatem saluam esse vult; ita pueros mox à teneris vnguiculis formare debet, qui, veluti mollis adhuc cera, quocumque velis, facillimè sequentur. Quamobrem si nihil exordium citra orationem præmissam; minime fuerint litteræ sine precibus docendæ. Præpostera enim sit & pessimæ peruersitatis, non illud in principio literaturæ facere, quod summos & maximos quosque non fecisse modò scias; sed vt fiat, primos etiam philosophorum suis clarissime mandasse. Si discipulum tuum ad poëtarum & reliquorum sapientiæ doctorum lectionem deducere velis, & is post intelligat, te in primo limine elementorum ab eorum præceptis declinasse; an non te vel crassæ ignorantia, vel inuidiæ, qua id quod primarium erat in omni eruditione, celaueris, meritò accuset? Hac ratione ab ipsis naturæ principiis homini insita permoti atque compulsi primi Abecedarij doctores, ea litterarum simplicium nomina excogitarunt, quorum iusta & congrua inter se constructione oratio pueris aptissima absolueretur, quo simul & elementa & salutarem precandi formulam memoriæ mandarent. Ne tamen quidquam vel melius posset excogitari vel compendiosius, omnia nomina monosyllaba fecerunt; & vocales quidem per se; consonantes verò, quia aliter audiri non possent, vna adiecta vocali extulerunt. Nec aliis consonantibus aliam vocalem, sed omnibus vnâ eandemque secundam tribuerunt; tum vt facilius litterarum traditio esset ac memoria; tum vt in omnibus consonantibus cogitarem, nihil in rerum natura esse posse, quod non nitatur ipsi Vni, tamquam fundamento. Quamuis enim Ha quosdam audiamus pronuntiare, id tamen vitiosè fit, & contra ceterarum consonantium regulam. Hebræi He seruauerunt, pro eo ac vera ratio postulat. Quod autem E longo tempore pronuntiatum Vnum significet; id antea satis superque monstrauimus, quo fit, vt eadem hic repetenda non sint. Tota igitur & nominum & ordinis ratio pendet ex orationis contextu; quam qui non intelligit, is frustra de Abecedario ordine disputabit. Est autem

*Deus inuocandus in omnibus rebus aggrediendis.*

*Litterarum simplicium nomina quæ hinc excogitari primi Abecedarij doctores.*

hæc tanti ponderis, quanti refert, ne primæ ætatis disciplina à cõmmuni omnibus gen-  
 tibus religione statim ab initio deuia feratur; quia qui maiorem grauioremque reperiri  
 posse credet, is à cõmmuni sensu longissimè aberrabit; & non solum prudenti erudito-  
 rum hominum colloquio, sed indocto etiam plebeia fecis consortio indignus habendu-  
 s est: tantum abest, vt eius, aut ei similis approbationem vel fordidissimo gry putem  
 comparandam. Nullius ergo amplius sententiam morati, ipsam orationem Abecedaria-  
 riam exponamus; in qua hoc erimus succinctiores, quod eadem ferè omnia in Hiero-  
 glyphicis erunt remandenda, in quibus non nomenclaturas tantum litterarum, sed  
 ipsas imagines nominibus congruentes explicare, & ad veras causas reducere cogemur.  
 Inuocato igitur Spiritus sancti auxilio, ipsam precationem auspicemur, quam præceptor  
 suis verbis pro discipulo concipit, quem simul & elementa pietatis & litteraturæ  
 docet. Primum igitur, vt animum addat puero adhuc tènello & timido, & alacrem  
 reddat ad rudimenta perdiscenda, ab A incipit, cuius litteræ vim eam esse docui, vt  
 hortetur ad motum & actionem recta via aggrediendam. Secundo loco monet, vt  
 oret, quo Deus vires ad id quod agendum est, dare dignetur. *Be* enim idem est nobis  
 quod Ora; dum vt verbum imperans capitur; idem quod Oratio, dum nominis loco  
 ponitur. Pro eodem *Be* dicimus. Sed vocis huius mysterium Hieroglyphica enuclea-  
 bunt; & vox est alioqui nobis in vsu quotidiano, nihil vt opus sit explicatu eius proli-  
 xiore. Norunt nostrates omnes quid Principum *Be* vocetur, nec ignorant eorum *Be*  
*εὐρυ ἀνάγκης*, tametsi Platonem perpauca legant. Tertio elemento orationem au-  
 spicatur, quod vt Kappa pronuntiandum, non vt vulgus per Slenius profert. Neque  
 enim nobis litterarum soni confundendi, sed diligentissimè iuxta vetustissimorum pa-  
 trum consuetudinem separandi. *Be* igitur vocula est qua maximum desiderium indi-  
 catur, vt traditum est. Hinc dum vehementius quempiam oramus, ea vti consueui-  
 mus; eo modo quo Latini iis orationis particulis quas vocant Interiectiones. Quam-  
 obrem qui preces à *Be* exorditur, is ex toto corde, ex toto animo, ex tota mente sese  
 orare demonstrat: atque eum ad modum Deus orandus, si velimus audiri. Sequitur  
*De* quæ vocula articuli apud nos vsum habet. *De* quid designet, copiosè antè exposui.  
*De* *De* igitur idem est ac si dicas ipsum Vnum omnia vniens & continens. *De* verbum est  
 imperantis, quod vel cum aspiratione, vt sit *De*, vel citra eam licet efferre, pro eo quod  
 est leua. De hac voce plura in Hieroglyphicis. Est autem *De* propriè à terra subleuare:  
*De* idem est quod Latinus dicit versus siue ad. *De* altum denotat, quod aliter *De* dicitur  
 & *hoog*. De Angli hæctenus vsurpant. Ab *De* *hemel* id est cælum, deriuatur. Sed plura  
 de hac voce alibi. Tota igitur huius partis sententia est, O ipsum Vnum omnia vniens  
 & continens, leua ad altum. Hæc prima pars est orationis, qua nihil potest esse con-  
 gruētius, nihil aptius, nihil prius præceptori pro discipulo suo precanti. Cum enim  
 puer ad discendas humaniores artes ad ludum litterarium veniat, atque ipsa doctrina  
*Leer* vocetur, vocabulo homonymo ad scalas & doctrinam; sitque huius etymologia  
 talis, vt quod humile est, & terræ hærens, cæteris prius honoratiusque reddat; conue-  
 nientissimè preces eas fundit, quibus, vt puer à terra sursum leuetur, rogatur. Plura  
 hoc loco de voce *Leer* dicerem, nisi Hieroglyphica adspirationis figura hanc sibi mate-  
 riam suo iure vindicaret. Hoc loco satis esto monuisse, analogiam eam in *Leer* à primo  
 sermonis opifice seruatum esse, vt hinc scalas, quibus in altum ascenditur, hinc do-  
 ctrinam denotaret. Cum autem eadem vox vt verbum vsurpatur, æquè pro doceo at-  
 que pro discio accipitur; & notationis suæ non vnam habet causam, eo quod analysis  
 eius diuersa esse possit. Vel enim in litteræ primæ potestatem *le-er* soluitur, quo modo  
 excessum honorem designat; vel in *le-er* / quo humilis ad honores adscensus significa-  
 tur; vel in *Li-er* / quod est populi ad honores exaltatio. Conuersio autem eius ichnæa  
 fit per solutionem vocis in *lee-el* / quo rationis in altum euectio denotatur. Cum igitur  
 hac nostrati voce designetur, omnem doctrinam eò referri, vt is qui discit, à terra  
 sursum leuetur, & ad honores euehatur, & ratio ipsa siue mens ad excelsa conscendat:  
 quid rogo huic scopo aptius orari queat, quam id, quod prima Abecedariæ precationis  
 pars exponit? Verbum autem *De* siue *De* (vt rous enim modo idem denotatur) idem  
 nobis est quod à terra eleuo; vel, vt sit secundæ personæ verbum imperantis modi, ele-  
 ua: quo nullum verbum ad primum gradum eius scalæ per quam ad cælum ascen-  
 ditur,

Oratio Abecedaria in tres partes distincta.

Prima pars.

Be.

De.

De.

De.

De siue De.

De.

De.

Leer.

De siue De.

dicur, designandum, inueniri possit magis proprium. Eius enim conuersio in contrarium se transit, quo pecus & alia designantur, quibus humanus animus terrenis rebus affixus est; qua de voce suo loco latius. Verùm quando nunc scimus quid primum præceptor oret: videamus & illud, quem oret; & à quo tanto desiderio, quantum hæc expressit, id quod rogat, cupiat impetrare. Non alium sanè quàm ipsum Deum orat; cuius cum nullum sit nomen proprium; propriam eius formam describens, quippe quam nullam mentis cogitatio capere queat; illis vocabulis in eo compellando vti oportet, quibus dona eius, quæ largo cornu per spiritum suum effundit, denotentur. Aliàs igitur aliis nominibus Deum vocamus, pro eorum quæ ab ipso petimus, diuersitate. Huic certè loco nullum nomen aptius esse potuit, quàm *te* cum articulo. Quando enim omnis oratio omnifque doctrina eò primum sit referenda, vt Deo reconciliemur & vniamur, optimè ab Vnionem eum vocabimus; dum hoc ab ipso petemus. Et verò non vnionem modò, sed legitimum etiam & firmum coniugium designat, à quo per primum peccatum diuortium factum est. Cum itaque, nisi hoc coniugium rursus inter humanam mentem & Deum redintegretur, salui esse nequeamus; maxima ratione Deum in prima oratione, & prima eius parte ipsum Vnum vocamus voce nostrati, cui nulla apud Latinos, nulla apud Græcos, nulla apud Hebræos vox æquiparanda reperitur. Longissimè enim omnes ceteræ linguæ absunt ab hoc vocis *te* artificio, vti satis antè declaratum. Neque porrò hac sola causa, tametsi ingens pondus habeat, Deum hoc loco ipsum Vnum nuncupauit Abecedarius precator. Altera accedit, & ea sanè cum aliis, tum duobus nominibus illustrissima: semel, vt statim ab initio omnis Deorum multitudo per Vnius nomenclaturam excluderetur, omnifque idolomania & occasio & contagio à tenella pueri mente procul abarceretur, ad quam cautionem nihil efficacius, quàm si mox cum primis litterarum nominibus imberet hoc axioma, quo nullum in religione prius, Vnum solum Deum esse adorandum: Rursus, vt in primo elementorum limine vltimus hominis finis proponeretur, de quo Christus dixit, *Vnum est necessarium*. Finis enim hominis est ipse Vnius cognitio, & per cognitionem cum ipso Vno vnio, quæ ab alio, quàm ab ipso Vno, fieri nequit; & idcirco non ab alio, quàm ab ipso Vno, est petenda. Sed infinitus sim, si omnia quæ huc spectant, in medium adducam consideranda. Abundè cumulatèque mihi videbor lectori promissa persoluisse, si per transennam dumtaxat eminus indicauero, quantum mysteriorum breuissima oratione, monosyllabas solas complectente vuculas, sit comprehensum. Secunda orationis pars ternarium præcedenti senario adiungit, qui sic habet: I, *el/ em*. Hic rursus prima vucula interiectio est, ei conueniens, qui sese altius profundiusque cuiquam insinuare contendit; cuius vsus nobis, non minus quàm ipse *te/* familiaris est & quotidianus. Est enim blandientis insinuantifque proprius sonus, quo nullus aptior est, vt in eius præcordia, cui placere cupimus, penetret; propter insignem nempe subtilitatem. Et si breue pronunties, idem est quod exalta; si syllabam producas, nobilitat: dum syllaba breuis est, frequentius adspirationem præponimus. *Hel* enim vt *hes* quoque crebrius dicimus; eo quod spiritus vim euehendi augere videatur. *Em/ siue hem/* quod nobis quoque vsitatius, idem significat quod Latini Eum dicunt: ex *em* enim Eum fecerunt. Tota igitur sententia his tribus vocibus absoluta Latinè reddetur, I redde eum excelsum, siue eueche ipsum in sublime. Paulatim igitur precator adscendit, perinde atque in *hett/* id est, in scala & doctrina fieri debet. Qui quid *el* significet, scire volet, ea quæ antè tradita sunt, consulat. Neque enim mihi lubet eisdem repetendis semper immorari. Sequitur nunc tertia & vltima orationis pars, quæ parenthesis complectitur, & tota Latinis ita reddi potest, Et exalta pecudem (vt ipse est) ad te. *En* nobis coniunctio est deuinciendi copulandique indicans notionem. *Es* siue *ho* idem quod exalta; propterea quod æterna sint altissima. Magna igitur significandi vis est in *Es* siue *ho/* dum pro exalto siue in altum eueho vsurpatur. Nam non altum modò, sed æternum etiam includit, & propterea pro alto ponitur, quod sola æterna verè alta dici queant. Videmus ergo scalam, per quam ex *hes* ad *hel/* ex *hel* ad *ho* peruenitur. Frustra crebrius monerem, me nihili facere, an adspiratas has voces, an citra adspirationem pronunties; quoniam significandi ratio ex adspiratione in his minimè pendet: quemadmodum contra altitudo in *he* è sola petitur adspiratione. *Ho* igitur de recta verbi notatione æternæ cuiusdam

*Vnus in Oratone Abecedaria vocatur Deus.*

*Orationis Abecedaria secunda pars. I. interiectio blandientia.*

*El. Hel.*

*Em siue hem.*

*Orationis Abecedaria tertia pars.*

*En.*

*Es siue ho.*

cuiusdam exaltationis rationem habet, qua precatur non contentus, summum culmen omnis altitudinis & sublimitatis adiecit, dum dixit, Exalta ad Te. Dicit verò, Exalta pecudem ad te, qualem discipulum suum esse confiteretur. Insignis hæc est doctrina, qua ad orandum instruimur. Vt enim à Deo exalteris, necesse est vt te ipse ad infimam humilitatem deprimas. Diuina est & aureis litteris scribenda sententia filij Syrach, *Oratio humiliantis se nubes penetrabit.* Sed quid ego alios cito testes? Quin ipsam potius audimus veritatem hæc ore suo proferentem, *Omnis qui se exultat, humiliabitur; & qui se humiliat, exaltabitur.* Hinc beata Virgo, & beator mater, & beatissima simul mater & virgo, Deo hymnum canit, quòd respexerit humilitatem ancillæ suæ. Et David multo antè cecinit, *Cor contritum & humiliatum Deus non despicias.* Et paullo antè; *Exultabunt ossa humiliata.* Quid multis? Deus, iuxta diuæ Virginis oden, *deponit potentes de sede, exultat humiles;* & iuxta suam ipsius sententiã, *Humiles exultat.* Maxima igitur Christianorum virtus est humilitas, à qua quantum philosophi recesserunt, dum eam in virtutibus numerant; tantum à cognitione sui ipsius, & à vera sapientia fuerunt remoti. Nam accurata sui ipsius cognitio summam gignit humilitatem; vt contrà tanto quisque superbior est, quanto ignorantior; aded vt nulla firmior sit collectio, quàm ea qua concluditur, superbissimum quemque esse ignorantissimum. Non aberrauit ergo longè Socrates, dum se nihil scire dixit; & hoc suo dicto demonstrauit, se maximam sui notitiam habere. Abecedarius noster magister nos docet confiteri, nos non homines, sed pecudes esse. Reuera enim pecudes effecti sumus cacodæmonis fraude; qui mendacio impudentissimo parentibus nostris imposuit, dum polliceretur, si vetitum malum comedissent, Deo similes futuros. Contrà namque res accidit, dum pro Diis pecudes sunt effecti; quod vates hoc versiculo in odibus suis expressit, *Et homo cum in honore esset, non intellexit; comparatus est iumentis insipientibus, & similis factus est illis.* Hoc illud est quod omnes iuxta philosophi ignorarunt; & ideo numquam ad veram sui ipsorum notitiam aspirare potuerunt; vnde efficitur, vt ne sapientiæ quidem veræ principium vquam aut perspexerint aut cogitarint, tantum abest vt sapientes debeant vocari. Rectissime igitur hæc confessio Abecedaria omni non orationi modò, sed doctrinæ etiam adhibebitur, quo Deus humilitate nostra ad auxiliandum prouocetur. Dicitur autem *De / Dhe / De & Fe* nobis pro eodem. Suedi *Dirh* & *Dich* dicunt, vnde Latinorum Pecus remansit. Sed de hac voce alibi satis multa. Ingens sanè intervalum est inter pecudem & Deum; & tamen ex hac humilitate audet nos præceptor sursum euehere ad ipsum illum supremum apicem, fretus nimirum infinita ipsius bonitate & clementia. Dicit itaque, Exalta pecudem (vt ipse est) ad te. In his nihil amplius est obscuritatis: Parenthesis enim claris vstitatisque vocabulis tota constat (*Die er es*) *Die* enim Vt nobis significat vel Qualis: Et idem est quod Ipse: *Es* vel *Is* / quorum vt rous aequè vtimur, idem quod Est Latinorù. Postremæ litteræ, *Te / D*, ad Te significant. Atq; hæc est tota oratio tribus partibus absoluta, vt Trinitatis numerus indicaretur; quam Latine ad verbù reddere non possis, ob duas interiectiones; & vt interpreteris, numquã tamen vim vocũ equipararis. Crassiusculè tamè & proximè sic vertemus: Age: Ora: Quod summo animi desiderio cupio. O ipsum Vnũ omnia legitime vniens, leua versus altũ! Quàm possum blandissimè te rogo, euehi ipsum in excelsum. Et sublimitate perenni exalta pecudem (vt ipse est) ad te. Nunc itaque totam precessionem Abecedariam habemus explicatã, qua præceptor ipsum Vnũ rogat, vt discipulũ suũ sic paullatim in sublime tollat, vt tandem ad ipsum Vnum adspiret: atq; ita brevissimo cõpendio, & plus quàm Laconico, totius vitæ nostræ & miseriam & felicitatẽ supremã complectitur, simul litterarum nomina recensens, simul orandi rationem omnem explicans, simul etiam ostendens quod nam sit homini summum bonorum, quo cum omnes totius vitæ rationes, tum litteratura maximè dirigenda est. Eant nunc qui volent, & adhuc rideant me, dum sermonem nostrum Latino antiquiorem esse contendendo. Accusent nunc priscos illos viros, quòd litterarum nomina nullo ordine enumerarint. Tentent, si placet, ecquid simile ipsi totis ingenij viribus in eisdem elementis præstare possint. Equidem nullum mihi amplius in hac arena certamen restare cerno, quando modò multis variisq; argumentis satis constare existimo, nostrum sermonem primum mortalibus fuisse, & ex eo ceteros miraculosa quadam cõfusione in Babylonia extitisse,

Humilitatis  
laus.Sui ipsius  
cognitio.Pecudes, non  
homines, nos  
esse, consten-  
dum.De.  
Dhe.  
De.  
Fe.  
Dirh.  
Dich.  
Pecus.  
Die.  
er.  
Is vel Es.Orationis  
Abecedaria  
interpretatio  
Latina.



**Babelen.** extitisse, quibus vtentes nos *Babelen* dicimus, id est, sic confusè loqui, vt non intelligantur ab iis qui primi sermonis sunt periti. Quòd si mihi coniectura libera detur, dicam ipsos etiam campos *Babylonicos*  $\gamma\beta\alpha$  vocari de primo sermone; & dictionem hanc sic efferendam esse, vt *Scringar* audiatur, de proprio videlicet litterarum sono, qua significatur id quod omnino corrumpit. In planitie enim terræ *Scringar* omnis prisca veritas corrupta est, omnis vitæ ratio peruersa, idolomania inducta, immanis superbix turris erecta, omnia denique & diuina & humana iura violata: & inde pœnæ vltionisque loco linguarum facta confusio, & *Babylonismus* stupendo miraculo exortus. *Scringar* ergo planities hæc vocata est; eo quòd omnia in ea fuerint corrupta atq. vitiata. Ceterù quia dico miraculosam hanc fuisse confusionem, non fuerit abs re, labores hos meos quos antiquæ veritatis studiosorum nomine suscepi, mantissa hac reddere gratiores, è qua cuiuis liceat portenta corruptelæ linguarum peruidere. Lingux quæ paulatim vel de diuersi sermonis hominum colluue, vel de veteris puritatis obliuione corrumpuntur, vocabula quidem plurima habent multum ab integris detorta, sed sic detorta, vt litterarum tamen series aliqua saltem tenuis in corruptis vocibus seruetur, tametsi vel principium dictionis vel finis nonnihil sit mutilatum. Sic Hispanus ex *Homo* habet *Hombre*, Gallus ex eodem *Homme*, Italus *Uomo*. Eodem modo ex *Femina* Gallus fecit *Femme*, Hispanus *Hiembra*. Ex *Lumen* Hispanus *Lumbre*, Gallus *Lumiere*; & ad hunc modum alia ex aliis corrumpunt, sed sic vt facillè cernas cognationem. At in confusione *Babylonica* longè aliter res habet: nam præter hunc communem & vulgarem sermonis corrumpendi modum, accessit & alter, qui voces retrorsum ire compulit, haud secus atq. *Cacus* boues *Herculis* in antrum suum traxit. Nec hic solus satis visus est habere virium ad confusionem. Additus ergo & alius, qui talis est, vt litteras vocis alicuius integrè dissoluat, & eas deinde, velut talos quosdam, iactet, ac post, vt quæque ceciderint, ita eas in vnum congreget ac deuinciat. Hinc factum, vt in quibusdam vocibus rectè, in quibusdam aliter fuerint collectæ: & vt verum fatear, hic postremus secundum comprehendit. Nam dum litteræ sic, ceu tessellæ, iaciuntur, nonnunquam contrarius, ac prius fuerat, ordo existere potest, aliquando alius enasci. Hanc rem exemplis aliquot aperiemus, de lingua præsertim *Hebraica* petitis, quæ sola nostræ assertioni obistere videretur, cum *Græca* & *Latina* facile nobis de principatu cessura sit, non illis quidem multis, ne totum *Lexicon* collegisse videamur, sed tot saltem, vt ex iis facilis de reliquis coniectura fiat. Fateor equidem omnes ferè *Hebraicarum* vocum radices me examinasse, & maximam earum partem ad veras primi sermonis origines non sine luculenta voluptate reduxisse, verum & me scriptionis, & alios lectionis pigeret, si quis, vt eas transcriberem, compelleret. Nec est villo modo in artium traditione committendum, vt documentorum simbria minutissima quæque complectantur. Lubenter hanc prouinciam iis relinquemus quibus tempus & otium suppetet ad omnes omnium vocum rationes supputandas, quod vt promptissimè præstare queant, rectissimam viam iis commonstrabimus, quam ingressis nulla offeretur difficultas. Primum & ante omnia litterarum cognationes diligenter considerandæ, quas è *Græcis* & *Latinis* Grammaticis facillimè discas. In vocalibus procliuus est transitus ex *A* in *E*; & ex *E* in *I*; rarior ex *A* in *O*: frequentissimus ex *O* in *V*, & contrà. Ex *facio* præteritum habet *feci*; ex *capio* *cepi*; & composita *efficio*, *perficio*, & similia ex similibus; nec aliter ex nostro *Tappet* *Labium* habent *Latini*. Sic nos *Tæm* & *Mæt* / siue *Tam* & *Mat* dicimus: alij *Tem* & *Mæt* / vt *Zelandi*. *Sueui* ex *Temt* *Zimpt* faciunt. Sicut *Latini* ex *Mæn* *Mino*, ex *Menerua* *Minerua*, & alia. *Latini* ex *Mæt* *Metior* habent, eiusdem significationis verbum. *Græci* ex *Temt* *Themis*, quo decorum denotatur. *A* in *O* mutant *Sueui*, dum ex *Mæn* pro *Luna* *Mæn* dicunt. Et *Latini* dum ex *Mæn* *Moneo* faciunt, verbum eiusdem cum *Mæn* significationis. Contrà *Latini* ex *O* faciunt *A*, dum à *Læt* *Lacio*, à quo allicio, formant. *Græci* ex *Mæn* pro *Luna*  $\mu\alpha\eta$  fecerunt, sicut ex *Selana*  $\sigma\epsilon\lambda\eta\eta$ . Iam breues vocales in longas, & longæ in breues non rarò commigrant. Sic ex *Mæt* syllaba longa *Mare* faciunt *Latini* pro eodem, & ex *mæt* *Metit* verbum eiusdem notationis. *Græci* ex *Mæt* pro *Metior*,  $\mu\epsilon\tau\pi\omega\upsilon$  breui priorè syllaba deducunt. Ex *Deel* pro toto *Græci*  $\delta\lambda\omega\upsilon$  dicunt. In consonantibus tenues in medias & aspiratas transeunt, & è diuerso hæc in illas. Sic ex *Det* pro *oro*, fit *Peto*, tempore

Linguarum  
confusio &  
corruptela.

Litterarum  
cognationis  
& mutatio-  
nes.

Labium.

Mino.  
Minerua.  
Metior.  
Themis.

Moneo.  
Lacio.  
 $\mu\alpha\eta$ .  
 $\sigma\epsilon\lambda\eta\eta$ .  
Mare.  
Metior.  
Metitum.  
 $\delta\lambda\omega\upsilon$ .  
Peto.



est, quam Aha pronuntiant quidam: Nostrates *Ἀχᾶχ* dicunt, ita vt He fit pro Chet, quod est frequentissimum. *חָג* pro amo est à nostro *חֹג-חַו* id est, alto loco habeo, siue plurimi facio. Eiecta est littera, & eam quam dico ciectam esse, de Græco verbo *δυναμις*. *דְּנָו*. quod ex hac radice est corruptum: *ἀγαπῶ* enim idem significat; quo in verbo Gamma cernis, & ex Beth tenuem litteram factam; quæ ratio originis è cognatis linguis inuestigandi magno nobis frequenter est vsui. Nisi enim *ἀγαπῶ* Græci haberent, vix mihi crederetur quod de Gimel adempto dixi. Et quia id hic perspicuum est, non debet absurdum videri, quod paullo prius de *מַרְבֵּי* dixi. *מַרְבֵּי* tabernaculum interpretatur. Nos *חַל* dicimus pro laxiore loco ad res ab iniuria cæli seruandas accommodato. Aleph autem superfluum esse, ipsi etiam fatentur Hebræi, quia nonnumquam vox hac littera caret. Arabes ab *חַל* Magal fecerunt, quo communis cognatorum habitatio denotatur; qua de voce alibi fortasse. In *אֵר* quis nostratum non agnoscit *אֵר* / quo Vel denotatur. Hinc Latinis Aut. Notes hic Vau pro f creberrimo esse in vsu. Hinc Sueui pro nostro Vau frequentissimè f ponunt. Nos enim *אֵר* / illi *אֵר* dicunt, & alia simili formula. Pro zelo nos *אֵר* / illi *אֵר* dicunt, vnde Hebræi *אֵר* pro vehementer cupere vsurpant, vbi Aleph pro E ponitur. Latini inde Aueo habent, quod in *אֵר* pro desiderio clarius apparet. In *אֵר* pro Ve Aleph superfluum est, & Vau locum duplicis digamma tenet, eo quod nos *אֵר* dicamus. *אֵר* verbum variè vsurpatur. Aliàs enim fortitudo redditur & virtus, cuius ratio ex *אֵר* / quo supernum denotatur, petenda; eo quod virtute ceteris simus superiores. Propriè igitur *אֵר* excellentia verteretur. Aliàs pro fletu ponitur, re admodum diuersa; qua in significatione ex *אֵר* est corruptum, simplici Vau pro duplici collocato. Est vbi iniquitatem & fraudem interpretes reddunt, vt Psal. tricesimo quinto, *Verba oris eius iniquitas & dolus*. Vbi scriptum est *אֵר*. Hic Aleph est loco He, quod apud Hebræos frequentissimum est. Nos enim *אֵר* pro fraude dicimus. Puncta igitur superflua sunt, vt superflua sunt frequentissimè. In hac voce diligenter notes, qua via & ratione fiat, vt eadem verba apud Hebræos tam diuersa significent. Confusio quoque similis est in *אֵר*, sed quæ faciat notationem non ita diuersam. Cum enim pro cogere ponitur, fit à *אֵר* / quod est impello ad progrediendum; litteris nimirum transpositis. At cum pro festinare vsurpatur, radicem habet *אֵר* / qua in significatione Vau superfluum est. Vide, quæso, quàm perspicua sit in his corruptela. Quod autem littera, quam Hebræi perperam Sade vel Sadic vocant, & per Sigma pronuntiant, semper pro duplici Sigma videlicet ac Tau ponatur, in Hieroglyphicis docebo.

*אֵר* illuminare vertitur. Nos *אֵר* dicimus, quæ vox vt verbum vsurpata, significat ignem facere; vt nomen, idem est quod ignis. Hinc *ἄρ* Græcorum. Hebræi ad rem vicinam & de necessitate consequentem vocem detorserunt. Pro igne *אֵר* Chaldaei dicunt, vbi Nun superuacaneum & Aleph terminatio. Hebræi verò *אֵר* lucernam vocant & ignem non *אֵר* tantum, sed & *אֵר* dicunt, voce diducta à nostro *אֵר* / quo calidum denotatur, in qua Tau Sueuico more in Samech transit, & loco Samech Sin positum est, quas litteras Hebræi turpiter confundunt. Animaduerte hic quæ à veris vocum notationibus ad res vicinas significandas vocabula per confusionem commigrent. In *אֵר* igitur pro *אֵר* Aleph inanis est littera, cuius loco alterum Vau fuisset collocandum, & *אֵר* pro *אֵר* scribendum. Quid autem sit *אֵר* & *אֵר* in sacerdotis pectorali, nemo hætenus Hebræorum potuit explicare. Rabbi Daud in libro radicum ab *אֵר* deriuat, addens interim non liquere Iudæis, quid *אֵר* & *אֵר* significant; & aliud tamen fuisse, quàm lapides pectoralis? Rabbi Selomoh scripturam nominis expositi, id est, Dei, fuisse tradit, per quam lucere faciebat & perficiebat verba sua. Verum & huius & aliorum illa tandem est conclusio, veram huius vocis *אֵר* & significationem & rationem ignorari. Consului super eadem re doctissimum virum, & linguarum omnium peritissimum, Benedictum Ariam Montanum; qui relicta & desperata vocum interpretatione, ad cælum confugit, vt Deus, more Tragico, in partes fabulæ vocaretur. Ait enim hæc verba, non aliter atque manna, de cælo à Deo Mosi fuisse demissa, vt rationali siue pectorali includerentur. Laudanda sanè mihi singularis huius viri pietas & eruditio; sed perfugium hoc nec mihi, nec aliis eruditissimis etiam Hebraicæ, Chaldaicæ, Arabicæque linguæ viris vel placuit vel satisfecit. Nam si res aliqua diopetes fuisset, vt manna & flores virgæ Aaron, quorum monumenta in Siclo videntur; non equidem villam

*Vrim & Tumim in sacerdotis pectorali quid sit.*

ullam inuenio causam ob quam Moses tantum miraculum taceret, & non æquè Vrim & Tumim Deo adscriberet, atque tabulas Dei digito dixit exaratas. In Hieroglyphicis expono quid verba illa denotent, quibus Moses tradit Pharaonem usum esse, dum Iosephum inaugurato ad summum Ægypti euexit magistratum: quæ à nemine hæcenus vel Hebræorum vel alterius nationis hominum fuerunt intellecta, quamquam sunt qui Ægyptium sermonem esse fateantur. Quemadmodum igitur Moses verba illa à se recitata non est publicè interpretatus Hebræis; ita crediderim & Vrim & Tumim ex eodem sermone deriuata, & idcirco nõ aperuisse vulgò eorum notationem, sed eam sacerdotibus fortasse inter mysteria tradidisse, quo plus haberent venerationis. Fuit Moses peritus omnis scientiæ Ægyptiorum, quo fit vt nihil dubitem, quin arcanam quoque sacerdotum linguam didicerit, & ex ea hæc verba petiuerit, haud secus atque illa, quibus Pharaonem usum dicit in Iosepho inaugurando. Quærenti ergo mihi ecquid è sacris Ægyptiorum ritibus emulgere possem, quod ad harum vocum faceret interpretationem: Harpocratis natalis mihi in mentem venit, qui ad brumam natus esse scribitur; quem dum diligentius confidero, inuenio Isidem, dum in vtero hunc foetum gerreret, phylacterium sibi appendisse, quo felix faustusque partus esset: illud autem amuletum non aliud fuisse, quàm scripturam qua vera vox notaretur, quod Plutarchi nobis aperuit diligentia, qui si sacrum è sacro & arcano sermone nomen expressisset, à magna nos dubitatione liberasset. Causam tamen cur non adscripsit, cum ceteroquin in alijs vocibus sacerdotum exponendis satis fuerit curiosus, eam esse existimo, quòd Græcis litteris sacram dictionem, qua vera significaretur vox, notare non posset. *War* enim Græcis characteribus non magis scribere potuisset, quàm Plinius *Wi* Gallorum nomen, quo viscum denotatur, litteris Latinis. Vterque igitur & hic & ille sacrum nomen missum faciens, solam eius posuit interpretationem. Nos igitur de collatione tum rerum tum illustrium auctorum hanc facimus coniecturam, Mosén pectorali suo phylacterium illud inclusisse, quod veræ vocis haberet significationem; idq. eum eiusdem spiritus instinctu fecisse, quo D. Ioannes scripsit, *In principio erat verbum, & verbum erat apud Deum*, & cetera quæ aquilinis mentis oculis perspecta mortalibus prodidit. Habemus enim apud Mosén, *Dixit & facta sunt*; è quo liquet, æquè Mosi atque diuo Iohanni reuelatum fuisse, Deum verbo suo & vera voce totam rerum creaturam, & eius folius amuleto omnia in cælis & in terra custodiri, atque ab omni periculo & interitu posse seruari. Nec dubium est, quin Mosès, quid Isidis nomine sacerdotes intelligerent, inter cetera fuerit edoctus, atque ita optimè cognorit, eo secundam in Trinitate personam siue hypostasim denotari, vti nos suo loco docemus. Quamobrem, dum Isis humanam naturam assumeret, veram vocem, & verbi per quod omnia creata erant, naturam non deposuit, sed sibi pro phylacterio certissimo seruauit: quo nimirum fecit, vt & carnem suam à morte suscitaret, & totum genus mortalium ab æterna morte seruatum secum ad supremum cælum leuaret. O potentissimum amuletum! ó præsentissimam & certissimam phylacterij formam! Mosès itaque diuini spiritus instinctu ductus, cum sciret pontificis suum illius veri pontificis typum gerere, qui simul & Deus & homo esset, voluit vt in pectore eodem quo Isis, phylacterio vteretur, id est, eodem quo Christus verus Pontifex sese aduersus draconis venenum muniuit, & omnia in cælis & in terris æterna custodia tuetur. Neque enim, si linguæ sacerdotum erat peritus, vt haud dubiè fuit, ignorare potuit, prima rituum sacrorum apud Ægyptios instituta non aliud quàm typum fuisse futurorum, & idcirco verum eorum usum à religione minimè reici oportere, tametsi apud vulgus in idolomaniam omnia raperentur. Iosephus sacerdotibus omnium onerum & vectigalium immunitatem concessit; quod eum non credo facturum fuisse, si eos cacodæmonum ministros esse sciuisset. Quid verò colerent, ignorare non potuit, quando de sacræ scripturæ testificatione constat, eum tam familiaris & amici iis fuisse, vt vnus sacerdotum filiam sibi matrimonio copularit. Vt ergo abusus & demens superstitio abominanda; ita prima & vera cærimoniarum intelligentia fuit piè amplectenda. Nunc igitur, his pro tempore breuiter indicatis, nomina, quæ vocata sunt in quaestionem, rebus ipsis applicemus. Quoniam igitur clarum est in *ווא* Aleph loco Vau positum esse, & pro Vur Aur scriptum (nihil enim punctorum discrimina in hoc examine moramur) dicemus idem in *ווא* contigisse. Quamobrem-Plu-

*Isidis, matris  
Harpocratis;  
phylacteris.*

*Mem siue  
Em.  
Wat.*

*Tumim.*

*Themis Dea.*

*Mem.*

*Leb/Lev/Leu  
uen.  
Leu.  
Leo.*

tarchi auctoritatem ad Mosis interpretationem adhibentes, afferere non veremur, hanc vocem ex *War-em* factam esse, quo simul & vera vox, & vox custodiens denotatur. *Mem* enim siue *Em* simplicissimam vocem significare, antè docui: quo fit, vt de verbo quod primum est & omnium simplicissimum, optimè dicatur. *War* autem verum significare, & dum verbum est, custodire, suo quoque loco explicatum. *Isidis* igitur phylacterium *War-em* fuit, quo illa videlicet omnia & fecit primum, & semper custodit. Videmus hinc quàm eleganter phylacterij custodia & tota vis in *War* sit expressa, ita vt nihil sit ambigendum, quin *War-em* illa dictio sit quam Plutarchus veram vocem interpretatur: quam citra dubium scripsisset, si Græcis litteris eius sonum germanum atque genuinum exprimere quiuisset. Et hæc quidem de *War-em*: nunc ad *Tumim*. Hebræi, vt id primum annotem, suum Tau perperam per *Thet* efferunt, atque hinc fit vt pro *Tam* siue *Tæm*, quod idem est, *Tham* cum adspiratione dicant. Vtuntur autem hoc vocabulo ad hunc modum, vt interpretes aliàs perfectum aliàs immaculatum, aliàs innocentem, aliàs simplicem, aliàs integrum reddant. Verùm vt Hebræi vocis suæ significationem non petunt, ita in sacerdotum lingua *Tæm* plus includit mysteriorum. Decorum enim hac voce intelligitur, quod consistere non potest citra accuratam omnium rerum actionumque mensuram, vt *ichnæa* conuersione manifestò declaratur. Quod igitur omnibus rebus modisque intra iustitiæ terminos continetur, *Tæm* dicitur, quod conuersum *maet* id est, mensuram designat. Hinc apud Græcos *Themis* Dea, adspiratione Hebræorum more accersita, quasi *teant* diceretur, id est docet. *Themidem* autem apud Græcos *Venerem* etiam *Vraniam* dici, & omnes iustitiæ numeros in cælis & terris absoluerè, in Amazonicis tradidi: quæ, qui volet plura nouisse, consulat. Quoniam igitur omnis sacerdotij ratio, totumque Pontificis munus eò referebatur, vt toti iusti decorique fieremus, neque id miseri mortales suis viribus assequi possent: voluere prisca nobis verum pontificem, id est, fœderis purgatores indicare, cuius ceteri pontifices, quotquot & quales quales essent, non aliud quàm personam & laruam gerebant. Hunc igitur per phylacterium significarunt, eo quòd is solus omnes ab omnibus malis custodire posset, atque idcirco verum esset & vnicum phylacterium, non ceterorum modò hominum, sed & ipsorum Pontificum, qui veri pontificis typum præ se ferebant. Tota igitur phylacterij sententia sic est explicanda, *War-em/ Tam-em* id est, vox vera & custodiens, iustum & decorum eum redde. Vel, Vox vera & custodiens, vox iustum & decorum reddens. *Mem* enim vt vocem simplicem significat, ita & ipsum denotat; qua de re in hieroglyphico *Mem* signo latius. Vt vobis tamen modo *Mem* in posteriore loco capias, res eòdem pertinet, atque clarè significatur, nos nec decoros nec iustos esse posse, nisi per vocem veram. Dum alterum *Mem* vt pronomèn accipitur, ad eum refertur cui phylacterium appenditur. Vt ergo *Isidi* Vera vox appendebatur, ita sacerdoti & altera erat adiungenda, qua iustitia & pulcritudo ipsi per solam veram vocem contingere posse notaretur. Altero tamen modo, quo vtrouique per *Mem* idem denotatur, quod per simplicem vocem, phylacterium ad *Isidem* æquè atque ad Pontificem spectat. Et hæc quidem homonymia nullam adfert obscuritatem; sed contrà ad id quæsitæ est, vt copiosior esset significatio, qualis frequens est in vocum nostratium compositione, ad eandem rem pluribus notis indicandam. Interea tamen Hebræis permittimus, vt dum extra pectoralis mentionem *Thumim* vel *Tham* legunt, suo more interpretentur; at in pectorali phylacterium pace ipsorum intelligemus, quod *Moses* de sacro sermone sumpsit, & inter abdita mysteria seruauit: & id quidem summo iure, cum nihil hoc arcano Dei consilio, quo mortalium genus per veram vocem à morte liberauit, sit arcanius, & maiore veneratione & silentio dignum. Tota enim sacerdotij rituum factorum, cærimoniarum, sacrificiorum, lustrationum vita ex hoc phylacterio pendebat, & ea de causa super corde proprio vitalis caloris fonte vt portaretur, *Moses* iussit, ceu citra illud nulla vita constare posset, non sacerdoti modò, sed toti populo *Israëlitarum*. Hinc duodecim tribuum nomina lapidibus duodecim inscribebantur, vt totius populi vita seruaretur. Hebræis loco pectoris *leb* habet, quo cor intelligit, cuius vocabuli ratio nobis est clarissima, cum *leb* siue *lef* siue *leuen* vitæ significet. Quia verò vitalis facultas, quæ solis calori fertur accepta, leoni est insignis; factum vt à *leb-leaum* siue *leau* pro Leone posuerit nomenclator, vnde Hebræi *leb-leu* fecerunt, & Græci

Græci λέων; Latini Leo; quibus ut vox nobiscum communis, ita nulla est cognita significationis causa: de qua latius in hieroglyphica ipsius Alef figura. Non caret itaque causa recondita ac singulari, quod pectus hic אֱוֹ vocatum sit. Quamvis enim alio vocabulo uti Moses potuisset magis proprio; voluit tamen cordis nomen vitæ notationem in prima radice habens hoc loco ponere, quo ratio phylacterij magis indicaretur. Porro pectoris hoc ornamentum phylacterium fuisse, de forma satis liquet, quæ quadrata erat, & quatuor lapidum versibus inscripta, totumque sic comparatum, ut ipsi Vrim & Tumim includerentur. Quatuor autem Vitæ habere symbolum, vel ex Tetracti Pythagorica discas, vel sermone nostro credas, in quo quatuor & ignis eodem nomine dicuntur, qua de re in Hieroglyphicis. Quemadmodum autem quatuor vitæ fontem designant; ita duodecim duas nobis vitas nomine suo in nostrati lingua pollicentur; alteram, quam Adam primum sortitus est; alteram, quam in palingenesia, non Pythagorica; sed Christiana, credentes accipiunt. Sicut ergo tria in se ducta novem producunt, ita ducta in quaternarium vitæ symbolum, duodecim reddunt, & alteram vitam absolunt, quæ proprium Christi donum est. Ternarius autem ductus est in quaternarium, dum Deus sese naturæ humanæ copulavit. qua de re alibi plura, si trinus & vnus quaternarium nostrum tantisper in mortali corpore sinet manere. Satis hic esto, duodenarium vitam denotari, quam per Christum natura accipit humana, qui solus vera vox est, & solus iustum decorumque hominem in iudicio coram patre sistit. Cum igitur huius solius veræ vocis iustitia & venustate nos Deo probare possimus, nec alia ratione servari queamus; supremum vitæ cordisque phylacterium vera vox erit, quæ quadratæ thecæ & duodecim lapidibus ornata includi iubetur; cuius mysterium vix multis libris quinquam assequatur, sit licet sacrorum rituum in primis peritus & dexter interpres. Porro thecam, cui vera vox vnà cum Themide includebatur, Hebræi יְשֵׁן nuncupant, cuius vocis nec alibi usus est vllus, nec vlla exstat apud Hebræos etymologia. Græci λέων verterunt; quod nomen si indiderunt, quia verbum, quod λέων D. Ioannes appellat, contineret, optima sanè ratione mihi ducti videntur. Verum Latini, qui rationale verterunt, aliò videntur respexisse. D. Hieronymus ad doctrinam putat pertinere, & à sermone sic vocari, atque hinc Vrim doctrinam, & Tumim veritatem interpretatur. Quod si mihi coniectare licet, dicam & hoc nomen è sacro Ægyptiorum sacerdotum sermone, Mosem esse mutuatum. Cum enim veræ voci, & voci iustum & omnibus modis decorum reddenti, veluti facellum quoddam splendidissimum consecraret, nomen illud indidit, quo eius quod in ipsius adyto lateret, significatio indicaretur. Nam quid rogo aliud est vera vox, quam patris splendor & imago, iuxta D. Paullum, qui sic Christum nuncupavit? Atqui illud ipsum יְשֵׁן significat, si de nostrati lingua interpreteris. Cho-sym enim siue So-sym idem est ac si dicas Boni splendor & imago. Chet è Gimel frequenter faciunt; atque adeò apud nos etiam, dum imperando vehementiam locutioni addere molimur, Ch pro G ponimus: ut à chet præsentis, fit Chiet pro funde, uti suo loco declarabo, & in חַיִּים pro vno Deo. Chod pro God/ & hoc pro got ponitur, ut alia taceam sexcenta. In hieroglyphico literæ חֵטְו signo quid sym designet, latius aperiam, si hic ipsius Boni splendor benignus affulgeat. Posset etiam non absurdè reddi Dei splendor; eo quod loco ipsius Got/ quo Deus significatur, frequenter go dicimus: nec verò inter Deum & Bonum discrimen vllum, re quidem tenuis, inuenitur. Quoties enim Hi Go/ & De Son gat te So/ Campani nostri Brabanti dicunt: quorum illud est per Deum iurantis, hoc significat Solem ad Deum abire, id est occidere. Cho-sym igitur vel Boni vel Dei splendorem & imaginem significat, quæ attributa proprio iure Christo veræ Dei voci debentur. Hinc modò perspicitur, cur Goscyn siue יְשֵׁן iudicij habeat cognomen. Christus enim boni splendor est, cum semper aliàs, tum verò multo maximè in iudicio, quod à Patre accepit. Iudicat enim homines iustos & decoros, non quia tales sua ipsorum sponte sunt, sed quia ipse nos meritis suis iustos & decoros coram Patre sistat, ablutos nimirum illius agni sanguine, qui mundi peccata tollit. In iudicio igitur illo, supremæ Themidis pulcri iustique apparemus, non de vlla nostra virtute peculiari, sed de solo ipsius boni splendore, scædum peccatorum cœnum lustrante atque expurgante. Nam si de prauæ nostræ naturæ meritis, quæ sola nostra propriè dici potest, humanum genus iudicaret; omnes ad vnum condemnarèmur.

Quatuor sym  
bolum vita.

Duodecim,  
symbolum du  
plici vita.

Quicquid igitur mereri dicimur bonorum, id ipsius gratiæ & bonitatis splendori acceptum feramus necesse est, atque ita, dum nos iudicio sempiternæ Themidis sistit, totos aura luminis sui vestit, quæ albæ stolæ symbolo designantur. Hunc ipsius Boni splendorem, qui Christus est, Iesaias celebrat ad hunc modum: *Propter Sion non tacebo, & propter Ierusalem non silebo, donec egrediatur quemadmodum splendor iustitiæ eius, & salus eius ut lampas fulgeat.* Quid conuenientius dici potuit nostræ interpretationi? Nempe solus hic locus satis ostendit, quorsum hoc pectoris Pontificij ornamentum spectarit, cuius gesserit figuram, quid varius gemmarum fulgor denotarit, quid in se concluderet & mysticis ignotisque apud Hebræos verbis celarit. Externus splendor internum iustitiæ per Christum, qui Verum verbum est siue Vera vox, comparanda splendorem denotabat, qui longo diuturnoque silentio in arcanis Dei consilij erat occultandus. Quamobrem puluinus ille pectoralis, siue theca super vitæ sede & peccati origine suspensa ac duodenario fulgentium gemmarum insignita, optimè & aptissime *go-schem* nuncupatur, qua voce non solum Dei siue boni splendor & imago denotatur, sed etiam illud exprimitur, nos coram Deo in iudicio bonos apparituros, non alterius, quam vocis siue verbi Veri, eos quos illustrat, decoros iustis que reddentis, beneficio & gratuito dono: ad quod continendum, hæc siue theca siue arcula in pectore suspensa comparatur; Quemadmodum igitur non vna ratione pectorale Sacerdotis ornamentum *go-schem* vocatur; ita maxima de causa & abditissima cognomen accepit à iudicio, in quo per solum ipsius Boni splendorem boni apparebimus. Dicitur autem iudicium Hebraicè *שפן* quod vocabulum radicem primam è nostra lingua ducit, in qua *step* idem est ac si dicas, rudi materiæ formam indo, vnde *stepfel* pro exemplari & forma collocatur. Quia verò Iudicis est Rempub. ordinare, & quæ in ea impolita sunt, ad bonam redigere formam, qua sola conseruantur ciuitates: *stepen* pro eo dicimus, qui in Repub. rebus rectè constituendis & controuersis tollendis præest. Et hæc quidem *step* in prima persona, & *sept* in tertia persona, vnde Hebræi suum verbum habent *שפן*, in sermone nostro designat: cuius si vterius rationem quæras, ad summum creatorem, atque omnium rerum formatorem ascendas oportet, qui *stepper* nominatur, eo quod totam mundi machinam, & omnium rerum, tum corporatarum, tum non corporatarum vniuersitatem, ex infinitis patris sui abyssis hausit, & in idealem, vt sic dicam, matricem suam infudit, atque hac via & ratione formauit. Quod igitur est summus opifex in toto mundo; hoc eum qui *stepen* vocatur, esse decet in sua ciuitate formanda ordinandaque. Hinc factum, vt apud Hebræos verbum *שפן* non solum iudicare, sed præesse & ordinare etiam significare deprehendatur. Vnde intelligas non malè eum dicturum, qui *שפן* ordinationem & iudicium interpretetur, quo videlicet vtrumque denotetur, & ipsum *שפן* ad diuinam ordinationem, qua mundum erat reparaturus, & ad iudicium extremum pertinere. Habemus itaque nunc quid *go-schem* siue *שפן* in prima significet lingua, è qua à Mose acceptum esse credo, vt pote eam apud Sacerdotes edocto. Non malè igitur Græci phylacterium hoc ornamentum genus nominarunt, à sine videlicet accepta nomenclatura. Ed enim referebatur, vt nos in iudicio aduersus diabolum ad Dei tribunal tueretur. Quamuis autem phylacterij nomen nil habeat similitudinis cum *שפן*, eiusdem tamen est significationis cum custodia, quam phylacem nominant Græci, cuius vna cum cognatis ratio de sermone nostro pendet, vt & illud obiter annotemus. *שפן* enim siue *שפן* multum significat, à *שפן* quod est plenum. *שפן* idem est quod existimo siue æstimo; vnde *שפן* *שפן* à quo *שפן* idem est quod plurimi facio. Nam illa sola custodimus quæ plurimi facimus. Et quia pericula etiam plurimi facimus, non ad illa quidem seruanda, sed euitanda atque fugienda, fit vt *שפן* *שפן* que pro caueo atque custodio vsurpetur. *שפן* autem in digamma nostrum transire, quis ignorat? Sic *שפן* pro gente, à nostro *שפן* deriuatur; & *שפן*, à *שפן* per conuersas litteras, vnde Latinis folium, eiusdem notationis vocabulum. Sufficiant hæc modò de pectoris Pontificij ornamento, & veri verbi humanum genus iustum decorum que facientis arca; cuius duodecim gemmæ, non duodecim tantum Veræ vocis nuntios siue Apostolos designant, sed totius etiam generis humani & machinæ mundanæ perfectionem, quæ dodecade continetur. Totius autem generis humani duodecim tribus Israël typum & simulacrum gerebant, quibus quæ factæ sunt promissio-

*שפן.*  
*שפן.*

*שפן.*

*שפן.*

*שפן.*

*שפן.*

*שפן.*

*שפן.*  
*שפן.*

nes in Christianis sunt persolutæ, cum antea in umbra dumtaxat latuissent, & obscuris imaginibus quarundam inuolucris. Ceterum ad ea quæ huc spectant, omnia explicanda, non vno libro aut vno codice opus esset: de quibus aliàs fortasse latius agam, si veræ vocis phylacterio tantisper in hac vita manebo. Nunc ad alia. *nx* pro signo vsurpant, vox est retrograda, in qua Aleph rursus superuacaneum in alterius litteræ locum irrepsit. *Cog* enim idem est quod ostendebat; nisi maui à *tecken* esse præcisum, quo signum notatur. *nx* pro Isopo, fit ab *Hes-hes* quo raucorum spes denotatur. Quod si *Hes-foy* dicas, succus fuerit raucorum. Vtrius certè modo propria herbæ facultas exprimitur. Adspirationem periisse nihil miri; nec magis mirum, litteram quam Zain vocant, pro Samech poni; cum hæc elemètorum confusio Hebræis admodum sit familiaris. Sic & in *yx* pro Samech ponitur, qua vocula Tunc significatur. Nos dicimus, *Als ic quam/so gont hi*; id est, quando ego veniebam, tunc ille discedebat. Hic *So* pro Tunc vsurpari videmus; *So* & per S, non per duplicem litteram scribi. Sed de vera Zain pronunciatione in Hieroglyphicis. Verùm *nx* nonnumquam generatim ponitur pro quavis herba, in qua notatione fit à nostro *Geras*, quo quavis planta designatur, atque ita intelligendū est quod Salomon dicitur disputasse à Cedro Libani ad Isopum, quæ crescit in pariete; quo nihil aliud significatur, quàm eum omne genus plantarum nouisse, à maximis quæ sunt Cedri Libani, ad minimas quæ crescunt in parietibus. Nec proprius sonus ipsius Zain in *hx* retentus est, quo denotatur recedere. Nos *Lat* dicimus, Sueui *Las* pro relinquo; & composita voce, *Wir-las*. Et *lat hem*/ id est, Ego defero eum, siue recedo ab eo. Ceterum in *hx* pro lapide viam norante, proprium hæc littera vsum seruauit. Est enim vox *Exel* à *Weg-sel* deriuata, à principio digamma duplici reiecto, & Gimel & Samech in duplicem litteram coëuntibus; qua dictiōe viæ numerator denotatur. Solent enim viæ lapidibus notari, & per eos interualla numerari. Hinc apud Romanos ad primū lapidem, ad secundum lapidem, & centesimum lapidem, & ita in aliis. In *yx* scèdissima corruptio est: videntur enim vocem qua Nasus notatur, pro aure posuisse. *Nas* siue *Nacs* nasum significat, è quo vocabulo transpositis litteris nomen fecerunt, quo auris notaretur. Eodem vitio *nx* pro videre dixerunt: cum *heoz* contrario ordine idem sit quod audio. Græci à *nx* *épa* fecerunt, pro video; vbi apertissimum est quod dico; vocabulum videlicet auditionis proprium, ad videndi partes transiisse. Bella scilicet locutio, dum video pro audio, & *Nas* pro aure dicunt. *px* catena redditur. Hic iterum præposterus litterarum ordo, & Zain rursus loco Samech scriptum, & pro Tau, Allemanico siue Sueuico ritu, vsurpatum, & litteræ decifæ, quæ *ketten* nobis finiunt, quarum loco Aleph scriptū, quod vt superfluum omittitur Nahum tertio capite, vbi *nx* legitur, non *nx*, vnde planè *ketten* agnoscas. In *nx* quod accingere & præcingere videntur, Zain pro Sade vsurpant; & Aleph vel superuacaneum est, vel loco E ponitur. Nos *nx* dicimus, pro eo quod est parat se, & armis instruit ad bellum, quod cingendo maximè fiebat, vt & vetustæ Romanorum picturæ & antiquus mos loquendi satis apertè demonstrat. Hinc apud Iurisperitos Cingendus habetur pro Cincto. Hinc item, In procinctu esse. Quod si à *Cozte* corruptum esset, Gimel desideraretur. Certè tam varia & incerta Hebræorum est corruptela, vt non mirum videri deberet, si quis à *Cozte* siue *Cozte* diceret esse præcisum; mutato Tau vel Delta in Zain loco Samech. Dum *nx* pro fratre dicunt, ab honore videntur vocem mutuati. Nam *hoch* altum significat: vnde paullo antè *hog-haw*, quod & *hoch-haw* dici posset, ostendi pro *ayanda* vsurpari. Propter caritatem itaque *hoch* diceretur aliis fortè placeret ab *acht* fieri, quo æstimatio denotatur. Mihi prius magis arideret, nisi aliud quod rectius est, haberem, idque eo magis, quod eadem voce altare denotetur, vt Hieremiæ tricesimo sexto cap. bis vsurpatur. Altare autem citra dubium ab *hoch*, id est, ab alto nomen hoc sortitur. Verùm vt de altari non repugnem, dum tamen *nx* pro fratre dicitur; asserere nihil dubito, nomen corruptum esse ab *echt*, quo nobis germanum denotatur, & ita coniunctum naturæ lege, vt propè vniatur. Ab *ee* enim *echt*, & hinc *echt* dicitur. Hinc de vxore etiam, & liberis, & aliis ad hunc modum legitimo iure nobis coniunctis vsurpatur, adiecto tamen eo cui tribuitur: vt *echt* *nijs*/ *echt* sunt/ id est, legitima vxor, legitima proles. Quemadmodum igitur vox germanus pro fratre, ita *echt* etiam optimè ponetur. Puncti subscripti nulla ratio habenda, sicut nec Tau reiecti, quod Hebræi crebrò vel abiiciunt vel adiciunt,

citra



citra necessitatem ab origine pendentem. **גוֹת** Vnum significat, vox haud dubiè composita in primo sermone. Nobis frequens est, dum numeramus, vt principio dicamus, **Et met got** / id est, Vnum cum Deo, ceu dicas, Vnum prosperante Deo. Diuina sanè prouidentia factum videtur, vt hæc dictio apud eos remanserit, quibus nulli magis mortales ad idolomaniam fuerunt proniores. **Et Got** ergo, id est, Vnus Deus, pro Vno dixerunt, minimè tamen, quid dicerent, intelligentes. Moses tamen qui primi sermonis notitiam apud Ægyptios sacerdotes sibi comparat, videtur hoc quod dico, Deuteronomij cap. sexto his verbis indicasse: **אֲשֶׁר יְיָ אֱלֹהֵינוּ יְיָ אֶחָד** Id est, *Audi Israël, Iehoua Dominus noster Iehoua vnus*: vbi si dicas Iehoua **Et-got** siue **Et-gōd**, vti Hebræi, quibus Chet & Gimel confunduntur, scribunt, an non elegantissimam feceris sententiam, Iehoua Dominus noster est, Iehoua vnus Deus? Nec mirari debemus, si in **גוֹת** è Tau Daleth fecerint, cum id nostrates quoque non rarò committant. Hebræi tamen in Daleth maximum dicunt latère mysterium, credentes ea littera imperium Dei notari quod in quatuor mundi plagas exercet; de numero, ni fallor, ducta opinione iuxta stolidam Cabalistarum supputationem. Tantam verò vim horum verborum esse credunt, vt eorum prolatione omnia aduersa fugari opinentur; si tamen in loco vestituque nullis sordibus inquinato pronuntientur. Sed in hac sententia id obiter notes, **שמע** pro audio poni, eodem modo quo **ראה** pro video, illo excepto quod in **שמע** rectius litterarum ordo seruetur. **שמע** enim idem est quod gusto. Translatum igitur ad auditionem verbum gustandi habens significationem. **שמע** siue **שמע** quid propriè designat, interpretes videntur ignorare. Nam Geneseos cap. quadragesimo primo vertunt Loca palustria. In Iobi capite octauo Carectum reddunt, & neutrum bene, mea quidem sententia. Nobis **שמע** uerè significat pecoris lætitiã, quæ non alibi maior est quàm in lætis pascuis, quæ & prata Latini vocant, & irrigari debent. Quia enim ad fructum paratiora sunt quàm arua, quæ multo coli debent labore; prata ceu parata dicuntur. Virgilius:

*Claudite nunc riuos pueri, sat prata biberunt.*

Hinc modò cernes, non aptè versum esse illud, *Et pascebant in locis palustribus*. Dicendum fuisset, *Pascebant in lætis pratis siue pascuis*. Iob itaque dicit prata læta sine aqua & irrigatione esse non posse. **שמע** apprehendere dicunt. Vox est euerfa, in qua Zain pro Tau positum, & Cap in Chet mutatum. **שמע** enim dicimus pro apprehendo. At cum pro Tego ponitur, clarum est quòd sit à **שמע**. **שמע** vtinam vertunt corruptum ex **שמע-היל**, id est, Vtinam ó salus vel seruator. Hoc tempore dicimus, **שמע-היל**, id est, Vtinam ó Domine; quod eiusdem est significationis, nisi quòd prius aptius est optanti, eo quòd omne votum tendat ad salutem. **שמע** differre, tardare. omiffa est littera Tau. **שמע** enim idem est quod tardare & moram adferre. **שמע** arstert **שמע**, id est, hoc me retardat. **שמע** quidam Amethystum vertunt, alij Crystallum. Ego his accedo: propterea quòd crystallus vitreos nobis oculos optimos præbeat, quibus oculos corporis tuetur. **שמע** iam enim siue **שמע** idem est quod oculum conseruans atque defendens. Mira est Hebræorum interpretum in vocabulis lapidum plantarumque ignorantia; vt nihil mirer, si modò hoc, modò illud ex eodem nomine faciant. **שמע** Satrapas principesque dicunt, qua in voce Chaldæi Aleph in fine loco Mem suo more ponunt. Eiusdem antiquam Medorum Persarumque linguam, quia Ianigenæ fuerunt, eandem cum nostra fuisse existimo; atque inde non pauca magistratum vocabula à Cyro in Babyloniam inuecta; inter quæ & hoc vnum est. Quid quod ex Herodoti testificatione, Germani apud reges Persarum stipendia fecerunt. Quàm verò familiaris ipsis fuerit Sacarum vsus, non ex Herodoto tantum & aliis, sed ex Xenophonte etiam discas. Vel ergo de sua ipsorum lingua, vel de Germanica, multa nostratia vocabula in regis aula potuerunt relinqui. Hinc **שמע** pro architriclino, quem nos **שמע** dixerimus, id est, cum qui conuiuio ordinando gubernandoque præest: qua in voce frustra laborant Hebræi, dum alius aliud interpretatur: quod non tam miror, quàm miror quemquam extitisse qui tam bene collimarit vt architriclinum verterit. Eodem sermone supremi exercitus duces **שמע** vocabantur, quod nobis sonaret, **שמע**, id est, supremi ordinum equestrium, siue turmarum duces. Nos **שמע** pro ordinario. Eodem modo **שמע** idem significat, ac si dicas, supremi veredarios; quod quid aliud est, quàm Re-

gis su-

gis supremi capitis cursores, vt sic vulgato more loquar. **Hochst** enim supremum significat. **Sen** idem est quod velocissimo equi cursu feror. Punctorum rationem nullam habendam esse crebrius monere cogor. **Dux** claudere & obturare vertunt, vti Prouerborum vicesimo primo, *Qui obturat aurem suam, ne audiat pauperem.* & **Esaia** tricesimo tertio, *Qui obturat aurem suam, ne audiat sanguinem.* Psalmo item quinquagesimo septimo, *Sicut aspidis surda & obturantis aurem suam.* Ex his satis liquet exemplis, hoc verbum ad aures obturatas proprie pertinere: vnde rursus perspicuum fit, vel quàm nulla necessitate Aleph sit præfixum, vel quàm malè loco alterius vocalis sit substitutum. **Thum** vel **Dum** per mediam litteram, significat surdum aut surdastrum: **Mat** significat nullum sonum edere: **Tum** nullum sonum audire. Quæ verò hæc sit conuersarum vocum cognatio, non est opus hic latius explicare. Hoc interim addam, **Dum** pro stupido etiam poni, propterea quòd ij qui tardi sunt ad intelligendum, surdastrum videantur. Hinc auris crassa & **Bataua** in prouerbum abiuit. **Dum** ergo siue **Thum** clarissimè apud nostrates tum originis est, tum significationis, & ideo sedulo videndum, quæ in vocula hac corrumpendi via seruata sit ab Hebræis, quòd per eandem alia quæque verba examinentur, & ad primos suos fontes reducantur. Neque enim inferioribus tantum Germanis, sed superioribus etiam hæc vox **Dum** in vsu est quotidiano, tametsi hi contra rectam rationem **Dumm** scribant, littera magiente geminata.

**Insula** ab **Ee**/ quod fit ab **Ee**/ quasi singulare & solitarium dicas. Hodie ferè **Ei-lant** dicimus, quasi solitariam regionem nominaremus. Hinc **ma** nostro **Ei-wen**/ id est, Insulæ habitator. Primus ergo Ionum pater in insula habitauit. Sunt enim Iones insularum maris mediterranei habitatores. Hebræi, qui puncta addiderunt, ex Ion, Iauan fecerunt, & id quidem ineptissimè, cum vocabulum ita pronuntiatum nec originem primam referat, nec vllam habeat significationem; quæ in **Ei-wen** est apertissima, vnde diphthongo in I longum mutata, & duplici digamma reiecto, Ion fit, formula nobis in primis vsitata. Quod cum ita sit, omnes illorum nugæ profligantur, qui varia commenta de Ionij maris nomine sibi finxerunt. Stephanus Ionium Apollinis & Creusæ filiù ad Eponymiam vocat. Didymus ab Ionio Dyrra. hij filio nominis causam petit, quem Hercules imprudenter occiderit, & in mare proiecerit, & ab eo mare nominarit Ionium. Lycophon Ius errorem causam nominis facit. Alij ab Ione Adriæ patre dictum putant. Solinus ab Ionia regiuncula Italiæ Ionium mare vocari existimat. Nostra etymologia clarè docet, Ionem primum eum vocatum fuisse, cui Insulæ inter Ianigenas forte obtigerunt; & inde & ipsum mare vocatum, & transmigrations factas ad continentem fuisse. filij enim Ionis **קתים תרשיש אלישה רזיקים**: quorum Elisa Elidem ad Alpheum Peloponesi regionem condidit, & eiusdem nominis ciuitatem. Punctum enim postremum & **He** superflua sunt, vti puncta in **Thar** pro Tharsee dictus. Iod enim æquè per E atque I pronuntiat. Sunt autem à **Tharsee** omnes illi conditi, qui Asiæ minoris littora habitauerunt, & inde in Græciam traiecerunt; quorum primus parens sic dictus, quòd audacia magna ad maria omnia peruadenda esset; cuius posteros verisimile est plura maritima Europæ loca occupasse. **Char**/ siue **Dar**/ vt nunc potius proferimus, idem est quod audeo; vnde apud Græcos **θαρρός** cum tota sobole remansit. **See** autem mare est, cuius patrius casus **See**; atque ita Tharsee idem est, ac si Latinus diceret, audax maris. Ab hoc eredo Tartessum in Hispania conditam, quæ vrbs mercatu & diuitiis nobilissima olim fuit. **Tarsee** enim & **Tar tes fees** idè significat. Nos nunc diceremus **Dar des fees**/ id est, audax ipsius maris. Tartessus igitur solo articulo à Tarsee differt. Aspiratam litteram in mediam & tenuem commigrare, nihil miri. Hic tamen obiter monendum, à Iosepo in Tharsis aspiratam litteram agnosci, quam in Tarsus opidi nomine in tenuem mutatam dicit; è quo colligitur, iam tum ipsum Tau malè sono ipsius **Ther** cœpisse pronuntiar. Interim illud ab eo sumimus, adspirationis paruam aut nullam habendam esse rationem, & aliis seculis aliter eadè vocabula efferi solere; cum videamus Tau non aliter ac **Ther** tum sonuisse. Primum igitur ex Asia minore in proximas Insulas ab Ione coloniæ deductæ, deinde ab Elisa ad Peloponesum, post à Tarses siue Tartesso ad ipsas vsq. vltimas Hispaniæ oras. Per Citim autè **Cai et heim**/ id est, domus placidi lætiq. promontorij designatur. Dodonanim **Dodonheim**/ id est, Dodonæ domus est: Hic Epiru vicinaq. loca, ille Caietam & proxima littora occupauit.

Hochst.

Sen.

Thum.

Dum.

Mat.

Cum.

Ee.

Ei-lant.

Iones.

Ionium maris.

Tharst.

θαρρός.

Tartessus.

occupavit. Cùm igitur videamus primos conditores nominibus regionum vocari, fateamur necesse est, ea vel spiritu fatidico indita fuisse, vel post ceu cognomina quædam accessisse; perinde atque Scipio vocatus est Africanus. Sed missa hac quaestione, ad Tartessum reuertar; quò, quæ contra omnium dico opinionem, ea probabilia reddam auctorum veterum & sacræ scripturæ collatione. Tartessus, teste Strabone, tota Bætica olim nuncupabatur, atque ad eò ipse Bætis principio Tartessus à Tarso est indigitatus. Stesichorus enim fluminis Tartessi fontes commemorat, & eos ἀργυροπίζους vocat. Strabo montem è quo Bætis profluit, Argenteum nominatum fuisse scribit, ob maximam argenti copiam, quam contineret. Tota certè illa & proxima Hispaniæ ora plurimo argento antiquitus abundauit; ita vt Polybius testis sit, quatuor hominum myriadas circa nouam Carthaginem in argentifodinis laborasse. Posidonius ingentem auri & argenti in Hispania copiam sic celebrat, vt in ea credat siluis quondam exuistis aurum & argentum efferbuisse. Tartessus autem ciuitas in fluminis, eodem nomine vocati, insula quondam fuit, cuius Rex Arganthonius admodum longæuus celebratur ab antiquis. Hinc Anacreon dicit se neque Amaltheæ cornu velle, neque centum & quinquaginta annos Tartessi imperium tenere. Argenti Tartessiaci sacræ etiam litteræ meminere: Argentum, inquit Hieremias, de Tharsis afferetur in laminas extensum. Quod enim inuolutum verterunt, Hebraicæ lectioni non consonat, quæ vocem habet è radice yp quod est extendit, formatam; cuius apud nos origo est à Gerect/id est, extensum, littera vna transposita. *Gerect* extendo significat: & tertia littera vel superflua est, vt aliàs frequenter; vel ex augmento præteriti *gerect* adiecta. Ezzechielis cap. vicesimo septimo clarissimè mercatus diuitiæque Tartessi demonstrantur, vbi habemus iuxta Hebraicam veritatem, Tharsesij negotiatores tui à multitudine cunctarum diuitiarum, argento, ferro, stanno, plumbòque repleuerunt nundinas tuas. Vulgata nostra interpretatio habet, Carthaginienfes: verùm malè. Nam Tharsesij, Ianigeni erant, non Phœnices, ab Ione genus ducentes. Melius Carteiensis dicerentur, eo quòd Tartessus post Carteia fuerit nominata. Mentionem fecit & Esaias, Sidonis excidium prædicens: *Vlulate*, inquit, *naues Tharsis*; id est, vlulate mercatores Tartessiaci, quia ciuitas illa peribit, ad quam merces portare maximo vestro lucro soletis. Caietani item eò nauigabant, vt mox idem addidit, mox coniungens eos qui Insulas habitant. Et vt intelligerentur omnes isti vltra mare habitare, statim subiunxit, Transmarinis repletam fuisse Sidonem. Nihil ergo hic opus fuit, Naues maris vertere, pro nauibus Tharsis; cùm Cethim ipsi Tharsis mox addatur vti gens genti. Quamobrem non credam D. Hieronymo, Tharsis apud Hebræos propriè mare vocari; quando hoc loco, cuius testimonio maximè nititur, gentis, non maris, fieri mentionem cuius vel mediocriter attento liquabit. Quòd si ex Homero coniecturam cum Strabone facere licebit, dicemus tantam olim in occidentali Hispaniæ littore benignitatem cæli fuisse, vt Elysios in eo campos finxerit Poëta. Hic enim in Protei vaticinio sic canit:

*Gerect.*  
*Acc.*

*Tharsesij.*

*Elysios campos in occidentali Hispaniæ littore finxerunt poëta.*

Ἀλλάς' ἐς ἠλύσιον πεδίον καὶ πείρατα γαίης  
 Αθάρασι πέμψουσιν, ἔθι ξανθὸς ραδάμανθος·  
 Τῆ περ ρήϊσιν εἰοτὴ πᾶλει ἀνθρώποισιν,  
 Οὐ νικητὸς, ἔτ' ἀρ' χειμῶν πολὺς, οὐδέ ποτ' ὄμβρος,  
 Ἀλλ' αἰεὶ ζεφύροιο λυγυπνέοντας ἀήτας  
 Ωκέανος ἀνίσσω, ἀναλύχων ἀνθρώπους.

Id est, vt ex tempore de Græcis Latinos faciam versus,  
*Elysium verò in campum postremaque terra*  
*Te Dii transmittent, vbi sceptrum tenet Rhadamanthys,*  
*Atque homines facili vita suauique fruuntur:*  
*Qua non nix, non sauit hiems, non largior imber,*  
*Semper at Oceanus Zephyros exhalat, amæno*  
*Frigore tollentes nimium mortalibus æstum.*

Ex his aliisq; quæ cùm ex Strabone & cæteris scriptoribus, tum è præsentis illius tractus felicitate colligi possunt, in eam veni opinionem, vt quæ de Elysiis campis apud Græcos canuntur, ea accepta fuisse ex omnium rerum affluentia, & beatissima copia, qua extremæ hæ tum Bæticiæ tum Lusitaniciæ partes abundabant. Nam occidentales terræ

terræ fines, quos Homerus describit, non alibi reperiuntur: & hæcenus Nerium extremum Gallæci littoris promontorium caput finis terræ vocatur. Lis bonam igitur non ab Vlyssæ vel dictam vel conditam fuisse existimo, sed multo esse antiquiorem; tametsi Græci, & Strabo inter primos ad Vlyssis errores eam putet referri oportere. Nobis è sacra historia liquet, Elisâ fratrem Tarsis fuisse; quod fit vt credam, Tarsesium quidem prius Tarteßum condidisse, atque inde Elisâ, partim fratris vicinia, partim locorum clementia allectum, ad ostium Tagi urbem statuisse, & de nomine suo Elis-won vocasse, vnde Elis bon, ac deinde Lis bon fuerit nuncupata, duplici digamma in Beta commutato. Quis non videt, quanto hæc nomenclatura propius accedat ad urbis nomen, quod hæcenus sibi seruaui, licet Græci ambitiosè illud conati sint ad Vlyssipolin detorque? Elis autem dictus videtur, quasi *Deel-wis*/ id est, totus sapiens, exemto duplici digamma, eadem clade, quam Ion patris nomenclatura passa est. Quod si integrum vocabulum esse velis, idem erit *Elis* quod *El-his*/ id est, incitans ad nobilitatem & generosas actiones. Nec absurdum est, in Asia etiam Tarsum ad Cygnum flumen inueniri, non magis sanè quàm in Phrygia & Latio Ascanios, & eosdem rursus in tota Germania recenseri. Prius enim quàm gentium capita ad insulas & Europam colonias deducerent, sui memoriam in Asia reliquerunt, vt de prima origine constaret. Nónne Gomaros, & Daas, & Sacas, ad Paropanifum videmus; quorum tamen nomina in Europa post clarissima fuerunt? Est igitur quod meritò Lis bona sese de antiquitate iactet, quando non solum ab Elisâ, Ionis filio, Iapeti nepote accepit primam & urbis & nominis originem; sed occasionem etiam Poëtis dedit de Elysiis campis fabulandi. Habemus itaque duarum urbium Tarteßi & Lis bonæ primos ortus, quæ priscis illis temporibus omni genere deliciarum maximè excelluerunt. Reges igitur Tharsis reges sunt Bæricæ, vel totius Hispaniæ, vt tota frequenter regio à parte nobiliore nuncupatur. Cùm igitur diuinus Vates Christianæ doctrinæ latitudinem describere vellet, dixit, *Reges Tharsis & insula munera offerent, Reges Arabum & Saba dona adducent.* ceu diceret, à mari Persico & Indico, quod Arabes attingunt, ad vltima vsque Oceani littora occidentem versus porrecta, Reges sese Christo submittent. Porro cùm Moses filios Iaphet recensuisset, addidit, *Ab his diuise sunt insula gentium:* quod quamuis ad omnes filios queat referri (quod & à plerisque fieri videmus,) propius tamen videtur ad filios Ionis pertinere, qui per mare ad omnes insulas, non maris modò mediterranei, sed Oceani etiam occidentalis penetarunt. Fuerunt autem tempore Prophetarum in Italia Caietani nobilissimi mercatores, & insulas etiam possederunt. Sic enim in Hieremia legimus: *Ite ad insulas Cethim;* quarum nomine intelligo Italiam, Siciliam, Sardiniam, Corsicam, & ceteras Italiæ adiacentes. Ferè enim tota Europa maritima insularum nomine vocabatur, quod per pæninsulas longè in maria partes eius procurrerent. Et hæc quidem ob eam causam à me prolixius sunt enarrata, quo clarè quiuis cerneret, *El* & *El-won* & Tharsis, & Elisâ, & Cethim, nostratis originis esse voces, & longè aberrare, qui de his alia sibi commenta quærunt. *עב* conuersum est versum à nostrati *Dee*, quo inimicitia denotatur; & dum verbum est, idem significat quod odio habeo, vel cuiuspiam sum inimicus. Ita alia recta, alia versa pronuntiant. Nunc iterum rectum exponemus. *עב* fortitudinem vertunt, & ea in re magnopere sibi placent. Hinc in psalmo vicesimi primi versu illo, *Tu autem Domine, ne elongaueris auxilium tuum à me; ad defensionem meam conspice;* iuxta Hebraicam vocem *עב* quæ loco defensionis posita est, transferri oportere purant, *Tu autem Domine, ne longè fias: fortitudo meâ in auxilium meum festina.* Et rursus psalmo octogesimo septimo *עב עב עב עב* D. Hieronymus vertit, *Sicut homo inualidus;* vbi communis interpretatio habet, *Sicut homo sine adiutorio.* Eodem modo *עב* vertunt fortitudinem, vt Deuteronomij vicesimo octauo inter ceteras diras ponitur: *Et hac imprecatio filij tui & filia tua, tradantur alteri populo videntibus oculis tuis, & deficientibus ad conspectum eorum tota die, & non sit fortitudo in manu tua.* Sic Laban manum suam *עב* vocat, quod fortitudinem reddunt. Nos omnibus his locis propriam vocis nostræ *עב* significationem, qua salus denotatur, retinendam putamus, qua seruata, mirum est quanto elegantior in omnibus fiat sententiæ explicatus. Sic in Psalmo, pro, ad defensionem meam, vel, fortitudo mea, dicendum esset, Salus mea.

& in altero, vbi D. Hieronymus habet, *Sicut homo inualidus*, vera erit interpretatio, *Sicut homo nullam habens salutem*. In diris item Deuteronomij reddemus, *Non sit salus in manu tua*, id est, nec manu tua filios tuos seruare possis. Nec aliter Laban manum suam *Heil* vocat, eo quod omnem salutem in manu sua collocabat, quasi diceret, in manu mea, ex qua tota conseruatio & mei & meorum depender, situm est vt te interficiam. Verum enimvero quia *hs* pro Deo frequenter vsurpatur, atque hoc nomen doctissimus quisque ad fortitudinem refert, & inter alios Ben. Arias Mont. vir mihi amicissimus, non facile erit mihi huius assertionis meæ probabilitatem tueri, nisi simul docuero, ipsum *hs* etiam à nostro *Heil* quo salus denotatur, deriuari. Scio magnos titulos & summam auctoritatem luminibus meis officere; conabor tamen structuram meam altius attollere, quàm vt fenestris meis Solem veritatis prorsus excludant. *Heil* & *El* dum vocalis corripitur, & verbi loco vox vsurpatur, idem est quod ex alto, vel excellens facio, dum nomen est, excelsum notat, idque de vi pronuntiationis, quæ summum linguæ apicem summo cæli vertici applicat. Sic *Heil stem* alta vox, *Heilicht* excellens lumen, & *heist* vir præstans, & similia. Hinc *hul* pro monte, vox Anglis hæcenus frequens. Ab eadem radice *heip* pro auxilio pullulat, vocabulum vel ex *heil-pe* vel ex *heil-ey* compositum; de quo alibi. Ab *heil* breui, fit *heil* vel *heest*; quod rursus vel vt verbum, vel vt nomen vsurpatur, & illo quidem modo idem est quod seruare, sanare, & quod vulgo dicimus, saluare, & quouis modo in integrum restituere: at dum nomen est, *Heil* idem est quod salus, non nostris modò, sed Sueuis etiam in communi loquendi vsu; vnde *heiland* seruator. *Heel* verò integrum significat & sanatum; quod dum vt substantiuum vsurpatur, integritatem & sanationem, & vno verbo salutem etiam designat. Quamobrem cum Deus non solùm seruator sit, sed ipsissima etiam nostra salus; quoties hanc notionem vna vocula denotare volemus, *heil* dicemus, vt modò dixi: *Ordy-Heil* id est, Vtinam ò salus Deus ergo vt de variis suis donis alia & alia apud homines nomina fortitur; ita si *heil* eum voces, vocali breui, altissimum denotaris, sin *heil* nomines, ipsum dixeris ipsissimam esse cum rerum omnium tum generis humani salutem. Nunc igitur ad veritatis censuram, sacræ scripturæ loca, in quibus *hs* nomen vocali longa pronuntiatum inuenitur, examinemus. Esaia cap. tricesimo primo, quod incipit, *Va qui descendunt in Aegyptum ad auxilium, in equis sperantes*; habemus: *A Egyptus homo & non Deus*, *הומו אגפט*, quod alij ad fortitudinem referunt. Nobis clara sententia est: Aegyptus homo est, non salus. Homo enim siue Adam externæ salutis semper indiget, tantum abest vt ipse quemquam seruare possit, aut alterius salus haberi. Dicit enim Deus per Vatem, *Quia vos ab Aegyptiis vobis salutem quasiuistis, & putastis eorum vos armis seruari posse; ego non vos tantum, sed illos etiam perdam; vt intelligatis me solum esse qui seruare possum, & in me solo omnem consistere hominum salutem*. Nolo hic prolixâ contentione meam roborare sententiam. Qui veritatis erit, quàm anticipatæ opinionis, studiosior, ipsa contextus totius verba expendat, & ex iis, quod visum fuerit, statuat. Consulamus etiam Oseam Prophetam. Is cap. vndecimo sic habet: *Non conuertar vt disperdam Ephraim, quia Deus ego, & non homo*; vbi Hebraeus legit *אני הומו אגפט* id est, quia salus ego, & non vir. Dicit itaque Deus sese non esse virum vindictæ cupidum; qualis vir fortis ferè est, pro quo *ws* poni solet; nec se furorem iræ suæ ostensurum esse, nec perditurum omnino Ephraim, quasi more viri fortis in prælium contra hostem descenderet; sed contra sese Ephraim seruaturum, & te ipsi fore salutem loco occidionis. Quis hic non videt totam sententiæ vim eneriari, si Deus dicat, Ego non faciam furorem iræ meæ: Non conuertar vt disperdam Ephraim, quia fortis ego, & non vir, vel quia fortitudo ego, & non vir fortis. At si illorum assertionem sequamur, qui *hs* ad fortitudinem proprie spectare dicunt, sic essent verba Latinis interpretanda. Fateor equidem me tam stupidum esse, & aures ita habere crassas, vt quid hæc sibi velint, non intelligam; cum è diuerso significantissima sit sententia: Ego non perdam Ephraim, quia ego sum salus, & non vir fortis: Vel ego sum seruator, non vir fortis, paratus ad iniurias vlciscendas. Videamus & alium locum Genesios cap. tricesimo tertio, cum Iacobus fratri suo Esau cum quadringentis viris obuiam venienti occurreret, ac magno in timore versaretur, ne à fratre ob iniuriam benedictionis surreptæ occide-

retur,

*Heil.*  
*El.**Heil.*  
*Heil.*  
*Heil.**Heilant.*  
*Heil.*

retur, eaque de causa munera ad eum pacandum praemisisset, Deo propitio contigit, ut gratus ipsius aduentus esset, ac saluus a fratre discederet. Quamobrem Deo Seruatori suo altare erexit in perpetuam salutis suae memoriam. *Et erecto*, inquit Moses, *ibi altari, inuocauit super illud* אלהים ישראלי id est Seruatorem Deum Israel. Hic vertunt fortissimum Deum Israel; quo fit ut recta significatio pereat, & vera altaris erecti causa obscuretur. Orauerat enim antea Deum ad hunc modum: *Eripe me de manu fratris mei Esau, quia valde eum timeo*, & cetera 32. cap. narrata. Qua de causa Deo Soteria debebat, quae persoluit altari Deo Seruatori erecto. Vide, rogo, quam frigidè tractentur, ne dicam perdantur, mysteria, propter prauam vnus vocolae interpretationem. Nec melius tricesimo secundo Deuteronomij capite eandem vocolam intelligunt, dum Deus dicit, *Ipsi me prouocauerunt in eo qui non erat Deus*. אלהים est apud Hebraeos, quod ad fortitudinem referunt. At nos sic capimus, ut Deus dicat, ipsos pro Deo illum habuisse, qui seruare nullo modo eos posset; quod declarat addens, *Et irritauerunt me in vanitatibus suis*, ubi in Hebraeo est, in אלהים אלהים quod fortè simulacra sit reddendum. Verùm ut illud sit, illud clarum, nihil vanius esse, quàm vel statuas, vel illos adorare, à quibus nulla potest sperari salus. Quorsum enim adoramus, quàm ut seruemur? Nam si per nos ipsos seruari possemus, non esset opus adoratione. Deus igitur consideratus ut nos ab omni aduersitate seruat, *heil* vocatur; quod ea de causa nos propriè Christo attribuimus, eo quod is vera & sola totius mundi salus & sit & vocari debeat. Romani Salutem Deam coluerunt; sed nescierunt eam Sapientiam, Veritatem, & Verbum Patris esse. Et haec quidem de אלהים vocola à nostro *heil* / siue *heil* / ut alij efferunt, deriuata, quam nemo hactenus Hebraeorum radicibus intellexit. Huius occasione eò pertrahor, ut & alterum Dei nomen apud Hebraeos usurpatum ad veros natales reducam, in quo aequè ac in אלהים hallucinantur. אלהים enim Deum vocant, quod omnipotens D. Hieronymus vertit: Alij à אלהים deducunt, quod est vastare, à nostro *Wost* digamma videlicet duplici reiecto, & vocali de more Hebraeorum postposita; quod ita esse factum, Vasto Latinorum declarat. Hebraei enim à vocali, ut crebrò monui, vocabula sua exordiri nefas arbitrantur. Deus ergo hac via Vastator diceretur; quod equidem non sanius iudico, quàm quod quidam Apollinem à perdedendo nominarunt. Sed omnium doctissimè illi, qui dictionem compositam faciunt è ש & אלהים quorum illud idem est quod Qui; hoc verò abundantiam sufficientem designat, ita ut idem sit ac si dicas, Qui sufficientia est, ut sic loquar. Graeci *ωσάφρων* significantius vocarent. Huius sententiae est Rabbi Moses Aegyptius, Sadai Deum vocari dicens, eo quod non egeat alio ad essentiae suae firmitate. Videamus modò ecquid conuenientius sacris litteris de nostro possit sermone depromi. Profectò nemo nobis est vernaculorum, qui non intelligat, quid *Sat-vi* significet. *Sat* enim semen dicitur. *Vi* verò idem est quod augeo, incrementum facio, & quouis modo ad ampliora promoueo. *Sat-vi* igitur Deus dicitur, cum semen cuiuspiam auget, ac magnis prosperat incrementis; in quo nihil miri, si tenuis in mediam mutetur, quo viciniae suae litterae ac cognatae sono respondeat. Hinc Hebraei Saddi scribunt; nec nostra repugnat consuetudo, si *sadi* pro eodem dicatur, quia nimirum Tau facile è medio tollamus, & alioquin in media littera tenuis commodè quiescat. A *vi* verbo, facimus *dig* / ut ex hoc *hoog* è *lee leg* in eadem significatione: vnde nomen *deeg* / à praeterito imperfecto, pro augmento & promotione venit in usum. Hinc Hebraeis אלהים relicto littera *y* quod sufficiens & satis interpretantur. A *fat* nobis Saturnus dicitur, pro Deo qui semini excellenti perfectoque reddendo praest. *Satur* enim excellentiam maximam seminis notat, ad eò ut *Saddi* & Saturnus eadem ratione Deo conuenire videantur. Nunc ergo loca ea in quibus huius vocolae vsus est, expendamus, quo veritas ab exemplis manifesta fiat. Geneleos cap. decimo septimo Deus ita Abrahamum alloquitur אלהים אלהים id est, ut D. Hieronymus interpretatur, *Ego Deus omnipotens*, ut alij vocem deriuant à אלהים *Ego Deus vastator*; uti alij tradunt, *Ego fortis sufficientia*. Nos ex eisdem verbis intelligimus, Ego Salus semen magno promouens augmento; quo Deus tantundem dixisse videatur, ac si dixisset: Ego sum is qui non solum seruo, sed semen etiam & genus multa sobole augeo & promoueo. Audiamus ergo quae mox addat: *Ambula, inquit, coram me, & esto perfectus: Ponamq; foedus meum inter me & te, & multiplicabo te vehe-*

te vehementer nimis. Et rursus, *Ego sum*, inquit, & ponam pactum meum tecum, erisque pater multarum gentium: Nec ultra vocabitur nomen tuum Abram, sed appellaberis Abraham, quia patrem multarum gentium constitui te: faciamq; te crescere vehementer, & ponam te in gentibus, Regesque ex te egredientur. Videtur hic duo Dei nomina explicata; prius quidem Dei siue Deel, posterius Saddi? Nam cum dicit se pactum cum Abrahamo initurum, se dicit seruatoreim ipsius futurum. Homines enim omnes de primo peccato Dei sunt hostes, & perpetuo diuortio reiecti. Nisi igitur Deus ex sola clementia sua pacis foedus nobiscum de nouo feriat, salui esse nullo modo possumus. Omnem igitur salutem nostram huic foederi debemus; quod si violamus, perimus. Huic tamen resarciendo Pontifex destinatur, qui *bont-festjt* / id est, foederis purgator, ex eo nomen accepit. Solus igitur Christus, qui ex Abrahami semine nascitur, verus Pontifex dici potest; cuius ceteri Pontifices typum dumtaxat quendam & laruum habuerunt. Deus ergo primum se *ל* vocat, id est, Seruatorem: quia salutis nostrae foedere se sponte sua obligauit. Deinde addit *Saddi*, id est, magnum seminis incrementum, de quo salus nostra Christus erat carnem suam sumpturus. Eandem vocem rursus legimus Genesios cap. viceesimo octauo, vbi legitur: *Deus autem omnipotens benedicat tibi, & crescere te faciat, atque multiplicet, vt sis in turbis populorum*. Hic loco Deus omnipotens, Hebraeus habet *ל* *ל* id est, Seruator semen promouens & magno incremento augens. Quod autem *ל* praemittat, ad illud quod modò exposui arcanum salutis humanae consilium spectat. Propter salutem enim generis humani semen Abraham, Isaac & Iacob erat augendum, quod Christus tandem, veluti omnis incrementi scopus, absoluit; de quo Sibylla cecinit:

Pontifex.

*Aggredere o magnos, aderit iam tempus, honores,  
Chara Deum soboles, magnum Iouis incrementum.*

Maximum itaque in eo mysterium latet, quod *ל* ipsi *ל* praeponeatur, quippe quo indicetur vltimus finis, ad quem totius sobolis augmentum referebatur. Addatur & aliud exemplum e cap. Genes. quadagesimo octauo, in quo legimus: *Deus omnipotens apparuit mihi in Lusa, quae est in terra Chanaan, benedixitque mihi, & ait, Ego te augebo, & multiplicabo, & faciam te in turbis populorum*. Hic iterum *ל* *ל* habemus, ad eod vt nihil clarius esse queat quam nomine Saddi seminis augmentum denotari, & *ל* ea, quam dixi, ratione praeponi. Iam & illud Balaami quorsum spectat aliud, quam ad Iraelitici generis incrementum, dum dixit, *Qui visionem omnipotentis intuitus est*. Ait enim se vidisse quod Saddi, qua voce vtitur, populo Iudaico daturus esset magnum seminis & posteritatis augmentum, vti mox declarat, dum oraculo suo intexuit: *Fluet aqua de situla eius, & semen illius erit in aquas multas*. Apud Iob item cap. viceesimo secundo, dum dicitur, *Qui dicebant Deo, recede a nobis, & quasi nihil possit facere omnipotens, aestimabant eum, cum ille impleisset domos eorum bonis*. Rursus: *Si reuersus fueris ad omnipotentem, aedificaberis*. Et paullo post: *Eritq; omnipotens contra hostes tuos, & argentum coaceruabitur tibi. Tunc super omnipotentem delictis afflues*; Saddi legitur. Agitur enim contra Iob, ceu is Deum, qui semen ipsius auxerat & secundis rebus filios filiasque prosperauerat, deseruisset, atque cuius potius, quam Deo, sobolis suae incrementum & felicitatem acceptam tulisset, atque idcirco in eas, quas ferre cogebatur, incidisset arumnas. Apud Elaiam cap. 13. elegans est similitum vocum contraria significantium allusio, dum dicitur *ל* *ל*, id est, quasi vastitas ab eo veniet, cuius proprium est, semen augere ac prosperare. Perinde igitur Vatis verba capienda, ac si dixisset, Deus non erit Saddi, sed Sod, id est, Deus non dabit seminis incrementum, sed loco incrementi vastitatem. Ezechiel item, dum capite primo vaticinij sui hac Saddi vtitur, ad etymologiam verba accommodauit: *Et audiebam*, inquit, *sonum alarum, quasi sonum aquarum multarum, quasi sonum sublimis Dei*. Hic loco sublimis Dei *ל* legitur, & quidem elegantissima collatione, si recte pro eo ac debet explicetur. Dicit se auduisse sonum alarum similem sono multarum aquarum, qui talis erat, quasi sonus esset Dei Saddi, id est, semen augentis. Quando verò sonus ipsius Saddi auditur? Quando? Nempe tum

*Cum pater omnipotens fecundis imbribus aether*

Coniu-

*Coniugis in gremium lætæ descendit, & omnes  
Magnus alit magno commissus corpore fetus.*

Imbres enim feminum omnium terræ commissorum faciunt incrementum, & maximo sono in terram à Deo **Saddi** præcipitantur. Sic Ennius in noctibus Atticis citatus dixit: *Humidus unde oritur imber, sonitu suo & strepitu.* Sonum igitur alarum comparat Ezechiel magno vehementis imbris sono, quem Deus **Saddi** ad feminum incrementa promouenda in terram demittit. Cedo nunc, an quidquam possit elegantius dici, aut ad veram nominis **Saddi** rationem accomodatius. Nemo igitur ignorare potest, quis sit sonus **Saddi**, qui modò largioris imbris strepitum aliquando audiuerit. Aliud Dei nomen est **הוהו** vel **הוהוה**, quod non rarò Angelis etiam tribuitur, & iis qui Dij falsò putantur. Dicitur & **הוהוה**, & Chaldaicè **הוהוה** vel **הוהוהה**, cuius ratio si ab **הוהו** petatur, quod maledicere & imprecari diras significat, pessimi ominis nomenclaturâ Deo affinxeris; nec est tamen alia etymologia apud Hebræos. Nobis **הוהוה** altam custodiam designat, vnde fit vt Deus hoc nomine custodiam rerum omnium supremam habere delignetur. Nemo autem rectè custodire potest id cuius ordinem & totum perfectionis artificium ignorat. Hinc dum Latini dicunt, *In principio creauit Deus calum & terram*; Hebræus **הוהוה** legit, quasi diceretur, idem ille Deus qui omnia custodit & tuetur, in principio ipsa illa quæ custodit, creauit. Quoniam autem Deus non ipse modò omnia custodit ac tuetur, sed angelis etiam custodiendi partes distribuit: frequenter & hi **הוהוה** dicuntur, id est alti custodes, quos nos **הוהוה**, vel Flandrico modo, **הוהוה** vocaremus. Perspicuum itaque, cur hoc potius nomen, quàm cetera, ad spiritus creatos transferatur; & cur per Segol prima syllaba scribatur. Nobis enim, vi paullo antè dixi, in **הוה** & **הוה** pro alto & excelsò vocalis breuis est, quæ in **הוה** produci- tur; eo quòd ab **הוה** vel **הוה** deriuetur. Quando igitur nihil communius à Deo peritur, quàm vt nos nostraque omnia custodiat; non mirum est, hoc vocabulum **הוהוה** frequentissimum sacris litteris esse. Porò quia **הוה** id quod in re quaque excellit, notat, factum vt aries **הוה**, id est, ouis excellens vocaretur, è quo Hebræi **הוה** fecerunt. Cur verò ceruum **הוה** vocarint, equidem coniectare potius possum, quàm asserere. **הוה** nobis <sup>ait.</sup> idem esse quod spiro, antè tradidi; vnde Græcis **הוה**, & alia. **הוה** igitur siue **הוה** illud <sup>ait.</sup> erit cui spirandi excellens sit facultas. Cerui certè diutissimè viuunt, & diligenter sibi spirandi auxilium quærunt; quod clarè cernitur, dum auidissimè vel Solis ardore, vel cursu excalfacti aquas expetunt. Hinc Vates, *Sicut ceruus desiderat ad fontes aquarum, ita desiderat anima mea ad te Deus.* In **הוהוה** quo Hebræi dicunt grandinem denotari, metathesis videtur esse ex **הוהוה**, quò grandinis tempestas designatur. D. Hieronymus prægrandes vertit in Ezechiele, vbi legitur, *Erit ei imber inundans, & dabo lapides prægrandes.* Mihi nihil dubij est, quin **הוהוה** grandinis tempestatem hoc loco significet, vt sit sententia: Immittam lapides per tempestatem grandinis. Eodem modo alter locus intelligendus cap. tricésimo octauo, vbi imber vehemens & lapides immensi leguntur. Nam & hîc grandinis tempestas significatur, quam nos **הוהוה** vocamus. Vnde cernere licet, quàm necessaria sit primæ linguæ cognitio ad Hebraicum sermonem rectè interpretandum; in quo quia plurimæ voces sunt rarò vsurpatæ, nec radicem certè causæ exstant, magnas crebrò tenebras existere necesse est: in quibus facile esset ad primos fontes reuocare censuram, nisi tanta esset in confusione. hinc vocum mutilatio, & superuacaneorum characterum appendix: hinc scèdissima ordinis elementorum perturbatio; vt cetera interim, quæ plurima sunt, missa faciamus. Quid turpius & rationi magis aduersarium, quàm ex **הוה** vel **הוהוה**, quod **הוה** sonat, facere? Certè non aliter hîc peccatur, quàm si quis ex Vno omnium principio omnia dicat in nihilum redactum iri. Nobis **הוה** & **הוה** contraria sunt, vt satis clarè, additis rationibus, ostendi, & **הוה** quidem negationis vim habet in sermone nostro, quod Hebræi in **הוה** conuerterunt, metamorphosi qua nullam habet Ouidius portentosiorum. In quibusdam procliue est originem ex eiusmodi conuersione agnoscere, sed concisio & superflua litterarum additio voces à natalibus quamlongissimè alienat. Quis in **הוה** <sup>ait.</sup> **הוה** quod significat vito, agnosceret? Atqui si vocem citra puncta legas, statim mi inuenies, cui Aleph superuacaneum accessit. Verùm significatio à vitandi notione ad



Mit. horrorem & tetrorem transit. Latini à mit/ id est, vitat, Timeo fecerunt; & formula re-  
 Et ex mit/ Metuo. Quia verò littera He in fine in Tau mutatur in femininis, ex Ce-  
 phat מִיָּסֶפֶת fecerunt, quod aliter מִיָּסֶפֶת dicitur, vt Primi Regum cap. decimo septimo,  
 vbi David in mandatis à patre accipit, vt Ephat polentæ fratribus ferret. Equidem  
 credo nostrum articulum in causa crebro fuisse, vt Aleph principis vocum adderetur.  
 Pbat. Pbat siue Dat generatim vas, & peculiari vsu certam nobis significat mensuram, non  
 Dat. liquidorum modò, sed etiam aridorum. Ceterum sicut hoc rectam seruat seriem, ita  
 De. contrarium habet litterarum situm, quo inimicitiam cum aliquo alicui esse deno-  
 tamus. Nos enim De dicimus, quæ vox vt verbum vsurpata, idem notat quod inimi-  
 cus sum: dum vt nomen in orationem venit, idem significat quod hostilitas & inimi-  
 citia. In aliis difficultas est, quòd ratio nominis è diuersis locis peti possit. Cum enim  
 Deet. pro heet/ id est, impero, heet dicamus; & Hebræi, haud secus ac Sueui, sibilos affectent;  
 Dit. vs pro viro vsurpatur, propterea quòd eius sit imperare. Eiusdem vocis ratio ab hee  
 Et. pro calore deriuari non incommodè possit. Cum verò wis pro aliquo ponitur, deri-  
 Ter. uatur ab et siue tet/ quo aliquid significatur, qua voce nos in neutro dumtaxat genere  
 vti solemus. Est autem Scin in hac voce, vti in plurimis aliis, pro Samech collocata.  
 Quædam etiam voces metaphoricam habent rationem, vt in wis videmus. Nobis  
 Han. enim heet-han pro viro valde calido & forti ponitur; propterea quòd maxima vis solaris  
 Alani. in gallinaceo, quem han vocamus, reperitur. Hinc Alani nomen sibi sumserunt. Heet-  
 han igitur gallinaceum significat, & calidum, & aliis imperantem; quando heet vtrum-  
 que designat. At heet-an sine adspiratione, idem est quod calidè & magno impetu ali-  
 quid aggrediens. Sic flumina celeriter currentia heet-an dici possunt; & vehemètes item  
 Cai. dolores heet-an licebit vocari. Et hæc quidem de wis vt Nun radicalis est littera, vti  
 vult Rabbi David. Verum si wis radix sit, dicemus à tai nostro fieri per conuersionem,  
 quo significatur id quod difficillimè rumpitur atque superatur. Ad hanc rationem per-  
 tinet illud Numerorum vicesimo quarto cap. *Robustum est habitaculum tuum.* & illud  
 Deuteron. vndeicesimo cap. *Ad vallem duram & cultu in superabilem.* Item illud  
 Prouerbiorum: *Via contemptorum dura.* Tum etiam illud Michææ, quo terræ funda-  
 menta Ethan dicuntur. Dignum igitur diligenti animaduersione, eandem vocem  
 diuersas habere notationes, pro eo ac radices diuersæ sunt; quibus ignoratis, nulla po-  
 test homonymiæ causa reperiri. wis variè apud Hebræos in vsu venit. Nobis Occi-  
 lus significat quod Adhuc, etiam; vt sit nimirum copulæ signum. Sic apud Mosè  
 duodeuicesimo Genesios cap. *Si loquar adhuc semel.* Clarior hæc est huius vocis nota-  
 tio, dum pro eo ponitur quod Item Latini dicere solent. Sic vicesimo tertio Leuiti-  
 ci cap. vbi dicitur: *Decimo die mensis huius septimi dies expiationum erit celeberrimus.*  
 Hebræus orationem ab wis incipit. Vertendum igitur erat, *Item die decimo &c.* Exodi  
 item vicesimo primo, *Si autem vno die vel duobus superuixerit,* dici Latine posset, *Si au-  
 tem vno atque altero superuixerit.* Eodem modo in Odes Davidis centesimæ tricesimæ  
 octauæ parte illa, *Si dixi forse tenebra apprehendent me;* vera ratio postulat vt dicatur,  
*Et dixi etiam tenebra apprehendent me.* Nec aliter in Genesios cap. vndericesimo,  
 vbi est, *Os meum es & caro mea;* verti debuisset, *Ad hæc os meum es &c.* vt sit copula  
 sententiæ cum præcedenti colloquio. Expendas hac ratione loca omnia, & videbis in-  
 terpretes non satis huius coniunctionis vim cognouisse. Latini pro nostro Oor/ more  
 Hebræorum, Ac dicunt; vbi vera veteris pronuntiationis in Cappa mansit vestigium,  
 quod apud Hebræos malè per sonum Chet enuntiatur. Mira est apud Hebræos in  
 litteris quibusdam efferendis corruptela. Nam vt Cappa litteram tenuem loco adspi-  
 ratæ ponunt; ita adspiratam absurdissimè per nudam adspirationem geminatam  
 efferre conantur. Nec recens hæc est aut heri aut nudiustertius nata confusio; sed  
 iam inde ab eo tempore quo Iosephus Historiæ Iudaicæ scriptor, & D. Hieronymus  
 vixit. Quemadmodum enim Iosephus peruersam prodidit ipsius Tau in Thar-  
 pronuntiationem; ita Hieronymus tradit om per Ham densius, quam si per He scri-  
 beretur, efferri, atque He quidem simplicem illam duplicem esse adspirationem. Eo-  
 dem modo sonum Sade corrumpunt, quæ littera per S T proferri debuisset. Nec aliter  
 Scin pro Samech ponunt, idque tam prisca consuetudine, vt Saba modò per Scin, mo-  
 dò per

dō per Samech scribant. Sed hæc de re in Hieroglyphicis latius. id modò obiter sit an-  
 notatum; iustam germanamque litterarum distinctionem iam olim apud Iudæos cor-  
 ruptam fuisse. Hoc loco in 78 Latinorum nos iuvat locutio, quæ Ac habet non Ach.  
 Quòd si D. Hieronymo & aliis crederemus, Ahh ceu lari hiantes efferre deberemus,  
 quod tam absurdum est, vt ne simplex quidem adspiratio satis commode in fine queat  
 pronuntari. Ab 78 addito Nun fit 78 eiuſdem notationis. Hinc Geneſeos cap. ſecun-  
 do, vbi legitur, *Quomodo palam factum est verbum iſud*; verti potuit, *Etiā palam fa-*  
*ctum est*. Eodem modo pſalmo octogefimo ſecundo, vbi legitur, *Ego dixi, diſ eſtis,*  
*& filij excelsi omnes; vos ergo quaſi Adam moriemini*; dici potuiſſet, *Atque ſicut Adam*  
*ſue homo moriemini*. Nec aliter Eſaiæ quadrageſimo nono, vbi vulgò legitur, *Ergo*  
*iudicium meum cum Domino*; vertendum, *Atque iudicium meum cum Domino*. Dicit  
 enim Propheta in perſona Chriſti, ſe in vanum apud Iſraëlitæ laboraſſe, & id ipſo Dei  
 iudicio probat, qui ſolus poteſt areana filij videre. Minuta ſunt hæc in ſpeciem, fateor:  
 ſed talia tamen, vt torum Dialecticorum acumen in his plerumque verſetur. 78 per  
 conuerſionem à primogenio degeneraui, & Aleph ſuperuacaneum accerſiuit. Hoc  
 verbum ſectere & impellere vertunt. Prouerbiorum decimo ſexto, *Quia compulſi ſunt*  
*illud os ſuum*. Nobis 78 eſt tentare, & aggredi, & ad aggrediendum impellere. Per-  
 inde igitur 78 ſonandum, ac ſi 78 per adſpiratam litteram ſcriptum eſſet; loco cuius  
 G ponitur, altius expectatum. Huius certum eſt argumentum 78 quod idem ſigni-  
 ficat formula ea qua Hebræi nonnullas voces in variis ordinibus efferunt. Hic Aleph  
 relicta eſt, quod in prima noſtra radice non inuenitur. Quod ſi 78 dicas, idem eſt  
 quod incuruare. 78 agricola, ab 78 Rabbi David dicit fieri à 78 quo ſignificetur ager,  
 & Aleph eſſe Notephet. Nobis perſpicuum ab 78 fieri, vnde Latinis Agri nomen.  
 Eſt autem 78 nobis & nominis & verbi loco, pro terra culta, & terram colere: ceu  
 dicas, 78-ert/ id eſt, bona terra, vel terram bonam facio. Aleph igitur ad vocis pertinet  
 integritatem, contrà ac magiſter noſter ſenſit. At cum Hebræi 78 pro agricola po-  
 nunt, idem faciunt, ac ſi agrum Latinus pro agricola diceret. Nos 78 dicimus;  
 vnde liquet, Mem & Nun cum vocali ſua reiecta eſſe ad trium conſonantium legem  
 conſeruandam, qua nihil potuit aptius cogitari toti linguæ miſeris modis corrupen-  
 da. Turpiſſimè verò in 78 ſe geſſerunt, quo pro Non vtuntur. Vocem enim citra nota-  
 tionis diſcrimen vertunt, ſimiliter dicentes, tamenſi in hoc alio puncto vtuntur. Hic  
 enim 78 omiſerunt, haud ſecus atque in 78. Dicimus enim 78-ist/ id eſt omni-  
 no nihil. Ex 78-ist igitur, 78 ad negandi vſum venit, cum apud nos Omne & Omni-  
 no deſignet. & hinc ruruſ inani metatheſi & citra cauſſam inducta 78 pro non. Eodem  
 modo litteram omiſerunt in 78 quo deuorare ſignificatur. Aleph enim, quod ſuper-  
 fluum eſt, locum Samech occupauit, vt nimirum eſt 78-loc fiat; & hinc 78-78 lamen-  
 tari, vlulare Chaldeis, à noſtro 78-78 maledicere, imprecari. Hoc verbum in ſignem  
 cladem paſſum eſt, nos 78 dicimus. Vau igitur perperam in Aleph tranſiit, & He-  
 loco Chet vel Caph poſitum. Vtrouis enim modo dicimus 78-78 & 78-78. 78 in-  
 uſilem eſſe vertunt. Nobis 78-78/ id eſt, omnino nihil agens, & deſidioſum. 78  
 idolum, id alij aliunde ducunt. Noſtrates 78-78 id vocant, quod nullam poteſt dare  
 ſalutem: 78 enim & 78 inane & vacuum ſignificat, vt pote illud quod proſuſ ſolita-  
 rium eſt, nec quicquam habet quod comitetur aut adſit. Quid verò elegantius dici  
 queat, quàm ſi Idolum & ſtatua 78-78 vocetur, id eſt omnis ſalutis dandæ poteſtate  
 carens. Hac ratione diuinationo Pſeudoprophetarum apud Hieremiam cap 14. 78 dicitur,  
 id eſt, omnis ſalutis expers, ſiue nihil habens ſalutare. 78 facere manipulos. Hic  
 ruruſ vocula relicta eſt. 78 culmum ſignificat ſiue calamum; & Latina quidem  
 vox à noſtrato deſcendit, mutata adſpiratione in C, quod Latinis & Græcis frequens.  
 Sic ex 78/ Cornu Latini, Græci 78 dicunt: Ex 78 78 Græci, Latini Corda; &  
 alia quam plurima. 78 igitur calamus, 78/ culmos colligo. 78 mutus, ab 78-78/  
 id eſt, vocis expers, ſiue voce carens; ſicut 78 carens ſalute. 78 pro vtique uſurpant;  
 ſed quia ignota ſignificationis eſt, interpretes ſete vt ſuperfluam vocem omittunt. De-  
 riuatur à noſtro 78-78/ quod eſt vlterius ſermonem fauſto omine continuantis. Hinc  
 pro Veſtibulo ponitur, quia illud primum ſit templorum exordium, ad quod intrantes  
 meritò

merito dicere debent, *Wel-an* id est, felix sit & faustus progressus & introitus. Ad Germani *Wel-an* efferunt, quo ad auspiciatam operis aggressionem hortantur, quæ vox propius accedit ad *Wyl* siue *Wyl* cum *Wel-an* *Wyl* in plurimum numero propius referat. Scirec autem in loco duplicis digamma poni modò dictum in *Wyl*. Latini Vestibulum vocant, cuius vocis in noctibus Atticis dubiam videbis interpretationem. Quis dius à Vesta deduxit, quòd eius nomen in omnibus sacris primum inuocaretur. Hinc *Ap' isias* *Ap' isias* apud Græcos in prouerbum abiit, quoniam sacrorum primitiæ huic debebantur. Vestæ nomen à *Vi sto Naso* deducit; alij ab *isias*. Nos scimus Vestam à *Wes* dici, quo firmitas denotatur: vnde *mœnia* ciuitatis *Wesam* dicuntur. A *Wes* fit *islas*, vt à *Venero Henerus*, à *Sus* *de*. Plurima enim vocabula in lingua Latina quàm in Græca origini sunt propinquiora, tamen contra ferè ipsi crediderint Latini. A *Wes* siue *Wes* fit (nam vtrumque iuxta in vfu est) fit *Weste-wol* / id est, firmitatis felix successus; siue bene firma; & stabile redde: quod votum eius est qui Deum precatur, vt propositum suum confirmet atque stabiliat. Hoc enim à primo limine rogare solemus, vt id quòd volumus, Deus firmum nobis reddat. A *Weste-wol* igitur Vestibulum apud Romanos mansit, porticus ante templa strui consuetæ; vnde ad palatiorum prothyra transit. Eadem igitur ratio nominis Hebraici & nominis Latini, licet diuersa sint, & diuersos habeant natales duæ ipsorum partes. *Wel* enim ambobus commune, quod in *Bul mutatum* est apud Latinos; quia facilis sit è digamma nostro duplici in *B* commigratio. Cum verò *Wyl* per *Nun* scribitur, apud Hebræos Viduum significat; quæ notatio rationem ducit è nostro *Et-lam* / quo significatur is qui legitimo coniugio mutilatus est. Connubium enim legitimum è duobus vnum facit, & idcirco ab *Vno* *et* nomen habet, *con-* *unionem* dicas; quo fit, vt dum alter moritur, alter mutilatus dimidia sui parte reliqua quatur. *Lam* / a breui, mutilum signat. Hic cernere licet, vt è variis originibus homonymia Hebraicarum vocum existat, cuius tamen Rabbini nullam norunt causam, *Wyl* *Quercus*. Huius vocis vt plures queant dari radices, ea tamen mihi maxime arripet, quæ *Wyl-won* nobis vocatur, vox rursus geminam habens interpretationem; alteram, vt *Won* vocalem longam habeat, qua ratione salutis domicilium denotatur; alteram, vt vocalis breuis sit, & vox composita ex *Wyl* & præterito imperfecto ipsius *Wyl* quod significat *Luctor*, *vinco*, *obtineo*; qua via *Quercus Wyl-won* dicitur, quòd per eam salutem mortalium genus acquirat & lucretur; vel quia quercus ipsius salutis, id est, *Christi* sit victoria. Vicit enim draconem in querna cruce, quæ vera fuit arbor vitæ, vt in *Druidarum* religione declarabo. Quòd si nullam admittas litteræ in hac voce iacturam, *Et-lon* exponam; quo quidem modo *Quercus Et-lon* dicitur, quoniam connubij legitimi merces sit. Per crucem enim *Christus* mercedem sponsæ suæ pertulit, quasi donum quoddam matutinum, quod mariti *papris* dare consueuerunt. *Franci* Teutonico vocabulo *Worgengab* dicunt, cuius *Episcopus* *Turonensis* in historia sua fecit mentionem. Verùm, vt dixi, mihi prius illud placet magis, de quo qui plura nouisse vult; Gallica nostra consulat. *Wyl* mille. Nos *Wyl* siue *Wyl* pro multis dicimus. Hebræus ergo generis nomen pro certa numeri forma posuit. *Wyl* molesto. Nobis *Wyl* dicitur pro onere & molestia, dum vox vti nomen vsurpatur; at dum verbi locum tenet, idem est quod onerò & molesto. Vides hic veram ipsius *Sade* pronuntiationem; & quàm inanis sit littera *Aleph* tum in hac, tum in voce superiore; nisi velis esse *metathesim*. *Wyl* Si vertunt. Fit à nostro *Wyl* / quæ vocula non solum copulandi vim habet, sed frequentet etiam pro *si* vsurpatur. Hic clarè cernitur, *Mem* loco *Nun* positum esse, quemadmodum & ante in *Wyl* vocabulo ex *Wel-an*. *Wyl* pro matre, fit à nostro *Wyl* / quæ mater etiam notatur; vnde *Wyl* siue *Wyl* matertera. Fit autem *Wyl* à *Wyl* / quod est adiuuo, quoniam primum hominis auxilium mater sit, patris videlicet semen sit adiuuans, vt & foueat & nutriat; ac deinde scetum lacte suo post partum tantisper alat, dum victu solido vesci possit. *Wyl* famula. Nobis *Wyl* vel *Wyl* virginem significat, & pro famula etiam ponitur, quia virgines ferè loco ancillarum habeantur. Quo tamen inter virginem & ancillam discrimen agnoscat, hodie ferè *Wyl* pro *Wyl* dicunt, dum famulam nostrates denotant. He igitur hic pro *Wyl* positum est, & hoc rursus pro *G*, quod est creberrimum. At dum *Wyl* pro cubito ponitur, à *Wyl* pro mensura

*Ap' isias*  
*Vesta*  
*isias*

*Vestibulum*

*et*

*Lam*

*Wyl*  
*Wyl*

*Wyl*  
*Wyl*

*Wyl*  
*Wyl*

*Wyl*  
*Wyl*  
*Wyl*

*Wyl*  
*Wyl*

*Wyl*

*Wyl*



*Ioh. Goropij, pia memoria, Hispanica, Francica, Gallica,  
Vertumnus, Hermathena, & Hieroglyphica, eiusdem sunt  
eruditionis cum iis operibus quae viuus edidit. Ne quicquam in  
his libris à me, aut ab aliis est animaduersum quod fidem aut  
morum integritatem laedat. 21. Sextilis, 74.*

Ioh. Molanus, Apostolicus  
& Regius censor.



